

BYZANTIC

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΩΝ ΕΠΟΨΕΩΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΡΙΜΗΝΙΑΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ „ΒΥΖΑΝΤΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ“

ΤΟΜ. Α. - ΤΕΥΧ. Β. Γ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1909

ΠΑΡΑΤΥΠΟΝ Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΔΑΚΗ

ΠΑΧΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Β—Γ ΤΕΥΧΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

	Σελ.
Νίκου Α. Βέν: Μανουήλ Ραούλ Παλαιολόγος Μελικής (ὁ ἀνακαινιστὴς τῆς παρὰ τὴν Καρύταιναν γεφύρας τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ βιβλιογράφος)	189
Νίκου Α. Βέν: Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Μονῶν τῶν Μεινῶρων	191
Τ. Κ. Βογιατζίδου: Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ Ἀνδρου	383
Σπυρ. Βάση: Περὶ τῶν χωρίων τῆς Ἐκλογῆς Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου	386
Στεφάνου Α. Ξανθοῦδιδου: Διορθώσεις εἰς τὰ ποιήματα Στεφάνου Σαγγλίου	341
† Κωνσταντίνου Σ. Κόντου—Χ. Χαριτωνίδου: Διορθώσεις εἰς τὰς εἰς Ὅμηρον παρεμβολὰς τοῦ Εὐστάθιου	372
Κωνστ. Μ. Ράλλης: Περὶ τῶν ἐπισκοπικῶν περιουσιῶν κατὰ τὸ Αἶκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας	382
Κ. Ν. Ζυδίου: Ἐπιγραφαὶ Χριστιανικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος—Α'. Λακεδαίμονος (Σπάρτη, Καστάνη, Μονὴ Γόλας, Μυστράς)	422
Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου: Ἡ σφραγὶς Ἀλεξίου Γ' Ἀγγέλου Κομνηνοῦ	461
Μιχαὴλ Γούδα: Λεξιλογικὰ σημεῖα (ἀρκαδικῶς—ἀρκαδικῶς—ἱεραδικῶς—ἱεραδικῶς)	408
Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου: Βυζαντινὰ τμήματα Ἰωάννου τοῦ Καβάλλου	472
Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου: Πόθεν ἢ ἐν Ζακύνθῳ τοπωνύμιον Γερακιῶν	474
Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου: Τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Καλάμῃ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου	477

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α. Παπαδοπούλου: Κείμενα Documente privitoare la Istoria Românilor—Ἑλληνικὰ κείμενα λόγια τῆς ἱστορίας τῆς Ρωμανίας—Κριτικὴ Μ. Γούδα	180
G. H. P. C. C. I. H. Die Baukunst Konstantinopels.—Der selbe, Antike Denkmäler in Konstantinopel. Angezeigt von H. Gerland	484
G. Ferrar: Di alcune leggi bizantine riguardanti il diritto pubblico e la pesca nelle acque private—Κριτικὴ Ἀλ. Κ. Μυλωνά	487
Σπυρ. Π. Λαμπροῦ: Τρεῖς ἀνεκδότοι μανόβια εἰς τὴν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀλωσὴν τῆς Θεσσαλονίκης—Κριτικὴ ὑπὸ Νίκου Α. Βέν	489
Σπυρ. Π. Λαμπροῦ: Τὸ πρόσωπον τοῦ τυπικοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μαγῆς τοῦ Πατριάρχου—Κριτικὴ ὑπὸ Νίκου Α. Βέν	490

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Βιβλιογραφικὰ σημεῖα, ἐπιστολὴ ἀνακρίσεως, ἀδείσεις	493
---	-----

ΜΑΝΟΥΗΛ

ΡΑΟΥΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΜΕΛΙΚΗΣ

(Ὁ ἀμακαμιστὴς τῆς παρὰ τὴν Καρύταιναν γεφύρας τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ βιβλιογράφος).

Κατὰ τὸ ἔτος 1837 μεγάλη πλήμμυρα παρασύρασα τὰ ἐκατέρωθεν ὀχυρώματα τῆς πολυτόξου ἐκείνης γεφύρας τοῦ Ἀλφειοῦ, τῆς ἰδρυμένης παρὰ τὴν Καρύταιναν τῆς Γόρτυνος, ἀπεκάλυψε τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

† ΝΕΟΝ ΔΟΜΗΤΟΡΑ ΓΕΦΥΡΑΣ: ΩΣΕΝΕ: ΡΑΟΥΛ ΠΙΝΩΚΕ:
 ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΝ ΜΕΛΙΚΗΝ: Η'Ν ΕΥΣΕΒΗΣ: ΠΛΑΣΤΙΣ ΠΕΡΑΝ
 ΤΑΥΤΗΝ ΘΕΛΩΝ ΕΩΛΟΝ ΓΥΧΩΣΑΝ ΩΘΕΝΑΙ ΤΕΙΤΩΝΑ
 ΡΗΝ ΕΜΗ ΓΙΑΛΙΝΩΣ ΠΗΝΕΙΣ ΟΙΣΙΘΟΝΑΙ ΠΑΙΔΟΙΣ
 ΕΤΟΥΣ 5371 Η Η Γ

ἤτοι:

† Νέον δομήτορα γεφύρας, ὃ ξένη,
 Ραούλ γίνωσκε Μανουήλ τὸν Μελικην.
 Ἦν εὐσεβής. Πᾶς τις περὰν ταύτην θέλων
 ὀλοφύχως ἀνωθεν αἰτέτω χάριν,
 μὴ πάλιν ὡς πρὶν εἰς ὄλισθον ἀπίδοι.

Ἔτους 5371 [=1440] Ἰν(δικτιώνος) Γ'.

Ἡ ἐν στίχ. 2 (β. τῆς μεταγραφῆς) ἀνάγνωσις: Ἦν εὐσεβής. Πᾶς... εἶναι ἢ μόνη συντακτικῶς ὀρθή, βεβαιουμένη ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ λίθου, καθ' ὅσον ἐν τούτῳ μετὰ τὴν λέξιν εὐσεβής διακρίνονται, εἰ καὶ ἀμυδρῶς, δύο τελεταὶ στιγμαί, οὕτω: Ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφὴ ἐξεδόθη πολλὰκις μέχρι τοῦδε. Οἱ πρότεροι ἐκδῶται αὐτῆς Κ. Σ. Πιττάκης,¹ Ἰερ. Βογιατζῆς² καὶ Τ. Κανδηλῶρος³ παρέσχον λίαν παραμορφωμένον καὶ ἐλλειπὲς τὸ κείμενον αὐτῆς. Τῷ 1902 ἀντέγραψα τὸ μνημεῖον ἐγὼ αὐτὸς λαβὼν καὶ δύο πανομοιότυπα τοῦτου—παρ' ἑμοὶ εἰσέτι κείμενα—καὶ ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ τε ἀντιγράφου καὶ τῶν παρ' ομοιοτύπων ἐξέδωκα μεθ' ὑπομνημάτων τὴν ἐπιγραφὴν ἐν τῷ ΙΑ' τόμῳ (1904 σ. 67) τῶν «Βυζαντινῶν Χρονικῶν» τῆς Πετρούπο-

¹ «Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική». Περίοδ. Α', φύλ. 52 (1859) σ. 1910, ἀριθ. 3713.

² Ἐν τῷ περιοδικῷ «Βύβαντι» Ἔτος Α' (1875) σ. 43.

³ Ἱστορία τῆς Γαρτυνίας. Ἐν Πάτραις 1899 σ. 71.

λεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σεβ. πρόεδρος τῆς καθ' ἡμᾶς Βυζαντιολογικῆς Ἑταιρείας κ. Κ. Ζησίου ὑπεστήριξε διάφορον τῆς ἡμῆς ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς.¹ Ὅθεν καὶ πάλιν ἐξέδωκα τὴν ἐπιγραφὴν ἐπιπροσθεὶς καὶ τινὰ σημειώματα σχετίζοντα πρὸς τὴν ὀρθτὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς.² Μετὰ ταῦτα ἐξήτασε καὶ αὐτοῦρεὶ τὴν ἐπιγραφὴν ὁ κ. Ζησίου, παραδεχόμενος ταῦν τὴν αὐτὴν πρὸς με ἀνάγνωσιν τοῦ μνημείου.

Ἀλλὰ τίς ὁ ἀνακρινιστὴς τῆς γεφύρας Μανουήλ Ραούλ Μελίκης; Τῷ 1902 ἦτο τελείως μοι ἄγνωστος ἀλλαχόθεν, ὑπέθετον δὲ ὅτι ἦδύνατο νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν Μανουήλ Ραούλ εἴτε Ῥάλλην τὸν μνημονευόμενον τῷ 1454 ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Μωάμεθ Β' πρὸς τοὺς ἀρχοντας Λακεδαιμόνος³ (ὅς καὶ ἐν ἄλλοις ἐγγράφοις τῶν 1456 καὶ 1466⁴) ἢ ἄλλ' ἤδη ἔχω νὰ σημειώσω ἐνδιαφερούσας καὶ ἀσφαλτετέρας εἰδήσεις περὶ Μανουήλ Ραούλ Μελίκης παρεχομένης ὑπὸ τοῦ κώδικος 98 (F 57) τῆς ἐν Ῥώμῃ Βιβλιοθήκης Vallicellana. Ἐν φ. 1 τοῦ κώδικος τούτου κεῖται: + τῷ πατρὶν βιβλίον, ἐγράφη παρὰ ἀμαριολοῦ, Μανουήλ: Ἐν φ. 30: + ἐγράφη παρὰ τοῦ Μανουήλ, ἀμαριολοῦ; Ραούλ, τοῦ Παλαιολόγου εὐχεσθαι αὐτὸν, διὰ τὸν κύριον:—Καὶ ἐν φ. 413: + ἐταλιώθη τὸ πατρὶν βιβλίον, διὰ χροῦς ἐμοῦ ἀμαριολοῦ Μανουήλ, Ραούλ, Παλαιολόγου, τοῦ Μελίκης τοῦ Κωνσταντινοπολιτάνου ἐγράφη δὲ ἐν τῇ Νεάπολι ἐν μηνί, μαρτίῳ τοῦ 5' 3' (=1475)...⁵

Ἐχόντες λοιπὸν ὑπ' ἄμην τὴν ἐπιγραφὴν τῆς γεφύρας καὶ τὰ σημειώματα τοῦ κώδικος δυνάμεθα νὰ τάξωμεν τὸν Μανουήλ Ραούλ Μελίκην, τοῦτο μὲν εἰς τοὺς Βυζαντίους ἐκείνους τοὺς μεταουκράσαντας κατὰ τὸν 15' καὶ δὴ ἐπὶ τῆς δεσποτείας τῶν Παλαιολόγων εἰς Πελοπόννησον, τοῦτο δὲ εἰς τοὺς μετὰ τὴν Ἄλωσιν εἰς Ἑσπερίαν φυγάδας.

Ἀθήναι, 1907.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΝΣ

¹ Κ. Γ. Ζησίου. Ἡ ἐκδοσις τοῦ Γλωσσικοῦ Διαγωνισμοῦ. Ἐν τῇ ἐφημερίδι τῷ Κράτος. Ἔτος Γ'. Ἀριθ. 217. (Ἐν Ἀθήναις, Κυριακῇ τῇ 16 Μαΐου 1904) σ. 1.—Πρβλ. Κ. Γ. Ζησίου. Ἐκδοσις τοῦ Γλωσσικοῦ Διαγωνισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 16.

² Ἐπιγραφικὸς Τόμος Β' (1904) σ. 172.

³ AMHosleh-Müller, Acta et Diplomata. Τόμος Γ' σ. 290.

⁴ C. N. Sathas, Documents inédits relatifs à l'histoire de Grèce au Moyen Age. Τόμος Α' σ. 234 στίχ. 30 καὶ 33. Τόμος Ζ' σ. 2 στίχ. 31 καὶ 35.

⁵ E. Martini, Catalogus codicum graecorum qui in Bibliotheca Vallicellana Romae adservantur Ἐν Μεδιολάνῳ, σ. 168.

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ

ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

Αἱ πρώται περὶ τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων ἱστορικαὶ εἰδήσεις, ἐξηγούμεναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀρχαϊκῶν γραμμάτων καὶ δὴ μετὰ μεθόδου ἀρκούντως ἐπιστημονικῆς, κεῖνται ἐν τῷ πολυμερεῖ τοῦ Σουηδοῦ Björnstål περιηγητικῷ συγγράμματι, οὗ ὁ ἕκτος τόμος, ὁ περιέχων τὸ σχετικὸν πρὸς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων τμήμα, ἐξεδόθη τῷ 1783.¹ Μετὰ πάροδον πέντε περιόχου ἔτων τὸ ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον τοῦ Ἰωάννου Δημητρίου Θεοδοσίου ἐξέδωκε τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ ἀσκήσαντος,² μεθ' ἣν

¹ Björnstål, Resa till Frankrike . . . Turkiet och Grekland. Τόμος 5'. Ἐν Στοκχόλμῃ 1783, σ. 134 κ. ε. — Τὸ βιβλίον ἔχει καὶ γερμανικὴν μετάφρασιν ὑπὸ Grosskurd; Briefe auf seinen ausländischen Reisen. Τόμος 5'. Leipzig u. Rostock 1783, σ. 142 κ. ε. — Ὁ Björnstål ἐπισκέφθη τὰ Μετεώρα κατὰ τὸ ἔτος 1779.

² Ὁ κλίμαξ τίτλος τοῦ βιβλίου ἔχει: Ἐκκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ ἀσκήσαντος, ψαλλομένη τῇ Κ. Ἀπεριλλίου Παρὰ τοῦ Λογιώτατου Κυρίου Γουστίνου τοῦ Ἀρκαδίου. Νῦν δὲ τύποις ἐκδοθεῖσα πρῶτον, δι' ἐξόδων, καὶ φιλαρίμου δαπάνης τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίου κυρ. Δημάκη, υἱοῦ Χατζηαναγνώ-

κεῖται ἐν τῇ ἀπλοελληνικῇ ὁ Βίος καὶ πολιτεία τοῦ αὐτοῦ δόσιου πατρὸς, ἱκανὰς εἰδήσεις παρέχων περὶ τῆς ἀρχῆς τινῶν ἐν Μετεώροις κτισμάτων, καὶ περὶ οὗ βίου μακρὸς κατωτέρω γίνεται λόγος.

Προϊόντες ἀπαντῶμεν σποράδην ἱστορικὰς εἰδήσεις περὶ Μετεώρων ἐν γενικοῖς περιηγητικοῖς συγγράμμασι διαφόρων ἀλλοδαπῶν, ὧν μνημονευτέοι ἐνταῦθα οἱ Ἄγγλοι Holland¹

στοῦ τοῦ οἰκονόμου, ἐκ κόμης Μαβρῆλου, ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Νέων Πατρῶν, εὐλαβεῖς τῇ πρὸς τὸν Ἅγιον φερομένου. ἠψη. Ἐνετίησι. 1788. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίου τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Con Licenza de' superiori.» (Τὸ ὅλον φυλλάδιον σ. ἀριθμ. 89' ἐξ ὧν τὰς μὲν 5-29 κατέχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου τὰς δὲ σ. 30-39 ὁ «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου. Μεταφρασθεῖς εἰς τὴν κοινὴν Γλωσσάν»). Ἀντέγραφα δὲ τὸν τίτλον τοῦτον ἐκ τοῦ ἀντιτύπου τοῦ ἀναποκαμιένου ἐν τῷ καθολικῷ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων. Καὶ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν λοιπῶν μονῶν τῶν Μετεώρων ἐναπόκεινται ἀντίτυπα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀκολουθίας ἐπίσης καὶ ἐν τῇ Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν (τρίτημ. Θεολογίας) ἀριθ. 3858). Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀκολουθία αὕτη τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου δὲν ἀναγράφεται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἰουστίνου τοῦ δεκαδύο οὔτε ὑπὸ τοῦ Α. Μουδοξύδου (Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά. Ἄριθ. 4. — Ἀπρίλιος 1843, σ. 196—203) οὔτε ὑπὸ Κ. Σάθα (Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 101). Ἡ δὲ α' ἐκδοσις αὐτῆς, ἧς παρέθηκεν ἀνωτέρω τὸν τίτλον, δὲν ἀναφέρεται παντάπασιν ἐν τῷ α' καταλόγῳ τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ (Κατάλογος τῶν ἀπὸ τῆς πταίσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821 τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων. [Ἀπόφασις ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Παναγιονίου»] ... δαπάνη Μιχαήλ Πατρικίου... Ἀθήναι 1815) οὔτε ὑπὸ Ἰωδὴδ Δε-Κιγιάλλα (Σχεδιάσμα κατόπτρου τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας... Ἐν Ἐρμουπόλει 1843). Ἀνακριβῶς δὲ ἀναφέρει τὸν τίτλον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκδόσεως ὁ μᾶλλον συμπληρωμένος κατάλογος τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ (Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Τόμ. Α' Ἐν Ἀθήναις 1854, σ. 114, ἀριθ. 322) ὁμοίως δὲ ὁ Ε. LeGrand (Bibliographie Hellénique... aux XV et XVI siècles. Τόμ. Α' Ἐν Παρισίῳ 1885, σ. CVII) καὶ ὁ Σπ. Η. Λάμπρος (Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β', 1905, σ. 54 κ. ἐ.)

¹ Henry Holland, Travels in the Ionian Isles, Albania, Thessaly, Macedonia, etc. during the years 1812 and 1813. Ἐκδοσις Α'. Ἐν Λονδίῳ 1815. Τόμ. Α', σ. 282 κ. ἐ. — Ἐκδοσις Β'. Ἐν Λονδίῳ 1819. Τόμ. Α', σ. 383 κ. ἐ. (Πρβλ. καὶ Nouvelles Annales des Voyages τοῦ ἔτους 1828, τεύ-

καὶ Hughes,¹ οἱ γνωριμώτατοι φιλέλληνες Rouqueville² καὶ Leake,³ οἱ Γάλλοι Dupré⁴ καὶ Amie Boué,⁵ ὁ Ἄγγλος Bowen,⁶

ζος Ἰανουαρίου, σ. 106 κ. ἐ.) — Τὸ βιβλίον κοσμεῖται καὶ δι' εἰκόνας, πλὴν φανταστικῶν, τῶν Μετεώρων καὶ ἐγγραφή ἐν γνώσει τῶν περὶ αὐτῶν ἐρευνῶν τοῦ Björnstähl, εἰς ὧν γίνονται καὶ παραπομπαί.

¹ Thos. Smart Hughes, Travels in Sicily Greece and Albania. Τόμ. Α'. Ἐν Λονδίῳ 1820, σ. 503 κ. ἐ. (ἔνθα ἐκ τῆς Βοιωτικῆς Λεβαδείας ἐπιστολή — ὑπὸ χρονολογίαν 9 Φεβρουαρίου 1814 — τοῦ Cockerell). Μεταξὺ τῶν σ. 503 καὶ 504 χαλκογραφία παριστάσασα τὴν μονὴν Βαρυλάμι καὶ ἄλλους βράχους τῶν Μετεώρων. Ὁ Hughes ἔχει ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὸ Holland περὶ Μετεώρων γεγραμμένα.

² Rouqueville, Voyage dans la Grèce. Ἐκδοσις Α'. Τόμ. Γ'. Ἐν Παρισίῳ 1820, σελ. 19 κ. ἐ. Ἐκδοσις Β'. Τόμ. Γ'. Ἐν Παρισίῳ 1826, σελ. 331 κ. ἐ. Ὁ συγγραφεὺς πρὸς τοὺς ἄλλοις μνημονεύει τὰς ἐν Μετεώροις ἐρεῖνας τοῦ Björnstähl καὶ τὰ ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα ὑπομνήματα τοῦ Holland καὶ τοῦ Ramsay (δὲ τοῦ Γ' τόμ. τῆς α' ἐκδ. τὰς σ. 21 καὶ 24 καὶ τῆς β' ἐκδ. τὰς σ. 333 καὶ 335). Τοῦ Ramsay τοῦτου τὸ περὶ Μετεώρων ὑπόμνημα δὲν κατώρθωσα νὰ εὑρω πού οὔτε ὑπὸ τῶν Joh. Neigebaur καὶ Ferd. Aldenhoven (Handbuch für Reisende in Griechenland. Μέρος Α'. Ἐν Λειψίῳ 1842, σ. 425 κ. ἐ. οὔτε ὑπὸ τοῦ Κλ. Στεφάνου (La Grèce au point de vue naturel, ethnologique, anthropologique, démographique et médical. — Extrait du Dictionnaire encyclopédique des sciences médicales. Ἐν Παρισίῳ 1884, σ. 576), οὔτε ὑπὸ τοῦ Α. Κιγιάλλα («Περιηγηταί, ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐβδομάδι» τόμ. Γ', 1886, σ. 375 κ. ἐ., 387 κ. ἐ., 417 κ. ἐ., 430 κ. ἐ., 441 κ. ἐ., 452 κ. ἐ., 465 κ. ἐ.), ἐν ταῖς πληρεστέρας δὴλον ὅτι ἀναγραφαῖς τῶν ἐπισκεψάμενων τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν περιηγητῶν ἀπαντᾷ.

³ Wm. M. Leake, Travels in Northern Greece. Ἐν Λονδίῳ 1835. Τόμ. Α', σ. 418-458. Τόμ. Α' σ. 537 κ. ἐ. καὶ πίνακα 44). — Οὕτως, καθ' ὃ ἡγεῖς ἀναφέρεται ἐν σ. 542 τοῦ Α' τόμου, ἔχει ὑπ' ὄψιν τὰ σχετικῶς πρὸς τὰ Μετεώρα γραμμένα ὑπὸ Björnstähl.

⁴ L. Dupré, Voyage à Athènes et à Constantinople ou collection de portraits, de vues et de costumes grecs et ottomans. Ἐν Παρισίῳ MDCCCXXXV, σ. 20 κ. ἐ. 188 καὶ πίνακα XIII.

⁵ A. Boué, La Turquie d'Europe. Ἐν Παρισίῳ 1840. Τόμ. Α', σ. 201. Τόμ. Γ', σ. 459 κ. ἐ. — Α. Boué, Recueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe. Τόμ. Β', Ἐν Βιέννῃ 1854, σ. 63 κ. ἐ. (ἐνταῦθα γίνεται, σ. 61, παραπομπή καὶ εἰς τὸν Rouqueville ἐν ὄψιν ἀνωτέρω).

⁶ Bowen, Mount Athos, Thessaly and Epirus. Ἐν Λονδίῳ 1852, σ. 127 κ. ἐ.

ὁ Δανὸς Ussing¹ καὶ τέλος ὁ Ἄγγλος ὠσαύτως τὴν καταγωγὴν Tozer.² Πλὴν δ' ὅμως τὰ ὑπὸ τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὰ Μετέωρα γεγραμμένα οὔτε ἀπηλλαγμένα πολλάκις σφαλμάτων εἶναι οὔτε πορίσματα καὶ ἀνακοινώσεις κριτικῶν πάντοτε ἐρευνῶν καὶ παρατηρήσεων. Αἱ δὲ εἰδικαὶ περὶ Θεσσαλίας χωρογραφίαι τῶν Θεσσαλῶν λογίων Ἰωάννου Ἀναστασίου Λεονάρδου τοῦ Ἀμπελακιώτου³ καὶ Νικολάου Μάγνητος,⁴ οὐδὲν σχεδὸν ἀξιόλογον νέον περὶ Μετεώρων προσθέτουσιν εἰς τὰ προεγνώσμενα, καθ' ὅσον οὗτοι ἐπαναλαμβάνουσι καὶ δὴ ἐνιαχοῦ κατὰ λέξιν τὰ ὑπ' ἄλλων προγεγραμμένα καὶ οὔτε κἄν ἐξ αὐτοψίας, ὡς ἐλέγχεται, ἐκθέτουσι τὰ πράγματα.

Πρῶτος ἐν εἰδικῇ διατριβῇ, δημοσιευθεῖσα τῷ 1844, ἐπραγματεύθη περὶ τῶν εὐαγῶν ἐν Μετέωροις ἰδρυμάτων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀξίων σπουδῆς ὁ γνωστὸς ἐρευνητὴς τῆς χριστιανικῆς γραφικῆς πρεσβύτερος Didron.⁵ Πρῶτερον τούτου

¹ J. Ussing, Griechische Reisen und Studien. Ἐν Κοπενάγη 1857, σ. 54 κ. ἑ. Ὁ Ussing ἔχει ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ προγεγραμμένα περὶ Μετεώρων ὑπὸ Leake, Boué, Courzon (ὅδε σ. 56, 59, 63).

² Henry Fanshawe Tozer, Researches in the highlands of Turkey. Τόμ. Β'. Ἐν Λονδίῳ 1809, σ. 140 κ. ἑ. — ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ καὶ τὰ περὶ Μετεώρων τοῦ Leake, εἰς ὃν παραπέμπεται (ἐν σ. 158 καὶ 161).

³ Ἰωάννου Ἀναστασίου Λεονάρδου τοῦ ἐκ τοῦ Κισσάβου ὄρους ἐκ πόλεως Ἀμπελακίων τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Μαγνησίας, Νεωτάτη τῆς Θεσσαλίας χωρογραφία συνταχθεῖσα κατ' ἰδιαιτέραν τινὶ μέθοδον γεωγραφικῶς καὶ περιηγητικῶς. . . Ἐν Πέστη τῆς Οὐγγαρίας. . . 1836, σ. 70 κ. ἑ. — Ὁ Λεονάρδος ἀντλεῖ ἐκ τῆς περιηγήσεως τοῦ Rouquenneville (ὡς ἠγῆτος ἀναφέρει ἐν σ. 70 κ. ἑ.) καὶ ἐκ τοῦ Holland ἐν τοῖς Nouvelles Annales des Voyages (καθ' ἃ ἀναφέρει ἐν σ. 73). Μεταξὺ τῶν σ. 70 καὶ 71 τῆς Χωρογραφίας τοῦ Λεονάρδου παρατίθεται χαλκογραφία τῶν Μετεώρων, ὅλος φανταστικὴ χαρτογραφία, καθ' ἃ σημειοῦται ἐν σ. 73, κατὰ σχέδιον τοῦ περιηγητοῦ Dupré, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 21.

⁴ Νικολάου Ι. Μάγνητος, Περιήγησις. Ἡ τοπωνυμία, τῆς Θεσσαλίας καὶ Θεσσαλικῆς Μαγνησίας, καὶ τῆς μὲν Θεσσαλίας ἐν ἐπιτομῇ, τῆς δὲ Μαγνησίας ἐν ἐκτάσει. Ἐν Ἀθήναις 1860, σ. 30 κ. ἑ.

⁵ Didron, Les Météores. Ἐν τοῖς Annales Archéologiques. Τόμ. Δ' (1844).

εἶχεν ἐπισκερθεῖ τὰς μονὰς Μετεώρων ὁ Ἄγγλος R. Curzon, ὅστις εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν κατ' αὐτὰς ἀφιερῶν κεφάλαια ὄλα ἐν τῇ περὶ μοναστηρίων τῆς Ἀνατολῆς εἰδικῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ, δημοσιευθεῖσα τῷ 1849, δέκα καὶ πέντε ὄλα ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου ἐπίσκεψιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μονῶν.¹

Ἄλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς προγεγεστέρας σχετικὰς ἐργασίας συστηματικώτερά καὶ μᾶλλον γόνιμος εἰς πορίσματα ὑπῆρξεν ἡ ἀναφορικῶς πρὸς τὰ Μετέωρα ἱστοριοδικρικὴ ἐρευνα τοῦ διαπρεποῦς καὶ πολυσχιδοῦς γαλλοῦ ἀρχαιολόγου κ. Λέοντος Heuzey. Οὗτος δὲ, τῷ 1857 καὶ τῷ 1861, ἐπισκερθεὶς τὰς κεντρικώτερας καὶ μᾶλλον προσιτὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, ἠτύχησε ν' ἀνεύρη ἐν τοῖς ἀρχείοις καὶ ταῖς βιβλιοθήκαις τούτων πολλὰ παλαιὰ γράμματα καὶ ἄλλα ὑπομνήματα μεγάλως διαλευκαίνοντα τὴν ἱστορίαν αὐτῶν,² ἀσχοληθεὶς ἅμα

¹ R. Curzon, Visits to monasteries in the Levant. Ἐν Λονδίῳ 1849 κεφ. 18 κ. ἑ. — Ἐρχομεν καὶ δύο ἄλλας μεταγενεστέρας ἐκδόσεις τοῦ βιβλίου ἀγγλιστί. Ἀποσπάσματα δὲ αὐτοῦ ἔχουσι καὶ γαλλιστί δημοσιευθῆ ἐν τῇ Revue Britannique, 9me série. Τόμ. ΚΑ' σ. 330-344. Τόμ. ΚΒ' σ. 109-124 καὶ 337-354. Τόμ. ΚΓ' σ. 112-134 καὶ σ. 438-449. Τόμ. ΚΔ' σ. 210-221 καὶ 405-413. (Ἄπαντες οἱ τόμοι οὗτοι ἐξεδόθησαν τῷ 1849· τὰ σχετιὰ πρὸς τὰ Μετέωρα ἐν τόμ. ΚΓ' σ. 120-134. ἔχει καὶ γερμανικὴν ἐκδοσιν τὸ βιβλίον (ἐκ τῆς γ' ἀγγλικῆς), τῆς ὀνόματι Besuche in den Klöstern den Levante. Reise durch Aegypten, Palästina, Albanien und die Halbinsel Athos. Von Robert Curzon, jun. — Nach der dritten Auflage deutsch von Dr. U. U. W. Meissner. Nebst zwölf Kupfertafeln und zwei Musikbeilagen. Leipzig 1851. Τῆς γερμανικῆς ταύτης ἐκδόσεως ὑπάρχει καὶ ἀνατύπωσις (μετὰ προσθήκης αἰκῶνος ἐν τέλει τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων), ἐν Λεωψίᾳ τῷ 1854. (Πρὸβλ. Kayser, Vollständiges Bücher=Lexikon. Theil XI σ. 212, καὶ Theil XIII σ. 202). Καὶ ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ ἐκδοσις κοσμεῖται καὶ δὲ εἰκόνων τῶν Μετεώρων. — Ὁ Curzon μνημονεύει καὶ τῆς ἐν Μετέωροις ἐρεῦνας τοῦ Björnsthäl (ὅδε σελ. 162 τῆς Β' γερμαν. ἐκδόσεως).

² Πρὸβλ. Léon Heuzey, ἐν «Moniteur» τῆς 13 Ἀπριλίου (νῆ 1862 Revue Archéologique, τόμ. IX τῆς νέας σειρῆς (1854), σ. 153 καὶ ἐν Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques. 9me année (1875), σ. 238. — Πρὸβλ. καὶ Léon Heuzey et H. Daumet, Mis-

καὶ περὶ τὴν ἀνάγραφὴν τῶν μᾶλλον διαφερόντων ἐπιγραφικῶν μνημείων τῶν μονῶν. Τῶν ποικίλων εὐρημάτων τοῦ κ. Heuzey, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ Μετέωρα, τὸ σημαντικώτερον, ἐξ ὧν τὸ πλεονάζον αὐτὸς ἐξέδωκεν, εἶναι μακρὸν ὅπως δὴ ποτε «*Σύγγραμμα ἱστορικὸν, ὡς ἐν συνόψει συντεθέν, δηλοῦν περὶ τῆς Σκήτεως διὰ τὴν ἐστὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Δουπιάνου καὶ Σταγῶν καὶ πῶς σήμερον λέγεται τοῦ Μετεώρου*», ὑπόμνημα διαλαμβάνον ἐπὶ τῇ βάσει ἀξιόπιστων ἐγγράφων καὶ προφορικῶν παραδόσεων¹ κυρίως τοὺς περὶ ἐπικρατήσεως καὶ πρωτείας ἀγῶνας τῆς μονῆς Δουπιάνου, τῆς ἀρχῆθεν προϊσταμένης κατὰ τοῦτο τὸ ὑπόμνημα τῆς μοναστικῆς πολιτείας τῶν Σταγῶν («*τῆς Σκήτεως Σταγῶν*»), καὶ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, ἥτις εἰς χρόνους μεταγενεστέρους κατέσχε τὰ πρωτεία ἐν τῇ προῤῥηθείσῃ μοναστικῇ πολιτείᾳ. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ὑπόμνημα δυστυχῶς δὲν ἀνεῦθεν ὁ κ. Heuzey ἐν πρωτοτύπῳ, ἀλλ' ἐν ἀντιγραφῇ γενομένῳ κατὰ τὸ ἔτος 1776 ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ῥάσκας Γερασίου Τράμπα τοῦ Βυζαντίου, ἐξορίστου τότε ἐν τῇ μονῇ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, ἐν ἣ ἀνευρέθη καὶ τὸ χειρόγραφον.²

sion archéologique de Macédoine. Ἐν Παρισίῳ 1876, σ. X (καὶ σ. 321, 440, 468).

¹ Ἀποσπῶ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τούτου τινὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐν οἷς γίνεται μνηεὶ τῶν πηγῶν, αἰτινες ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει πρὸς σύνταξιν αὐτοῦ: «... Καὶ δὴ ἀναπτύξαντες καὶ τὰ βασιλόγραφα ἡμῶν, συνοδικὰ τε καὶ ἀρχιερατικά, πολλὰ τε ἄλλα καὶ ἀξιόλογα, ἀλλὰ τε καὶ τὰ ἐν τοῖς κωδικοῖς ἡμῶν σημειώματα καὶ τὰ ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐν ταῖς ἀγίαις εἰκόσιν, ἀμὰ δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν τιμίων γερόντων ἀξιόπιστους μαρτυρίας, σαφῶς τὰς ἀποδείξεις παραδεδόκαμεν.» — Ἀλλὰ κατὰ ποσὸν πάντα ταῦτα εἶναι ἀληθῆ;

² Τὸ χειρόγραφον τοῦτο μάτην ἀνεξήγησά κατὰ τὰς ἐμὰς ἐρεῖνας ἐν Μετέωροις τῶ 1908 καὶ 1909· οὔτε ἐν τῇ μονῇ Βαρλαάμ οὔτε ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀπόκειται ταυτῆν. Ἐδοχίμῃ γὰρ μετὰ διέλευσίν μου καὶ γὰρ μετὰ κατεστράφη τὸ πολύτιμον μνημεῖον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ῥάσκα Γερασίου, τὸ οἰκο-

Ἐξέδωκε δὲ κατὰ πρῶτον ὁ κ. Heuzey τὸ *Σύγγραμμα ἱστορικὸν* κατὰ τὸ ἔτος 1864 ἐν γαλλικῇ μόνον μεταφράσει, μετὰ καταλλήλων ὑπομνημάτων καὶ προτεταγμένης ἀξιολόγου περὶ τούτου μελέτης,¹ ἐν ἣ ὀρθῶς διατυπῶται πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ λίαν ἐνδιαφέροντος κειμένου τούτου, ὅπερ ὡς ἔχει παραδοθῆ εἶναι ἀχρόνιστον καὶ ἀνυπόγραφον, πρέπει νάναχθῆ εἰς τὸν 15^{ον} μεσοῦντα αἰῶνα, εἰς χρόνους δηλονότι πολὺ προκειμένους ἐκείνοις, καθ' οὓς ἰδρῦθησαν αἱ ἀρχαιότεραι μοναὶ τῶν Μετεώρων. Τὸ δ' ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ *Συγγράμματος ἱστορικοῦ* μετὰ γαλλικῆς πάλιν μεταφράσεως, εἰσαγωγῆς καὶ ὑπομνημάτων ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ κ. Heuzey τῶ 1875² καὶ βραδύτερον πάλιν τῶ 1876, ἐπαυξήσας τὰ εἰς αὐτὸ ὑπομνήματα καὶ ἐπιπροσθεὶς καὶ διαφόρους ἐπιγραφὰς τῶν μονῶν Μετεώρων καὶ περιλήμην μετ' ἀποσπασμάτων παλαιοῦ Βίου

γενεακῶν αὐτοῦ ἐπίτιμον καὶ τὴν πατριδα μανθάνομεν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4188 Ἀγιορειτικοῦ (318 τῆς μονῆς Ἰβήρων) κώδικος (Sp. P. Lambros, Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos. Tom. B'. Ἐν Κωνσταντινῇ 1900, σ. 81 - Πρβλ. «Νέον Ἑλληνομνήμονα». τόμ. Β'. 1905, σ. 50 καὶ τόμ. Δ', 1907, σ. 202). Τοῦτου ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 135 (κατὰ τὴν ἐμὴν κατάταξιν) κώδικι τῆς μονῆς Βαρλαάμ σφάζεται ἐν δεκαπεντασφάλλοις ἡμοκατελήκτοις στίχοις ποίημα περιγραφικὸν τῆς μονῆς ταύτης τῶν Μετεώρων, τοῦ Βαρλαάμ. Ἐξεδόθη δὲ τὸ ποίημα τοῦτο ὑπὸ Ἰωάννου Βογιατζίδου (ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι». Τόμ. Δ', 1907, σ. 202 κ. ἐ.) κατὰ τὸν κώδικα τοῦτον τῆς μονῆς Βαρλαάμ. Καὶ τινὰ τοῦ κωδ. 67 τῆς αὐτῆς μονῆς ἐγράφησαν πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Ῥάσκα Γερασίου. Πράσθες οὖν τοῦ μητροπολίτου τούτου, ἐξορίστου ἐν μονῇ Βαρλαάμ καὶ πρὸς διασκέδασιν βιβλιογραφουμένου καὶ διὰ κατὰ τὰ ἔτη 1775-76, ἔχομεν μνηεὶν καὶ ἐν σημειώματι ἐντύπων βιβλίων τῆς αὐτῆς μονῆς (Πρβλ. Πορφύριου Οὐσπένσκου, Ἀποδημίαι εἰς τὰς μονὰς Μετεώρων κτλ. σ. 420).

¹ Léon Heuzey, Les Couvents des Météores. Ἐν τῇ «Revue archéologique». Τόμ. Θ' τῆς νέας σειρᾶς (1884) σ. 153—169. (Μετὰ χάριτος τῶν βράχων καὶ τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων, χαραχθέντος ὑπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ γαλλικοῦ ἐπιτελείου A. Laloy).

² Léon Heuzey, Discours historique sur les Couvents des Météores, texte grec publié pour la première fois. Ἐν τῇ Annuaire de l'Association pour l'encouragement des Études Grecques. 9me année, 1875. Ἐν Παρισίῳ 1875, σ. 232—251.

τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου,¹ πρὸς οὗ τὸ ὄνομα κατὰ τὸν ΓΑ' αἰῶνα συνδέεται στενῶς ἡ ἱστορία τῶν μονῶν τούτων. Ἐν τῷ μεταξύ διέλαβεν ὀλίγα τινὰ περὶ Μετεώρων καὶ δὴ περὶ τῶν ἰδρυτῶν τῶν μοναστηρίων ὁ Π. Ἀραβαντινός² καὶ βραδύτερον ὁ Κάρολος Hopf³ τὰ τοῦ Hopf δ' ἐπανέλαβεν ὁ ἐξ αὐτοῦ κυρίως ἀντλήσας Herzberg.⁴ Ἐπίσης ἐν τῷ μεταξύ ἐφάνη, τῷ 1858, ἐν τῷ περιοδικῷ «Ausland»⁵ (τοῦ Augsburg) ἀνώνυμον ἄρθρον περὶ Μετεώρων ὑπὸ τὸν τίτλον Die Meteora und das Thal Tempe, ἄρθρον ἐντυποσιολογικὸν μᾶλλον καὶ γεωλογικὸν ἢ ἱστορικῷ περιεχομένου. Ἐπίσης ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1859, ἐπεσκέφθη τὰ Μετέωρα ὁ Ῥώσος Πορφύριος Οὐσπένσκι, τότε μὲν ἀρχιμανδρίτης τὴν ἀξίαν, βραδύτερον δὲ καὶ ἐπίσκοπος ἀναρτήθεις, γνωστότατος θαμῶν καὶ ἐρευνητὴς τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰς οὗ τὰς κακὰς καὶ ἀντεπιστημονικὰς πολλάκις προθέσεις καὶ ἕξεις πολλὰς στρεψάσεις καὶ καταστροφὰς ἀριθμοῦσιν αὐταί. Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐφ' ἱκανὸν παραμείνας ἐν Μετεώροις, διέτριψε μετ' ἱκανῆς ἐπιμελείας περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν, τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης, τοὺς θησαυροὺς, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰρχεῖα

¹ Léon Heuzey et H. Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 440—453. Ἐν τῷ προσηρημένῳ Plan F ὁ ὑπὸ τοῦ Α. Laloy χαραχθεὶς χάρτης τῶν βράχων καὶ τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων.

² Π. Ἀραβαντινός, Χρονολογία τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Β'. Ἐν Ἀθήναις, 1857, σ. 222. κλ.

³ K. Hopf, Geschichte Griechenlands von Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit. Ἐν τῇ Allgemeine Encyclopädie τοῦ Erch καὶ Gruber. Τόμ. Πς', σ. 40 (ἐν σ. 37 ἐν ἑσοσμ. 22 ἡ περὶ Μετεώρων βιβλιογραφία—ἀρκοῦντως ἐκτενής—ἦν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Hopf).

⁴ G. F. Herzberg, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des Antiken Lebens bis zur Gegenwart. Ἐν Γόττη, 1877, σ. 341 καὶ 343 — (Πρβλ. καὶ ἄλλη μεταφράσιν ὑπὸ Π. Καρολίδου, ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλή. Τόμ. Β'. Ἐν Ἀθήναις 1906, σ. 418 κ. ἐ., 421 κ. ἐ.).

⁵ Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι: Das Ausland. Uberschau der neuesten Forschungen auf dem Gebiete der Natur-, Erd- und Völkerkunde.

αὐτῶν, ἀσχοληθεὶς εἰς προχείρους περιγραφὰς χειρογράφων, ἀντιγραφῆν κειμένων ἐξ αὐτῶν, συλλογὰς ἐπιγραφῶν, μελέτην τῶν ἐγγράφων, ὧν τὰ κυριώτερα καὶ μάλιστα τὰ εἰς αὐτὰς τὰς μονὰς ἀναφερόμενα ἀντέγραψεν ἀκέραια ἢ κατ' ἀποσπάσματα ἢ ἀπλῶς ἐν περιλήψει ἀνέγραψεν. Τὰ πορίσματα τῶν ἐν Μετεώροις ἐρευνῶν του κατέλιπεν ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκι ἀνέκδοτα καὶ μόλις ταῦτα εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τῷ 1896, ἐπιμελεῖα τοῦ καθηγητοῦ κ. Πολυχρονίου Α. Σόρκου, προτάξαντος καὶ εἰσαγωγῆν.¹

Καὶ ἐτέρου ῥώσσου λογιῶν ἔχομεν ἀξιολόγους ἱστοριοδιφικὰς ἐρεῦνας ἐν Μετεώροις· εἶναι οὗτος ὁ χρηστὸς ἀρχιμανδρίτης Ἀντωνῖνος (+ 1894), ὁ ποτὲ πρωθιερεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις ῥωσσοικῆς παροικίας, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων περὶ τὴν χρι-

¹ «Χριστιανικὴ Ἀνατολή — Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, Ὀσσης καὶ Ὀλύμπου, ἐν Θεσσαλίᾳ, τοῦ ἀρχιμανδρίτου Πορφύριου Οὐσπένσκι κατὰ τὸ 1859 ἔτος. Ἐκδόσις τῆς αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἑπιστημῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Π. Α. Σόρκου. Ἐν Πετρούπολει 1896». Βλ. Σόρκο μέγα. Σελ. XXX+614. Ἐν σ. XIX—XXX ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ κ. Π. Σόρκου. Εἰς τὰ Μετέωρα ἀναφέρεται τὸ α' μέρος τοῦ βιβλίου σ. 1—257, ὃ ἔπεται καὶ χάρις τῶν Μετεώρων· ἐπίσης καὶ μέγα μέρος τοῦ παραρτήματος, σ. 349 κ. ἐ., ἐν ᾧ ἐγγράφα καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν Μετεώρων, περιγραφαὶ χειρογράφων, ἀπειρωμάτων καὶ ἔργων τέχνης αὐτῶν κλ. Ἐν τούτοις, ἐν σ. 408—418, καὶ τὸ προμνημονευθὲν: Σύγγραμματα ἱστορικῶν... περὶ τῆς σκῆτσως... Δουπιανοῦ... διαφόρως ἀνεγνωσμένον ἐνιαχοῦ ἢ ὑπὸ Heuzey, μετὰ ῥωσσοικῆς μεταφράσεως ἐν σ. 414—419). — Περὶ τῆς συγγραφῆς ταύτης τοῦ Πορφύριου Οὐσπένσκι ἰδὲ τὰ σημειωθέντα ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου κ. Ἀθ. Παπαδοπούλου-Κεραμῆως ἐν «Ἐπετηρίδι» τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Πανεπιστημίου Ἐπιθεωρητικῆς (Ἐν Ἀθήναις 1902) σ. 140 κ. ἐ. — Πρβλ. καὶ Hirsch, Archiv für slavische Philologie, τόμ. Κ' (1898) σ. 477 κ. ἐ. — Τέλος σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Μετεώροις ἐπιδημίαν τοῦ Πορφύριου Οὐσπένσκι ἀναγινώσκουμεν ἐν τῇ ἔξῃ ἡμ. τῆς σελ. 58 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 89 κώδικος τῆς μονῆς Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων: «1859 τῇ 9 Ἀπριλίου ἦλθον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγ. Στεφάνου οἱ Ῥώσοι | ἀρχιμανδρῆ τῆς Πορφύριος | Νικων | μοναχός, | καὶ ξωγράφος | Νικολαός | Μπλαγοβόσενς = | ης » (τὸ σημεῖον γέγραπται διὰ μολυβδόξου.)

στιανικήν ἀρχαιολογίαν καὶ φιλολογίαν ἐργασιῶν.¹ Τὰ πο-
ρίσματα τῆς ἐν Μετεώροις ἐρεύνης τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀν-
τωνίνου—γενομένης ἤδη τῷ 1865—ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς ἐν
Πετροπόλει Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν πολὺ βραδύτερον,
τῷ 1886, ἐν γενικῷ ἔργῳ τοῦ συγγραφέως, περιλαμβάνοντι
ἐντυπώσεις, ἐρεῦνας καὶ παρατηρήσεις αὐτοῦ ἐν ὁδοιπορίᾳ
ἀνὰ τὴν Ροῦμην.² Ὁ Ἀντωνῖνος ἐπιστήσας ἰδιαιτέρως
τὸν νοῦν εἰς τάρχαια ἐγγράφα ἰδίως τῆς μονῆς Μεταμορ-
φώσεως, τῆς κατ' ἐξοχὴν καλουμένης Μετεώρου, παρέσχεν ἐν
πολλοῖς ἀσφαλεστέρας εἰδήσεις περὶ αὐτῶν³ καὶ καθ' ὅλου
τὰ ὑπ' αὐτοῦ σημειωθέντα ἐν σχέσει πρὸς τὰς μονάς, περὶ ὧν
πρόκειται ἐνταῦθα ὁ λόγος, εἶναι καλὰ καὶ χρήσιμα. Καὶ οἱ
κατ' ἐντολήν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, τῷ 1874, μετα-
βάντες εἰς Ἄθω καὶ Πάτμον καὶ ἄλλα τῆς Ἀνατολῆς μέρη
χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἀρχαιολόγοι Abbé Duchesne καὶ
Bayet διελθόντες διὰ Μετεώρων ἀντέγραψαν ἐπιγραφὰς
αὐτῶν καὶ ἐγγράφα, ὧν ἐξέδωκαν ἐνδιαφέρον γράμμα τοῦ
ἔτους 'ξνκ' (=1549), δι' οὗ ὁ ἐν πνευματικοῖς ἱερομόναχος

¹ Πρβλ. Β. Π. ἐν «Vizantiniskij Vremennik—Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς» τῆς
Πετροπόλεως, Τόμ. Α' (1894) σ. 260 κ. ἐ.—E. K(uz) ἐν «Byzantinische
Zeitschrift», Τόμ. E' (1895) σ. 239—Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας
Ἀθηνῶν Δελτίον Γ' ἐπιμειλίᾳ Γ. Λαμπάκη (Ἐν Ἀθήναις 1903) σ. 5 κ. ἐ.

² Τὸ ἔργον γέγραπται ἡμισοστί εἰς δύο τόμους· ὁ α' «Ἀποδημία εἰς
Ροῦμην τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίνου ἐνεργου ἐταίρου
τῆς Ἀυτοκρατορικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ἐν
Πετροπόλει ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἀυτοκρατο-
ρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, 1879.» Εἰς 4ον, σ. 376
μετὰ 8 πινάκων. Ὁ β' τόμος «Ἐκ τῆς Ροῦμης, ὑπὸ τοῦ Ἀρχι-
μανδρίτου Ἀντωνίνου, ἐπιτίμου ἐταίρου τῆς Ἀυτοκρατο-
ρικῆς Ῥωσικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ἐν Πε-
τροπόλει 1886, εἰς 4ον σ. 650 μετὰ 18 Πινάκων.

³ Πρβλ. [Paul Marc] Plan eines Corpus der griechischen Urkun-
den des Mittelalters und der neueren Zeit. Ἐν Μονάχῳ 1903, σ. 31 κ. ἐ.—
Ἀυτόθι ἀναγραφὴ τῶν κυριωτέρων γραμμάτων τῶν Μετεώρων, ὧν ἀντίγραφα,
ἀποσπάσματα, περιλήψεις παρέχει ὁ Προφύριος Οὐσπένσκη.

Νεκτᾶριος, ὁ ἐκ τοῦ ἡπειρωτικοῦ οἴκου τῶν Ἀψαράδων κτήτωρ
τῆς μονῆς Βαβλαῶν, προσαρτεῖ εἰς τὴν μονὴν ταύτην τὰ ἐν τῇ
νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων μονύδρια τοῦ Προδρόμου καὶ τὸ ἐν
Λεπενῶ μονύδριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου.¹

Τῶν μετὰ ταῦτα σχετικῶν πρὸς τὰ Μετέωρα ἐρευνῶν καὶ
δημοσιευμάτων ὀλίγα εἶναι τὰ νέα συμβάλλοντα εἰς τὴν
προεγνωσμένην ἱστορίαν τῶν μονῶν τούτων. Καὶ τὰ μὲν δη-
μοσιεύματα τοῦ Vogüe,² τοῦ Γεωργίου Γέγλε³ καὶ τοῦ Ἁγ-
γλου βουλευτοῦ Γεωργίου Κούρτωνος⁴ εἶνε μονονουχί τε-

¹ L'abbé Duchesne—Bayet, Mémoire sur une mission au Mont
Athos... (Ἐν τῇ Bibliothèque des Écoles Françaises d'Athènes et de
Rome). Ἐν Παρισίαις 1870, σ. 234 κ. ἐ.—Ἀνεδημοσιεύθη τὸ γράμμα τοῦτο
ἐντεῦθεν παρὰ Miklosich et Müller, Acta et Diplomata, Τόμ. E' σ. 275
κ. ἐ. καὶ 470. (— Πρβλ. καὶ [Paul Marc] ἐνθ' αὐ. σ. 43).

² Eugène-Melchior de Vogüe ἐν Revue des Deux Mondes. Περί-
οδος Γ'. Τόμ. ΚΔ' (1877) σ. 404 κ. ἐ. καὶ τόμ. ΛΑ' (1879) σ. 27 κ. ἐ.

³ Γεωργίου Σ. Γέγλε, Τὰ Μετέωρα. Ἐν τῇ περιοδικῇ «Κυψέλη» ἐκ-
δομένῃ ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ Ὁθωνος Πέντζου. Ἔτος Β', φύλλ. 22 (Ὀκτώ-
βριος 1885) σ. 429—431. — Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐπιστέλλεται ἐκ Τριηκάλων
τῆς Θεσσαλίας, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1884. (Ὡς ἐξάγω ἐκ τῶν σημειωμάτων πρὸς
τὸ τέλος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 87 κώδικος τῆς μονῆς Βαβλαῶν τῶν Μετεώρων ὁ κ.
Γέγλες ἀνῆλθεν εἰς τὴν μονὴν ταύτην κατὰ τὴν 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1884). Ἐν
τῷ ἄρθρῳ τούτῳ κατ' ἐπανόληψιν (σ. 430) γίνεται λόγος περὶ ἐπιδρομῶν τῶν
Ἀράβων κατὰ τῶν Μετεώρων! Ἐλέγχεται δὲ ὁ κ. Γέγλες ἐκ πολλῶν τεκμηρίων
ἀντλῶν ἐκ τῆς σφαλερᾶς περὶ Μετεώρων μονογραφίας τοῦ Πολυκάρπου Ῥαμ-
μίδου (Ἰδὲ κατωτέρω σ. 202 κ. ἐ.).

⁴ Γνωρίζω τοῦτο μόνον ἐξ ἑλληνικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἀι
μοναὶ τῶν Μετεώρων ὑπὸ τοῦ Ἁγγλου βουλευτοῦ Γεωργίου
Κούρτωνος». Ἐν τῇ περιοδικῇ «Ἐστία εἰκονογραφημένη». Τόμ. Α'
τοῦ 1891, σ. 277—280 καὶ σ. 295—299. Συναδεύεται ἡ ἑλληνικὴ αὕτη μετάφρασις καὶ
δι' εἰκόνων (σ. 770—γράψ. 279—«Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Στεφάνου», σ. 296
«Ἀνάβασις εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν», σ. 298 «Παραλαβὴ τοῦ δικτύου», σ. 299 «Ὁ
ἐργάτης δι' οὗ ἀνασύρεται τὸ δίκτυον»). Ἐν σ. 288 τοῦ τόμου τούτου τῆς «Ἐι-
κονογραφημένης Ἐστίας» σημειοῦται ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦ Γεωργίου
Κούρτωνος ἐδημοσιεύθη ἐν ἄγγλικῇ εἰκονογραφημένῃ περιοδικῇ (μὴ κατονομα-
ζομένῃ) καὶ ὅτι αἱ κομιθεῖσαι τοῦτο εἰκόνες εἶναι ἔργον Ἁγγλου καλλιτέχνου (μὴ
κατονομαζομένου !)

λείως έντυποσιολογικά. Τὸ δὲ περὶ Μετεώρων ἄρθρον τοῦ Le Drie¹ περιέχει εἰδήσεις ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων ἀπορρέουσας ἀπὸ τῶν σχετικῶν δημοσιευμάτων τοῦ Heuzev καὶ δὴ ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος «*Συγγράμματος ἱστορικοῦ . . . περὶ τῆς Σιήτεως . . . Λουπιανοῦ . . .*», παρερμηνευμένου μάλιστα ἐνιαχοῦ. Ἐπίσης ἐκ τῶν τοῦ Heuzev κυρίως ἀντλεῖ καὶ ὁ Θεσσαλομάγνης Ιατροῦς κ. Ν. Γεωργιάδης πραγματευόμενος τὰ κατὰ τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων ἐν τῇ ἀξιολόγῳ γενικῇ περὶ Θεσσαλίας μονογραφίᾳ αὐτοῦ.² Οὐδὲν δ' ἀπολύτως ὑγιὲς νέον παρέχει περὶ Μετεώρων ἢ τοῦ Μακεδόνο³ Ἀδάμ Μπαλωμένου πραγματεία περὶ τῶν προσαρτηθέντων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον τῷ 1881 τμημάτων τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου.³

Ἡ δὲ παρ' ἀνδρὸς οἰκειωτάτου πρὸς τὰς μονὰς Μετεώρων, τοῦ ἱερομονάχου Πολυκάρπου Ῥαμμίδου, συγγραφεῖσα

¹ Le Drie, Die Meteora. Ἐν τῷ περιοδικῷ «Globe» τόμ. III (1882). (Τὸ γαλλικὸν πρωτότυπον δὲν ἔχω ὅπ' ὄψιν) — Μετάφρασις μεθ' ἱκανῶν σημειώσεων περὶ τὰ ὀνόματα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ν. Σισιτίδου, ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐσπερος» (ἐκδομένη ἐν Λειψίᾳ). Ἔτος Α' (1881—1882) σ. 307—308, 323—325, 339—341. Τὸ ἑλληνικὸν μετάφρασμα ταῦτο ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ Μετεώρα. (Μοναὶ Ἑλληνικαί.) Ὑπὸ τοῦ κυρίου De Drie (Μετὰ εἰκόνας) . . .». Αἱ εἰκόνες ἐν σ. 325 («Ἀνάβασις εἰς τὰ Μετεώρα») σ. 329 («Τὰ Μετεώρα (Μοναὶ Ἑλληνικαί)») σελ. 341 («Τὰ Μετεώρα. Ἀνάβασις διὰ κλιμάκων») τοῦ προῤῥηθέντος τόμου τοῦ «Ἐσπερου».

² Ν. Γεωργιάδου Θεσσαλομάγνης, «Θεσσαλία». Ἐν Ἀθήναις, 1880, σ. 133 κ. ἑ. καὶ 204 κ. ἑ. (Τὸ ἔργον ἔχει καὶ γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν μετάφρασιν καὶ β' ἑλληνικὴν ἔκδοσιν ἐν Βόλῳ, τῷ 1891, —ὡς πρὸς τὰ Μετεώρα τελείως τῆς α' ἀδιάφορον—ἡς ἰδὲ τὰς σ. 87 κ. ἑ. καὶ 198 κ. ἑ.) Πλὴν τοῦ Heuzev ὁ Γεωργιάδης ἔχει ὅπ' ὄψιν καὶ τὰ περὶ τῶν Μετεώρων προγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Ussing καὶ τοῦ Horf.

³ Ἀδάμ Κ. Ἀνακατομένον Μακεδόνο³, «Τὰ Νέα ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἢτοι τοπογραφικαὶ καὶ ἐθνολογικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς Θεσσαλίας». Ἐν Ἀθήναις 1887, σ. 102 κ. ἑ. Αὐτόθι ἀναφέρει ὁ Α. Κ. Ἀνακατομένος καὶ ἐκτενῆ περιγραφὴν τῶν Μετεώρων δημοσιευθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Ἀθηναίων «Μέλλοντι» τοῦ 1867. Πλὴν διαδραμιῶν τὰ φύλλα τοῦ ἔτους τούτου τοῦ «Μέλλοντος» δὲν εἶρον τὴν προμνημονευθεῖσαν περιγραφὴν.

εἰδικὴ περὶ τούτων πραγματεία¹ εἶναι μὲν φιλοπόνημα φιλοτίμου καὶ φιλοπάτριδος κληρικοῦ, ἀλλὰ κατώτερον δυστυχῶς τῶν πρὸςδοκιῶν καὶ τοιοῦτον, ὥστε μετ' ἐπιφυλάξεως νὰ χρησιμοποιῆται παρὰ τῶν φιλοκρινούντων. Διότι δυστυχῶς ὁ ἱερομόναχος οὗτος Πολυκάρπος Ῥαμμίδης—ὅστις καὶ ἡγούμενος ἐπὶ πολλὰ ἔτη τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων διετέλεσεν—ἔπαθεν ὅ,τι συνηθέστατα οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ γράψωσι τὰ πάτρια αὐτῶν μοναχοί. Θέλων δηλαδὴ νὰ παραστήσῃ ἀρχαιότερα ταῦτα καὶ ἐπιστημότερα, διετύπωσεν ἐκ προθέσεως γεγονότα διαφορώτατα τῶν πραγματικῶν καὶ δὴ χρονολογικῶς οὐδ' ἐξ ἄλλου πάλιν ἠντλησε τόσον, ὅσον ἐπηγγέλλετο καὶ ἠδύνατο ὡς ἐκ τοῦ ἡγουμενικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, ἐκ τῶν πλουσίων—πλουσιωτέρων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του—ἀρχείων τῶν μονῶν. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ ταῦτα ἐθεωρήθη ἢ περὶ Μετεώρων πραγματεία τοῦ Πολυκάρπου Ῥαμμίδου αὐθεντικὴ, ἐγένετο αἰτία νὰ διαδοθῶσι ἀσύστατοι περὶ τούτων εἰδήσεις οὕτω δὲ ὁ Γεώργιος Γέγλης,² ὁ Χρῆστος Χριστοβασίλης,³ ὁ

¹ Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι: «Τὰ Μετεώρα—Ἱστορία ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Πολυκάρπου (Ῥαμμίδου) ἱερομονάχου Ἡρώην ἡγουμένου τῆς Ἱερῆς Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων.—Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Δ. Α. Φέξη, 1882», εἰς βον. σ. ἠριθμημένοι 65, μετ' ἀπέχου λιθογραφίας παραστάσεως τῆς μονῆς, περὶ ἧς ἰδὲ τὰνακοινωθέντα ὑπὸ Ι. Βογιατζίδου ἐν Σπ. II. Λύμπρου «Νέπ. Ἑλληνομνήμων». Τόμ. Δ' (1907) σ. 204 κ. ἑ.

² Ἴδὲ ἀνωτέρω, σ. 201.

³ Ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐστὶ εἰκονογραφημένη» τόμ. Α' τοῦ 1891, σ. 288, 304, 319, 366 (ἐνταῦθα ἡ μονὴ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Ἀναπασσῶ σημειοῦται ὡς ἐπ' ὀνόματι δὴθεν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου).—Εἶναι δὲ τὰ ἐνταῦθα ὑπὸ Χρ. Χριστοβασίδη περὶ Μετεώρων δημοσιευόμενα κυρίως ὑπομνήματα ἐξημερικὰ εἰκόνας τῶν μονῶν δημοσιευθεισῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ τῆς «Ἐστὶς εἰκονογραφημένης» σ. 281 («Τὰ Μετεώρα—Ἁγιος Στέφανος») σ. 297 («Τὰ Μετεώρα—Ἡ Μεταμόρφωσις») σ. 313 («Μετεώρα—Μονὴ Βαργλάρι») σ. 329 («Μετεώρα—Ἁγιος Νικόλαος [τοῦ Ἀναπασσῶ]») σ. 344 («Μετεώρα—Μονὴ ἀκατοκίτης [= Ἡ ἁγία Μονὴ ἢ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου ἰδὲ κατωτέρω σ. 326]). Πλὴν

Σεραφείμ Ἀργυροπούλου¹ καὶ ἐν μέρει ὁ G. Fougères² γρά-
φοντες περὶ Μετεώρων ἐγένοντο θύματα τῶν ἀνακριβειῶν
τοῦ μακαρίτου Πολυκάρπου. Μεῖζονα ἀξίαν τούτων ἔχει, καί-
περ μὴ ἀπηλλαγμένον οὐσιωδῶν τινῶν λαθῶν, τὸ περὶ Με-
τεώρων δημοσίευμα τοῦ ἐπιμελοῦς μοναχοῦ Ζωσιμᾶ Ἐσφριγ-
μενίτου, ὅστις ἠρρανίσθη μὲν ἱκανὰ ἐκ τοῦ Πολυκάρπου, εἰς
ὃν ὁφείλει τινὰ τῶν σφαλμάτων, ἀλλ' ἀνέδραμε καὶ εἰς ἄλ-
λαίς πηγὰς καὶ βοηθήματα καὶ ἐξ ἰδίων ἐτι παρατηρήσεων
γράφει, ἐπισκερθεὶς τὰς μονὰς, ὡς αὐτὸς λέγει, κατὰ τὸ ἕαρ

τούτων ἔχομεν καὶ Χρ. Χριστοφιδίου «Εἰς τὰ Μετέωρα — Ὀδοιορική ἀνάμνησις». Ἐν τῇ «Ἑστία Ἑλκονογραφικῆ ἐκδοτῆς» τόμ. Α' τοῦ 1891, σ. 343—348. Αἱ αὐταὶ Ὀδοιορικαὶ ἀναμνήσεις μετενηνεγμέναι εἰς γλῶσσαν δημοδεστέραν ἐν Χρ. Χριστοφιδίου, Θεσσαλικά Διηγήματα. Ἐν Ἀθήναις 1900, σ. 75 κ. ε.

¹ «Ἀκολουθία καὶ βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώροισιν ἀκήσαντος ψαλλομένη τῇ κ' Ἀπριλίου παρὰ τοῦ λογιωτάτου κ. Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύου—Νῦν δὲ τόποις ἐκδοθεῖσα τὸ δεύτερον δι' ἐξέδον καὶ φιλοτίμου δαπάνης τοῦ κ. Σεραφείμ Ι. Ἀργυροπούλου, Ἱεροψάλτου, ἐκ κομπολόεως Γιαννιτσῶν τῆς Ἐπαρχίας Φθιώτιδος. Ἐν Τρικκαίοις.—Τυπογραφία «Ἀθηναίου» Μιχαῆλ Δ. Δούκα [1908]». Τὸ φυλλάδιον ἐκ σ. 38+ε' Ἐν σ. 34—38 περὶ Μετεώρων καθ' ὅλου, ἀντυγραφή τελεία ἐκ τῶν τοῦ Πολυκάρπου [Ραμφιδίου].

² G. Fougères, Grèce. (Collection des Guides-Joanne). Ἐν Παρισίαις 1909, σ. 306 κ. ε.—Ὁ Fougères ἀντλεῖ καὶ ἐκ τῶν τοῦ Heuzey.—Ἐληθῶν οὐαὶ οὐδέις τῶν γραφάντων Ὀδοιορικὰ πρὸς χρῆσιν τῶν περιηγουμένων τὴν Ἑλλάδα πραγματεύεται περὶ Μετεώρων ἐξ ἰδίας ἀναλήψεως. Οὕτω τὸ ἐπίσης ἐν τῇ Collection des Guides - Joanne ἐκδοθὲν Ὀδοιορικὸν τοῦ E. Isambert (Itinéraire descriptif, historique, et archéologique de l'Orient. Μέρους Α'. Grèce et Turquie d'Europe. Ἔκδοσις Α'. Ἐν Παρισίαις 1861. Ἔκδ. Β' 1878, σ. 306 κ. ε.—Πρὸ βλ. καὶ τὴν Ἑλληνικὴν μετὰφρασιν—περικεκομμένην ὡς πρὸς τὰ Μετέωρα—τοῦ Α. Μυλιαράκη, Ὀδοιορικὰ Μακεδονία, Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας. Ἐν Ἀθήναις 1878, σ. 166 κ. ε.) παραλαμβάνει τὰ κατὰ τὰ Μετέωρα ἰδίως ἐκ τῶν τοῦ Heuzey. Ὁ ὁδηγὸς τοῦ Murray (Handbook for Travellers in Greece. Ἔκδοσις Ε'. Μέρους Β'. Ἐν Λονδίνῳ 1884, σ. 697 κ. ε.) ἀντυγράφει κατὰ μέγα μέρος ἀποστέλλει τὰ τοῦ H. F. Tozer περὶ Μετεώρων. Ὁ ὁδηγὸς τῶν κ. κ. Τρ. Εὐαγγελίδου καὶ Γ. Μαυρογέννη (Ἑλλάς, ὁδηγὸς τῶν ταξιδιωτῶν καὶ περιηγητῶν. . . (κατὰ τὸν Μπέντεκερ). Ἐν Ἀθήναις 1901 σ. 328 κ. ε.) τὰ σχετικὰ πρὸς τὰ Μετέωρα ἀντλεῖ ἐκ τῆς Θεσσαλίας τοῦ Ν. Γεωργιάδου. Ὁ δὲ γερμανικὸς Buedeker (Griecheland) δὲν ἐνδιατρεβεί εἰς τὰ ἱστορικὰ καθ' ἕκαστον περὶ Μετεώρων.

τοῦ 1887.¹ Τῷ 1891, ἐδημοσιεύθη περισπούδαστον μελέτημα σχετικὸν πρὸς τὰ Μετέωρα· εἶναι τοῦτο τοῦ διακεκριμένου ἱατροῦ μεσαιωνοδύρου Τάσσου Δημητρίου Νερούτσου ὑπὸ τὸν τίτλον· «Ὁ βασιλεὺς μοναχὸς Ἰωάσαφ²», ἐν ᾧ μετ' ἐπιστή-
μις πραγματεύεται ὅτι ἀδίκως καὶ πλανερῶς ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων ἀποδίδονται λείψανά τινα εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Καντακουζηνόν, ὃν οἱ μονα-
χικοὶ θυρῆλοι θέλουσι κτήτορα τῆς μονῆς, ἐν ᾧ πράγματι κτήτωρ αὐτῆς εἶναι ὁ διαδεξάμενος τὸν ὄσιον Ἀθανάσιον Ἰωάννης καὶ διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἰωάσαφ, υἱὸς τοῦ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων Συμεὼν ἢ Σίμωνος Οὔρεσι, τοῦ υἱοῦ τοῦ κράλη τῆς Σερβίας Στεφάνου τοῦ νόθου καὶ Μαρίας τῆς Παλαιολογίνης, θυγατρὸς Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ υἱοῦ Ἀνδρονίκου Α' καὶ ἀδελφοῦ Μιχαῆλ Β', καὶ Εἰρήνης τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Χούμνου.³ Ὑποδεστέρος ση-
μασίας τοῦ δημοσιεύματος τοῦ Νερούτσου εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ Μετέωρα» ἄρθρον τοῦ κ. Νικολάου Ι. Γιαννοπούλου⁴ καὶ τὸ μὲν α' μέρος τοῦ ἄρθρου τούτου περιέχει ἐντυποσιολογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ ἐρανήματα περὶ Αἰγυνίου, Σταγῶν, Καλαμπάκας καὶ Μετεώρων, τὸ δὲ β' μέρος περιλαμβάνει τὸ «Χρονικὸν τῆς μονῆς τοῦ Μετεώρου», ἧτοι

216 2365
R. 241, 2365
2361n
236
ἀντιγραφή
ἀντιγραφῶν
ἀντιγραφῶν

¹ Ζωσιμᾶ Ἐσφριγμενίτου, Ἡμερολόγιον ἢ «Φήμη» τοῦ ἔτους 1888. Ἐν Βόλῳ 1888, σ. 131 κ. ε.

² Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Ταργέστης, τῇ 18/25 Ἰουλίου 1891 (ἀριθ. 867)—Πρὸ βλ. K. Krumbacher, Geschichte der Byzantinischen Litteratur. Ἔκδοσις Β'. Ἐν Μονάχῳ 1897, σ. 300 καὶ 1076. (Ἴδὲ καὶ τὴν ἑλλην. μετὰφρασιν ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, Τόμ. Α' σ. 603 καὶ τόμ. Γ' σ. 555).

³ Καὶ ἄλλοι πρὸ τοῦ Νερούτσου εἶχον ὑποτάξαι τὸν ἄδικον ταυτισμὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου (καὶ ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ) Καντακουζηνοῦ πρὸς τὸν Ἰωάννην Δούκαν Παλαιολόγον τὸν κτήτορα τοῦ Μετεώρου.

⁴ Ἐν «Νεολόγῳ [Κωνσταντινουπόλεως] ἑβδομαδιαίῳ «Ἐπιθεωρησίῳ». Τόμ. Α' (1892) σ. 539—543.—Πρὸ βλ. καὶ Λ. Παπαδοπούλου=Κεραμῆς ἐν «Vizantijskij Vremennik» τῆς Πετροπόλεως. Τόμ. Α' (1894) σ. 746.

αὐτὸ τοῦτο τὸ «*Σύγγραμμα ἱστορικὸν . . . περὶ τῆς Σκήτιως Δουπιάνου . . .*», ἀντιγεγραμμένον ἐκ τοῦ Mission dans le Macédoine τοῦ Heuzey-Dalimé: ἐν τέλει τοῦ β' τούτου μέρους τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρθροῦ κείνται ἐπιγραφαί τινες χριστιανικαὶ Καλαμπάκας καὶ Μετεώρων, ὡς ὡς λέγει ὁ κ. Γιαννόπουλος ἀντέγραψε τῷ 1889, ἀλλ' εἰρήσθω ὅτι πᾶσαι αὗται εἶχον προδημοσιευθῆ ὑπὸ τοῦ Heuzey.

Οὐδὲν νέον διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Μετεώρων παρέχουσι, καίπερ διὰ μακρῶν διαλαμβάνοντα περὶ τούτων, τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν Θεσσαλίαν βιβλία τοῦ Weigand¹ καὶ τοῦ Philippson.² Καὶ ὁ μὲν Weigand οὐδὲν ἀπολύτως τὸ καινὸν προσφέρει ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς περιφήμους βράχους καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ἱερὰ κτίσματα, ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ Philippson μετ' ὠμολογημένης ἐμβριθείας ἐδίδαξε τὰ κατὰ τὴν φυσικὴν σύστασιν τῶν βράχων. Ὀλίγας δέ, πλὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νέας ἱστορικὰς εἰδήσεις σχετικὰς πρὸς τὰ Μετέωρα περιέχουσι τὰ «*Θεσσαλικὰ σημειώματα*» τοῦ κ. Ἀθανασίου Παπαδοπούλου Κεραμέως.³ Ἐν τούτοις περιλαμβάνεται ἡ ἐκδοσις βραχέως χρονικοῦ τοῦ λογίου ἱερομονάχου τῆς μονῆς Βαρλαάμ Χριστοφόρου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ III' αἰῶνος, καὶ ἄλλα τινὰ σημειώματα ἐκγεγραμμένα ἐκ κωδίκων τῶν Μετεώρων ὑπὸ τοῦ

Πορφυρίου Οὐσπένσκη.⁴ Ἐπιφανῆς δὲ κατακλείς τῶν περὶ Μετεώρων μέχρι τοῦδε δημοσιευμάτων ἔστωσαν αἱ τοῦ κ. Σπ. Π. Λάμπρου «*Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων*»,⁵ περιλαμβάνουσαι πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα μετ' ὀπομνημάτων κείμενα, ὧν ἡ ἐκδοσις πολὺ προήγαγε τὰς περὶ τοῦ παρελθόντος τῶν μονῶν τούτων ἡμετέρας γνώσεις. Τὸ μόνον ἴσως μειονέκτημα τῆς ἄλλως καλῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ κ. Λάμπρου εἶναι ὅτι ἐγένετο ἄνευ γνώσεως τελείας τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας καὶ δὴ τοῦ περὶ Μετεώρων ἔργου τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκη, οὗ ἡ παντελής ἄλλειψις καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν κ. Λάμπρον ὑπῆρξεν ἐπαισιθητή.⁶

Περαιόντως δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῶν περὶ Μετεώρων ἐρευνητῶν καὶ δημοσιευμάτων σημειοῦμεν ὅτι ἔχουσι καὶ δύο εἰδικὰ περὶ τούτων ἔργα προαναγγελθῆ: τὸ μὲν τοῦ κ. Ἰωάννου Βογιατζίδου «*Ἱστορία τῶν Βυζαντινῶν μονῶν τῶν Μετεώρων*»,⁷ τὸ δὲ τοῦ κ. Διονυσίου Ἀλβανάκη «*Τὰ Μετέωρα*» ὑπὸ τοπογραφικῆν, ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἐποικν.⁸ Ἐπίσης καὶ ὁ κ. Β. Μυστάκιδης προανήγγειλε τὴν ἐκδοσιν ἐγγράφων σχετιζομένων πρὸς τὰς μονὰς Μετεώρων⁹ καὶ τέλος «*Ἡ Θεσσαλία ἐπὶ Τουρκοκρατίας*», τὸ βραβευθὲν ἐν τῷ Σουλταναίῳ ἱστορικῷ διαγωνίσματι¹⁰ καὶ οὕτω δημοσιευθὲν ἔργον τοῦ μακαρίτου Βασιλείου Κάνδη († 1909), περιέχει ἐν τῷ κεφαλαίῳ «*Αἱ ἐν Θεσσαλίᾳ μοναὶ καὶ ὁ μοναστικὸς βίος*» ἀξιολόγους συμβολὰς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Μετεώρων.

¹ Weigand, Die Aromunen. Τόμ. Α'. Ἐν Λαίψζι 1890, σ. 161 κ. ἑ.

² Dr Alfred Philippson, Thessalien und Epirus. Reisen und Forschungen im nördlichen Griechenland. . . [Sonderabdruck aus der «Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin» Bd. XXX-XXXII, 1896-1897]. Ἐν Βερολίνῳ 1897, σ. 144-151 (ἰδὲ καὶ σ. 125, 131, 135, 142, 160 κ. ἑ. 133, 137). Ὁ Philippson ἀναγράφει καὶ πάντας τοὺς προγενεστέρους περὶ τῆς φυσικῆς συστάσεως τῶν Μετεώρων πραγματευθέντας (αὐτόθι, σ. 131, 146, 394 κ. ἑ.). Βραχυτέρα δ' ἐκδοσις τῶν περὶ Μετεώρων παρατηρήσεων τοῦ Philippson κεῖται ὑπὸ τὸν τίτλον: Bericht über eine Reise durch Nord- und Mittel-Griechenland ἐν τῇ Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. Τόμ. XXV (1890).

³ Ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι» τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσῶν, Ἔτος 5'. Ἐν Ἀθήναις 1902, σ. 140-5 καὶ ἐν ἰδίῳ ταχυδίῳ.

⁴ Μέρος τοῦ χρονικοῦ τοῦ Βαρλαμίτου Χριστοφόρου εἶχεν ἐκδοθῆ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκη (Ἀποδημία εἰς τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ μοναστήρια τῶν Μετεώρων, Ὀσσης καὶ Ὀλόμπου, σ. XXV, 481-482, 495) πλὴν ἀνακριβῶς ἐν τισι.

⁵ «Νέος Ἑλληνομνήμων». Τόμ. Β' (1905) σ. 40-156, 368 κ. ἑ., (377). Τόμ. Δ' (1907) σ. 195-205.

⁶ Ἰδὲ «Νέον Ἑλληνομνήμων». Τόμ. Β' (1905) σ. 144.

⁷ Πρβλ. «Ἀθηνᾶ». Τόμ. Κ' (1908) σ. 28 ἐν ὑποσημ. 1.

⁸ Ἔργον ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπὸ Αὐγούστου τοῦ 1908 ἀγγελίαν τῆς ἐκδόσεως ταύτης.

⁹ Πρβλ. «Ὁ ἐν Κωνσταντίνῳ Ἑλληγ. Φιλολ. Σάλλογος». Τόμ. ΚΖ' (1900) σ. 369.

¹⁰ Πρβλ. [P. Mare], Plan eines Corpus der griechischen Urkunden σ. 41.

¹¹ Πρβλ. Σπ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων». Τόμ. Ε' (1908) σ. 150 κ. ἑ.

Ἡ δ' ἡμετέρα ἐν ταῖς μοναῖς τῶν Μετεώρων πολύμηγος συστηματικὴ παλαιογραφικὴ καὶ τεχνικὴ ἔρευνα τῶ 1908 καὶ 1909 — κατ' ἐντολὴν τῆς Βυζαντιολογικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν, συντελοῦσης καὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάρχου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως — ἀπεκάλυψε, πλὴν τῶν σπουδαιωτάτων ἄλλων φιλολογικῶν καὶ τεχνικῶν εὐρημάτων, καὶ σειρὰς ὄλας κειμένων καὶ ὑπομνημάτων οὐ σμικρὸν συντελούντων εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν διὰ τῶν αἰῶνων τυχῶν τῶν μονῶν. Ἐξ αὐτῶν κατωτέρω ἐκδίδονται εἴκοσι καὶ ἑπτὰ διάφορα κείμενα καὶ περὶ ἐκάστου τούτων λέγονται ἀμέσως τὰ δέοντα. Θεωρηθῆτωσαν δὲ τὰ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ταῦτα κείμενα ὡς πρώτη συμβολὴ μου εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων, προκειμένου νὰ ἐπακολουθήσῃ ἐν καιρῷ ἡ δημοσίευσις καὶ δευτέρας καὶ τρίτης συμβολῆς μου.

Α'

Τὴν πρώτην τάξιν τῶν κατωτέρω ἐκδιδόμενων κειμένων κατέχει ὁ «*Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, ἀσκήσαντος ἐν τοῖς Σταγοῖς, ἐν τῷ λίθῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κληθέντι Μετεώρῳ.*» Τὸ συναξάριον τοῦτο μέχρι τοῦδε ἦτο γνωστὸν ἐν νεοελληνικῇ μόνον μεταφράσει, γενομένη μὲν ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Νεοφύτου Χριστοπούλου,¹ τοῦ ἐκ τοῦ θεσσαλικοῦ Τυρνάβου, ἐκδοθείση δὲ κατὰ κώδικα τῆς Ἀθωνικῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου.² Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ φρανῆ ἐν ὀλοσχερείᾳ ἡ ἐκδοσις τῆς νεοελληνικῆς ταύτης μεταφράσεως τοῦ Βίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ ἀσκήσαντος Ἀγίου Ἀθα-

¹ Περὶ τούτου διεξοδικῶς λέγονται τὰ δέοντα κατωτέρω.

² «*Νέος Ἑλληνομνημόν*» τόμ. Β' (1905) σ. 61—87. Ἐν σ. 61—61 σχετικὰ προλεγόμενα εἰς τὴν ἐκδοσιν.

νασίου, ἱκανὰ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτῆς καθ' ὀλοκληρίαν συμπύπτοντα πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. Λάμπρου, καὶ δὴ περιλήψιν γαλλιστὶ τοῦ ὁσίου βίου εἶχεν ἐκδόσει, καθ' ἡ ἐλέγχθη καὶ ἀνωτέρω,¹ ὁ Heuzey.² Ἐπι σύνοψιν τοῦ βίου τούτου περιεῖχε τὸ παλαιὸν συναξάριον τὸ συνεκδοκόμενον τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου,³ καθ' ἡ γίνεται κατωτέρω διεξοδικώτερος λόγος, καὶ ὅπερ συναξάριον εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης.⁴ Τέλος ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίου εἶχεν ἀντίληψιν, ὡς ἐλέγχεται, οὐκ ὀλίγας εἰδήσεις ὁ Πολύκαρπος Ῥαμμίδης, ἀφηγοῦμενος ἐν τῇ περὶ Μετεώρων μονογραφίᾳ του τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον, τὸν κτίστην τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως, τῆς κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου. Πλὴν δ' ὁμοίως τὸ πρωτότυπον, ὃ ἐν ἀρχαίᾳ γλῶσσῃ συγγεγραμμένος βίος, ὃν μετέφρασεν εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν ὁ Νεόφυτος Χριστοπούλος, ἐλάτθανε παντελῶς. Τοῦτο ἠτύχησα νὰ ἀνεύρω κατὰ τὰς ἐμάς ἐν Μετεώροις ἐρεῦνας, φθίνοντος τοῦ Ὀκτωβρίου 1908, περιεχόμενον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 404 κώδικι⁵ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου. Σύγκειται δὲ ὁ κώδιξ οὗτος — οὗ τὴν τελείαν περιγραφὴν θέλω παρασχεῖ ἐν τῷ ἐκτυπούμένῳ ἤδη γενικῷ καταλόγῳ μου τῶν χειρογράφων Μετεώρων — ἐκ χαρτῶν φύλλων 346, ὧν τὸ μὲν ὄψος 0,315, τὸ δὲ πλ. 0,212, γεγραμμένων κατὰ τὸ ἔτος 1570, πλὴν τῶν ἐν τέλει φύλλων 341—346, ἅτινα ἔχουσι γραφῆ κατὰ ΙΖ' αἰῶνα, ὁπότε καὶ προστετέθησαν κατὰ τὴν στάχωσιν εἰς τὸν ἀρχῆθεν κώδικα. Καὶ τὰ μὲν φύλλα 1^a — 322^a περιέχουσιν «... Ἰωάννου ... τοῦ Χρυσσοστόμου

¹ Ἴδὲ σ. 197 κ. ἑ.

² Mission archéologique de Macédoine σ. 450—452.

³ Ἴδὲ ἀνωτ. σ. 191 κ. ἑ. ὑποσημ. 2, τὸν τίτλον τῆς παλαιωτάτου ἀκολουθίας.

⁴ Συναξαριστὴς τῶν ἰβ' μηνῶν. Τόμ. Β'. Ἐν Βενετίᾳ 1819, σ. 295 κ. ἑ.—Κλ.

⁵ Ὁ ἀριθ. οὗτος, 404, εἶναι ἐκείνος ὑπ' ὃν τανῦν τέτακται ὁ κώδιξ ἐπὶ τῆς ἰσχυροῦς τούτου ἐπιτεκνολήται δακτύλιον, ἐφ' ὃδ σημειοῦται ὁ ἀριθμὸς 61 παλαιῆς τινος κατατάξεως.

υπόμνημα εις τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην [καὶ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ], οὐ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ κειμένου, ἐν φύλ. 322^α, γέγραπται δι' ἐρυθροῦ μέλανος:

† Τέλος τοῦ κατὰ ἰω(άννην) | πρῶτον βιβλίου: —
† γέγηθε πλωτήρ, λιμένι προσορημίσας,
τὴν ναῦν, γραφεὺς | δὲ τῷ τέλει τοῦ βιβλίου: —

Τὰ δὲ φύλλα 323^α—340^β κατέχει ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐν τέλει τοῦ Βίου τούτου, φ. 340^β, κεῖται τὸ ἐξῆς ἐρυθρόγραφον σημεῖωμα, ἐνδεικνύον τὸ πρόσωπον, ὑπερ ἐφιλοπόνησε τὸν κώδικα, καὶ τὸν τόπον καὶ χρόνον, καθ' ὃν συνέβη τοῦτο, πράγματα οὐχὶ ἄνευ διαφέροντος:

+ ΘΣΙ Δωρον
Σ πόνος Βαβλαάμ
+ Γράφη δὲ παρὸν βιβλίον, ἐπιμασίλι
κατὰ τὴ μορὴ τοῦ μετεώρου, ἐπιμασίλι,
ἔτος, ροη, μὲν ἰγ, μὲν ἰγ ἀραρι:—
Κδ

Ἦτοι: † Θ(σο)ῦ τὸ δῶρον, | Σ (= καὶ) πόνος Βαβλαάμ:— | † ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον, ἐν τῇ βασιλικῷ κατὰ τὴν μονῇ τῶν Μετεώρου, ἐπιμασίλι, ἐτος, ροη^ο. [= 1570] ἐν(δικτιῶν)^ο ἰγ, μηνί φεβρουαρίῳ: — | < κδ^ο >

Αἱ διαστάσεις τοῦ γραπτοῦ μέρους τῶν φύλλων τοῦ κώδικος καὶ δὴ ἐκείνων, ἐν οἷς περιέχεται ὁ Βίος, εἶναι κατὰ

προσέγγισιν 0,12 × 0,20. Καὶ ἐγένετο μὲν ἡ γραφή τοῦ Βίου ὡς καὶ τοῦ λοιποῦ κώδικος μεθ' ἰκανῆς ἐπιμελείας καὶ φιλοκάλου διαθέσεως, ἀλλ' εἰρήσθω ὅτι πανταχοῦ τὰ φύλλα τοῦ χειρογράφου, ἐν οἷς περιέχεται ὁ Βίος, κατέστησαν ξυπαρὰ καὶ δὴ ἐκ τῆς συχνῆς ἐκφυλλίσσεως, ὅπερ εἶνε ἐνδεικτικώτατον τῆς μεγάλης ἀναγνώσεως, ἧς ἠξιοῦτό ποτε παρὰ τῶν πατέρων τῆς μονῆς Μετεώρου ὁ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ Βίος τοῦ καθηγητοῦ καὶ πατρὸς αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ θανάδες διαφόρων μελάνων ἀσχημίζουσιν ἐνιαχοῦ τὰ φύλλα τοῦ κώδικος ἐν οἷς γέγραπται ὁ Βίος, ὅπερ πάλιν ὑποδηλοῖ ὅτι καὶ ἀπόγραφα τούτου ἐλήφθησάν ποτε¹ καὶ διορθωτικά δὲ παρασελίδια σημειώματα ἀπαντῶσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Βίου καὶ δὴ ἐν φ. 325^α, 330^α, 335^β καὶ 357^α γεγραμμένα ὑπὸ μεταγενεστέρου χειρὸς, τοῦ ΙΖ'—ΙΗ' αἰῶνος,² πιθανώτατα ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης, ἧτις καὶ ἐν φύλλῳ 265^α καὶ 266^α (περιέχουσιν ἐρημηγίαν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν πρὸς Τίτον τοῦ Παύλου ἐπιστολήν) τοῦ ὑπ' ἀριθ. 550 κώδικος τοῦ Μετεώρου καὶ ἐν φ. 483—486^β (περιέχουσιν ὡσαύτως Χρυσοστομικὸν κείμενον) τοῦ ὑπ' ἀριθ. 558 κώδικος τῆς αὐτῆς μονῆς ἔγραψε διορθώσεις καὶ ἄλλα παρασελίδια σημειώματα.

Ἡ μελέτη τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἤδη πρωτοτύπου Βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου καθιστάνει βασιμωτέραν καὶ μᾶλλον ἀσφαλῆ τὴν κριτικὴν περὶ τοῦ κειμένου ἔρευναν. Καὶ πρῶτον μὲν ζητοῦντες τὸν χρόνον, καθ' ὃν συνετάχθη ὁ Βίος, ἔχομεν ἀσφαλῆ τὰ τεκμήρια, ὧν ἕνεκεν τὸ γεγονός τοῦτο ἀνακτεόν εἰς χρόνον πολὺ προαφιστάμενον τοῦ

¹ Ἀτελὲς καὶ ἡμισυ πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ Βίου, φιλοπονηθὲν ὑπὸ τοῦ Πολυκάστου Ῥαμμίδου, ἀνεῦρον ἐν μέσῳ τῶν δικογραμμάτων καὶ τῶν ἄλλων συγχρόνων γραμμάτων τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1909.

² Ἴδὲ κατωτέρω τὰς σ. 210 ὑπόσημ. 2 καὶ 3, σ. 217 ὑπόσημ. 1, σελ. 254 ὑπόσημ. 9 καὶ 10, σ. 256 σημ. 4.

έτους 1570, εκείνου δήλον ὅτι καθ' ὃ κατὰ τὰ προειρημένα ἐγράφη ὁ περιέχων τὸν Βίον κώδιξ. Διότι ὁ συντάκτης τοῦ Βίου ῥητῶς λέγει καὶ δὴ ἐν τῷ προοίμιῳ περὶ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, «τοῦ ἀοιδίου ἡμῶν πατρός, ὃς οὐ πολλὰς ἔχων ἀπὸ τοῦ τέλους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἔτι περιόντων, οὐ παλαιοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ νέοις εἰς ὄψιν ἐλθῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀκριβῶς γνωσκόμενος καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἀπαράμιλλον ἀπὸ μέρους εἰδότεν».¹ Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὡς δείκνυται κατωτέρω, ὅτι τοῦτο τοῦ Βίου παρέλαβε σχεδὸν ἀυτολεξεῖ ἐξ ἄλλου, ἀρχαιότερου, συναξαρίου ὁ βιογράφος, ἀλλ' ἔχομεν καὶ ἄλλα χωρία μαρτυροῦντα αὐτὸν προσωπικῶς γνωρίσαντα τὸν Ἁγιον Ἀθανάσιον τὸν Μετεωρίτην. Οὕτω δὲ λέγει ὁ βιογράφος: «μυστικώτερος ὄμιλλον πολλὰς μετὰ τοῦ πατρός [=τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου] καὶ ἐμάνθανον τὰ περὶ αὐτοῦ... Ἐμμενα γὰρ κἀγὼ μετ' αὐτοῦ χρόνον οὐχὶ συχνὸν καὶ μέμνημα ἀμυδρὰ τινα διηγοῦμενα παρ' αὐτοῦ, οὐ φανητιῶν, ἀλλὰ διεργεῖραι βουλόμενος τὴν ἐμὴν γωθρότητα»². Καὶ ἀλλαχοῦ ὁμολογεῖ ὅτι ἐκθέτει περὶ τῶν ἀριστειῶν τοῦ ἁγίου «ὅσα τε παρ' αὐτοῦ ἀκήκοα»³. Καὶ ὁμολογεῖ ὅτι «οἱ εἰδότες τὸν ἄνδρα [=τὸν Ἁγιον Ἀθανάσιον] καὶ ὀμιλίας τούτου τυχόντες οὐ χρεῖαν ἔχουσι τῆς ἡμετέρας [τῆς τοῦ βιογράφου] ἐξηγήσεως»⁴. Κατὰ ταῦτα τὰναντιθέθητα ὁ βιογράφος ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὁ δὲ Βίος συνεγράφη ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, ἂν ἀληθεύη ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐγράφη ὁ Βίος ἔζων ἄνθρωποι, οὐ παλαιοὶ μόνον ἀλλὰ καὶ νέοι ἔτι ἀκριβῶς γνωρίσαντες τὸν Ἁγιον.⁵ Ἀναφέρονται δ' ἐν τῷ Βίῳ ῥητὰ γεγονότα, δυνά-

¹ Πρβλ. κατωτέρω σ. 237.

² Πρβλ. κατωτέρω σ. 258 κ. ἑ.

³ Πρβλ. κατωτέρω σ. 256.

⁴ Ἀπόθβι.

⁵ Πρβλ. ἀνωτέρω ἐν ταύτῃ τῇ σ. 212 καὶ κατωτέρω σ. 237.

μενα ἀκριβῶς ὡς πρὸς τὰς χρονολογίας νὰ προσδιορισθῶσι, καὶ ὧν μεταγενεσιτέρα πάντως εἶναι ἡ συγγραφή τοῦ Βίου. Οὕτω ἐν τέλει τούτου ἀναφέρεται ὅτι «μετὰ ἐνιαυτῶν δύο περίοδον¹ τῆς κοιμήσεως τοῦ πατρός . . . . ἀρχήτος ἐθώδια ἐκ τοῦ τάφου ἔβλυσεν . . . .»² αὐτοῦ. Ὡστε δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, τοῦλάχιστον, δυνάμεθα νὰναγάγωμεν τὴν συγγραφὴν τοῦ Βίου αὐτοῦ. Ἄλλὰ πότε συνέβη ὁ θάνατος τοῦ Ἁγίου; Ἡ ἀναγωγὴ τοῦ γεγονότος τούτου ὑπὸ τοῦ Heuzey³ εἰς τὸ ἔτος 1347 ἀντίκειται ἄρδην πρὸς τὰ πράγματα καὶ προέρχεται προφανῶς ἐκ παρανοήσεως. Ἐπίσης ἐσφαλμένη καὶ δὸς εἰπεῖν ἀυθαίρετος εἶναι ἡ ἀναγωγὴ τοῦ θανάτου τοῦ ἐν Μετεώρῳ Ἁγίου Ἀθανασίου εἰς τὸ ἔτος 1372, καθ' ἃ προὔτεινεν ὁ Hopf⁴ καὶ παρεδέξατο ὁ Hertzberg⁵ καὶ κατ' αὐτοὺς ὁ Ν. Γεωργιάδης⁶ καὶ ὁ Philippson.⁷ Ἐπιγραφή τις ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, δυστυχῶς τανῦν ἀφανῆς καὶ ἀδιόγνωστος, ἀνεγγραφὴν ἀκριβῶς τὸ ἔτος τῆς τελευταίας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου εἶχον δὲ τὰ κατὰ τὴν ἐνδιαφέρουσαν ταύτην ἐπιγραφὴν κατὰ τὸν κ. Heuzey ὡς ἔξῃς κατὰ λέξιν: «Couvent du Météore. Fragment d'une ancienne inscription peinte, encastrée après coup dans un vieux mur....: Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἀθανάσιος...χα,⁸

¹ = πάροδον.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 260.

³ Heuzey — Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 468.

⁴ Hopf, Geschichte Griechenlands. . . ἐνθ' ἀν. τόμ. II, σ. 40.

⁵ Hertzberg, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Τόμ. Β', σ. 341 (— Πρβλ. καὶ ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπὸ Π. Καρολίδου. Τόμ. β', σ. 418 κ. ἑ.).

⁶ Ν. Γεωργιάδου, Θεσσαλία. Ἐκδοσις Α', σ. 188. Ἐκδοσις Β', σ. 87.

⁷ Philippson, Thessalien und Epirus, σ. 149 — Ὑπὸ σημείωσιν διὰ ὁ Πολύκαρπος [Ῥαυμίδης] (Τὰ Μετέωρα, σ. 27) εἰς τὰ 1372 ἀνάγει τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ β' κητόρος τῶν Μετεώρων, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου (ἐν σ. 26) παρίσθησι ταῦτον ζῶντα τῷ 1387 (III).

⁸ Προφανῶς ἐνεσθῆθα ὑπολανθάνει ἡ λέξις: μοναχός.

1383

καθολικός πατήρ και κτίτωρ τῆς μονῆς ταύτης, ἐν ἔτει, ςω. Νε
 lisez: ςω. ; ἰνδικτιῶνος ε).»¹ Ταῦτα δὲ τῆς ἐπιγραφῆς, τὰ
 ςω. Νε, ἐκληφθέντα ὡς ςωνε', παρήγαγον τὸν Heuzey νὰ
 τάξη ἐσφαλμένως ὡς χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ ἐν Μετεώρῳ
 Ἁγίου Ἀθανασίου τὸ ἔτος 1347, πρὸς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ ἀπὸ
 θεμελιώσεως κόσμου ἔτος: ςωνε'. Δυστυχῶς οὔτε ὁ Πορφύριος
 Οὐσπένσκι παραθέτει πλήρη τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἣς τὴν
 ἰνδικτιῶνα, ὀρθότερον κατ' ἐμέ, ἀντέγραψεν οὐχί: ε' ἀλλὰ: ς'.²
 Ὁ δὲ κ. Γιαννόπουλος βεβαιοῖ ὅτι τὸ 1889 ἀντέγραψε τὴν
 ἐπιγραφὴν, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου κειμένην,
 ὡς ἐξῆς: «† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἀθανάσιος, καθο-
 λικός πατήρ και κτίτωρ τῆς μονῆς ταύτης, ἐν ἔτει ςω' ἰνδ. ε'.»³
 Ἀλλὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο εἶναι ἑλλειπὲς και ἐσφαλμένον.
 Αὐτὸς δὲ ὁ κ. Ν. Γιαννόπουλος βραδύτερον, διὰ μέλανος, συν-
 ἐπλήρωσε⁴ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς ὡδε: ... ἐν ἔτει
 ςωπβ' ἰνδ. ε', ἀλλ' εὐρήσθω ὅτι και οὕτω οὐδεμίαν πίστιν
 παρέχει ἢ συμπλήρωσις, ἄλλως τε και τοῦ ἔτους ςωπβ' συμ-
 πλῆκτοντος πρὸς ἰνδικτιῶνα ιβ' και οὐχί ς'. Ὅπως δὴ ποτε και
 μὴ ἀκεραία ἢ ἐπιγραφὴ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν
 ἀκριβῆ χρονολόγησιν τῆς τελευτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.
 Διότι ἐκ μὲν τοῦ Βίου τούτου γνωρίζομεν ὅτι ἐπέζησε τοῦ και-
 σαρος Πραλίμπου, ὃν θάνατον προεῖπε,⁵ ἐκ δὲ τοῦ λειψάνου
 τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς μανθάνομεν ὅτι τὸ ἔτος τῆς τελευτῆς
 τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου συμπίπτει πρὸς ς' ἰνδικτιῶνα. Ὁ θά-
 νατος τοῦ καισαρος Πραλίμπου συνέβη τῷ ςωξγ' (=1355),⁶

¹ Heuzey - Danmet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 448, ἀριθ. 281.

² Πορφύρ. Οὐσπένσκι, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, σ. 433.

³ Ν. Γιαννοπούλου, Τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ Μετέωρα, ἔνθ' ἀν., σ. 542, ἀριθ. 4.

⁴ Ἡ συμπλήρωσις αὕτη ἰδιόγραφος τοῦ κ. Γιαννοπούλου ὑπάρχει και ἐν τῷ προσημειωμένῳ ἀντιτύπῳ τῆς περὶ Μετεώρων διατριβῆς αὐτοῦ.

⁵ Ἰδὲ κατωτέρω δ. 258 κ. ε.

⁶ Ἡ χρονολογία αὕτη ἐξάγεται κυρίως ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Κομνηνοῦ μοναχοῦ

τάμειος δὲ μετὰ ταῦτα ἔτη τὰ ἔχοντα ἰνδικτιῶνα ς' εἶναι τὰ
 ςωος' (=1368), ςωηα' (=1383), ςθς' (=1398). Ἀλλ' ἐκ
 τε τοῦ κατωτέρω Βίου και ἀλλαχόθεν εἶναι γνωστὰ γεγονότα
 μεταγενέστερά τοῦ 1368, καθ' ὃ παρίσταται ὅτι ἐν τῷ Μετεω-
 ρίτῃ Ἁγ. Ἀθανάσιος, και εἶναι πάλιν γνωστὰ γεγονότα προ-
 γενέστερα τοῦ ἔτους 1398, καθ' ὃ φέρεται τεθνεῶς οὗτος.
 Ὡστε μόνον εἰς τὸ 1383 δύναται νάναχθῆ ἢ τελευτῆ τοῦ
 Ἁγίου Ἀθανασίου¹ και ἢ ἐν Μετεώρῳ ποτὲ ἐπιγραφῆ ἢ ἀνα-
 γραφουσα τὸ γεγονός τοῦτο συμπληρωτέα: ... ἐν ἔτει ςω[ηα']
 ἰν(δικτιῶνος) ς'. Κατὰ τὸ ἀμέσως προπαρατεθὲν λοιπὸν χω-
 ρίον τοῦ Βίου ἢ συγγραφή τούτου ἐγένετο δύο τοῦλάχιστον
 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἁγίου, συμβάντα τῷ 1383, ἦτοι
 μετὰ τὸ 1385. Ἀλλὰ και ἕτερον πάλιν χωρίον τοῦ Βίου πα-
 ρέχει ἐνδείξεις πρὸς ὄρισμόν ὑστερωτέρας κατὰ τρία ἔτη
 χρονικῆς περιόδου, ἣς μεταγενέστερα πάντως τυγχάνει ἢ συγ-
 γραφή τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίου. Τὸ χωρίον ἔχει κατὰ
 λέξιν: «Ἐἴτα... ἀνεγείρεται ναὸς τῷ Σωτήρι Χριστῷ ὀραϊό-
 ταιος, οὐτινος μέρος καθελὼν ὑστερον ὁ ἀναδεξάμενος παρ' αὐ-
 τοῦ τὸ κελλίον κλεινὸς Ἰωάσαφ εἰς μῆκος και ὄρος καθὼς
 νῦν ὀραῖται ἀνήγειρεν».² Πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου
 Ἀθανασίου ἀνεγέρσεως τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Μεταμορ-
 φώσεως τῆς κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου, ὅπερ καθολικὸν ὁ βασι-
 λεὺς Ἰωάσαφ, ὁ μαθητῆς και διάδοχος τοῦ Ἁγίου Ἀθана-
 σίου, ἐπηύξησε. Τὸν χρόνον τοῦ γεγονότος τούτου γνωρίζ-

και Πρόκλου μοναχοῦ περὶ διαφόρων δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου.—Ἰδὲ τὴν ἐκδοσὴν
 τούτου ὑπὸ [Α. Μουστοξύδου] ἐν Ἑλληνομνήμονι Ἀριθ. 8 (Ἐν Ἀθήναις 1845)
 σ. 494, 496 και ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντινῆς τῆς Βόννης, τομ. ΜΗ' σ. 211 και 213
 και τὴν ἐκδοσὴν τοῦ Γ. Δεδετοῦνη. (Ἐν Πειρουπόλει 1858) σ. 6 και 7.—Πρβλ.
 περὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Πραλίμπου και Ch. Hopf, Chroniques
 Gréco-Romanes inédites ou peu connues. Ἐν Βερολίῳ 1873, σ. 530.—και:

¹ Πρβλ. Πορφύριου Οὐσπένσκι, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Με-
 τεώρων... σ. 149.

² Ἰδὲ κατωτέρω, σ. 250.

ζομεν ἀκριβῶς· ἐπιγραφὰι ἀναγινωσκόμεναι ἔξωθεν τῆς κόγ-
χης τοῦ ἀνατολικοῦ παραθύρου τοῦ καθολικοῦ λέγουσιν:
«*Ἐτι(ους) ,ς ω η|ς'* [= 1388]» «*Ἰ(ησο)υ Χ(ριστο)υ δι|ὰ σηδρο-
μ(ῆ)ς τοῦ τιμωτ(ά)τι(ου)| ἐν μοναχοῖς | Ἰωάσαφ*»¹ καὶ ἕτερα ἐπι-
γραφῆ ἱστορημένη ἐπὶ τοῦ Β. τοίχου τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ αὐ-
τοῦ καθολικοῦ λέγει: «*Ἄν(η)γέρθη ἐκ βάρων θεμέλιον, κ(αι)
ἀνικοδομή^ϛ ὁ θεῖος κ(αι) π(άν)σεπτος ναὸς οὐ(δ)ς· τοῦ κ(υ-
ρίο)υ κ(αι) θ(εο)ῦ κ(αι) σ(ωτῆ)ρ(ο)ς ἡμ(ῶν)| Ἰ(ησο)υ Χ(ριστο)υ
διὰ κόπ(ου) κ(αι) ἐξόδ(ου) τῶν δού(ων) π(ατέ)ρων ἡμ(ῶν) Ἀθα-
νασίου κ(αι) Ἰωάσαφ| ἐν ἔτι(ι) ,ς ω η|ς'* [= 1388]...»² Καὶ τὸ
μὲν ἔτος 1388 τῆς τελευταίας ταύτης ἐπιγραφῆς ἀναφέρεται εἰς
τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάσαφ αὔξησιν τοῦ καθολικοῦ τῶν
Μετσώρων, ὁ δ' Ἁγ. Ἀθανάσιος μακαρίτης ἤδη ὡς εἶπομεν³
ἀπὸ τοῦ 1383, μνημονεύεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τιμῆς ἔνε-

¹ Διάφοροι ἐκδόσεις τῆς ἐπιγραφῆς παρὰ Hughes, Travels in Sicily Greece and Albania. Τόμ. Α', σ. 504. (Τὸ βιβλίον ἔχει καὶ γαλλικὴν μετάφρασιν — ἐν Παρισίοις 1821 — παραλειφθεῖσαν νὰ μνημονευθῆ ἄνωτέρω, σ. 193· ἦν μετάφρασιν δὲν ἔχω δυστυχῶς ὑπ' ὄψιν, ἵνα παραπέμω καὶ εἰς ταύτην). — Lenke, Travels in Northern Greece. Τόμ. Α', πλῆξ 44. — Henze-roy-Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 448, ἀριθ. 232. — Ν. Γιαννοπούλου, Τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ Μετσῶρα, 2^ο ἀν. σ. 542, ἀριθ. 4. — Πορφύριω Οὐδὲνδκη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετσῶρων σ. 483, ἀριθ. 1. — Σπ. Λάμπρω, «Νέος Ἑλληνομνήμων», Τόμ. Β' (1906) σ. 92. (Ἐνταῦθα ἐκδίδονται αἱ ἐπιγραφὰι κατὰ κακὸν πανομοιότυπον καὶ ἐν μέρει ἐσφαλμένως καὶ δὴ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων καὶ δὴ τῆς πανομοιότυπως ὑπὸ τοῦ Leake). — Ἡ ἀνωτέρω ἔκδοσις ἐγένετο καθ' ἡμέτερον πιστὸν ἀπόγραμον.

² Ἐκδόσεις τῆς ἐπιγραφῆς παρὰ Henzey-Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 448, ἀριθ. 233. — Πορφύριω Οὐδὲνδκη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετσῶρων, σ. 483, ἀριθ. 8. — Ἀντωνίνω Ἀρχιμανδρίτῃ, Ἐκ Ρούμελης, σ. 377. — Σπ. Π. Λάμπρω, «Νέος Ἑλληνομνήμων», Τόμ. Β' (1906) σ. 92. — Ι. Βογιατζίδῃ ἐν Σπ. Π. Λάμπρω, «Νέος Ἑλληνομνήμων», Τόμ. Δ' (1907) σ. 204 (ἐνταῦθα ἐκ τυπογραφικῆς προφανῶς ἀβελτηρίας ἐν τῇ χρονολογίᾳ κείται ,ς ω η|ς') — Ἡ ἡμετέρα ἀνωτέρω ἔκδοσις ἐγένετο ἐπὶ τῇ βράσει νέου ἀπογράφου, ληφθέντος ὑπ' ἐμοῦ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1908.

³ Ἴδὲ ἀνωτέρω σ. 215.

κεν ὡς πρῶτος «ἐκ βάρων θεμελίων» κτίστης τῆς μονῆς.¹ Κατὰ ταῦτα πάντα τεκμαιρόμεθα, ὅτι ὁ περὶ οὗ πρόκειται ἡ παραῦσα ἔρευνα Βίος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐγράφη μετὰ τὸ ἔτος 1388, ἦτοι τρία ἔτη βραδύτερον τοῦ 1385, τοῦ ἔτους δὴλον ὅτι ἐκείνου, τοῦ ἐνδεικνυομένου ἐκ τοῦ πρώτου (ἐν σ. 213) τῶν ἀνωτέρω παρατεθειμένων χωρίων τοῦ Βίου.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς τοῦ Βίου. Τὸ δ' ὄνομα τοῦ βιογράφου οὐδαμῶθεν γινώσκειται. Κατὰ τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Γ' ἐκδιδόμενον συναξάριον δ' συντάκτης τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίου «ἦν μοναχὸς τις τῶν ὑπ' αὐτὸν [τὸν Ἁγιον Ἀθανάσιον]».² Καίτοι αὐτὸς οὗτος ὁ βιογράφος ὁμολογεῖ ὅτι «μετ' αὐτοῦ [τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου] χρόνον οὐχὶ συχνόν»³ ἔμεινε, ἀλλαχοῦ δὲ ποιεῖται μνημεῖον τοῦ ἰδίου αὐτοῦ «ἐπιστάτου⁴ δς ἦν τοὺς ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει ἡσυχαστὰς ἀκριβωσάμενος».⁵ Ὅπως δὴποτε ὁ βιογράφος φαίνεται Μετσορίτης μοναχὸς⁶ καὶ γράφων τὰ κατὰ τὸν Ἁγιον Ἀθανάσιον ἀπευθύνεται κυρίως πρὸς τοὺς

¹ Ὁ κ. Σπ. Π. Λάμπρος («Νέος Ἑλληνομνήμων», Τόμ. Β', 1906, σ. 92, παρὰ τὰ λεγόμενα ἐν τῷ Βίῳ ἀνάγει εἰς τὰ 1388 τὴν ἐπὶ τοῦ κτίστου Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἰωάσαφ Παλαιολόγου ἐκ βάρων ἀνέγερσιν» τοῦ καθολικοῦ τοῦ Μετσῶρου, ἐν τῷ ὅ Ἰωάσαφ — ὡς ἤδη φέρεται ἐν τῷ Βίῳ (ἰδὲ κατωτέρω σ. 250) — ἀπλῶς ἐπηύξησε τοῦτο, ἐκ βάρων πρότερον (πρὸ τοῦ 1388) ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 264.

³ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 258.

⁴ = γέροντος, πνευματικοῦ πατρός.

⁵ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 258.

⁶ Τοῦτο μάλιστα ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀκολούθου χωρίου τοῦ Βίου: «Ἐπει οὖν ἐκεῖνος [= ὁ Ἁγιος Ἀθανάσιος] τὸ καθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπλήρωσε καὶ συνήγαγε καὶ ἐδίδαξε καὶ τὴν μετὰ πολλῶν ἰδρωτῶν καὶ κόπων παρ' αὐτοῦ συσταθεμένην ταύτην κατοικίαν κατέλιπεν ἡμῖν, ὁφείλομεν καὶ ἡμεῖς μικρὰ εἶνα περὶ αὐτοῦ ὑπεξελθεῖν, ἵνα κέκτηνται οἱ μετὰ τὴν ἡμῶν ἀποβίωσιν μέλλοντες κατοικεῖν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ...» — Ἴδὲ κατωτέρω σ. 288.

μεταγενεστέρους και δὴ τοὺς μέλλοντας νὰ οικήσωσιν ἐν τῇ ὑπὸ τούτου ἰδρυμένη μονῇ λέγων ὅτι «...οἱ...εἰδότες τὸν ἄνδρα καὶ ὀμίλιας τούτου τυχόντες οὐ χρεῖαν ἔχουσι τῆς ἡμετέρας ἐξηγήσεως...»¹ Ἦχθη δὲ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Βίου και. ἐξ αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν βιογραφούμενον ἄγιον² και «...εἰς ἀφέλειαν τῶν ἀκούοντων και κατὰ τὸ δυνατὸν μίμησιν τῶν προαιρουμένων»³ ἐν δυνατῇ συντομίᾳ ἐκθέτων «ἐκ πολλῶν ὀλίγα»⁴ και σπουδάζων μόνον, «ἵνα μὴ λήθῃς βυθῶ καλυφθῆ τὰ [κατὰ τὸν βιογραφούμενον] καιριώτερα».⁵ Καὶ πολλῶν μὲν τῶν ἔργων και λόγων τοῦ ἁγίου ὑπῆρξεν αὐτόπτης και αὐτήκοος ὁ συντάκτης τοῦ βίου, ἀλλὰ πρὸς τούτοις και ἐκ πηγῶν προφορικῶν κατὰ παράδοσιν και ἐγγράφων ἠρώσθη. Παραθέτω τινὰ, τάξιολογώτατα, τῶν χωρίων τοῦ Βίου, ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ· οὕτω «Λέξω δὲ — λέγει ὁ βιογράφος—οὐκ ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλ' ὅσα μὲν παρὰ τῶν ἀνεκασθεν αὐτῶ [= τῶ ἁγίῳ Ἀθανασίῳ] συνοικούντων ἀδελφῶν ἀκήκοα, τὰ μὲν αὐτοῦ αὐτῶν θεασαμένων, τὰ δὲ και παρ' αὐτοῦ διηγουμένου ἀκηκόετες».⁶ Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει «...ἐμάθομεν παρὰ πολλῶν...»⁷ τὸ δεῖνα περὶ ἁγίου Ἀθανασίου. Καὶ πάλιν λέγει: «Ταῦτα μὲν ὡς ἐν συνόπτῳ διήλθον, τὰς τε περιόδους και λοιπὰς ἀριστείας, ὅσα τε παρ' αὐτοῦ [= τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου] ἀκήκοα και παρ' ἄλλων πολλῶν ἐν τε τῶ ἁγίῳ Ὄρει και ἐν ταῦθα μεμάθηκα, ἃ και ἔσπευσα ἐγχαράξαι ἰδιωτικῶς τε και ἀφελῶς».⁸ Τὸ ἐν ταῦθα προφανῶς ἐν τε τῶ χωρίῳ τούτῳ και ἄλλοις

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 255 (Πρβλ. και κατωτέρω σ. 259 στίχ. 23).

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 238 στίχ. 10 κ. ἐ.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 239. (Πρβλ. και κατωτέρω σ. 259 στίχ. 23 κ. ἐ.).

⁴ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 259. (Πρβλ. και κατωτέρω σ. 238 στίχ. 16 κ. ἐ.).

⁵ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 253.

⁶ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 238.

⁷ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256.

⁸ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 255.

τις¹ δηλοῖ τὴν μονὴν Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων. Ἀλλὰ και ἐξ ἄλλων χωρίων ἐμφαίνεται² ὅτι γράφων τὸν Βίον διέτριβεν ὁ συναξαριογράφος ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ τῶν Μετεώρων, ἧς, κατὰ τὰ προειρημένα, πιθανῶς ὑπῆρξε και ἀδελφός, συνδεόμενος και πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐν ᾧ διέτριψεν³ ἴσως και ἐκεῖ ὡς μοναχός. Λόγω δὲ τοῦ ἀνεπιδείκτου ἠθους τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου και τῆς τάσεως αὐτοῦ πρὸς «τὸ μὴ δημοσιεῦσαι τὴν ἐνάρετον αὐτοῦ πολιτείαν και τοὺς κατὰ Θεὸν αὐτοῦ ἰδρωτίας και κόπους»⁴ ὁ βιογράφος τούτου προσέκρουσεν εἰς δυσκολίας ἐρευνῶν και γράφων τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον· ὅθεν και τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐνιαχοῦ παραβάλλει πρὸς ῥηνηλασίαν.⁵ Χαρακτηριστικὰ δὲ τῆς φιλοληθείας και τῆς καλῆς πίστεως τοῦ βιογράφου εἶναι δύο χωρία, τὸ μὲν: «μέμνημαι ἀμυδρὰ τινὰ διηγούμενα παρ' αὐτοῦ [τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου]»,⁶ τὸ δὲ «Ἐσχίας δὲ μέτρον [τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου], ἐπεὶ οὐκ εἶμι ταύτης ἐν πείρᾳ, τί εἰπεῖν οὐκ ἔχω· ὅμως ἤκουσα παρὰ τοῦ ἑμοῦ ἐπιστάτου, ...»⁷

Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω ὁ συντάκτης τοῦ Βίου ἠντλησε και ἐξ ἐγγράφων κειμένων. Οὕτω τὸ προοίμιον τοῦ Βίου, ἐν ᾧ ἔδει νὰ ἐξαρθῆ εἰς γενικωτέρας και ὑψηλοτέρας θεωρίας, δι' ἃς δὲν συνησθάνετο—φαίνεται—ἑαυτὸν ἐπαρκῆ, παρέλαβε μικρὸν μεταβαλὼν ἐκ τοῦ Βίου (συναξαρίου) τοῦ θαυ-

¹ Ἰδὲ κατωτέρω τὰς σ. 255, (εἰς ἐν ταῦθα φοιτῆσαι μέλλουσιν) 256, 259.

² Ἰδὲ κατωτέρω τὰς σ. 255 και 260.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 255. (Πρβλ. και τὰ ἐν σ. 258: «ἤκουσα παρὰ τοῦ ἑμοῦ ἐπιστάτου, ὅς ἦν τοὺς ἐν τῶ ἁγίῳ Ὄρει ἡσυχαστὰς ἀκριβοσάμενος».)

⁴ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 239.

⁵ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 239 (Ἦμεῖς δὲ τινὰ ῥηνηλατήσαντες, ἔγνωμεν...).

⁶ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 238—239.

⁷ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 258.

ματουργοῦ Ἁγίου Λουκᾶ τοῦ νέου, τοῦ ἐν Στειρίῳ τῆς Ἑλλάδος ἀσκήσαντος, ὡς δεικνύει ἡ παραβολή:

**Βίος Ἁγίου Ἀθανασίου
τοῦ Μεταωρίτου**

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὄσοι κατ' ἐμὲ ἀμελῶς καὶ ῥαθυμῶς διάκεινται πρὸς τὴν ἐπίπονον ὁδὸν τῆς ἀρετῆς εἰώθασιν λέγειν οὕτως: ὅτι εἰ ἡμεῖς τότε ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν πρώτων λαμψάντων ἐν ἀσκήσει, ἡγωνισάμεθα ἂν καὶ ἡμεῖς κατ' αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ ἐναργῶς ὑποδείξω αὐτοῖς ὅτι οὐχ ὁ χρόνος ἐστὶν ὁ τοῦ καλοῦ βίου καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν σπουδῆς αἰτίας, ἀλλὰ γνώμη μόνη τὰ χρηστὰ φιλοῦσα καὶ ἀγαθὴ προαίρεσις. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ πολλῶν τῶν μεταγενεστέρων, τούτοις βίον ἴσον αὐτοῖς ἐπιδειξαμένων καὶ οὐδὲ βραχὺ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν καὶ λίαν θναυμαστῶν ἀπολειπομένων· δεικνύει δὲ μᾶλλον καὶ ἐκ τῆς νῦν εἰς διήγησιν ἡμῶν βουλομένοις προστιθέναι βίον Ἀθανασίου τοῦ αἰοιδίμου ἡμῶν πατρὸς, ὃς οὐ πολλὰς ἔχων ἀπὸ τοῦ τέλους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιπεριόντων, οὐ παλαιοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ νέοις εἰς ὄψιν ἔλθων, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀκριβῶς γνωσόμενος καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἀπαράμιλλον ἀπὸ μέρους εἰδόντων. Πολλὰ γὰρ ἔσπευδε διαλαθεῖν τὸν αὐτοῦ κατὰ Θεὸν βίον, ὅμως οὐκ ἔλαθεν ἕως τέλους, ὡς οὐδὲ πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη, ἀλλ'

**Βίος (Συναξάριον) τοῦ Ἁγίου
Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου.**

Ὁδὸς χρόνος ἦν ἀληθῶς ὁ τοῦ καλοῦ βίου καὶ τῆς περὶ τὴν ἀρετὴν σπουδῆς αἰτίας, ἀλλὰ γνώμη μόνη καὶ ἡ τὰ χρηστὰ φιλοῦσα προαίρεσις. Καὶ τοῦτο δεικνύεται μὲν καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων τῶν διηγουμένων πρότερον χρόνοις βίον ἀληπτον τοῖς πολλοῖς ἐπιδειξαμένων καὶ οὐδὲν ἢ βραχὺ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν καὶ λίαν θναυμαστῶν ἀπολειπομένων, δεικνύεται δὲ μᾶλλον καὶ ἐκ τοῦ σήμερον εἰς ἑορτὴν ἡμῶν προκειμένου Λουκᾶ· Λουκᾶ τοῦ πολλὰ μὲν διαλαθεῖν σπουδίαστος κρῖναι τε βίον φρωτὶ πλουσίῳ τῆς ἀρετῆς λαμπόμενον, οὕτω δὲ δήλου σχεδὸν ἅπασιν γενομένου, ὅσον ἦν τὸν οὕτω βιοῦντα ταῖς ἀληθείαις ἄξιον· ὅς, οὐ πολλὰς ἔχων ἀπὸ τοῦ τέλους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιπεριόντων οὐ παλαιοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ νέοις εἰς ὄψιν ἔλθων καὶ ἀκριβῶς γνωσόμενος, τῶν τε παλαιῶν τὴν μικροῦ καὶ ἀπιστουμένην ἐβεβαίωσεν ἀρετὴν καὶ τὸ τραχὺ καὶ ἀνώμαλον τῆς πρὸς αὐτὴν φερούσης καὶ τοῖς πολλοῖς ἄβιατον οὐ τῆ φύσει ταύτης ἔδειξε περιόν, ἀλλὰ τῆ γνώμη μᾶλλον καὶ προαιρέσει τῶν τὰ καλὰ μὲν, ἐπίπονα δὲ διὰ ψυχῆς ἀσθένειαν καὶ μαλακίαν παραιτουμένων· οὐ τὰ κατορθώματα καὶ οἱ πόνοι οὕτως

ἀπεκαλύφθη καὶ ἐβεβαίωσε τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ ἀνώμαλον τῆς πρὸς αὐτὴν φερούσης, καὶ τὸ τοῖς πολλοῖς ἄβιατον οὐ τῆ φύσει ταύτης ἔδειξε περιόν, ἀλλὰ τῆ γνώμη μᾶλλον καὶ προαιρέσει τῶν τὰ καλὰ μὲν, ἐπίπονα δὲ διὰ ψυχῆς ἀσθένειαν καὶ μαλακίαν παραιτουμένων. Οὐ τὰ κατορθώματα καὶ οἱ πόνοι οὕτως ἐπέεραστοι καὶ ἡδονὴν στάζοντες, ὡς καὶ αὐτὸ μόνον τὸ εἰς ἐκείνου μνήμην ἔλθειν ἰκανὸν διαθερμᾶναι ψυχὴν καὶ κινήσαι πρὸς εὐφροσύνην. Τούτων τοιγαροῦν ὄθεν τε ἔφυ καὶ ὅπως ἔβιω καὶ ὅπως ἠξιώθη τῶν χαρισμάτων ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος, ἅπασιν γνωρίσαι καλόν· ἔσται γὰρ οὐκ εἰς ἡδονὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ψυχῆς κέρδος οὐ μόνον καὶ ὠφέλειαν.²

Ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος τὸ καθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπλήρωσε καὶ συνήγαγε καὶ ἐδίδαξε καὶ τὴν μετὰ πολλῶν ἰδρώτων καὶ κόπων παρ' αὐτοῦ συστησαμένην ταύτην κατοικίαν κατέλιπεν ἡμῶν, ὁφείλομεν καὶ ἡμεῖς μικρὰ τινα περὶ αὐτοῦ ὑπεξελεῖν, ἵνα κέκτηνται οἱ μετὰ τὴν ἡμῶν ἀποβίωσιν μέλλοντες κατοικεῖν ἐν τῷδε τόπῳ τόπω πόθην τε ἔφυ ὁ πατήρ, καὶ πῆ πατήρ, καὶ πότε ἐνταῦθα ἐφοίτησε, καὶ εἰ ἡμεδὰ πὸς τυγχάνει ἢ μέτοικος. . . καὶ τοὺς καθ' ὑποταγὴν ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ τὰ σκάμματα καὶ ἕως τέλους ζωῆς αὐτοῦ κατορθώματα, εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀκουόντων καὶ κατὰ τὸ δυνατόν μίμησιν τῶν προαιρουμένων.¹

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 287 κ. ε. καὶ 289.

² Γ. Π. Κρέμου, Φωκικὰ—Προσκυνητάριον τῆς ἐν τῇ Φωκίᾳ μονῆς τοῦ δαίου Λουκᾶ τοῦπέλεην Στειριώτου. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1874 σ. 25 (Ἐνταῦθα κριτικὴ ἐκδοσις τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου). Ἀντιβαλὼν τὸ ἀνω-

Ἐτέρα ἔγγραφος πηγὴ, ὅθεν ἠντλησεν ὁ βιογράφος εἶναι ὁ «κανονικὸς τύπος», ὃν ἐξέθετο ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν μονήν. Ταύτην παραθέτει ὁ βιογράφος (ιδεὲ κατωτέρω σ. 251 κ. ἐ.) αὐτολεξεῖ, ὡς φαίνεται, ἢ μικρὸν μεταβαλὼν. Ἐντεῦθεν τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ Βίου ἔχει ἐξαιρετὸν σημασίαν, διότι ἀλλαχόθεν ὁ «κανονικὸς τύπος» τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν μονήν εἶναι ἄγνωστος· μόνον μικρὸν τμήμα αὐτοῦ γέγραπται διὰ κεφαλαίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμπλεκόμενων γραμμάτων ἐν τῷ ἐνειλήματι, ὅπερ παρίσταται κρατῶν ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ἐν τοιχογραφίᾳ αὐτοῦ ἱστορημένη ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι τοῦ καθολικοῦ τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τῆς κατ' ἔξοχὴν Μετεώρου, ἐν τῇ πρὸς δεξιὰν τῷ εἰσιόντι παραστάδι. Τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ «κανονικοῦ τύπου», τὸ ἐν τῷ ἐνειλήματι, ἔχει κατὰ πιστὸν ἡμέτερον ἀντίγραφον ὡς ἑξῆς :

«Ἀδελφοί· Ἐξῆς οὖν κανονικὸν τύπον· ἐν κοινῷβίῳ πολιτεύεσθαι·
 μιᾶ | γνάμῃ· ἐν θέλημα· ἐκκησῶν | παλαίειν· καὶ τὸ | ἔφρονεῖν· βεβή-
 της τε καὶ πόσης· | καὶ ἐνδυμᾶ, ὡς τὸν ἔσχατον, ἔτω· καὶ τὸν πρῶ-
 τον ἔχειν, δίχα ἀσθ'νείας· ἐν πλοσ'νασι· σ'σ, δινσ· | καὶ ἑλάσι,
 μὴ καπηλέσειν· μὴ ἔχειν· τινᾶ | ἴδιον, ἀνευ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν· διὰ |
 ἔτο γὰρ λέγεται κοινῷβιον».

Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέτην δὲ συνήθειαν ἐν τῇ συναξαριολογικῇ καὶ τῇ καθ' ὅλου Βυζαντιακῆ φιλολογίᾳ ὁ βιογράφος ἱκανὰς ῥήσεις ἢ αὐτολεξεῖ παραλαμβάνει ἐκ τῶν βιβλίων τῆς

τέρου παρατεθῆν κείμενον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως Κρήμου πρὸς τὸ ἐν τῷ κώδικι δδ4 (ἡμετέρας ἀριθμήσεως, φ. 28^a κ. ἐ.) τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, τοῦ XI αἰῶνος, εἶρον τὰς ἑξῆς διαφορὰς: Σελ. 26. Στήλ. Α', στίχ. 1: ἀληθῶς, —8: γνάμηι μόνηι, —4: καὶ τοῦτο — 5: ἄλων, —6: ἐπιδειξαμένων' —8-9: μάλλον, —10: Λουκᾶ, τοῦ —11: καὶ κρόψαι βίον, —16: περιόντων' —17: παλαιῶν' —18: ἀρετήν' —Στήλ. Β', στίχ. 8: προαιρέσει' —9-10: ὅθεν τὸ ἐφ'... ἐβίον καὶ οἷον ἡξιώθη.

Γραφῆς ἢ αἰνικτικῶς καὶ ἐνιαχοῦ τὰ μᾶλα ἐντέχνως τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ συνυφαίνει, ὡς ἀπὸ μνήμης εἶχε. Τοιαῦτα χωρία διακρίνω τάδε :

Χωρία τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου

... ὅμως οὐκ ἔλαθεν ἕως τέλους, ὡς οὐδὲ πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη,¹

... διαπαλαίων ἦν ὁ Ἀθανάσιος· ἀεὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνετο, τοῖς δὲ ὀπίσθεν ἐπελανθάνετο.²

Θεὸς δὲ ὁ τὸν ἀχάριστον λαὸν τῶν Ἰουδαίων τεσσαράκοντα ἔτη, τὰς τοσαύτας μυριάδας ἐν ἐρήμῳ διαίρησας,³

... ἐπειδὴ οὐκ ἔφηκε αὐτοῖς ἡ ἀγαθὴ μὴν τῆς Μαρίας μερίδα,⁴ ... ἐπάταξεν τούτοις καὶ ἔργου τύρβης ὡσπερ ἡ Μάρθα ἔπαυσθαι ...⁵

Γραφικὰ χωρία

Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη (Κατὰ Ματθαῖον Ε', 14).

Ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθάνομενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως (Πρὸς Φιλιππησίους Γ' 14).

Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἔφαγον τὸ μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, ἕως ἦλθον εἰς τὴν οἰκουμένην ἐφάγισαν τὸ μὲν, ἕως παρεγένοντο εἰς μέρος τῆς Φοινίκης (Ἐξοδος ΙΣ' 35).

Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν ... Μάρθα Μάρθα, μερμνῆς καὶ θορυβᾶζι περὶ πολλὰ· ὀλίγων δὲ χρεῖα ἐστὶν ἡ ἐνός. Μαριάμ γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἔξελεξάτο, ... (Κατὰ Λουκᾶν, Ι 38—42.)

¹ Ἰδε κατωτέρω σ. 238.

² Ἰδε κατωτέρω σ. 243.

³ Ἰδε κατωτέρω σ. 245.

⁴ Ἔχον τις ὑπ' ὄψιν τὸ μερίδα τοῦ ἀναστόχου Γραμικοῦ κειμένου ἐνοεῖ ἀμύσως ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ τήρησις τοῦ τύπου τούτου, μερίδα, καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Βίου.

⁵ Ἰδε κατωτέρω σ. 250.

... οὐαὶ γάρ φησι τῷ ἐνί, ὅτι εἰ συμβῆ αὐτῷ ἀκηδία ἢ ἄλλος πειρασμὸς, οὐκ ἔχει τὸν ἀντιλαμβανόμενον...¹

Ἄγαθοί οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα, οἷς ἔστιν αὐτοῖς μισθὸς ἀγαθὸς ἐν μόχθῳ αὐτῶν. Ὅτι ἐὰν πέσωσιν, ὁ εἷς ἐγερεῖ αὐτοῦ. Καὶ οὐαὶ αὐτῷ τῷ ἐνί, ὅταν πέσῃ καὶ μὴ ἢ δεύτερος ἐγείρῃ αὐτὸν (Ἐκκλησιαστής Δ', 9—10).

... Καὶ ὁ Χριστὸς ἔφη τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν...²

Λέγει αὐτοῖς [τοῖς πεπιστευκόσι αὐτῷ Ἰουδαίοις] ὁ Ἰησοῦς Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἔστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. (Κατὰ Ἰωάννην, Η', 39).

Τὸ δ' ἐν τῷ Βίῳ χωρίον: «Ἀκουσάμεθα γὰρ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι ἐὰν στῆ Ἐνώχ καὶ Μωϋσῆς καὶ Δαυιδὴλ υἱοὺς αὐτῶν οὐ λυτρώσονται»³ δὲν ἀναφέρεται εἰς τι τῶν ἐντῶ κανόνι βιβλίων τῆς Γραφῆς· ὅθεν ζητητέον τοῦτο ἐν τινι τῶν ἀποκρύφων λεγομένων βιβλίων. Ἄλλα δὲ χωρία τοῦ Βίου ἀναφέρονται εἰς πατερικὰ καλούμενα βιβλία ἢ ἐκεῖθεν ἔχουσιν αὐτολεξεῖ ληφθῆ. Οὕτω τὸ «Ψυχὴ, νῆφε, ἕνα σωθῆς, σώμα, ἔργασαι, ἕνα τραφῆς»⁴ καὶ τὸ «πῶς δένδρον καλόν, κλάδον σαθρὸν καὶ ἀκαρπον ἤνεγκεν;»⁵ Ἄλλ' ἐκεῖνο τῶν πατερικῶν βιβλίων εἰς ὑπερ πρὸ πάντων ἀναφέρεται ὁ βιογράφος εἶναι «Αἱ πλάκες πνευματικαί» ἢ «Κλίμαξ τῆς θείας ἀναβάσεως [ἢ ἀνόδου]», ἢ «Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου» τοῦ Ἰωάννου Σχολαστικοῦ τοῦ Σιναΐτου, βιβλίον ἑξαιρέτως ἀναγνωσκόμενον

κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀκμαίου ἀσκητισμοῦ καὶ τοῦ μοναστικοῦ βίου, ὡς δείκνυται ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν περισσθέντων χειρογράφων αὐτοῦ.¹ Τὸ βιβλίον διήρηται εἰς τριάκοντα κυρίως κεφάλαια, βαθμίδας ὡς συνήθως λέγονται, πραγματευόμενα καθ' ἕκαστον περὶ τῶν ἀντικειμένων εἰς τὸν χριστιανικὸν βίον κακιῶν καὶ περὶ τῶν ἀσκητικῶν ἀρετῶν. Ὁ ἐπιβάς ὅλων τούτων τῶν βαθμίδων ἐθεωρεῖτο πλέον ἄξιος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ὁ βιογράφος ἡμῶν ἐκτεθεῖς τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον, ἐπάγεται: «Τοίνυν παρείσθω εἰς μέσον ἢ τῆς οὐρανοβάμου κλίμακος σύνθεσις καὶ ἀριθμῆσωμεν τοὺς αὐτῆς βαθμοὺς καὶ ἴδωμεν εἰ πᾶσιν ἐπέβη ὁ πατήρ, ἢ τοῖς μὲν, τοῖς δὲ ὕστερος ἐφάνη ἢ ἄβατος».² Τὸ ἀμέσως προπαρατεθὲν χωρίον ἐκ πρώτης ὄψεως δεικνύει εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι ὁ βιογράφος ἀναφέρεται εἰς τὴν «Κλίμακα τῆς θείας ἀναβάσεως» τοῦ Ἰωάννου Σχολαστικοῦ τοῦ Σιναΐτου. Ἐπειτα ἀμέσως μετὰ τὸ προπαρατεθὲν χωρίον τοῦ Βίου ὁ συγγραφεὺς τούτου ἄρχεται ἀποβλέπων εἰς ἕκαστον κεφάλαιον, ἐκάστην βαθμίδα, τῆς Κλίμακος τοῦ Ἰωάννου Σχολαστικοῦ τοῦ Σιναΐτου καὶ ἐν σχέσει πρὸς τοῦτο κρίνων τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον. Ἄλλ' εἰρήσθω ὅτι ὁ βιογράφος δὲν ἀκολουθεῖ τὴν συνήθη τάξιν τῶν κεφαλαίων τῆς Κλίμακος, παραλίπων καὶ ὀκτώ ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅτι ὁ μὲν ἀποβλέπει εἰς τὸν τίτλον τῶν κεφαλαίων ὡς ἐν ἀρχῇ τούτων κείται, ὅτ' ἐδὲ ὡς φέρεται ἐν τῷ πίνακι τῶν κεφαλαίων τῷ ἐν τῷ προοίμιῳ τῆς ὅλης Κλίμακος, ὡς δεικνύει ἢ κατωτέρω παραβολή:³

¹ Πρβλ. Κ. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Literatur. Ἐκδ. Β' σ. 118 (—Ἑλλην. μετάφρασις ἐπὶ Γ. Σωτηριάδου. Τομ. Α', σ. 283 κ. ἑ).

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 255.

³ Ἐν ἀγκύλαις [ ] ἔθηκα τοὺς τίτλους τῶν κεφαλαίων τῆς Κλίμακος, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐκάστου τούτων φέρονται.

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 252.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 260.

³ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 259 κ. ἑ.

⁴ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 246.

⁵ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 260.

Χωρία τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετρώριτου

Καὶ πρῶτον μὲν τῶν τριῶν βαθμίδων τὰ ἰδιώματα ἴδωμεν, φυγῆς τε κόσμου, ἀπροσπαθείας λέγω καὶ ξενιτείας...¹

Εἶτα ἴδωμεν τὸν τῆς ὑπακοῆς βαθμὸν εἰ καὶ τούτου ἐπέβη...⁸

Περὶ δὲ μνήμης θανάτου καὶ χαροποιῦ πένθους ἀπόδειξις...¹¹

Τίτλοι τῶν κεφαλαίων τῆς Κλίμακος τῆς Θείας Ἀναβάσεως

α') Περὶ τῆς τοῦ ματαίου βίου ἀποταγῆς καὶ ἀναχωρήσεως.² [Περὶ ἀποταγῆς βίου].³

β') Περὶ ἀπροσπαθείας, ἧγουν τῆς λύπης.⁴ [Περὶ ἀπροσπαθείας, ἧγουν ἀλυπίας].⁵

γ') Περὶ ξενιτείας, ἐν ἣ καὶ περὶ ὄνείρων νέων.⁶ [Περὶ ξενιτείας].⁷

δ') Περὶ μαρτυρίου τῆς ἀνδρείας ὑπακοῆς.⁹ [Περὶ τῆς μακαρίας, καὶ ἀειμνήστου ὑπακοῆς].¹⁰

ε') Περὶ μνήμης θανάτου.¹² [Περὶ μνήμης θανάτου].¹³

ζ') Περὶ καθαρῶν πένθους.¹⁴ [Περὶ τοῦ χαροποιῦ πένθους].¹⁵

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 255.

² Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

³ Αὐτόθι σ. 632.

⁴ Αὐτόθι σ. 639.

⁵ Αὐτόθι σ. 653.

⁶ Αὐτόθι σ. 629.

⁷ Αὐτόθι σ. 634.

⁸ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256.

⁹ Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹⁰ Αὐτόθι σ. 677.

¹¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256.

¹² Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹³ Αὐτόθι σ. 703.

¹⁴ Αὐτόθι σ. 629.

¹⁵ Αὐτόθι σ. 801.

Περὶ δὲ σιωπῆς χειλέων πρόδηλον πᾶσι, ... παραφυλαττόμενος εἰς ἄκρον τὸν τῆς καταλαλιᾶς δαίμονα καὶ τοῦ ψεύδους.¹

Ἡ δὲ ἀκηδία χώραν ἐν αἰτῶν οὐκ εἶχεν...⁸

Περὶ δὲ ἐγκρατείας, ἴσασι οἱ μεμνημένοι ὅτι μονοραγία βραχυτάτη ἦν αὐτοῦ πᾶσα ἡ βιοτή.¹¹

Περὶ δὲ ἀγνείας καὶ σοφροσύνης...¹⁴

Τῆς δὲ ἀκτημοσύνης, ἕως ἀν περὶ αὐτοῦ μόνον ἦν ἡ φροντίς, ἀνώτερος ἦν...¹⁷

ια') Περὶ σιωπῆς.² [Περὶ πολυλογίας καὶ σιωπῆς].³

ι') Περὶ καταλαλιᾶς.⁴ [Περὶ καταλαλιᾶς].⁵

ιβ') Περὶ ψεύδους.⁶ [Περὶ ψεύδους].⁷

ιγ') Περὶ ἀκηδίας.⁹ [Περὶ ἀκηδίας].¹⁰

ιδ') Περὶ γαστριμαργίας.¹² [Περὶ τῆς παμρίλου καὶ δεσποίνης πονηρᾶς γαστροῦς].¹³

ιε') Περὶ πορνείας, ἐν ἣ περὶ ἀγνείας.¹⁵ [Περὶ ἀφθάρτου ἐν φθαρτοῖς ἐκ καμάτων καὶ ἰδρωτῶν ἀγνείας καὶ σοφροσύνης].¹⁶

ιζ') Περὶ ἀκτημοσύνης.¹⁸ [Περὶ ἀκτημοσύνης [τῆς οὐρανοδρομίου]].¹⁹

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256.

² Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

³ Αὐτόθι σ. 852.

⁴ Αὐτόθι σ. 629.

⁵ Αὐτόθι σ. 849.

⁶ Αὐτόθι σ. 629.

⁷ Αὐτόθι σ. 853.

⁸ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256.

⁹ Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹⁰ Αὐτόθι σ. 857.

¹¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256 κ. ε.

¹² Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹³ Αὐτόθι σ. 864.

¹⁴ Αὐτόθι σ. 257.

¹⁵ Αὐτόθι σ. 629.

¹⁶ Αὐτόθι σ. 880.

¹⁷ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 257.

¹⁸ Μίγνε, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ' σ. 629.

¹⁹ Αὐτόθι σ. 928.

Ἄγρουπνίαν δὲ αὐτοῦ τὴν καταμόνας οὐδεὶς οἶδεν, εἰμὴ ὁ βλέπων πάντα. Ὅμως ἐκ τῆς ἐν συνοδίᾳ ἐν ταῖς παννυχίσι καὶ αὐτὴ πρόδηλος· οὐ γὰρ οἶδεν αὐτὸν τις ποτὲ νυστάζοντα, οὔτε ἐν ψαλμοδία, οὔτε ἐν ἀναγνώσει, ἀλλ' ὅλως ἀνδριάς τις ἦν καὶ στύλος ἐν ταῖς παννυχίσι τῶν ἑορτῶν.¹

Κενοδοξία δὲ ἐν αὐτῷ οὐκ εἶχε χώραν.⁶

Ἀκακίαν δὲ καὶ ἀοργησίαν ἐν μὲν τοῖς εὐπειθέσει καὶ ὑπηκόοις διατηρεῖ, ἐν δὲ τοῖς ἀνηκόοις καὶ καὶ τραχηλιάζουσι χάριν διορθώσεως ὀργιστικῶς ἐπέπλητεν.⁹

Ταπεινοφροσύνης δὲ ὑπόδειγμα, ὅτι ἄξιός ἐν θρόνου μεγάλου ἀρχιερωσύνης λαβέσθαι, οὐδόλως βαθμοῦ ἱερωσύνης ἦηματο.¹⁴

ιβ') Περὶ ψαλμοδίας τῶν ἐν συνοδίαις.² [Περὶ ὕπνου καὶ προσευχῆς, καὶ τῆς ἐν συνοδίᾳ ψαλμοδίας].³

κ') Περὶ διαφορᾶς ἀγρουπνιῶν.⁴ [Περὶ ἀγρουπνίας σωματικῆς, πῶς διὰ ταύτης γίνεται ἡ τοῦ πνεύματος, καὶ πῶς δεῖ ταύτην μετείναι].⁵

κβ') Περὶ κενοδοξίας.⁷ [Περὶ τῆς πολυμόρφου κενοδοξίας].⁸

η') Περὶ ἀοργησίας ἡτίας.¹⁰ [Περὶ ἀοργησίας καὶ πραότητος].¹¹

κδ) Περὶ ἀπλότητος, καὶ πραότητος, καὶ ἀκακίας, καὶ πονηρίας.¹² [Περὶ πραότητος, καὶ ἀπλότητος, καὶ ἀκακίας, καὶ πονηρίας σποσφισμένων, καὶ οὐ φυσικῶν].¹³

κε') Περὶ ταπεινοφροσύνης.¹⁵ [Περὶ τῆς τῶν παιδῶν ἀπολείας τῆς ὑψίστου ταπεινοφροσύνης, ἀοράτω αἰσθηθεὶς ἐγγινομένης· ὅς ἀνάβασιν ἴσχυεν, διαρσεῖται, τὸν διδάσκαλον γὰρ Χριστὸν μιμησάμενος σέσωσται].¹⁶

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 257.

² Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

³ Αὐτόθι σ. 937.

⁴ Αὐτόθι σ. 629.

⁵ Αὐτόθι σ. 940.

⁶ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 257.

⁷ Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

⁸ Αὐτόθι σ. 947.

⁹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 257.

¹⁰ Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹¹ Αὐτόθι σ. 828.

¹² Αὐτόθι σ. 629.

¹³ Αὐτόθι σ. 980.

¹⁴ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 257.

¹⁵ Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹⁶ Αὐτόθι σ. 988.

Διακρίσεως δὲ τοσοῦτον ἐπέβη βαθμοῦ ὡς ἄλλος ποιμὴν.¹

Ἦσυχίας δὲ μέτρου, ἐπεὶ οὐκ εἰμὶ ταύτης ἐν πείρᾳ, τί εἰπεῖν οὐκ ἔχω· ὅμως ἤκουσα παρὰ τοῦ ἐμοῦ ἐπιστάτου...⁴

Περὶ δὲ προσευχῆς καὶ πνευματικῆς ἀλλοιώσεως...⁷

Περὶ δὲ πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης· πίστιν μὲν... ζῆλον δὲ ἐνθεον... Ἐλπίδος δὲ τοσοῦτον μέτρος ἦν...¹⁰

κς') Περὶ διακρίσεως, ἐν ἣ ἐδρήσεις πλοῦτον.² [Περὶ διακρίσεως λογισμῶν, καὶ παθῶν, καὶ ἀρετῶν].³

κζ') Περὶ ἡσυχίας καὶ ἀναχωρήσεως· ἐν ἣ περὶ τηρήσεως νοῦ, ἐν ἣ περὶ διαφόρων ἡσυχίας τρόπων.⁵ [Περὶ τῆς ἱερᾶς σώματος καὶ ψυχῆς ἡσυχίας].⁶

κη') Περὶ προσευχῆς ἀθλοῦ, ἐν ἣ περὶ ὑπομονῆς.⁸ [Περὶ τῆς ἱερᾶς καὶ μητρὸς τῶν ἀρετῶν τῆς μακαρίας προσευχῆς· καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ νοεραίας, καὶ αἰσθητῆς παραστάσεως].⁹

λ') Περὶ ἀγάπης· ἐν ἣ καὶ περὶ ἐλπίδος, καὶ πίστεως, καὶ λαμπρότητος, καὶ θεολογίας ποσῶς.¹¹ [Περὶ τοῦ συνδέσμου τῆς ἐναρέτου τριάδος ἐν ἀρεταῖς.¹²] Ἄρχ.: Νυνὶ δὲ λοιπὸν μένει τὰ τρία ταῦτα.. πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη..

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 258.

² Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

³ Αὐτόθι σ. 1013.

⁴ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 258.

⁵ Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 1096.

⁶ Αὐτόθι σ. 629.

⁷ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 258.

⁸ Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

⁹ Αὐτόθι σ. 1129.

¹⁰ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 258.

¹¹ Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία. Τόμ. ΠΗ', σ. 629.

¹² Αὐτόθι σ. 1158 κ. ε

Οὕτω λοιπὸν — κατὰ τὰ προειρημένα — ὁ βιογράφος κατέστρωσε τὸν ὑπ' ἀριθ. Α' ἐκδιδόμενον κατωτέρω Βίον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου. Ὁ Βίος οὗτος ἀνέκιδεν φαίνεται ἡξιούτο πολλῆς τιμῆς παρὰ τῶν ἐν Μετεώροις μάλιστα πατέρων. Τοῦλάχιστον τὸ ἰδιάζον ποτὲ τυπικῶν τῶν μονῶν τούτων, ὅπερ διέσωσεν ὁ ὑπ' ἀριθ. 83 κώδιξ τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου γραφεὶς τῷ ΖΠΗ (=1580), μαρτυρεῖ ὅτι ἔκτοτε ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίος ἀνεγινώσκето ἐπ' ἐκκλησίας ἢ ἐπὶ τραπέζης κατὰ τὴν κ' Ἀπριλίου, καθ' ἣν ἡ μνήμη τῶν ἁγίων Ἀθανασίου καὶ Ἰωάσαφ τῶν κτιστῶν τοῦ Μετεώρου. Ὅτι δὲ περὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς Βίου πρόκειται εἰμὲθα βέβαιοι· διότι εἰς τὰ κατ' ἀρχὰς γεγραμμένα ἐν τῷ προμνημονευθέντι κώδικι τοῦ τυπικοῦ τῶν Μετεώρων, φ. 118^α,: «Ἐἴτα ἀνάγνωσις ἐκ τῶν βί(ων) αὐτῶν [= Ἀθανασίου καὶ Ἰωάσαφ], οὗ ἡ ἀρχή:» μεταγενεστέρᾳ χεῖρ, τοῦ ΙΓ' πάντως αἰῶνος, προσέθηκε: «Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων...», ὅπερ ἡ ἀρχὴ ἀκριβῶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίου.

Κατὰ τὰ προεκτεθέντα λοιπὸν ὁ ὑπ' ἀριθ. Α' κατωτέρω Βίος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου, γραφεὶς ὑπὸ συγχρόνου ἀνδρός, εἰλικρινοῦς ἐλεγχομένου, τιμώμενος δὲ πάντοτε ἐν Μετεώροις ὡς τι αὐθεντικόν, εἶναι σημαντικωτάτη πηγὴ διὰ τὴν ἀρχαιότεραν ἱστορίαν τῶν Μετεώρων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν κτισμάτων. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθολικωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, εἶναι ὁ προκείμενος Βίος ἐνδιαφέρον κείμενον λόγῳ τῶν ἐν αὐτῷ γενικωτέρας φύσεως εἰδήσεων. Ὅθεν τακτέος ὁ Βίος οὗτος παρὰ τὸ Συναξάριον τοῦ Ἁγίου Νικωνος τοῦ Μετανοεῖτε καὶ ἕνια ἄλλα συναξάρια τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κλ., παρ' ἐκεῖνα δῆλον ὅτι τὰ συναξάρια, εἴτινα ἡ Ἐπιστῆμη μετεχειρίσθη ὡς ἀξιολογοτάτας ἱστορικὰς πηγὰς.

Τῶν δ' ἐν τῷ Βίῳ ἀναφερομένων καθολικωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων τὰ μάλιστα προκαλοῦντα, καὶ δικαίως, τὴν

ἡμετέραν προσοχὴν εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν Ἱταλῶν ἄλωσις τῆς Ὑπάτης, τῶν Νέων Πατρῶν ἢ Νέας Πάτρας κατὰ τὸ μεσοχρόνιον ταύτης ὄνομα, καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐρήμωσις τῆς Θεσσαλονίκης. Καὶ ἡ μὲν ὑπὸ τῶν Ἱταλῶν ἄλωσις τῆς Νέας Πάτρας περὶ ἧς ποιεῖται μνησίαν ὁ Βίος,¹ καθ' ἣν παῖς ὢν ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ἐγένετο αἰχμάλωτος, δύναται ἀσφαλῶς νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου Φαδρίγου (Fadrigue) τοῦ Ἀραγωνικοῦ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οὗτος ἀρχομένου τοῦ 1317 ἐμφανισθεὶς ἐν Ἑλλάδι ὡς νέος τοποτηρητής, βραδύτερον δὲ ὡς γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλικου Μαρφρέδου τοῦ Ἀραγωνικοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Καταλανικῆς Ἐταιρείας καὶ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, μετὰ τὸν θάνατον τούτου (τῇ 9^ῃ Νοεμβρίου 1317) κἀπόρθωσεν, ὁ Ἀλφόνσος Φαδρίγος λέγω, νὰ διοικήσῃ αὐτεξούσιος μέχρι τοῦ 1330 τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν, ἐπωφελοῦμενος τῆς παιδικῆς ἐτι ἡλικίας τοῦ Γουλιέλμου Β', ἀδελφοῦ καὶ νομίμου διαδόχου τοῦ προμνημονευθέντος Μαρφρέδου (1317 — 1338 Αὐγούστου 22) Ὑπὸ τὴν ιδιότητα δὲ τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν ὁ Ἀλφόνσος Φαδρίγος κατέλαβεν οὐχὶ μετ' ἀγῶνος πολλοῦ τῷ 1319 καὶ τὸ δουκάτον τῶν Νέων Πατρῶν.² Ἡ δ' ἄλωσις αὕτη ὑπὸ τῶν

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 240.

² Πρβλ. Hopt, De historiae ducatus Atheniensis fontibus. Ἐν Λευκῆ 1852, σ. 85, 89, 90, 116 καὶ appendix secunda — Τοῦ αὐτοῦ, Geschichte Griechelands... des Mittelalters... Ἐνθ' ἀνωτέρω. Τόμ. ΠΕ', σ. 412 κ. ἐ. 421 κ. ἐ. — Τοῦ αὐτοῦ, Chroniques Gréco-Romanes. σ. 474, 475. — G. Hertzberg, Geschichte Griechelands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Τομ. Β', σ. 250 κ. ἐ. (Πρβλ. ἑλλην. μετάφρ. Καρολίδου, τόμ. Β', σ. 305 κ. ἐ.) — A. Rubió y Lluich, Los Navarros en Grecia y el ducado catalán de Atenas en la época de su invasión. Ἐν Barcelona 1886, σ. 42 κ. ἐ. — F. Gregorovius, ἐν Zeitschrift für allgemeine Geschichte τοῦ 1880, σ. 797. — Τοῦ αὐτοῦ, Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter. Τομ. Β'. Ἐν Stuttgart 1889, σ. 94 κ. ἐ. (Πρβλ. καὶ ἑλλην. μετάφρασιν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου. Τόμ. Β', σ. 97 κ. ἐ. ἰδὲ καὶ σ. 576) — I. Γ. Βορτσέλα, Φθιώτις ἢ πρὸς Νότον τῆς Ὀρθρου. Ἐν Ἀθήναις 1907, σ. 219 κ. ἐ. — Κλ. κλ.

Φράγκων τῆς πατρίδος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου συνάδει καθ' ἕλα πρὸς τὰ λεγόμενα ἐν τῷ Βίῳ αὐτοῦ, διότι πράγματι παῖς ἡλικίας δέκα καὶ τεσσάρων ἐτῶν ἦτο τῷ 1319 ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, ἀποθανὼν τῷ 1383 ἐτῶν — κατὰ τὸν Βίον¹ — ἐβδομήκοντα καὶ ὀκτὼ γεγονώς. Οὐδὲ καθ' ἕλου πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἀλφόνσον Φαδριγον τὸν Ἀραγωνικὸν καλοῦνται Ἰταλοί· διότι οὕτω, Ἰταλοί, καὶ Φράγκοι καλοῦνται ἀδιαφύρως κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας οἱ Ἑσπέριω ἐν γένει. Αὐτὸς δὲ ὁ βιογράφος πραγματευόμενος περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Νέας Πάτρας ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἐπάγεται μετὰ τινὰς λέξεις «...ιδὼν δὲ τοῦτον ὁ Φράγγων ἐξάρχων...»²

Ἐξ ἄλλου δὲ ἢ ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μνημονευομένη ἐρήμωσις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἦν ἐρήμωσις ὁ ἅγιος ἡμῶν προεῖπε πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὑπῆρξε διὰ πάντας σχεδὸν τοὺς μέχρι τοῦδε ἀναλύσαντας τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Βίον ἀληθῆς στικ κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Ἐχει δὲ τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ἐρήμωσιν ταύτην χωρίον ὧδε: «Τὴν δὲ γενομένην ἐρήμωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τριῶν ἐτῶν προεῖπεν. «Εἶδον γάρ, φησι, πάσας τὰς πόλεις αὐτῆς κεκλεισμένας· μόνη γάρ ἢ τοῦ αἰγιαλοῦ μέρος τι εἶχε ἀνεφωγμένον».³ Καὶ ὁ μὲν Heuzey ἐκδίδων τὰ ἐν τῇ νεοελληνικῇ μεταφράσει τοῦ Νεοφύτου Χριστοπούλου ἀντίστοιχα πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο προτάσσει ἀπλῶς: «Une autre prédiction [τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου] se rapporte à la prise (:) de Thessalonique par les Turcs, ...»⁴ Ὁ δὲ Hopf⁵ — καὶ κατὰ τοῦτον ὁ κ. Γε-

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 255.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 210.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 259.

⁴ Heuzey—Danmet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 152

⁵ Hopf, Geschichte Griechenlands ... des Mittelalters ... Ἰνδ' ἀνωτέρω. Τόμ. Πζ' σ. 40.

ωργιάδης — ἀποβλέπων βεβαίως εἰς τὴν γνωστὴν ἐν τοῖς κειμένοις σύγχυσιν τοῦ Θεσσαλίας καὶ Θεσσαλονίκης, ὑπέλαβεν ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος προεῖπε «τὴν πρώτην τῶν Τούρκων ἐπιδρομὴν εἰς Θεσσαλίαν»¹ ἦτοι τὴν γενομένην τῷ 1396.² Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα παρετηρῶ ὅτι βεβαίως ἢ Θεσσαλονίκη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἢ Μακεδονία ὅλη, ἐν πολλοῖς τροπαριοῖς καὶ ἄλλοις κειμένοις καλεῖται «ἢ Θεσο(τ)αλῶν», ἢ καὶ «Θεσο(τ)αλία»,³ ἀλλὰ δὲν ἔχομεν παραδείγματα ἀντιστρόφου χρήσεως, ἦτοι νὰ λαμβάνεται τὸ Θεσσαλονίκη = Θεσσαλία. Ἄλλως τε ῥητῶς ὁ Βίος λέγει ὅτι ὁ Ἅγιος τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσιν τῆς Θεσσαλονίκης προεῖπε πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὥστε καὶ ἂν παρεδεχόμεθα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Hopf καὶ τοῦ ἐπομένου τούτῳ κ. Ν. Γεωργιάδου (ὅτι Θεσσαλονίκη = Θεσσαλία) καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα δὲν εὐδοῦται, διότι ὡς εἶπομεν ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ἀπέθανεν τῷ 1383, ἢ δὲ πρώτη δι' εἰςβολῆς κατάληψις τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγένετο τῷ 1396.⁴ Ὁ Le Drée μᾶλλον ἀταλαιπώρως λέγει ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος προεῖπε τὴν περὶ τὸ ἔτος 1372 πρώτην ἀλώσιν τῆς Θεσσαλονίκης,⁵ ἐν ᾧ οὐδεμίαν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσις ἐγένετο περὶ τὸ ἔτος τοῦτο. Τέλος ὁ κ. Σπ. Δ' ἄμπρος ἐπιστήσας τὸν νοῦν εἰς τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ἐρήμωσιν τῆς Θεσσαλονίκης χωρίον τοῦ Βίου λέγει περὶ τούτου κατὰ λέξιν τάδε: «Τὴν δὲ περὶ ταῦτα [= 1355] ἔτη ἐρήμωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ

¹ Ν. Γεωργιάδου, Θεσσαλία. Ἔκδοσις α' σ. 138, β' σ. 87.

² Ἀντόθι, Ἔκδ. Α' σ. 139, β' σ. 88.

³ Ποβλ. Tafel, De Thessalonica ejusque agro. Ἐν Τυβίγγη 1889, σ. 23. Π. Ν. Παπαγεωργίου, ἐν Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. Ζ' (1893) σελ. 81. Τόμ. ΙΗ' (1909) σ. 149. — Εἰς τὰ τούτου παραδείγματα, καθ' ἢ Θεσο(τ)αλία = Θεσσαλονίκη, ἢ Μακεδονία ὅλη, πρόσθετος καὶ τὸ ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ χρονικῷ τοῦ ἱερακοῦ καίμιστος: ἐτῶν Θεσο(τ)αλῶν τὰ ἄστν (= Θεσσαλονίκη) ἐν Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 256, στίχ. 356.

⁴ Ἰδὲ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρ. τῆς σχετικῆς πραγματείας τοῦ Le Drée ὑπὸ Ν. Σκοτιδίου ἐν περιοδικῇ «Ἑσπέρος», Τόμ. Α' (1881-1882) σ. 324.

τῶν Τούρκων ἀγροοῦμεν ἄλλοθεν, ὅσον γιγνώσκω». ¹ Ἀλλὰ μετὰ μεζονος ἐπιστάσεως ἐξέτασις τῶν σχετικῶν πηγῶν λύει πάσας τὰς συγχύσεις καὶ ἀπορίας ταύτας. Καὶ δὴ ἐκ τῆς σχετικῆς ἐξετάσεως τῶν πηγῶν τούτων ἤχθη εἰς τὸ συμπέρασμα διὰ ἐρήμωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἣν πρὸ τριῶν ἐτῶν προεῖπεν ὁ Μειτωρίτης Ἅγιος Ἀθανάσιος, νοητέον τὴν κατὰ τῆς Μακεδονικῆς μητροπόλεως ἀποτυχοῦσαν ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων τῷ 1381 μετὰ τὴν ὑπὸ τούτων διὰ βαρέων πολέμων ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῶν Σέρβων τοῦ Μοναστηρίου καὶ τοῦ Ἰστίπ. ² Οὕτω δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσι καὶ τῆς προῤῥήσεως τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐκεῖνα: «... Εἶδον... πάσας τὰς πόλεις αὐτῆς τῆς [= Θεσσαλονίκης] κεικλισμένας· μόνη γὰρ ἡ τοῦ αἰγιαλοῦ μέρος τι εἶχε ἀνεωγμένον» ³· διότι ἡ κατὰ τὸ προμνημονευθὲν ἔτος 1381 ἐπιχειρηθεῖσα κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης Τουρκικὴ ἐπίθεσις θὰ ἐγένετο μόνον κατὰ γῆν, κατὰ θάλασσαν ἐλευθέρας οὐσης τῆς πόλεως. Καὶ ἔχομεν μὲν ὀλίγω βραδύτερον βραχεῖαν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, γενομένην μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 1387 μετὰ πολιορκίαν τεσσάρων ἐτῶν, καὶ βραδύτερον, μηνὶ Μαΐῳ τοῦ 1391, ἑτέραν κατάληψιν βραχεῖαν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ⁴ ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα οὔτε

¹ Σπ. Π. Αἰμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων» Τόμ. Β' (1905) σ. 59.

² Πρὸβλ. G. Hertzberg, Geschichte Griechelands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Τόμ. Β', σ. 390. (Ἑλληνικὴ μετάφρ. Π. Κροζιάδου, τόμ. Β', σ. 404) κλ. κλ.

³ Ἰδὲ κατωτέρω, σ. 269.

⁴ Ὁ Hammer (Geschichte des osmanischen Reiches. Τόμ. Α'. Ἐν Πέστη 1827, σ. 194. (Πρὸβλ. καὶ ἑλλην. μετάφρ. Κ. Σ. Κροζιάδ. Τόμ. Α' Ἀθήνησι 1870, σ. 229) ἀνάγει τὴν πρώτην κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὸ 1385· ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη, ἡ πραγματικὴ εἶναι ἡ ἀνωτέρω ὑπ' ἡμῶν ἀναγραφομένη, ἣν διέσωσε σημεῖωμα χρονικοῦ τινος τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης ἔχον ὅδε: «Ἐν ἔτει, ὡς ἡμέρη μὲν Ἀπριλίῳ ἰνδικτιῶνος ἰ' παρεδόθη ἡ Θεσσαλονίκη τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ἐπολιορκεῖτο παρ

ταύτην οὔτε ἐκείνην τῶν καταλήψεων αὐτῶν νὰ νοήσωμεν ὡς τὴν φερομένην ἐν τῷ Βίῳ ἐρήμωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων· διότι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ἀπέθανεν ὡς ἀπεδείχθη τῷ 1383· ὥστε δὲν εὐδοῦται νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὸν πρὸ τριῶν ἐτῶν προσιπόντα—κατὰ τὰ ῥητῶς φερόμενα

αὐτῶν χρόνος δ'» (Ἰδὲ J. Müller, Byzantinischen Analekten ἐν Sitzungsber. k. k. Akad. d. Wien Phil.-hist. Cl. IX Bd. II Heft. σ. 394 καὶ ἐν ἰδίῳ τούτῳ ἐν Βιέννῃ 1852) σ. 61). Τὴν κατάληψιν ταύτην, τῷ 1387, τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων δέον νὰ ταύτισομεν πρὸς τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Χαλκοκονδύλου (Ἐκδ. Βόννης σ. 52), ὡς γενομένην ὑπὸ τοῦ βεζύρου Χαροτίνο (Χατρεδίν), ὃν ἐκ συγχύσεως ὁ Φραντζῆς (ἔκδ. Βόννης σ. 47) ὀνομάζει Καρλίπασιάν. (Ἰδὲ Hammer ἐν ἄνωτ. σ. 600 καὶ ἑλλην. μετάφρ. Κροζιάδ. ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 367). Ὑπὸ σημείωσιν διὰ τὸ Φραντζῆς (ἐνθ' ἀνωτέρω) δὲν ἀναγράφει ἠθῶς ἢ ἡ Θεσσαλονικὴ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Καρλίπασια, μόνον τούτου ἀναγράφει τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Α' κατὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πόλεως ἀποστολὴν «μετὰ στρατοῦ πλήθους πολλοῦ», καὶ τὴν διαταγὴν: «μὴ ὀπισθενέτω εἰς οὐδὲν τὴν Θεσσαλονικὴν ἀλώσῃ καὶ τὸν Μανουὴλ δέσμιον ἀγάγῃ», τὸν Μανουὴλ τὸν ἔπειτα μοναρχατοῦ τοῦ Βυζαντίου (1391—1425), ὅστις στοχαζόμενος ὅτι δὲν δύναται ν' ἀντιστῇ κατὰ τοῦ Χαροτίνου κατέλιπε τὴν Θεσσαλονικίαν.—Ἰστέον οὖν αἱ δύο αὗται βραχεῖαι ὑπὸ τῶν Τούρκων καταλήψεις τῆς Θεσσαλονίκης, τῷ 1387 καὶ 1391, διέλαθον πολλοὺς τῶν διεξελθόντων τὴν ἱστορίαν ταύτης. Αὐτὸς ὁ Hammer δὲν μνημονεύει τὴν κατάληψιν τοῦ 1391, ὁ δὲ Hertzberg τὴν τοῦ 1387. Ὁ Hopf (ἐνθ' ἀνωτ. τόμ. Πς', σ. 54 καὶ 55) ὁρθῶς ἀναγράφει καὶ τὰς δύο καταλήψεις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὴν τοῦ 1387 μηνὶ Ἀπριλίῳ, καὶ τὴν τοῦ 1391 μηνὶ Μαΐῳ. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Murali (Essai de chronographie Byzantine 1054-1453. Ἐν Περουπόλει 1871, σ. 729 καὶ 740) ἀναγράφει κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1387, ἐπιτευχθεῖσαν μετὰ τετραετῆ πολιορκίαν, καὶ τὴν ἑτέραν πάλιν τῆς αὐτῆς πόλεως ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατάληψιν τῷ 1391, μηνὶ Μαΐῳ. Ἀλλ' ὁ Murali, προκειμένου περὶ τῆς καταλήψεως τοῦ 1387, παραπέμπει εἰς τὸν Δούκαν (ἔκδ. Βόννης σ. 50), καὶ πάλιν διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ 1391 παραπέμπει παραδόξως εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον τοῦ Δούκα. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Δούκα κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων μόνον εἰς τὸ ἔτος 1391 δύναται ν' ἀναχθῇ· διότι ὁ Δούκας—καρὰ τὰ φερόμενα παρὰ Murali—πραγματεύεται (ἔκδ. Βόν. σ. 49 κ. ε.) περὶ γεγονότος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Β', συμβάντα τῇ 16 Φεβρουαρίου 1391.—Ἐπαρῆς Τουρκικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν Θεσσαλονικίαν περὶ τὸ ἔτος 1390 μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ Ἱστορικοῦ Κομνηνοῦ μοναχοῦ καὶ Πιρόκλου μοναχοῦ. (Ἰδὲ ἔκδ. Γ. Δεδετόγνη, σ. 82, 86).

ἐν τῷ Βίῳ—γεγονὸς τοῦ 1387, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοῦ 1391. Ἐκτὸς—ὅπερ δὲν φαίνεται μοι πιθανόν—ἀν δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Μετεωρίτης προεῖπε πρὸ τριῶν ἐτῶν τὴν κατὰ τὸ 1383 ἐναρξιν τῆς πολιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, καταλαβόντων ταύτην, ὡς προεῖρήθη, μετ' ἀποκλεισμὸν τεσσάρων ἐτῶν, ἤτοι τῷ 1387.

Τὰ δὲ περὶ θαλασσίων δηρώσεων τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὰ λεγόμενα ἐν τῷ Βίῳ,¹ συνάδουσι πληρέστατα πρὸς τὰ ἱστορικῶς παραδεδομένα.² Λίαν δὲ ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ἐν αὐτῷ περὶ τοῦ Καίσαρος *Προελάμπου* καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ φερόμενα.³ Ὁ Γρηγόριος Preljub ἐξ ἑλληνικῶν πηγῶν εἶναι γνωστὸς ἐκ τοῦ Καντακουζηνοῦ⁴ (παρ' οὗ καλεῖται ὡς καὶ ἐν τῷ Βίῳ, *Προελάμπος*), τοῦ Ἱστορικοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου τῶν μοναχῶν⁵ (παρ' ὧν καλεῖται *Πρέλουμπος* εἴτε *Πρελοῦμπος*⁶) καὶ τοῦ Χαλκοκονδύλη⁷ (παρ' οὗ καλεῖται, *Πριαλοῦπ*⁸)· εἶναι δὲ γνωστὸς ὡς στρατηγὸς τοῦ Σέρβου

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 213 κ. ε.

² [Πορλ.] Γερ. Σμυρνάκη], τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐν Ἀθήναις 1903 σ. 87 κλ.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 258.

⁴ Ἐκδόσεις Βόννης, Τόμ. Β' σ. 428: 15 καὶ Τόμ. Γ' σ. 180: 10, 181: 8, 215: 15.

⁵ Rouquenoille, Voyage dans la Grèce. Ἐκδόσεις Α'. Τόμ. Ε'. Ἐν Παρισίαις 1821 σ. 210, 214, 218, 220.—[Γ. Αἰνιῶνος] Ἀθηνῶν. Ἦτοι Ἀνάλεκτα γεωγραφικά, φιλοσοφικά, ἱστορικά καὶ περὶ ἐφευρέσεων. Ἐν Ναυπλίῳ 1831, σ. 52, 53, 55.—Α. Μονότοξίδου, Ἑλληνομνήμων, σ. 489, 491, 494, 501, 502.—Ἠπειρωτικῶν Βόννης σ. 209, 210: 9, 211: 19, 213: 23, 214: 1: 16.—Ἐκδόσεις Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου μοναχοῦ ὑπὸ Γ. Δεδτσίνοι σ. 3, 4, 6, 8, 9. (Ἐν σ. 4, ἐν ὑποσημ. 7, ἀναφέρεται καὶ γραμμὴ τῆς Πριελάουπ οὗ, ὅπερ φαίνεται παρ' ἀνάγνωσιν ἀντι: Πριελάουμπος.)

⁶ Ἐκδόσεις Πορφυρίου Οὐσπένσκι, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς Μετεώρων σ. 422, 423, 424.

⁷ Ἐκδόσεις Βόννης σ. 29: 2.

⁸ Τὸ σχετικὸν κείμενον τοῦ Χαλκοκονδύλη ἔχει καὶ: «τὰ περὶ Αἰτωλίας Πριελαοῦπι. Αἱ ἐκδ. ἔχουσι Πριελαοῦπι, ὅπερ γραπτέον Πριελοῦπι, ἐξ ὀνομαστικῆς δὴλον ὅτι Πριελαοῦπι, ἥτις βεβαιώσεται καὶ ἐξ ἄλλου χωρίου τοῦ Χαλκοκονδύλη ἐνθα κεῖται: Πριελαοῦπων. (Ἰδὲ ἐκδ. Βόννης σ. 211: 17).—Ὁ Ὁσμάς δὲ Preljubović καλεῖται ὑπὸ τοῦ Χαλκοκονδύλη Πριελαοῦπας. (Ἰδὲ ἐκδ. Βόννης σ. 211: 6: 18, 212: 1: 9) καὶ Πριελαοῦπης (Ἰδὲ ἐκδ. Βόννης σ. 212: 12-13). Τὰ τοῦ Χαλκοκονδύλη περὶ Πριελαοῦ-

κράλη Στεφάνου Dušan τοῦ μεγάλου, παρ' οὗ ἀνεδείχθη Καϊσαρ τῆς ἐν Ἑλλάδι Βλαχίας (καὶ τῶν Ἰωαννίνων) ἀρχῆς τούτων ἀπὸ τοῦ 1340 μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος, ὡς προεῖπομεν (σ. 214), τῷ 1355. Τὰ ἐν τῷ Βίῳ φερόμενα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐνόρκωσιν τῶν Ἀλβανικῶν καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου αὐτοῦ¹ εἶναι εὐπρόσδεκτοι εἰδήσεις, ἄγνωστοι ἀλλαχόθεν. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Γρηγορίου Preljub, ἡ *Πρελοῦμπισσα* κατὰ τὸ Ἱστορικὸν τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου μοναχοῦ,² ἥς τὸν θάνατον πρὸ τριῶν μηνῶν προεῖπεν ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος κατὰ τὸν Βίον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τοῦ Γρηγορίου Preljub λέγω, (ἐξ οὗ αὕτη ἔσχε τέκνα τὸν Θωμᾶν Preljubović δεσπότην τῶν Ἰωαννίνων τῷ 1367—23 Δεκ. 1385,³ σύζυγον τῆς Μαρίας Ἀγγελίνης Δουκαίνης Παλαιολογίνης, ἀδελφῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Μετεώρων, —καὶ τὴν Ἑλένην, συζευχθεῖσαν τὸν δεσπότην Γγίνον Μπούαν Σπάταν⁴) ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ Ραδοσλαοῦ Χλαπένου (Radoslav Chlapen).⁵ Τὸ γεγονὸς τοῦτο συνέβη πάντως μετὰ τὸ 1357· διότι ἐν γραμματι τοῦ Σέρβου βασιλέως Στεφάνου Οὐρση (Uros) Ε' τοῦ ἔτους τούτου

μποῦ συγκεχυμένως πως ἀναγράφουσιν ὁ Ἄ. Μονότοξίδης (Ἑλληνομνήμων, σ. 491 κ. ε. ἐν ὑποσημ. 3) καὶ ὁ Σπ. Λάμπρος (Νέος Ἑλληνομνήμων, Τόμ. Β' 1905, σ. 59, ἐν ὑποσημ. 2).

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 258 κ. ε.

² Ἰδὲ τὴν ἐκδοσιν Βόννης σ. 214: 11 καὶ Δεδτσίνοι, σ. 9.—Ἐν τῇ ἐκδόσει Πορφυρίου Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 424, ἀπαντᾷ ὁ τύπος: Πριελοῦμπισσα.

³ Ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὴ ἐκ τοῦ Ἱστορικοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου τῶν μοναχῶν. (Ἰδὲ ἐκδ. Γ. Δεδτσίνοι σ. 27).—Κακῶς ἀνάγεται τὸ τέλος τοῦ Θωμᾶ Preljubović εἰς τὰ 1384 ὑπὸ τοῦ Ἰ. Ρωμανοῦ, Περὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, Ἐν Κερκύρῃ 1895, σ. 161.

⁴ Hopf, Chroniques Gréco-Romanes σ. 580 καὶ 581.—Κλ.

⁵ Περὶ τούτου ἰδὲ πρὸ παντὸς τὰ σημειωθέντα διεξοδικῶς ὑπὸ τοῦ Ἄ. Μονότοξίδου, «Ἑλληνομνήμων» σ. 501.

1357, μνημονεύεται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀπλῶς ὡς *Καισάρισα* γυνὴ τοῦ Καίσαρος Πρελούμπου¹, οὐχὶ δὲ σύζυγος τοῦ Χλαπένου. Αὕτη δὲ ἡ *Πρελούμπισσα*, ἡ ἔπειτα σύζυγος τοῦ Χλαπένου, παρὰ Horf² φέρεται ὡς ζῶσα ἔτι τῷ 1386, ὅπερ ἂν ἦτο ἀληθὲς θὰ ἠνάγκαζεν ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ἱστορικὴν ἀνεπιστάσιαν ὡς πρὸς τὰ λεγόμενα ἐν τῷ Βίῳ περὶ τῆς *γυναικὸς τοῦ καίσαρος Πρελήμπου*. Διότι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ἀποθανὼν τῷ 1383 πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προείπῃ πρὸ τριῶν μηνῶν τὸν θάνατον γυναικὸς ζώσης ἔτι τῷ 1386; Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Horf, καθ' ἣν ἡ *Πρελούμπισσα*, ἡ ἔπειτα γυνὴ τοῦ Χλαπένου, ἔζη ἔτι τῷ 1386, εἶναι ἐπιγέννημα παρερμηνείας χωρίου τινὸς τοῦ Ἱστορικοῦ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου τῶν μοναχῶν. Διηγούμενοι δὴλον ὅτι οὗτοι τὰ κατὰ τοὺς ἐν ἔτει 1386 τελεσθέντας γάμους τῆς *Μαρίας Ἀγγελίνης Δουκαίνης Παλαιολογίνης* μετὰ τοῦ δευτέρου αὐτῆς συζύγου *Ἰσαῦ* (Esau, Ἡσαῦ, παρὰ Α. Χαλκοκονδύλη *Ἰσαούλου*³), Buondelmonti λέγουσι: «*Παραντίκα γοῦν προσκαλοῦσι παράνομον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος Βλαχίας τὴν Καισάρισαν*», ἦτις μετὰ τοῦ *Στεφάνου*⁴ εἰσήλθε, καὶ τὸν γάμον ἠντρέπισε καὶ τὰ μνη-

¹ *Horf* ἡγορεῖται ὡς ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐπισημαίνεται ἐν τῇ ἐφημερίδι τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς Πετροπόλεως. Τόμ. ΝΕ', 1847, σ. 172 (—Horf, καὶ Archiv für wissenschaftliche Kunde von Russland τοῦ Βερολίνου τ. Ζ' (1848) σ. 144 καὶ Jos. Müller, historische Denkmäler in den Klöstern des Athos. Ἐν Fr. Miklosich, Slavische bibliothek oder beiträge zur slavischen Philologie und Geschichte. Τόμ. Α'. Ἐν Βιέννῃ 1851, σ. 163).—Horf, καὶ V. Langlois, Le Mont Athos. et les monastères Ἐν Παρισίῳ 1867, σ. 73.

² *Horf*, Geschichte Griechelands... des Mittelalters... Ἐνδ' ἀνοστ. Τόμ. Πζ' σ. 39.—Chroniques Greco-Romanes σ. 530.

³ Ἐκδοσις Βόννης σ. 211: 13: 16: 22. (Ἰδὲ τὰ σημειωθέντα περὶ τῶν διαφορῶν διατυπώσεων τοῦ ὀνόματος καὶ ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα, Ἑλληνικά Ἀνάκτορα. Τόμ. Α' Ἀθήνησι 1867, σ. νς' ἐν ὑποσημ.)

⁴ Ἡ ἔκδοσις τοῦ [Γ. Αἰνιάνου] ἐν «Ἀθηναίᾳ» σ. 88 ἔχει μετὰ τοῦ στε-

σιρα ἠδολογήθησαν, καὶ εἰς μεγάλην χαρὰν καὶ ἀγαλλίαν ἡ τῶν Ἰωαννίνων πόλις τότε συνετέλει καὶ συνεσεμνύετο.¹»

Κατὰ δὲ τὸν Horf² ἡ τοῦ χωρίου τούτου *Καισάρισα* = *Πρελιούμπισσα*, ἡ ἔπειτα σύζυγος τοῦ Χλαπένου. Ἄλλ' ὁ ταῦτισμός οὗτος εἶναι ἀθαίρετος ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἄτοπος, διότι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προσκληθῇ ὡς παράνομος ἡ μήτηρ τοῦ Θωμᾶ *Preliubonici*, ἡ μήτηρ τοῦ πρώτου συζύγου τῆς *Μαρίας Ἀγγελίνης Δουκαίνης Παλαιολογίνης*, μεθ' οὗ ἡ τελευταία αὕτη ἄλλως τε διήγαγε βίον χαλεπώτατον καὶ ἥμισυ ἀρμονικόν³; Ἐπειτα κατὰ *Χαλκοκονδύλην*,⁴ ἡ *Μαρία Ἀγγελίνα Δούκαινα Παλαιολογίνα* ἐπεβούλευσε τῷ πρώτῳ αὐτῆς ἀνδρὶ, τῷ Θωμᾶ *Preliubonici* καὶ συνήργησεν εἰς τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ. Πῶς λοιπὸν, καὶ πάλιν λέγομεν, ἦτο δυνατόν νὰ προσκληθῇ ὡς παράνομος δευτέρων ἐνόχων γάμων ἡ μήτηρ τοῦ καθέντος πρώτου συζύγου; Κατὰ ταῦτα ὁ προσθήθεις ταῦτισμός τοῦ Horf⁵ δεῖν νὰ πόρριφθῇ τελείως. Καθ' ἡμᾶς ἡ *Καισάρισα* τοῦ προπαράτεθτος χωρίου τῶν μοναχῶν *Κομνηνοῦ* καὶ *Πρόκλου* δύναται νὰ ταῦτισθῇ πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Ἀλεξίου Ἀγγέλου, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ἐν μοναχοῦ; Ἰωάσαφ εἶχεν ἤδη πρὸ τοῦ 1386⁶ καταστήσει *Καίσαρα*

φάνου, ἀπὸ τοῦ πάλιν ὁ Ἀραβανανὸς γράφει μετὰ τῶν *στεφάνων* (Ἰδὲ Π. Α. Ἀγαθαντινοῦ), Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου. Τόμ. Α', σ. 150, ἐν ὑποσημ. 1.

¹ Ἐκδοσις Δεστούνη σ. 29.—*Μουστουζόπου* ἐνδ' ἀν. σ. 517 κ. ἐ.—*Βόννης* σ. 231: 10-15

² *Horf*, Geschichte Griechelands... des Mittelalters... Ἐνδ' ἀνοστ. Τόμ. Πζ' σ. 39.

³ Τὸ Ἱστορικὸν μάλιστα τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου διὰ τῶν ἀμυροτέρων χωριμάτων παρίσταναι τὴν κακὴν ζωὴν τῆς *Μαρίας Ἀγγελίνης Δουκαίνης Παλαιολογίνης* μετὰ τοῦ πρώτου αὐτῆς συζύγου. (Ἰδὲ ἔκδ. Γ. Δεστούνη σ. 18, 27 κ. ἐ.)

⁴ Ἐκδοσις Βόννης σ. 211 κ. ἐ.

⁵ Τὸν ταῦτισμὸν τούτον παραδέχεται καὶ ὁ I. Ἰωαννινοῦ, περὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου σ. 162—3.

⁶ *Horf*, Geschichte Griechenlands... des Mittelalters... Ἐνδ' ἀνοστ. Τόμ. Πζ' σ. 40.—*Horf*, Chroniques Greco-Romanes σ. 530.—κλ.

της Μεγαλοβλαχίας και δι' αὐτοῦ διώκει τὴν χώραν, αὐτὸς διάγων βίον μοναστικόν· ἤτιον πιθανῶς δύναται νὰ ταῦτισθῇ ἡ *Καισάρισα* αὕτη πρὸς τὴν Θωμαΐδα, τὴν Ἀγγελίναν Κομνηνὴν, τὴν μητέρα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Μετεώρων καὶ τῆς Μαρίας δεσποίνης τῶν Ἰωαννίνων, ὡς παραδέχεται, ὁ Ρουκουέβιλλε¹, ὁ Leake², ὁ E. Bekker³, καὶ τέλος, εἰ καὶ μετὰ τινος ἀμφιβολίας, ὁ Π. Ἀραβαντινός⁴. Ἄλλ' ἢ ἑτέρα ὑπόθεσις τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ⁵ ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος *Καισάρισα* δύναται νὰ ταῦτισθῇ καὶ πρὸς σύζυγον τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, τοῦ ἐν μοναχοῖς Ἰωάννου τῶν Μετεώρων, εἶναι ἀβασιμωτάτη καὶ σφαλερὰ, πρῶτον μὲν διότι οὐδαμῶθεν μαρτυρεῖται ὅτι οὗτος ἦλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν, πρᾶγμα ἀπέδον πρὸς τὴν ὁμολογημένην τάσιν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸν ἀσκητικὸν βίον, καὶ δεύτερον διότι οὗτος εἶναι γνωστὸν διηγεῖται ὅτι εἶχε ἀναλάβει τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καθ' ὅσον ἐν πράξει τῆς Θεσσαλικῆς Μονῆς τῶν Μεγάλων Πυλῶν τοῦ ἔτους 1381 (= 1381) ἀπαντᾷ οὗτος ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ ἀγιότατος βασιλεὺς ὁ ἐν μοναχοῖς ὑπέρεσμενος Ἰωάννου, ἰδίᾳ χειρὶ ὑπογραφόμενος ὡδε: Ἰωάννης Οὐρεσις ὁ Παλαιολόγος ὁ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἰωάννου μοναχός⁶. Ὁ δὲ Στέφανος, ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῷ προπαρατεθέντι χωρίῳ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου, ἠδύνατο ἴσως νὰ ταῦτισθῇ πρὸς τὸν ἀμφισβητούμενον ἀδελφὸν τῆς Θωμαΐδος, τῆς συζύγου τοῦ Συμεῶν Οὐρεση, τῶν Ἰωαννί-

¹ Rouquerville, Voyage dans la Grèce. Ἔκδ. Α'. Τόμ. Β', σ. 255.

² Lenke, Travels in Northern Greece. Τόμ. Α', σ. 559.

³ *Επιτομὴ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βυζαντινῆς τῆς Βόννης* σ. 231.

⁴ Π. Α. Ἀραβαντινοῦ] Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου. Τόμ. Α' σ. 150.

⁵ Ἀκόθι, ἐν ὑπόσημ. 1.

⁶ Heuzey—Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 444 ὑπόσημ. 1.—Γ. Λαμπάκη, Δελτίον Γ' τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1908, σ. 29 κ. ἑ.

νων, καὶ τοῦ Νικηφόρου Β' τοῦ δεσπότη τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας¹, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὸν Στέφανον ἐκεῖνον, ὃν ὡς τέκνον (πλὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐν μοναχοῖς Ἰωάννου τῶν Μετεώρων καὶ τῆς Μαρίας τῆς συζύγου, ὡς εἴρηται, κατὰ πρῶτον Θωμᾶ Preljubović καὶ εἶτα Ἰσαοῦ Buendelmonti) τοῦ Συμεῶν ἢ Σίμωνος Οὐρεση τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Θωμαΐδος, τῆς Ἀγγελοκομνηνῆς, ἀναγράφουσιν ὁ Orhini² καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Ducange³ καὶ ὁ Α. Μουστοξύδης⁴. Καίτοι κατὰ Hopf ὁ Στέφανος αὐτός, περὶ οὗ ὁ λόγος, εἶναι υἱὸς τοῦ Χλαπένου ἐκ τῆς Προλουμπισσης, κυρίου τῶν Φιρσάλων καὶ τοῦ Δομοκοῦ, μνηστευθεὶς τῷ 1384 τὴν Μαρίαν Fadrique τῶν Σαλόνων, καὶ ὀλίγω βραδύτερον νυμφευθεὶς τὴν κόρην τοῦ Φραγκίσκου Giorgio μαρκησίου τῆς Μπουδουνίτζης⁵, ὅποτε καὶ πρὸς ταύτην, τὴν κόρην τοῦ Φραγκίσκου Giorgio τῆς Μπουδουνίτζης, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ταῦτισθῇ ἡ *Καισάρισα* τοῦ προπαρατεθέντος χωρίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου τῶν μοναχῶν. Ὅπως δὲ ἴσως ἡ γνώμη τοῦ Hopf, καθ' ἣν ἡ Προλούμπισσα καὶ εἶτα σύζυγος τοῦ Χλαπένου, ἔζη τῷ 1386 ἀπεδείχθη ἀνυπόστατος· ὥστε δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀξιολογίαν

¹ Ἰδὲ τὰ γενεαλογικὰ στέμματα τὰ προσηρηθέντα τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἱστορικοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου ἐπὶ Γαβριὴλ Δεσποῦνη. Τα γενεαλογικὰ ταῦτα στέμματα τῶν Ἀγγελοκομνηνῶν δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, τῶν Σέρβων δεσποτῶν αὐτῆς καὶ τῶν συγγενῶν τούτων οἴκων, δέον νὰ ἀναθεωρηθῶσι καὶ νὰ συναρμολογηθῶσι, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν τοῦ Ducange (Familiae Byzantinae, passim), τοῦ Buchon (Recherches et matériaux. Paris 1840. 1re partie πινάξ III.—Nouvelles recherches historiques. Τόμ. Α'. Paris 1848. 1re partie πινάξ III καὶ IV) καὶ Hopf (Chroniques Gréco-Romanes σ. 580 κλ.—Ἠρβλ καὶ Α. Ῥωμανοῦ, Γραμματικὸς Ζώφης... Ἐν τέλει, γενεαλογικὸς πινάξ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Hopf.)

² Orhini, Il regno degli Slavi. Τόμ. Β'. Ἐν Βιέννῃ 1600, σ. 270 κ. ἑ.

³ Ducange, Familiae Byzantinae. Ἔκδ. Παρισίων σ. 346.

⁴ Α. Μουστοξύδης, Ἑλληνογενέσιον, σ. 589 ἐν ὑποσημείωσι.

⁵ Hopf, Geschichte Griechenlands... des Mittelalters... Ἐνδ' ἀνωτέρω. Τόμ. II σ. 39 καὶ 40—Hopf, Chronique Gréco-Romanes. σ. 580, 478.

τοῦ Βίου. Τοῦναντίον εἰς τοῦτον βασιζόμενοι δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τῆς Πρελουμπίσεως πρὸ τοῦ 1383.

Ἔτερα γενικωτέρου ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος πρᾶγματα ἀναφέρει, μᾶλλον δ' ὑπαινίσσεται, ὁ Βίος κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ: «Οἶδατε γὰρ—λέγει—μετὰ ἐνιαυτῶν δύο περίοδον τῆς κοιμήσεως τοῦ πατρὸς, ἀπογινωσκόντων ἡμῶν καὶ βουλομένων φυγεῖν διὰ τὴ συμβῆναι προσδοκώμενα, πῶς διὰ σιγηγμὸν καὶ ἐλπίδα ἡμῶν ἢ ἀδρόητος εὐωδία ἐκ τοῦ τάφου¹ ἔβλυσεν καὶ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἔαρος οὐκ ἔληξεν...²». Τίνα εἶναι τὰ συμβῆναι προσδοκώμενα, ἅτινα δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου (1383) ἐνέβαλον τοὺς Μετεωρίτας μοναχοὺς εἰς ἀπόγνωσιν καὶ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν; Πάντως αἱ ἐν Μακεδονίᾳ νίκαι καὶ ἐξογκώσεις τῶν Τούρκων καὶ ἐπὶ τὴν Ἠπειρον καὶ τὰ νοτιώτερα ἐπιδρομαὶ αὐτῶν. Ταῦτα εἶχον πληρώσει ἀπελπισμοῦ τὴν λαϊκὴν συνείδησιν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ. Τὴν δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1385/6 ψυχολογικὴν-λόγῳ τῆς ὁσημέραι ἐπιβολῆς τῶν Τούρκων-κατάστασιν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ δὴ τῶν ἐν Μετεώρῳ δεικνύει ἐναργῶς βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα ἐν τέλει (φ. 192^β) τοῦ ὑπ' ἀριθ. 555 κώδικος τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου. Τοῦ σημειώματος τούτου, διὰ τὸ ἔξοχον ἐνδιαφέρον ὅπερ παρέχει, παραϊθέτομεν ἐν σ. 236^γ ἀκριβῆς πανομοιότυπον, ἐν μεταγραφῇ δὲ, κεφαλαιογραφουμένων μόνον τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἔχει ὧδε: †ἐγράφη ἢ παροῦσα βίβλος τοῦ Μετεώρου, διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου βασιλέως, τοῦ ὡς ἀληθῶς ἐν | μο-

¹ Ὁ τάφος οὗτος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου εἰσέτι δεικνύεται ἐν τῇ μονῇ Μεταμορφώσεως, τῇ κατ' ἐξοχὴν Μετεώρῳ. Ἐκ τοῦ Βίου (ἰδὲ κατωτέρω σ. 256) μανθάνομεν ὅτι τὸν τάφον αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος οὐκ ἐποίησε ἵδρυσε.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 260.

ναχοῖς ὀσιωτάτου καὶ Ἰωάσαφ. διὰ χειρὸς | χ^ροτοφύλακος τῆς ἀγιοτάτης ἐπισκοπῆς Τρικκάλων | ἱερέως Θωμᾶ τοῦ Ξηρῶς ἐπὶ ἔτους ς̄ ω̄ γ̄ δ̄ [= 1385/6], ἐν (δικτιῶν) ς̄ ς̄ ὁπόταν τῆ τοῦ Θεοῦ παραχωρήσ^α καὶ οἱ Ἀγαρινοὶ οὐ μόνον τῆς πόλεως | Βεροίας ἀλλὰ καὶ παρὰ | μικρὸν τῆς ὑψηλίου γεγονᾶσι κύριοι †. Μεθ' ὃ ἔπεται μονοκονδυλικῶς: † Ὁ χ^ροτοφύλαξ τ(ῆ)ς ἀγιο- (ά) (ῆ)ς ἐπι|σκοπ(ῆ)ς Τρικκάλων Ἱερέυς | Θωμᾶς ὁ Ξηρῶς καὶ | γραφεὺς τῆς π^αρῶσης | βίβλος††.

Τῶν δὲ ἐν τῷ Βίῳ τοπωνυμικῶν πρὸς πληρετέραν ἐξηγήσειαν τοῦ κειμένου δεόν τινὰ νὰ φιλοκρινηθῶσι. Καὶ ἐν πρώτοις ἄξιον σημειώσεως τὸ κατὰ τὸν ΙΔ' ἡδη αἰῶνα ἐπιχωριάζον δημῶδες ὄνομα Μολύβιον, ὄνομα τοῦ ὄρους ἐκεῖνου, ὅπερ κατὰ τὸν Βίον παράκειται πρὸς Ἑλλάδα¹ καὶ οὐ ἐν τῷ πρό- ποδι... ἐχόμενα παράκειται πόλις Νέα Πάτρα¹. Τὸ νεωτερικὸν ὄνομα Μολύβιον οὐκ ἀπιθάνως προήλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ὀμόλος ἢ Ὀμόλη κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ μύλυβδος, μολύβιον· ἐὰν δὲ ἡ ἀπόρροια αὕτη τοῦ ὀνόματος εἶναι πραγματικὴ, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ πρὸς ἀκριβῆ τοπογραφικὸν καθορισμὸν τοῦ Ὀμόλου ὄρους τῶν ἀρχαίων, ὅπερ οἱ πλείστοι δέχονται ἐν Μαγνησίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν Φθιώτιδι.² Ἡ δ' ἐν τῷ Βίῳ Ἀγιορειτικῇ σκῆτῃ τοῦ Μαγουλᾶ³ ἀναφέρεται καὶ ὡς ἔχουσα καὶ κυριακὸν ναδὸν καὶ ὡς ἴδιον ἐπιμονύδριον κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα⁴· τανῦν δὲ γνωστότατα εἶναι τὰ κελλία τοῦ

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 239.

² Μελετίου [Ἰωαννίνων], Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα. Ἐνετίησι 1728 σ. 134 (ἰδὲ καὶ ἔκδοσιν ἐκδοθηθεῖσαν ὑπὸ Ἀνθίου Γαζή Τόμος Β'. Ἐν Βενετίᾳ 1807 σ. 428 κ. ε. 1—C. Bursian, Geographie von Griechenland. Τόμ. Α'. Ἐν Λειψίᾳ 1862 σ. 96, 98, 204. —Pauly, Real Encyclopädie. Τόμ. Γ', σ. 1448.—κλ. κλ.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 242.

⁴ S. P. P. Lambros, Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos. Τόμ. Β', σ. 374, ἀριθ. 5942.

Ἐπιγραφή ἡ περὶ τοῦ βίβλου τοῦ μεταίτε. διὰ τὴν
 Δρομῆς καὶ ἐξ ὁδοῦ βασιλείως, τοῦ ὡς ἀληθῶς ἐμ-
 μοραχοῖς ὁσιωτάτου κ^ς Ἰωάννου. Διαχειροῦ
 χρ^ςτοφύλακος τῆς ἀγ^ςωτάτης ἐπισκοπῆς τε κ^ς κα^ς
 ἱερέως θωμά τοῦ ζ^ς ἔπι ἐ τοῦ π^ς ὦ γ^ς Δ^ς
 λ^ς θ^ς. ὅπως τῆ τοῦ θυ^ς παραχωρήσει καὶ οἱ ἀ-
 γιργοὶ ὑμογραφῆς π^ς λέ^ς βερούιασ ἀλλὰ καὶ παρὰ
 μικροῦ τῆς φηλίου γεγονῶσι κύριοι τ

Ἐπιγραφή ἡ περὶ τοῦ βίβλου τοῦ μεταίτε. διὰ τὴν
 Δρομῆς καὶ ἐξ ὁδοῦ βασιλείως, τοῦ ὡς ἀληθῶς ἐμ-
 μοραχοῖς ὁσιωτάτου κ^ς Ἰωάννου. Διαχειροῦ
 χρ^ςτοφύλακος τῆς ἀγ^ςωτάτης ἐπισκοπῆς τε κ^ς κα^ς
 ἱερέως θωμά τοῦ ζ^ς ἔπι ἐ τοῦ π^ς ὦ γ^ς Δ^ς
 λ^ς θ^ς. ὅπως τῆ τοῦ θυ^ς παραχωρήσει καὶ οἱ ἀ-
 γιργοὶ ὑμογραφῆς π^ς λέ^ς βερούιασ ἀλλὰ καὶ παρὰ
 μικροῦ τῆς φηλίου γεγονῶσι κύριοι τ

Μαγουλά εξαρτώμενα ἐκ τῆς μονῆς Ἰβήρων.¹ Καὶ ἡ τοπωνυ-
 μία *Μηλιά*, ἢ *Μηλιαία* τοῦ Βίου,² ἐν ἣ ὁ Ἅγ. Ἀθανάσιος ὁ
 Μετεωρίτης διήγαγε, σφίζεται ἐν Ἀθῶ μετὰ καθίσματος.
 Ἄλλη δ' ἐν τῷ Βίῳ τοπωνυμία, *Μόλουσα* (ἢ *Μολούσα* ;
 ἢ *Μολούση*;³) δέον νάναζητηθῆ ἐν Θεσσαλίᾳ· ἴσως δύναται
 νὰ ταυτισθῆ πρὸς τὸ χωρίον τοῦ δήμου Φύλλου *Μολόση*. Ὁ
 δὲ ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν, ὁ γεγλυμμένος ἐν βράχῳ ἐγγὺς
 τῆς πόλεως Σταγῶν (Καλαμπάκας), ὅστις βράχος ὑπῆρξε
 κατὰ τὴν παράδοσιν⁴ ὁ πρῶτος τῶν ἐν Μετεώροις οἰ-
 κισθεὶς, ἐπικληθεὶς δὲ *Στύλος*, δείκνυται εἰσέτι ὑπὸ τῶν
 ἐπιχωρίων, τελείως κατηρειπωμένος.⁵ Τὸ ὄνομα πάλιν *Πλατύ-*
λιθος ἢ *Πλατὺς Λίθος*, ὅπερ κατὰ τὸν Βίον⁶ ἐγχωρίως εἶχεν ὁ
 βράχος τοῦ Μετεώρου, εἰσέτι διασφίζεται, καίπερ σπανιό-
 τατα φερόμενον παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις. Δύσκολον δὲ νὰ ὀρισθῆ
 μετ' ἀσφαλείας ἢ ἐν τῷ Βίῳ μονὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου.
 Κατὰ τὰς διαθήκας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου
 προκειμένου νάναζήσῃ νέος ἡγούμενος τοῦ Μετεώρου εἶδει
 «καὶ μετὰ γνώμης τοῦ ἡγουμένου τοῦ Ἁγίου Νικολάου»⁷.
 Πρόκειται ἄρα γε περὶ τοῦ ἐν τῇ περιοχῇ Μετεώρων μονῆς τοῦ
 Ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἐπικαλουμένου ἀπὸ τινος βεβαιῶς κτί-
 στου Ἀναπαυσᾶ, ἥτις ἀνεκαινίσθη μὲν κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα,
 ἀλλὰ φαίνεται ἀρχαιότερον κτίσμα ;⁸ Τὸ πρᾶγμα εἶναι πιθανόν,
 ἀλλὰ κατὰ τὸν 1Δ' ἀναφέρονται καὶ ἕτερα δύο μονύδρια τοῦ

¹ Περὶ [Γεραδίου Σιγυρνίου]. Τὸ Ἅγιον Ὄρος σ. 472 κ. ἔ.
² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 242.
³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 256.
⁴ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 245.
⁵ Περὶ. Heuzey - Daumet, Mission archéologique de Macé-
 doine σ. 440 ἐν ὑποσημ. (2).
⁶ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 247 καὶ 249.
⁷ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 258.
⁸ Πορφύριου Οὐσπένσκι, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων
 σ. 222 κ. ἔ., 444 κ. ἔ.

Ἄγ. Νικολάου ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σταγῶν· τούτων ὄνομαστί μνείαν ποιεῖται σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου Δ' τοῦ ἔτους 1393, οὗ τὸ μὲν πρωτότυπον ἀνεῦρον ἐν τῇ μονῇ Βαρλαάμ κατὰ Σεπτέμβριον 1908, ἀντίγραφον δ' αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ βορείῳ τοίχῳ τοῦ νάρθηκος τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκκλησίας Καλαμπάκας.¹ Τῶν δ' ἐν τῷ Βίῳ προσώπων, Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, Δανιὴλ ὁ ἡσυχαστής, Ἰσίδωρος ὁ ὑστερον πατριάρχης γεροντός, Ἀκίνδυνος ὁ δογματίας ἐξυστερον κακῶς, μετ' ὧν ὁ Ἄγ. Ἀθανάσιος ὁ Μετεωρίτης νέος ἔτι ὢν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἦλθεν εἰς ἐπικοινωνίαν², εἶναι γνωστὰ πρόσωπα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ λογοτεχνίᾳ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος³. ὁ δὲ Ἰάκωβος Σερβίων δὲν ἀναγράφεται παρὰ Lequien⁴ Περὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βασιλέως, τοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἐλέχθησαν ἤδη ἰκανὰ καὶ ῥηθῆσονται ἔτι κατωτέρω. Τῶν δὲ λοιπῶν ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου προσώπων ἀναφέρεται ὁ πνευματικὸς πατήρ τούτου ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος⁵ κατ' ἐπανόληψιν καὶ δὴ ὡς στυλῆτης καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ ἱερομονάχου Νεοφύτου, τοῦ κτήτορος

¹ Ἐκεῖθεν ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Σταυράκη Ἀγιδιάρχη, ἐν τῇ περιοδικῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινέως. Τόμ. Γ' (1867) σ. 34 κ. ε. καὶ Κ. Ρούβαλη ἐν τῇ ἐφημερίδι «Καιροί», ἔτος ΙΑ', ἀριθ. 4308 (Ἐν Ἀθήναις, τῇ 29 Νοεμβρίου 1900, Τετάρτη) σ. 4.—Ἐντεῦθεν καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου φαίνεται προσελθὼν τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ἀντίγραφον τοῦ Σιμωνιάκου κώδικος, καθ' ὃ ἐξέδωκε τὸ σιγίλλιον ὁ Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Σιμόνῃ βιβλιοθήκης τῆς Ἐδαγγελικῆς Σχολῆς μετὰ παραρτήματος περιέχοντος καὶ τινὰ ἀνέκδοτα. Ἐν Σιμόνῃ 1877, σ. 68 κ. ε.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 241.

³ Ἴδὲ προχείρως Krumbacher, Geschichte der Byzantinischen Literatur σ. 157 κ. ε., 100, 101, 103, 106, (Ποβλ καὶ ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου. Τόμ. Α', σελ. 312 κ. ε., 197, 201, 208, 195 κ. ε.)

⁴ Le Quien, Oriens Christianus. Τόμ. II, Ἐν Παρισίῳ 1740, σ. 101-2, (ἐνθα ἀναγράφεται εἰς μόνος ἱεράρχης Σερβίων Δαμιανός, περὶ τὸ 1720 ἀκμῆσας).

⁵ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 244.

τῆς ἐν Μετεώροις μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ἦν, κολοβὴν δυστυχῶς καὶ ἄλλως ἐφθαρμένην, ἔταξα ὑπ' ἀριθ. 4 ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς μονῆς Μετεώρου.¹ Ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ διαθήκῃ ἀναφέρονται καὶ δύο ἄλλοι συμμονασταὶ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ Βίῳ.² ὁ πνευματικὸς Ἀγάθων (οὗτος μετὰ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου εἶχον ἐνδύσει τὸ ἰσάγγελον σχῆμα τὸν προμνημονευθέντα Νεόφυτον κατὰ τὴν αὐτὴν διαθήκην) καὶ ὁ ἱερομόναχος Ἰγνάτιος (;). Ὁ δὲ πνευματικὸς Μακάριος, ὃν ζῶν ἔτι ὁ Ἄγ. Ἀθανάσιος—κατὰ τὸν Βίον³—κατέστησε πρῶτον ἀδελφὸν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης μονῆς, εἶναι καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὸς ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην. Οὗτος ἐν τῷ «Συγγράμματι ἱστορικῷ... περὶ τῆς Σκήτεως... Δουπιάνου...» ἀπαντᾷ οὗτος ὑπὸ τίτλον: «Ὁ ἐν ἱερομόναχος Μακάριος καὶ πατήρ Μετεώρου»⁴· ἐπίσης ἐν ὀρισμῷ τοῦ καίσαρος Ἀλεξίου Ἀγγέλου, τοῦ ἔτους 1388, ἀναφέρεται πάλιν «ὁ τμηῶν (α) (ος) ἐνῆρωμονάχοις καὶ πνευματικῶς πατήρ καὶ Μακάριος...» τοῦ τοῦ Μετεώρου.⁵

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῷ Βίῳ διάταξιν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου: «Γυναῖκα μὴ προβαίνειν τοῦ τεταγμένου ὄρους...»⁶ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐπίσης λεγόμενα: «ἄβατον⁷ εἶναι γυναίξιν τὰ κύκλω τοῦ Μετεώρου»⁸,

¹ Ἴδὲ ταύτην λίαν ἐσφαλμένως καὶ ἑλλιπῶς ἐκδομένην ὑπὸ Πορφύριου Οὐστέπενσκη, Ἀποδημίαι εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, σ. 455 κ. ε.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 253.

³ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 253 καὶ 254.

⁴ Henzeu-Danmel, Mission archéologique de Macédoine, σ. 442—Πορφύριος Οὐστέπενσκη, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 409—Κλ. κλ. κλ.

⁵ Ποβλ. Πορφύριον Οὐστέπενσκη ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 465 κ. ε.—Ποβλ καὶ σ. 153 κ. ε.

⁶ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 251.

⁷ Πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ πράγματος ἴδὲ τὴν διατριβὴν τοῦ κ. Κ. Μ. Ράλλη, Περὶ τοῦ ἀβάτου τῶν μοναστηρίων κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἐν Ἀθήναις 1908. (Τὸ αὐτὸ πρότερον καὶ γερμανιστί, Die Klosterklausur nach dem griechischen Kirchenrecht. Abdruck aus der Festschrift für Emile Friedberg, Leipzig 1908).

⁸ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 259.

ταῦτα καὶ ἀλλαχόθεν ἐπιβεβαιοῦνται· οὕτω ἐν παρῶρασι κωφῶ γράμματι, ἐκδομένου ἐν ἔτει ςϠΓ' [=1401/2] ὑπὸ τοῦ Λα-
ρίσης Ἰωάσαφ, ἀναγινώσκουμεν : «μὴ ἔχωντες δὲ οἱ μοναχοὶ
[τοῦ Μετεώρου] ἀμπέλιν¹ ἐκτὸς τοῦ ὄρους τ(ῶ)ν γυ-
ναικῶν...»¹

Ταῦτα περὶ τῶν περιεχομένων ἐν τῷ Βίῳ προσώπων καὶ
πραγμάτων· ἐμακρογόρησα ἴσως περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἠθέλησα
νὰ διαδηλωθῆ ἑναρξέστατα ἢ ὀφειλομένη πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ
λόγος κείμενον πίστις. Καὶ περὶ μὲν τῶν πηγῶν τοῦ Βίου
εἴπομεν ἀνωτέρω, αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Βίος ὑπῆρξε πρὸς τοῖς
ἄλλοις πηγῇ διὰ τὸ πολλάκις προμνημονευθῆναι : «Σύγγραμμα
ἱστορικὸν... περὶ τῆς Σκήτεως... Λουπιάνου...». Τοῦ κειμένου
τούτου τὸ ἐκ τοῦ Βίου ἐκπηγάσαν τμήμα ἔχει ὡς ἑξῆς : «... ὁ
κῆρ Γρηγόριος ὁ Πολίτης, τίμιος γέρον καὶ πνευματικὸς ὢν
πατήρ, ἔχων καὶ μαθητὴν κῆρ Ἀθανάσιον, ἐκατόκουν ἐν τῷ
Ἀγίῳ Ὄρει τοῦ Ἀθωνοῦ· ἠνάκεισε ταραχῆς γενομένης ἐξ ἐπι-
δρομῆς κουρσάρων, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Ὄρους πρὸς τὸ ἐν
τῇ Σκήτει τῆς Βεθόσιας ἀπελθεῖν. Ἀλλὰ ἀκούοντες τὰς ἀν-
δραγαθίας τῶν ἐν τῇ Σκήτει τῶν Σταγῶν καὶ τὴν ἐνάρετον
αὐτῶν διαγωγὴν, πρὸς δὲ καὶ τὴν τῶν Μετεώρων Λίδων χα-
ροποιὸν ἐπισημότητα, ἔκριναν διελθεῖν ἐκεῖθεν ἐν τῇ Σκήτει
τῶν Σταγῶν. Καὶ δὴ ἐλθόντες κατόκησαν πρῶτα εἰς τὸν λίθον
τοῦ ἐπινομαζομένου Στύλου. Τοῦ δὲ κῆρ Γρηγορίου μὴ δυνα-
μένου τὴν σκληρότητα τοῦ τόπου ὑπενεγκεῖν καὶ εἰς τὴν Κων-
σταντινούπολιν ἀπελθόντος, ἀπελείφθη ὁ κῆρ Ἀθανάσιος ἐν
τοῖς σπηλαίοις τῶν Σταγῶν, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ἐζήτησε
συγγνώμην παρὰ τοῦ εὐρίσκομένου ἐπισκόπου Σταγῶν καὶ τοῦ
τῆς Σκήτεως Πρώτου, ἵνα εἰς τὸν Πλατὸν Λίθον ἀναβῆ, καὶ

¹ Τμήμα τοῦ γράμματος τούτου, λίαν παρανεγνωσμένου, παρὰ Περφύριον
Οὐδὲπένοκη, ἐνθ' ἀν. σ. 467 κ. ε—Νέον πιστὸν ἀπόγραφον ἐλήθη ὑπ' ἐμοῦ.

λαβὼν τὰ γράμματα κατὰ νόμους καὶ τάξιν, ἀνέβη καὶ ἔκτισε
ομικρὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, καὶ, περάσας χρόνους ἱκανοὺς ἐν
πολλῇ ἀσκήσει, ἔσχεν ἦσαν οἱ προσεκολληθήσαν αὐτῷ, ἦγον
καὶ λοιποὺς ἀδελφούς, ὥστε καταλιπεῖν ἐν τῇ αὐτοῦ τελειώσει
θ' ἀδελφούς»¹. Τὴν δ' ἐκ τοῦ Βίου ἐξάρτησιν τοῦ «Συγγράμ-
ματος ἱστορικοῦ... περὶ τῆς Σκήτεως Λουπιάνου...» δει-
κνύει καὶ ἡ κατωτέρω παραβολή :

Βίος Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ
Μετεωρίτου

Ἐκείσε... λησταὶ τινὲς ἐν μιᾷ
νυκτὶ ἐπιστάντες, ἐθροῦβον αὐ-
τόν, οὐκ ἐθέλοντες λαβεῖν τι ἐκ τῆς
κέλλης αὐτοῦ... οἱς ἀνωθεν
ἄλλος ἀδελφὸς Βαρλαάμ καλού-
μενος οἷα λύκος τῇ σφενδόνη
ἀπεδίωξεν²...

«Σύγγραμμα ἱστορικὸν... περὶ
τῆς Σκήτεως... Λουπιάνου...»

... (ἰσόχρονοι γὰρ ὄντες ὅτε κῆρ
Βαρλαάμ καὶ ὁ κῆρ Ἀθανάσιος,
ὅστις κῆρ Βαρλαάμ ἐφύλαττε διὰ
σφενδόνης τοῦ κῆρ Ἀθανασίου
τὸ σπήλαιον, ἀπὸ τῶν ληστῶν),³...

Ἐν τῷ Βίῳ ἐλλείπει τὸ ἐπώνυμον Πολίτης (=Κωνσταν-
τινουπόλιτης;) τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου, τοῦ πνευματικοῦ
πατρὸς τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου. Τοῦτο θὰ ἐγνώριζεν ἐκ παραδό-
σεως ὁ συντάκτης τοῦ «Συγγράμματος ἱστορικοῦ...». Ἐπίσης ἐκ
παραδόσεως θὰ ἐγνώριζε περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταλειφθέν-
των ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου ἀδελφῶν, ὅπερ δὲν περιέχε-
ται ἐν τῷ Βίῳ. Ἄλλα δὲ τινα (... ἀκούοντες τὰς ἀνδραγα-
θίας τῶν ἐν τῇ Σκήτει τῶν Σταγῶν καὶ τὴν ἐνάρετον αὐτῶν
διαγωγὴν...—ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ εὐρίσκομένου
ἐπισκόπου Σταγῶν καὶ τοῦ τῆς Σκήτεως Πρώτου, ἵνα εἰς τὸν

¹ Heuzey—Daumet, Mission archéologique de Macédoine σ. 448—
Περὶ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων τοῦ «Συγγράμματος ἱστορικοῦ...
περὶ τῆς Σκήτεως... Λουπιάνου...» ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 196 κ. ε.
καὶ σ. 199 ἐν ὑποσημ. καὶ σ. 205 κ. ε.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 247.

³ Heuzey—Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 444.

Πλατὸν Δίθον ἀναβῆ, καὶ λαβὼν τὰ γράμματα κατὰ νόμους καὶ τάξιν...) μὴ περιεχόμενα ἐν τῷ Βίῳ περιελήφθησαν ἐν τῷ «*Συγγράμματι ἱστορικῷ*...» ἴσως ἐκ παραδύσεως ἢ ἐπίτηδες μᾶλλον, ἄλλως τε καὶ τοῦ ὅλου κειμένου τούτου συνταχθέντος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διατρανώσεως τῶν ἀρχῆθεν πρωτείων τῆς μονῆς Δουπιάνου καὶ ὡς πρὸς τὸ Μετέωρον καὶ ὡς πρὸς τὴν καθόλου Σκήτιν Σταγῶν.

Ὁ Βίος, ὁ ἐκδιδόμενος κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Α', συνετημήθη κατὰ τὸν ΙΕ' ἢ Ις', ὡς φαίνεται αἰῶνα, οὕτω δ' ἐξεπήγαγεν ὁ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Δ' ἐκδιδόμενος συντομώτερος Βίος. Τότε φαίνεται συνετάχθη καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. Γ' κατωτέρω ἐκδιδόμενον Συναξάριον, ὅπερ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. Α' διεξοδικὸν Βίον. Ἀρχομένου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὁ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας Νεοφύτος Χρηστοπούλος μετέφρασεν, ὡς ἐρῶν ἤδη,¹ εἰς τὴν νεοελληνικὴν τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Βίον. Ἐκ τῆς συμπλήσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. Δ' κατωτέρω ἐκδιδομένου Βίου, μεταφρασθέντος εἰς τὴν νεοελληνικὴν, καὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου, προέκυψεν ὁ «*Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου*...» ὁ κείμενος μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγίου, τὴν ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1788.² Τὸν τελευταῖον τούτον Βίον, τὸν μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν εἶχεν ὑπ' ὄψιν, πλὴν τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου,³ ὁ Πολύκαρπος Ῥαμμίδης, ὅστις καὶ τὸν ἀρχέγραφον, τὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, διεξοδικὸν Βίον τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου, τὸν ὑπ' ἀριθ. Α' κατωτέρω ἐκδιδόμενον, καὶ τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν—καίπερ μὴ ὁμολογῶν τὸ πρᾶγμα—τούτου τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου ἐγνώριζε καὶ ἐχρησιμοποίησεν ἐν τῷ περὶ Μετεώρων ἐργιδίῳ

αὐτοῦ¹ Ἄλλ' ὁ Πολύκαρπος Ῥαμμίδης ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἐργιδίῳ διεξιὼν τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον ἐγκατέμισε καὶ εἰδήσεις μὴ προερχομένας ἐκ τῶν διαφορῶν ἀρχαίων καὶ ἀξιόπιστων Βίων, εἰδήσεις καὶ θρυλλήματα ἀδέσποτα, καὶ τὸ χερίστον ἀποκυήματα παραπλανήσεων καὶ λησιμοσύνης καὶ φανταστικά². Οὕτω παρὰ τὰ κείμενα αὐθαιρέτως ὁ Πολύκαρπος Ῥαμμίδης ἀνήγαγε τὴν μὲν γέννησιν τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου εἰς τὸ 977 (ἀντὶ 1305), τὸν δὲ θάνατον εἰς τὸ 1055 (ἀντὶ 1383).³ Ἐπίσης ἀντὶ Φράγκων ἀλόγτων τὴν Ὑπάτην, τὴν πατρίδα τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου, κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τούτου, εἰσάγει ὁ Πολύκαρπος Ῥαμμίδης Βουλγάρους ὑπὸ τὸν βασιλεῦσιν τούτων Σαμουὴλ διαδραμόντας κατὰ τὸ 992 τὴν Θράκην, Μακεδονίαν, Ἡπειρον καὶ Πελοπόννησον καὶ καταστρέψαντας ἐξ ὀλοκλήρου καὶ τὴν Ὑπάτην, καὶ τὰ τοιαῦτα⁴. Τὰ τοῦ Πολυκάριου Ῥαμμίδου ἐπανάλαβον βραδύτερον καὶ ἄλλοι καὶ δὴ ὁ Σεραφεῖμ Ἀργυρόπουλος⁵.

Ὑπολείπεται νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ ἀπασχολούντος ἡμᾶς Βίου ἐξ ἐπιπέρας γλωσσικῆς, ὅπερ ζήτημα συνδέεται καὶ πρὸς τοὺς κανόνας οὓς ἔδει νὰκολουθήσωμεν ἐκδίδοντες τὸ κείμενον. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ἐπαῖων πεῖθεται, ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ Βίου ἡμιμαθῆς τις ὧν τὰ μάλιστα κακῶς χειρίζεται τὴν ἀρχαίωςουσαν γλῶσσαν· αἱ λεγόμεναι ὀνομαστικαὶ ἀπόλυτοι καὶ τᾶλλα ἀνακόλουθα, κακαὶ χρήσεις λέξεων καὶ συντάξεων εἶναι τι συνηθέστατον παρ' αὐτῷ· σημειωτέα τὰ

¹ Πρβλ. τὰ λεγόμενα ἀνωτέρω σ. 204 καὶ 211 ἐν ὑποσημ. 1.

² Πολυκάριου (Ῥαμμίδου), *Τὰ Μετέωρα*, σ. 14 κ. ἑ.

³ Πρβλ. τὰ ἀνωτέρω σ. 213 κ. ἑ.

⁴ Πρβλ. Σπ. Π. Λάμπρου, *Νέος Ἑλληνομνημον.* Τόμ. Β' (1905) σ. 54. (Αἰ αὐτόθι, ἐν ὑποσημ. 1, σημειωθεῖσαι διαφοραὶ δύνανται κατὰ πολὺν ναξηθῶσαι.) — Πρβλ. καὶ Ζωσιμᾶ Ἐσφιγγενίτου, *Ἡμερολόγιον «Φήμη»* τοῦ 1888 σ. 189 καὶ I. Γ. Βορτσέλλα, *Φθιώτις ἢ πρὸς Νότον τῆς Ὀρθόδοξου* σ. 358.

⁵ Ἴδὲ ἀνωτέρω σ. 208 κ. ἑ.

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 208.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 191 κ. ἑ. ἐν ὑποσημειώσει 2 καὶ σ. 209.

³ Πρβλ. τὰ λεγόμενα ἀνωτέρω σ. 209.

δι' ἑαυτοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀντὶ δι' ἑαυτὸν καὶ ὑπ' αὐτόν¹. ση-
μειώται ἐπίσης αἱ παρὰ τῷ συντάκτῃ τοῦ Βίου γλωσσικαὶ
ἀσάθειαι· π.χ. μεταχειρίζεται οὗτος τὸ εὐφωνικὸν καλούμενον
ν καὶ πρὸ συμφώνου, παραλείπων ἐξ ἄλλου τοῦτο, παρὰ τοὺς
κανόνας, πρὸ φωνήεντος· κείται δ' ἐνιαχοῦ ἐν τῷ Βίῳ καὶ ὑπο-
τακτικὴ ἀντὶ ὀριστικῆς καὶ ἀντιστροφῆς², περὶ δὲ τὰς ἐγκλί-
σεις τῶν τόνων ἐπικρατεῖ μεγάλη ἀσάθεια. Τοῦ Βίου δὲ δια-
σωθέντος ἐν ἐνὶ καὶ μόνῳ κώδικι καθίσταται πολλῶ μᾶλλον
δυσδιάγνωστον ποῦ τὸ ἀμάρτημα εἶναι τοῦ βιβλιογράφου καὶ
ποῦ τοῦτο δέον νάποδοθῆ εἰς αὐτὸν τὸν συντάκτην τοῦ Βίου.
Οὐδ' ἀληθεύει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐν ὀλοσχερείᾳ ὅ,τι ποτὲ ὁ
S. A. Naber ἔγραψε τῷ Κόντῳ, «ὡς τῷ ἐμπειρίαν ἔχοντι εὐκο-
λὸν ἔστι διαγνῶναι ἐν τοῖς τῶν νεωτέρων βιβλίοις πότερον τὸ
πλημμεληθὲν καὶ διορθώσεως δεόμενόν ἔστι σφάλμα αὐτοῦ
τοῦ συγγραφέως ἢ τῶν ἀντιγράφων μόνον³.» Ὅθεν κατωτέρω
ἐκδίδων τὸ κείμενον ἐπανόρθωσα—καὶ τοῦτο πάντοτε μετὰ δε-
ούσης ἐπιφυλάξεως—μόνον τὰ βεβαίως πως ἐν τῷ κώδικι ἐφ-
θαρμένα, ἐνθα δὲ ἰσχυρῶς ἀμφέβαλον ἂν πρόκειται περὶ ἀνεπι-
στασίας τοῦ συντάκτου τοῦ Βίου ἢ περὶ φθορᾶς τοῦ κειμένου
ἐκ τῶν βιβλιογράφων προερχομένης, ἀφήκα τὰ ἐν τῷ μονα-
δικῷ κώδικι παραδεδομένα, φοβούμενος μὴ διορθώσω τυχὸν
τὸν συγγραφέα μᾶλλον ἢ τοὺς ἀντιγραφεῖς, ὅπερ πάντων χεί-
ριστον. Ἐν ὑπομνήμασι δ' ἐσημείωσα κατωτέρω ὑπὸ τὸ κείμε-
νον τὰς γραφὰς τοῦ κώδικος παραλιπῶν ἐνίοτε (ὅπου τοῦτο
ἐπετρέπετο) μόνον τὰς ἀφορώσας εἰς στίξεις, βαρεῖας καὶ
ὀξείας· θεωρῶ δὲ ἀπαραίτητον νά δηλώσω ἐντεῦθεν ὅτι ὡς

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 262, 257.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 261 ἐν ὑποσημ. 7 καὶ σ. 255 ἐν ὑποσ. 7 κλ.

³ Κ. Σ. Κόντου, Ἀμρυσέως, Λόγιος Ἑσμῆς. Σύνγραμμα φιλολογικῶν
περιοδικῶν τευχῶν τοῦ ἔτους ἐκδιδόμενον. Τομ. Α'. Ἐν Λουγδούνῳ τῶν Βα-
τάβων 1866, σ. 403.

πρὸς τὴν στίξιν διώρθωσα προσηκόντως ταύτην, μὴ ἀπο-
μακρυνθεῖς δ' ὅμως καὶ πολὺ τῶν ἐν τῷ κώδικι παρα-
δεδομένων· ἐπίσης δηλῶ ὅτι ὑπογεγραμμένη δὲν ἀπαντᾷ
ἐν τῷ κώδικι, πολλαχοῦ δ' ἐλλείπουσι καὶ τὰ καλούμενα
εἰσαγωγικὰ σημεῖα, ἅπερ κατωτέρω ἐν τῷ κειμένῳ προσέ-
θηκα ἐγώ. Ἐτήρησα δὲ καὶ τὰς γραφὰς: οὕτω σί, Στύλος,
Μηλαία (ἀντὶ: οὕτω σί, Στύλος, Μηλέα) ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ
ὅτι οὕτω θὰ ἔγραψεν ὁ συντάκτης τοῦ Βίου κατὰ τὰ ἐπικρα-
τοῦντα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας· ἡ γραφὴ μάλιστα Στύλος
(τοῦτο τὸ ὄνομα εἶχεν, ὡς εἴπομεν, παλαιὰ μονὴ ἐν Μετεώ-
ροις) εἶναι ἡ μόνη κατὰ τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐξετασθέντα χειρόγραφα
τῶν Μετεώρων. Ταῦτα πρὸς ὀδηγίαν τοῦ ἐντετυξομένου.

B.

Ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται κατωτέρω ἢ «Ἀντι-
βολὴ τοῦ ἐντόπου κειμένου τοῦ ἐν τῇ νεοελληνικῇ Βίου τοῦ
Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ πρὸς τὸν αὐτόγραφον
τοῦ μεταφραστοῦ κώδικα (Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Με-
τεώρου, Ἀρ. 354)». Ὡς εἴπομεν ἤδη¹ τὸν ὑπ' ἀριθ. Α'
κατωτέρω Βίον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου μετέ-
φρασεν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ὁ Τυρναβίτης Θεσσαλὸς Νεόφυ-
τος Χρηστόπουλος, ἀρχομένου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἡ μετάφρασις
αὕτη ἐν ὀλοσχερείᾳ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Π. Λάμπρου κατὰ
τὸν ὑπ' ἀριθ. 350 κώδικα τῆς Ἀγιορειτικῆς μονῆς τῶν Ἰβή-
ρων. Πλὴν δ' ὅμως πολὺ πρότερον τμήματα τῆς μεταφράσεως
ὡς καὶ περιγραφὴν τοῦ ὅλου κειμένου εἶχε δημοσιεύσει ὁ
Heuzey² παραλαβὼν, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, «d'une
vie manuscrite, tirée d'un ancien registre a l'usage des higoumè-

¹ Πρὸβλ. ἀνωτέρω σ. 208 κ. ἔ. καὶ 286^{αδ}.

² Heuzey-Danmeil, Mission archéologique de Macédoine σ. 450 κ. ἔ.

nes», μὴ σημειώσας δ' ἄλλο τι ἀπολύτως περὶ τοῦ χειρογράφου. Τὸν κώδικα τοῦτον, τῆς μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου, ἐξ οὗ ἐδημοσίευσεν τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀποσπάσματα ὁ Heuzey, ἠτύχησα ν' ἀνεύρω κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1908 ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων, ἐναποκείμενον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ καθολικοῦ ἐντὸς κιβωτίου μετὰ πολλῶν ἄλλων βιβλίων τῆς λειτουργίας. Σύγκειται δὲ ὁ κώδιξ οὗτος—τεταγμένος τανῦν ὑπ' ἀριθ. 354—ἐκ φ. 64 χάρτου λεῖου, διαστάσεων 0,155 × 0,212, λίαν ἐπιμελῶς γεγραμμένων. Αἱ συνήθειαι διαστάσεις τοῦ γραπτοῦ μέρους τῶν φύλλων εἶναι περίπου 0,087 × 0,15, ἐκάστη δ' ὅμις τῶν φ. περιέχει συνήθως στίχους 16. Αἱ στιγμαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι ἐν τῷ κώδικι λίαν εὐμεγέθεις καὶ ἐρυθρόγραφοι· καὶ τὸ μὲν φ. 61^ρ παρέμεινεν ὅλως ἄγραφον, ἐν φ. δὲ 62^α κ. ε. ἀναγινώσκωμεν τάδε: «Μεταφράσθη ὁ παρὼν | βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς | Ἀθανασίου θεοῦ βοηθεία καὶ χάριτι, καὶ τῇ αὐτῷ^ο | πρεσβείᾳ, S' [=καὶ] ἐξηγήθη | κατὰ τὸ δυνατόν ἀπὸ | τὸ ἑλληνικὸν εἰς περὶ γλωτταν παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς | S' ὀλιγομαθοῦς, καὶ μὴν | καὶ κολυμαρτήτου Νεοφύτου^ο | ἱερομονάχου Χρηστοπούλου | τοῦ ἐκ τῆς ἱερᾶς βασιλικῆς τε S' πατριαρχικῆς | μεγάλης μονῆς τῶν Ἰβήρων, τῆς ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ | ὄρει τοῦ Ἀθωνοῦ κειμένης, || ὁρμημένου δὲ ἐκ τῆς ἀριζήλου κωμοπόλεως | Τυρνάβου τῆς Ἀαρύσης, | διὰ συνδρομῆς S' ἐξόδου καὶ μεγάλης σπουδῆς | τοῦ πανοσιωτάτου S' ἀιδεσιμωτάτου ἐν ἱερομονάχῳ καὶ πνευματικῷ Χατζῆ κὺρ Καλλίστου | ἐκκώμις Ἀσπροεκλησί(ας) | διὰ μνημόσυνόν του αἰώνιον, S' τῶν γονέων αὐτοῦ, δέομαι ὄν | τῆς ἐμῶν ἀγάτης ὃ ἐν Χ(ρις)τῷ | ἀδελφοί, ὅσοι λάβετε | εἰς ἀνάγνωσιν τὸν παρόντα || βίον τοῦ ἁγίου τρισμακάρο^ο | S' τρισολβίου Ἀθανασίου, | γὰ ἐνθυμᾶσθε καὶ ἐμένα | τὸν ἐξηγήσαντα αὐτὸν εἰς | τὰς προσευχὰς σας | S' ἂν εὑρετε καὶ κανένα | σφάλμα εἰς αὐτὸν ἢ ὀρθογραφίαν^ο ἢ συντάξιν, | ἢ νοήματος, γὰ μὲ συμπαθήσατε, ὅτι τὸ ἀσφαλῆτον μόνος ὁ Θεὸς τὸ ἔχει. | μάλιστα ὁποῦ καὶ τὸ πρωτότυπον ἢ ὅτι ἔτυχεν γὰ ἦτον | εἰς μερικά ἀπὸ τῆς ἀρχῆς | διεφθαρμένον S' κακοσύντακτον, ἢ ὅτι ἐκαλλιγραφήθη ἀπὸ ἀδελφόν | ἄμουσον καὶ ἄγυσον | τῆς ἑλληνικῆς παιδείας | καθὼς ἤμπορε καθ' ἕνα σπουδαῖος καὶ ἄλλῃγον προκομμένος γὰ τὸ | σχασθῆ, διαβάζον/τας ἐπιμελῶς τὸν ἐν | ἑλληνικῇ φράσει βίον αὐτῷ^ο. | S' διὰ τοῦτο δὲν εἶναι

| ὅλον ἕδικόν μου τὸ | σφάλμα, S' ἢ ψέξαι. | Ἐρῆσθε λοιπὸν S' μέ|μνησθε. ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ α̅ ψ̅ ζ̅^ο : ϩ̅. | ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ, κα^ο : ϩ̅ || Ὁ παρὼν βίος τῷ^ο ἐν ἁγίοις πατρ(ὸ)ς ἡμῶν Ἀθανασίου, ὁ ἐξηγηθεὶς μὲν παρὰ Νεοφύτου | ἱερομονάχου, διὰ σπουδῆς δὲ καὶ ἐξόδου | τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχῳ S' πνευματικοῦ | Χατζῆ κὺρ Καλλίστου, ἀφιερώθη παρ' αὐτῶν | ἐν τῇ ἱερᾷ κ(αι) βασιλικῇ μονῇ τοῦ Μετεώρου | ἐν τοῖς Σαγοῖς διὰ ψυχικῆν αἰτῶν σωτηρίαν, S' διὰ γὰ εὐρίσκειται εἰς ἀνάγνωσιν | τῶν κατὰ καιροὺς ἐπιδημούντων ἐν αὐτῇ | εὐλαβῶν προσκυνητῶν ὅσοις οὖν βουληθῆ ἀποξενῶσαι αὐτὸν, ἢ μετατοπίσαι | ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Μετεώρου ἢ μοναχὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος | εἴη παρὰ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος, κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλλοτε μετὰ θάνατον, αἰ πέτραι, τὰ ξύλα, κ(αι) ὁ σίδηρος, | λυθήσονται, αὐτὸς δὲ οὐδαμῶς. Ἐχόν. | κ(αι) τὰς ἀράς τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ | ὀκτώ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, S' τῶν | λοιπῶν ἁγίων συνόδων· καὶ εὖρη S' τὸν | ὅσιον πατέρα ἡμῶν Ἀθανάσιον ἀντιμαχόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως : ϩ̅ α̅ ψ̅ ζ̅^ο : ϩ̅. Μεθ' ὃ ἐπιτεταί μονοκονδυλικῶς ἢ ὑπογραφῆ : † Ὁ Σταγῶν Θεοφάνης ὁ ἐκ Ἀαρύσης ἀποφάσκειται.¹ Ὁ κώδιξ οὗτος, ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μετεώρου, εἶναι αὐτόγραφον τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου· τοῦτο, αὐτόδηλον ἄλλως, προσβεβαιοῦται παρὰ τῆς ἐν τῇ μονῇ παραδόσεως καὶ δὴ ἐκ σημειώματος τοῦ Πολυκάρπου Ραμμίδου ἐπὶ δελτίου προσηρημένου τῷ κώδικι. Ἰδὲ πανομοιότυπον τῆς γραφῆς τοῦ κ., ἐν ᾧ τινὰ τοῦ προπαρατεθέντος σημειώματος (σ. 286^ο):

Ἐρῆσθε λοιπὸν ὡς
μνησθε • τῷ τῷ
σωτηρίῳ α̅ ψ̅ ζ̅^ο : ϩ̅.
τῷ τῷ ἀπριλίῳ κα^ο : ϩ̅

¹ Τοῦ σημειώματος τοῦτου ὡς καὶ τοῦ ἐν σ. 286^ο ἐγγράφησαν διὰ κεφαλαίου τὰρχικὰ γράμματα τῶν κυρίων ὀνομάτων.

Ἦτο δὲ ἀκριβῶς ὁ προκείμενος κώδιξ — κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Heuzey σημειούμενα — πρὸς χρῆσιν τῶν ἡγουμένων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῆς μονῆς καὶ τῶν προσκυνητῶν αὐτῆς. Ἐχὼν λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὸν αὐτόγραφον τοῦ μεταφραστοῦ κώδικα ἐθεώρησα ἐπιβεβλημένον μοι νὰ ἐπιχειρήσω ἀντιβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν γενομένην ἔκδοσιν τοῦ κ. Σπ. Π. Λάμπρου ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι» τομ. β' (1905) σ. 61—87. Κατὰ τὴν ἀντιβολὴν ἐκεφαλαιογράφησα τὰ κύρια, προσέσχον δὲ μετὰ περισσῆς ἐπιμελείας καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰς περὶ τὴν στίξιν καὶ τὴν γραφὴν τῶν λέξεων διαφορὰς μεταξὺ τοῦ κώδικος καὶ τοῦ ἐντύπου. Ἦδη, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τὸ μὲν τοῦ πρωτοτύπου, τοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσει Βίου τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου, τὸ δὲ τοῦ αὐτογράφου τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ ὑπὸ Νεοφύτου Χρηστοπούλου, δυνάμεθα ἀσφαλῆστερον νὰ πομφανθῶμεν περὶ τῆς μεταφραστικῆς ἐργασίας τούτου. Καὶ πρῶτον μὲν χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου σημειωθέντα: «Καὶ τὸ πρωτότυπον ἢ ὅτι ἔτυχε νὰ ἦτον εἰς μερικὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διεφθαρμένον καὶ κακοσύντακτον, ἢ ὅτι ἐκαλλιγραφήθη ἀπὸ ἀδελφὸν ἄμουσον καὶ ἀγευστον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας· καθὼς ἤμπορεῖ καθ' ἑναὶ σπουδαῖος καὶ ὀλίγον προκομμένος νὰ τὸ στοχασθῆ, διαβάζοντας ἐπιμελῶς τὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ φράσει Βίον αὐτοῦ...» Ὁ δὲ κώδιξ, ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψιν μεταφράζων ὁ Νεόφυτος, εἶναι, ὡς φαίνεται, ὁ ἀνωτέρω (σ. 209 κ. ἑ.) περιγραφείς, καθ' ὃν καὶ ἡμεῖς ἐκδίδομεν τὸν ἀρχέτυπον Βίον· τοῦτο εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον πιθανὸν καθ' ὅσον ὁ μεταφραστὴς μεταφράζει πολλάκις κατὰ κακὰς γραφὰς τούτου· ὡς π.χ. τὸ κατωτέρω ἐν σ. 240 (ἰδὲ ὑποσ. 9): ἀθρόατη, ὅπερ μεταφράζει: ἀθροῖτις (ἴδὲ κατωτέρω σ. 261)· ἐκτὸς ἂν καὶ ταύτας τὰς κακὰς γραφὰς δεχθῶμεν ἀπορήρουσας ἐξ αὐτοῦ τοῦ συναξαριογράφου ἢ τοῦλάχιστον κειμένας καὶ ἐν ἄλλοις κώδιξι. Ἀλλὰ κατ' ἐμὲ ἀναμφιρῆστως ἢ μεταφράσις τοῦ Νεοφύτου ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τού-

του τοῦ κώδικος, καθ' ὃν καὶ ἡμεῖς ἐκδίδομεν τὸν Βίον. Παραβῆλλοντες δὲ τὸ πρωτότυπον πρὸς τὴν μετάφρασιν τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου, βλέπομεν ὅτι ἐγένετο ποῦ μὲν ἐλευθερώτερον, ποῦ δὲ πιστῶς καὶ δὺς εἰπεῖν κατὰ λέξιν. Ἡ δὲ κατωτέρω ἀντιβολὴ τῆς κατὰ τὸν Ἰβηριτικὸν κώδικα ἐκδόσεως τῆς μεταφράσεως πρὸς τὸν κώδικα τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου εἶναι πολλαχῶς διδακτικὴ καὶ πρῶτον μὲν φαίνεται ἐξ αὐτῆς ἢ ἐξάρτησις τοῦ Ἰβηριτικοῦ κώδικος, γενομένου ἐν αὐτῷ, ὡς φαίνεται, τῷ Μετεώρῳ, ἐξ αὐτοῦ ἀλευθείας τοῦ αὐτογράφου· διδασκόμεθα τὸν ἀκριβῆ χρόνον τῆς μεταφράσεως, ὅστις εἶναι τὸ ἔτος 1707· ἀποκαθίστανται πολλὰ ἀκατανόητα τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. Λάμπρου καὶ δὴ ἐκεῖνο τὸ κακοζηλότατον τῆς φωνῆς λέγω τοῦ κόσμου,¹ ἀνθ' οὗ τὸ αὐτόγραφον τοῦ Νεοφύτου ἔχει ὀρθῶς κατὰ τὴν κατωτέρω ἀντιβολὴν: φυγῆς . . . τοῦ κόσμου·² ἔπειτα ἐκ τῆς ἀντιβολῆς διδασκόμεθα τὰ κατὰ τὴν πατρίδα τοῦ δαπανήσαντος καὶ ἄλλως συντελέσαντος εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος μετάφρασιν Χατζῆ Καλλίστου, τοῦ προηγουμένου τοῦ Μετεώρου· τέλος καὶ ὡς πρὸς τὸ πραγματικὸν ὄνομα τοῦ μεταφραστοῦ συνάγομεν τὰ ὀρθὰ ἐκ τῆς κατωτέρω ἀντιβολῆς· ὁ μεταφραστὴς δῆλον ὅτι κατ' αὐτὴν³ ἐπωνομάζετο Χρηστόπουλος καὶ οὐχὶ Χρυσόπουλος, ὡς φέρεται ἐν τέλει τῆς μεταφράσεως τοῦ Βίου ἐν τῷ Ἰβηρικῷ κώδιξι· ἄλλως τε τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τοῦ ἐπωνύμου ἀπαντῶμεν καὶ ἐν ἄλλοις τοῦ Ἁθῶ κώδιξι⁴, ἐξ ὧν φαίνεται ὁ Νεόφυτος Χρηστόπουλος διατρίβων ἐν Τυρνάβῳ καὶ Λαρίσσει τῆς Θεσσαλίας ἀπὸ τοῦ 1698 μέχρι τοῦ 1707, μνηστὴς γενόμενος, ὡς ἔξεστιν εἰκᾶσαι, τοῦ Μάρκου τοῦ Κυπρίου

¹ Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων Τομ. Β' (1905) σ. 81, στίχ. 21.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 268.

³ Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 280^α καὶ κατωτέρω σ. 263.

⁴ Sp. P. Lambros, Catalogue of the Greek manuscripts on Mount

καὶ περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν ἰδιαζόντως σχολάζων. Εἰρησθῶ δ' ὅτι πλὴν τοῦ αὐτογράφου κώδικος τοῦ ἐν τῇ μονῇ Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου καὶ τοῦ ἐν τῇ μονῇ Ἰβήρων, καὶ τρίτον ἔχω νὰ σημειώσω κώδικα περιέχοντα τὴν ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου μετάφρασιν τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μεταωρίτου. Ἐναπόκειται οὗτος ὑπ' ἀριθ. 56 ἐν τῇ μονῇ Ἁγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων· σύγκεται ἐκ φ. χάρτου σιλιπνοῦ 93, διαστ. 0,11 × 0,156, γεγραμμένων κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα· αἱ διαστ. τοῦ γραπτοῦ μέρους τῶν φ. εἶναι συνήθως 0,075 × 0,118, τὰ δὲ φύλλα τοῦ κ. 2,89^b—92^a παρέμειναν τελείως ἄγραφα. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ κειμένου, ἐν φ. 3^a οὕσα, ἔχει ἐν πιστῶ ἀντιγράφῳ ὅδε: «*Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ μεγάλου ασκίτου καὶ κτίτωρος τοῦ μετεώρου*·¹ *μεταφρασθεὶς εἰς κινήν Γλωττῶν παραΝεοφύτῳ*·¹ *εἰ ερο μονάχου τοῦ Ἰβηρίτου.*» Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ κειμένου (φ. 88^a—98^a) ἀναγινώσκόμεν: «*Ἐγράφη δὲ παρὸν βίος· του οσίου πατρός ἡμῶν | Ἀθανασίου Θεοῦ | βοήθεια· καὶ χάριτι· S· τη αυτου | προσβεία· παρσιμύ του ταπεινῶν S· ευτελοῦσ | S· αμαθοῖς· τῆς | καληγαφίας Καλλῆσου· ιερομονάχου· ἐκόμησε Ας· προκλεισίαι· του Χατζή || Δξομαι ούν· τῆς | ἡ μῶν αγίας· ὡ | εν Χριστώ· ἀδελφί· | ὅσοι λάβετε αὐτῶ | εἰς ἀνάγνωσιν· τον | παρόντα βίον· τον | ὄντως· τρισμῶ· καρος | καὶ τρισολβίδου Ἀθανασίου· να ενθυμάτῃ· καὶ εμένα του | πολλαμαρτίτου | εἰς ταις αγίαις σας | προσευχαις· ὅτι ἡ αμαρτία μου εστ' || ὅ περ τας· τρεῖσ· τῆ κεφαλαις μου· καὶ Δια | το μνημόσυνον ἕπ' θέλεται μαι κάμοι | ο παντοκράτορ· ἕπ' | εἰς τόπον καλλῶν | σας φερνι· καὶ εἰν | εὔρετε κανένα σφάλμα· εἰς αὐτῶ· να | με συμπαθήσεται | ὅτι τὸ ἀσφαλτον μόνον ο πάντων κτισεῖς το ἔχει:—» Ὁ βιβλιογράφος δῆλον ὅτι τοῦ κώδικος τοῦ Ἁγίου Στεφάνου εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ συντελέσας καὶ δαπανήσας, κατὰ τοὺς δύο*

Ἄθος. Τομ. Β', σ. 581, ἐν λέξει Χρηστοπούλος· Χριστοπούλος· Νεοφύτοτος. — Πρὸβλ. Σπ. Η. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τομ. Β' (1905) σ. 63.

¹ Μεταγενεστέρῃ χειρὶ διάρθρωσε τούτο εἰς: μετα ὡρους.

ἄλλους κώδικας, εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου ἐπιχειρηθεῖσαν μετάφρασιν τοῦ Βίου. Ὡς ἐξάγω ἐκ σημειώματος τοῦ φ. 93^b, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδιξ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐγράφη πρὸ τοῦ 1715. Ἄλλ' ὁ κώδιξ οὗτος ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τοῦ τε αὐτογράφου καὶ τοῦ Ἰβηριτικοῦ, πλήρης ὢν ἀνορθογραφικῶν καὶ ἄλλων ἀμαρτημάτων.

Γ'.

Ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται κατωτέρω «*Συναξάριον [τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ]*». Καὶ περὶ τῆς ἀναφορᾶς μὲν τούτου εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. Α' Βίον προελέχθησαν ἤδη (σ. 236^{ab}) τὰ δέοντα, περὶ δὲ τοῦ κ. 128 τῆς μονῆς Μετεώρου, ὅθεν (φ. 27^{a·b}) ἐξεγράφη τοῦτο, ὡς καὶ τινα ἄλλα σχετικὰ λέγονται ἀμέσως κατωτέρω τὰ δέοντα.

Δ'.

Ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται κατωτέρω «*[Ἐτερον συναξάριον τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ]*», ἐγγραφὲν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 128¹ κώδικος τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων. Συγκεκριμένηται δὲ ὁ κώδιξ οὗτος διὰ τῆς συσταχώσεως χαρτῶν τετραδίων, γεγραμμένων ὑπὸ διαφόρων χειρῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Καὶ τὰ μὲν ὅλα φύλλα τοῦ κώδικος εἶναι 44, ὧν αἱ διαστάσεις 0,155 × 0,215, τὸ δὲ περιεχόμενον: α' (φ. 1^a) Ἀκολουθία τῆς Μεταμορφώσεως—β' (φ. 18^a) [Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύου], Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ. {Ἐν φ. 27^{a·b} παρενέριεται τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Γ' ἐκδιδόμενον Συναξάριον [τοῦ Ἁγ.

¹ Εἶναι ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐκείνος ὃν ἐν τέλειται τινῶν ὁ κώδιξ· ἀριθμὸς παλαιότερας κατακίσεως Β. 161.

Ἐπιτομῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώρῳ]» — γ' (φ. 32^α - 35^β), τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος συναξάριον — δ' (φ. 36^α) «Ἰδιόμελα ψαλλόμενα ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς κατ' ἤχον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ».

Ἡ Ἀκολουθία καὶ ὁ ἐπόμενος ταύτῃ Βίος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου γέγραπται ἐν τῷ κώδικι ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς. Τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου, φ. 35^α, κείμενα: «† Ἀνάργυρος ὁ ἕσχατος καὶ σκαιώτατος πάντων ἀνθρώπων, κὺρ Γρηγόριω τῷ εὐθυρήμωνι καὶ λογιώτατῳ, χάριεν» — δὲν φαίνονται νὰ σχετίζονται πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίου· μᾶλλον τὸ Ἀνάργυρος εἶναι ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου, τὸ δὲ Γρηγόριος ὄνομα ἐκείνου, δι' ὃν προώριστο τὸ χειρόγραφον. Συντάκτης τοῦ Βίου φαίνεται μᾶλλον ὁ Ἰουστίνος ὁ Δεκάθυος, ὅστις καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. Γ' συναξάριον πιθανώτατα ἔγραψε. Ὅπως δὴποτε ὁ προκείμενος ἤδη Βίος εἶναι, ὡς ἤδη ἐλέχθη¹, ἀπλῆ ἐπιτομὴ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Α' διεξοδικοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου. Ἐγένετο δὲ ἡ ἐπιτομὴ παραλειφθέντων πολλῶν χωρίων τοῦ κατὰ πλάτος Βίου, θεωρηθέντων περιττῶν τοιαῦτα χωρία π. χ. εἶναι ὁ πρόλογος ὄλος τοῦ κατὰ πλάτος Βίου, τὰ ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς παρεληφμένα, τὰ περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν Κλίμακα τῆς Θείας Ἀναβάσεως, κλ. κλ. Λαμβάνει δὲ ἀφορμὴν ὁ ἐπιτομεύς, ἵνα μνημονεύσῃ καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτεμνόμενον κείμενον λέγων «ὡς ὁ συγγραφεὶς αὐτοῦ [= τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου] Βίος κατὰ μέρος διέξεισιν»,² ἐνθα τὸ κατὰ μέρος = λεπτομερῶς. Μεταξὺ δὲ τοῦ κατὰ πλάτος Βίου καὶ τῆς προκειμένης αὐτοῦ ἐπιτομῆς ὑπάρχει καὶ μία διαφωνία ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν ἣν ἄγων ἀπέθανε ὁ Ἁγιος Ἀθανάσιος ὁ Μετεωρίτης. Ὁ μὲν κατὰ πλάτος

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 286⁶.

² Ἴδε κατωτέρω σ. 270.

Βίος λέγει ὅτι ὁ Ἁγιος «ἔτους ὑπάρχων δικτὸ πρὸς τοὺς ἐβδομήκοντα, ἀπῆλθε πρὸς Κύριον»,¹ ἡ δὲ προκειμένη αὐτοῦ ἐπιτομὴ λέγει «... περὶ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη... πρὸς... Κύριον ἐξεδήμησεν...»²

Ὡς δ' ἔφθηνεν εἰπόντες ἐκ τῆς συμπλήσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κατ' ἐπιτομὴν Βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου καὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου προήλθεν ὁ Βίος ἐκεῖνος τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς Ἁγίου, ὁ κείμενος μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτης ἐν Βενετία τῷ 1788.³ Καὶ τὰ μὲν πολλὰ ὁ μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν Βίος οὗτος εἶναι παράφρασις εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τοῦ κατωτέρω ἐκδιδομένου ὑπ' ἀριθ. Δ' Βίου ἐνιαχοῦ δὲ πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ, τοῦ μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν Βίου, ἐλήφθησαν χωρία ὅλα καὶ φράσεις τῆς μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου⁴, ἀλλὰ καὶ ταῦτα πολλάκις μετηλλαγμένα οὕτως ἢ ἄλλως, προστεθειμένων ἐπεξηγήσεων καὶ λοιπῶν. Τὸ δὲ τέλος τοῦ μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν Βίου συμπιπτει πρὸς τὸ τοῦ κατωτέρω ἐκδιδομένου ὑπ' ἀριθ. Δ'. Ἐν τῷ τέλει τούτῳ ἄξιον σημειώσεως ὅτι τὸ προπαρατεθὲν χωρίον: «ὡς ὁ συγγραφεὶς αὐτοῦ βίος κατὰ μέρος διέξεισιν» διεσκευάσθη ἐν τῷ μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν Βίῳ ὡς ἑξῆς: «καθὼς ἄλλοι συγγραφεῖς κατὰ μέρος λέγουσιν, ἡμεῖς δὲ τῇ συντομίᾳ χρώμενοι, τὰ πολλὰ κατελείμα-

¹ Ἴδε κατωτέρω σ. 255.

² Ἴδε κατωτέρω σ. 270.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 236⁶.

⁴ Χωρία συμπιπτοῦν ὅπως δὴποτε τῆς μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Χρηστοπούλου καὶ τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ κειμένου μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν ταύτου ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτης τῆς Βενετίας τῷ 1788—χωρία τοιαῦτα ἐσημείωσέν τινα ἤδη ὁ κ. Σπ. Π. Λάμπρος, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τομ. Β' (1905) σ. 55 κ. ε.

μεν.¹ Κατὰ ταῦτα λύνονται καὶ αἱ ἀπορίαι τοῦ κ. Σπ. Π. Λάμπρου καὶ ἐλέγχονται καὶ αἱ εἰκασταὶ αὐτοῦ καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν Βίον.²

Ὑπὸ σημείωσιν ὅτι ὁ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Δ' Βίος περιείχετο καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 209 κώδικι τῆς Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, γεγραμμένῳ κατὰ τὸ ἔτος 1551 καὶ περιέχοντι κυρίως ἀκολουθίας τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ἐν αἷς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύου ποιηθεῖσα Ἀκολουθία τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μεταωρίτου. Ἀλλὰ τανῦν μόνον ὀλίγας λέξεις τοῦ περὶ οὗ λόγος Βίου περιέχει τὸ φ. 345^α τοῦ προϋφθέντος κώδικος, τὰ λοιπὰ ἔκλειντο ἐν φύλλοις, θτινα δυστυχῶς βέβηλός τις ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ κώδικος. Τὸ σφρζόμενον μέρος ἔχει ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ ὧδε :

καὶ ἀδελφῶν πολιτείαν ἀσφαλισάμενος, περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη νόσῳ περιπεσὼν καὶ πάντας κατασπασάμενος πνεύματι, καὶ μετ' ἐνζῶν εὐλογίας, πρὸς ὃν ἐπόθει πν' ἐξεδήμησεν· ἐν αὐτῇ τῇ τιμῇ μάνδρα τοῦ μετεώρου ὑπ' αὐτοῦ κληθέντος ἀναπαυσάμενος· πολλῶν διαμύμων καὶ μετὰ τὴν ἀγίαν αὐτοῦ κοίμησιν γενόμενος αὐτουργός :

Ἐν δὲ τῇ ἀνω φῶ τῷ φ. 345^α γέγραπται δι' ἐρυθροῦ μέλανος : τό συναξά(ι) παλαιόν, ἐστίν :

Ἐκδίδων κατωτέρω τὸν ὑπ' ἀριθ. Δ' τοῦτον Βίον, κατὰ τὸν μόνον εἰς ἐμὲ γνωστὸν πλήρη αὐτοῦ κώδικα, ἐσημείωσα ἐν ὑποσελιδίοις σημειώμασι τὰ σφάλματα τοῦ βιβλιογράφου, ὀλίγα τινὰ ἄλλως τε ὄντα. Ἀηλῶ δ' ἐντεῦθεν ὅτι ὁ βιβλιογράφος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικος συνήθως θέτει τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι τῶν διφθόγγων, τὸ δὲ ὑπογεγραμμένον καλούμενον ἰ πολλαῖς παραλείπει ἐντελῶς. Ὡς πρὸς τὴν στίξιν τοῦ κεμένου διώρθωσα ταύτην μὴ ἀπομακρυνθεῖς πολὺ τῶν παραδεδομένων ἐν τῷ κώδικι.

¹ Ἴδὲ τὴν σ. 89 τῆς Ἀκολουθίας, ἧς τὸν πλήρη τίτλον ἀνεγράφημεν ἐν σ. 191 κ. ἑ. ἐν ὑποσημείωσει 2.

² Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β' (1905) σ. 60 κ.ἑ.

Ε'.

Ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται κατωτέρω ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου : «[Γράμμα σχετικὸν πρὸς τὸν ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ (κατὰ κόσμον βασιλέα Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν), τὸν ἐκ τῶν κτιστῶν τοῦ Μετεώρου]». Περὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Οὔρρησι Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Δούκα Παλαιολόγου¹ καὶ ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ, τοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μεταωρίτου, ἐλέχθησαν ἤδη ἱκανά. Εἵπομεν² περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ τῆς συγγένσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν³. Ἡ σύγχυσις αὐτῆ εἶναι ἱκανῶς παλαιά. Ἦδη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ὡς ἐξάγω ἐξ ἐπιγραφῶν ἀμφοῖν καὶ λειψανοθηκῶν, οἱ ἐν τῷ Μετεώρῳ παρεισήγον τὸν κτίστην αὐτῶν ὡς τὸν πάλαι ποτὲ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννην Καντακουζηνόν. Καὶ ἐγένετο μὲν καὶ ἐκεῖνος μοναχὸς καὶ μετονομάσθη καὶ ἐκεῖνος διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἰωάσαφ, ἀλλ' ὁ τόπος τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ περιφημος μονὴ τῶν Μαγγάνων, ὡς ὁ ἴδιος ῥητῶς ἀναφέρει⁴. Ἦδη τῷ 1583 (=1583) ὁμολογεῖ ὁ Μιχαὴλ Πανάρτος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ γνωστοῦ τραπεζουντιακοῦ Χρονικοῦ, ὅτι εἶδεν ἐν

¹ Τὰ ἐπώνυμα ταῦτα προσγράφη εἰς τὸν Ἀγ. Ἰωάσαφ τοῦ Μετεώρου, ἔχων ὑπ' ὄφιν καὶ τὰ προσγεγνημένα τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Μαρτίᾳ καὶ δὴ ἐν ἐπιγραφῇ εἰκότος ταύτης, ἐναποκειμένης τανῦν ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τοῦ Μετεώρου.

² Ἴδὲ ἀνωτέρω σ. 205.

³ «Τὰς μεγίστας τῶν διατάσεων ἔλαβεν ἡ σύγχυσις αὐτῆ παρὰ τῷ Πολυκάρπῳ [Ραμμίδῃ] (Μετέωρα σ. 20), ὅστις καὶ ὀλόκληρον βίον τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ἐγκατέμειξεν εἰς τὰς περὶ τῶν Μετεώρων ἀρχαίους αὐτοῦ διηγήσεις ἐσημείωσεν ὀρθῶς ὁ κ. Σπ. Π. Λάμπρος, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β' (1905), σ. 91, ἐν ὑποσημείωσει 3.

⁴ Καντακουζηνοῦ ἔκδοσις Βόννης, Τόμ. Γ' σ. 306: 10.—Πρὸς καὶ τὰ λεγόμενα κατωτέρω σ. 286^α κ. ἑ.

Κωνσταντινουπόλει «καὶ τὸν βασιλέα κῆρ Ἰωάσαφ μοναχὸν τὸν Καντακουζηνόν¹». Βραδύτερον φαίνεται οὗτος κατελθὼν (μετὰ προηγουμένην πορείαν καὶ εἰς Ἄθω) εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1383. Βραχὺ π. χ. Χρονικὸν Βενετικῆς τινος κώδικος λέγει περὶ αὐτοῦ. «Ἐν ἔτει ,σϞϞα' (=1383) Ἰνδικτιῶνος ε' μηνὶ Ἰουνίῳ κ' ἐκοιμήθη ὁ βασιλεὺς κῆρς Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός ὁ μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ μοναχός εἰς τὴν Μωρέαν καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.²»

Οὐδαμῶς ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός σχετίζεται κατὰ τὰς πηγὰς πρὸς τὰ Μετέωρα· μόνον ἡ σύγχυσις παρεξηγάγεν αὐτὸν ἐκεῖ. Καὶ ἡ σύγχυσις προῆλθεν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας αὐτοῦ—κατὰ κόσμον καὶ ἐν μοναχοῖς—πρὸς τὸν πραγματικὸν κτίστην τοῦ Μετέωρου καὶ διάδοχον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Ἰωάννην, ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ, Οὐρεσην Ἀγγελὸν Κομνηνὸν Δούκαν Παλαιολόγον. Οὗτος τῷ 1381, εἶχεν ἐνδυθῆ τὸ μοναχικὸν σχῆμα.³ Κατὰ τὸν κατωτέρω ἐκδιδόμενον ὑπ' ἄρ. Α' Βίον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, οὗτος ἔτι ζῶν «κοινῇ γνώμῃ καὶ βουλῇ πάντων τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀρχὴν ἐγχειρίζει τῷ κυρῷ Ἰωάσαφ τῷ βασιλεῖ, ὃς διαρκέσας ἐν τούτῳ βραχὺν τινα χρόνον μεταναστεύει πρὸς Θεσσαλονίκην».⁴ Κατὰ δὲ τὸ 1383 ὁ Ἁγ. Ἀθανάσιος ὁ Μετεωρίτης, ὀλίγω πρὸ τοῦ θανάτου, παρήγγειλε τοῖς ἀδελφοῖς τῆς ποιμνῆς του : «Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἡμετέραν ἁμαρτίαν ἐξῆλθε τοῦ κελλίου ὁ κῆρς Ἰωάσαφ καὶ οὐκ ἐνέμεινε μεθ' ἡμῶν καθὰ συνέταξεν, ὅμως ἕταν ἐπιστρέφῃ ἐνταῦθα καὶ

¹ Ἰδὲ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μιχαὴλ Παναρέτου ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τομ. Δ' (1907) σ. 281, 11—12.

² J. Müller, Byzantinischen Analecten ἐν Sitzungsber. k. k. Akad. der Wien. Phil.-hist. Cl. IX Bd. II Hef. σ. 393.

³ Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 286^b.

⁴ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 253 κ. ε.

στρέξῃ τὰ συνταγέντα, ἵνα πολιτεύηται κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ τυπικοῦ τοῦ κελλίου, ὡς ἔναι, ἐλπίζω γὰρ ὅτι ἐπιστρέφῃ πάλιν, καὶ ὡς ἀρχὴ γούν καὶ ἀπόδοτε αὐτῷ πάντες οἱ εὐρισκόμενοι πᾶσαν ὑποταγὴν καὶ εὐπειθείαν»¹. Καὶ πράγματι μετ' οὗ πολὺ ἐπανήλθεν εἰς Μετέωρον ὁ Ἁγ. Ἰωάσαφ. Τῷ 1385/6 ἦτο φαίνεται ἐν Μετέωρῳ, ὅποτε ἐδαπάνησε καὶ ἄλλως συνέδραμε νὰ γραφῇ ἡ δι' αὐτὸ προωρισμένη Πραξαπόστολος, νὰ γραφῇ ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ χαρτοφύλακος Τρικκάλων Θωμᾶ τοῦ Ξηροῦ.² Ἐντεῦθεν δὲ, ἐκ Μετέωρου δῆλον ὅτι, φαίνεται μιστεπέμφθη εἰς Ἰωάννινα παρ' αὐτῶν τῶν Ἰωαννιτῶν ὁ Ἰωάσαφ μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Θωμᾶ Preljubović (28. Δεκεμβ. 1385),³ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας βασιλίσσης Ἀγγελίνης Δουκαίνης Παλαιολογίνης. Ἐν Ἰωαννίνοις «δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰωάσαφ—ἀρχομένου τοῦ 1386—μετὰ καὶ τῆς χρυσῆς τῷ ὄντι βασιλίσσης καὶ τῶν ἐγκρίτων ἀρχόντων βουλῇ ποιησάμενοι, τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ δουκίσσης, τὸν Ἰζαοῦ, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ, ἀπθέντην, καὶ μνηστορα εἰς τὴν βασιλίссαν προσκαλοῦσιν».⁴ Ὀλίγω μετὰ ταῦτα «ὁ Ἰζαοῦ φιλόχριστος ὢν, μετὰ τῆς εὐσεβοῦς βασιλίσσης Ἀγγελικῆς καὶ τοῦ θειοτάτου βασιλέως Ἰωάσαφ ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμοσίᾳ γενόμενοι τὰ κακὰ τῆς

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 254.

² Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 236^a καὶ 236^b.

³ Ἱστορικὸν Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου μοναχῶν. Ἐκδ. Γ. Δεστούνη σ. 27 κ. ε.

⁴ Αὐτόθι, σ. 28 κ. ε.—(Κακῶς ὁ κ. Σπ. II Λάμπρος ἀνέγραψεν—Νέος Ἑλληνομνήμων. Τομ. Β', 1905, σ. 90—ὅτι οἱ μοναχοὶ Κομνηνὸς καὶ Πρόκλος «μνημονεύουσι τοῦ θειοτάτου βασιλέως Ἰωάσαφ, δίδοντες ἤδη εἰς αὐτὸν προληπτικῶς τὸ ὄνομα, ὅπερ προσέλαβεν ἐνδυθεὶς τὸ βασιλικὸν [γε. μοναχικὸν] σχῆμα, ἐν τῷ πρώτῳ ὀνομάζετο Ἰωάννης». Ὁ Ἰωάσαφ εἶχεν ἐνδυθῆ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ὡς εἴπομεν ἐν σ. 286^b, ἤδη τῷ 1381, ὥστε οὐδεμία πρόληψις ὑπάρχει παρὰ τοῖς μοναχοῖς Κομνηνῶ καὶ Πρόκλῳ πραγματευομένοις περὶ τοῦ Ἰωάσαφ τῷ 1385 καὶ 1383).

ἐν Ἰωαννίνοις τυραννίας τοῦ Θωμᾶ Preljubović ἐθεράπευσαν.¹ Μηνὶ Μαΐου τοῦ 1386 ἔχομεν γράμμα ἐκδοσθέν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρίας Ἀγγελίνης Δουκαίνης Παλαιολογίνης (βεβαιώσεως καὶ ἐκ μέρους τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἰζαοῦ) πρὸς τὸν γλυκύτερον αὐτῆς «ἀνθέν² ἦν καὶ) γνήσιον ἀδελφόν... καὶ Ἰωάννην τὸν Δούκα, τὸν διὰ τῆς θείου καὶ) ἀγγελικῆς σχήματος με³ ὀνομασθέντα Ἰωάσαφ μοναχὸν καὶ) πρὸς τοὺς ἐδρισκομένους ἑρομονάχους καὶ) μοναχοὺς, τοὺς κατοικοῦντας ἐν ᾧ Με εὐρώω»· ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ῥητῶς ἀναφέρεται ὡς κελλίον, ἐν ᾧ κατοικεῖ ὁ βασιλεὺς Ἰωάσαφ τὸ Μετέωρον.² Τῷ 1388 ἀναφέρεται «ὁ τιμιώτατος ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ», ὡς ἐπαυξήσας τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς Μετεώρου, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου.³ Περὶ τὰ αὐτὰ δ' ἔτη ἀπαντᾷ ὁ κῆρ Ἰωάσαφ ὡς ὀσιώτατος κοινὸς πατήρ τῶν ἐν Μετέωροις συντελέσας εἰς τὴν Ἰδρυσιν καὶ προαγωγὴν τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας.⁴ Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1389 τελευτῶν ὁ Ἰωάσαφ παρίσταται (κατὰ τὰ κοινῶς πιστευόμενα⁵) μεταβὰς μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, τοῦ δεσπότη Ἰζαοῦ, «εἰς συμμαχίαν» πρὸς τὸν σουλτᾶνον Βαγιαζήτ Α'. Μόνην μαρτυρίαν διὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἔχομεν τὰκόλουθον χωρίον τοῦ Ἱστορικοῦ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Προκλου τῶν μονογῶν: «εἶτα ὁ δεσπότης μετὰ τοῦ Μελκοῦση καὶ τοῦ καίσαρος, ὃς καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἀπὸ τῆς Βλαχίας, εἰς συμμαχίαν ὑπάγει καὶ φθάνει τὸν ἀμνηρᾶν...»⁶. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπὸ τῶν

¹ Ἱστορικὸν Κομνηνοῦ καὶ Προκλου. Ἔκδοσις Γ. Δεδεοῦνη, σ. 29 κ. ἑ.

² Ἰδὲ τὸ γράμμα κακῶς ἐκδοσθέν παρὰ Πορφύριου Οὐσπένσκιη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, σ. 46 κ. ἑ. (Ἰδὲ καὶ σ. 152).

³ Ἰδὲ ἀνωτέρω, σ. 215 κ. ἑ. καὶ κατωτέρω, σ. 250.

⁴ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 275 κ. ἑ.

⁵ Ἰδὲ Σάθα, Ἑλληνικά ἀνέκδοτα. Τόμ. Α', σ. 75 κ. ἑ. (ἐνταῦθα ἐσφαλμένως ὁ Ἰωάσαφ ἐπωνυμίζεται Πρ ε λ ο υ μ π ο ς.)—Ι. Ρωμανοῦ, Περὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠλείου, σ. 165.—Κλ.

⁶ Ἔκδοσις Γ. Δεδεοῦνη σ. 82. κ. ἑ.

πλείστων ἐρμηνευτῶν ἐρμηνεύεται τὸ μετὰ τοῦ καίσαρος—μετὰ τοῦ Ἰωάσαφ¹. Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα παρατηρῶ ὅτι ἐνταῦθα καίσαρ δυνατόν νὰ νοηται καὶ ὁ Ἀλέξιος Ἄγγελος ὁ κατὰ τὰ προειρημένα² κατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Ἰωάσαφ καίσαρ τῆς Βλαχίας. Προϊόντες ἔχομεν ἀσφαλῆ μνείαν τοῦ Ἁγ. Ἰωάσαφ τῷ 1394, ἐν αὐτῷ δηλονότι τῷ γράμματι, ὅπερ ἐκδίδομεν κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Ε,³ καὶ ὁ «ὁ κῆρ Ἰωάσαφ» καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ἱερομόναχος Σεραπίων καὶ οἱ μοναχοὶ Φιλόθεος καὶ Γεράσιμος προσελθόντες τῇ ἀγιορειτικῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου γίνονται συνάριθμοι τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκουμένων. Τὸ γράμμα τοῦτο καὶ εἰς τὴν γνώσιν τῶν κατὰ τὸν ΙΔ' τελευτῶντα αἰῶνα ἐν Βατοπεδίῳ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀδελφάτρια κρατούντων εἶναι συντελεστικὸν καὶ εἰς τὴν διαλεύκανσιν ἀγιορειτικῶν τιμῶν θρύλλων δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς. Λέγεται δὴ ἐν Βατοπεδίῳ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐγκατεβίωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός,⁴ ὅτε ἀποθέμενος τὴν βασιλικὴν πορφύραν περιεβάλετο τὸ μοναχικὸν τριβώνιον. Καὶ ὁμολογεῖται μὲν ἑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ⁵ ὅτι προετίθετο νὰ ἐγκαταβιώσῃ ἐν Βατοπεδίῳ καὶ δὴ παρήγγειλεν ἅμα καὶ «ἀναλώματα παρέχων» τοῖς Βατοπεδηνοῖς νὰ κατασκευάσωσιν ἐν τῇ μονῇ αὐτῶν «οἰκίσεις» προορισμένας δι' αὐτόν, ἀλλὰ ῥητὴν μαρτυρίαν χρονίας μο-

¹ Ρουμπιενίλλε, Voyage dans la Grèce. Ἔκδ. Α'. Τόμ. Ε'. σ. 261.—W. M. Leake, Travels in Northern Greece, Τόμ. Δ', σ. 660.—Α. Μουσταξόπου, Ἑλληνομονήμων, σ. 552 ἐν ὑποσημ. 125—Γ. Δεδεοῦνη, Ἔκδοσις τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Προκλου τῶν μοναχῶν σ. 82 ἐν ὑποσημ. 168.

² Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 236γ.

³ Τὸ γράμμα τοῦτο ἀναγράφεται παρὰ Πορφύριου Οὐσπένσκιη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων σ. 154, 466 κ. ἑ. (Ἐνθα καὶ αἱ δύο τῶν ἐν τέλει τοῦ γράμματος ὑπογραφῶν μεταρράζονται ἥμισυσιτί)—Ἐν σ. 154 ἀναγράφεται τὸ γράμμα ὡς τοῦ ἔτους 1396, ἀπὸ τοῦ ὁρθοῦ 1394.

⁴ [Γερασίμου Σμυρναίου], Τὸ Ἅγιον Ὄρος σ. 448.

⁵ Ἔκδοσις Βόννης σ. 176 κ. ἑ., 178, 308.

ναστικής ἐγκαταβιώσεως τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ἐν Βατοπεδίῳ δὲν ἔχομεν. Ἐξ ἄλλου τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Ε' ἐκδιδόμενον γράμμα εἶναι μαρτύριον ἀναμφισβήτητον τῆς ἐν Βατοπεδίῳ ἐγκαταβιώσεως τοῦ βασιλέως Ἰωάννου—καὶ ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ—Οὔρεση Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Δούκα Παλαιολόγου, τοῦ Μετεώριτου. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὡς ἐν Μετεώρῳ, οὕτω καὶ ἐν Βατοπεδίῳ λόγῳ τῆς ὁμωνυμίας συνεχόθη ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην καὶ ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ, τὸν κτίστην τοῦ Μετεώρου, ὅστις πράγματι ἐγκατεβίωσε καὶ ἐν Βατοπεδίῳ¹. Πόσον ἀκριβῶς ἐμόνασεν ἐν Βατοπεδίῳ ὁ Ἰωάσαφ τῶν Μετεώρων μένει ἄγνωστον. Ὅπως δὲ τῷ 521¹, (=1401) ἦτο ἐν Μετεώρῳ· διότι ἐν γράμματι τοῦ ἔτους τούτου, ἐκδεδομένην ὑπὸ τοῦ Λαρίσσης Ἰωάσαφ, ἀναγινώσκωμεν: «*ἕδρον καὶ τοὺς ἐν τῷ Μετεώρῳ ἐνασκουμένους μοναχοὺς, ἡγιασμένους ἄνδρας, . . . μέσον δὲ τούτων [=τούτων], δένδρον ἀειθαλλῆς τὸν κ^ο Ἰωάσαφ λέγο, τὸν κριζης βασιλεικῆς βλάστημα ἔχον, . . .*»² Καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, τῷ 521² ὁ Ἅγιος Ἰωάσαφ ἦτο ἐν Μετεώρῳ· διότι ἐν γράμματι τοῦ ἔτους τούτου ὁ αὐτὸς μητροπολίτης Λαρίσσης Ἰωάσαφ, πραγματευόμενος περὶ ὑποθέσεων τοῦ Μετεώρου, μεθ' ὑπερβολῆς περιβαίνει τὸ ἐν αὐτῷ «*ἀειθαλὲς δένδρον*» S' [=καὶ] ὑψίκομον, τὸν κ^ο Ἰ[ω]άσαφ, ὅπερ θάλπει πάντας τὸν αἰ(ων) τὸν γλυκῆν τὸν πράον τὸν εἰσιχον τὸν ἀγγελ(ον) τὸν ἀποπάν(ων) τῶν φυτὸν ἔχον κω[σμήματα . . .] τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώ(μα)³, ἐκ προγόνω(ν) ἔχον βλασ(ήμ)α³ . . .»³

¹ Ἡ σύγκρισις τῶν δύο τούτων βασιλέων καὶ ἐν μοναχοῖς ἀμφοτέρων Ἰωάσαφ ὑπῆρξεν ἐπισημαστέα ἐν Βατοπεδίῳ, καθ' ἣσον ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς εἶχεν ἔλθῃ εἰς σχέσιν, ὡς εἴρηται, πρὸς τοὺς Βατοπεδηνοὺς μοναχοὺς.

² Πρβλ. καὶ Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 467. — Τὸ γράμμα τοῦτο ἔταξα ὑπ' ἀριθ. 10 ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Μετεώρου.

³ Πρβλ. καὶ Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 467 κ. ἐ.—Τὸ γράμμα τοῦτο ἔταξα ὑπ' ἀριθ. 11 ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Μετεώρου.

Τὰ δ' ἐν τῷ πολλακίς προμνημονευθέντι «*Συγγράμματι ἱστορικῷ . . . περὶ τῆς Σκήτεως . . . Δουπιάνου . . .*» ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰωάσαφ τῶν Μετεώρων κείμενα ἔχουσι κατὰ λέξιν ὡς ἐξῆς: «*Ἐν ὑστέροις γούν [μετὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον¹] ἦλθεν [εἰς Μετεώρον] ὁ κυρὸς Ἰωάσαφ ὁ Παλαιολόγος ἀπὸ τοῦ Ἅγιου Ὄρους ἐκ τῆς ἐαυτοῦ φυγῆς καὶ ἐξήτησεν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κυρᾶς Ἀγγελίνης καὶ δεσποίνης τῶν Ἰωαννίνων βοήθειαν καὶ ἠθέησε τὸν ναδὸν τοῦ Πλατέος λίθου ἦγον τὸν Μετεώρου, καθὼς ὑπάρχει καὶ φαίνεται. Καὶ ἄλλα τινα σκεύη ἢ Ἀγγελίνα ἐδώρησάτο αὐτῷ ἐκ τοῦ μοναστηρίου τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐκ τοῦ αὐτῆς ἀνδρός κυροῦ Θωμᾶ τοῦ δεσπότη, οὐ μὴν ἀλλὰ δὴ καὶ πρόβατα καὶ βουβάλια. Κατὰ διαδοχὴν καὶ οὗτος πατήρ Μετεώρου ἐπωνομάσθη καὶ οὐχὶ ἡγούμενος. Τούτου γούν τοῦ κῦρ Ἰωάσαφ αἰτησαμένον παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Σταγῶν καὶ τοῦ πρώτου τῆς Σκήτεως τὸν πύργον τῆς Δουπιανῆς, ὅς ἐστιν εἰς τὸν λίθον τοῦ Προδρόμου, ἐπεδόθη αὐτῷ διὰ κηροδοσίας, καὶ ἔσχον οἱ Μετεωρίται τὸ ἀχούριον αὐτῶν ἕως εἰς τὸν καιρὸν Λαρίσσης κῦρ Διονυσίου²». Πλήν δ' ὅμως ὑπάρχει καὶ ἕτερον χωρίον ἐν τῷ αὐτῷ «*Συγγράμματι ἱστορικῷ . . .*», χωρίον ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις. Τοῦτο κατὰ λέξιν ἔχει ὡς ἐξῆς: «*Ἐβρομεν δὲ καὶ ἀγίαν εἰκόνα οὕσαν ὑπογεγραμμένην «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Σεραπίωνος μοναχοῦ τοῦ τέκτονος καὶ καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ ἔτους, 521²» (6934=1426). Καὶ τούτῳ τῷ μοναχῷ οὐκ ἀσκόπως τὸ τῆς ἡγουμενείας ἐπε-**

¹ Τοῦ Ἰωάσαφ ὡς διαδόχου τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου, ἐν Μετεώρῳ γίνεται μνηεὶα καὶ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ διαθήκῃ τοῦ Νεοφύτου, κτήτορος τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τῶν Μετεώρων. (Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 236 κ. ἐ.)

² Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 410 κ. ἐ.—Πρβλ. Henzey—Daumet, Mission archéologique de Macédoine, σ. 444

κέκλητο ὄνομα, ἕως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ κῆρ Ἀμακίου, ὃν καὶ ἐθεασάμεθα. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐποίησεν ὁ ἐν ἱερομονάχοις κῆρ Ἰωάσαφ χρόνους ιζ' (17), διέπων καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ἔκπαλαι συνήθειαν, ὡς πατὴρ τοῦ Μετεώρου. Ὁ δὲ κῆρ Διονύσιος ὁ Λαρίσσης ἐτίμησεν εἰς τὴν ἡγουμενείαν τοῦ Μετεώρου τὸν Ἰωάσαφ τοῦτον καὶ ἐσώστερον ἐποίησεν ἐπίσκοπον Φαναρίου. Ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἕως τοῦ νῦν ἐπέρασαν χρόνοι μ' [40]...¹ Ὁ ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ χωρίῳ Ἰωάσαφ ὁ ἱερομόναχος, ὁ ἐπὶ ιζ' ἔτη πατὴρ τοῦ Μετεώρου, ἐξελήφθη ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἀμέσως προπαρατεθέντων χωρίων Ἰωάσαφ τὸν Παλαιολόγον, τὸν κατὰ κόσμον βασιλέα Ἰωάννην, τὸν διάδοχον τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου. Ἐκ τοῦ κακοῦ τούτου ταῦτισμοῦ καὶ τῆς παρερμηνείας ταύτης ἐπήγαγε τὸ πλάσμα, ὅτι ὁ κτίστης τοῦ Μετεώρου Ἰωάσαφ, ὁ κατὰ κόσμον βασιλεὺς Ἰωάννης Οὐρεσης Ἄγγελος Κομνηνὸς Δούκας Παλαιολόγος, μετὰ δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτων πατρότητα προχειρισθῆναι ἐπίσκοπος Φαναρίου. Τὸ πλάσμα τοῦτο κεῖται παρὰ Ηορτ,² ὅθεν κυρίως διεδόθη παραληφθὲν καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν.³ Ὁ δὲ Heuzey ἀνέγραψε καὶ ἐπίσκοπον Φαναρίου Ἰωάσαφ περὶ τὸ ἔτος 1426, πρότερον πατέρα τοῦ Μετεώρου ὄντα, προχειρισθέντα δὲ εἰς ἐπίσκοπον

¹ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 409 κ. ἑ.—Heuzey—Daumel, Mission archéologique de Macédoine σ. 442. κ. ἑ.

² Ηορτ, Geschichte Griechenlands... des Mittelalters... ἐνθ' ἀνωτέρω. Τόμ. ΠΕ' σ. 40.

³ G. Hertzberg, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Τόμ. Β', σ. 392. (Ἑλληνικὴ μετάφρ. Η. Καρολίδου. Τόμ. Β' σ. 479 — Ν. Γεωργιάδου, Θεσσαλία. Ἐκδ. Α', σ. 139. Β', σ. 88. — Ζωσιμῆ Ἐσφιγμενίτου, Ἡμερολόγιον «Φήμη» τοῦ 1888 σ. 141. — Ν. Γιαννοπούλου, Θεσσαλικὰ ἀνάλεκτα. Ἐν τῇ Ἐπετηρίδι «Παρνασσῶν». Ἔτος Ε' (1901) σ. 192. (Ὁ κ. Γιαννόπουλος μάλιστα ἀποδίδει εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον Ἰωάσαφ τὸν τίτλον τοῦ ἐπισκόπου Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου) — Βογρέλλο, Φιλῶτις ἢ πρὸς Νάτον τῆς Ὁρεσσης, σ. 337. — Κλ.

ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Λαρίσσης ἀκμάσαντος ἐπίσης περὶ τὸ 1426.¹

Ἄλλ' ἢ σύγχυσις εἶναι προφανής. Πρῶτον μὲν ὁ κτίστης τοῦ Μετεώρου Ἰωάσαφ, ὁ κατὰ κόσμον βασιλεὺς Ἰωάννης, παρέμεινε ἀπλοῦς μοναχὸς τὸ σχῆμα,² ἐν ᾧ ὁ Ἰωάσαφ ὁ προχειρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Λαρίσσης ἐπίσκοπος Φαναρίου, κατὰ τὸ δεύτερον τῶν προπαρατεθέντων χωρίων, μαρτυρεῖται ἱερομόναχος. Ἐπειτα δὲ κατ' αὐτὸ τὸ «Σύγγραμμα ἱστορικόν... περὶ τῆς Σκήτεως... Δουπιάνου...» ὁ ὑπὸ τοῦ Λαρίσσης Διονυσίου προχειρισθεὶς εἰς ἡγούμενον Μετεώρου καὶ εἶτα ἐπίσκοπον Φαναρίου Ἰωάσαφ ἱερομόναχος «πατὴρ τοῦ Μετεώρου» ἤκμασε τεσσαράκοντα ἔτη πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ «Συγγράμματος ἱστορικοῦ» τούτου.³ Ἐξ ἀσφαλῶν δεδομένων ἢ σίνταξις τοῦ προμνημονευθέντος «Συγγράμματος ἱστορικοῦ» πρέπει νάναχθῆ εἰς τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.⁴ Κατὰ ταῦτα ὁ ἱερομόναχος Ἰωάσαφ, ὁ πατὴρ τοῦ Μετεώρου, ὁ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Λαρίσσης Διονυσίου προαχθεὶς εἰς ἐπίσκοπον Φαναρίου, ἤκμασε τελευτώντος τοῦ ΙΕ' ἢ μᾶλλον ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, καθ' οὗς χρόνους ἤκμασε καὶ ὁ Λαρίσσης Διονύσιος. Τοῦ Διονυσίου τούτου γνωρίζομεν καὶ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου ἐκ σημειώματος, ὅπερ κεῖται ἐν τρ. 197^α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 457 κώδικος τοῦ Μετεώρου καὶ ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ ἔχει ὡδε: «† ἐκοιμήθη ὁ πανιερώ^α(α)^α(ος) μ(ητ)ροπολί^α(η)^α Λαρι^αος, κ^α | Διονύσιος, ἐν ἔτ^α ζη^α [= 1510] μὴν μαρ^α(ιος), κη^α | ἡμέρα ε^α, . . .» Ὁ Διονύσιος οὗτος Λαρίσσης μετὰ τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κῆρ Νικάνορος καὶ ἐξάρχου Σταγῶν ἀνήγειρεν ἐκ βάρθρων καὶ τὸν ναὸν τῆς ἐν Μετεώροις

¹ Heuzey—Daumel. ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 468.

² Τοῦτο ἐλέγχεται καὶ ἐκ τῶν εἰς αὐτὴν ἐκφωνήσεων ἐν Μετεώρῳ (τῶν ἀγίων ἡμῶν κτητόρων Ἀθανασίου καὶ Ἰωάσαφ τῶν μοναχῶν) καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ παλαιῶν προθέσεων, κλήρησιων κλ. κλ.

³ Ἴδὲ ἀνωτέρω σ. 233^δ.

⁴ Ἡρβλ. τὰ λεγόμενα ἀνωτέρω σ. 197.

μονής τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Ἀναπαυσᾶ (οὗ ἡ ζωγραφία τοῦ ἔτους 1527).¹ Τότε, δηλὸν ὅτι λήγοντος τοῦ ΙΓ' καὶ ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἤκμασε καὶ ὁ πρῶτος τῆς Σκήτεως Σταγῶν Ἀκάκιος,² οὗ σύγχρονος ὑπῆρξεν ὁ Ιερομόναχος πατῆρ τοῦ Μετεώρου Ἰωάσαφ, ὁ ἔπειτα Φαναρίου, καὶ οὐχὶ τοῦ «*Σεραπίωνος μοναχοῦ, τοῦ τέκτινος καὶ καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ . . . ἐπὶ ἔτους, ς'αλδ'*»,³ καθ' ἃ ἐκ παρανοήσεως ἐξέλαβεν ὁ Heuzey, ὁ διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀναγράφας, ὡς εἴπομεν,⁴ μητροπολίτην μὲν Λαρίσης Διονύσιον περὶ τὸ 1426, Ἰωάσαφ πατέρα τοῦ Μετεώρου περὶ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ εἶτα γενόμενον ἐπίσκοπον Φαναρίου μετὰ τὸ 1426 (πρὸς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ ἀπὸ θεμελιώ-

¹ Πρβλ. Πορφύριου Οὐσπένσκη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων σ. 223, 252, 444 (πρβλ. σ. 427, 888 κ. ἑ.). Τοῦ Διονυσίου τοῦτου Λαρίσης—οὗ ζωγραφία ὑπάρχει ἐν τῇ κathedrῇ τῆς μονῆς Ἀγίου Νικολάου τοῦ Ἀναπαυσᾶ τῶν Μετεώρων—ἔχομεν ἀχρόνιστον μνημεῖον καὶ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ Λαρίσης Νεοφύτου τοῦ ἔτους ΖΝ'. (Πρβλ. Πορφύριον Οὐσπένσκη, ἐνθ' ἄν. σ. 384, 469).—Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Διονύσιος εἶναι ὁ πρῶτος τῶν ἐμοὶ γνωστῶν μητροπολιτῶν Λαρίσης τῶν φερόντων τὸ ὄνομα τοῦτο. — Διονύσιος Β' Λαρίσης καθιέρωθι τῇ 15 Μαΐου ὡς ἀποστατήσις κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Μεχμέτ (Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, Τόμ. Γ', σ. 519, κλ.).—Διονύσιος Γ' Λαρίσης ἔχομεν τὸ ὑπόμνημα, γεγραμμένον κατ' Ἰούλιον τοῦ 1652, ἀντὶ τοῦ προαχθέντος εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Παΐσιου (Σάθα, ἐνθ' ἄν. σ. 387).—Διονύσιος Δ' Λαρίσης ἔχομεν τὸ ὑπόμνημα γεγραμμένον τῇ 1662, ἀντὶ τοῦ μετατεθέντος εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον Διονυσίου (Σάθα, ἐνθ' ἄν. σ. 596).—Διονύσιος Ε' Λαρίσης ὁ Καλλιάρχης, ὁ ἐθνομάρτυς, περὶ οὗ τὸ καλὸν φρόνημα τοῦ κ. Παντελεῆ Κομπογιάννη ἐν «Ἀθήνη». Τομ. III' (1906) σ. 144 κ. ἑ.—Ταῦτα προχειρῶς περὶ τῶν Διονυσίων Λαρίσης εἰς συμπλήρωσιν τῶν παρὰ Le Quien, (Oriens Christianus, Τομ. II σ. 103 κ. ἑ.) καὶ Πορφύριου Οὐσπένσκη (ἐνθα ἄνωτέρω σ. 382 κ. ἑ.) καὶ τῆ Ἀγαθείας Ἀνθίμου Ἀλεξούδη (ἐν Ἐφημερίδι «Νεολόγῳ Κωνσταντινῶν»).

² Πρβλ. Πορφύριον Οὐσπένσκη ἐνθ' ἄνωτέρω σ. 237 καὶ 247 κ. ἑ. καὶ 252 κ. ἑ.

³ Ἰδὲ ἄνωτέρω σ. 236²γ.

⁴ Ἰδὲ ἄνωτέρω σ. 236²δ.

σεως κόσμου, ς'αλδ'). Κατὰ τὰ προειρημένα λοιπὸν δέον νὰ διαστελλωμεν τὸν Ιερομόναχον Ἰωάσαφ, τὸν πατέρα τοῦ Μετεώρου, τὸν πρῶτον ὀνομασθέντα ἡγουμένον αὐτοῦ καὶ ἔπειτα γενόμενον ἐπίσκοπον Φαναρίου,¹ ἀκμάσαντα λήγοντος τοῦ ΙΕ' καὶ ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, δέον νὰ διαστελλωμεν, λέγω, τοῦτον ἀπὸ τοῦ Ἰωάσαφ, τοῦ κατὰ κόσμον βασιλέως Ἰωάννου,² ὅστις μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου γενόμενος ἀνεδείχθη μὲν πατὴρ τοῦ Μετεώρου, παρέμεινε δ' ὅμως διὰ βίου ἀπλῶς μοναχὸς τὴν ἀξίαν, ἀποθανὼν πιθανώτατα ἐν αὐτῇ τῇ Μετεώρῳ, ἐνθα δεικνύνται ὁ κοινὸς αὐτοῦ τάφος μετὰ τοῦ διδασκάλου καὶ γέροντος Ἀγ. Ἀθανασίου.

Πότε δρᾷ γε ἀπέθανεν ὁ κτίστης τοῦ Μετεώρου Ἰωάσαφ, ἤγουν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης; Κατὰ τὸν Hopf³ ἀπέθανε τῇ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1410 καὶ τὴν χρονολογίαν ταύτην παρέλαβον καὶ ἄλλοι πολλοί.⁴ Πλὴν ὁ καθορισμὸς οὗτος εἶναι τελείως

¹ Ὁ Le Quien, ἐνθ' ἄνωτέρω οὐδένα ἀναγράφει ἐπίσκοπον Φαναρίου—Πλὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος, τοῦ ἐν τῇ «Συγγράμματι ἱστορικῷ . . . περὶ τῆς Σκήτεως . . . Δουπιάνου . . .» ἔχομεν καὶ ἕτερον Ἰωάσαφ Φαναρίου ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (Πρβλ. Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, Τομ. Γ', σ. 550, 551, 553).

² Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη, ἐνθ' ἄν. σ. 155 κ. ἑ. (πρβλ. καὶ σ. 373, 427) ὁρθῶς διαστέλει τὸν κτίστην τοῦ Μετεώρου μοναχὸν Ἰωάσαφ (τὸν βασιλεῦ ἤγουν Ἰωάννην) ἀπὸ τοῦ Ιερομόναχου Ἰωάσαφ τοῦ Μετεώρου, τοῦ ἔπειτα Φαναρίου ἐπισκόπου. Τοῦ β' τοῦτου Ἰωάσαφ τὴν πατρότητα ἐν Μετεώρῳ ἀναγράφει ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη ἐνθ' ἄν. τῇ 1500—1517, τὴν δὲ ἡγουμενείαν τῇ 1517—1520.—Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη προκειμένου περὶ τοῦ Ἰωάσαφ τοῦ κτίστου τοῦ Μετεώρου (τοῦ κατὰ κόσμον βασιλέως Ἰωάννου) περιπίπτει (σ. 149 κ. ἑ.) εἰς συγχύσεις τινὰς καὶ παρερμηνείας. (Τοῦτο ἐλέγχεται καὶ ἐκ τοῦ ἐν σ. 573 καὶ 605 ἐν τοῖς πίναξι τῶν ὀνομάτων, κειμένων ἂν καὶ ταῦτα, τὰ ἐν τοῖς πίναξι, προέρχονται ἐκ τοῦ Πορφύριου Οὐσπένσκη καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Π. Σέρκου.)

³ Hopf, Geschichte Griechenlands... des Mittelalters... ἐνθ' ἄνωτέρω Τομ. ΠΕ' σ. 49.—Hopf, Chroniques Gréco-Romanes σ. 530.—Κλ.

⁴ Κ. Π. Παπαδόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐκδ. Β' Τομ. Ε'. Ἐν Ἀθήναις 1887 σ. 288.—G. Hertzberg, Geschichte Grie-

σφαλερός. Ἐξάγει δὲ ὁ Horf τὴν προμνημονευθεῖσαν χρονολογίαν (20 Νοεμβρ. 1410) ἐκ σημειώματος κώδικος ἀνήκοντος ποτε τῷ Καρδινάλει Φραγκίσκῳ Barberino, σημειώματος ἔχοντος ὧδε: «ἐν ἔτει ,σθιθ', μῆνας α', ἐγεννήθη Ἄννα Λασκαρίνα ἢ Λεονταρίνα ἢ ἐμὴ θυγάτηρ ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κα', τὰ εἰσόδια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἡμέρα δευτέρα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰδίου βασιλέως τοῦ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσήφ μοναχοῦ.»¹

Ἄλλ' ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ δὲν πρόκειται — ὡς ἐκ παρερμηνείας ἐξέλαβεν ὁ Horf — περὶ τοῦ κτίστου τοῦ Μετεώρου βασιλέως Ἰωάσαφ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρονίκου Γ' καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου, ὃν Ἰωάννην ὁ μὲν σουλτάνος Βαγιαζήτ Α' μετὰ τὴν παρὰ τὴν Νικόπολιν νίκην αὐτοῦ ἐπέβαλε βασιλέα τοῦ Βυζαντίου, ὁ δὲ θεῖος Μανουὴλ Παλαιολόγος ἐξεθρόνισε μετὰ τὴν περὶ τὴν Ἄγκυραν ἦτταν τοῦ Βαγιαζήτ (1402). Ὁ Ἰωάννης οὗτος Παλαιολόγος κατὰ τὸν Γεωργίου Κωδινόν² διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομάσθη ἐπίσης Ἰωάσαφ, ἀποθανὼν κατὰ τὸ προσηρατεθὲν σημείωμα τῷ 1410.³ Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, ὁ βασιλεὺς Ἰωάν-

chenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Τομ. Β', σ. 392 (Πρβλ. ἑλλην. μετάφρ. Κυρολίδου, τόμ. Β' σ. 47). — Γεωργιάδου, Θεσσαλία. "Εκδ. Α' σ. 139, Β' σ. 89. — Ζωσίμῳ Ἐόξιγμενίτῳ, Ἡμερολόγιον «Φήμη» τοῦ 1888, σ. 140, 141. — Ν. Γιαννοπούλου, Θεσσαλικά ἀνάλεκτα. Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 192. — Βοη:σέλλου, Φθιώτις ἢ πρὸς Νότον τῆς Ὀρθροῦς σ. 347. Κλ.

¹ Ἰδὲ προχείρως Γεωργίου Κωδινού τὴν ἐκδόσιν Βόννης, σ. 286

² Ἐκδόσις Βόννης σ. 164.

³ Πρβλ. καὶ τὰ σημειωθέντα ὑπὸ τοῦ Lambecius ἐν τῇ ἐκδόσει Γεωργίου τοῦ Κωδινού προκειμένου περὶ τοῦ προσηρατεθέντος χωρίου αὐτοῦ (Πρβλ. καὶ σελ. 286 τῆς ἐκδόσεως τοῦ Γεωργίου Κωδινού ἐν Βόννῃ.) Ὁ Lambecius παραδέχεται, ὅτι μᾶλλον εἰς τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρονίκου Γ', καὶ ἀνεψιὸν τοῦ Μανουὴλ, ἀναφέρεται τὸ ἀνωτέρω τοῦ κώδ. σημείωμα. Κατ' οὐδένα δὲ λόγον δύναται ν' ἀναφέρεται τοῦτο εἰς τὸν Ἰωάννην Καντακουζηνόν, ἀποθανόντα, ὡς εἴπομεν ἐν σ. 286κγ, τῷ 1388.

νης τῶν Μετεώρων, ἀπέθανε πρὸ τοῦ ἔτους ,σθλα' (=1422/3), ἴσως δὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος ,σθλα', μετὰ τὴν 24 Φεβρουαρίου αὐτοῦ, ὡς ἐξάγω ἐκ σιγνογραφικοῦ γραμματος, ὅπερ ἔταξα ὑπ' ἀριθ. 12 ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Μετεώρου. Ταῦτα περὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου καὶ ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ τοῦ κτίστου τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τῆς κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου. Ἐν τέλει πρόσθετες ὑπὸ ἀχρόνιστον μνεῖαν τοῦ Ἀγ. Ἰωάσαφ ἔχομεν καὶ ἐν σημειώματι ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν ἀρχὴν ξύλου τῆς σταχώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 195 κώδικος τοῦ Μετεώρου: «† τὸν ἁγίων μοι ἀν^θ(εν)^η καὶ βασιλέα τὸν ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ ἔδαφιθαν μετάνοιιν ὁ ταπεινὸς διάκ(ων) | Θωμᾶς ὁ Σηρός.» (Τὸ σημείωμα τοῦτο εἶναι μὲν ἀχρόνιστον, ἀλλὰ πάντως πρέπει νάναχθῆ πρὸ τοῦ ἔτους 1385|6, καθ' ὃ ὁ Θωμᾶς Σηρός ἀναφέρεται ἱεροῦς καὶ χαρτοφύλαξ τῆς ἐπισκοπῆς Τρικιάλων, ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 236^ε, 236^η, 236^ο). Ἄλλα δὲ πλείστα χειρόγραφα τοῦ Μετεώρου ποιοῦνται μνεῖαν τοῦ Ἀγ. Ἰωάσαφ ἀορίστως ὡς κτίστου τοῦ Μετεώρου παρὰ τὸν Ἀγ. Ἀθανάσιον καὶ δὴ ἐν ἀραῖς κατὰ τῶν τυγόν ἱεροσύλων. Πλήν δὲ τῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μετεώρου δεικνυομένων λειψάνων καὶ ἀντικειμένων τοῦ βασιλέως Ἰωάσαφ,¹ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν τέτακται ὑπ' ἀριθ. 58 πολυτελὲς διὰ τῶν τεσσάρων Εὐαγγέλιον, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς πρώτης πινακίδος τῆς σταχώσεως ἀναγινώσκουμεν τὸ ὄνομα Ἰωάσαφ. Κατὰ πιθανολογούμενην παράδοσιν ὁ κώδιξ οὗτος ὑπῆρξε τὸ ἐγκόλιον τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, τοῦ ἐν μοναχοῖς Ἰωάσαφ τοῦ Μετεώρου, ὅθεν ἀκριβῶς περιῆλθεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Ἀθηνῶν τὸ πολυτελὲς χειρόγραφον Εὐαγγέλιον².

¹ Περὶ τούτων ὡς καὶ τῶν εἰκόνων τοῦ Ἀγ. Ἰωάσαφ ἐς ἄλλοτε.

² Πρβλ. Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακελλίωτος, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1892, σ. 12 (ἐνθα δ' ὁμοῦ ἐσφαρμένως ἀναγράφεται ὡς παράδοσις πιθανολογούμενη ὅτι ὁ κώδιξ ὑπῆρξε ἐγκόλιον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ).

Γ'.

ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδονται κατωτέρω τὰ «*Πάτρια εἰτον ἐξήγησις, πέτρας τῆς λεγομένης Ὑψηλοτέρας ὅπως... οἰκεισθῆ καὶ πόθεν ἔλαχεν καὶ παρὰ τίνων τὴν ἀρχὴν ἔλαβε*». Περὶ τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας, — ἥτις τανῦν ἔχει μεταβληθῆ εἰς ἄμορφα ἐρείπια μόλις διακρινόμενα, καὶ ταῦτα ἄβατα, ὅτε διαλυθείσης τῆς κλίμακος δι' ἧς ἀνήρχοντο ποτε εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀπορῥῶγος βράχου, ἐφ' οὗ ἴδρυτο τὸ εὐαγὲς κτίσμα — περὶ τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας, λέγω, ὀλίγας τινὰς εἰδήσεις καὶ ταύτας ἀμφιβόλους καὶ ἀσυστάτους εἰχομεν παρὰ τοῦ Πολυκάρπου Ῥαμμίδου¹ ἀσφαλέστερά τινα περὶ αὐτῆς, ἐν ὀλίγοις στίχοις, ἔγραψεν ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη². οἱ λοιποὶ τῶν περιηγητῶν καὶ τῶν γραμμάτων περὶ Μετεώρων — καὶ τούτων οὐχὶ πάντες — ἀπλῶς μνημονεύουσι τὸ ὄνομα τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας. Ὡστε ἡ ἀρχὴ τῆς μονῆς αὐτῆς καὶ ἡ ἀρχαιότερα ταύτης ἱστορία περιεβάλετο τελείως διὰ τοῦ μυστηρίου. Εὐτυχῶς εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ μυστηρίου τούτου συντελεστικοὶ εἶναι οἱ χειρόγραφοι κώδικες τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας, οἵτινες μετεκομίσθησαν καὶ περισώθησαν εἰς τὴν μονὴν τοῦ κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου, ἀφοῦ ἠρημώθη καὶ ἐγκατελείφθη τὸ μοναστικὸν καταγώγιον, εἰς ὃ ἀρχῆθεν ἀνήκον.³ Οἱ κώδικες οὗτοι καὶ ἡγουμένους καὶ μοναχοὺς τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας καὶ ἄλλα εἰς αὐτὴν ἀναφερόμενα γεγονότα σποράδην γνω-

¹ Πολυκάρπου [Ῥαμμίδου], *Τὰ Μετέωρα*, σ. 86.

² Πορφύριου Οὐσπένσκη, *Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων* σ. 108, 155, 190, 213, 219, 222 κ. ἑ., 226, 227, 252, 253, 427, 458.

³ Κώδικες μεμαρτυρημένοι τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας, ἐναποκειμένοι τανῦν ἐν τῇ μονῇ τοῦ κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου, εἶναι οἱ ὑπ' ἀριθ. 5, 25, 31, 38, 98, 208 (3), 232, 237, 302 (3), 539, 546.

ρίζουσιν εἰς ἡμᾶς. Ἐξ αὐτῶν ὁ τανῦν ὑπ' ἀριθ. 25 (B. 70) ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μετεώρου τεταγμένος κώδιξ, διέσωσεν ἐν φ. 217^{α-β} καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπόμνημα, τὸ κατωτέρω ἐκδιδόμενον ὑπ' ἀριθ. Γ'. εἶναι δὲ ὁ κώδιξ οὗτος, ὁ ὑπ' ἀριθ. 25 (B. 70) τοῦ Μετεώρου, χαρτῶς, περιέχων τὸ Πεντηκοστάριον καὶ ἐν τέλει ἄλλους τινὰς λόγους καὶ διηγήσεις, γραφῆς δὲ τῷ 1407/8 κατὰ τὸ ἐν φύλλῳ 173^α σημεῖωμα : *Τῆλος τοῦ πεντηκοσαρίου τῆς Ὑψηλοτέρας δ' εμουτζώθη δι' ἐμ^{οβ} τ^{οβ} Νεῖλου* | *S [=καὶ] δι' ἐξόδον τοῦ μοναχοῦ Βαρνάβα* | *S [=καὶ] ὁ Θε(ο)σ συγχωρήσει αὐτόν . . .* | *ἔ(ου)ς, ἔ(αι)ς* [=1407/8]» Αὐτὸς ὁ βιβλιογράφος Νεῖλος εἶναι ὁ γράψας, ὁ συντάξας, καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ κ. περὶ Ὑψηλοτέρας ὑπόμνημα. Ἐκ τῶν χρόνων δὲ τῆς γραφῆς τοῦ κ. κρίνοντες συνάγομεν ὅτι περὶ τὸ ἔτος 1407/8 συνετάχθη καὶ τὸ προκείμενον περὶ τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας ὑπόμνημα. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ βιβλιογράφος Νεῖλος συμπεριέλαβε καὶ εἰδήσεις καὶ περὶ ἑαυτοῦ. Οὕτω παρέδωκεν ἡμῖν ὅτι ἀπεκάρη παρὰ τινος Νεοφύτου ἱερομονάχου καὶ ὅτι ἐπορεύθη ποτὲ καὶ εἰς Ἄγιον Ὅρος.¹ Ἀλλαχόθεν δὲ γινώσκομεν καὶ τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ, ὅπερ ἦτο *Σταυρᾶς*.² Ἐγραψε δὲ ὁ Νεῖλος οὗτος μετὰ περισσῆς φιλοπονίας καὶ ἄλλους πολλοὺς κώδικας τῶν ἐν Μετεώρῳ ἐναποκειμένων³ καὶ δὴ ἐν αὐτῇ, ὡς φαίνεται, τῇ μονῇ Ὑψηλοτέρας μονάζων, ἧς ὑπῆρχε καὶ ἀδελφός.⁴ Ἐπετηδεύετο δὲ

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 275.

² Τοῦτο γινώσκεται ἐκ τῶν κωδίκων Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 81 (φ. 279β) καὶ 461 (φ. 178β).

³ Ἐκ τούτων καθόλου ἢ ἐν μέρει μεμαρτυρημένως γραμμένους ὑπὸ τοῦ Νεῖλου εἶναι οἱ ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως ὑπ' ἀριθ. 5, 25, 31, 36, 125, 185, 171, 185, 193, 478 κώδ. ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τῆς γραφῆς καὶ οἱ ὑπ' ἀριθ. 87, 117, 160, 201, 334, 561, τῆς αὐτῆς μονῆς Μεταμορφώσεως καὶ οἱ ὑπ' ἀριθ. 28 καὶ 28 τῆς μονῆς Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ἀνακαυσᾶ τῶν Μετεώρων.

⁴ Περὶ καὶ κατωτέρω σ. 277.

βιβλιογραφῶν ὁ βιβλιογράφος Νεῖλος γραφᾶς διαφοροτάτας· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κώδικι 25 (B. 70) τοῦ Μετεώρου δι' ἄλλης γραφῆς, τεχνικωτέρας καὶ μᾶλλον εὐμεγέθους, ἔγραψε τὸ περὶ Ὑψηλοτέρας ὑπόμνημα καὶ δι' ἄλλης, ἐπισεσυρμένης, τὰ λοιπὰ τοῦ κώδικος. Ἐν τέλει τῶν Πατρίων τῆς Ὑψηλοτέρας τῶν Μετεώρων ὁ βιβλιογράφος Νεῖλος λέγει περὶ τοῦ ἡγουμένου ταύτης Βαρνάβα ὅτι «καὶ τὴν ἐκκλησί(αν) ἐκαλλώπησεν ἐν τε σκεύῃ καὶ βιβλίω». ¹ Καὶ πράγματι αὐτὸς ὁ κώδιξ, ἐν ᾧ τὸ περὶ Ὑψηλοτέρας ὑπόμνημα, ἐγράφη — κατὰ τὸ προπαρυτεθὲν σημείωμα—δι' ἐξόδων τοῦ μοναχοῦ Βαρνάβα. Καὶ ἕτερα σημειώματα ἐν φύλλῳ 195^b, γεγραμμένα χειρὶ τοῦ βιβλιογράφου Νεῖλου, μνημονεύουσι τοῦ Βαρνάβα τούτου ὡς δαπανήσαντος πρὸς γραφὴν τοῦ κ. Καὶ μεταγενέστερα δὲ σημειώματα ἐν φ. 216^b τοῦ αὐτοῦ κ. ποιοῦνται μνημόσυνα τοῦ αὐτοῦ Βαρνάβα ὡς μοναχοῦ καὶ καθηγουμένου τῆς Ὑψηλοτέρας. Καὶ ἐξ ἄλλων ἔτι κωδίκων, τῶν ἀνηκόντων ποτὲ εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἡμῶν μονὴν τῆς Ὑψηλοτέρας, ἐλέγχεται ἡ ἐπιμέλεια τοῦ καθηγουμένου Βαρνάβα πρὸς πλουτισμὸν τῆς μονῆς ταύτης εἰς βιβλία. Τοιοῦτοι κώδικες εἶναι οἱ τανῦν ἐν Μετεώρῳ ὑπ' ἀριθ. 31 καὶ 98. Ἐν τέλει, φ. 279^b, τοῦ ὑπ' ἀριθ. 31 κ. ἀναγινώσκωμεν: «ἡ βιβλίωσ αὐτῆ ἐγράφει οἷα καὶ ἀνέ [=ἀν ἔναι] διὰ χειρὸς τ^{ου} | Νεῖλ^{ου} τ^{ου} Σταυρᾶ ταχα καὶ μοναχου δια δὲ ἐξο^δω» [S [=καὶ] προσάξ^ωσ Βαρνάβα μοναχου τ^{ου} ἐν τῇ Ὑψηλο^τ(έ)^(α) κατοικοῦντος ἐν ἔτει ςϵϛ [=1401/2]. ² Ἐν δὲ τῇ ἔξω φᾶ τοῦ φ. 20^b ἀπεικονίζεται κεφαλὴ τοῦ Βαρνάβα (;) τούτου κρατοῦντος τῇ μὲν δεξιᾷ σταυρὸν, τῇ δ' εὐωνύμῳ εὐλογοῦντος. Σύγχρονος μνεῖα, τῷ ςϵϛ' Ἰνδικτ. ι', τῆς Ὑψηλοτέρας κεῖται ἐν γράμματι τοῦ Λαρίσσης Ἰωάσαφ, ἐνθ' ἀναφέρεται:

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 276.

² Τὰ πλείστα οὐ τοῦ σημειώματος τούτου ὡς καὶ τοῦ ἐν σ. 236^α συντομογραφικῶς: δ.

«το κελ^{ον} τοῦ α^ρ(ίου) Μετεώρ^{ου} τὴν Ὑψηλοτέραν...» ¹ Μετὰ ταῦτα ἀπαντῶμεν «... τὴν Παναγίαν εἰς τὴν Ὑψηλοτέραν» «τοῦ Μετεώρου» περὶ τὸ ἔτος ςϵϛΚϛ' (=1417/8) ἐν σημειώματι τοῦ φ. 371^b τοῦ ὑπ' ἀριθ. 88 κώδικος τοῦ Μετεώρου. Πολλῶ μεταγενεστέρα εἶναι ἡ μνεῖα τῆς Ὑψηλοτέρας ἐν τῷ «Συγγράμματι ἱστορικῷ... περὶ τῆς Σκήτεως... Δουπιάνου», ² γεγραμμένῳ, ὡς πολλάκις ἐρρήθη, μεσοῦντος τοῦ Ιϛ' αἰῶνος.

Τὰ κατωτέρω «Πάτρια» γνωρίζουσιν ἡμῖν ἡγουμένους τῆς μονῆς Ὑψηλοτέρας τοὺς ἐξῆς: Δωρόθεον, Μακάριον, Βαρνάβαν. Ἐκ τῶν κωδίκων καὶ ἐγγράφων τῶν ἐν Μετεώρῳ, πλὴν τοῦ Βαρνάβα, γινώσκειται ὁ Δωρόθεος. Ἐν δοκιμῳ τοῦ φ. 216^b τοῦ κ. 25 τοῦ Μετεώρου, ἐν ᾧ, ὡς ἐρρήθη, κεῖνται τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος Πάτρια, ἀναγινώσκομεν: «ἔορτα ν μνήμῃ τ^ῆ... Δωροθέου τ^ῆ | μοναχοῦ καθ' ἡγούμενου S κίτορος τοῖς Ὑψηλοτέρας [= Ὑψηλοτέρας]». Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Δωροθέου, τοῦ κτίστου τῆς Ὑψηλοτέρας, ἡ μονὴ αὕτη ἐν φ. 1^α τοῦ κώδικος 5 τοῦ Μετεώρου καλεῖται «τοῦ | Δωροθ^ῆ(ου)». Ἄλλος ἡγούμενος τῆς Ὑψηλοτέρας, Παπανικόδημος τις, τοῦ ΙΕ'—Ιϛ' αἰῶνος, γινώσκειται ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθ. 98 (φ. 139^α) καὶ 208 (φ. 55^α) κωδίκων τοῦ Μετεώρου. Ἐκ δὲ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 26 γράμματος τῆς αὐτῆς μονῆς γινώσκειται «... καθηγουμενος... μονῆς Ὑψηλοτέρας Σεργιος νερομναχος» ἡγουμενέουσας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1634 καὶ 1653· τούτου ἡ σφραγὶς φέρει τὸ ἔτος 1627. ³ Μεταγενεστέραν ταύτης μνεῖαν τῆς Ὑψηλοτέρας ὡς μονῆς ὑφισταμένης δὲν ἔχω.

Ἐπανερχόμενοι καὶ πάλιν εἰς τὰ κατωτέρω «Πάτρια», παρατηροῦμεν ὅτι ἐν αὐτοῖς ἔχομεν καὶ τὴν πρώτην μνεῖαν τῆς

¹ Πηβλ. Παρφόφ. Οὐσπένσκιη, Ἄποδημα εἰς τὰς μονὰς Μετεώρων σ. 468.

² Δυκόβι, σ. 418, 418.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 282—Πηβλ. Παρφόφ. Οὐσπένσκιη, ἐνθ' ἀν. σ. 227, 458.

μονής Χρυσένου ἢ Χρυσίνῃ τοῦ δήμου Χαλκίδος τῆς παρ' Ἀσπροποτάμῳ. Τῶν δ' ἐν τοῖς «Πατρίοις» μνημονευόμενων προσώπων ὁ μὲν ἱερεὺς *Μανασσῆς*¹ δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ταύτισθῇ πρὸς τὸν ποτὲ κτήτορα τοῦ κώδικος 302 τοῦ Μετεώρου, ἐν ᾧ, φ. 1^α, ἀναγινώσκομεν: «*τάπητος: θίτ^{ον} Μανασση*». Ὁ δὲ «*Νεόφυτος ὁ τοῦ δευτερέοντος*»², ὁ συνέριθρος τοῦ Δωροθέου τοῦ κτίστου τῆς Ὑψηλοτέρας, δύναται νὰ ταύτισθῇ πρὸς τὸν *μοραχὸν Νεόφυτον*, τὸν ἀναφερόμενον ἐν τῷ προμνημονευθέντι γράμματι τοῦ Λαρίσσης Ἰωάσαφ, τοῦ ἔτους 1401/2, ὡς κληροδοτήσας ἀμπέλιόν τι εἰς «*το κελ^{ον} τοῦ α^ι(ου) Μετεώρ^{ου} τῆν Ἠψηλωτέραν*». Περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐν τοῖς προκειμένοις «*Πατρίοις*» μνημονευομένου *Νεοφύτου*, τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ βιβλιογράφου Νείλου,³ ὡς καὶ ἄλλων τινῶν ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὰ «*Πάτρια*» τῆς Ὑψηλοτέρας, θὰ ἔχωμεν ἀφορμὰς νὰ πραγματευθῶμεν παρακατιόντες.

Παρέχομεν δὲ κατωτέρω τὰ «*Πάτρια... πέτρας* τῆς λεγομένης Ὑψηλοτέρας...» ὅπως κεῖνται καθ' ὅλου ἐν τῷ κώδικι, ἐν πιστοτίῳ ἀντιγράφῳ εἰς τοῦτο προβαίνομεν ἅτε ἔχοντες ὑπ' ὄψιν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἰδιόγραφον τοῦ συγγραφέως.

Ζ'.

Ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται κατωτέρω «*[Γράμμα ἀτελὲς σχετικὸν πρὸς τὴν μονὴν Ὑψηλοτέρας(;)]*,» ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 135 (B. 42) κ. τοῦ Μετεώρου, ἐν ᾧ γέγραπται τοῦτο ἐπὶ παραφύλλου πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ κώδ. κειμένου. Εἶχε δ' ἐπικολληθῆ τὸ παράφυλλον τοῦτο ἐπὶ τῆς πινακίδος οὕτως ὥστε

¹ Ἰδὲ καὶ κατωτέρω σ. 274 κ. ε.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 276.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 275.

τὸ γράμμα δὲν ἐφραίνετο, ἀπεκαλύφθη δὲ ὑπ' ἐμοῦ, ἀποσπασθὲν ἐπιτηδείως ἀπὸ τῆς πινακίδος. Καὶ ἡ μὲν γραφὴ τοῦ γράμματος εἶναι τοῦ προμνημονευθέντος βιβλιογράφου Νείλου, ὅστις καὶ μνημονεύεται ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ ὁ πνευματικὸς πατὴρ τῶν ἐν Μετεώρῳ κτθ Ἰωάσαφ, ὁ κατὰ κόσμον βασιλεὺς Ἰωάννης, εἰ καὶ ἡ μνεῖα τοῦ δευτέρου τούτου εἶναι πως ἀμφίβολος. Τὸ δὲ περιεχόμενον τοῦ γράμματος εἶναι προφανές· ἠγοούμενός τις τῆς Ὑψηλοτέρας, λήγοντος τοῦ ΙΔ' ἢ ἀρχομένου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, γράφει πρὸς τινα *τιμίαν καὶ εὐγενεστάτην ἐν γυναιξὶ* σύζυγον Ἀγγέλου τινός, πανευγενεστάτου οἰκείου «*τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν ἀνδ(έντου;) καὶ βασιλέως*»¹, τετιμημένου δὲ διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης². Ὡς ἔξεστιν εἰκᾶσαι ὁ Ἀγγελος οὗτος εἶχε πιθανώτατα τὸ ὄφικιον τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐν τῇ αὐτῇ τῶν δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου. Καὶ ἀλλαχόθεν γνωρίζομεν ἐν τῇ αὐτῇ τούτων τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Οὕτω ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 29 βαροκκικῷ κώδικι τοῦ Ὁξωνίου ἔχομεν μνεῖαν τοῦ *Μιχαὴλ Ζωριάνου ἢ Ζωριανοῦ*:

ἰ ὄφικι^{ον} ἔχοντος τοῦ τῆς τραπέζης

*Θωμᾶ δεσπό(ου), εὐσεβοῦς βασιλέως.*³

(Πρόκειται περὶ τοῦ Θωμᾶ Ἀγγέλου, ἀρχαντος τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τοῦ 1296 μέχρι τοῦ 1318).

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 277.

² Αὐτόθι.

³ Coxe, Catalogi codicum manuscriptorum bibliothecae Boblianae pars prima recensioem codicum Graecorum continens. Ἐν Ὁξωνίῳ 1853, σ. 46 κ. ε.—Πρβλ. Σπ. Π. Λάμπρου, Πρὸς βαρὸν σημεῖωμα περὶ Μιχαὴλ Ζωριανοῦ. Ἐν τῇ Ἐπετηρίδι «Πατριασοῦ». Ἔτος Ζ' (1903) σ. 221. Τὸ ἀνωτέρω σημεῖωμα τοῦ βαροκκικοῦ κώδικος ἐρῶτερον πρὸς Σπ. Π. Λάμπρου, Μιχαὴλ Ζωριανός καὶ ὁ ὑπ' ἀρ. 29 βαροκκικός κώδιξ. Ἐν τῇ Ἐπετηρίδι «Πατριασοῦ». Ἔτος Η' (1904) σ. 63.—(Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Νέος Ἑλληνομνημῶν, Τομ. Α', 1904, σ. 87, Τομ. Β', 1905, σ. 293, Τομ. Γ', 1906, σ. 474 κ. ε.)

II

Τὸ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδιδόμενον κατωτέρω «*Κατάστιχον διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν κελλιωτῶν*» ἐξεγράφη πιστῶς ἐκ χαρτίου παραφύλλου συνεσταχωμένου τῷ ὑπ' ἀριθ. 372 (B. 14) κώδικι τοῦ Μετεώρου. Καὶ συνεστάχεται μὲν τὸ παράφυλλον πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ εἰρημένου κώδικος κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἡ γραφὴ δ' ὅμως τοῦ ἐν τῷ παραφύλλῳ τούτῳ «*κατασίχου*» εἶναι προφανῶς ἀρχαιοτέρα, τοῦ ΙΖ' μεσοῦντος αἰῶνος, πάντως δ' ὅμως μεταγενεστέρα τοῦ ἔτους 1614, καθ' ὅσον ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος *κατασίχῳ* μνημονεύεται «*ἡ παναγία ἡ νέα μονῆ*», ἀνεγερθεῖσα καὶ ἀνακαινισθεῖσα — πρότερον ἔρημος κατὰ τὴν παράδοσιν οὕσα — τῷ ἔτει τούτῳ ἢ ὀλίγῳ πρότερον, ὡς διδάσκει τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. ΚΕ' ἐκδιδόμενον σιγίλλιον τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Τιμοθέου Β'. Ἄλλὰ τί εἶναι τὸ προκείμενον: «*Κατάστιχον διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν κελλιωτῶν*»; Καθ' ἡμᾶς ἀναγραφὴ τῶν ἄσπρων, ἅτινα ἑτησίως ὡς τέλος ἀπέτινον αἱ διάφοροι μοναὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Σκήτιν τοῦ Μετεώρου εἰς τὴν μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως, τὴν κατ' ἐξοχὴν Μετέωρον, τὴν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' ἤδη αἰῶνος προΐσταμένην τῆς ὅλης Θηβαΐδος τῶν Σταγῶν. Ἦτινὸν φαίνεται μοι πιθανόν, ὅτι ἡ προκείμενη ἀναγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τέλη καταβαλλόμενα ἑτησίως ὑπὸ τῶν μονῶν Μετεώρων τῷ ἐπισκόπῳ Σταγῶν «*ἐνεκεν ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας τῆς εἰς αὐτὸν*»¹ ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἡ ἀναγραφὴ αὕτη διασφίξει τὰ ὀνόματα τῶν μονῶν καὶ μονυδρίων ὑφισταμένων κατὰ τὸ πρῶτον

¹ Τοῦτο εἶναι φράσις κειμένη ἐν τῇ διαθήκῃ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάσαφ καὶ Μαξιμου τῶν ἐξ Ἰωαννίνων κτιστῶν τῆς μονῆς Ῥουσάνου τῶν Μετεώρων. — Περὶ βλ. Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνημον. Τόμ. Β'. (1905) σ. 145 καὶ 160 στίχ. 26.

ἡμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν τῇ περιοχῇ Μετεώρων. Ἡ παράδοσις λέγει ἀορίστως ὅτι μὲν περὶ εἴκοσι καὶ τεσσάρων, ὅτι δὲ περὶ δέκα τεσσάρων καὶ ὅτι περὶ δώδεκα μονῶν τῶν Μετεώρων. Τὸ «*Σύγγραμμα ἱστορικὸν ... περὶ τῆς Σκήτεως ... Δουπιάνου...*», γραφέν, ὡς κατ' ἐπανάληψιν εἴπομεν, κατὰ τὸν ΙΓ' μεσοῦντα αἰῶνα, ποιεῖται μνείαν «*δεκατεσσάρων μονῶν*»¹ τῶν Μετεώρων· ἐξ αὐτῶν ὀνομαστί μνημονεύει, πλὴν τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, τὰς μονὰς καὶ τὰ καθίσματα τοῦ Παντοκράτορος, τοῦ Στύλου, τοῦ Προδρόμου, τοῦ Μεγίστου Νικολάου τοῦ Ἀναπαυσᾶ, τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Κοφινῶ ἢ Κοφινᾶ, τοῦ Βαρλαάμ, τῆς Ὑπαπαντῆς, τοῦ Ῥουσάνου, τοῦ Καλλιστράτου, τῆς Ἀγ. Τριάδος, καὶ τῆς Ὑψηλοτέρας². Ἐξ αὐτῶν δὲν μνημονεύει τὸ ἡμέτερον «*Κατάστιχον*» μόνον τὸ μονύδριον τοῦ Προδρόμου καὶ τὸ τοῦ Στύλου. Ἐν τῷ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Θ' ἐκδιδομένῳ κειμένῳ, γραφέντι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1634 καὶ 1653, μνημονεύονται πλὴν τῆς κατ' ἐξοχὴν μονῆς Μετεώρου καὶ αἱ ἐξῆς αἱ ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ: τοῦ Βαρλαάμ, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ῥουσάνου, τοῦ Ἀγ. Στεφάνου, τῆς Ἀγ. Τριάδος, Ἀγ. Νικολάου Ἀναπαυσᾶ, τοῦ Προδρόμου, τῆς Ἀγ. Μονῆς, τῆς Ὑπαπαντῆς, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῆς Ὑψηλοτέρας, τοῦ Ἀγ. Δημητρίου. Ἐξ αὐτῶν δὲν μνημονεύει τὸ ἡμέτερον «*Κατάστιχον*», τὸν Ἀγ. Στέφανον, τὸν Προδρόμον, καὶ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας. Τέλος ἡ παράδοσις ἐπιβεβαιουμένη ἐν πολλοῖς καὶ ὑπὸ ἐγγράφων μαρτυριῶν³ διασφίξει καὶ ἄλλα ὀνόματά τινα μοναστηρίων ἐν τοῖς βράχοις τῶν Μετεώρων. Οὕτως ὁ Heuzey⁴

¹ Heuzey—Daumet, *Mission archéologique de Macédoine* τ. 437.

² Ἀπόθ. σ. 442, 443, 444, 445, 446.

³ Ἰδὲ καὶ Πορφύριον Οὐσπένσκι, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς Μετεώρων, σ. 251 κ. ἑ. (καὶ σ. 108).

⁴ Heuzey—Daumet, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 440, ἐν ὑποσημ. 2.

ἀναφέρει ὀκτὼ μὲν μοναστήρια κατοικούμενα καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς ἐπεσκέφθη τὰ Μετέωρα (1857 καὶ 1861), ἦτοι τὸ κατ' ἐξοχὴν Μετέωρον, τοῦ Βαρλαάμ, τὸν "Αγ. Στέφανον, τὴν "Αγ. Τριάδα, τὸν "Αγ. Νικόλαον τοῦ Κοφινᾶ [γράφει τοῦ "Αναπαυσᾶ], τὴν "Αγ. Μονήν, τὸ «Ρουσάνη» καὶ τὴν Ὑπαπαντήν, τρία κείμενα ἐν τῷ «Συγγράμματι ἱστορικῷ περὶ τῆς Σκήτεως ... Δουπιάνου...» ἦτοι τὸν Παντοκράτορα, τοῦ Καλλιστράτου, τὴν Ὑψηλοτέρα καὶ τὰ ἑξῆς—κατὰ τὰς προφορικὰς παραδόσεις—μοναστήρια τῶν Μετεώρων: "Αγ. Πνεῦμα, "Αγιον Μόδεστον ἢ «(Μοδῆ)», "Αλυσοσον, Ὀγλᾶν, "Αγ. Ταξιάρχας, (ἦτοι τὴν μονὴν τοῦ Στύλου)¹, "Αγ. Γεώργιον, "Αγ. Δημήτριον, "Αγ. Ἀντώνιον, "Αγ. Ἀθανάσιον, Παναγίαν(;), "Αγ. Νικόλαον τοῦ Μπάτοβα. Ὁ δὲ Πολύκαρπος Ῥαμμίδης, γράφων τῷ 1882, ἀναφέρει διατηρουμένας μὲν μονὰς τῶν Μετεώρων τὴν Μεταμόρφωσιν τὴν κατ' ἐξοχὴν Μετέωρον, τοῦ Βαρλαάμ, τὸν "Αγ. Νικόλαον τὸν ἐπιλεγόμενον Ἀσμενος, τὴν Ἀγίαν Μονήν, τοῦ «Ρουσάνου», τὴν Ὑπαπαντήν, τὴν "Αγ. Τριάδα, τὸν "Αγ. Στέφανον, «κατεδαφισμένας» δέ, ὡς λέγει, μονὰς τῶν Μετεώρων τὴν Ὑψηλοτέρα, τοὺς Ταξιάρχας, τὸν "Αγ. Εὐστράτιον, τὸν Παντοκράτορα, τὸν "Αγ. Μόδεστον, τῆς Ἀλέσσεως, τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους, τὸ "Αγ. Πνεῦμα, τὸν "Αγ. Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, τὸν "Αγ. Ἀντώνιον καὶ τὸν "Αγ. Νικόλαον [Μπάτοβα]². Παραβάλλοντες τὰς ἀναγραφόμενάς ἐν τῷ προκειμένῳ «Κατασίχῳ διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν κελλιωτῶν» μονὰς τῶν Μετεώρων πρὸς τὰς παρὰ τοῦ Henzey φερομένας ὡς ἐκ παραδόσεως γνωστὰς καὶ τὰς παρὰ Πολυκάρπου Ῥαμμίδη ὡς

¹ Ἡβλ. ἄνωτέρω σ. 286* καὶ κατωτέρω σ. 245.

² Πολυκάρπου [Ῥαμμίδου], Τὰ Μετέωρα σ. 80 κ' ε.—Ὁ Π. Α. Ἀ[ραβαντινός] (Χρονολογία τῆς Ἡπείρου, Τόμ. Β' σ. 103 ἀναφέρει καὶ μονὴν Πλατυτέρας τῶν Μετεώρων. Τοῦτο εἶναι ἐσφαλμένον ἀντὶ: Ὑψηλοτέρας.

«κατεδαφισμένας», παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κατασίχῳ δὲν ἀναφέρονται τὸ "Αγιον Πνεῦμα, ὁ Ὀγλᾶς, οἱ Ταξιάρχαι, ὁ "Αγ. Ἀντώνιος, ὁ "Αγ. Ἀθανάσιος (τοῦ λεγομένου Ῥοξώρη;) ἢ Παναγία (;), ὁ "Αγ. Εὐστράτιος καὶ ὁ "Αγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Τὸ Μόδιον τοῦ «Κατασίχου» εἶναι ἡ μονὴ τοῦ "Αγ. Μοδέστου, ἰδρυμένη κατὰ τὰ ἀνατολικά τῶν Μετεώρων, οὐ μακρὰν τῆς Καλαμπάκας, μονὴ παλαιά· ἤδη βυζαντιανὸν γράμμα τοῦ IB' αἰῶνος, ὅπερ προσεχῶς δημοσιεύομεν ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς Βαρλαάμ, ἀναφέρει «γῆν τοῦ "Αγ. Μοδέστου... κατεχομένην παρὰ τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς [Σταγῶν]» καὶ ἀναφέρει καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς γῆς ταύτης. Ῥάχη δὲ τοῦ «Μοδίου» μνημονεύεται καὶ ἐν συγγίλω τοῦ Πατριάρχου Τιμοθέου Β', τοῦ ἔτους 1614¹. Ὁ "Αγ. Νικόλαος ὁ ἐπιλεγόμενος τοῦ Ἀσμενος—κατὰ τὸν Πολυκάρπον Ῥαμμίδην—εἶναι ὁ ἄλλως τοῦ Ἀναπαυσᾶ. Ὁ δὲ "Αγιος Νικόλαος τοῦ Μπάτοβα εἶναι ὁ ἄλλως τοῦ Κοφινᾶ.² Ὁ "Αγ. Γεώργιος εἶναι ὁ καὶ Μαντηλᾶς ἢ Μαντηλοφόρος.³ Τὸ «Κάλλιστρον» τοῦ «Κατασίχου» = Κάλλιστον⁴, ἦτοι ἡ μονὴ τῶν "Αγ. Ἀποστόλων, ἰδρυμένη ἐφ' ὑψηλοτάτου παρὰ τὴν Καλαμπάκην βράχου, τοῦ ἐπιλεγόμενου Ἀγία⁵. Τὸ ὄνομα φαίνεται, ἔσχεν ἡ μονὴ ἀπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς. Ἐχομεν δὲ καὶ ἀλλαχοῦ αὐτῆς μνηεῖαν· οὕτω ἐν συγγιλιῶδι γράμματι τοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης Νεοφύτου τοῦ 1541 ἀναφέρεται τὸ κελλίον «οἱ "Αγιοι Ἀπόστολοι οἱ λεγόμενοι τοῦ Κάλλιστου»⁶.

¹ Ἴδὲ Πορφύριον Οὐδσπένδικη, ἐνθ' ἄνωτέρω σ. 215, 481. Ἴδὲ (καὶ σ. 246, 251, 253, 682).

² Πλεῖστοι τῶν περὶ Μετεώρων γραφάντων ἐκλαμβάνουσι ὡς "Αγ. Νικόλαον τοῦ Κοφινᾶ τὸν "Αγ. Νικόλαον τοῦ Ἀναπαυσᾶ.

³ Ἴδὲ περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου τὸν Ζωσιμῶν Ἐδφιγενίτην, Ἡμερολόγιον «Φήμη» τοῦ 1888, σ. 144.

⁴ Καὶ ἐν φ. 2^α τοῦ κἀδ. 240 τοῦ Μετεώρου Κάλλιστρος = Κάλλιστος.

⁵ Πολυκάρπου [Ῥαμμίδου], Τὰ Μετέωρα σ. 88.

⁶ Πορφύριου Οὐδσπένδικη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων σ.

Ἐν τέλει δ' ἐντύπου Εὐαγγελίου, ἐκδόσεως Στεφάνου Sabien ἐν Βενετία 1539, ὅπερ τῇ 4ῃ Ὀκτωβρίου 1908 εἶδον ἐν τῇ μονῇ Ῥουσάνου τῶν Μετεώρων, ἀναγινώσκομεν πλήρη ἀνορθογραφῶν: «*Τοῦτο τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἠγόρασεν ὁ Δημήτριος ὁ Χαλκιᾶς ἀπὸ τὰ Τρίκαλα καὶ ἀφίερωσεν αὐτὸ εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐπονομαζόμενον Καλλίστου ἐπὶ ἔτους ζνς [=1547/48].*»¹ Κατὰ ταῦτα ἀναμφιρρήστως καθίσταται καὶ ὁ ταύτισμός μονῆ Καλλίστου=μονῆ Ἁγίων Ἀποστόλων.² Πρέπει δὲ νὰ διακρίνηται ἡ μονὴ Καλλίστου—ὡς δεικνύει ἐναργῶς καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κατάστιχον—ἀπὸ τῆς μονῆς Καλλιστράτου, τῆς ἀναφερομένης ὡς ἐρρήθη καὶ ἐν τῷ «*Συγγράμματι ἱστορικῷ . . . περὶ τῆς Σκήτεως . . . Λουπιάνου . . .*». Δὲν ἔχει δὲ ἀπολύτως οὐδεμίαν σχέσιν ἡ προμνημονευθεῖσα μονὴ Καλλιστράτου τῶν Μετεώρων—παρὰ τὰ πιστευόμενα ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἐν αὐτοῖς πατέρων—πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Νικάνορος τοῦ Θεσσαλονικέως, τὴν ἐπὶ τοῦ Καλλιστράτου ὄρους ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γρεβενῶν, τὴν κοινῶς ἐπικαλουμένην Ζάμπορδαν.³ Ἡ ἐν τῷ καταστίχῳ ἡμῶν μονὴ Καλλιστράτου ἔκειτο ἐν τῇ αὐστηρῶς περιοχῇ τῶν Μετεώρων.⁴ Ταύτης δὲ ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 23 κώδιξ τῆς μονῆς Ῥουσάνου ἐν τέλει τούτου ἀναγινώσκομεν ἐρυθρόγραμμα: «† *Ἐτ'λειώ(η)*..

469—(Πρὸς Ἰωάν. καὶ Ἀλκ. Σακελλίωνας, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος σ. 261'. (ἐνθα διορθωτέον τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τοῦ γράμματος εἰς 1541 ἀντὶ 1542· τὸ αὐτὸ ἀβλῆπημα καὶ παρὰ [P. Marc], Plan eines Corpus der griechischen Urkunden σ. 42 ἀριθ. 15, καὶ 112 ἀριθ. 28a).

¹ Τὸ ἀφιέρωμα τοῦτο μνημονεύει καὶ ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 218 καὶ 284 κ. ε.

² Ἴδὲ καὶ τὸν Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀν. σ. 148, 156, 159, 253.

³ Ἴδὲ περὶ ταύτης σημείωμα Νικάνορος τινός ἐν τῇ Ἐφημερίδι «Θεσσαλίαν» τοῦ Βάλου, ἀριθ. 2692 (Πέμπτη 15 Ἰανουαρίου 1909).

⁴ Ἴδὲ καὶ τὰς παρὰ Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 575 παραπομπάς.

διὰ χειρὸς . . . Νεῖλου μ^ο(α)κ^ο. τάχα S' πν(ευματ)ικοῦ, εὐρίσκομ(έν)ου, εἰς κελίον Καλλιστράτου; . . . † *Ἐτους ̅ϛ̅λ̅γ̅ [=1524/5]*» Τὰ αὐτὰ που λέγει καὶ ἕτερον σημεῖωμα ἐν φ. 99^b τοῦ αὐτοῦ κώδικος¹ ἐν δὲ τῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν παραφύλλῳ τούτου ἀναγινώσκομεν τὸ ἐξῆς σημεῖωμα, γραφὲν κατὰ τὸν ΓϚ' = IZ' αἰῶνα, πλήρες δ' ἀνορθογραφῶν: «*τοῦτο τὸ βιβλίον εἶναι προσηλωμένον εἰς τῆς βασιλικῆς μονῆς M. πατρὸς καὶ τὸ ἐπίκλην αὐτοῦ Καλλιστράτου*». Ἡ μονὴ Καλλιστράτου ὑπῆρξε μικρὰ πάντοτε, κελλίον, τὰ δὲ λεγόμενα ἐν τῷ τελευταίῳ σημειώματι περὶ βασιλικῆς μονῆς ἐγράφησαν προφανῶς ἐν παρόδῳ κατὰ μίμησιν κακόζηλον τῶν περὶ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως, τῆς κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου, καὶ τῆς μονῆς Βαρλαάμ λεγομένων. Πρὸς τοπογραφικὸν δὲ καθορισμὸν τῆς μονῆς Καλλιστράτου δύνανται νὰ ὀδηγήσωσι τὰ κείμενα ἐν σιγίλλῳ τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Β', τοῦ ἔτους 1614,² καὶ τὰ κείμενα ἐν τῷ κατωτέρῳ ὑπ' ἀριθ. IΘ' (σ. 311) ἐκδομένῳ γράμματι. Ἡ δὲ «ἄλυσος» τοῦ καταστίχου εἶναι ἢ ἐπ' ὀνόματι τῆς προσκυνήσεως τῆς ἀλύσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου μονή, ἰδρυμένη ἐπὶ δυσπροσίτου βράχου ἀνωθεν τῆς Καλαμπάκας³, Ἄλτσος δὲ κοινῶς καλουμένη. Πλὴν τὸ ἡμέτερον κατάστιχον ἀναφέρει καὶ τέσσαρας μονάς μὴ μνημονευόμενας παρὰ Heuzey καὶ Πολυκάρπῳ Ῥαμμίδῃ εἶναι αὗται: «*τὸ κελλί τοῦ Κωνσταντίνου*», «*ὁ Ἁγ. Παῦλος*», «*ἡ Μύκανη*», «*τοῦ Μπονήλα*». Ἐν τῷ προμνημονευθέντι γράμματι τοῦ Λαοῖσσης Νεοφύτου, τοῦ ἔτους 1541, ἀναφέρεται: «*. . . ἡ Παναγία μου, ἡ ἐπονομαζομένη Μήκανη, . . . ὁ Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὁ ἐπιλε-*

¹ Ἴδὲ καὶ Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 217 κ. ε. καὶ 252 ἐν σχέσει πρὸς τὸν κώδικα τούτου τῆς μονῆς Ῥουσάνου τῶν Μετεώρων.

² Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 215, 481.

³ Πολυκάρπῳ [Ῥαμμίδῃ]. Τὰ Μετέωρα, σ. 38—Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 284, 251, 258 (καὶ 558).

γόμενος Μπουνήλα...», κελλία κατεχόμενα παρὰ τοῦ Μετεώρου. Ἡ Μικανη ὑπενθυμίζει ἡμῖν τὸ πρόσταγμα τοῦ Σέρβου τσάρου Συμεὼν Οὐρέση, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Στεφάνου Dusan, τοῦ ἔτους 1358, κατ' ὃ πρόσταγμα «τὸ σπήλαιον τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ Κυρίλλου, τὸ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Μηκάνης ἔχει αὐτὸ ἀπὸ γονικότητος» ὁ πρῶτος τῆς Σκήτεως Σταγῶν ἱερομόναχος Νεῖλος¹, καὶ ὑπενθυμίζει ἡμῖν «τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως κυρίου Στεφάνου [Οὐρέση]», τοῦ ἔτους 1362, κατ' ὃ «διορίζεται, ἵνα καὶ τὸ σπήλαιον τὸ καὶ ἐπονομαζόμενον τοῦ Κυρίλλου εἰς τὴν Μικάνην, ὃ εὐρίσκεται κατέχων διὰ γονικότητος ὁ παρ-οσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ Πρῶτος τῆς Σκήτεως [Σταγῶν] κῆρ Νεῖλος, ἵνα καὶ <τ>οῦτο κατέχεται παρ' αὐτοῦ...». ¹ Πλὴν δὲ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐπιλεγομένου Μπουνήλα ἔχομεν παρὰ τὸ χωρίον Μπλαχάβα τῆς Καλαμπάκας καὶ Παναγίαν τοῦ Μπουνήλα² (περὶ ἧς καὶ δημῶδεις τραγικοὶ θρῦλλοὶ διασφ-ζονται), ἐπικαλουμένην κοινῶς καὶ ἀφωρισμένο μοναστήρι. Τὸ δ' ἐν τῷ καταστίχῳ «κελλί τοῦ Κωνσταντιου» θὰ ἔσχε βεβαίως τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ, ὡς δῆλον ὅτι καὶ αἱ μοναὶ Καλλιστράτου καὶ Καλλισίου. Τοιαύτη μονὴ ἀπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς ἐπωνυμουμένη, θὰ ἦτο καὶ ἡ τοῦ Θεοσηρίκιου κατὰ τὰ Μετέωρα. Ταύτης ἔχω μνείαν ἐν γράμματι τοῦ Λαρίσης Ἰωάσαφ, ἐκδοθέντι ἀρχομένου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὑπερ-γράμμα ἔταξα ὑπ' ἀριθ. θ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Μετεώρου.³ Τὰ τε-

¹ Πορφύριος Οὐδέπενδκη, ἐνθ' ἀν. σ. 446 καὶ 451 (καὶ 582).—Δὲν φαίνεται μοι πιθανὸν ὅτι τὴν Παναγίαν τῆς Μικάνης ἐννοεῖ ὁ Ηπειρεὺς (ἐνθ' ἀν. σ. 440 ὑποσ. 2) ἀναγράφων Παναγίαν, οὕτω ἀορίστως, ἐν ταῖς κατὰ παράδοσιν μοναῖς τῶν Μετεώρων. Πιθανώτερον φαίνεται μοι ἐννοεῖν τὴν Παναγίαν τῆς Δούπιανης (=Δουπιάνου εἴτε Δουπιανού).

² Ταύτης παλαιὰν σφραγίδα εὑρον εἰς χεῖρας τοῦ κ. Θεοφάνους Χρυσόπολου, μοναχοῦ τῆς μονῆς Βαρυλάμ τῶν Μετεώρων, μὲν Σειπτεμβρίῳ τοῦ 1908. Ἐφρόντισα γὰρ κατατεθῆ αὐτῇ ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μονῆς.

³ Ἄγνωστον κατὰ πόσον ὁ κῆρ Θεοσηρίκιτος δ' ἐν φ. 293v τοῦ

λευταῖα ταῦτα κελλία εἴτε μοναστήρια, δῆλον ὅτι τοῦ Καλλισιράτου, τοῦ Κωνσταντιου, τοῦ Θεοσηρίκιου, δύνανται ἴσως γὰ ταῦτισθῶσι πρὸς τινὰ τῶν ἀναγεγραμμένων παρὰ Ηπειρεὺς καὶ Πολυκ. Ῥαμμίδη. Ὑπὸ σημείωσιν ὅτι ἐν προστάγματι τοῦ βασιλέως κυρίου Συμεὼν [Οὐρέση], τοῦ ἔτους 1362, ἀναφέρεται καὶ τι σπήλαιον ἐν τῇ περιοχῇ Μετεώρων «τοῦ παπᾶ κῆρ Νεοφύτου εἰς τὸ πηγάδιον». ¹ Ἐν δὲ ὀρισμῷ τοῦ καίσαρος Ἀλεξίου Ἀγγέλου, τοῦ 1388, ἔχομεν μνείαν τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ «κελλίου, τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμένου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, <σ> διακειμένου εἰς τὸ πηγάδιον», ὑπερ κελλίον δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀρισμοῦ ἀποδίδεται εἰς τοὺς ἐν Μετέωρῳ ἀσκουμένους.² Τὸ ἐν σπηλαίῳ κελλίον τοῦτο τοῦ Νεοφύτου τὸ εἰς τὸ πηγάδιον δυνάμεθα γὰ ταῦτισωμεν ἀσφαλῶς πρὸς τὸ ἐν σπηλαίῳ κελλίον τὸ περιγραφόμενον ἐν ἀρχῇ τῶν «Πατρῶν» τῆς Ὑψηλοτέρας. Ἐν τούτοις ἀναφέρεται ὅτι τὸ προμνημονευθὲν σπήλαιον κατέσχε καὶ ἐπηύξησεν ἱερομόναχος τις ἐκ τῆς μονῆς Χρυσίου Μακάριος, ὅστις «καὶ ἀρχιμανδρήτης γέγονε»³ «(αἱ) ἐφύτευσε μερικὸν ἀμπέλιον»⁴ διὰ τὸ κάθισμα τοῦτο. Καὶ ἐν τῷ προμνημονευθέντι ὀρισμῷ τοῦ καίσαρος Ἀλεξίου Ἀγγέλου ἀναγινώσκομεν: «ἐνεμφάνησε [ὁ Μακάριος πνευματικὸς τοῦ Μετεώρου] παραδοτηκὸν καὶ διαθηκὸν γράμμα τοῦ τιμωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ ἀρχιμανδρίτου κῆρ Μακαρίου τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, ὅτι τὸ κελλίον [τῆς Θεοτόκου τὸ εἰς τὸ πηγάδιον] μετὰ <τῶν> ἀμπελίων καὶ δικαίων, ὧν ἔχει, ἐπαφήμη

ὑπ' ἀρ. 160 κώδικος τοῦ Μετεώρου κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀναφερόμενος, δύναται γὰρ συσχετισθῆ πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος μονὴν τοῦ Θεοσηρίκιου.

¹ Πορφύριος Οὐδέπενδκη, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 450 (138 καὶ σ. 147).

² Ἀπὸ αἰ. σ. 465 κ. ἔ. (138 καὶ σ. 153).

³ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 275.

⁴ Ἀπὸ αἰ.

διαλαμβάνον τοῦτο εἰς τὸν τιμιώτατον ἐν μοναχοῖς κῆρ Ἀθανάσιον [τοῦ Μετεώρου].¹ Ἐν τοῖς «Πατρίοις» τῆς Ὑψηλοτέρας ἀναφέρεται ὅτι μετὰ τὸν ἐκ Χρυσίου Μακάριον παρέλαβε τὸ σπήλαιον ὁ πνευματικὸς γέρον τῶ βιβλιογράφου Νεῖλου Νεοφύτου.² Καὶ ἐν τῷ «προστάγματι τοῦ βασιλέως κυρίου Συμεὼν» ἀπαντᾷ ἀκριβῶς «[τὸ σπήλαιον]... τοῦ παπᾶ κῆρ Νεοφύτου». Ὅτι δὲ τὸ σπήλαιον τοῦτο ἔκειτο «εἰς τὸ πηγάδιον» καὶ ἀπεκαλεῖτο οὕτω διδασκόμεθα καὶ ἐκ τοῦ «προστάγματος τοῦ βασιλέως κυρίου Συμεὼν» καὶ ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ καίσαρος Ἀλεξίου Ἀγγέλου, τοῦ ἔτους 1388. Ἀκριβῶς δὲ καὶ ἐν τοῖς «Πατρίοις» τῆς Ὑψηλοτέρας ἀναγινώσκουμεν ὅτι «...κάτωθεν [τοῦ σπηλαίου τοῦ κῆρ Νεοφύτου]... ἢν, ἢ καθολικὴ πηγὴ τοῦ ὕδατος...».³ Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων νύξων ἀσφαλῶς δυνάμεθα νὰ ταύτισωμεν τὸ ἐν σπηλαίῳ κάθισμα τοῦ κῆρ Νεοφύτου τὸ εἰς τὸ πηγάδιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ περιγραφόμενον ἐν ἀρχῇ τῶν «Πατρίων» τῆς Ὑψηλοτέρας.

Ἐν τῷ κατ' ἐπανάληψιν προμνημονευθέντι γράμματι τοῦ Δαρίσσης Νεοφύτου, τοῦ ἔτους 1511, ἀναφέρονται καὶ «Ἅγιοι Θεόδωροι» ὑποκείμενοι εἰς τὰ Μετέωρα. Πρόκειται προφανῶς περὶ τῆς μονῆς ἐκείνης τῆς ἄνωθεν τοῦ χωρίου Κουβέλτζη (τοῦ δήμου Αἰγινίου), οὔσης τανῦν προσηρημένης τῇ μονῇ Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων.

Ταῦτα περὶ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων τῶν ἀποτελούντων ποτὲ τὴν Σκήτιν Δουπιανοῦ καὶ Σταγῶν καὶ βραδύτερον, ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, Μετεώρου.

Περαιώνοντες τὴν ζήτησιν παρατηροῦμεν περὶ τοῦ κατωτέρου ὑπ' ἀριθ. Η' ἐκδιδόμενου καταστήτου, ὅτι ἐν αὐτῷ δὲν ἀναγράφεται ἡ μονὴ τῆς Μεταμορφώσεως, ἢ κατ' ἐξοχὴν Με-

¹ Πρβλ. Κορυφαῖος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 465—6. (καὶ 153 κ. ἑ.)

² Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 286^{μα} καὶ 286^{μα}.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 275

τέωρον. Τοῦτο ἐπιρῶνύει τὴν προμνημονευθεῖσαν ἡμετέραν γνώμην (ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 286^{μα}) περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἀποδοτέου εἰς τὸ «κατάστιχον» τοῦτο.

Θ'.

Ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται κατωτέρω ὡς πιστότατα γράμμα τι, δι' οὗ μοναὶ τινὲς τῶν Μετεώρων (ταύτας ὀνομαστὶ ἀνέγραψα ἤδη ἐν σ. 286^{μα}) καὶ ἡ μονὴ τῶν Μεγάλων Πυλῶν (Νισαίικο) ἐξαιτοῦνται τὸν ἔλεον καὶ προστασίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἰωάννου Βασιλείου βοεβόδα, μετὰ διεξοδικὴν διεκτραγῶδισιν τῆς καταστάσεως καὶ τῶν δεινῶν αὐτῶν. Τὸ γράμμα εἶναι ἀχρόνιστον, ἀλλὰ πάντως ἐγγράφη ἐν τοῖς μεταξὺ τοῦ Ἀπριλίου 1634 καὶ τῆς 13 Ἀπριλίου 1653 ἢ καὶ μεταξὺ τῆς 8 Μαΐου καὶ 16 Ἰουλίου 1653 (ν.), καθ' οὗς χρόνους ἡγεμόνευσεν ἐν Μολδαβίᾳ ὁ πρὸς ὅν ἀπευθύνεται τὸ γράμμα Βασίλειος Lurui. Καὶ προσφωνεῖται μὲν οὗτος ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναφορᾷ «δοῦξ καὶ ἡγεμῶν πάσης Μολδοβλαχίας»,¹ ἐν ᾧ μόνον Μολδαβίας ἦτο, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο πρὸς κολακείαν ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ Βασίλειος Lurui καὶ διὰ πολέμων ἀντεποιεῖτο τῆς ἡγεμονείας τῆς Βλαχίας.² Προσωπογράφουσι δὲ τὸ γράμμα καὶ πολλοὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀφικιαλλίων

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 279, l. Οὕτω κατὰ τὸ κείμενον «ἡγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας» ἔγραψα κῆρ τὸν Βασίλειον Lurui ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ γράμματος.

² Ἰδὲ περὶ τούτου προχείρους Διανυσίου Φωτεινοῦ, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, τῆς νῦν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἐν Βιέννῃ 1818—1819. Τόμ. Β' σ. 179 κ. ἑ., Τόμ. Γ' 108 κ. ἑ. καὶ Ν. Σομφ, Geschichte des rumänischen Volkes... (Ἐν τῇ Allgemeine Staatengeschichte. I. Abteilungen. Geschichte der europäischen Staaten). Τόμ. Β'. Ἐν Γόττῃ 1905 σ. 53 κ. ἑ. (ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία), 62 κ. ἑ., 71 κ. ἑ., 111 κ. ἑ., 116 κ. ἑ., 119 κ. ἑ., 497, 536.

Τρίκκης, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἡγουμενικῶν ὑπογραφῶν καὶ τῶν μοναστηριακῶν σφραγίδων καθίσταται τοῦτο λίαν ἐνδιαφέρον. Ὑπὸ σημείωσιν ὅτι ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη ἀναγράφει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα καὶ παρέχει ἡμιστά πιστὴν περίληψιν αὐτοῦ.¹ Κακῶς δὲ ὀρίζει χρόνον τῆς γραφῆς τούτου τὰ ἔτη 1634—1654 ἀντὶ 1634—1653.

I.

Ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον κεῖται κατωτέρω : « Ἡ διαθήκη τοῦ ἐνλαβεστάτου Δημητρίου ἱερέως σακελλαρίου Λαρίσης [ὑπὲρ τῆς μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος τοῦ Μετεώρου] ». Ταύτης δὲν ἔχομεν τὸ πρωτότυπον· ἀπόγραφα κεῖνται ἐν τέσσαρσι κώδιξι τοῦ Μετεώρου· ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 404, (εὐθὺς μετὰ τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μετεωρίτου, ἐν τοῖς προσθέτοις κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα φ. 341^α—344^{α2}), 309 (φ. 117^α—123^β), 315 (φ. 257^β—263^α) καὶ 409 (φ. 72^α—77^β). Οἱ τρεῖς τελευταῖοι κ. εἶναι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος· ἐν δὲ τοῖς κ. 315 καὶ 490 κεῖται τὸ γράμμα ἐν μέσῳ διαφόρων τύπων ἐπιστολῶν. Ἐχουσι δὲ μεγίστην πρὸς ἀλλήλους σχέσιν οἱ κ. 315 καὶ 490· φαίνεται ὁ εἰς ἀπόγραφον τοῦ ἄλλου. Ἐκδίδων δὲ κατωτέρω τὴν διαθήκην δέχομαι ἐν τῷ κειμένῳ τὰς γραφὰς ἐκείνας, ἃς ὑποτοπάζω ὅτι προέρχονται ἐκ τοῦ πρωτοτύπου. Οὕτω ἀνορθογραφίας τινὰς καὶ κακὰς στίξεις, μαρτυρουμένας ὑπὸ πάντων τῶν κωδίκων, ἐτήρησα κατὰ τὸν κειμένῳ. Ἐν ὑποσελίδιοις δὲ ὑπομνήμασιν ἔγραψα τὰς μεταξὺ τῶν κωδίκων διαφορὰς, παραλιπὼν μόνον τὰς περὶ τὰς βαρείας καὶ ὀξείας.

Περὶ τοῦ ἱερέως Δημητρίου τοῦ ἐκ Τρίκκης σακελλαρίου

¹ Πορφύριου Οὐσπένσκη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων σ. 106, 193, 190, 201, 253, 458.

² Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 200 κ. ἑ.

Λαρίσης εἰδήσεις ἔχομεν ἐξ αὐτῆς τῆς κατωτέρω διαθήκης. Θεωρεῖται δὲ οὗτος εἰς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Μετεώρου, οὗ ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ ἐναπόκειται καὶ τι ἔργον τέχνης συνδεόμενον πρὸς αὐτόν· ἦτοι τμήμα τι τριπύχου εἰκόνο, πλ. 0,395, ὕψ. 0,58 ἢς ἔχω καὶ φωτογραφίαν. Παρίστανται δ' ἐν τῷ τμήματι τοῦ τριπύχου τούτου ἐξ ἑνὸς ὁ Εὐαγγελισμός, ἐξ ἑτέρου πρὸς τᾶνα μὲν οἱ κτίσται τοῦ Μετεώρου, κρατοῦντες τὴν ὑπ' αὐτῶν ἰδρυθεῖσαν μονήν, καὶ πρὸς τὰ κάτω ἐν δεξιᾷ τῷ ὄρῳντι ὁ Ἁγ. Δανιὴλ ὁ Στυλίτης ἐπὶ στόλου, παρ' αὐτόν ὁ Ἁγ. Σπυρίδων καὶ πρὸ τούτου ἴστανται λιτανεύων ἐν ἱερατικῇ στολῇ : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ἹΕΡΕΥΣ | Ὁ ΕΚ ΤΡΙΚΚΗΣ ΤΗΣ Θ' | ΤΤΑΛΙ(α), Κ(αί) ΚΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ. Καὶ τῇ δεξιᾷ μὲν κρατεῖ οὗτος τὴν Γραφήν, τῇ ἀριστερᾷ δ' ἐνείλημα, ἐν ᾧ κεῖται : ΔΕΞΑΙ ΔΕΞΑΙ | ἉΓΙΕ Σ, ΚΤΣ | ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ | ἉΓ ΜΡΟΣ Σ | ἹΕΡΕΥΣ | ὉΣ ΓΑΡ ΔΕΔΩΚΕΝ | ΚΤΣ ἘΝ Τῇ ΟΥ | ΜΝΗΜΗ ΧΡΟΣ | ΚΤΣ ΕΙΣ | ΧΕΙΡΟΣ Σ Δ' | οὐκί. - | : > : > : —)¹ Ἄνωθεν ὁ Ἱησοῦς ἐν παιδικῇ μορφῇ, ἐν νεφέλαις μέχρι ζώνης, εὐλογῶν. Τὸ βάθος χρυσοῦν· τὸ δάπεδον πρασινοβαφές ἐν ᾧ ἐρυθρά :

† ΔΕΞΑΙ ΔΕΞΑΙ ΘΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ἹΕΡΕΥΣ Κ(αί) ΚΑ
ΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΤΡΙΚΚΗΣ, ΧΕΙΡ ΕΥΤΕΛΟΥΣ ΓΕΡΝ(α)ΙΣ(α)
Ὁ ΕΚ ΣΑΓΩΝ· Μ-ΝΙ ΦΑΡΜΕΝΩΝ Ν' Ι', .²

¹ Ἐν μεταγραφῇ ταῦτα καὶ ἀπηλλαγμένα ἀνορθογραφικῶν ἔχουσιν ὡδε :

† Δέξαι δέξαι, ἁγίε, σοῦ οὐκίτου
Δημουλά τοῦ τλήμονος τοῦ ἱερέως,
πῶς γὰρ δέδωκας ἐν τῇ σῆ μνήμῃ
χρέος τὸ κοινὸν εἰς χεῖρας τοῦ Δεσπότη.

² Ταῦτα ἐν μεταγραφῇ καὶ ἀπηλλαγμένα ὀρθογραφικῶν λαθῶν : « Δέξαις τούτου δούλου τοῦ Θεοῦ Δημουλά ἱερέως καὶ Σα-
159

Καὶ κατὰ τῆς διαθήκης τὸ κείμενον ὁ Δημήτριος ἱερεὺς ὁ σακελλάριος Λαρίσης ἀπέθανε τῇ ιβ' Δεκεμ.¹ (πιθανῶς κατὰ τὸ 1609), καθ' ἣν ἡμέραν ἢ μνήμη τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παράστασις τοῦ ἁγίου τούτου ἐν τῇ εἰκόνι. Ὁ δὲ *Δημουλᾶς ἱερεὺς καὶ Σακελλάριος Τρίκκης*, ὁ ἀναλοὺς πρὸς γραφὴν τῆς εἰκόνας, φαίνεται υἱὸς τοῦ *Δημητρίου Σακελλάριου Λαρίσης*.²

Ἐχει δὲ ἡ κατωτέρω διαθήκη καὶ τινὰ δογματικὴν σημασίαν, σχετικῶς πρὸς τὰ παρ' ἡμῶν πρεσβευόμενα περὶ μνημοσίωνων. Ὁ δ' ἐν αὐτῇ μνημονευόμενος ἡγούμενος τοῦ Μετεώρου ἱερομόναχος Γεράσιμος ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Πορφυρίῳ Οὐσπένσκη.³

ΙΑ'.

ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδομεν κατωτέρω κατὰ πιστὸν ἀπόγραφον («*Πράξεις τῆς ἁγίας συνάξεως τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου*») τῶν ἐτῶν 1630, 1662, 1677. Αὗται κεῖνται ἐν τῷ κώδικι 404 τοῦ Μετεώρου (φ. 344^α—345^α) ἀμέσως μετὰ τὴν διαθήκην τοῦ σακελλάριου Λαρίσης Δημητρίου.

ΙΒ'.

ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ «*Γράμμα τοῦ καθηγουμένου... Μετεώρου Διονουαίου ἱερομο-*

κελλ(λ)αρίου Τρίκκης, χεῖρ εὐτελοῦς Γεωργίου ἱερέως ὁ ἐκ Σταγῶν. Μηνί Φαρμενοῶν, Ἰν(δικτιῶν)ος Γ'. Τὸ Φαρμενοῶν=Φαρμουθ(ε)ῖ ἢ Φαρμουτί (=Μάρτιος-Ἀπρίλιος) ὄνομα ἀρχαίου μηνός Αἰγυπτιακοῦ. Ἐν ταῖς ἀνωτέρω ἐπιγραφαῖς αἱ ἀνωθι τῶν γραμμῶν παλαιὰ γράμματ' ἀποδοῦν βετὰ τὰ γράμματ' αὐτὰ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ εἶναι συνηνημένα καὶ συμπλεκόμενα.

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 237.

² Ἴδὲ τὰ λεγόμενα κατωτέρω σ. 287, στίχ. 3.

³ Πορφυρίου Οὐσπένσκη, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, σ. 162 καὶ 186.

νάχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀδελφῶν πρὸς τὸν ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννην Μίχραι βοεβόδαν]» ἐναποκαίμενον ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 27, δι' οὗ οὗτοι ἐξαιτοῦνται τὴν ὑλικὴν τοῦ ἡγεμόνος συνδρομὴν. Θὰ ἐπέδιδε δὲ τὸ γράμμα πρὸς τὸν προμνημονευθέντα ἡγεμόνα τετραμελὴς πρεσβεία Μετεωριτῶν ἐπὶ τούτῳ μεταβαίνουσα εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνου.¹ Ἐν τῷ γράμματι ἐκτίθεται ἡ οἰκονομικὴ παροικιὰ τῶν Μετεωριτῶν, καθ' οὗς χρόνους ἀπευθύνεται τὸ γράμμα. «*Ἐἴχομ(εν)...*—λέγουσιν οὗτοι—*εἰς... Ὁσδηνα π^ε-ριβόλαι^α πάνθ' ὠραῖ^α καὶ ἐκ συν^εργί(ας) τοῦ μῦσοκάλ^{ου} δάμο-νοσ^{ου} ἐσὺν^εργησεν ἄν(θρώπ)ον δυστυχίην ὀνόματι Περ^ερόπ^{ου}λον ἐκ τῆς αὐτῆς κόμης· καὶ ἐνέβαλ(εν) αὐτὰ εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Ἀγ^ορητῶν λησ^{ων} καὶ μὴ ἔχοντας χωρῆς αὐτὰ, ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει ὑπὸ τὸ τῆς Ἀγ^ορ γεννήμ(α^α). καὶ δια τὴν ε^ερησιν τῆς ἐκκλησι(ας), καὶ ἐκκ(εν) αὐτὰ ἀλιζάμη τῆς βασιλεί(ας), ἀσπρ^α φοριόμα[τα] τ^ορια^α καὶ μὴ δυνάμ(εν)^α ἐξαγοράσαι αὐτὰ, πάντα... καὶ ἐσμέν ἐν μεγάλῃ ὀδύνη...»² κλ., ἐπομένων πολλῶν ὀλοφυρμῶν καὶ παρακλήσεων. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι συντελεστικὸν πρὸς καθορισμὸν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγράφη τὸ γράμμα, ὅπερ παραδίδεται ἀχρόνιστον. Διότι Μίχραι ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας εἶναι τρεῖς (ὁ α' 1508—1510, ὁ β' 1577-1588 καὶ 1585-1591, ὁ γ' 1658—9.)³ Πρὸς ποῖον τῶν τριῶν ἀπευθύνεται τὸ γράμμα; Ἐξ ἄλλων ἐγγράφων δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν τὸ πρᾶγμα ἀκριβῶς. Οὕτω ἐν τῇ μονῇ Βαριλαμί ἐναπόκειται γράμμα τοῦ ἔτους 1589, σχετικὸν πρὸς «*τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Πετροπούλου ὅπου ἔκαμε τὸ ἐλιζάμη εἰς τὰ μοναστήρια διὰ τὰ περιβόλια*», ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι*

¹ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 296.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 295 κ. ε.

³ Ν. Ζορμ, Geschichte des rumänischen Volkes. Τόμ. Β' σ. 530, 531. — Πρβλ. Δ. Φωτεινοῦ, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας. Τόμ. Β' σ. 174 κ. ε., 108 κ. ε., 110 κ. ε., 203 κ. ε..

οί Μετεωρίζται καὶ οἱ Βαρλαμίται ἔδωκαν «διὰ τὰ περιβόλια τοῦ Παντοκρατοῦρου» ἄσπρα 5510. Σιγίλλιον δὲ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχοῦ Ἰερουσολιμίου Β' ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Ἰωαννίνων,¹ μὴν Ἰουνίου ἰνδικτιῶνος θ' [=1581] λέγει «ὅτι συμβάντος τοῦ σκανδάλου τοῦ Πετροπούλου, ἐπλήρωσαν τὰ κελλεία πάντα [τῶν Μετεώρων] τριάκοντα χιλιάδας». Κατὰ ταῦτα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. ΙΒ', γράμμα ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἡγεμόνα Μίχνα τὸν Β', ἀρχαῖα τῆς Βλαχίας, ὡς προελέχθη, δὲς, ἀπὸ 25 (ν) Ἰουλίου 1577 μέχρι Ἰουλίου 1583 καὶ ἀπὸ Ἀπριλίου 1585 μέχρι Φεβρουαρίου 1591 (εἶτα δ' ἐξομόσαντα καὶ μωαμεθανὸν γενόμενον), καὶ πιθανώτατα ἀπευθύνεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡγεμονίας.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα μνημονεύει καὶ τὰς εὐεργεσίας τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας πρὸς τὸ Μετεώρον: «ἐξ αὐτῶν—λέγουσιν οἱ Μετεωρίζται—ἤρξατο ἀυξάνειν τὸ ἡμέτερον μοναστήριον ἐκ τῆς αὐτῶν ἐλεημοσύνης, καὶ κατέτους αὐτοθέλητον ἐλόγιον²» καὶ μνημονεύουσιν ἰδιαιτέρως τὰς εὐεργεσίας «τοῦ μακροῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ Νεάγγοου»², ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τῶν Μετεωριτῶν «ἐκατάρτισεν ἡμῶν πύργον ἄνω ἐν τῷ Μθφ S [=καὶ] τὴν κλήμακα ἐκαλλιέργησεν» καὶ τὰς ζευτηρί(ας) ἀβξησεν καὶ πάλλα ἀγαθὰ προεργήματα ἐν τῷ μοναστηρίῳ πᾶσι πῶσι καὶ κημίλια ἔδωκεν². Ἐἶναι δὲ ὁ Νεάγγος οὗτος, περὶ οὗ λέγει τὸ γράμμα, ὁ φιλανθρωπῶς ἀρχὴς τῆς Βλαχίας ἀπὸ τοῦ 1512 μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1521 Νηάγος (Neagoe)².

Ὁ ὑπογράφων τὸ γράμμα ἡγούμενος Διονύσιος δὲν ἀναγράφεται παρὰ Πορφυρίῳ Οὐσπένσκι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν

¹ Ἐναπόκειται ἐν τῷ ἀρχαίῳ Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 38.

² Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 295.

³ **Юиѣа**, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β' σ. 580.—Πορβλ. **Δ. Φωτεινόν**, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β' σ. 77 κ. ἑ.

ἡγουμένων Μετεώρου.¹ Ὁ δ' ἐπὶ τοῦ νότου τοῦ γραμματος μνημονεύομενος μητροπολίτης Μιχαήλ δὲν σημειοῦται παρὰ Lequien ἐν τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς Μολδοβλαχίας²

ΙΓ, ΙΑ', ΙΕ'

Ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους ἐκδίδονται κατωτέρω τρεῖς πανδεκτικά (κοινότερον (ἀ)πανταχοῦσαι) ἡγουμένων καὶ καθ' ὄλου τῆς ἀδελφότητος τοῦ Μετεώρου. Ἡ ὑπ' ἀρ. ΙΓ' φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἡγουμένου Χριστοδούλου ἱερομονάχου ἢ ὑπ' ἀριθ. ΙΑ' τοῦ ἡγουμένου Δαμασκηνοῦ ἱερομονάχου, καὶ ἢ ΙΕ' τοῦ ἡγουμένου Παρθενίου ἱερομονάχου. Ἐξ αὐτῶν μόνον ἢ ὑπ' ἀριθ. ΙΑ' ἀναφέρει τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως αἴσιος.³ Ἡ ὑπ' ἀριθ. ΙΓ' πρέπει νάναχθῆ περὶ τὰ 1677 καθ' ἃ ἡγουμένευεν ὁ ἱερομόναχος Χριστόδουλος, γνωστὸς καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. ΙΑ' (σ. 293) πράξεων. Ἡ δὲ ὑπ' ἀριθ. ΙΕ' ἐξεδόθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1784 καὶ 1816, καθ' ἃ ἡγουμένευεν ὁ Παρθένιος τοῦπλήλην Ὀρφίδης⁴. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἡγουμένων τοῦ Μετεώρου ὁ Χριστόδουλος καὶ ὁ Δαμασκηνὸς ἐλλείπουσι παρὰ Πορφυρίῳ Οὐσπένσκι.⁵

Αἱ περὶ τῶν ὁ λόγος πανδεκτικά καὶ ὀνόματα μοναζόντων διασφύζουσι καὶ περὶ τῶν κειμηλίων καὶ τῆς καταστάσεως τῆς μονῆς Μετεώρου, καθ' οὓς χρόνους αὐταὶ ἀπελύθησαν ποιοῦνται λόγον, ὅπερ ἴλιαν ἐνδιαφέρον.

ΙΓ'

Ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τούτον ἐκδίδομεν κατωτέρω διάφορα

¹ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 158 κ. ἑ.

² Le Quien, Oriens Christianus. Τόμ. Ι, σ. 1247 κ. ἑ.

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 302.

⁴ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 165, 486 κ. ἑ.

⁵ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 158.

σημειώματα ἀφορῶντα εἰς τοὺς αὐταδέλφους Νεκτάριον καὶ Θεοφάνην τοὺς ἐκ τοῦ εὐγενοῦς ἡπειρωτικοῦ οἴκου Ἐπιφάνου ἀνακαινιστᾶς τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, τὰ κτίσματα καὶ τοὺς συμμοναστᾶς αὐτῶν. Ἐξεγράφησαν τὰ σημειώματα ταῦτα ὡς πιστότατα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 127 κώδικος τῆς αὐτῆς μονῆς Βαρλαάμ, ἐν ᾧ παρ' ἀψευδῶν συγχρόνων πρὸς τὰ γεγονότα προσώπων ἔχουσι γραφῆ ταῦτα. Ὁ κώδιξ οὗτος 127 τῆς μονῆς Βαρλαάμ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸν χρονολογικὸν ταύτης διὰ τὰ πρῶτα ἀπὸ τῆς ἀνιδρύσεως αὐτῆς ἔτη. Μέγα μέρος τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος σημειωμάτων — φαίνεται εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον — γεγραμμένα χειρὶ αὐτοῦ τοῦ κτήτορος τῆς μονῆς Θεοφάνους. Ὅπωςδὴποτε ἐν αὐτοῖς φέρονται πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ ἀκριβεῖς χρονολογίαι τοῦ θανάτου τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τῶν ἀνακαινιστῶν τοῦ Βαρλαάμ Σάββα, τῶν φυσικῶν γονέων αὐτῶν Ἰωβ καὶ Καταφυγῆς, τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν Ἀθανασίας καὶ Εὐγενίας, (πάντων μοναχῶν), τοῦ ὑποτακτικοῦ αὐτῶν Βενεδίκτου¹, προσώπων μνημονευομένων καὶ ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ² τῶν ἁγίων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν Ἀψαρᾶδων.

Μᾶλλον δ' ἐνδιαφέροντα εἶναι τῶν κατωτέρω δημοσιευομένων σημειωμάτων ἐκεῖνα, ἅτινα ἀφορῶσιν εἰς τὰ ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Μετεώροις εὐαγγή ἱδρύματα τῶν ἱερομονάχων αὐταδέλφων. Ὑπὸ σημείωσιν ὅτι τὰ σημειώματα ταῦτα εἶχεν ἐκ-

¹ Τοῦτου ἐναπόκεινται καὶ νῦν ἔτι λείψανα ἐν τῇ μονῇ Βαρλαάμ.

² Ἡ αὐτοβιογραφία αὕτη ἐξεδόθη ἐν πρωτοτύπῳ ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β' (1905) σ. 98 κ. ἑ. Ἀδέσποτος μετάφρασις αὐτῆς κεῖται μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν ἁγ. Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους, ἧς ἐκδόσεις ἔχομεν ἐν Βενετίᾳ παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ τῷ 1803 καὶ 1815. Ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀκολουθίας τῷ 1815 παραλαμβάνει τινὰ τῆς αὐτοβιογραφίας ταύτης καὶ ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκι, (ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 474 κ. ἑ. — Ὑπὸ σημείωσιν ὅτι ἀδίκως ὁ κ. Σπ. Λάμπρος (ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 95) φέγει τὸν κ. Κ. Σάββαν, ὅτι ἀνέγραψεν ἔκδοσιν τῆς Ἀκολουθίας τῶν ἁγίων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τοῦ ἔτους 1815, διότι πράγματι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο — ὡς προελέγθη — ἐξεδόθη ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἀκολουθία.

δώσει ἤδη ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκι¹ πλὴν λίαν ἀμελῶς καὶ ἐσφαλμένως, ὥστε ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ ἡμετέρα ἔκδοσις.

ΙΖ'

Ὑπὸ τῶν ἀριθμῶν τοῦτον ἐκδίδεται κατάλογος τῶν ἡγουμένων τῆς μονῆς Βαρλαάμ ἀπὸ τῆς ἀνιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ὁ κατάλογος οὗτος κεῖται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 87 κτητορικῷ κώδικι τῆς μονῆς ταύτης, ἐν φ. 55^α ἐνθα ἀνεγράφη ὡς λέγεται ἐν τῇ κεφαλίδι «ἐκ τινος πεπαλαιωμένου φυλλαδίου». ² Ἄλλ' ὁ κατάλογος οὗτος, παρ' ὅλην τὴν ἀποδιδομένην ἀθνητικότητα εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν ἐν Βαρλαάμ, ἐλέγχεται ἐσφαλμένος ἐκ τῆς σχετικῆς συγκρίσεως πρὸς ἄλλας πηγὰς. ³ Οὔτε κἂν τὰ σχετιζόμενα πρὸς τοὺς αὐταδέλφους Νεκτάριον καὶ Θεοφάνην τοὺς καθηγητὰς τοῦ Βαρλαάμ ἀναγράφονται ὀρθῶς ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος καταλόγῳ. ⁴

ΙΗ'

Τὸν ἀριθμῶν τοῦτον κατέχει κατωτέρω ἐνδιαφέρουσα «[Πανδεκτικὴ ἀδήλου ἡγουμένου τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων]» τοῦ ἔτους 1788. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡγουμένος τῆς μονῆς Βαρλαάμ ὑπῆρξεν ὁ ἱερομόναχος Ἀνατόλιος⁵ Ἐκδίδεται δὲ κατωτέρω τὸ κείμενον κατ' ἀπόγραφον φιλοπονηθὲν πρὸς χάριν μου ὑπὸ τοῦ φίλου Βαρλαμίτου μοναχοῦ κ. Ἀνθίμου Σακελλαροπούλου.

¹ Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 544 κ. ἑ. — Πρβλ. καὶ σ. 475 κ. ἑ. ἐν ὑποσημείωσει.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 308.

³ Πρβλ. τὴν ἀναγραφὴν ἡγουμένων τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων παρὰ Πορφύριου Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 199 κ. ἑ.

⁴ Πρβλ. κατωτέρω τὰ ἐν σ. 308 πρὸς τὰ ἐν σ. 306 καὶ 307. (Ἰδὲ καὶ Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β' (1905) σ. 117 κ. ἑ. καὶ Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 478, 545.)

⁵ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 205, 442.

ΙΘ', Κ'

Δύο γράμματα σχετικά πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῶν Μετεώρων προφανῶς τὴν τοῦ Ἀναπαυσᾶ. Ἐξ αὐτῶν τὸ ὑπ' ἀριθ. Κ' εἶναι ἀχρόνιστον, ἀλλ' ἐκ τῆς γραφῆς ἀνακτεῖται εἰς τὸν ΙΖ'—ΙΗ' αἰῶνα¹. Τὸ δ' ὑπ' ἀριθ. ΙΘ', ἀναφερόμενον εἰς διαφορὰν μεταξὺ τῶν μονῶν Μετεώρου καὶ Ἀγ. Νικολάου, καὶ τοπογραφικὰ τινα ἐν σχέσει πρὸς τὰ Μετέωρα παρέχει καὶ ἐξ ἄλλου βεβαίως τὴν ὑπεροχὴν τῆς μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως, τῆς κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου, ἀπέναντι τῶν λοιπῶν μονῶν τῆς Σκήτεως. Ἦδη ἐν ταῖς διαθήκαις τῶν ἀνακαινιστῶν Βαβλαῶν Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους καὶ τῶν κλιστῶν τῆς μονῆς Ῥουσάνου τῶν Μετεώρων Ἰωάσαφ καὶ Μαξίμου συνιστᾶται παντοία ὑπακοή καὶ εὐπειθεία «τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμενεύοντι τῆς... βασιλικῆς τοῦ Μετεώρου μονῆς»², ἣτις εἶχεν ἐπὶ τῶν λοιπῶν μονῶν τῆς Σκήτεως ὑπεροχὴν τινα καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' ὡς προελέχθη αἰῶνος. Τὴν ὑπεροχὴν ταύτην, καθ' ἣ δεικνύει τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. ΙΘ' γράμμα, διετήρησε τὸ Μετέωρον ἤδη μέχρι τοῦ 1742³.

Ὁ ὑπογραφόμενος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. ΙΘ' γράμματι ἐπίσκοπος Σταγῶν καὶ Δουπιανοῦ Θεοφάνης ἀπαντᾷ παρὰ Πορφύρῳ Οὐσπένσκη⁴. Ἐλλείπει δὲ παρὰ Lequien⁵ καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπισκόπων Σταγῶν τοῦ κ. Ν. Γιαννοπούλου⁶.

¹ Ἴδὲ καὶ τὰ λεγόμενα κατωτέρω σ. 313.

² Σπ. Η. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β' (1905) σ. 150 (πρβλ. καὶ σ. 111 καὶ 145.)

³ Κατὰ Πολύκαρπον [Ῥαυμίδην] (Μετέωρα σ. 27) τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ὑπεροχὴν διετήρησε τὸ Μετέωρον μέχρι τοῦ 1762.

⁴ Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 366, 369, 390.—Ἴδὲ καὶ ἀνωτέρω σ. 236^α.

⁵ Le Quien, Oriens Christianus. Τόμ. Β' σ. 103 κ. ε..

⁶ Ἐν τῇ Ἑβδομαδιαίᾳ Ἐπιθεωρήσει τοῦ Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως. Τόμ. Γ' (1894) σ. 558.

ΚΑ'

Ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκδίδεται ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ [«Ἀρσενίου ἱερομονάχου ὑπόμνημα περὶ τοῦ μοναστηρίου Μπουτόϊ, μετοχίου τῆς μονῆς Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων ἐν Βλαχίᾳ»]. Κεῖται δὲ τοῦτο—γραφὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συντάκτου κατὰ τὸ ἔτος 1786—ἐν κώδικι 70 (φ. 20^β-21^β) τῆς μονῆς Ἀγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων. Ἰπῆρξε δὲ ὁ συντάκτης τοῦ κατωτέρω ὑπομνήματος Ἀρσένιος οὗτος ἱεροδιάκονος ποτὲ τοῦ Σταγῶν Παρθενίου, οὗ θανόντος ἦλθε τῇ α' Ἀπριλίου 1784 εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἔνθα καὶ ἡγούμενος ἀνεδείχθη, κτίσας ἐκεῖ κατὰ τὸ ἔτος 1798 καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Χαλαλάμπους καὶ τὰ πρὸς ἄρκτον κελλῖα καὶ ἄλλως ἐπιμελῶς μεριμνήσας περὶ τῆς προόδου τῆς μονῆς¹ οὕτως, ὥστε ἡ σημερινὴ ἀκμὴ τοῦ Ἀγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων ἄρχεται ἐξαιρέτως ἀπ' αὐτοῦ, τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου². Πρὸς τοῖς ἄλλοις οὗτος κατὰ τὸ 1786 πορευθεὶς εἰς Βλαχίαν, μεθ' ἑτέρου ἱερομονάχου Ἀγιοστεφανίτου Ἰγνατίου, κατόρθωσε συντελοῦντος μάλιστα τοῦ «αὐθέντου... κυρίου Νικολάου Πέτρου Μαυρογένη»³ νὰ λυτρώσῃ τὸ μετόχιον Μπουτόϊ, ὅπερ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἐτῶν δὲν ἐνέμετο ὁ Ἅγιος Στέφανος τῶν Μετεώρων, ἀλλ' εἶχε καταπατήσῃ ἡ Μητροπόλις Οὐγγροβλαχίας⁴. Ἐπὶ ἐν δ' ἔτος

¹ Ἴδὲ τὸ ἀυτόγραφον σημεῖωμα τοῦ ἱερομον. Ἀρσενίου τούτου ἐν φ. 250 τοῦ κ. 70 τοῦ Ἀγ. Στεφάνου.—Ἴδὲ καὶ Πορφύριον Οὐσπένσκη, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 127, 366, 430, 442.

² Ἴδὲ καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἱερέως καὶ οἰκονόμου Ἰωάννου (ἐκ Χλωμοῦ τῆς Ἀρσίνουπόλεως) γεγραμμένον τῇ 1869 ἐν φ. 32^α-33^β τοῦ κ. 70 τοῦ Ἀγ. Στεφάνου.

³ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 319.—Τὰ περὶ Μαυρογένη ταῦτα προστεθήτωσαν ἐν καιρῷ εἰς νέαν ἐκδοσιν τοῦ ὁμοίου διτόμου βιβλίου τοῦ κ. Th. Blancard, Les Maroyéni, histoire d' Orient (de 1700 à nos jours).

⁴ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 318 κ. ε.

παραμείνας ἐν Βλαχία ὁ ἱερομόναχος Ἀρσένιος διέταξε τὰ κατὰ τὸ μονύδριον Μπουτόϊ καταλλήλως, μεθ' ὃ ἐπανέκαμψεν εἰς Ἁγ. Στέφανον καὶ κατέγραψεν ἐν τῷ κτητορικῷ τούτου κώδικι (τῷ νῦν ὑπ' ἀριθ. 70 τεταγμένῳ) ἐν λεπτοπερείᾳ τὰ κτήματα τοῦ μοναστηρίου Μπουτόϊ (φ. 15^α-20^α τοῦ κ.) καὶ ἔγραψεν ἐν τῷ αὐτῷ κ. τὸ κατωτέρω ἐκδιδόμενον ὑπόμνημα περὶ αὐτοῦ. Πρὸς σύνταξιν τοῦ ὑπομνήματος τούτου περὶ τοῦ Μπουτόϊ εἶχε καὶ ἄλλας πηγὰς ὁ ἱερομόν. Ἀρσένιος, ὡς ἐπιγραφάς, σημειώματα¹ καὶ δὴ τὰ ὑπ' ἀριθ. ΚΒ', ΚΓ' καὶ ΚΔ' κατωτέρω γράμματα. Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ ἱερομον. Ἀρσένιου, τὸ Μπουτόϊ ἴδρυσεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Βλαντισλάβος «εἰς τοὺς 6900 ἀπὸ κτήσεως κόσμου».² Ἐνταῦθα πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸν Βλαντισλάβον Α', ὅστις δ' ὅμως ἡγεμόνευσε πρὸ τοῦ 6900 ἀ. κ. κ., ἦτοι τοῦ 1392, κατὰ τὰ ἔτη 1304-1380.³ Δευτέρα ἀνακαίνισις τοῦ Μπουτόϊ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 7157 ἀπὸ κ. κ., ἦτοι τῷ 1649, ἀναλώμασι τοῦ μεγ. σοφάρι Σπαφιούλ (υἱοῦ τοῦ Τραγιτζη ἀπὸ τὸ Βαλσανέσι) καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Βόικας, ἡγεμονεύοντος ἐν Βλαχίᾳ τοῦ Ματαίη Μπασαράβα (1632—1654).⁴

Τὸ περὶ Μπουτόϊ ὑπόμνημα τοῦ ἱερομ. Ἀρσένιου συντελεῖ καὶ εἰς τὴν διευκρίνισιν συγχύσεών τινων σχετικῶν πρὸς τὴν κτίσιν τοῦ Ἁγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων. Οἱ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ δῆλον ὅτι παρεξάγουσιν ὡς κτίστην καὶ καθηγητὴν αὐτῶν τὸν αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννην Καντακουζηνόν. Ἐντεῦθεν πολλοὶ τῶν περὶ Μετεώρων γραψάντων ἀναφέρουσι ἑητῶς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Καντακουζηνόν κτίστην

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 317—8.

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 315' πρβλ. καὶ σ. 317.

³ N. Gouga, Geschichte des rumänischen Volkes. Τόμ. Β' σ. 520. —Κατὰ Β. Φωτεινόν, Ἱστορία τῆς παλαιᾶς Δακίας, τόμ. Β' σ. 16—17, ὁ Βλαντισλάβος Α' τῆς Βλαχίας ἡγεμόνευσε κατὰ τὰ ἔτη 1310—5.

⁴ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 317. (Πρβλ. καὶ σ. 321).

τοῦ Ἁγ. Στεφάνου¹. Ἄλλ' ὡς ἐν Μετεώρῳ οὕτω καὶ ἐν Ἁγ. Στεφάνῳ λόγῳ ὁμωνυμιῶν ἔχομεν συγχύσεις ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κτίστας. Ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπομνήματι τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσένιου κεῖται ὅτι β' ἡγούμενος τοῦ Μπουτόϊ ὑπῆρξεν «ὁ ἀρχιμανδρίτης κύρ Ἀντώνιος ὁ Καντακουζηνός, καὶ πάλιν ὑπέσχευεν εἰς τὰ Μετέωρα εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον, καὶ ἐξεῖλεν ἡγούμενον τὸν κύρ Νεῖλον ἀρχιμανδρίτην», ὅστις Νεῖλος ἐστάλη «διὰ τὰ ἡγουμενεύση εἰς τὸ Μπουτόϊ εἰς τοὺς 6921 [=1413]»². Ἐν δὲ τῷ κατωτέρῳ ὑπ' ἀριθ. ΚΒ' γράμματι τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1413, ἔχομεν πάλιν μνείαν «τοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ . . . μοναστηρίου [τοῦ Ἁγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων] κύρ Ἀντωνίου [Καντακουζηνοῦ]».³ Ἐντεῦθεν πιστοῦται ὅτι Ἀντώνιος Καντακουζηνός τις ἀρχομένου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ὑπῆρξεν ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων. Οὗτος δὲ μαρτυρεῖται καὶ κτήτωρ τῆς μονῆς ταύτης. Οὕτω ἐν χειρογράφῳ λειτουργικῶν ἐπὶ περγαμηνῆς—ὅπερ ἀπέκειτό ποτε ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ, ἡμεῖς δὲ δὲν εἶρομεν πλέον ἐκεῖ—ἀνέγνω ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: † Ἐ-

¹ Ν. Γεωργιάδου, Θεσσαλία. Ἔκδ. Α' σ. 300. Ἔκδ. Β' σ. 196 —Le Dréo, κατὰ μετάφρασιν Ν. Σιοτίδου ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐσπέρω». Τόμ. Α' (1881—82) σ. 321 ἐν ὑπόσημ.—Σπ. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Β' (1905) σ. 51 (πλὴν ἴδε καὶ σ. 91). —Ἐν ὑπομνήματι τοῦ Καισαρείας τῆς Φιλίππου Ἀγαθαγγέλου, γεγραμμένῳ τῷ 1835 ἐν φ. 29 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 70 κώδικος τοῦ Ἁγ. Στεφάνου, σημειοῦται ἄπλως ὅτι ὁ Ἅγιος Στέφανος, ἡ μονὴ καὶ ὁ ναὸς, ἰδρῦθη ἐπὶ «Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ 1350 ἀπὸ Χριστοῦ». (Πρβλ. Η. Α. Ἀ[ρθαθαντινοῦ], Χρονογραφία τῆς Ἑπείρου, Τόμ. Β' σ. 106—Ζωδιμῶ Ἐδφιγγενίτου, Ἡμερολόγιον «Φήμη» τοῦ 1888, σ. 131, ἐν ὑπόσημ. (α).)—Ὁ Ρουμμενίλλε (Voyage dans la Grèce. Ἔκδ. Β'. Τόμ. Γ', σ. 385) λέγει ὅτι κατὰ τὰς προφορικὰς παραδόσεις τῶν μοναχῶν ὁ Ἁγ. Στέφανος ἐκτίσθη τῷ 1371 ὑπὸ Ἰωσαφάτ, ὅστις κατὰ τὸν κ. Σπ. Η. Λάμπρου (ἐνθα ἀνωτέρω, σ. 91 ἐν ὑπόσημ. 2) «εἶναι βεβαίως (j) αὐτὸς ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος [ὁ τοῦ Μετεώρου κτίστης].»

² Ἰδὲ κατωτέρω σ. 316 (πρβλ. καὶ σ. 322).

³ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 320.

γράφη παρὰ Ἀντωνίου Καντακουζηνού καὶ κτήτωρ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου πλησίον τῆς μεγάλης Θομῆς, ὀνομαζόμενον Στα-
 <γ>οῦς, «Ἔτος ρυθ».¹ Καὶ πάλιν ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ ναῶ
 τοῦ Ἁγίου Στεφάνου κατὰ τὸν δυσμικὸν τοῖχον ἐν δε-
 ξιᾷ τῷ εἰσιόντι παρίσταται κατ' ἐπιγραφὴν: «Ὁ ὄσιος π(α-
 τ)ήρ - ἡμῶν Φιλότηος: ~ | κ(αι) κτήτωρ - του ἁγίου Στεφάνου: ~ |
 παραχωρ - ἐκ χώρας) Σιάταινα».² ἐν ἀριστερᾷ δὲ καθ' ἑτέραν
 ἐπιγραφὴν: «Ὁ ὄσιος π(ατ)ήρ ἡμῶν - Ἀντώνιος: ~ | κ(αι)
 κτήτωρ τοῦ ἁγίου - Στεφάνου: ~». Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ κτίσται
 παρίστανται ἐν ἀσκητικῇ περιβολῇ κρατοῦντες ἐνεκλήματα, ἐν
 οἷς ἡθικαὶ ἐντολαί. Καὶ ὁ μὲν Φιλότηος ὁ ἐκ Σθ(κ)λάταινας,
 «δαϊώταιος ἐν ἱερομονάχοις» ἀναφέρεται ὡς ἀνακαινιστῆς
 «ὡς εἰπεῖν ἐκ βάρων θεμελίων» τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐν
 γράμματι τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου Ἱερουσολύμων Ἰωάννου
 1545.³ Ὁ δ' ἕτερος κτίστης τοῦ Ἁγ. Στεφάνου Ἀντώνιος ὁ
 Καντακουζηνός εἶναι πρεσβύτερος κτήτωρ, ἀκμάσας, ὡς εἴπο-
 μεν, ἀρχομένου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἢ καὶ τελευτῶντος τοῦ ΙΔ'.
 λόγῳ δὲ τῆς ὁμωνυμίας συνεχύθη αὐτός πρὸς τὸν Ἰωάννην
 Καντακουζηνὸν τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου· ἀλλὰ καὶ
 πρὸς ἕτερον Βυζαντηνὸν αὐτοκράτορα συγγέεται ὑπὸ τῶν
 παραδόσεων ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος οὗτος, ὁ κτίστης τοῦ
 Ἁγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων. Οὕτω ἀναγινώσκομεν παρὰ
 Πολυκάρπῳ Ῥυμμίδῃ: «ὁ ἐκθρονισθεὶς αὐτοκράτωρ Παλαι-
 ολόγος (τίς τούτων;) ἀγογγύτως παραιτήσας τὴν Βυζαντι-
 νὴν πορφύραν... ἐνεδύθη τὸν μοναχικὸν μανδύαν μετονομα-

¹ Πορφύριος Οὐδέπενδικι, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 428 κ. ἐ., 525 κ. ἐ.—(Πρβλ. καὶ
 σ. 120, ἐνθα ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένως ἐκτίθενται τὰ περὶ Ἀντωνίου Καντακουζι-
 νοῦ.—Πρβλ. καὶ τὰς ἐν σ. 559 σχετικὰς παραπομπάς).

² =Σ(θ)λάταινα.—Ὁ Πορφ. Οὐδέπενδικι, ἐνθ' ἂν σ. 429, ἀντι «ἐκ χώ-
 ρας Σιάταινας» ἀναγινώσκει ἐσφαλμένως «ἐκ χώρας Σταγῶν».

³ Ἴδὲ τοῦτο παρὰ Πορφύριῳ Οὐδέπενδικι, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 459 (πρβλ.
 καὶ σ. 123, 124, 130, 429).

σθεὶς Ἀντώνιος, ... Ἑλλῶν δὲ καὶ ἐπισκεφθεὶς πάσας τὰς
 μονὰς [τῶν Μετεώρων] ἔμεινε ἐπὶ μικρὸν [γρ. μακρὸν] εἰς
 τὴν μονὴν ταύτην [τοῦ Ἁγ. Στεφάνου] κατὰ προτίμησιν καὶ
 ἀπερχόμενος προσέφερε ποσότητα χρημάτων σημαντικὴν πρὸς
 τὸν ἡγουμένοντα Ἱερουσολύμων Ἰωάννην...»¹

ΚΒ', ΚΓ', ΚΔ'

Ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους ἐκδίδονται τρία γράμματα
 σχετικὰ πρὸς ἀφιερῶματα πρὸς τὴν μονὴν Ἁγ. Στεφάνου
 τῶν Μετεώρων ἐκ μέρους τῶν ἐν Βλαχίᾳ εὐγενῶν. Κεῖνται
 ταῦτα ἐν τῷ προμνημονευθέντι κτητορικῷ κώδικι τοῦ Ἁγ.
 Στεφάνου (τῷ ὑπ' ἀριθ. 70), γεγραμμένα ἐν αὐτῷ χειρὶ τοῦ
 ἱερομονάχου Ἀρσενίου, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι.
 Τὰ ὑπ' ἀρ. μάλιστα ΚΒ' καὶ ΚΔ' γράμματα μετεφράσθησαν
 ἐκ τοῦ βλαχικοῦ εἰς τὸ ἀπλοῦν ῥωμαϊκὸν φροντίδι τοῦ αὐτοῦ
 Ἀρσενίου.² Ἐξ αὐτῶν τὸ ὑπ' ἀριθ. ΚΒ' γράμμα φέρει διτ-
 τὴν χρονολογίαν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ρωμ. καὶ ἀπὸ Χρι-
 στοῦ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ ἀναγωγὴ εἶναι σφαιερὰ τὸ ἀπὸ κτ. κ.
 ἔτος, ρωμ. συμπίπτει πρὸς τὸ ἀπὸ Χριστοῦ αὐτοῦ. Ὅπωςδὲ-
 ποτε τὸ ὑπ' ἀριθ. ΚΒ' (ὡς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. ΚΓ') γράμμα
 προφανῶς συνετάχθη τῷ ρωμ. ἀπὸ κτ. κ., ἦτοι τῷ 1413, ἐνώ-
 πιον τοῦ Οὐγγροβλαχίου Εὐθυμίου³, ὅστις μετὰ τῶν περὶ αὐ-
 τὸν ἀρχόντων βεβαιοὶ τὰ ἐν τῷ γράμματι. Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ.
 ΚΔ' γράμμα ἀπελύθη δακτυλ. ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Παί-
 σίου, διατρίβοντος ἐν Βλαχίᾳ,⁴ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1398'

¹ Πολυκάρπῳ [Ῥυμμίδῳ], Τὰ Μετέωρα σ. 35.—Πρβλ. ταῦτα μετεφ-
 ρασθέντα καὶ παρὰ Ζωῆ. Ἐσφιγγενίτη, Ἡμερολ. «Φήμη» τοῦ 1886 σ. 133.

² Ἴδὲ κατωτέρω σ. 317 καὶ 320.

³ Οὗτος δὲν κεῖται παρὰ τῷ Michel Le Quien, Oriens Christianus.
 Τόμ. Δ' σ. 1247 κ. ἐ.

⁴ Ἴδὲ κατωτέρω σ. 225.—Τὸ γράμμα τοῦ Παΐσιου μνημονεύει καὶ ὁ Πορ-
 φύριος Οὐδέπενδικι, ἐνθ' ἂν σ. 125, 462, ἐσφαλμένως τοῦ ἐ. 1351. Ἐπίσης ὁ

(=1650). Σημειώτεον ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος γράμματα προσώπων καὶ πραγμάτων καὶ δὴ αὐτὸ τὸ μοναστήριον Μπουτόι ἀναφέρονται καὶ ἐν σιγίλλῳ τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου Ῥαιμῆλ Β' τοῦ ἔτους 1605.¹

ΚΕ'

ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον κεῖται κατωτέρω σιγίλλιον τοῦ Οἴκ. Πατριάρχ. Τιμοθέου Β', τοῦ ἔτ. 1614, περὶ τῆς Ἁγίας Μονῆς τῶν Μετεώρων,² ἐκδιδόμενον κατ' ἀντίγραφον τοῦ κ. Ἀνθίμου Σακελλαροπούλου γενόμενον πρὸς χάριν μου ἐκ παλαιοῦ ἀπογράφου τοῦ σιγίλλιου, ὅπερ ἀπόγραφον ἐναπόκειται νῦν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Βαρλαάμ καὶ ἔχει παρασκευασθῆ ἀμελῶς, τοῦ παλαιοῦ ἀντιγραφῆως μὴ διαγνόντος ἐνιαχοῦ τὰ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ καὶ δὴ τὰς ἐν τέλει ἀρχιερατικὰς μονοκονδυλίας. Ὅπωςδὴποτε καὶ οὕτω παραδουδὲν τὸ σιγίλλιον τοῦτο εἶναι μάλλον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς δυσπροσιτωτέρως τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων, οἷα ἄνωγς ἢ Ἁγία Μονή.

ΚΖ'

Ἐκ τοῦ ἀρχείου Μετεώρου ἐκδίδομεν ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ γράμμα, δι' οὗ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1784 ὁ Καλαῤῥύτης ἱστοριογράφος (=ζωγράφος) Δημήτριος Ζούκης καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Γεώργιος συμβάλλονται μετὰ τοῦ ἱερομονάχου Συμεών, ἡγουμένου τῆς μονῆς Ὑπαπαντῆς τῶν Μετεώρων, νάγιογραφῆσαι τὸν νάρθηκα αὐτῆς. Πράγματι δ' ἐξετέλεσαν τὸ ἔργον τοῦτο οἱ προμνημονευθέντες ζωγράφοι, καθ' ἃ ἀναγράφει ἐπιγραφὴ τις ἐν τῷ νάρθηκι τῆς Ὑπαπαντῆς ἔσωθεν ἀνωθι τῆς εἰσόδου. Κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: «...Ἐγράφη [ὁ νάρθηξ]... παρὰ τοῦ Δημητρίου Ζού-

αὐτὸς σ. 459 μνημονεύει μετ' ἐσφαλμένων χρονολογιῶν καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. ΚΓ' γράμμα.

¹ Ἴδὲ Πορφύριον Οὐσπένσκι, ἔ. ἀ., σ. 461 κ. ἔ.—(Παβλ. καὶ σ. 124 κ. ἔ.)

² Περὶ ταύτης εἰπομένην τινα ἀνωτέρω σ. 208 ἐν ὑποσημ. Β καὶ σ. 236^μ κ. ἔ.

κη Καλαῤῥίτου, καὶ) Γεωργίου μαθητοῦ αὐτοῦ...1784 Νοεμβρίου 8, :~». Ὑπῆρξε δὲ ὁ Δημήτριος Ζούκης δόκιμος ἀγιογράφος τοῦ ΙΗ'—ΙΘ' αἰῶνος, γνωστὸς ἐκ πολλῶν ἔργων. Ἐν αὐτοῖς τοῖς Μετεώροις ἔχομεν τούτου ἀγιογραφίας ἐν τῇ μονῇ Ἁγίας Τριάδος. Πίναξ δὲ τις τῶν ἀγίων Κωνσταντίνου, Ἑλένης καὶ Δημητρίου ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ ναῷ Καλαμπάκας «...ἐγράφη διὰ χειρὸς Γεωργίου μαθητοῦ Δημητρίου Ζούκη Καλαῤῥύτου...1790. Μαρτίου α'». ² Ὁ δὲ ὑπ' ἀριθ. 234 μονασικὸς κώδιξ τοῦ Μετεώρου ὑπῆρξέ ποτε κτῆμα «Δημητρί' Ζούκη, καὶ) ἀγιογράφος... τοῦ ἐκ Καλαῤῥύτες. 1800...». —Ἐχει δὲ τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. ΚΖ' γράμμα καὶ γενικώτερον ἐνδιαφέρον καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ὄρους τῆς ἀγιογραφῆσεως λήγοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

ΚΖ'

ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον παρέχω ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μ. Βαρλαάμ, κατ' ἀπόγραφον τοῦ κ. Ἀνθίμου Σακελλαροπούλου, γράμμα τοῦ ἔτους 1788, δι' οὗ ὁ τε ἐπίσκοπος Σταγῶν καὶ οἱ πατέρες τῆς μονῆς Βαρλαάμ, ἔχοντες ὑπεξούσιον τὸ μονύδριον τοῦ Ἁγ. Δημητρίου τῶν Μετεώρων, ἡρημαμένον καὶ ἀκατοίκητον, παρέχουσι τῇ προμνημονευθείσῃ μ. Ὑπαπαντῆς πρὸς κατοικίαν τῶν ἀξιηθέντων πατέρων αὐτῆς. Ἀνατρέχει δὲ τὸ γράμμα καὶ εἰς τὴν παλαιτέραν ἱστορίαν τῆς μ. Ἁγίου Δημητρίου, μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν Μετεώρων. Πλὴν τανῦν ἡ μ. τοῦ Ἁγ. Δημητρίου εἶναι ἄβυτος καὶ ἡρειπωμένη. Ἀρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὁ περίφημος ἀρματολὸς Παπαδόμιος Μπλαχάβας, —οὗ ὁ πατὴρ Ἀθανάσιος Μπλαχάβας, κατὰ τὸ ἔτος 1765, εἶχεν ἀνακαινίσει τὴν εἰρημένην μονὴν τῆς Ὑπαπαντῆς—συχνάκις κατέφρευεν ἐν κρισίμοις ἡμέραις εἰς αὐτὴν καὶ δὴ εἰς τὸ ἀβυτώτερον ἐξάρτημα ταύτης, τὸν Ἁγ. Δημήτριον. Μελετῶν δὲ τὴν μεγάλην ἀνταρσίαν κατὰ

¹ Πορφύριος Οὐσπένσκι, ἔ. ἀ. ἀνωτέρω σ. 356 (— Παβλ. καὶ σ. 137, 232, 432, 555).

τῶν Τούρκων τῷ 1808 ὁ περιφημος οὗτος ἀετιδεὺς τῶν Χασιῶν εἶχε καταστήσει τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου τῶν Μετεώρων ἔξοχον κέντρον τῶν ἐνεργειῶν του καὶ εἶχε ταύτην καὶ καταλλήλως ὀχυρώσει. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, κατὰ τὸ 1809, ὁ μὲν Παπαθύμιος Μπλαχάβας συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἁλῆ πασσᾶ τῆς Ἠπείρου, ἡ δὲ μονὴ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου διὰ τηλεβόλων κατεστράφη. Τότε ἐγκατελείφθη καὶ ἡ μ. τῆς Ὑπαπαντῆς, αἱ δ' ἄλλαι μοναὶ τῶν Μετεώρων ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα. Σημειώματι ἐν φ. 223^α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 106 κώδικος τῆς μ. Βαρλαάμ ὡς ἐξῆς ἀναγράφει τὰ γεγονότα ταῦτα: *εκαμω¹ εγο ω Χρισανθος πος επυασαι ω καπιταν | πασιας των Πα^αθημιο Πλαχαβα κ(αι) τον αιτη|λαι vs τα Ιωαννηνα ζω βιζιρι κ(αι) τον αυκαμ | ζηρηαικω ταισιρα και τος δεικος του τος αι|πιρη τω τοβλαιτη μαισα <αικαμιαν> | αιτησασαν μαι τος Αλβανηητις | πωλημον ης ζω Καζρακω 1809 1809.» Καὶ ἐν φ. 224^α: «και τελωνοτας ω πόλμος αιτηλαι ω βεζιρης και εβουλωσε τὰ μονασηρια και επιρε κε του γουμιανος απανω ης | τα Ειωανηνα εως την σιμαιρον υμαιραν.» (Πρὸς ταῦτα πρβλ. καὶ τὰ ὑπὸ Leake² λεγόμενα καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Tozer³).*

* *

Τούτων οὕτως ἐξηγηθέντων πρὸς ὀδηγίαν τῶν ἐντευξομένων, παρέχομεν ἤδη αὐτὰ ταῦτα τὰ κείμενα.

¹ Παραλείπεται ἡ λέξις *θύμηση* ἢ ἄλλη τις ταυτοσημῶς.

² Leake, Travels in Northern Greece, Τόμ. Δ' σ. 452 κ. ἑ.

³ Tozer, Researches in the highlands of Turkey, Τόμ. Β', σ. 161 κ. ἑ.

ΣΗΜ. Περὶ τοῦ Βηδισιῆβι (ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 191) λέγει σημεῖωμα τοῦ κ. 85 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν τάδε: «στ. ἀποθ' ἤλθεν εἰς τὸ μοναστηριον του Δουαικου ο περιηγηθης Σβετζος Ιακωβος Ιωαννας Μπαεργουτολ, ουτος δε αποθανε πορευομενος εἰς την πολιν Θεσσαλωνικην απο τουτου του μοναστηριου...» (188 I, καὶ Α. Σ α κ κ ε λ ι ω ν α ἐνφ' ἀνωτέρω σ. 19).—Τὸν Holland (ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 109 κ. ἑ.) ἔχομεν καὶ γερμανικὴν μετάφρασιν, ἣς ὁ πλήρης τίτλος: *Reisen durch die Jonischen Inseln, Albanien, Thessalien, Macedonien und Griechenland in den Jahren 1812 und 1813 von Dr Henr Holland. Aus dem Englischen. Jena, bei August Schmidt und Comp. 1816, Blz 8ον, Σελ. XII+400.*

¹ Ἐν σ. 104 στίχ. 24 ἀντί: *τινὶ γράφε τινά*—Σ. 105, στίχ. 83 ἀντί: (1854) γράφε: (1864)—Σ. 196 στ. 1 ἀντί: *ἀναγραφῆν* γράφε: *ἀντιγραφῆν*—Σ. 198, στ. 28 μετὰ τὸ *Τόμ.* πρόσθετος: *Α' σ. 148 κ. ἑ. καὶ Β' σ. 105 κ. ἑ. καὶ ἐν στίχ. 30 μετὰ τὸ *Γύμν* πρόσθετος: *Τόμ. II* καὶ μετὰ τὸ 818 πρόσθετος: 892 καὶ ἐν στ. 82 μετὰ τὸ 421 κ. ἑ. πρόσθετος: 418 κ. ἑ.—Σ. 200, στ. 38 ἀντί: 81 γρ. 41.—Σ. 201 στ. 2 ἀντί: *προσαρτῆ* γρ.: *προσαρτῆ*—Σ. 244, στ. 20 ἀντί: *Δούκα γρ.*: *Δουκά*—Σ. 210, στ. 19 ἀντί: *κδ' γρ. κδ' γ*—Σ. 212, στ. 19 ἀντί: *δδ γρ.*: *δδ*—Σ. 214, στ. 2 μετὰ τὸ: *ἐπέγρα* πρόσθετος: τοῦ *θανάτου*—225, στ. 28 ἀντί: *παρὰ τῶν γράφει: παρὰ τῶν*—Σ. 229 στ. 16 μετὰ τὸ: *ἐπιβόλης* πρόσθετος *μεσηνὴ* καὶ στ. 16 ἀντί: 1800 γράφει: 1809.—Σ. 226^β, στ. 8 μετὰ τὴν παρένθεσιν ἐξάλειπον τὸ κῆρμα.—Σ. 226^α στ. 4 μετὰ τὸ *Λισσαρῆνα* ἐξάλειπον τὸ: ἡ.*

Α'.

† Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθαμασίου, ἀσκήσατος ἐμ τοῖς Σταγοῖς, ἐμ τῷ λίθῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κληθέρτι ¹ Μετεώρῳ.²

(Κώδιξ Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 404, φ. 823^α κ. ε.)

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι κατ' ἐμὲ ἀμελῶς καὶ ἑαυθύμως διάκεινται πρὸς τὴν ἐπίσκοπον ὁδὸν τῆς ἀρετῆς εἰσὶν αἰσῶσι λέγειν οὕτως: ὅτι εἰ ἡμεῖς τότε ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν πρώτων λαμπράτων ἐν ἀσκήσει, ἡγωνισάμεθα ³ ἐν καὶ ἡμεῖς κατ' αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ ἐναργῶς ὑποδείξω αὐτοῖς ὅτι οὐχ ὁ χρόνος ἐστὶν ὁ τοῦ καλοῦ βίου καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν σπουδῆς αἴτιος, ἀλλὰ γνώμη μόνη τὰ χρηστὰ φιλοῦσα καὶ ἀγαθὴ προαίρεσις.⁴ Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ πολλῶν τῶν μεταγενεστέρων, τούτοις βίον ἴσον αὐτοῖς ἐπιδειξαμένων καὶ οὐδὲ βραχὺ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν καὶ λίαν θαυμαστῶν ἀπολειπομένων· δείκνυσι δὲ μάλλον καὶ ἐκ τῆς νῦν εἰς διήγησιν ἡμῖν βουλομένοις ⁵ προστιθέναι βίον Ἀθανασίου τοῦ ἀοιδίμου ⁶ ἡμῶν πατρὸς, ὅς οὐ πολλὰς ἔχων ἀπὸ τοῦ τέλους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἔτι περιόντων, οὐ παλαιοῖς μόνον, ἢ ἀλλὰ καὶ νέοις εἰς ὄψιν ἐλθόντων, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀκριβῶς γνωσκόμενος καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἀπαράμιλλον ἀπὸ μέρους εἰδόντων.⁷ Πολλὰ γὰρ ἔσπευδε

|| φ. 228^β

¹ Κ. [=Κώδιξ]: κληθέρτος

² Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐρυθρόγραφος ἐν τῷ κ.

³ Κ.: ἡγωνισάμεθα

⁴ Ἐν τῷ κώδικι κατ' ἀρχὰς εἶχε γραφῆ: προαίρεσις.

⁵ Κ.: βουλομένης

⁶ Κ.: ἀοιδίμου

⁷ Κ.: ἰδόντων.

διαλαθεῖν τὸν αὐτοῦ κατὰ Θεὸν βίον, ἅμως οὐκ ἔλαθεν ἕως τέλους, ὡς οὐδὲ πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη, ἀλλ' ἀπεκαλύφθη καὶ ἐβεβαίωσε τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ ἀνώμαλον τῆς πρὸς αὐτὴν φερούσης, καὶ τὸ τοῖς πολλοῖς ἄβατον οὐ τῇ φύσει ταύτης ἔδειξε περιόν, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ μᾶλλον καὶ προαιρέσει τῶν τὰ καλὰ μὲν, ἐπίπονα δὲ διὰ ψυχῆς ἀσιτένεια καὶ μαλακίαν παραιτουμένων.¹ Οὐ τὰ κατορθώματα καὶ οἱ πόνοι οὕτως ἐπέρασται καὶ ἡδονὴν σάζοντας, ὡς καὶ αὐτὸ μόνον τὸ εἰς ἐκείνου μνήμην ἔλθειν ἰκανὸν διαθερμῆσαι² ψυχὴν καὶ κινήσαι³ πρὸς εὐφροσύνην.

Ἐπει οὖν ἐκείνος τὸ καθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπλήρωσε καὶ συνήγαγε καὶ ἐδίδαξε καὶ τὴν μετὰ πολλῶν ἰδρώτιον καὶ κόπων παρ' αὐτοῦ συστησάμενην ταύτην κατοικίαν κατέλιπεν ἡμῖν, ὀφείλομεν⁴ καὶ ἡμεῖς μικρὰ τινα περὶ αὐτοῦ ὑπεξελεῖν, ἵνα κέκηται οἱ μετὰ τὴν ἡμῶν ἀπο-
 || φ. 324^a βίωσιν μέλλοντες κατοικεῖν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ || πόθην τε ἔφυ ὁ πατήρ, καὶ πῆ πατήρ,⁵ καὶ πότε ἐνταῦθα ἐφοίτησε, καὶ εἰ ἡμεδαπὸς⁶ τυγχάνει ἢ μέτοικος. Λέξω⁷ δὲ οἷα ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλ' ὅσα μὲν παρὰ τῶν ἀνέκαθεν αὐτῷ συνοικούντων ἀδελφῶν ἀκήκοα, τὰ μὲν⁸ αὐτοψεί⁹ αὐτῶν θεασαμένων, τὰ δὲ¹⁰ καὶ παρ' αὐτοῦ διηγουμένου ἀκηκόετας.¹¹ Εἰ δὲ καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ πλέον ὢν ἀκήκοα γραφικῶς διηγήσομαι, μὴ με μεμφέτω τίς.¹² οὐ γὰρ ὡς ἐνάρετον ἑμαυτὸν παριστῶν¹³ καὶ ἐλλόγιμον καὶ τούτου χάριν μυστικατέως ὠμίλου¹⁴ πολλάκις μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐμάνθανον τὰ περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ περίεργος ὢν ἐθήρευον ἀκούειν τι παρ' αὐτοῦ.

Ἐμνίνα γὰρ κἀγὼ μετ' αὐτοῦ χρόνον οὐχὶ συχνὸν καὶ μέμημαι ἑμυ-

¹ K.: παραιτούμενος.

² K.: διαθερμῆσαι.

³ K.: κινήσαι.

⁴ K.: ὀφείλωμεν.

⁵ K.: πατήρ.

⁶ K.: καὶ ἐμμεδαπὸς.

⁷ K.: λέξω.

⁸ Διπλοτονεῖται ἐν τῷ κώδικι ἢ λέξις.

⁹ K.: αὐτοψεί.

¹⁰ Διπλοτονεῖται ἐν τῷ κώδικι ἢ λέξις.

¹¹ K.: ἀκηκόετας.

¹² K.: μεμφέτω τίς.

¹³ K.: παριστῶν.

¹⁴ K.: ὠμίλου.

δρὰ τινὰ διηγούμενα παρ' αὐτοῦ, οὐ φανερίων,¹ ἀλλὰ διεγείραι² βουλόμενος τὴν ἐμὴν νοθρότητα.³ διὸ σὺν τοῖς ἄλλοις ψυχοφελέσιν⁴ αὐτοῦ διηγήμασι καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ διετίθετο· ἐν μόνον διαφύλακτεν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, τὸ μὴ⁵ δημοσιεῦσαι τὴν ἐνάρετον αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τοὺς κατὰ Θεὸν αὐτοῦ ἰδρώτας καὶ κόπους· ἔσπευδε γὰρ διὰ θυροῦ ταπεινώσεως ἄσυλον || τηρήσαι⁶ τὸν θησαυρὸν· οὔτε γὰρ γραφικόν⁷ τί ῥῆμα πρόχειρος ἦν τοῦ προτεῖναι ἐν ὀμίλῳ ποτέ· καὶ μὴν οὐκ ἀμαθὴς ὢν, ἀλλὰ πᾶσαν γραφὴν διελεθὼν, τὴν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τὴν θύραθεν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τινος ἠρωτάτο γραφικόν⁷ τί ῥητόν, ὑφειμένως⁸ πως καὶ ὡς ψηλαφῶν ἔλεγεν, ὡς δοκῶ, τοῦτο δηλοῖ. Περὶ δὲ ἐνεργειῶν χάριτος καὶ ἀρετῶν πράξεώς τε καὶ θεωρίας, ἐάν τις αὐτοῦ ἐπυνθάνετο, ἀρχαῖον ἑαυτὸν ἀπεκάλει⁹ καὶ μηδὲν τούτων ἐπιστάμενον.¹⁰ Ἡμεῖς δὲ τινὰ ῥινηλατήσαντες, ἔγνωμεν ὑστερον παρὰ τῶν πατέρων περὶ τῆς ἐνεργητικῆς¹¹ ἐν αὐτῷ χάριτος καὶ τῶν προοράσεων αὐτοῦ, ἃ καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου ὡς δυνατόν ἐγχαράξομεν· νυνὶ δὲ, εἰ δοκεῖ, τῆς πρώτης αὐτοῦ βιωτῆς ἐκταθεῖς τε ἀνατροπὴν τε καὶ μεθελικίωσιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς καθ' ἵπποταγὴν ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ τὰ σκάμματα καὶ ἕως τέλους ζωῆς αὐτοῦ κατορθώματα, εἰς ὀφέλειαν τῶν ἀκούοντων καὶ κατὰ τὸ δυνατόν μίμησιν τῶν προαιρουμένων· ἔχει δὲ οὕτως.

Τῷ¹² πρὸς Ἑλλάδα παρακειμένῳ ὄρει· Μολόβιον ἐγχαράξω κα-
 λούμενον· ἐν τῷ πρόποδι¹³ τούτου || ἐχόμενα παράκειται πόλις Νέα Πά-
 τρα καλούμενη· ἐξ αὐτῆς ὄρητο¹⁴ ὁ θαυμαστός οὗτος ἀνὴρ, γονέων ἐπι-
 φανῶν υἱὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ τῶν πολλῶν ὑπερχόντων· Ἡ οὖν μή-

|| φ. 324^β

|| φ. 325^α

¹ K.: φανερίων.

² K.: διεγείραι.

³ K.: νοθρότητα.

⁴ K.: ψυχοφελέσιν.

⁵ K.: τοῦ μὴ.

⁶ K.: τηρήσαι.

⁷ K.: γραφικόν.

⁸ K.: ὑφειμένως.

⁹ K.: ἀπεκάλει.

¹⁰ K.: ἐπιστά(με)νος. (ἴσως τηρηθῆτω ἡ γραφή αὕτη ὡς ἐκ τοῦ συναξαριογράφου ἀποδόξουσα).

¹¹ K.: ἐνεργητικῆς. Τὸ ἀκολουθοῦν ἐν ἐν τῷ διαστήχῳ.

¹² K.: Τῷ.

¹³ K.: πρόποδα.

¹⁴ K.: ὄρητο.

την αὐτοῦ μετὰ τὸ τεκεῖν αὐτὸν σὺν ταῖς δδύναις¹ τοῦ τόκου καὶ δδύναις θανάτου καταλαβοῦσα² τῶν τῆδε μετέστησαν.³ Ὁ δὲ⁴ πατὴρ ἀπὸ τοῦδε μικρὸν ἐπιβιώσας χρόνον καὶ αὐτὸς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ μετετέθη, οἰκείῳ ἀδελφῷ αὐτοῦ παραθεῖς τὸν παῖδα, ὃς ἐπιμελεῖτο αὐτοῦ ὡς γνησίου παιδός, τὰ τε ἄλλα χορηγῶν αὐτῷ ἐπιτήδεια καὶ πρὸς μάθησιν γραμμῶν ἐπιμελούμενος. Τοῦ ἄστεως δὲ ἀλόντος⁵ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ὄμηρα⁶ ἢ αὐτῶν ὁ παῖς λαμβάνεται· ἰδὼν δὲ τοῦτον ὁ Φράγγων ἐξάρχων ἀστειῶν⁷ τῇ θῆρι, ἐβουλήθη οἴκαδε ὡς τι λάφυρον παραπέμψαι, ὅπερ διαγινόμενος ὁ παῖς φυγῆ τὴν σωτηρίαν ἐχρήσατο. Διασωθεὶς τοίνυν πρὸς τὸν αὐτοῦ θείον, πόρρω πον καὶ αὐτὸν ἐξόριστον ὄντα, ἀπέπευσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ⁸ ἀθρόοι⁹ δὲ νόσῳ κατασχεθεὶς ὁ ἀνὴρ, ἐν τῇ τοῦ Ἀκαπνίου λεγομένη μονῇ, τῶν τῆδε μετέστη. Ὁ δὲ γε τοῦτου ἀδελφιδούς, ἦγουν ὁ Ἀνδρόνικος, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο¹⁰ ὁ πατὴρ, τότε προσοικειοῦται¹¹ ἀνδρὶ ἢ φ. 826^β τινὶ ὑπογραφῇ¹² τῶν βασιλικῶν ἢ θεσπισμῶν μεθ' οὗ ἐνδιατρύφας οἰκειωτῶς χρόνον τινά, ὑπεισηλθεν αὐτῷ ἔρωσ τῆς θύραθεν μαθήσεως, μὴ ἐδπορῶν δὲ χρυσοῦ τοῦ ἐπιδοῦναι τοῖς διδασκάλοις χάριν μαθήσεως, ἵστατο ἔξωθεν τῶν διατριβῶν ἀκροώμενος. Τινὲς δὲ τῶν σχολαστικῶν, ὄρωντες αὐτοῦ τὸ πρόθυμον καὶ εὐπάρεδρον, ἐδίδασκον αὐτὸν καὶ δίχα μισθοῦ· ἔξ ὧν ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς εὐφροσύνης ἐρανισάμενος,¹³ δεῖν ἔγνω περινοστῆσαι μέρη τινὰ τῆς γῆς· Καὶ δὴ ἀπάρας ἐκ Θεσσαλονίκης, κατέλαβε τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ὀμιλήσας ἐκεῖσε πατράσι¹⁴ τισὶν καὶ εὐχὴν ἐξαιτησάμενος εὐλογεῖται μὲν παρ' αὐτῶν, προσμεῖναι δὲ ἐν τῷ τόπῳ οὐ συγ-

¹ K.: δδύναις

² K.: καταλαβόντις, ἐν δὲ τῇ ἔξῃ ἴσῃ ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρὸς ἢ διορθώσεως: καταλαβοῦσα.

³ K.: μετέστησαν, ὅπερ ὑπὸ μεταγενεστ. χειρὸς διορθώθη ὡς ἀνωτέρω.

⁴ T^δ δὲ διαλοτονοῦμενον ἐν τῷ κώδικι.

⁵ K.: ἀλόντος

⁶ K.: ὄμοιρα

⁷ K.: ἀστύον.

⁸ K.: Θεσσαλονίκη.

⁹ K.: ἀθρόοι.

¹⁰ K.: ἐκαλεῖτο.

¹¹ K.: προσοικειοῦται.

¹² K.: ὑπογραφέα. Μήπως γραπτέον: ὑπογραφέα;

¹³ K.: ἐρανησάμενος.

¹⁴ K.: πατράσι.

χωρεῖται, διὰ τὸ ἀκμὴν νεαρὸν καὶ ἀγένειον·¹ ἐκείθεν τὲ διαπεράσας, ἐν Κωνσταντινουπόλει παραγίνεται· κἀκεῖσε,² τοὺς εὐαγεῖς ναοὺς καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων προσκυνήσας, συνήκει τισὶ δύο μοναχοῖς, οἳ καὶ τὸ ἄρχειν αὐτοῖς βιάζοντες³ αὐτὸν, ὡς ἀπὸ κλήρου τοῦτον⁴ ἰδόντες, αὐτὸς οὐδ' ἄκροις ὡσὶν τοῦτο παρεδέχτο· «ἄτοπον⁵ ἔστι, λέγων, κοσμικὸν ὄντα με καὶ νέον, προστάσσειν ὑμᾶς μοναχοὺς ὄντας καὶ γεγηρακότας.» Ὀμιλήσας τοίνυν ἢ πολλοῖς τῶν πατέρων, λογίοις τὲ καὶ ἐναρέταις, ἢ φ. 826^α Γρηγορίῳ τῷ Σιναίτῃ,⁶ Δανιὴλ τῷ ἠσυχαστῇ, Ἰσιδώρῳ⁷ τῷ ἕστερον πατριάρχῃ γεγονότι,⁸ Ἀκινδύνῳ τῷ δογματίσαντι ἕξυστερον κακῶς, οὕτω τοιοῦτῳ ὄντι, καὶ ἄλλοις τισὶ πατράσι⁹ πολλοῖς, καὶ ὡς μέλιττα συλλεξάμενος τὰ κείρια,¹⁰ πλοῖον ἐπιβὰς,¹¹ ἐν Κρήτῃ¹² διαπερᾶσθαι Μαθῶν δὲ τὸν ξενίσαντα¹³ αὐτὸν ἐν τῇ ἠήσῳ¹⁴ φιλόπρωγον ὄντα, αἰτεῖται¹⁵ παρ' αὐτοῦ τῆς ἀναγκαίας χρείας ἐπίκουρον¹⁶ αὐτῷ γενέσθαι· ἐπένευσε δὲ ὁ ἀνὴρ εἰς τοῦτο προθύμως, ἐν ἑκ τῶν δύο ἐλπίζων ἀπόνασθαι¹⁷ παρ' αὐτοῦ· εἰ μὲν γὰρ ἀρετῆς ἐργάτης ἔσται, κοινωνὸν σὺν τούτῳ τὸν ἐκ Θεοῦ μισθὸν λήψεσθαι,¹⁸ εἰ δὲ πρὸς βίον ἐκκλίνει, τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ἅπερ καὶ πλέον ἐπόθει· ἦν γὰρ διὰ εἶδος καὶ λόγου εὐπαδόδεκτος τοῖς πολλοῖς, ἄρτι τὸν Ἰουλον ἐπανθισύντα ἔχων. Ἡσυχάτων τοίνυν ἐν ἐρημοτέρῳ τόπῳ, ἐλάμβανε τὴν τροφήν παρὰ τοῦ

¹ K.: ἀγένειον.

² K.: κἀκεῖσε.

³ K.: διάζοντες

⁴ K.: τοῦτο.

⁵ K.: ἀτοπόν.

⁶ K.: συναίτη.

⁷ K.: Ἰσιδώρος.

⁸ K.: γεγονότι.

⁹ K.: πατράσι

¹⁰ K.: κείρια,

¹¹ K.: ἐπιβὰς,

¹² K.: κρητῃ.

¹³ K.: ξενίσαντα.

¹⁴ K.: ἠήσῳ.

¹⁵ K.: αἰτεῖται.

¹⁶ K.: ἐπίκουρον

¹⁷ K.: ἀπόνασθαι

¹⁸ K.: λείψασθαι. Ἀλλὰ μήπως γραπτέον: λήψασθαι;

δηλωθέντος ἀνδρός, ὃς καὶ ἤξιον τὸν Ἀνδρόνικον πυκνότερος¹ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτὸν ὀμίλιας χάριν ἕνεκα δὲ τοῦτο χλευήν² εἶναι τοῦ ἔχθρου πρὸς τὸ ἐλκυσθῆναι³ τῇ φιλῆ τοῦ κόσμου, ἢ ἐκεῖθεν ἀποδιδράσκει καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος πάλιν καταλαμβάνει. Καὶ γενόμενος ἐν τῇ σκήτῃ τῇ λεγομένῃ Μαγουλά, μανθάνει παρὰ τινος Καλλίστου ἱερομονάχου, ὡς ὅτι ἐν τόπῳ τῷ⁴ καλουμένῳ Μηλαία κάθηται τινες δύο μοναχοὶ, Γρηγόριος ἱερομόναχος καὶ Μαυσιῆς καλούμενοι, εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἑλληκότες.⁵ Ἀπελθὼν τοίνυν πρὸς αὐτούς καὶ δεηθεὶς τοῦ δεξασθαι αὐτὸν, οὐκ ἐπένευον⁶ εἶτα, ἰδόντες τὸ πρόθυμον αὐτοῦ καὶ δυσωπητικὸν, εἰσδέχονται αὐτὸν· καὶ ἀποθρῆξας⁷ τοῦτον ὁ ἱερός Γρηγόριος Ἀντώνιον μετωνόμασεν,⁸ ἔτος που τριακοστὸν ἄγοντα⁹ τῆς ἡλικίας· εἶτα μετ' οὐ πολὺ ἐνδύει¹⁰ αὐτὸν καὶ τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ Ἀθανάσιον τὸν ὄντως ἀθάνατον ἐπωνόμασε.¹¹ Τῷ οὖν πτόφῳ θερμανθεὶς τῷ θεῷ καὶ τῇ πίστει τῇ πρὸς τοὺς δοιδήμους¹² ἐκείνους νευρωθεὶς γέροντας, πάντα τὰ τῆς ὑπηρεσίας ἀβαρῶς ἐξετέλει· ἐν γὰρ τῷ ἀκροτάτῳ καὶ ἀπαρακλήτῳ ὄρει τῷ πρόποδι¹³ τοῦ Ἀθωνοῦ τὴν οἴκησιν¹⁴ ἔχοντες, Μηλαία μὲν ὁ τόπος ἐκαλεῖτο, ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκεῖ φυτόν μηλαίας ἀναθάλαι,¹⁵ διὰ τὸ ψυχρὸν τοῦ τόπου, ἀλλὰ πίτυες¹⁶ ἢ ὑψηκοὶ καὶ

¹ K.: πυκνωτέρος

² K.: χλευεῖν

³ K.: ἐλκυσθῆναι.

⁴ K.: τὸ

⁵ K.: ἑλληκότες.

⁶ K.: ἀνευενον. (Ἴσως δ' ὁμοίως τοιαύτη νὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ γραφή τοῦ συναξαριογράφου ἐκλαβόντος τὸ ἀνανεύειν = ἐπινεύειν).

⁷ K.: ἀποθρήξας).

⁸ K.: μετ' ὀνόμασεν.

⁹ K.: ἄγον. (Ἴσως μενέτω ἄγον, τῆς γραφῆς ταύτης θεωρουμένης ὡς ἐκ τοῦ συγγραφῆως τοῦ συναξαρίου ἀποθήσεως).

¹⁰ K.: ἐνδύει.

¹¹ K.: ἐπώνομασε.

¹² K.: δοιδήμους.

¹³ K.: τὸ πρόποδα. (Ἴσως γραπτέον πρόποδα. Παρβλ. καὶ τὴν ἀνωτέρω σ. 239 γραφὴν τοῦ κώδικος: ἐν τῷ πρόποδα τούτου).

¹⁴ K.: οἴκησιν.

¹⁵ K.: ἀναθάλαι.

¹⁶ K.: πίτυας.

ἰέδροι δασύτατοι. Ἐκεῖ οὖν τούτων, ὡς ἔφη, ἡσυχάζοντων, ὁ Ἀθανάσιος ὡς τι θεῖον ὑποζύγιον τὴν ἀστράβην ἐν νότοις φέρων καὶ τὰ μοναστήρια περιερχόμενος τὰ χρεῖωδι τοῖς πατράσιν¹ ἐκόμιζεν² διὰ γούν τὸ ἀνεστηκός³ τοῦ ἔρους καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦ τόπου χιῶν εἰώθει ἐκεῖσε πίπτειν πολλή⁴ εἰ οὖν καθ' ὁδοῦ τοῦτο συνέβη κωλυθῆναι ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ διὰ⁵ τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος μὴ καταλαβεῖν τὴν κέλλαν, τρώγλη⁶ τινὶ πέτρας ἢ ἐλάτου ὄζα προσερείσας,⁷ παρήμενον ἄχρις ὄτου⁸ καιρὸς ἐπιστῆ. Παρατείναντος τοίνυν ἐν μιᾷ τοῦ χειμῶνος, καθημένου αὐτοῦ ὑποκάτω τοῦ φυτοῦ καὶ μήτε πρόσω χωρεῖν δυναμένου μήτ' ὀπισθεν, διὰ τὴν⁹ χιῶνα τὰ ἄλλα καλύψασαν, κρυστάλλου¹⁰ δίκην ἀπεπάγη· ἐκεῖνος τῇ τῶν πατέρων εὐχῇ θαρρήσας καὶ τῷ¹¹ σημείῳ τοῦ σταυροῦ καθοπλισθεὶς, συνδεσμήσας¹² τοῖς ποσὶ τὰ ἐνδύματα καὶ ἐπάνω γενόμενος τῆς χιῶνος, ἐφέρετο ὡς ἐν θαλάσῃ κατὰ πρηνούς¹³ νεύσει θεῖς ὀδηγηθεὶς, ὑπόθεν πέπτωκεν ἐν κέλλῃ τριῶν τινῶν ἀδελφῶν, οἳ καὶ ἰδόντες ἢ αὐτὸν ἐξάπινα ἐδόξασαν τὸν διασώσαντα τοῦτον Κύριον. Θέρμης οὖν καὶ τροφῆς μεταδόντες αὐτῷ, ἦν παρ' αὐτοῖς ἕως ὄτου γέγονε καιρὸς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, οἳ καὶ ὅτε τοῦτον εἶδον· μεγάλως ἠυφράνθησαν· ἐνόμιζον γὰρ ἐκ τοῦ χειμῶνος τεθνήσκειν. Τούτοις οὖν τοῖς ἀθλοῖς καὶ τοῖς ὁμοίοις διαπαλαίων ἦν ὁ Ἀθανάσιος· αἰ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνετο, τοῖς δὲ ὀπισθεν ἐπελανθάνετο.

Οἱ οὖν Ἀγαρινοὶ, Τοῦρκοι συνήθως καλούμενοι, οὐκ ἔλθοιεν διὰ θαλάττης τὸ Ἅγιον Ὄρος πάντοτε ἀιχμαλωτίζοντες. Ἐν μιᾷ οὖν ἐν τῇ κέλλῃ αὐτῶν εἰσπηδήσαντες, τῶν ἄλλων διαφυγόντων, τὸν γηραιὸν¹⁴

¹ K.: πατράσιν

² K.: ἐκόμιζεν.

³ K.: ἀνεστηκός

⁴ K.: πολλή.

⁵ Προσέθηκα ἐγὼ τὴν πρόθεσιν ταύτην διὰ μὴ ὑπάρχουσαν ἐν τῷ κ.

⁶ K.: τρώγλη.

⁷ K.: προσερέσας,

⁸ K.: ἄχρις ὄτου.

⁹ K.: διὰ τὸ τὴν

¹⁰ K.: κρυστάλλου

¹¹ K.: τὸ

¹² K.: συνδεσμήσας

¹³ K.: καταπρηνούς.

¹⁴ K.: γηραιὸν

Μωϋσῆν χειρωσάμενοι, δεδεμένον ἔφερον· ἀγόμενος δὲ, πλησίον ναοῦ τινὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ ὄμμα δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸν ναὸν ἄρας ἔφη, «ἀρκεῖ ἡμῖν ἅγιε Νικόλαε ὁ μέχρι τῶν ἐνταῦθα σκυλιός»· καὶ εὐθὺς ὁ κατέχων αὐτὸν Ἰσραηλίτης, εἰσάσας τὸν γέροντα, ἐστράφη ἐν τῇ κέλλῃ, εὐρῶν δὲ τὸν κλεινὸν Γρηγόριον, ἔφη πρὸς αὐτόν: «εἰ καὶ ἐποίησέ μου πρόνοιαν ὁ Θεὸς ἄρτι διὰ πρεσβειῶν τοῦ μεγάλου Νικολάου, ἀλλ' οὖν ἐγὼ οὐκέτι πειράσω ἐτι ὑπὲρ ἐμοῦ τὸ θεῖον, ἀλλ' ἐν μοναστηρίῳ ἀπελθὼν τὸν ἐπίλοιπὸν μοι ἐπιβιώ χρόνον, σὺ δὲ εἰ βούλοιο πρός μιν ἐνταῦθα, εἰ δ' οὖν μετανάστενε ὅποι καὶ βούλοιο». †

Διαξευχθείσης¹ οὖν τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης ξυνορίας² ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔγα λαβῶν τῶν φοιτητῶν, Στέφανον καλούμενον, ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων ἀπήλθε μονῇ, ἐν ἣ καὶ ἔτελειώθη, ὁ δὲ γε θεῖος Γρηγόριος, τὸν Ἀθανάσιον λαβὼν καὶ τὸν Γαβριήλ, τὰ ἐσπέρια δεῖν ἔγνω καταλαβεῖν. Διελθὼν γοῦν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Βεῤῥοίαν, πλείστοι τῶν ἐπιφανῶν ἐβούλοντο³ ὑποδέξασθαι αὐτοὺς καὶ ἀναπαῦσαι, ἀλλ' οὐκ ἐπένευσεν ὁ γέρον· ἑώρα γὰρ τὸν Ἀθανάσιον ἀηδῶς ἔχοντα⁴ τὰς ἐν τῇ πόλει διατριβὰς ὡς ἡσυχίας ἐρῶντα.⁵ Ἐντυχὼν δὲ τῷ προέδρῳ Σερβίων Ἰακώβῳ, μάνθανει παρ' αὐτοῦ περὶ τῶν Σταγῶν οὕτως·⁶ «ἔστι τί φησι πολύχρον ἐν μεθορίῳ κείμενον Ἰωαννίνων καὶ Βλαχίας· ταύτης ἐχόμενα ἴστανται⁷ λίθοι ὑψηλοὶ καὶ εὐμεγέθεις,⁸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου οὕτω παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἰδρυθέντες.⁹ Εἰ οὖν ἀπαρκαλήτῃ || τῷ τῷ καὶ ἀκροδοξῶ βούλει¹⁰ οἰκῆσαι,¹¹ ἐκεῖθεν γενοῦ· εἰ οὖν δέεσαι¹² ὁδηγοῦ πρὸς τοῦτο, λάβε τὸν σὺν ἐμοὶ ἀδελφόν». Ὅν καὶ λαβόντες καὶ

¹ K.: Διαξευχθείσης

² K.: ξυνορία,

³ K.: ἐβούλωντο

⁴ K.: ἔχω τ

⁵ K.: ἐρῶν· (Πιθανῶς δὲν πρόκειται περὶ βιβλιογραφικοῦ λάθους καὶ ἐν ταύτῃ περιπτώσει γραπτὸν καὶ ἀνατῆρω ε ῥ ῶ ν).

⁶ K.: οὕτως.

⁷ K.: Βλαχίας ταύτης ἐχόμενα, ἴσταντε

⁸ K.: εὐμεγέθεις.

⁹ K.: ἰδρυθέντες.

¹⁰ K.: βούλοιο ("Ἴσως ἡδυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν γραφὴν β ο ὑ λ ο ι ο).

¹¹ K.: οἰκῆσαι,

¹² K.: δέεσαι

πρὸς τὸν τόπον παραγενόμενοι, τοὺς μὲν λίθους εὖρον καθὼς ἤκουσαν, ἀλλ' οὐκ ἦν τις ὁ κατοικῶν ἐν αὐτοῖς, πλὴν γυπῶν καὶ κοράκων. Εἷς δὲ μόνος ἔξ αὐτῶν λίθος ἔγγιστα¹ τῆς πόλεως, ὑπὸ τινος ποιμένος ὡς φασιν ἔκπαλαι οἰκισθεὶς, ἕς καὶ ναὸν γεγλυμμένον² εἰς ὄνομα τῶν Ταξιαρχῶν ἐν τῇ πέτρᾳ τυπώσας, Στύλον ἐπονόμασε,³ εἰς δὲ ἐλθόντες εὖρον τινὰ μοναχόν, Τρυφερόν μὲν καλούμενον, γηραιόν⁴ δὲ ὁρώμενον, προσαιτῶντα⁵ καὶ μένοντα ἐν αὐτῷ χρόνον τινά. Ἀπειδὼν⁶ οὖν ὁ θεῖος Γρηγόριος εἰς τὸ καθ' ὑπερβολὴν τοῦ τόπου σκληρόν καὶ ἀπαράκλητον, ἐβούληθη κατελεθεῖν καὶ καλιννοστήσαι ὑπὸθεν. Ὁ οὖν Ἀθανάσιος τοῦτο εἰδὼς καὶ θαρσοποιῆσαι βουλόμενος τὸν γέροντα, γίνεται πρὸς αὐτὸν ἐγγυητής⁷ ἀξιόχρεως καὶ φησὶν: «Εἰ βούλει,⁸ πάτερ, τοῦτο τῷ τόπῳ προσμεῖναι, μὴ δίσταζε χάριν ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων· ἐπιζῶν γὰρ εἰς Θεὸν καὶ ταῖς σαῖς σιχαῖς πεποιθὼς⁹ || ὑπόσχομαί σοι χάριν, || φ. 329^α ἄρτου, οἴνου καὶ ἐλαίου οὐκ ἂν ποτε στερηθεῖς». ¹⁰ Τούτοις τοῖς λόγοις ἀκούσας ὁ γέρον, εἶξε¹¹ τοῦ προσμεῖναι καὶ δὴ ἔκτοτε τὴν πᾶσαν σπουδὴν ὁ Ἀθανάσιος ἐδείκνυτο¹² χάριν τῆς εἰς τὸν γέροντα ἀναπαύσεως καὶ διακονίας. Θεὸς δὲ ὁ τὸν ἀχάριστον λαὸν τῶν Ἰουδαίων τσσαράκοντα ἔτη, τὰς τοσαύτας μυριάδας ἐν ἐρήμῳ διαθρέψας, τοὺς εὐχαρίστους καὶ εὐγνώμονας δούλους αὐτοῦ παρεῖδεν; οὐκ οὐκ. Ἀλλ' ἅμα τῷ καθίσει, συνέρθεον πρὸς αὐτοὺς οἱ τε ἐγγὺς οἰκοῦντες καὶ οἱ πόρρωθεν, ἀρχόντες τε καὶ ἀρχομενοί, ἱερεῖς τε καὶ μονάζοντες, οἱ καὶ ἀφελείας οὐ μικρὰς ἔκ τῆς πνευματικῆς ὁμιλίας τοῦ γέροντος πληροῦ-

¹ K.: ἔγγιστα

² K.: γεγλυμένον

³ K.: ἐπονόμασε.

⁴ K.: γηραιόν

⁵ K.: προσαιτῶν ("Ἴσως ἡδυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν καὶ τὴν γραφὴν ταύτην ὡς ἀπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ συναξαρίου ἀποδόουσαν).

⁶ K.: ἀπειδὼν

⁷ K.: ἐγγυητής

⁸ K.: βούλει.

⁹ K.: πεποιθὼς.

¹⁰ K.: στεριθίης.

¹¹ K.: ἦξε

¹² K.: ἐνδείκνυτο ("Ἴσως μενέτω οὕτω: ἐνδείκνυτο=ἐνεδείκνυτο).

μενοι οὐκ αὖτε ἐπορεύοντο· ἦν γὰρ καὶ λόγος καὶ πράξις καὶ θεωρία χάριτος μεστός ὁ ἀνὴρ.

Εἰσδεχθέντες¹ οὖν παρὰ τοῦ γέροντος καὶ ἕτεροι ἀδελφοί, τὸν Ἀθανάσιον ἐσχόλασε τῆς διακονίας, ἡσυχάζειν δὲ αὐτὸν τὰς πέντε ἡμέρας τῆς εβδομάδος προσέταξεν. Εἰσελθόντος οὖν ἐν τινὶ τρώγλῃ τῆς πέτρας, ἐκείσε διετέλει τὰς ὁρισμένας² ἡμέρας· χάριν δὲ ἀκηδίας καὶ ἀργίας μαλάκια ἦν πλέκων, πιθανά³ συναπάδων⁴ τοῦτο δὲ καθ' ἑαυτὸν: «Ψυχὴ, ἢ νῆφε ἵνα σωθῆς,⁵ σῶμα ἔργασαι, ἵνα τραφῆς».⁶ Λαμβάνων οὖν ὁ γέρον τὰ μαλακούνια, παρείχε τοῖς παραβάλλουσιν εὐλογίας χάριν. Ἠσυχάζοντος τοίνυν ἐν τῇ τρώγλῃ, ὡς ἔφημεν, τοῦ Ἀθανασίου, ὁρᾷ ὁ γέρον ἀνωθεν ἐν μιᾷ νυκτὶ τοὺς δαίμονας κυκλώσαντας τὸ τοῦ Ἀθανασίου σπήλαιον καὶ σπυιδοντας κατακρημνίσαι⁷ αὐτὸν κάτωθεν· ἦν γὰρ χάος ἀπύθμαντον.⁸ Εἰς ἑαυτὸν οὖν γενόμενος ὁ γέρον ἐκ τῆς θεωρίας ἔρχεται πρὸς τὸν Ἀθανάσιον καὶ σκόψας⁹ αὐτὸν λόγοις ἱκανοῖς καὶ τῇ ῥάβδῳ τύψας μετρίως οὐκ εἴασεν αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ ἡσυχάσαι πλέον, ἀλλ' ἐν τῷ θάτέρῳ¹⁰ μέρει τοῦ Στύλου καθέζεσθαι προσέταξεν. Ἀγγιθυρον οὖν τοῦτο τοῦ ἀστως τυγγάνοντος καὶ θόρυβον πολλὸν ἐκ τοῦ ἀντικρυς τοῦτο ποιούντος, βαρέως τοῦτο ἐδέξατο. Δυσωπεῖ δὲ τὸν γέροντα τοῦ Στύλου κατελθεῖν καὶ πρὸς τὸ ἐρημικώτερον¹¹ μέρος τῆς πέτρας καθίσει. Κατελθὼν οὖν μετ' αὐτοῦ ὁ γέρον καὶ ἐρευνήσας τὸν ἀρμόδιον τόπον, ἐν ᾧ χρητὴν κέλλαν πήξαι,¹² εἴασεν αὐτὸν ἐκείσε¹³ ἡσυχάζειν τὰς ἕξ ἡμέρας, ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ δὲ τῆς κυριακῆς ἀνέρχεσθαι εἰς τὸν Στύλον. Οὕτως οὖν ἢ ποιῶν καὶ συμψάλλον τοῖς ἀδελφοῖς καὶ μεταλαμ-

|| φ. 330^a

¹ Μανέτω, νομίζω, οὕτω: ε λ ς δ ε χ θ ἐ ν τ ε ς, ὡς ἀπορῆσον καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ συναξαριογράφου.

² Κ.: ὁρισμένας

³ Κ.: πιθανά

⁴ Κ.: συναπάδων

⁵ Κ.: σωθεῖς,

⁶ Κ.: τραφεῖς.

⁷ Κ.: κατακρημνίσαι

⁸ Κ.: ἀπύθμαντον.

⁹ Κ.: σκόψας

¹⁰ Κ.: θάτέρῳ

¹¹ Κ.: ἐρημικώτερον

¹² Κ.: πήξε,

¹³ Κ.: ἐκείσε

βάνων τῶν θείων μυστηρίων καὶ συνεσθίων αὐτοῖς, πάλιν κατήρχετο ἐν τῇ κάτωθεν κέλλῃ.

Ἐκείσε τοίνυν χρόνον τινὰ διαρκέσας, λησταὶ τινὲς ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐπιστάντες, ἐθροῦβον αὐτὸν, οἰηθέντες λαβεῖν τι ἐκ τῆς κέλλης αὐτοῦ, ἐν ἧ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ πλὴν ληκυθίου¹ καὶ ὀλίγοι ἄρτοι ξηροὶ ἐν τῇ σπυρίδι,² οὗς ἀνωθεν ἄλλος ἀδελφὸς Βαρλαάμ καλούμενος οἶα λύκους τῇ σφενδόνῃ ἀπεδίωξεν. Ἰδὼν τοίνυν ὁ Ἀθανάσιος ὅτι τὸ αὐτομολεῖν ἐν πειρασμοῖς ἀπαράδοτον,³ ἔκρινε καὶ αὐτὸς ἀνελθεῖν ἐπὶ μιᾷ πέτρας εἰς ἀποτροπὴν τῶν χειρεκάκων ἀνθρώπων καὶ ἐν ἡμερημίᾳ ἡσυχάζειν. Καὶ δὴ λαβὼν τινὰ ἀναβάτην, ἀνήγαγεν αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πετρῶν, εἰς ἣν καλιὰν κήξας βραχύν τινα ἐκείσε διεβίβασε χρόνον⁴ Ἀνωθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ λίθου ἦν ἕτερος Πλατύλιθος ἐγκωρίως καλούμενος, εἰς ὃν μοναχὸς τις, καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὀρμώμενος,⁵ ἀνελθὼν καὶ τινα ὀλίγον ἐν αὐτῷ προσμείνας⁶ καιρόν, μὴ δυνηθεὶς δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ διαρκέσαι, κατελθὼν κάτωθεν καὶ μικρὸν βιώσας ἐκοιμήθη. Ἐν τούτῳ γοῦν ἀνελθὼν ὁ Ἀθανάσιος ἢ καὶ ἰδὼν τὴν κατάθεσιν τοῦ λίθου ἀρμόττουσαν εἰς κατοικίαν, || φ. 330^b ὑπερανεστηκὸς γὰρ τῶν κήλων λίθων ἐτύγχανε, πλάτει⁷ τε πολὺ καὶ μήκει ἱκανῶς ἔχων, τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ τῶν μερῶν προβλεπτικόν⁸ τε καὶ εὐάερον, τὸ δὲ ἕτερον πεφραγμένον εἰς ἀποτροπὴν ἀέρος χειμερινοῦ, ἄλλαι⁹ τὲ πεπυκνωμένον καὶ βοτάναις¹⁰ συχναῖς καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀμφοτεροδέξιον ἐν πᾶσι. Τοῦτον¹¹ ἰδὼν καὶ ἀγαθθεὶς ἐπὶ τῇ θέσει αὐτοῦ, ἀνέρχεται πρὸς τὸν γέροντα καὶ συγγνώμην αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τοῦ κατοικῆσαι ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ¹² οὐκ ἐπένευσεν· ἐβούλετο γὰρ διάδοχον ἔχειν αὐτὸν ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Στύλου. Ὡς δὲ ἐπέμενε δυσωπῶν, ἐπέτρψε μὲν

¹ Κ.: λυκινθίου (Ἐν τῇ ἕξῳ δ' ὁμοίῳ ἔφα ὑπάρχει ὑπὸ μετεγενεστέρως χειρὸς γεγραμμένη ἢ ὁρθή γραφή: ληκυθίς).

² Κ.: σπυρίδη.

³ Κ.: ἀπαράδοτον.

⁴ Κ.: ὀρμώμενος

⁵ Κ.: προσμείνας

⁶ Κ.: πλάτυ

⁷ Κ.: προβλεπτικόν

⁸ Κ.: ἄλλαι

⁹ Κ.: βοτάναις

¹⁰ Κ.: τοῦτο

¹¹ Τὸ δὲ τοῦτο διπλοτονοῦμενον ἐν τῷ κώδικι.

τοῦ οἰκῆσαι ἐν αὐτῷ, ἀλλ' οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ παραλαβεῖν μετ' αὐτοῦ καὶ ἕτερον ἓνα ἢ δύο. Ἐλθὼν τοίνυν καὶ οἰκήσας ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὃ ἦν ἐχόμενα τῆς βίσεως τῆς κλίμακος, χρόνον τινα, εἶτα εἰσδέχεται μεθ' ἑαυτοῦ δύο ἀδελφοὺς, ἐξ ὧν τὸν ἓνα πέμψας τῷ ἀρχιερεῖ ἱεροσύνης τοῦτον ἤξιωσεν. Ἐνοθεῖν δὲ τοῦ σπηλαίου, ἐν ᾧ κατοικοῦν, ¹ ἕτερον σπηλαίον εὐρόν, ἀφιεροῖ ² ἐκεῖσε καὶ οἰκοδομεῖ ναὸν εἰς ὄνομα τῆς Θεομήτορος, || φ. 331^α || ἐν ᾧ τὸν χειροτονηθέντα ³ Ἰάκωβον ἐκτελεῖν τὴν θείαν λειτουργίαν προετρέψατο.

Δεκάτου δὲ χρόνου περαιωθέντος ⁴ τῆς ἐν τῷ Στύλῳ τοῦ γέροντος οἰκήσεως, διὰ τινος ἐπιτηρείας ⁵ τῶν κρατούντων μεταναστεύει ⁶ πάλιν ὄθεν ἦλθεν. Ὅπισθεν δὲ τούτου δραμὸν ὁ Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τοῦτον εἰς Θεσσαλονίκην καὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ πεσῶν ἠντιβόλοι ἐπεσθαι αὐτῷ ὅποι καὶ πορεύεται. Ὁ δὲ ⁷ τοῦτο οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλ' ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐπιστραφήναι ἐν τῇ λιθοπόλει καὶ καταστήσαι ἔρχεσθαι ἐν τῷ Στύλῳ τὸν ἐν ἱερομονάχοις Ἀναστάσιον, αὐτὸς δὲ ἐν τῷ νέῳ κελίῳ ἀπελθεῖν, ὅπερ εἶχε καὶ δι' ἐφορέσεως. Ἐχὼν δὲ ὁ γέρον· ξυνωρίδα ἱερομονάχων ἀδελφῶν προσφάτως εἰσδεχθέντα παρ' αὐτοῦ, τούτους ἐγχειρίζει τῷ Ἀθανασίῳ λέγων: «λάβε τούτους μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ φρόντισον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν». Ἐφοδιάσας τοίνυν ὁ γέρον· τὸν Ἀθανάσιον τὰς ἱεράς αὐτοῦ εὐχάς, μετὰ πολλῶν δακρύων ἀλλήλους διαζεύγνυνται, καὶ ὁ μὲν στυλίου, ⁸ οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ καθίσματος μετωνομάσθη, ⁹ ἐν Κωνσταντι- || φ. 331^β || νουπόλει παραγενόμενος καὶ αἰδέσιμος πᾶσιν ἀποφανθεὶς, οὐ μόνον τοῖς ἐν τέλει καὶ ὑπεροχῇ μεγιστάνοις, ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς βασιλεῦσιν, οἳα κοινῶ πατρὶ τὸ σέβας τοῦτο ἀπονέμοιτες, καὶ πολλοὺς τῷ λόγῳ καὶ τῷ βίῳ πρὸς τὰ κρείττονα θυμίσας, ¹⁰ ὑπὸ τε ὑδέ-

¹ K.: κατοκοῦν,

² K.: ἀφιερῶι

³ K.: χειροτονηθέντα

⁴ K.: περαιωθέντος

⁵ K.: ἐπιτηρείας

⁶ K.: μεταναστεύει

⁷ Διακλιτονοῦμενον ἐν τῷ κ. τὸ δὲ

⁸ K.: στυλίου

⁹ K.: μετωνομάσθη,

¹⁰ K.: κρείττονα θυμίσας,

ρου νόσου καὶ τῷ γῆρει τρυχωθεὶς ¹ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε, καταλιπὼν μαθητὰς πλείονας τε καὶ παντοίως εὐδοκίμους. ² Ὁ δὲ γὰρ θεὸς Ἀθανάσιος, πρὸς αὐτὸν ³ γὰρ ὁ λόγος πάλιν χωρεῖν ἔρχεται, λαβὼν τοὺς παρὰ τῷ γέροντι δοθέντας αὐτῷ ἀδελφοὺς, Γρηγόριον τε φημί καὶ Παχώμιον, ἐν τῷ Στύλῳ ἀνέρχεται· καὶ τὸν προτραπέντα παρὰ τοῦ γέροντος ἄρχειν τοῦ Στύλου Ἀναστάσιον πρὸς Κύριον εὐρὼν μεταστάντα, ὅς δι' ἄκραν ταπεινώσιν ἐπιτιμήσας τοὺς συνόντας αὐτῷ ἀδελφοὺς τοῦ μὴ ταφῆς ἀξιῶσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ⁴ τι ἄγος ἐπιβῆναι τοῦτο τοῖς πετεινοῖς καὶ θηρίοις βορᾶν, ⁵ ὅπερ ἐν τινι τρώγῃ, ὡς ἡ ὑποθήκη, ἐάσαντες, ἔδοντο τοῦτο οἱ κόρακες, ὧν εἰς ἐξ αὐτῶν τὸν ἀντίχειρα κρατῶν, ἐλθόντος τοῦ Ἀθανασίου, πλησίον αὐτοῦ καθίσας, ⁶ τοῦτον ἠσθιεν. Ἰδὼν δὲ τοῦτον καὶ μαθὼν ὅτι τοῦ Ἀναστασίου ἐστὶν ὁ δάκτυλος, || φ. 332^α || διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐντολήν, σπουδῇ καταλαμβάνει τὸν τόπον καὶ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα τοῖς δάκρυσιν αὐτοῦ πλύνας καὶ ταῖς χερσὶ συλλέξας, ταφῇ παραδίδωσιν· ἦν γὰρ τῶν ἐναρέτων καὶ κατὰ κόσμον αἰδέσιμος.

Ἐάσας οὖν τοὺς ἀδελφούς ἐν τῷ Στύλῳ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ὁ Ἀθανάσιος πρὸς τὸ Μετέωρον ἔρχεται· οὕτω γὰρ παρ' αὐτοῦ ὁ Πλατύλιθος μετωνομάσται. ⁷ Συνέρχουσιν ⁸ δὲ πρὸς αὐτὸν πλείστοι ἀξιοῦντες εἰσδεχθῆναι παρ' αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ ἡσυχίας ἔρων οὐκ ἐπένευσεν. ⁹ Ὅμως τῷ μήκει τῆς πέτρας ἰλιγγιάσας, δέχεται τινὰς κατὰ δευτέραν ὑποταγὴν πολιτεῦσθαι καὶ τὰς ἑξ ἡμέρας ἰδίᾳ ἐκάστῳ κανόνα δούς ἐπιτελεῖν καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τροφῆς· εἰ δὲ τινι αὐτῶν ἀμείλιά τις παρακολουθήσει, ¹⁰ ἐξαγγέλλειν αὐτῷ τὸ πρῶτ' ¹¹ καὶ κανόνα λαμ-

¹ K.: τρυχωθεὶς

² K.: εὐδοκίμους.

³ K.: αὐτὸς

⁴ K.: ὅς τι

⁵ K.: βορρᾶν.

⁶ K.: καθίσας,

⁷ K.: μετὰ τὸ νόμασθαι. (Πιθανῶς μενέτω ὡς ἔχει ὁ κώδιξ. Τοῦτο λέγω ἔχων ὑπ' ἑμὶν καὶ τὴν κατωτέρω γραφήν, σ. 257 ἐν ὑποσημ. 18, τοῦ κώδικος ὁ ρ γ η σ θ ι κ ω ς).

⁸ K.: συνέρχουσιν.

⁹ K.: ἀπένευσεν (Διορθωτέον ὡς ἀνωτέρω, καθ' ἂ ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως τοῦ βίου φαίνεται).

¹⁰ K.: παρακολουθήσει. (Ἰσως μενέτω ἡ γραφή αὕτη τοῦ κώδικος).

¹¹ K.: τὸ πρῶτ'.

βάνειν παρ' αὐτοῦ ἀνάλογον τῆς δυνάμεως, εἴτε ὑδροποσίαν εἴτε καὶ τελείαν αἰτία, τὸν δὲ γε κανόνα τῆ ἐπιούση ἀναπληρεῖν.

|| φ. 332^β Τεσσαρεςκαιδεκα οὖν εἰς ἀριθμὸν γεγονότες οἱ ἀδελφοὶ οἱ λεγόμενοι παρακελλιῶται, διὰ τὸ ἕκαστον φροντίζειν τὴν σωματικὴν αὐτοῦ χρεῖαν, ἐπειδὴ οὐκ ἴσκει αὐτοῖς || ἡ ἀγαθὴ μόνη τῆς Μαρίας μερίδα, οἷον τὸ τῆ προσευχῆ ἀδιαλείπτως σχολάζειν, ἀκμὴν ἄρτι ἐκ τοῦ κόσμου ἀποδράσαντας καὶ ἄφως ἡσυχίας ἀπειρώς ἔχοντας, ἐπέταξεν τούτοις καὶ ἔργου τύρβης ὡσπερ ἡ Μάρθα ἀπεσθαι, ἵνα ἐκ τούτου τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν κοριζόμενοι,¹ τὴν πηλὸν² παραμυθούμενοι, τῷ τόπῳ προσημνωσιν. Καὶ τοῖς μὲν γηραιοῖς ἐργόχειρα προσέταξε μετέρχεσθαι, ὅσα θυροῦ καὶ κτύπων καὶ συγχύσεως κοσμικῆς εἰσὶν ἄμικρα, τοῖς δὲ γε σφριγῶσι³ νέους σκαπάνας ἐπέταξε φέρειν καὶ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, ἵνα αὐτοὶ μὲν ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν πόνων αὐτῶν τρέφονται καὶ τοῖς ἐνδεέσι χορηγοῦσι. Λαβῶν δὲ καὶ τὸ παρὰ πόδας τοῦ λίθου ἐγκείμενον τοπίον, τὸ μὲν⁴ κατέσχε δι' ἑαυτοῦ, τὸ δὲ⁵ ἐμέρισεν αὐτοῖς χάριν ἀμπελώνων φυτεύματος· μὴ μόντοι ἔχειν ἐπάδειαν τὸ φυτευθὲν μετὰ θάνατον εἰς μετάβασιν ἐπιδίδειν ἀλλαγῶ, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ καθολικῷ κελίῳ μένειν, ἐν τῷ καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐγράφη.⁶ Κοπιόντων⁷ οὖν τῶν ἀδελφῶν τῷ μήκει τῆς βίας, ἐξαιτεῖται⁸ τινι τῶν ἀρχόντων μισθὸν καὶ δαπάνην⁹ καὶ διεγείρει στοὰν καὶ συντέμνει τὴν κλίμακαν. Εἶτα δι' ἐξόδου τινὸς τῶν ἐκ τοῦ γένους τῶν Τριβαλλῶν¹⁰ μεγιστάγου καὶ συνεργίας τῶν ἀδελφῶν ἀνεγείρεται ναὸς τῷ Σωτήρι Χριστῷ ὁρατότατος,¹⁰ οὗτινος μέρος καθελὼν ἕστερον ὁ ἀναδεξάμενος παρ' αὐτοῦ τὸ κελίον κλεινὸς Ἰωάσαφ εἰς μῆκος καὶ ὕψος καθὼς νῦν δρᾶται ἀνήγειρεν.

|| φ. 333^α Οὕτως τοίνυν πολιτευομένων αὐτῶν καὶ δεσημέραι¹¹ ἀξαναγομένων,

1 K.: πορηζόμενοι,

2 = τὸν πηλόν, τὸ πηλινον κορμι κατὰ τὴν νεοελληνικὴν τοῦ βίου μετάφρασιν. O K.: τὴν πηλῶ.

3 K.: σφριγῶσι

4 Ἡ λέξις ἐν τῷ κ. διπλοτονουμένη.

5 K.: ἐγράφει.

6 K.: κοπιόντων

7 K.: ἐξαιτεῖται

8 K.: δαπάνειν

9 K.: τριβαλλῶν

10 K.: ὁρατότατος,

11 K.: δεσημέραι

εἰδὼς ὁ πατήρ ὅτι τὸ ἴδιον πολιτεύεσθαι καὶ φροντίζειν ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ οὐκ ὁμονίας¹ ἐστίν, ἀλλὰ διαιρέσεως καὶ ἐρισμοῦ παραίτιος, ἐβουλήθη οὖν τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐν κοινοβιακῷ τύπῳ καὶ κανόνι συνᾶσαι. Οἱ μὲν οὖν τῶν παρακελλιῶτῶν ἡλίθιον εἰς τὸ μέσον, οἱ δὲ² οὐ παρεδέξαντο· ὁμοῦ οὐδὲ τούτους ἀπεδίωξεν, διὰ τὸ ἀπαξ δεχθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔασεν αὐτοὺς καταθυμῶς πολιτεύεσθαι.

Ἐξέθετο οὖν κανονικὸν τύπον: Α' ὅτι ἄνευ τῶν εὐρισκομένων παρακελλιῶτῶν, ἕστερον μὴ δεχθῆναι, μήτε ὑπ' αὐτοῦ, μήτε ὑπὸ τῶν μελλόντων κατὰ διαδοχὴν διαδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν τοῦ κελίου, ἀλλ' ἐν τῷ καθολικῷ κελίῳ πάντας ἐν ἡ κοινοβίῳ πολιτεύεσθαι. || φ. 333^β

Β'. Μία³ γνώμη, ἐν θέλημα, ἐξίσου παλαίειν καὶ τὸ ἐν φρονεῖν.

Γ'. Βρώσεις τε καὶ πόσεις⁴ καὶ ἐνδυμα, ὡς τὸν ἔσχιτον, οὕτω καὶ τὸν πρῶτον ἔχειν, δίχα ἀσθενείας.

Δ'. Ἐν πλεονασμῷ σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου μὴ καπηλεύειν.

Ε'. Ἐνα πράγματα κοσμικὰ μὴ παραδέχεσθαι.

Σ'. Παιδιά κοσμικὰ γράμματα μὴ μανθάνειν.

Ζ'. Γυναῖκα μὴ προβαίνειν τοῦ τεταγμένου ὄρους,⁵ μηδὲ δοῦναι αὐτῇ⁶ τι τῶν βρωμάτων, κἂν συμβῆ ὑπὸ λιμοῦ ἀποθανεῖν.

Η'. Μὴ ἔχειν τινὰ ἴδιον ὄλωσ ἄνευ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ, διότι οὐκ ἐξίσου ἡλικίαν ἔχουσιν.⁷

Θ'. Κτῆσιν δὲ ἰδιόκτητον μηδὲλωσ⁸ πολιτεύεσθαι ἐν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο γὰρ λέγεται κοινόβιον· ὅπου γὰρ οὐκ ἐνὶ ἡ τοιαύτῃ ἰσότης,⁹ οὐ χρὴ ὀνομάζεσθαι κοινόβιον, ἀλλὰ συνέδριον ληστῶν καὶ ἱεροσύλων¹⁰ κατοικία.

1 K.: οὐκ ὁμονίας

2 Διπλοτονουμένη ἐν τῷ κ. ἡ λέξις

3 K.: Μία (— Ἡδὲνάπό τις νὰ προτείνῃ μὴ γνῶμη, ἐν θέλημα, λαμβινομένου ὑπ' ὕψις ὅτι παραπλήσια συντακτικὰ ἀνεπισημασμένοι πολλοὶ ἐν τῷ συναξαριῳ.)

4 K.: βρώσεις τε καὶ πόσεις, ἀπερ ἡδυνάμειθα ἴσως καὶ νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἀνατέρω ἐν τῷ κειμένῳ.

5 Γραπτὸν ὄρου;

6 K.: αὐτῇ τούτου τι

7 K.: ἔχουσι. Πρβλ. τὰ εἰρημένα καὶ κατωτέρω σ. 285 ἐν ὑποσημειώσει 7.

8 K.: μηδ' ὄλωσ

9 K.: ἰσότης,

10 K.: ἱεροσύλων

Γ'. "Οστις οὖν φρασαθῆ¹ ἔχειν ἴδιον τι, ἢ χάραγμα ἕως τριῶν ὀβολῶν, μὴ κοινωνεῖτω² τῶν θείων μυστηρίων, καθὼς ἐστι παράδοσις πατρικῆ καὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου· εἰ δὲ κοινωνεῖ,³ εἰς κρίμα ἑαυτῷ τοῦτο γίνεται καὶ οὐκ εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν.

|| φ. 334^a Ταῦτα τὲ ἰδιοχειρῶς ἐγγραφέως καὶ τῆ τοῦ ἀρχιερέως ἐπιγραφῆ || βεβαιώσας, ἐπέδωκε τοῖς μετ' αὐτοῦ συνοῦσι, τῷ τε κυρῷ Γρηγορίῳ καὶ τῷ Ἰακώβῳ τοῖς ἱερομονάχοις καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ⁴ οὔσι· τότε ἀδελφοῖς.

ΙΑ' ⁵ Καὶ διετάχθητο, ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς παννυχίσαι⁶ τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων ἑορτῶν ἀθροίζεσθαι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πάντας ἀδελφοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνελλιπῶς ἐπιτελεῖν τὴν ἀκολουθίαν κατὰ τὴν τοῦ τυπικοῦ ἀκριβῆ παραδόσιν.⁷ Συμβαίνει γὰρ πολλάκις ἀμέλεια ἢ ἐκ φθόνου τοῦ ἐχθροῦ ἢ φυσικῆς νοσηρότητος,⁸ ἐστὶ δ' ὅτε καὶ ἐκ περισπασμοῦ ἢ καὶ διὰ βρωμάτων προσθήκη.⁹ τὸ γὰρ μεμονωμένον τινὰ προσεύχεσθαι νηφώντως¹⁰ οὐ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς τὸ πρόθυμον ἐκ τῆς χάριτος ἐδόθη μετὰ πολλῶν καμάτων καὶ χρόνων παραδρομῆν· οὐαὶ γὰρ φησι τῷ ἐνί, ὅτι εἰ συμβῆ αὐτῷ ἀκηδία ἢ ἄλλος πειρασμός, οὐκ ἔχει τὸν ἀντιλαμβανόμενον.

Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις ἔσχεν ἐπιστατοῦντα τὸν ἱερὸν Γρηγόριον, ὅς οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς προτερήμασιν ὑπερεῖχε πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ || φ. 334^b ἐν τοῖς τῶν τεχνασμάτων ἀναγκαίοις ἐπιστημονικώτατος ἦν, || ὅς καὶ τὴν πᾶσαν φροντίδα ἐχων, ἀμερίμνος ὁ γέρον ἠσυχάζεν. Τῆς φήμης

¹ K.: φρασαθῆ

² K.: κοινωνήτω

³ K.: κοινωνῆ,

⁴ K.: Οὕτω, ὑπ' αὐτοῦ, νομίζω, μενέτω, ὡς καὶ κατωτέρω ἐν στίχῳ 10.

⁵ Οἱ ἀριθμοὶ α'—ια' ἐν τῇ φῶ τοῦ κώδικος ἐρυθρόγραφοι. Ἐπίσης ἐν τῇ ἔξῃ καὶ κάτω φῶ τοῦ φ. 333^b ἐρυθρόγραφοι τάδε: ε' Ο ρ ᾱ τ ε πα τ ρ ὁ ς ἐ ν τ ο - λ ᾶ ς ο ἵ ἐ ν τ ω Με τε ῶ ρ ω ὀ κ ῆ τ ε ς' [= καὶ] φ ρ ῖ ξ α τ ε τ (ὶ ν) τ ρ ῖ ὶ ν ὀ β ο λ (ὶ ν) τ (ῆ ν) ἀ π ε ι λ (ῆ ν).»

⁶ K.: πανυχίαι

⁷ K.: παραδόσιν.

⁸ K.: νοσηρότητος.

⁹ K.: προσθήκει.

¹⁰ K.: νηφώντως.

οὖν ταύτης ἐνηχηθεὶς καὶ ὁ πνευματικώτατος¹ Ἰγνάτιος μετὰ μαθητῶν πεντάδος² πρὸς αὐτὸν ἐπεφοίτησεν· καὶ ὀπόσῃ εὐπειθείαν ἐνεδείξατο πρὸς τὸν πατέρα, κάκεῖνος ἀγάπην πρὸς αὐτόν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

Τὰ δὲ περὶ τοῦ πνευματικοῦ Ἀγάθωνος ποῦ θήσωμεν;³ ὅς διὰ τὴν σχέσιν ἦν εἶχεν εἰς τὸν πατέρα ἡμῶν Ἀθανάσιον, ἔμεινε γὰρ πρόωγον χρόνον τινὰ μετ' αὐτοῦ, εἰσας τὸ⁴ ἠσυχάζειν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, λαβὼν τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀδελφοὺς, πρὸς αὐτὸν παρεγένετο· καὶ οἶαν ὑποταγὴν ἀπένειμεν⁵ αὐτῷ καὶ ὀπόσῃ ἀγάπῃ ἦν ἐν ἀμφοτέροις ἴσασιν οἱ μεμνημένοι. Ὅσης⁶ δὲ ἀφελείας ἠξίωσε τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἄπαντας καὶ πόσον ἐμόχθησεν εἰς σύστασιν τοῦ κελλίου, τοῖς εἰδῶσιν⁷ εἰσῶ, ἐπει⁸ προσφάτως γέγονε καὶ πάντες ἐπίστανται.⁹ Ὅμως μέντοι καὶ τὰ ἀνωθεν δηλωθέντα οὐ πάντα ἐλέχθησαν κατὰ λεπτόν ἢ ἀκριβείαν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἦν τὸ σπουδαζόμενον παρ' ἐμοί, ἵνα μὴ λήθῃς βυθῷ καλυφθῆ τὰ καιριώτερα.¹⁰

Ἐάσας οὖν τὰ διὰ μέσων¹¹ ὡς γνώριμα, καθὼς ἔφην, τοῖς || φ. 336^a πᾶσι, ἐπὶ τέλος τοῦ λόγου κάτειμι,¹² ὅπως διεξέλθω καὶ περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ἁγίου πατρὸς μικρὰ τινὰ καὶ οὕτως καταπαύσω τὸν λόγον. Μετὰ γὰρ τὸ κοιμηθῆναι τὸν ἱερὸν Γρηγόριον προσετέρατο ὁ πατὴρ τὸν ἐν ἱερομονάχοις Μακάριον ἐπιστατεῖν καὶ δδηγεῖν τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὰ παρεργια τοῦ κελλίου. Εἶτα δι' ἀσθένειαν ἐξεληθόντος τοῦ κελλίου τοῦ πνευματικοῦ Ἀγάθωνος καὶ τέλει τοῦ βίου λαχόντος (ὅνπερ ἐβούλετο διάδοχον εἶσαι), κοινῇ γνώμῃ καὶ βουλῇ πάντων τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀρχὴν ἔχειρξίει¹³ τῷ κυρῷ Ἰωάσαφ τῷ βασιλεῖ, ὅς διαρκέσας ἐν τούτῳ βρα-

¹ K.: πικώτατος

² K.: πεντάδα,

³ K.: θήσωμεν,

⁴ K.: τῷ

⁵ K.: ἀπένημεν

⁶ K.: Ὅσοις

⁷ K.: ἰδῶσιν

⁸ Διπλοτονεῖται ἢ λέξις ἐν τῷ κώδικι.

⁹ K.: ἐπίσταντα.

¹⁰ K.: καιριώτερα

¹¹ K.: μ ἔ σ ὶ ν. Οὕτω δὲ ἴσως καὶ ἀνωτέρω μενέτω.

¹² K.: κάτημοι,

¹³ K.: ἐχειρξίει

χύν τινα χρόνον μεταναστεύει πρὸς Θεσσαλονίκην. Τούτου δὲ ἐξεληθόντος, συνέβη τῷ πατρὶ ἱσταμένῳ ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ τῆς Κυριακῆς ὑπὸ μελαχολικοῦ¹ χυμοῦ νοσήσαι· ἔξ ἧς καὶ ἐκοιμήθη. Τῶν οὖν ἀδελφῶν κυκλωσάντων αὐτὸν ἐξητοῦντο² τίς ἐξ αὐτῶν προτραπεῖ παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἄρχειν τὸ κελλίον καὶ τὴν ἀδελφότητα· ἔρη ὁ πατήρ³ «ἀδελφοὶ καὶ πατέρες ἰδοὺ βραχέαν τιὰ καὶ τελευταίαν ἐντολήν παραδίδω πάσιν ὑμῖν.

|| φ. 335^β Καὶ πρῶτον μὲν παρατίθημι⁴ ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ || τῆς ὑπερευλογημένης Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καθὰ καὶ ἡ μονὴ κεκλήρωται, εἰς ἣν κἀγὼ πεποιθὼς ἕως τουνῦν τῆς ἀναγκαιᾶς χρείας οὐκ ἔστερήθην. Ἐλπίζω δὲ διὰ μεσιτείας αὐτῆς καὶ κατὰ χάριν σωθῆναι, εἰ καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν ἐπράχθην ἐν ἐμοὶ ὑπὲρ ὅλην μου τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐνταῦθα μου ἀνάβασις διὰ τὸν Θεὸν ἦν καὶ οὐ δι' ἄλλό τι καὶ ἐγὼ πρῶτον οἴκησα καὶ ἐκαλλώπισα τὸ παρὸν κάθισμα καὶ δι' ἐμοῦ ἠλπίετε πάντες οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ Μετεώρῳ, προστάσω⁵ μετὰ ἐπιταγῆς, ἵνα ἔχετε πρῶτον ἀδελφὸν καὶ πατέρα πνευματικὸν τὸν ἐν ἱερομονάχοις κύριον Μακάριον· πρῶτον γὰρ ζῶντος ἐμοῦ⁶ ἔταξα τοῦτον ἄρχειν εἰς τὰς χρείας τοῦ κελλίου, ἄρτι δὲ καὶ εἰς τὰς πνευματικὰς διαγωγὰς ὀφείλει⁷ ὁδηγεῖν καὶ ρυθμίζειν ὑμᾶς· ἐπειδὴ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀμαρτίαν ἐξηλθε τοῦ κελλίου ὁ κύριος Ἰωάννης καὶ οὐκ ἐνέμεινε μεθ' ἡμῶν καθὰ συνέταξεν, ὅμως ὅταν⁸ ἐπιστρέψῃ ἐνταῦθα καὶ στέρεῃ τὰ συνταγέτα, ἵνα πολιτεύηται κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ τυπικοῦ τοῦ κελλίου, ὡς ἔναι,⁹ ἐλπίζω γὰρ ὅτι ἐπιστρέψει πάλιν, καὶ ὡς ἄρχει γούν¹⁰ καὶ ἀπόδοτε αὐτῷ || φ. 336^α πάντες || οἱ εὐρισκόμενοι πάσαν ὑποταγὴν καὶ εὐπειθειαν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔχετε ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν καὶ πολιτεύεσθε καθὼς συνέταξα ἀνωθεν ἐν τῷ τυπικῷ κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων ἀγίων πατέ-

¹ Οὗτω: μελαχολικοῦ, νομίζω, μενέτω.

² Κ.: ἐξητοῦντο

³ Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην σημεῖον παραπομπῆς καὶ ἐν τῇ ἔξῳ ᾄξ ἐρυθρογράφων: «ἡ δ ι α θ ἦ * τ ὀ π (α τ) ρ ὀ ε ς».

⁴ Κ.: παρατίθημι

⁵ Κ.: προστάσω

⁶ Ἔπεται ἐν τῷ κ. καὶ ἕταρον ἐμοῦ διαγεγραμμένον.

⁷ Κ.: ὀφίλει

⁸ Κ.: ὅταν

⁹ Αἱ λέξεις ἡς ἔναι διαγεγραμμέναι ἐν τῷ κ., ἐν δὲ τῇ ἔξῳ ᾄξ εἰς ἀνακλήρωσιν αὐτῶν ἡ λέξις ἔστω.

¹⁰ Αἱ λέξεις ἡς ἀρχεῖ γούν διαγεγραμμέναι ἐν τῷ κ. καὶ εἰς ἀνακλήρωσιν αὐτῶν ἐν τῇ ἔξῳ ᾄξ ἡ λέξις ἀρχέτω.

ρων. Ὅτε δὲ συμβῆ κοιμηθῆναι τὸν ὑπ' ἐμοῦ ἄρτι προτραπέτα τοῦ ἄρχειν, γενέσθω ἐκλογὴ ἐκ τῶν εὐρισκομένων ἀδελφῶν καὶ ἀναβιβασέσθω κἀν ὄσος ἐνὶ καὶ οὐκ ἄλλοθεν,¹ ἐπει² οὐ προκίφει· ἔστω δὲ καὶ μετὰ γνώμης τοῦ ἡγουμένου τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐὶ λοιπὸν ἀδελφοὶ σφίσεσθε πάντες καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔστω μετὰ πάντων ὑμῶν». Ταῦτα εἰπὼν καὶ μικρὸν παρατείνας ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἕως τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἔτους ὑπάρχων ὀκτὼ πρὸς τοὺς ἐβδομήκοντα, ἀπήλθε πρὸς Κύριον, χοροῖς πατέρων συναριθμούμενος.

† Ταῦτα μὲν ὡς ἐν συνόπτῳ διήλθον, τὰς τε περιόδους καὶ λοιπὰς ἀριστείας, ὅσα τε παρ' αὐτοῦ ἀκήκου καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν ἐν τε τῷ Ἁγίῳ Ὅρει καὶ ἐνταῦθα μεμάθηκα, ἀ καὶ ἔσπευσα ἐγχαράξαι ἰδιωτικῶς³ τε καὶ ἀρπλώως. Ἡ Πλὴν εἴ δοκεῖ, καθὼς ἔφημεν τοῦ λόγου ἀρξάμενοι, καὶ περὶ τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ πολιτείας μικρὰ τινα ἐκθέμενοι || δη- || φ. 336^β λώσομεν τοῖς μετέπειτα ἐνταῦθα φοιτήσαι⁴ μέλλουσιν⁵· οἱ γὰρ εἰδότες⁶ τὸν ἄνδρα καὶ ὁμιλίαις τούτου τυχόντες οὐ χρείαν ἔχουσι⁷ τῆς ἡμετέρας ἐξηγήσεως. Τοῦτον παρεῖσθω εἰς μέσον ἢ τῆς οὐρανοβάμου κλίμακος σύνθεσις καὶ ἀριθμίσωμεν⁸ τοὺς αὐτῆς βαθμοὺς καὶ ἴδωμεν εἰ πάσιν ἐπέβη ὁ πατήρ, ἢ τοῖς μὲν,⁹ τοῖς δὲ¹⁰ ὕστερος ἐφάνη ἢ ἄβατος. Καὶ πρῶτον μὲν τῶν τριῶν βαθμίδων τὰ ἰδιώματα ἴδωμεν, φυγῆς τε κόσμου, ἀπροσπαθείας λέγω καὶ ξηνητείας. Ὅμως ταῦτα τοῖς πᾶσι δηλαῖ καὶ γὰρ ἐξ ἀπαλῶν δυνάχων τὴν ἀειφυγίαν κατώρθωσε¹¹ καὶ πόλις ἀμείβων¹² καὶ νήσους,¹³ πάσης προσπαθείας ἀνώτερος γέγονεν. Ἢ δὲ κατὰ λόγον¹⁴ ξηνητεία αὐτοῦ ἐντεῦθεν δήλη,¹⁴ ὅτι οὐδέποτε τινὶ τὸ¹⁵ τοῦ

¹ Κ.: ἄλλοθεν.

² Ἢ λέξις ἐπ εἰ ἐν τῷ κ. διπλοτονουμένη.

³ Κ.: ἰδιωτικῶς

⁴ Κ.: φοιτήσαι.

⁵ Οὕτω: μέλλουσι· Ἐθεώρησα ἀνοίκειον τὴν διόρθωσιν εἰς μέλλουσιν.

⁶ Κ.: ἰδότες.

⁷ Ὁ κ. ἔχων σι, ὅπερ μετὰ τινος διαταγμοῦ διώρθωσιν ὡς ἀνω. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 251 ἐν ὑποσημειώσει 5.

⁸ Κ.: ὁμιλήσωμεν

⁹ Ἐν τῷ κώδικι διπλοτονουεῖται ἡ λέξις.

¹⁰ Κ.: κατώρθωσε.

¹¹ Κ.: ἀμείβων

¹² Ἐκ διορθώσεως ἐν τῷ κ. ἀντὶ τοῦ κατ' ἀρχάς ἐν αὐτῷ: νήσους.

¹³ Κ.: καταλόγον

¹⁴ Ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ κατ' ἀρχάς ἐν τῷ κ. δ ἡ λ ε ι.

¹⁵ Κ.: τὸ

πατρός αὐτοῦ ἐδήλωσεν ὄνομα· καίτοι γε ἐμάθομεν¹ παρὰ πολλῶν ἐξ
 ἐγγενῶν αὐτῶν τυγχάνοντα. Εἰ δὲ καὶ τις ὡς συγγενέα τοῦτον ὠνόμαζεν,²
 ἀσπονδον μῖσος καὶ ἀποστροφὴν πρὸς αὐτὸν ἐπεδείκνυε· « φίλοι μου, λέ-
 γων, καὶ συγγενεῖς οἱ σὺν ἡμοῖ προσημένειν προθυμούμενοι ἐν τῇ κατ' ἐμὲ
 || φ. 857^α διαγωγῇ³ καὶ πολιτείᾳ ταύτῃ. » Ἔττα ἴδωμεν τὸν τῆς ὑπακοῆς βαθ-
 μὸν εἰ καὶ τοῦτον ἐπέβη. Ὅμως δὲ περὶ τοῦτου, οἶμαι, καὶ οἱ λίθοι κε-
 κρέσσονται· οὗς⁴ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μετὰ τοῦ ποδὸς προσκρούων
 ἦν διακονῶν τῷ πατρὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐνταῦθα ἕως τοῦ Λυ-
 κοστομίου διὰ ἄλλοις χροσίων, καὶ ἐν τῇ Τρίκῃ⁵ καὶ ἐκάστην, ἀλλὰ δὴ
 καὶ ἐν φυλακῇ τῶν καρύων ἐν τῇ Μολούσῃ. Οὕτω γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ
 τοῦ πατρὸς ὑποταγῇ καὶ ἀγάπῃ μέχρι τέλους, ὡς καὶ οἱ κάλοι σπανίως
 κατέρχθησαν. Περὶ δὲ μνήμης θανάτου καὶ χαροποιῶν πένθους ἀπό-
 δεῖξις σαφὴς ὁ τάφος· ὃν ἐχόμενα ὄρουσε τῆς κέλλης αὐτοῦ οἰκειοχεί-
 ρως, οὗ ἀπέναντι καθήμενος καὶ ἐκάστην ἐπένθει⁶· εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸ
 κλαίειν περισσοτέρως⁷ ἀφορμῆς ἐδέετο, τὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ σταλεί-
 σας⁸ ἐπιστολάς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀνὰ χεῖρα λαμβάνων καὶ
 ἀναγινώσκων,⁹ ἀσπαζέτο τὸ δάκρυον ἔρρηεν. Περὶ δὲ σιωπῆς χειλέων πρό-
 δηλον πᾶσι, ὅτι ἦνίκα τις παραβάλλον ἔτυχεν ὡς ῥομφαία¹⁰ αὐτῷ
 || φ. 857^β ὑπὸντα καὶ σπουδῇ τοῦτον παραπέμψαι ἐβούλετο, παραφύλαττόμενος
 εἰς ἄκρον τὸν τῆς καταλαλιᾶς δαίμονα καὶ τοῦ ψεύδους. Ἡ δὲ ἀκηδία
 χάραν ἐν αὐτῷ οὐκ εἶχεν· τὸ γὰρ πλῆθος τῶν γονυκλισιῶν¹¹ καὶ ἡ συνε-
 χῆς ἐπάλληλος¹² ἀνάγνωσις οὐκ εἶα τοῦτον ἀκηδιάσαι, εἰ μὴ που σφό-
 δρατῆ¹³ νόσφ' ἀτόχος¹⁴ ἦν. Περὶ δὲ ἐγκρατείας, Ἰσασιν οἱ μεμνημέ-

¹ Ἐκ διορθώσεως ἀντι τοῦ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ κ. ἐ μ ἄ θ ω μ ε ν.

² Κ.: ὠνόμαζεν,

³ Κ.: διαγωγή

⁴ Ἐν τῷ κώδικι κατὰ τὴν ἔξω ἦσαν σημειοῦται ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρὸς ἡ
 διόρθωσις τοῦ: οὗς τοῦτου εἰς: ὅς.

⁵ Κ.: τρίκη

⁶ Κ.: ἐπένθη.

⁷ Κ.: περισσοτέρως

⁸ Κ.: σταλήσας

⁹ Κ.: ἀναγινώσκων,

¹⁰ Κ.: ῥομφαία

¹¹ Κ.: γονυκλισιῶν.

¹² Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐν τῷ κ. γραφὴ ἐ π ἄ λ λ η λ ω σ.

¹³ Κ.: σφόδρατῆ

¹⁴ Κ.: ἀτόχος

ροὶ ὅτι μονοφαγία βραχυτάτη ἦν αὐτοῦ πᾶσα ἡ βιοτή.¹ Περὶ δὲ
 ἕνεκας καὶ σωφροσύνης, νόμι μοι τοῦτου τὴν βιοτήν μετὰ σώματος
 ἀγγελικὴν εἶναι· οὐ γὰρ μόνον τοῦ ἐμπαθοῦς ἔργου, βλέμματος λέγω καὶ
 ἀφῆς θηλύων² ἀπηλλάγη, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ῥήσεως· τὸ Γυ-
 ναῖκα οὐ διήλθε διὰ χειλέων αὐτοῦ· ὕθεν καὶ εἰ ἔλαχε διὰ τινος ἐξηγή-
 σεως ἡ τοιαύτη ῥῆσις, δι' ἀλληγορίας³ ταύτην εἶτε⁴ σφενδόνα ὠνόμα-
 ζεν,⁵ ὡς λίθους ἀμαρτίας βάλλον⁶ κατὰ ψυχὴν, εἶτε⁴ πάθος, ὡς ἐρ-
 γαστήριον τοῦτο τοῖς ἐμπαθέσι γενόμενον.

Τῆς δὲ ἀκτημοσύνης,⁷ ἕως ἂν περὶ αὐτοῦ μόνου ἦν ἡ φροντίς, ἀνώτε-
 ρος ἦν· ἐξ οὗ δὲ ἀδελφοὶ αὐτῷ συνοίκησαν, εἰ οἴκωθεν⁸ τίς κινούμενος
 παρεῖχεν αὐτῷ τί, ἐλάμβανεν οὐ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ χάριν τῶν ὑπ' αὐτοῦ || φ. 888^α
 ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων πτωχῶν. Ἀγρυπνίαν δὲ αὐτοῦ τὴν καταμόνας
 οὐδεὶς οἶδεν, εἰμὴ ὁ βλέπων πάντα. Ὅμως ἐκ τῆς ἐν συνοδίᾳ⁹ ἐν ταῖς
 παννυχίαι¹⁰ καὶ αὐτὴ πρόδηλος· οὐ γὰρ οἶδεν αὐτὸν τίς ποτὲ νυστά-
 ξαντα, οὔτε ἐν ψαλμοῖσι, οὔτε ἐν ἀναγνώσει, ἀλλ' ὅπως ἀνδριάς τις ἦν
 καὶ στύλος ἐν ταῖς παννυχίαι τῶν ἑορτῶν. Κενοδοξία δὲ ἐν αὐτῷ οὐκ εἶχε
 χάραν· καὶ γὰρ πάντοτε ἰδιώτην ἑαυτὸν ἀπεκάλει καὶ ἄγρικον.¹¹ Ἀκα-
 κίαν δὲ καὶ φορησίαν ἐν μὲν τοῖς εὐπειθέσι καὶ ὑπηκόοις διετήρει, ἐν
 δὲ τοῖς ἀνηκόοις καὶ τραχηλιάξουσι¹² χάριν διορθώσεως ὀργιστικῶς¹³ ἐπέ-
 πλητηεν. Εἰ δὲ εἴωρα αὐτοῦς ἀνθισταμένους καὶ ἀντιλέγοντας, ἐὼν αὐτοῦς
 τὸ ἑαυτοῦ ἐφρόντιζε. Ταπεινοφροσύνης δὲ ὑπόδειγμα, ὅτι ἄξιός ἂν θρόνου
 μεγάλου ἀρχιερωσύνης λαβέσθαι, οὐδόπως βαθμοῦ ἱερωσύνης ἤψατο,
 ἀλλ' ὅτε ἔλαχε τοῦτῳ¹⁴ ἐπὶ τραπέζης τῶν ἀδελφῶν καθίσαι μὴ παρόντος¹⁵

¹ Κ.: βιοτῆ καὶ κατατέρω βιοτήν

² Κ.: θηλύων

³ Κ.: ἀλληγορίας

⁴ Κ.: ἦτε

⁵ Κ.: ὠνόμαζεν

⁶ Ἐθεώρησα ἀνοίκειον τὴν διόρθωσιν εἰς β ἄ λ λ ο υ σ α ν.

⁷ Κ.: ἀκτημοσύνης

⁸ Κ.: οἴκωθεν.

⁹ Κ.: συνοδία

¹⁰ Κ.: παννυχίαι

¹¹ Κ.: ἄγρικον.

¹² Κ.: τραχηλιάξουσι,

¹³ Κ.: ὀργησθικῶς

¹⁴ Κ.: τοῦτο

¹⁵ Κ.: παρόντος

Ιερέως, ἐτέρω ἐπέτρειπε ποιῆσαι στίχον πάντοτε. Διακρίσεως δὲ τοσοῦτον ἐπέβη βαθμοῦ ὡς ἄλλος ποιμὴν. Ἦσυχίας δὲ μέτρον, ἔπει¹ οὐκ εἶμι || φ. 338^β ταύτης ἐν πείρῳ, τί εἰπεῖν || οὐκ ἔχω· ὅμως ἤκουσα παρὰ τοῦ ἐμοῦ ἐπιστάτου, ὅς ἦν τὸς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ἡσυχαστὰς ἀκριβωσάμενος, καὶ ἔλεγε πρὸς με, ὅτι ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ πατρὸς μόλις ἢ δυνάς τῶν ἡσυχαστῶν τῶνδε ἰσορροπεῖ, οὐκ ἀγῶ εἶδον.² Περὶ δὲ προσευχῆς καὶ πνευματικῆς ἀλλοιώσεως, ὅσοι ἐν ταῖς παννυχίαι μετ' αὐτοῦ ἴσταντο, οἶδασι³ τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ ἀναγγέλλουσι πῶς ἠλλοιοῦτο⁴ ἰσάμενος καὶ ἐκλονεῖτο⁵ συνεχῶς ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ, ὡς νομίζειν ἔκφρονα εἶναι· ἐκ γὰρ τῆς ἄκρας φιλοθείας ἐπιλανθάνετο τῆς ἐν συνοδίᾳ⁶ στάσεως καὶ ἐποίει τὸ σῶμα τὴν συνήθη λειτουργίαν. Περὶ δὲ πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης· πίστιν μὲν ἐκέκτητο ὀρθὴν κατὰ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς παραδόσεις ἀπαράλλακτως· ζῆλον δὲ ἐνθεον ὡς ἄλλον Ἡλιοῦ, ὡς καὶ τινες ἄγιον Ἡλίαν ἀσυγκατάβατον ἀπεκάλουν. Ἐλπίδος δὲ τοσοῦτον μέτοχος ἦν, ὡς ἀπὸ τῶν παρόντων τεκμαίρεσθαι⁷ καὶ τὰ μέλλοντα καὶ λέγειν: «Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τῶν ἀναγκαίων ἐν τῷ παρόντι βίβ οὐδόλως⁸ με δι' οὐκείαν φιλανθρωπίαν ὑστέρησε,⁹ ἐλπίζω ὅτι καὶ τῶν μελλόντων || φ. 339^α αὐτοῦ ἀγαθῶν κατὰ χάριν || μέτοχον ποιήσεται.» Ἐν τοῖς τοιαύτοις οὐκ κατορθώμασιν ὡς ἐνῆν αὐτῷ δυνατόν διαπρέψας, οὐδὲ χαρισμάτων ἄμοιρος παρὰ Θεοῦ ἐδείχθη, ἀλλὰ καὶ προγνώσεως καὶ προφητείας μετέσχεν, ἐξ ὧν εἰσὶν ἅπερ εἰ δοκεῖ μνημονεύσω ὑμῖν, ἅπερ ἴσασιν¹⁰ πάντες.

Ὁ γὰρ καῖσαρ ἐκεῖνος ὁ Πρεσβύτερος μετὰ τὸ ἐνορκῶσαι τοὺς Ἀλβανίτας,¹¹ ὅστις καύχημα ἔλθων πρὸς αὐτὸν ὑπεδείκνυε· ὁ δὲ¹² ὄντως

¹ Διπλοτονεῖται ἐν τῷ κ. ἢ λέξις.

² Κ.: οἶδον.

³ Κ.: ἴδασι

⁴ Κ.: ἠλλοιοῦτο

⁵ Κ.: ἐκλονεῖτο

⁶ Κ.: συνοδία

⁷ Ἐν τῷ κ. κατ' ἀρχὰς τεκμαίρεσθαι

⁸ Κ.: οὐδόλως

⁹ Κ.: ὑστέρησαι.

¹⁰ Κ.: εἴσασιν

¹¹ Κ.: Ἀλβανήτας,

¹² Διπλοτονεῖται ἐν τῷ κ. ἢ λέξις.

λαλῶν ἐνώπιον βασιλέων καὶ οὐκ αἰσχυνόμενος ἔφη: «σὺ μὲν ὡς χόρτα λαβῶν μὴ κοινῶ· πληρῶσαι γὰρ ἔχεις τούτων χάριν διὰ τάχους αἵματα¹ οὐκ εἶμι» ὅπερ καὶ γέγονε· πληγείς κατὰ γαστρός καὶ αἱμοῦρόσης μετ' οὐ πολὺ τέθνηκεν. Ἡ δὲ τούτου γυνὴ μετὰ ταῦτα ποιοῦσα τοῦτον ἰδεῖν, ὅτε ἦλθεν ἐν τοῖς Σταγοῖς, αὐτὸς οὐκ ἐβούλετο, διὰ τὸ εἰς ἄκρον φυλάττεσθαι θέας γυναικῶν καὶ ὁμιλίας καὶ διὰ τὸ ἄβατον εἶναι γυναιξὶ τὰ κύκλω τοῦ Μετεώρου. Ἐνοχλοῦσης δὲ αὐτῆς πλείστα περὶ τούτου, πόρρω που ταύτῃ ἐντυχὼν ἔφη: «ἵνα τί σοι ταῦτα τὰ φαντάσματα καὶ ἡ κενὴ δυναστεία, εὐ ἴσθι² ὅτι οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ σὺ ἄκων ταῦτα θανοῦσα ἄλλαις ἐάσεις»³ || ἦτις καὶ τέθνηκε μετὰ μηνῶν τριῶν παραδρομῆν. Μοναχὸς τις ἦν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, ὅς ἦν πρὶν⁴ μετ' αὐτοῦ· ἐλθόντος οὐκ ἄλλιν πρὸς αὐτόν, ὡς οὐκ εἶδε⁵ τοῦτον, ἔφησε τοῖς ἀδελφοῖς ὁ πατήρ: «ὄρατε τουτοῖ τὸν ἀδελφόν, διὰ πειρασμῶν ἡμέτερον ἐλήλυθεν ἐνταῦθα καὶ οὐ δι' ἄλλο τι», ὅπερ καὶ γέγονε. Τοῦ κυροῦ Γρηγορίου τοῦ στυλίτου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ἔφημεν, κοιμηθέντος, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ σπουδῇ τὴν ἐκκλησίαν ὁ πατήρ καταλαβὼν τὴν ἀδελφότητα συναθροίσας ἔφη: «δεῦτε ἀδελφοὶ ποιήσωμεν σύναξιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πατρὸς. Οἶμαι γὰρ ἄρτι πρὸς Κύριον ὑπάγειν, ὅπως δεηθῆ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν». Τὴν δὲ γενομένην ἐρήμωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τουρκῶν πρὸ τριῶν ἐτῶν προσέειπεν. Εἶδον⁶ γὰρ φησι πάσας τὰς πύλας αὐτῆς κεκλιμένας· μόνη γὰρ ἡ⁷ τοῦ αἰγιαλοῦ μέρος τι εἶχε ἀνεωγμένον.

Ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα ὑπέμνησα ἀπὸ μέρους τῆ ἀγάπῃ ὑμῶν· ὁ καὶ πάντες ἴσασιν⁸ κρεῖττον ἡμοῦ, ἵνα σπουδάσωμεν καὶ ἡμεῖς μιμηταὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ δυνατόν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς γενέσθαι καὶ μὴ μόνον σεμνύνεσθαι || ἐν τοῖς ἐκείνου προτερήμασιν· οὐ γὰρ ὀνήσεις⁹ τοῦτο || φ. 340^α ἡμᾶς, ἐπὶ προγόνων παποιδένας ἀρετῆ, εἰ ἐν ἀμελείᾳ ζῶμεν. Ἀκουσώμεθα γὰρ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι ἐὰν στῆ Ἐνώχ καὶ Μωϋσῆς καὶ

¹ Κ.: αἵματα

² Κ.: ἴσθι.

³ Κ.: ἐάσεις.

⁴ Κ.: πρὶν

⁵ Κ.: οἶδε.

⁶ Κ.: οἶδον

⁷ Κ.: αἰ

⁸ Κ.: εἴσασιν

⁹ Κ.: ὀνήσεις

Δονιήλ υἱὸς αὐτῶν οὐ λυτρώσονται. Καὶ ὁ Χριστὸς ἔφη τοῖς¹ Ἰουδαίοις, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε² ἄν καὶ παρ' ἄλλου ἁγίου λέγοντος: καὶ πῶς δένδρον καλόν, κλάδον σαθρὸν καὶ ἄκαρπον ἤνεγκεν· μηδὲ πάλιν ἀπελπίσωμεν³ τελείως ἐμπίπτοντες ἐν τοῖς πειρασμοῖς· ἐστὶ γὰρ καὶ τοῦτο οὐκ ἀγαθόν· ἔχομεν⁴ γὰρ πρὸς βουλήν τὴν πρὸς Κύριον καὶ εἰς τὴν ἄχραντον αὐτοῦ μητέρα τὸν κοινὸν ἡμῶν πατέρα, καὶ οὐ μὴ ἐαυθίωμεν πειρασθῆναι τὰ ὑπὲρ δύναμιν. Οἴδατε γὰρ μετὰ ἐνιαυτῶν δύο περιόδον⁵ τῆς κοιμήσεως τοῦ πατρὸς, ἀπογινωσκόντων ἡμῶν καὶ βουλομένων φυγεῖν διὰ τὰ συμβῆναι προσδοκώμενα,⁶ πῶς διὰ στηριγμὸν καὶ ἐλπίδα ἡμῶν ἡ ἀρχὴτος εὐωδία ἐκ τοῦ τάφου ἔβλυσεν καὶ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἔαρος οὐκ ἔληξεν⁷ οὕτως οὖν καὶ ἄρτι ἐπιθρήνησωμεν ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμναν ἡμῶν καὶ αὐτὸς διαθρήσει ἡμᾶς σωματικῶς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ χάριν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀξιώσει,⁸ ὥς μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος· ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

|| φ. 340^b

¹ K.: ἴσται μετὰ τὴν λέξιν τοῖς διαγεγραμμένον: μαθη-

² K.: ἐποιήτε

³ K.: ἀπελπίσωμεν

⁴ K.: ἔχομεν

⁵ K.: περιόδων

⁶ K.: προσδοκώμενα,

⁷ K.: ἔλιξεν,

⁸ K.: ἀξιώση,

B'

Ἀρτιβολὴ τοῦ ἐμτύπου κειμένου τοῦ ἐμ-τῆ μεσσημικῆ βίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐμ Μετεώρων πρὸς τὸν αὐτόγραφον τοῦ μεταφραστοῦ κώδικα (Μομφίς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρων, Ἄρ. 854).

(Αἱ σελίδες καὶ οἱ στίχοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν τῷ «Νέφ. Ἑλληνομνήμων», τόμ. Β', 1905, ἔκδοσιν τοῦ κειμένου).

Σελ. 61, 1-2: ἀκητέυσεν — 3: Ἐλλείπει τὸ: Εὐλόγησον πατέρα Ἁγῶ· οὐ ἔπειται: μεταφρασθεῖς εἰς τὴν κοινήν γλῶσσαν παρὰ Νεσφύτου ἱερομονάχου: — 6: ἀνίσως... εἴμαστον

Σελ. 62, 14: Ἰδαν ἀπὸ μέρους — 17: ἕως τέλους, — 21: φαίνεται δύσκολοπεριπέπτητον — 24: (τὰ ὅποια εἶναι κοπιαστικά)

Σελ. 63, 1: ἔλλειπει τὸ: δλον—μας, — 2: μάς — 5: τὰ ἔχουσι — 10: ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς με τοῦ λόγου του — 14: μὰ φέξῃ. — 17: τὰ γράφω αὐτὰ — 23: διὰ τοῦτο ἀντάμα: — 25-26: δημοσιεύῃ καὶ νὰ φανερώνη τὴν ἐνάρετόν του — 27-28: κόπους του... ἐσπούδαζε νὰ φυλάξῃ μὰ τὸ σιουτάρι... θησαυρὸν τῆς ἀρετῆς.

Σελ. 64, 3: καὶ τὸν ἐρωτοῦσε τινας — 4-5: ἐψηλαφούσε τὸν λόγον — 17: καὶ τὰ σκάμματα — 19: ὅσαν εἶναι — 25: τοῦτος — 28: ἔστωντας νὰ: 30: ὕστερα

Σελ. 65, 2: ἐπιμελεῖτο—16: ἀδροτίτις — 18: ἀνεψιὸς τοῦ δ' Ἀνδρόνικος, — 20: ὑπογραφέας

Σελ. 66, 2: ἀποφάσις — 7: ἀμή — 10: τὰ τίμια λαίψανα — 11: καὶ τὸν — 12: ὅπου τόν — 14: ἀφτίων — 21: πλὴν δὲν — 27: ζωτροφίαν του,

Σελ. 67, 1-2: ἰδίαν του — 4: λογιστήτά του αὐτοῦ — 6: Ἐλλείπει τὸ: πηγούνι του — 13: πάλιν δευτέραν φοράν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. — 22: βλέποντες — 22-23: ὑποδέχθησαν — 28: κουρεύοντάς τον — 28: καὶ νὰ θερμανθῇ

Σελ. 68, 12: χειμῶνα — 13: ἀκουμπώντας εἰς καρδίαν κουφωμάδα — 18: δένδρον — 24: βλέποντάς τον — 26: νὰ τὸν... νὰ τοῦ — 28: πρὸς τοὺς... Ἰδαν — 29: ἐχάρησαν, ... ἀπέθανεν

Σελ. 69, 3: ἀλησιμονούσεν. — 4: Οἱ δὲ Ἀγαρηνοί, — 8: καὶ πίκνοντες — 12: ὅπου τόν — 14: με... με — 24: μέρη, ἤγουν εἰς τὴν Δύσιν. — 26: νὰ τοὺς... νὰ τοὺς

Σελ. 70, 1: Δαρ(σσης)... στέκονται — 5: νά σέ — 9: δηλονότι — 10: καὶ μόνος λίθος ἀπ' αὐτοῦ — 19-20: τοῦ γίνεται ἐγγυητής ἀξιοχρεώς, — 26: τούτα τὰ

Σελ. 71, 2: ἐκείνον τὸν ἀχάριστον — 2-3: τάχα τοὺς εὐχαρίστους — 8: Ἐλλείπει τὸ: τάχα. — 6-7: ἐκείνοι ὁποῦ ἐκατοικοῦσαν μακρὰν, καὶ ἐκείνοι ὁποῦ ἐκατοικοῦσαν ἐκεῖ κοντὰ, (Ἰσχυροὶ δ' ὕμνος ἐν τῷ διαστήτῳ σημειώσις ἐρυθρογράφοις διὰ τῶν γραμμῶν α. καὶ β. δεῖ ἢ τάξις τοῦ λόγου λιπτέα ὡς ἐν τῷ Ἰβηρικῷ κώδικι) — 11: ὁ ἱερὸς λέγω — 18: διορισμέναις... ἀμελεῖ — 20: Τὸ ἐν παρενθέσει ἔλλειπει. — 28: ἔρχονταν — 27: τὸν — 31: τὸν ἐπρόσταξε

Σελ. 72, 1: νά τοῦ — 8: καὶ τὸν — 16: δὲν ἦτον ἄλλο τίποτε, — 20: τινάς — 22: διὰ ἀποτροπὴν — 23: καὶ διὰ νά — 25: ἀνέβασεν — 28: ὄντας — 29: καὶ μὴ δυνάμενος νά

Σελ. 73, 8: περιπεφραγμένον, — 12: ἐστῶντας νά χαρῆ — 16: δέ τὸν — 17: πλὴν ὄχι — 17-18: πᾶρη μὲ τοῦ λόγου — 21-22: στέλνωντας τὸν ἕνα εἰς — 24: καὶ τὸ ἠκοδόμη — 25-26: Ἰάκωβον ὀνομαζόμενον — 28: ὁ γέρον (μετ' ὃ, ἐν τῷ διαστήτῳ, μεταγενεστέρα χειρὶ) Γρηγόριος — 32: τὸν

Σελ. 74, 1: τὸν — 5: δεχθῆ, — 8-9: ὁ γέρον τὸν Ἀθανάσιον καὶ συνταξιδεύοντάς τον — 11: μετωνομάσθηκεν — 18: πρὸς τὰ... καταπονηθῆ — 19-20: νά δαπανηθῆ ἀπὸ ὑδερικὴν ἀρρωστίαν, ἦγουν ἀπὸ ὑδρώπικα, καὶ ἀπὸ τὸ γηρατειὸν — 24: τοῦ ἔδωκεν — 26: εἶπη — 26-27: καὶ νά ἀρχῆ — 28-29: ἐπατίμησε τοὺς ἀδελφοὺς, ὁποῦ εὗρισκοντο μὲ τοῦ λόγου — 31: καὶ τὰ θηρία... ἀφήνοντες το

Σελ. 75, 7: χεῖρά του, — 9: δύο ἐκείνους — 10: Ἐλλείπει τὸ: ἐκείνους — 12: πολλοὶ πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες — 19: τὸ... ἀπὸ λόγου — 20-21: ἦγουν νά πῆ νερὸν ἀκράτον ἦ — 21: νά τὸν — 23-24: ἀδελφοὶ τὸν ἀριθμὸν δεκατέσσαρες, οἱ ὅποιοι νά — 25: τοὺς — 27: ὀγγλῶρα... ἀνχωρήσῃ — 31: εὐγάζον τὴν ζωοτροφίαν τοὺς καὶ ἀναγκαίαν χρεῖαν

Σελ. 76, 4: ἔχουν σύγχησιν κοσμικὴν καὶ θέρουδον, — 16: ἐξήτησεν — 17: πληρωμὴν — 23: ὕστερα — 31: ἦλθαν.

Σελ. 77, 1: ἀπεδίωξεν, — 5: πλέον ἄλλοι ὕστερα, — 14: μὴν πωλοῦν — 17: ὀμπρὸς — 19: ἀπεθάνῃ — 20: ἐδικόν του — 23. Μετὰ τὴν λέξιν: κοινάδιον ἔπονται: μὲ τὸ νά εἶναι ὅλα κοινά, καὶ ὄχι ξεχωριστά — 25: , καὶ ληστῶν — 26: Ἰ' Ὅποιος.

Σελ. 78, 1: δηλαδὴ, — 8: Ἐλλείπει τὸ: καὶ ὀκνηρία, — 9: ὀκνηρίαν φυσικὴν, — 10: καὶ ἀπὸ περισπασμὸν καὶ — 19: πράγματα καὶ προτερήματα — 21: ἐπιστημονιμονικώτατος — 29: εἶχε πρὸς τὸν — 30: λόγου.

Σελ. 79, 9-10: κατὰ λεπτῶς — 21-22: ἐγχειρίζει καὶ εἶδει μὲ κοινὴν γνώμην καὶ βουλὴν πάντων τῶν πατέρων — 28: ὅποσαν αἰτίαν καὶ — 30: προτραπῆ καὶ παρακινήθῃ... λόγου

Σελ. 80, 4-5: ὑστερήθηκα — 6: ἔκαμα — 13: ἀρχῆ καὶ νά προστατεύῃ εἰς — 23: καθὼς σὰς... σὰς — 28: ἡγουμενείου... καὶ ἂν εἶναι,

Σελ. 81, 1: ἐβδομήντα ὀκτώ — 4: μὲν λοιπὸν τὰ — 10: τὴν ἐνάρεταν — 14: ἔχουσι — 16: οὐρανοδόμος — 21: τῆς φυγῆς — 21: τούτα τὰ τρία — 30: τὸν ἀπέφευγε. — 31: ἀγαποῦσι

Σελ. 82, 7: καὶ ἕως εἰς τὸ Λυκοστόμιον — 9: πατρός του τοῦ πνευματικοῦ — 14: καθήμενος — 17: ὁ πνευματικὸς του πατέρας — 18: διαδάζωντάς τας, — 22: τοῦ λόγου — 27: ἄρρωστος.

Σελ. 83, 3: Ἐλλείπει τὸ: εἰς καμῖαν ἐξήγησιν — 4: Ἐλλείπει τὸ: καὶ τὸ ὀνόμαζε — 5: σφενδόνα δηλονότι — 6: Ἐλλείπει τὸ: ἔλεγε — 10: Ἐλλείπει τὸ: κανένας — 12: εὗρισκοντο — 17: ἔλλειπει τὸ: καὶ αὐτῆ — 29: ἠθέλησε νά λάβῃ — 31: ἐτύχαινε... ἔλεγεν ἄλλους.

Σελ. 84, 3: ἦκουσα — 6-7: ὁποῦ εἶδα — 9: ἐστέκοντο — 10: ἐγένετο — 19: Ἐλλείπει τὸ: μερικοὶ — 20-21: ἐσημάδευε... καὶ ἔλεγεν

Σελ. 85, 5: εἰς ὀλίγον — 9-10: ἄβασα εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ ἀπειριπάτητα — 11: συναπαγνύοντας τὴν ἀπὸ μακρόθεν, τῆς εἶπε — 15: ἀπέθανεν — 26: καὶ αὐτὸς τὸν θεὸν — 28: Ἐπειτα μετὰ τὸ: χρόνους διὰ μεταγενεστέρως χειρὸς: τῆς κοιμήσεώς του.

Σελ. 86, 4: δὲν μὰς θέλει ἀφελῆσαι — 8: ἦσαν — 9: καὶ τὰ ἔργα — 18: ὁποῦ ἀπαντυχαίναμεν — 19: Ἐλλείπει τὸ: μὰς — 20: ἐσώθηκεν — 25. Μετὰ τὸ: ἀμήν, ἐρυθρογράφοις: τέλος, καὶ τῷ Θ(ε)ῷ χάρις. — 26-27: βοηθεῖα καὶ χάριτι — 29: γλώτταν — 30: Χρηστοπούλου

Σελ. 87, 1-3: αἰδουσιμότητος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς Χατζῆ κὺρ Καλλίτου ἐκ κώμης Ἀσπρασκλησι(ας) διὰ μνημόσυον του αἰώνιον — 4: ὁ ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀδελφοί, — 7: καὶ κανένα — 9: ἦ δτι ἔτυχε νά ἦτον — 9-10: τῆς ἀρχῆς — 14: Ἐν τέλει μετὰ τὸ: ψέξις ἔπειτα: Ἐρῶσθε λοιπὸν καὶ μέμνησθε ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ 445^ο X ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ, κατ' X

Γ'.

Συμαγώριον [τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ ἐμ Μετεώρω].¹(Κώδιξ Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου ἀριθ. 128, Φ. 27^α κ. ε.)

Τὰ μὲν κατὰ τὸν μακάριον Ἀθανάσιον, πολλά τε ὄντα καὶ θαύματος ἄξια, ἢ κατ' αὐτὸν ἱστορία, ἦν μοναχός τις τῶν ὑπ' αὐτὸν συγγράψατο, διασαφεῖ διεξοδικώτερον· κἀκεῖθεν τοῖς βουλομένοις ἔξιστι κἀκεῖνου καλῶς ἀναλέξασθαι· τοσοῦτον δὲ μόνον εἰπὼν ἀπαλλάξομαι· ὅτι τὰ φροντιστήριον, τὸ ἐν τῷ Μετεώρω οὕτως λεγομένῳ, ὃ ἐν δαίοις οὗτος δειμάμενος, καὶ φιλοσόφους τὸν βίον ἀνδρῶν ἐν αὐτῷ συναγείρας, ὅσως τε βιοτεύειν καὶ ἄπερ ἀσκούμενος ἐκεῖνος μετήρχετο μετέναι προσέταξε· τὰ δὲ εἶσιν· ὀφθαλμῶν ἀκρίβεια· γλώσσης ἐγκράτεια· σώματος δουλαγωγία· φρόνημα ταπεινόν· ἐννοίας καθαρότης· ὀργῆς ἀφανισμός· ἀγαρευόμενον, προστιθέναι· τυπτόμενον, ἐπιβάλλειν· ἀποστερούμενον, μὴ δικάζεσθαι· μισούμενον, ἀγαπᾶν·² βλασφημούμενον, παρακάλειν· διωκόμενον, ἀνέχεσθαι· νεκροῦσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ· συσταυροῦσθαι τῷ Χριστῷ·³ ὅλην τὴν ἀγάπην μετατιθέναι ἐπὶ τὸν Κύριον· τοιοῦτους ἐκείνοις, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους, τύπους κατέλιπεν ὁ θαυμάσιος. Ταῦτα γὰρ τὰ τῆς ἀποστολικῆς πολιτείας ἴδια ἰδιαιτάτα· || καὶ ἔργον δέδωκεν αὐτοῖς⁴ προοργιάτατον,⁵ τὸ προεκδημεῖν τοῦ σώματος, καὶ ζῶντας τεθνᾶναι καὶ τεθνηκότας, μεταφοιτᾶν πρὸς τὰ κρείτονα· οὐ καὶ ἡμεῖς ἀξιοθέημεν ταῖς ἰουδαίαις αὐτοῦ.

¹ Ἡ ἐπιγραφή ἐν τῷ κώδικι ἐρυθρόγραμμα.

² Κ[=κώδιξ]: ἀγαπᾶν

³ Κ.: συζυγοῦσθαι τῷ Χρ.

⁴ Ἔπεται ἐν τῷ κώδικι διεσβεσμένον: ἰ·δ.

⁵ Κ.: προοργιάτατον,

Δ'.

[Ἔτερον συμαγώριον τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ ἐμ Μετεώρω].

(Κώδιξ ὁ αὐτός, ὑπ' ἀριθ. 128, τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, φ. 82^α κ. ε.)

† Μῆν ἀπρῶλλιος,¹ κ' μνήμη² τοῦ δαίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Μετεώρω:

Στίχοι·³Τὸν λίθον, πάτερ, τὸν τραχὺν καὶ ἀνάντην,⁴

πρὸς λίθον ἀκρόγονον τρίβον εἰργάσω,

Αἶψ' ἐν γῆ βίστον γ' Ἀθανάσιος ἀμφ' εἰκάδι.

Οὗτος ὁ ὄσιος καὶ θεοφόρος πατήρ ἡμῶν ὄρηται⁵ ἐκ τῶν τῆς Ἑλλάδος μερῶν, πατρίδα ἔχων τὴν οὕτως ὡς Νέαν Πάτραν καλουμένην, καὶ γονέων τυχὼν, ὡς λέγεται, οὐκ ἀσήμων τινῶν, ἀλλὰ δόξη καὶ περιουσίᾳ σεμννομένων⁶ λαμπρότητος. Μετὰ δὲ τὸ τεχθῆναι, ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ τόκῳ πολλαῖς ὀδύναϊς βληθεῖσα τὸν βίον ἀπέλιπεν.⁷ ὃ δὲ πατήρ, μικρὸν ἐπιβιώσας χρόνον, μεδίσταται τοῦ παρόντος βίου, ἀδελφῷ ἰδίῳ παραθέμενος τὸν παῖδα μετὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ὁ δέ, τὰ τε ἄλλα ἐπεμελείται αὐτοῦ καὶ γράμμασιν ἱεροῖς αὐτὸν ἐκπαιδεύεσθαι ἐξεδεδώκει.⁸ Κἀκεῖνης δὲ τῆς πόλεως μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν ἀλωθείσης⁹ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἑλήφθη ὁ νέος εἰς δμηρον ὑπὸ τοῦ τὰ πρῶτα φέροντος αὐτῶν· ὃν ἰδὼν ἀστεῖον τῇ ὄψει, ἠβουλήθη οἴκαδε ὡς τι λάφυρον πέμψαι, δπερ θεῖα προνοία ὁ νέος γνοῦς, φυγῆ¹⁰ τὴν σωτηρίαν ἐπραγ-

λλ.
¹ Κ.: ἀπε

² Κ.: μνή

³ Κ.: στί

⁴ Κ.: ἀνάντην,

⁵ Κ.: ὄρηται

⁶ Κ.: σεμννομένων

⁷ Κ.: ἀπέλειπεν.

⁸ Κ.: ἐξεδεδώκει.

⁹ Κ.: ἀλωθείσης.

¹⁰ Κ.: φυγή

ματεύσατο. Διασωθείς δὲ πρὸς τὸν αὐτοῦ θεῖον, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐξήρι-
 φ. 82^α || στος ἦν, ἐκεῖθεν ἀπέπλευσεν || εἰς Θεσσαλονίκην σὺν αὐτῷ, δηλαδὴ
 τῷ θεῷ αὐτοῦ, ὅς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἀρθρήτιδι¹ νόσῳ κατασχεθεὶς
 περὶ τὴν τοῦ Ἀκακνίου μονὴν τῶν τῆδε μετέστη, ἐν ὁρασίᾳ δευτέρᾳ
 τὸν νέον καταλιπὼν. Ἄλλ' ἐκεῖνος, Ἀνδρόνικος δὲ ἐκαλεῖτο, προσ-
 οικουῦται ἀνδρὶ τινι ὑπογραφῆι ὄντι τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων,
 μεθ' οὗ διατρέψας² χρόνον τινα, ἔρωτι³ ἐνέπεσε τῆς τῶν ἑλληνικῶν
 λόγων παιδείας. Ἀλλὰ δαπανᾶν μὴ ἔχων ἐν τούτῳ, οὐδὲ τῷ διδάσκοντι
 προσήρχετο, ἔξωθεν δὲ ἱστάμενος ἠεροῦτο⁴ κατὰ τὸ δυνατόν ὄθεν τινὲς
 τῶν διδασκαμμένων, ὁρῶντες τὴν τε διαμονὴν αὐτοῦ καὶ τὸ πρόθυμον,
 μετεδίδουν ἐκεῖνῳ τῆς τοιαύτης μαθήσεως καὶ δῖχα μισθοῦ⁵ ἔξ ὧν
 ὀλίγα διὰ τὴν ἑαυτοῦ εὐφροσύνην ἐρασιάζετο, δεῖν ἔγνω ἐκεῖθεν ἐξελ-
 θεῖν. Ἀπάρως οὖν ἐκ Θεσσαλονίκης, κατέλαβε τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου
 πατράσιν ὁμιλήσας τιμίως, ἐπεὶ παραμένειν οὐ συνεχωρεῖτο διὰ τὸ
 νέον τῆς ἡλικίας, οὐπω γὰρ ἦν⁶ γενειῶν, εὐχὴν αἰτεῖ παρ' αὐτῶν καὶ
 εὐλογίαν, ὡς καὶ λαβὼν καὶ ἐκεῖθεν ἐκπλεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν
 παραγίνεται, ἐν ἧ τούς ἁγίους περιερχόμενος ναούς,⁷ τὰ τῶν ἁγίων
 προσεκύνησε⁸ καὶ κατησπάσατο λείψανα καὶ συναμύλησεν αὐτοῖς πολλοῖς
 φ. 83^α || λογίοις καὶ ἐναρέτοις || πατράσιν, Γρηγορίῳ τῷ Σιναίτῃ,⁹ Δανιὴλ τῷ
 ἡσυχαστῇ, Ἰσιδώρῳ¹⁰ τῷ ὑστερον πατριάρχῃ γεγονότι, Ἀκινδίνῳ τῷ
 ὑστερον κληρῷ δογματίσαντι, οὐπω τοιοῦτο ὄντι. Ἀφ' ὧν μεγάλας
 ἀρχὰς εἰς ἀρετὴν συλλεξάμενος, πλοίου ἐπιβὰς διεπεραιώθη¹¹ εἰς Κρή-
 την.¹² Μαθῶν δὲ τινὰ ἐν ταύτῃ εἶναι φιλόπρωτον, κατέλυσε παρ' ἐκεῖνῳ
 καὶ ξενισθεὶς¹³ ὑπ' αὐτοῦ, αἰτεῖ τὸν ἄνδρα τὰ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν
 χρεῖαν παρέχειν αὐτῷ. ὁ δὲ, καὶ ἐπένευσε προθύμως καὶ ἐποίησε τὸ αἰτη-
 θέν. ἠγείτο γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἰ μὲν ἀρετῆς¹⁴ ἐργάτης ὁ νέος εἴστιν, ἐκ
 Θεοῦ λήψεται τὸν μισθόν, εἰ δὲ πρὸς τὰ τοῦ βίου ἀποβλέψῃς, πρὸς

¹ K.: ἀρθρήτιδι.

² K.: διατριμνη

³ K.: ἔρωσι

⁴ Τὸ ἦν τοῦτο ἡμετέρα προσθήκη.

⁵ Τὸ ναοὺς τοῦτο ἡμετέρα προσθήκη.

⁶ K: πρηνῆς

⁷ K.: σιναιτή.

⁸ K.: ἰσιδώρῳ

⁹ K.: διεπεραιώθη

¹⁰ K.: κρήτην.

¹¹ K.: ξενισθεὶς

¹² K.: ἀρετῆς

γάμιον αὐτῷ δοῦναι τὴν θυγατέρα. ἦν γὰρ καὶ τὸ εἶδος καλὸς καὶ ἦθει
 καὶ λόγῳ εὐαπόδεκτος πᾶσι, ἄρα τὸν Ἰουλον ἐπανθούντα ἔχων.¹ Ἦσυ-
 χάτων οὖν ἐν ἐρημιότῳ τόπῳ, ἐτρέφετο ὑπὸ τοῦ δηλωθέντος ἀνδρός,
 ὅς καὶ ἡξίου αὐτὸν συνεχέστερον φοιτᾶν παρ' αὐτῷ χάριτι ὁμιλίας. ὁ δὲ,
 κατανοήσας ἐπινοῖαν εἶναι τοῦτο τοῦ ποιητοῦ, ἐν ἐμπέσῃ πρὸς τὴν τοῦ
 κόσμου φιλίαν, ἐκεῖθεν ἀποδιδράσκει καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος αὐτῷ
 καταλαμβάνει. Ἐν δὲ τῇ τοῦ Μαγουλά λεγομένη σκήτῃ² παρὰ τινὸς
 ἱερομονάχου μαθῶν, ὡς ἐν τόπῳ λεγομένῳ Μηλαῖα δύο τινὲς κἀθηρται
 μοναχοί, Γρηγόριος καὶ Μωϋσῆς, εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἑλληκώτες, ἀπῆλθε
 πρὸς αὐτοὺς δεόμενος αὐτὸν δέξασθαι συνδιάγειν αὐτοῖς. || Οἱ δέ, || φ. 83^β
 τὸ μὲν πρῶτον ἀγένεον, ὡς δὲ τὸ πρόθυμον εἶδον αὐτοῦ καὶ
 δυσωπητικόν, ἐδέξαντο αὐτόν. καὶ ὁ ἱερός Γρηγόριος, ἱερομόναχος ὢν,
 ἀποκείρας αὐτόν καὶ τὸ Ἅγιον ἀμφιέσας σχῆμα Ἀντωνίου μετωνόμασε³
 καὶ μετ' οὗ πολὺ Ἀθανάσιον. Πολλὰ μὲν οὖν ἐτόναι διακονῶν τοῖς
 τιμίως ἐκεῖνοις, πολλὰ⁴ δὲ ὑπέμεινε τῇ τραχύτητι καὶ τῷ παγετῷ καὶ
 τῷ σφοδρῷ καὶ δριμυτάτῳ ψύχει καὶ τῇ ἀπλείῳ χιόνι τοῦ Ἀθίωτος,
 ὥστε καὶ πολλὰκις αὐτὸν λέγειν ἀποθανεῖν, ἀλλ' ἐρρουρεῖτο ὑπὸ Θεοῦ
 διὰ τὴν ὑστερον ἀναλάμψασαν αὐτοῦ ἀρετήν. Ἐπεὶ δὲ ἡ θαυμαστὴ
 ξυνορῆς ἐκεῖνη τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν φόβῳ ἠθέλησε διασκευθῆναι, ὁ
 μὲν Μωϋσῆς εἰς τὴν τῶν Ἰβήρων ἀπῆλθε μονὴν, ὁ δὲ θεῖος Γρηγό-
 ριος, τὸν Ἀθανάσιον λαβὼν, ἐξῆλθε τοῦ Ἁγίου Ὄρους, μεθ' οὗ τὴν
 Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, καὶ εἰς Βέρροϊαν⁵ παρεγένετο. ἐνθα πλείστοι
 τῶν ἐπιφανῶν ἦθελον αὐτοὺς ὑποδέξασθαι καὶ ἀναπαῦσαι, ἀλλ' οὔτε ὁ
 γέρον ἐπένευσε καὶ τὸν Ἀθανάσιον σύμφωνον εἶχεν, ὡς ἐραστὴν ἡσυ-
 χίας ὄντα. Μαθῶν δὲ ὁ γέρον ἐκεῖσε, ὡς ἐστὶ πολίχνιον τι ἐν μεθο-
 ρίοις⁶ Ἰωαννίνων καὶ Βλαχίας, ἐν ᾧ λίθοι μέγιστοι καὶ εἰς ἕψος αἰρό-
 μενοι ἴσταντο αὐτοφρεῖς πρὸς ἡσυχίαν ἐπιτήδειοι,⁷ ἐκεῖσε παρεγέ-
 νοντο μετ' Ἀθανασίου. τοὺς δὲ λίθους ἰδὼν τραχεῖς τε καὶ ἀβά-
 τους ἐν ἐρημίᾳ καὶ || πρὸς φοβεροὺς ἐπιτηδείους γυπῶν καὶ κοράκιων, || φ. 84^α

¹ Προσέθηκα ἐγὼ τὴν λέξιν ἔχων.

² K.: σκή

³ Κατ' ἀρχὰς εἶχε γραφῆ ἐν τῷ κ.: μετ' ὀνόμασε.

⁴ K.: πο

⁵ K.: βέρροϊαν

⁶ K.: λ' μεθορῆσις

⁷ K.: ἐπιτήδειοι.

εἰς ἕνα ἀνελεύθῳ τῷ ἐγγυτέρῳ τῆς πόλεως, ἔνθα καὶ γὰρ¹ ἦν γλυπτός τῶν Ταξιαρχῶν, διήκειν ἐν αὐτῷ χρόνον² τινά· εἰτὰ πολλῆς ἀπορίας καὶ σκληρότητος γέμοντα τὸν λίθον ἰδὼν ἐκεῖθεν ἔγνω ἀπάραι. Ἄλλ' ὁ Ἀθανάσιος πολλὰ ἐδεῖτο τοῦ γέροντος μὴ ποιῆσαι τοῦτο καὶ θαρσοποιῶν ἐγγύην ἐδίδου· «οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων στερησόμεθα, λέγων, Θεοῦ παρέχοντος ἡμῖν πάντα ταῖς σαῖς ἀγίαις ἐσχάτῃς»· ὅθεν καὶ καταπεισθεῖς³ ὁ γέρον ἐκρινε προσμεῖναι καὶ ἔκτοτε χάριτι Θεοῦ εἶχον τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν, ὡς οἱ περιόικοι τοῦτο ἐνόησαν. Συνήρχοντο γὰρ πανταχόθεν πολλοὶ πρὸς αὐτούς, ὁμιλίας χάριν πνευματικῆς καὶ εὐλογίας τοῦ γέροντος. Ὡς δὲ καὶ τινες ἄλλοι συνήλθον ἀδελφοὶ καὶ τούτους ὁ γέρον ἐδέξατο, τὸν Ἀθανάσιον ἔπαυσε τῆς διακονίας καὶ πέντε ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος προσέταξεν ἡσυχάζειν αὐτόν· ὁ καὶ ἐτέλει ἐν τινι τρώγῃ εἰσελθὼν καὶ ἐργόχειρόν τι ἐργαζόμενος ἔνεκεν ἀκηδίας, τοῦτο λέγων ἀεὶ⁴ καθ' ἑαυτόν· «νηχή· νῆρε, ἵνα σωθῆς,⁵ σῶμα; ἔργασαι, ἵνα τραφῆς».⁶ Ἐν μιᾷ σὺν νυκτὶ ὄρθ' ἄνωθεν ὁ γέρον τὸς δαίμονας περικυκλοῦντας τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀθανασίου καὶ σπεύδοντας κατακρημνίσαι⁷ αὐτόν, κρημνοῦ μεγίστου ὄντος πρὸς τὸ σπήλαιον· διόπερ οὐκ εἶα-

φ. 34^β || σεν || ἐκείσε πλέον διάγειν αὐτόν, ἀλλὰ προσέταξεν ἐν ἑτέρῳ μέρει⁸ τοῦ Στύλου καθέζεσθαι. Ὡς δὲ θόρυβος ἐγένετο διὰ τὸ σύναγγυς εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πόλεως καὶ ἦν ἠθέλειν⁹ ἡσυχίαν οὐκ εἶχεν, ἐδεήθη τοῦ γέροντος καταλεθεῖν τοῦ Στύλου καὶ πρὸς τὸ κρημικώτερον μέρος τῆς πέτρας διάγειν. Κατελθὼν σὺν μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ γέρον καὶ τὸν ἀρμόδιον τόπον σκεψάμενος καὶ εὐρών,¹⁰ ἐκείσε εἶασεν ἡσυχάζειν αὐτόν τὰς ἕξ ἡμέρας, ἐν δὲ τῇ ἀγρυπνίᾳ τῆς κυριακῆς ἀνέρχεσθαι εἰς τὸν Στύλον· ὁ καὶ ἐποίησεν καὶ μεταλαμβάνων¹¹ τῶν θείων μυστηρίων καὶ συνεσθίων τοῖς ἀδελφοῖς, τῇ κυριακῇ, πάλιν κατήρχετο. Ἄλλὰ προϋόντος

¹ Κατ' ἀρχάς ἐν τῷ κ. εἶχε γραφή· καὶ ο.ο.

² Κ.: αὐτῷ χρόνῳ

³ Κ.: καταπίσθαις

⁴ Ἡ λέξις ἐν τῇ διαστίχῳ.

⁵ Κ.: σωθεῖς.

⁶ Κ.: τραφεῖς.

⁷ Κ.: κατακρημνίσαι.

⁸ Ἐπεταί ἀμέσως ἐν τῷ κ. ἡ λέξις μετ' εἰ διαγεγραμμένη.

⁹ Κ.: ἠθέλον.

¹⁰ Κ.: εὐρώντες.

¹¹ Κ.: μεταλαμβάνοντων.

τοῦ χρόνου, λησθαί τινες ἐπιστάτες αὐτοῦ τῇ κέλλῃ ἐθορύβουν αὐτόν καὶ ἠνώχλουν, ζητοῦντες λαβεῖν τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ¹ ἰδὼν ὅτι οὐ παύσεται ὁ ἐχθρὸς τοιούτους ὑποβάλλων πρὸς ἐμποδισμόν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ, ἔκρινεν ἀνελεῖν ἐπὶ μιᾷ πέτρῃς, ἥτις ἦν ὑπεραγέχουσα τῶν ἄλλων καὶ πλατυτέρα· εἰς ἣν ἀνελεύθῳ καὶ ἀρεσθεῖς τῇ θέσει αὐτῆς, συγχώρησιν ἤτησε² παρὰ τοῦ γέροντος ἀνελεῖν καὶ μένειν ἐν αὐτῇ· ὁ δὲ³ οὐκ ἐδίδου· ἐβούλετο γὰρ αὐτόν διάδοχον αὐτοῦ εἰς τὸν Στύλον καταλεθεῖν· ὡς δὲ προσέκειτο ζητῶν, ἐπέτρησε⁴ μὲν ὁ γέρον, οὐ μόνον δὲ αὐτόν ἀνελεῖν, ἀλλὰ καὶ παρα||λαβεῖν μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλοι⁵ φ. 35^α λους δύο, ὁ καὶ πεποίηκεν· ἕνα ἐκ τῶν δύο, ὃν παρέλαβεν, Ἰάκωβον, ἱερέα ἀποκαταστήσας ἐκτελεῖν τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Ἐπεὶ δὲ ὁ γέρον ἀπὸ τινος ἐπηρείας⁶ τῶν κρατούντων ἔγνω ἐκ τοῦ Στύλου ἀπάραι, καὶ δὴ καὶ πεποίηκε⁷ τοῦτο, ὁ⁸ Ἀθανάσιος ἀκόλουθῶν καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ κάταλαβὼν αὐτόν, ἐδεῖτο μετ' αὐτοῦ συναπελεθεῖν ὅπου ἂν ἀπέρχεται. Ὁ δὲ, οὐδαμῶς ἐπέκυσσε τοῦτο, ἀλλ' ἐκέλευσεν ὑποστρέψαι καὶ τὰ τοῦ κελλίου καὶ τῶν ἀδελφῶν ποιῆσαι ὡς ἀνατέθηκεν· ὅθεν εὐλογίαν λαβὼν παρ' αὐτοῦ, ὑπέστρεψε καὶ τὰ ἐν τῷ Στύλῳ καὶ πάντα διευθετήσας ὡς ὁ γέρον παρεκελεύσατο, αὐτὸς ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλότερον λίθον, ὃν καὶ Μετέωρον ὠνόμασεν.⁹ Πολλῶν δὲ συζήσόντων ἐκείσε καὶ παρακαλούντων καὶ δεομένων δέξασθαι αὐτοῦ, ἐκείνος, ἡσυχίας ὄν ἐραστής, δλίγους ἐδέξατο· οἷς καὶ κανόνας δοῦς καὶ πῶς διάγειν παρεκελεύσατο καὶ πῶς τὰ ἀναγκαῖα πορίζεσθαι καὶ πῶς μὲν τοὺς γηραιούς, πῶς δὲ τοὺς νεωτέρους τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν μετέρχασθαι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς κοινόν· ὅτι πάντας κατέστησε τοὺς συναελθόντας καὶ τύπους ἀκριβεῖς καὶ κανόνας πρὸς εὐδωσίαν καὶ καλλωπισμὸν τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας αὐτοῖς παραδέδωκεν. Καὶ ἀνήγειρε || ναὸν τῆς Θεομήτορος καὶ φ. 35^β τοῦ Σωτήρος καλῶς εὐτρεπίσας καὶ τελειώσας καὶ πάντα τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τῆς ἀδελφότητος κηρύσσας τὸν Κύριον. Ἐκείνος δὲ τὴν ἀκραν ἡσυχίαν ἀσκήσας, μεγάλων ἠξιώθη παρὰ Θεοῦ· καὶ γὰρ καὶ προφητικοῦ χαρίσματος καὶ προσητείας⁹ καὶ θαυμάτων

¹ Ἐν τῷ κ. διπλοτονούμενον τὸ δὲ· δὲ',

² Κ.: ἤτησαι

³ Διπλοτονεῖται τοῦτο· δὲ',

⁴ Ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ κατ' ἀρχάς· ἐπετρῆσε

⁵ Κ.: ἐπηρείας

⁶ Ὅτι ἐν τῷ φύλλῳ, ἐξ ἧς ἀφανῆ τὰ γράμματα· η κ(α) π

⁷ Ἡμετέρα προσθήκη τὸ ἄρθρον· ὁ

⁸ Κ.: ὠνόμασεν

⁹ Κ.: προσητείας.

μεγάλων, ὡς ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ βίος κατὰ μέρος διέξεισιν· εἰς θεωρίαν γὰρ ἀναχθεὶς διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἀναβάσεως, πάντων τούτων τὴν χάριν ἐδέξατο παρὰ Θεοῦ.

Οὕτως οὖν βιώσας τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας τὴν τῶν μοναχῶν καὶ ἀδελφῶν πολιτείαν ἀσφαλισάμενος, περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη νόσῃ περιπεσὼν, καὶ πάντας κατασπασάμενος πνευματικῶς καὶ μετ' εὐχῶν εὐλογήσας, πρὸς ὃν ἐπόθει Κύριον ἐξεδήμησεν, ἐν αὐτῇ τῇ τιμῇ μάνδρα τοῦ Μετεώρου ὑπ' αὐτοῦ κληθέντος ἀναπαυσάμενος, πολλῶν θαυμάτων καὶ μετὰ τὴν ἀγίαν αὐτοῦ κοίμησιν γενόμενος αὐτουργός.¹

† Ἀνάργυρος, ὁ ὑστάτος καὶ σκαιότατος πάντων ἀνθρώπων, κύριε Γρηγορίε τῷ εὐθυφῆμονι.² καὶ λογιωτάτῳ, χάρις: —

Τέλος.³

¹ Παραβάλλοντες τὸ σχετικὸν κείμενον τοῦ κώδικος 128 τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, καθ' ὃν ἐξεδόθη τὸ ἀνωτέρω συναξάριον, πρὸς τὸ μικρὸν τέμαχος ἐκ τοῦ τέλους αὐτοῦ, τὸ διασωθὲν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 209 κώδικι (φ. 345^α) τῆς αὐτῆς μονῆς τοῦ Μετεώρου (τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν λέξεων: . . . . . καὶ ἀδελφῶν πολιτείαν ἀσφαλισάμενος: . . . . . τελευτῶν δὲ διὰ τῶν λέξεων: . . . . . γενόμενος αὐτουργός: . . . . . ἦπερ ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ παρέθηκα ἀνωτέρω ἐν τῇ προδικήσει) οὐδεμίαν οὐσιώδη διαφορὰν παρατηροῦμεν.

² Ἰ. εὐθυφῆμονι

³ Αἰὰ κερῆς γραφῆς καὶ συμπλημματικῆς.

Α. 205, 236^μ

Ε'.

[Γράμμα σχετικῶν πρὸς τὸν ἐμ μοναχοῖς Ἰωάσαφ (κατὰ κόσμον βασιλεῖα Ἰωάμμμ τὸν Δούκαμ), τὸν ἐκ τῶν κτιστῶν τοῦ Μετεώρου].

(Ἐγγραφον ὑπ' ἀριθ. 25 [ιβ'] τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου. Χάρτης, οὗ τὸ μέγιστον σφζόμενον ὕψος 0,357, τὸ δὲ πλάτος 0,30. Τὸ γραπτὸν αὐτοῦ μέρος ἔχει διαστάσεις 0,31 X 0,255 ὡς ἔγγιστα. Ἐπιχειροῦται ἐπὶ τμήματος σπιλαῦ χάρτου καὶ ἐπὶ τμήματος ἐφημερίδος πρὸς συγκράτησιν. Ἐκ τῶν συγχθῶν ἀναπτύξεων τὸ γράμμα ἐφθασμένον κατὰ τὰς διπλώσεις. Ὅλος δ' ἔλλειπες κατὰ τὴν ἀρχήν, ἐν τῇ ἄνω ἀριστερῇ ἄκρῃ ὡς πρὸς τὸν ἀντίπαιος ὄροντα αὐτό. Ἐπὶ τοῦ νότου ἀναγινώσκωμεν: † Ὁ περιθεορίου. Διὰ συνεχῶν μὲν σιγμῶν ἐσημείωσα τὰ ἔλλείποντα ἀποκριθέντος ἢ ἀποσχισθέντος τοῦ χάρτου, ἐν παρενθέσει δὲ ( ) ἔγραψα τὰ ἐπιτετημημένα ἐν τῷ γράμματι. Ὡς ἐπὶ τὸ παλὸν ἢ διφθογγος οὐ καὶ δὴ ἢ ἐν τῷ διαστήτῳ συντομογραφικῶς: θ).

..... 1
..... 2
..... 3
..... 4
..... 5
..... 6
..... 7
..... 8
..... 9

ἡ δόξα

(ὕψος ἐφορία)

ἐλπίου· τὰ δὲ γε ἕτερα τριακόσια, εἰς πρόσωπον τῶν συνόντων αὐτῶ
 10 τριῶν | κ^ρο^σ Σεραπίωνος, καὶ τοῦ ἐν μοναχοῖς
 κ^ρο^σ Φιλοθέου, καὶ τοῦ ἐν μοναχοῖς κ^ρο^σ Γερασίμου· πάτρομεν
 11 τοῖν ἄν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς | . . . . . μοναχῶν
 12 κ^ρο^σ Ἰωάσαφ, ἀδελφατάριον· καὶ ἔχειν τὴν διπλὴν διακονίαν.
 . . . . . ἄλλην ἄπασαν διακονουμένον τοῖς ἀδελφοῖς· καὶ
 τοὺς συνόντας αὐτῶ, τοὺς ῥηθέντας τρεῖς ἀδελφοὺς, εἶναι τὸ αὐτοῦ ἀπὸ
 18 τῆς σήμερον | . . . . . καὶ ἔχειν πάντας τὰ ἀδελ-
 φαταρικὰ δίκαια εἰς ἔλαιον καὶ εἰς οἶνον, καὶ εἰς ἄλλην ἀπλῶς
 διδοιμένον διακονίαν· καὶ μὴ ἔχειν ἐπιθδειαν μήτε αὐτὸν τὸν
 14 | . . . . . κ^ρο^σ Ἰωάσαφ, μήτε τούτους συνόντας αὐτῶ τοὺς ῥηθέντας τρεῖς
 ἀδελφοὺς, πλέον τῆς τεταγμένον διακονίας ἀπαιτεῖν ἡμῶς, ἢ ἐνο-
 16 χλεῖν, ὁπόταν ἀσχολοῦν οἶνον | ἢ ἔλαιον γένηται. Ἐπεὶ δὲ συνήθειαν
 ἔλαβεν ἑκατὸν ἢ κιστημῶς ἢ δε θεία μονὴ μὴ ἀποστρέφειν ἀδελφάτα
 18 πρὸς τὸν δόντα ποτέ, κἂν ὀλίγας κἂν πολλὰς ἐν τῷ | μοναστηρίῳ ἡμέρας
 ποιήσῃται, κἂν τε πολλὰ παράσχοι κἂν τε ὀλίγα, ὀφείλειται καὶ τῶν
 17 πᾶσαν ἀνάγκην ἢ τριακῆτι τηρεῖσθαι συνήθεια, παρὰ τε τοῦ κ^ρο^σ Ἰω-
 ἰάσαφ καὶ | παρὰ τῶν συνόντων αὐτῶ τριῶν ἀδελφῶν πρὸς οὐσ
 τὰ ἀδελφάτα ἀποποιήσῃ· ἀλλὰ καὶ διακονίαν ἀπαιτεῖν ἔξω τῶν τῆς
 18 μονῆς ὕψων, ἢ γον ἐν ἑτέρῳ μοναστηρίῳ καθέξομεν· ἢ μακρὰν που
 ἀποδημοῦντες, οὐδὲ τοῦτο ἔξ[ε]τε, αὐτοῖς ποτὲ ὅτι συνήθειαν τοιαυτην
 ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν· τοὺς ὄντας γὰρ ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου, τοῦτους
 19 | καὶ τὴν διακονίαν παρέχομεν· τοὺς δ' ἔξω ταύτης τίγγανοντας,
 οὐδὲ τμημὰ ἀροῦν παρέχομεν, κἂν ὀλίγα ἐν πληροφορίᾳ χάριν ἡμῶν
 20 παράσχοιεν· ἐπὶ | καὶ τοῦτο συμπεφώνηται ἡμῶν. ὡς εἰ μὲν πρὸ τῶν
 τριῶν ἀδελφῶν δ κ^ρο^σ Ἰωάσαφ τελευτήσκειν, ἵνα σχολάσωσι μὲν καὶ
 21 αὐ τοῦτου διὰ διακονίαν παρέχομεν δὲ ἡμεῖς | μετὰ τὸν τοῦτου θάνα-
 τῶν τοῖς τρισὶ τούτοις ἀδελφοῖς, κατὰ ἀνάλογα πρὸς αὐτοὺς· καὶ
 ἔχουσι καὶ τὴν συνήθειαν διδοιμένον τοῖς ἀδελφατάριοις διακονίαν
 22 ἀκωλύτως | παρ' ἡμῶν· εἰ δὲ γε πρὸ τοῦ κ^ρο^σ Ἰωάσαφ, ἢ ὁ εἰς τῶν
 ἀδελφῶν, ἢ οἱ δύο τυχόν, ἢ καὶ οἱ τρεῖς ἀποθάνωσιν, ἵνα σχολάσωσι
 23 καὶ αὐ διακονίαν αὐτῶν· καὶ μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας | τὸν κ^ρο^σ Ἰωάσαφ
 μεταπολείπειν πρὶν εἰς ἕτερον πρόσωπα τὰ τούτων ἀδελφάτα ποτὲ ἀλλὰ τού-
 των θανόντων, συναποθάνειν ἀνάγκη αὐτοῖς καὶ τὰ ἀδελφάτα. Ἐπεὶ
 24 δὲ | τὰ κατὰ ἐξήγησιν ἡμῶς ἵνα καταμένη αὐτὸς τ' ὁ κ^ρο^σ Ἰωάσαφ καὶ
 οἱ σὺν αὐτῶ, δεδώκαμεν αὐτοῦ τὰ τοῦ Προδρόμου κατὰ, εἰς ἅπαντα κα-
 25 τέμενον δ μακαρίτης ἐκεῖνος | ὁ προηγούμενος ὀφείλει μόντοι αὐτὸς
 τ' ὁ κ^ρο^σ Ἰωάσαφ καὶ οἱ σὺν αὐτῶ ἀδελφοὶ, ὑποτάσσασθαι τῷ πανο-
 σιωτικῷ ἡμῶν π(α)τρι καὶ δεσπότῃ τῷ καθηγουμένῳ, καὶ τοῖς ὁσι-

ωτῶν | καὶ αἰδεσίμοις γέρουσιν αὐτὸς μὲν καὶ ὁ εἰς ἀδελφὸς 28
 ἀδελφίως ἐλευθέρους καθέξασθαι, οἱ δὲ δὲ ἀόκνοι ἐν ταῖς συνή-
 29 θεις παγκοινίᾳ πορεύσασθαι· καὶ περὶ τοῦ τιμίου δὲ | τ(α)ροῦ, τοῦτο 27
 συμπεφώνηται ἡμῶν, ἵνα μήτε χάριν τούτου διακονίας ἀπαιτήσῃ ὁ
 κ^ρο^σ Ἰωάσαφ ἡμῶς, μήτε τῷ μοναρχῷ ἀποσπάσῃ τοῦτον ποτὲ
 τὰ ἀπαξ γὰρ | ἀφιερωθέντα Θεῷ, ἀνθρώποις πᾶσιν ἄψαυσι, πέλωσιν 28
 [παρ]έχει δ' εἰς αὐτὸν ἀδειαν τὸ μοναρχεῖον, ὡς τέλει δεσπότης, καὶ
 29 πωλεῖν καὶ χαρίζειν καὶ ἀνταλλάττειν ὡς πάντες | οἱ δεσπότης τὰ ἐου-
 30 τῶν κτήματ' εἰς οὐκ ἀσφάλειαν πάντων τῶν ἀναγεγραμμένων,
 καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον γεγονὸς γράμμα, καὶ συνήθως ὑπογραφέν, ἔπε-
 31 δόθη τῷ διαληφθέντι τιμωτῶν ἐν μοναχοῖς καὶ αἰδεσίμοις κ^ρο^σ
 [Ἰωά]σαφ, καὶ τοῖς σὺν αὐτῶ τρισὶν ἀδελφοῖς, τῶν ἐν ἱερομονάχαις
 κ^ρο^σ Σεραπίωνι καὶ τῷ ἐν μοναχοῖς κ^ρο^σ Φιλοθέῳ, καὶ τῷ ἐν μοναχοῖς 31
 κ^ρο^σ Γερασίμῳ, ἵνα τῇ τούτου ἐμφανείᾳ καταδικάζῃται παρὰ παντὸς
 κριτηρίου ὁ ἐν τῷ | τῶν ἀναγεγραμμένων καταλύσαι φιλονεικῶν 32
 ὅπερ καὶ ἐγγράφῃ μηνὶ ὀκτωβρίῳ ἑπτακαιδεκάτῃ, ἰνδικτιῶνος Γ' τοῦ
 ἑξακισχιλιοῦ ἑννακισιοῦ Γ' εἰς τοῦ + 1391

- + ὁ καθηγουμένος τῷ σ(βασιλείας) καὶ ἱερῶς βασιλικῆς μ(ε)ν(ά)-
 33 (η)ς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου Θεοδώρου ἱερομόναχος :
- + ὁ προηγούμενος τῷ Βατοπεδίου Ἰγνίτιος [ἱερομόναχος καὶ]
 πνευματικὸς π(α)τρι —
- + Γρηγόριος ἱερομόναχος καὶ κλησιάρχης
- + Δαβίδ μοναχὸς +
- + ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Γρηγόριος :
- + ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Γρηγόριος ὁ Φιλαδελφῖνος(c)
- + ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Καλήνικος :
- + ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Ματθαῖος :

Σ'.

† πάτρια εἴτουμ ἐχρήσισ, πέτρασ τῆσ λεγομένησ Ὑψηλοτέρασ· ὅπουσ δὲ οἰκείσθι κ(αι) πόθεμ ἔλαχεμ καὶ παρὰ τίμαμ τῆμ ἀρχὴμ ἔλαβε: 1

(Κώδικς Μονῆσ Μεταμορφώσεωσ τοῦ Μετεώρου ἀριθ. 25 (B. 70), φ. 217^α κ. ε.).

Ἐγένετο ἐν τῷ ἐξάκισχλιοςῶ δεκακοσιοςῶ πεντηκοςῶ, πέμπ[τ]ω, ἔτη ἀνὴρ τίς ἐν τῷ <εν τῷ> ἄςυ τῶν Σαγῶν, Πασχάλησ καλοῦμ(εν)οσ· ὀρμῶμενοσ ἀνωθεν, ἐκ τῶν λεγομ(ένων), τζακό(ων),² εἴτη φυλάκων, τῆσ ἐν τοῖσ Σαγοῖσ πέτρασ· ὅπουσ ὀρμήσασ, δι' αἰσχροπραγί(αν), ἀνεληθεῖν ἐν ῶ τοῦ Σύλω λίθω καὶ συλλήφθεις, π^αρὰ τῶν ἐν τέλει, θαπτέρου ποδόσ ἐξέρηται· ὅπουσ τοίνυν πεδῆσασ ἀνωθεν, ἐν τῷ Σύλω, σχρίνον δολιχὴν, κατῆλθεν πρὸσ τὸ βόριον μέρος, τῆσ πέτρασ, ἀντικρὺ τοῦ ἄσεοσ· καὶ κατιῶν, ἦλθε πρὸσ τι σπήλαιον, ἀπέχοντα τῆσ γῆσ, οὐκ ἔλαττον, οὐργί(ων) τριάκοντα(α)· ἦν δὲ τὸ σπήλαιον οὐκ ἔχων εὐρύτητα, ἀλλὰ δολυγί(αν)· καὶ κατελθῶν οὐν ἐν τῇ γῆ, κ(αι) πῆξασ κλήμακα, κ(αι) κατοικί(αν) τινὰ σκευασάμ(εν)οσ,³ ὄκησεν ἐκεῖσε χρόνον τινά, ἀλλὰ κ(αι) ἀμπελῶνα μικρὰν ἐφύτευσεν· εἴτα ἀκηδιάσασ, κ(αι) ἐάσασ τοῦτοσ, διεδέξατο τὴν μικρὰν ἐκαίνην κατοίκησιν, ἱερομόναχοσ τίς, Μανασσῆσ λεγόμε(εν)οσ· ὅστις ἦν, ἐν τῇ τοῦ Χρυσένοσ μονῆ,³ μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐάσασ οὐν ἐκεῖσε τοὺσ ἀδελφοὺσ αὐτοῦ, λαβῶν δαπάνασ, κ(αι) ἔξοδον, ἀνῆλθεν ἐν τῷ σπηλαίω· κ(αι) εὐπορῶν, ἠύξησέ τε τοῦτοσ κ(αι) ἐξερῶσ(εν)· καὶ προσευχάδιον μικρὸν κατασκευάσ(εν)· ἐν δὲ τῷ δυτικῷ μέρει τοῦ Σύλου, ἔστι τόποσ ἰκανῶσ, ἐξ' ἀμφοτέρω(ων) μερῶν διὰ φύκακοσ περιγραφόμε(εν)οσ,⁴ κάτισσι δὲ, οὐ πλέ^ο, ἢ σαδίωσ.⁴ τὸ δὲ ἐν μέσφ

¹ Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐν τῷ κ. ἐρυθρογράφωσ.

² Περὶ τῆσ λέξεωσ ἰδὲ προχέρωσ Du Canje, Glossarium ad scriptores medicinae et infimae Gracellatis ἐν τῷ οἰκείφ μέρει.

³ Κατωτέρω ἀπαντᾷ ὁ τύποσ Χρυσίνων. Τωνῶν συνήθησ Χρυσίνων, μονὴ εἰστέτι διατηρουμένη ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ δήμου Χαλκίδωσ (καρ' Ἀσπροποτάμφ).

⁴ Οὗτω ἐν τῷ κώδικι κενὸσ τόποσ, ἐνθα προύκειτο νὰ γραφῆ ὁ ἀριθμὸσ τῶν σταδίων.

τῶν ρυάκων, τοπίον ἔλαβεν ὁ ἐν τῷ Σύλω οἰκ(όν) προνόμιον, παρὰ τῶν ἡγεμονευόντων πάλαι, καὶ κατέχει αὐτὸ, μέχρι τῆσ δεῦρο· τινὲσ δὲ τῶν Σαγιν(ών), διὰ τὸ ἀγγήθηρον, κ(αι) ἄλλονασ ἐσκευάσαντο, ὡσ κ(αι) πρόην, οἱ προρηθέντεσ τζάκοντεσ· ἀπέδιδον δὲ, τ(ὴν) εὐλογί(αν) ἐν τῷ Σύλω· ἐκ τούτου οὐν, τοῦ τοπίου, ἔλαβε καὶ ὁ προρηθῆσ Μακάριοσ, ὅπουσ γὰρ μετ' ὀνομάσθη, καὶ ἀρχιμανδριτήσ γέγονε· ἔλαβε (δὲ) καὶ ἀδικὸσ τόποσ ἐκ τοῦ Σύλου κ(αι) ἐφύτευσεν μικρὸν ἀμπέλιον· ὕπερ μετὰ χρόνον τινά, ἐάσασ τὸ σπήλαιον, ἀπεσράφη ὀπισθεν εἰς τὸ Χρυσίνον· ἔλαβε δὲ τὸ σπήλαιον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἱερομόναχοσ τίς Νεόφυτοσ καλοῦμ(εν)οσ· ὅστις καμὲ, τὸν λεγόμε(εν)ον Νεῖλον ἀπέκρηεν· ἠύξησε καὶ αὐτόσ ἐν ἐμοὶ τὸ ἀμπέλιον, μέχρισ ἀν ἡμῶν μετ' αὐτοῦ, πορευθέντοσ δὲ μου ἐν τῷ Ἁγίω Ὄρει, ἐκοιμήθη ὁ γέρον, καὶ ἀπέλοιπεν ἄλλοισ τὸ σπήλαιον, κολλῶν δὲ ἄλλων οἰκησάν(ων)· ἦλθε ὁ λεγόμενοσ Διονύσιοσ· ὅσ μετεκλή¹,¹ Δωρόθεοσ· αὐτόχθων ὑπάρχων, ἦτοι τοπικόσ· ἔτι σφρηγῶν καὶ ὑπὸ ἀρχιούλοσ· ἐπει² οὐν, ἰσχυρόσ ἦν, καὶ πρόθυμοσ εἰσ τὸ ἐργάζεσθαι, ἐπόντευσε πλείστα εἰσ τε εἰσ σῴσασιν τοῦ σπηλαίου, κ(αι) ἀύξησιν, τῶν χειρῶν· τὰ μὲν οὐν σωματικά, ἠύξανεν ὡσ αἱ ἡμέραι κ(αι) ἐβίαιβ³· τὰ δὲ ψυχικά, λί(αν) ἠγματοῦζετο, καὶ εἰσ ἄκρον ἐπέδχευ· ἦν γὰρ ὡσ εἴρηται συνήθησ· καὶ συνατραφῆσ τῇ ἀδιαφορίᾳ, κ(αι) τὸ κλίμα μέσον τῶν παγίδων· κάτωθεν γὰρ ἦν, ἢ καθολικὴ πηγὴ τοῦ ὕδατοσ· ἀντικρὺσ δὲ ἡ θεοφί⁴ κακῶν τῶν θέλητρω(ν)· καὶ τὸ ὄλον, ἴσθηροσ· ἔπαυσε δὲ, καὶ ἐπιπτε, τὸ καθημέραν, πολυτρόπωσ· ἀποδράσαι δὲ, οὐκ εἶ⁵ αὐτόν, ἢ προσπάθει τῆσ ἡδονῆσ τῶν ἀμφοτέρω(ων) καὶ τοῦ θελήματοσ· μόλισ ποτὲ ἐλθὸν εἰσ ἐαυτόν, καὶ κατακυγείσ, ἀπῆλθεν πρὸσ τὸν θεοτότατον ἡμῶν κοινόν π(ατέ)ρα, τὸν κύριον Ἰωάσαφ,³ καὶ ἐξαγγελιάμενοσ αὐτῷ, ἀπὸ μέρουσ τοῦ τραύματοσ, κάτιοι γε οὐκ αὐτόν ἐλάνθανεν, ὡσ οἱ(δὲ) τῶν πρὸ αὐτοῦ αὐτόθι σφαιλέτων· τοίνυν, ἀθροίσασ τοὺσ ἀδελφοὺσ, καὶ κοινολογισάμενοσ, δεῖν ἔδοξαν τούτω, καὶ μετὰ γνώμησ τοῦ ἀρχιερέωσ εἶναι· καὶ τούτου γενομένου, καὶ αὐτοῦ συγκροτήσαντοσ, ἵνα μετατεθῆ, ἢ τοιάντη κατοίκησισ· οὐ γὰρ ἡσυχασήριον, ἀλλὰ κολασήριον πέφυκεν καὶ

¹ = μετεκλήθη.

² Ἡ ἐν τῷ κώδικι διπλοτονομένη αὕτη λέξισ σημειωτέα· ἐξ ἐπόψεωσ παλαιογραφικῆσ· διότι τὸ διπλοτονοῦμενοσ ἐπ εἰ εἶναι ἀσύνηθεσ.

³ Πρόκειται περὶ τοῦ κτίστου τῆσ μονῆσ Μεταμορφώσεωσ τοῦ Μετεώρου, τοῦ μαθητοῦ καὶ συναθλητοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ ἐξ Ὑπάτησ.

πανή και διη προσκαλεσάμενοι δ κ^{9α} Ἰωάσαφ, λαμβάνοντα, ἐμ-
 φ. 217^θ || σθώσατο τούτον, || ὅπως κατασκευάσει ἀνελεῖν, ἐν τῇ πλησίον
 τοῦ Μετεώρου πέτρα· πυκτεύσας οὖν πλείστα, μόλις Θ(εο)ῦ βοηθείας,
 ἀνήλθεν ἔτη ἀπὸ κήσεως κόσμου, σ, ω, η, η' ἔκτοτε οὖν, μετεκομή-
 σατο τὰς ἐκεῖσε χρεῖας, καὶ ἀναρτήσας κλήμακα, καὶ καλωδίσις σκευα-
 σάμενος, ἀνήγαγεν τὴν π^αρακομιδὴν εἰτ^α καὶ κατοικί(αν) ἐδήματο τ(ὴν)
 ἀρχαῶν ἦν γὰρ ἰσχυρὸς καὶ εὐτολμος· μετὰ (δὲ) τῶν ἄλλων, καὶ ναὸν
 ἀκοδόμησεν εἰς ὄνομα τῆς ὑπεραγί(ας) Θεοτόκου· καὶ ἐδρτῆ ἐπετελεῖ-
 τ^α, ἐν τῇ τῶν εἰσοδί(ων) ἡμέρα, κ(α)τ(ὰ) τὴν πρόην τάξιν· διαβιβάσας
 τοῖνυν χρόνους τινάς, ἔδοξεν αὐτὸν τοῦ μεταβῆναι.¹ κ(αι) προσκαλε-
 σάμενος τινὰ ἱερομόναχον, Μακάριον καλούμενον, ἀπέδωκεν αὐτῷ
 ὁ καλλίον· καὶ διη λαβὼν(ν) ἐκεῖνος τούτω, οὐκ ἀργὸς ἀπεφάνθη, ἀλλὰ
 συνέργησε καὶ αὐτὸς τὸ κ(α)τ(ὰ) δύνάμιν, τῇ μὲν,² ἐν τῷ τῆς ἐκκλη-
 σί(ας), καλλωπισμῷ,³ καὶ ἐν ἄλλαις χρεσί(αις)· μετ' οὐ πολλῆ δέ,⁴ μετα-
 μεληθεὶς ὁ Δωροθέος κ(αι) ἐπιστρέψας, ἔλαβε πάλιν τὸ καλλίον· ἦσαν
 δὲ καὶ ἕτεροι ἀδελφοὶ συνεργοί, ὃ τε Νεόφυτος ὁ τοῦ δευτερευόντος,
 καὶ ὁ Νῆφο(ν) ὁ ῥάπτης,⁵ ὅστις ἐδήματο κ(αι) κέλλαν· ὄντως δὲ τοῦ
 Δωροθέου, ἦλθεν τίς νεανίας, βουλόμενος ἐν τῷ καλλίῳ τοῦ Μετεώ-
 ρου ἀπικαρῆναι· ὃν λαβὼν ὁ καθηγούμενος, ἀπέδωκε τῷ Δωροθέῳ χάριν
 δοκιμῆς ὅς καρτερήσας καιρὸν τινά, εἶτα λαβὼν καὶ τὸ μοναχικὸν
 σῆμα ἐν τῷ Μετεώρῳ, ὡσαύτως κ(αι) τὸ μέγα σχῆμα,^α ἐπονομάσθη
 Βαρνάβας, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον Δωροθέου διεδέξατο διὰ προτροπῆς
 τοῦ κ^{9α} Ἰωάσαφ, τοῦ καλλί^β ἄπασαν τ(ὴν) ἀρχὴν κ(αι) τὴν φροντίδα,
 καὶ ἰδοὺ ἐνήργησε κατὰ δύνάμιν, τὰς τε εὐρεθεί(ας) χρεσί(ας), ἐφύλαξεν
 κ(αι) ἠύξανεν, κ(αι) ἄνω καὶ κάτω, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκκλησί(αν) ἐκώλωπι-
 σεν ἐν τε σκεύη κ(αι) βιβλίσις·

¹ = ἀναχωρήσαι.
² Σημειωτέος ὁ διπλοῦς τόνος τῆς λέξεως.
³ Ἐκ διορθώσεως· κατ' ἀρχάς εἶχε γραφή: κ α λ λ ω κ ἴ ρ μ ω.
⁴ Σημειωτέος ὁ διπλοῦς τόνος τῆς λέξεως.
⁵ Προστίθηται γὰρ μὴ κεφαλαιογραφῆσω τὴν λέξιν.

Ζ.

[Γράμμα ἀτελὲς σχετικὸν πρὸς τὴν μορφήν Ὑψηλοτέρας;]

(Κώδιξ Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, ὑπ' ἀριθ. 185 (B. 42).)

† ἡμεῖς μὲν ὦ τιμῆα καὶ πανευγενεστάτη ἐν γυναιξί, ἡμῶν δὲ τῶν
 ἀναξίων . . . . . | πτωχοὶ τυγχάνοντες καὶ ἐν τοῖς σωμα-
 τικοῖς καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀντάξιόν τι ἀποδοῦναι μ(ὲν) εἰς ὅσα |
 ὑπὸ Θεοῦ κινούμενοι εὐεργετῆται ἡμας οὐκ ἔχωμεν· εἰ μὴ μόνον
 εὐχαριστοῦμεν, πρῶτον <τον> | τῷ ὀδικοῦντι ἡμᾶς εἰς τοῦτο τῷ
 ἀγαθῶν δωτήρι Θεῷ, ἔπειτα ὑμῖν· εὐχόμεθα δὲ καὶ ἔτη ἵνα δια|μενη
 ἡ τοιαύτη ἀγαθὴ προαίρεσις οὐ μόνον εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα
 πτωχὸν βοηθείας δεόμενον· οἶδα γὰρ ὅτι ἐάν τοιαύτη ἔση, εὐεργετῶν
 ὅσοι δύναιμι τοὺς ἐξερουμένους· καὶ ἀν|τιλαμβάνομένη τοὺς καταπο-
 ρουμένους· ἀνατελεῖ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν· καὶ ἔξαπο|ρσελεῖ ὑμῖν
 κ(ύριο)ς βοήθειαν ἐξ ἀγίου καὶ ἐπισκιάσει ὑμῖν καὶ ἔσται τοῖς ὑπέναν-
 τίσις τροβεροί, καὶ | τοῖς ὑπηκόοις αἰδέσιμοι· μέχρις ἂν ἐν τῷδε τῷ
 βίῳ τυγχάνεται μετα-άντες δὲ λήψασθαι τὰ | ἀποκείμενα^α τοῖς δικαίοις
 ἀγαθὰ· καὶ² δεόμεθα τῇ εὐσπλαχνίᾳ αὐτῶ ἵνα διατηρησῆ . . . .
 παν|τὸς, ἀνιάρου πράγι(α)τος ὁ οἰκτιρῶν Κ(ύριο)ς· εὐχαῖς τῆς πανά-
 γνου αὐτοῦ μ(η)τρ(ο)ς καὶ πάντων τῶν ἀγίων· | τῷ πανευγενεστάτῳ^β
 οἰκίῳ^α τοῦ κρατα^β καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐ^δ (έντου;) καὶ βασιλέ(ως) σοῦ δὲ
 φιλάτ^α· ἀνδρὶ κυρ(ω) κυρ(ω) | Ἀγγέλλω τῷ ἐπι τῆς τραπέζης, μετά-
 νοιαν· ἐγὼ τε καὶ οἱ συνεμοὶ μετὰ καὶ τῶ πν(εύμα)τικῶ π(α)τρ(ο)ς
 ἡμῶν κυρ(ω) Ἰωάσαφ(;) | ὁ ἀδελφός ἡμῶν Νεῖλος ἐξά(η) παρ' ἐμῶ ἵνα ὑπο-
 μνήσει περὶ ἀναγκαῖας . . . . .

¹ Τὸ κ α ἰ πάντοτε σχεδὸν ταχυγραφικῶς: S.
² Σημειωτέον τὸ διπλοστονόμενον ν α ἰ.

Η

κατάστιχοι δια τήν άποκοπήν των κελισσών,¹

(Κώδιξ Μονής Μεταμορφώσεως του Μετεώρου, άριθ. 372...)

ο παντοκράτορας, ²	— — — — —	αcπ(ρα)	σε
ο άγιος νικόλαος ο αναπαυσās	— — — — —	αcπ(ρα)	ο
η ύψηλοτέρα	— — — — —	αcπ(ρα)	σε
ο βαρλαάμ,	— — — — —	αcπ(ρα)	κε
το κελή του κονζάντιου,	— — — — —	αcπ(ρα)	τε
η παναγία η νέα μονή,	— — — — —	αcπ(ρα)	ι
ο άγιος παύλος	— — — — —	αcπ(ρα)	ι
του ροδσάνου	— — — — —	αcπ(ρα)	λ
το μάδιον	— — — — —	αcπ(ρα)	τη
του καλεξράου,	— — — — —	αcπ(ρα)	λε
ο άγιος γεώργιος,	— — — — —	αcπ(ρα)	κε
ο άγιος νικόλαος, ο κορινθίος,	— — — — —	αcπ(ρα)	λ
η άλυσος	— — — — —	αcπ(ρα)	ιδ
η άγια τριάδα	— — — — —	αcπ(ρα)	β
η άταπαντή,	— — — — —	αcπ(ρα)	λ
ο άγιος δημήτριος	— — — — —	αcπ(ρα)	κε
η μίκανη,	— — — — —	αcπ(ρα)	λ
του κάλιξρου	— — — — —	αcπ(ρα)	λε
του μπουνίλα,	— — — — —	αcπ(ρα)	μ

¹ Έν τῷ χειρογράφῳ ἔσται μεταγενεστέρῃ χειρὶ γεγραμμένον ἔν : τ ῶ ν.
² Τὸ περὶ τῆς μονῆς Παντοκράτορος σημεῖωμα δις ἔν τῷ χειρογράφῳ, ἐπα-
ναγεγραμμένον δῆλον ὅτι μεταγενεστέρῃ χειρὶ.
³ Ἀφανῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσπρῶν.

Θ

[Ἐπισημασθῆναι μορῶν των Μετεώρων καὶ ἄλλων τιμῶν παρὰ τὰ Τρίκαλα μορῶν πρὸς τὸν ἡγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας Ἰωάννην Βασιλείου Βοεβόδαμ].

(Ἐγγράφον τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 26. Χάρτης σιλπνός, ὕψους μὲν 0,558, πλάτους δὲ 0,182. Τοῦ γραπτοῦ μέρος αὐτοῦ μέγισται διαστάσεις 0,48 X 0,36. Ἐπιτεκόλληται πρὸς συγκράτησιν ἐφ' ἐτέρου χάρτου. Ἐκ τῆς συγχῆς ἀνάπτύξεως ἐνιαχοῦ ἐφθαρμένον. Ἡ δίφθογγος ου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συντομογραφικῶς : 8).

† εἰσβέσ(α)^{τε} ἐνδοξότ(α)^{τε} ἐκλαμπρότ(α)^{τε} μεγαλοπρεπέσ(α)^{τε} δοῦξ κ(αι) ἡγεμῶν πάσης Μολδοβλαχί(ας), κύριε κύριε Ἰωάννη Βασιλείε βοεβόδ(α), κ(αι) τ(ῆ)ς ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, κραταιότατε πρόμαχε δούμ³ια τοῦ παναγίου κ(αι) ἐλεήμονος Θε(ο)ῦ, | περισκέπειν κ(αι) κρατύνην τὴν ἐξουσί(αν) σου· εἰς τὸν αὐτῆς ὑψηλότατον θρόνον, ἐν βασιτεῖα γαλήνῃ, εἰς ἐτῶν πολλ(ῶν) περιόδους συντηρῶν αὐτὴν ὑψηλοτέραν πάσης ἐναντίας περιστάσεως τῶν ὀφθαλμῶν, κ(αι) ἀσπρῶν ἐχθρῶν | πάντες ἡμεῖς οἱ εὐρισκόμενοι, Ἐρομόναχοι κ(αι) μονάχοι ἐν ταῖς θεί(αις) κ(αι) Ἱεραῖς σ^εβασμί(αις) μοναῖς, αἱ ὁποῖαις εὐρίσκον (αι) ἐν τῇ ἑξαρχί Σταγῶν πλησίον Τρικλ(ῶν) ἐν τῇ σκῆτι τοῦ βασιλικοῦ κ(αι) ἁγίου μοναστηρίου τοῦ Μετ(ε)ώρου· πρώτων | μ(έν) ἡμεῖς οἱ ἐλάχις οἱ ἐκείναι τῆς ἐκλαμπρότητός σου, ἀνθέντα μετ(ε) οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῇ αὐτῇ ἁγία κ(αι) βασιλικῇ μονῇ τοῦ κυρίου κ(αι) Θε(ο)ῦ καὶ σωτῆ(ο)ς ἡμῶν Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ), ἡ ἐπι(καλου)μένη Μετ(ε)ώρου· δευτέρου κ(αι) ἡμεῖς οἱ παρακαλεσθῆναι τοῦ Θε(ο)ῦ | διὰ τὴν ἡγ(αν) καὶ πολυχρόνιον τῆς ἐκλαμπρότητός σου, οἱ ἀσκούμενοι ἐν τῷ ἑύλω τοῦ Βαρλαάμ, ἡ ὁποῖα μονὴ ἐστὶ τῶν ἁγ(ῶν) πάν(ων)· τρίτου κ(αι) ἡμεῖς οἱ δοῦλοι σου, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ἁγί(ᾳ) κ(αι) ἀρχιερατικῇ μεγάλῃ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ σωτῆ(ο)ς Χ(ριστοῦ) τοῦ ἐπικαλουμένου Ντοῦσκαν, πλησίον Μεγάλ(ων) Πυλλῶν· τέτατον οἱ ἐν τοῦ Ρουσιάνου ἡ ὁποῖα εἶναι κ(αι) αὐτῇ ἡ μονῇ Μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου πέμπτον, οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἐφάνῳ ἕκτον, οἱ ἐν τῇ ἁγίᾳ τριάδα ἑβδομόν, οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ, τοῦ Ἀναπαυσά ὄγδωτον οἱ εἰς τὸν τίμιον Πρωδερμον κ(αι) Βαπτιστήν· ἕννατον, οἱ ἐν τῇ ἁγίᾳ Μονῇ δέκατον, οἱ ἐν

8 τῆ Ὑπα^α(αν)τῆ τοῦ Κ(υρίου) ἐνδέκατον, οἱ εἰς τοὺς τρεῖς | Ἱερώνυμος, Βασίλειον, Γληγόριον, Χρησόστομ^ο· δωδέκατον, οἱ ἐν τῆ Ὑψηλοτέρᾳ· δέκατον τρίτον, οἱ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον· μετάνοι(αν) ἐδαρκῆ ποιοῦμεν)

9 τῆ φιλοχρίστου καὶ φιλομάχου ἀντιλήψει· δέδομενοι, καὶ | ἱκεταύοντες νυκτός καὶ ἡμέρας περὶ τῆς ὑγί(ας), καὶ | σωτηρίας· γνωστὸν ἔστω τῆ μεγάλῃ σου ἀσθεντία μᾶλλον εἰπεῖν βασιλεῖα· ὅπως αἱ ρηθεῖσαι

10 ἄνται ἅγιοι μοναί, εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ | ἡμεῖς οἱ ἐλάχιστοι νῦν κατοῖκοῦμεν), πολλὰ καὶ διαφόρους τὰς τριπλᾶς καὶ | ἐξόδους κλιτύποφρομ(εν), ὑπὸ τῶν προσερχομένων | .....¹ διὰ τοῦτο καὶ | εἰς δυνά

11 χρεῖ περιέπεσαν τὰ ἡμέτερα μοναστήρια· ἡμεῖς δὲ ἰσταμίθεα οἱ | ταλαίπωροι, ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· καὶ | παλιν νομ(εν) ὥσπερ ὁ Χ(ριστὸς) ὑπὸ τοὺς φθονερούς Ἰουδαίους· ῥαβδιζόμενοι, μαρτυροῦμεθα^ο, φυλακίζόμενοι· καὶ | ἄλλα πλήθυσιν ὑπὸ αὐτοὺς παιδευόμενοι· ὡς καὶ | τὸν καθημερινὸν μᾶς ἄρτον ἐσθίουσιν, καὶ | πάλιν ἀν[εσιν]² ἐξ' αὐτοὺς τὸν ἔργον(εν)· καὶ | μόλις τ(ῆν) πλ(η)ρῆν φυλάττομεν³· καὶ | ἐκόμεσθιν εἰς² τὰς θεί(ας) καὶ | ἱερὰς μονὰς ἵνα μὴ ἀφανισοῦσιν· καὶ | χαριστῶν τῶν

14 χριστιανῶν τὰ μνημόσυνα· καὶ | διατοῦτο αὐτὰ . . . .³νοι ἀπανδογεῖ εἰς τὸν ἐπου(ρά)νιον Θε(ο)ν ἔχωμεν⁴· ἵνα ἴδωμεν εἰς ἡμᾶς γένηται διὰ τοῦτο ἀθένητα (sic) μέγιστε εὐλογημένη ἐκκεκλή(ας) μ(η)τ(ε)ρ(ός) ἐλεημόνησον μ(ας). | πρώτον τὰ θεῖα καὶ | ἱερὰ μοναστήρια, καὶ | ἡμᾶς τοὺς ἀθλήτους, [δ]²πρὸς τὰ σπλάγγνα τῆς ἐκλαμπρότητός σου κλίνωμεν), νὰ ὀδοιγῆσαι, καὶ | νὰ νεύσει ὁ Θε(ο)ς εἰς τὴν ἀγαθὴν σου καρδίαν· καθὼς

16 ἔνευσ(εν) καὶ | ὀδοιγῆσ(εν), καὶ | ἐκυβέρνησας καὶ | κυβερνᾶς πολλὰ μοναστήρια· Ἱερουσαλήμ, καὶ | μεγάλην ἐκκλησίαν, Ἅγιον Ὄρος καὶ | Ροῦμελη· ἄλλὰ καὶ | ἀπαντες ἕξ(η) καὶ | εἰς ἡμᾶς πεινήσον Θε(ο)ῦ εὐδοκοῦντός σοι, ἀθένητα πολλύχρον^ο· | καὶ | εὐίλε (καὶ) εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνω ὅπου νὰ νεύσει ὁ Θε(ο)ς ὁ πανάγαθος εἰς τὴν καρδίαν σου· διὰ νὰ βοηθηθῶμεν(ε) καὶ | ἡμεῖς οἱ ταλαίπωροι παρὰ τῆς ἀσθενεί(ας) σου· καὶ |

18 διὰ νὰ γένης νῆπιος κείτωρ | καὶ | εἰς ταῦτα τὰ μοναστήρια· ἡμεῖς δὲ οἱ εὐρεθέντες καὶ | εὐρισκόμενοι· εἰς τοὺς θεοὺς νασὺς τούτους, νὰ δεόμεσθιν τοῦ Θε(ο)ῦ ἡμέρας γὰρ καὶ | νυκτός ἐάν καὶ | ἀμαρτολόδι τυχα-

¹ Αἱ στιγμαὶ δηλωτικαὶ ἔσματος.
² Τὰ ἐν [ ] ἠφανισμένα, ἕτε τοῦ χάριτος ἀποκοπέντος ἐκ τῶν συζητῶν διπλώσεων.
³ Διὰ στιγμῶν ἐσημείωσα τὰ ἐλλείποντα, φθαρέντος τοῦ χάριτος ἐκ τῶν συζητῶν διπλώσεων.

νομ(εν) διὰ τ(ῆν) | ὑγί(αν) καὶ | πολυχρόνιον τῆς ἐκλαμπρό(τη)τ(ός) σου· καὶ | διὰ τὴν ψυχὴν τῶν ἀηδοῦμε(ων) καὶ | μακαρί(ων) γονέων σου· ὁ Θε(ο)ς ὁποῦ διὰ ὁδὸν τῆς ἀμνησίας καὶ | καλοσύνης ὁποῦ ἔκαμ^ε, καὶ | ποιεῖς, ἐδὼ νὰ σε ξεραίωνει | εἰς τὸν ὑψηλότερόν σου θρόνον εἰς χρονοὺς μακροὺς, ὑγιεῖν καὶ | ευήμεριμένον· ἐκεῖ δὲ νὰ σοῦ δώσει τὸν ἀμαράντινον ζέφαιρον ἐν τῆ βασιλείᾳ αὐτοῦ· ἀμήν· —

(Σφραγίς)¹ † ὁ καθηγουμ(εν)^ο τ(ῆ)^ο βασιλικῆς μονῆς τοῦ Μετεώρου Ζαχαρί(ας) Ἱερομόναχος· καὶ | οἱ | συνεμοὶ ἀδελφοὶ δοῦλοι τ(ῆ)^ο ἐκλαμπρό(τη)τός σου· —

(Σφραγίς)² † ὁ καθηγουμ(εν)^ο τῆς θεί(ας) καὶ | ἀρχιερατικῆς μονῆς | Δοῦσικο, τῶν Μεγάλων Πυθ(ῶν) | Ρηγείνης Ἱερομό(α)χως, καὶ | ου λυ^α | οἰκαίτε τῆς ἐκλαμπρότητος· —

(Σφραγίς)³ † ὁ καθηγουμ(εν)^ο τῆς σ(ε)βασμίας μονῆς τῶν Ἁγί(ων) Πάν(ων) Κύριλλος Ἱερομό(να)χ(ος) | καὶ | συνεμοὶ ἀδελφοὶ δούλοι τῆς ἐκλαμπρότης σου· —

(Σφραγίς)⁴ † ὁ καθηγουμ(εν)^ο τοῦ ρουσάνου | Ἀνθιμος Ἱερομόναχος καὶ | δούλος τῆς ἐκλαμπρότητος· —

¹ Ἐν τῷ μέσῳ ταύτης περισταται ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου, περὶ δὲ ἐν δύο κύκλοις·

† ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΟΥ [= Σωτήρος] ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΜΕΤΕΩΡΟΥ ΕΝ ΥΨΗΛΩ Κ(ΑΙ) ΑΤΕΙ ΛΙΘΩ

² Ἐν τῷ μέσῳ ταύτης ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου, περὶ δὲ ἐν κύκλῳ·

† ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΟΣ Χ(ΡΙΣΤΟΥ) ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΟΣ ΤΗΣ Κ(ΑΙ)

³ Ἐν τῷ μέσῳ ταύτης ὁ Χριστὸς ὡς μέγας ἀρχιερεὺς ἐν θρόνῳ καὶ περὶ οἱ Ἅγιοι Πάντες. Τὰ ἐν τῇ σφραγίδι κύκλῳ γράμματα δυσδιάγνωστα. Ἐπιβ-σων διακρίνω ἔχουσιν ὁδοι·

† ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ Κ(ΑΙ) ΙΕΡΑΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

⁴ Ἐν τῷ μέσῳ ταύτης ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος, κύκλῳ δὲ (ἡμῶν) εὐκρινῆ, ὡς καὶ ὅλον τὸ ἀπαύτωμα τῆς σφραγίδος· τὰ γράμματα·

† ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΘΕΙΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ . . . . ΤΟΥ ΡΟΥΣΑΝΟΥ

(Σφραγίς) ¹ † ὁ καθιγουμενος τ(ῆ)ς Ιερῶς μονῆς Ὑπαπαντῆ | τοῦ Κυρίου Χριστοῦ δούλος | Ἱερομόν(α)χ(ος) δούλος τῆς ἐκλάμπροτιότητος σου:

(Σφραγίς) ² † ὁ καθιγούμε(εν)ος τῆς θείας καὶ Ι(ε)ρῶς μονῆς | τῶν Ἱεραρχ(ῶν) Ἰωάν(α)φ Ἱερ(ο)μοναχ(ος) | δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου:

(Σφραγίς) ³ † ὁ καθιγούμενος του ἁγιου Σεφ(αν)ου Δανιὴλ ἱερομόναχος καὶ δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

(Σφραγίς) ⁴ † ὁ καθιγουμενος (τῆς) ημερας μονῆς (τῆς) υψηλοτάτης περιγίως νερομαναχος δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† καθιγουμενος τῆς θηρας καὶ ιερῶς | μονῆς του Προδρομου Αττωνης | Ἱερομόναχ(ος) δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου

† ὁ καθιγούμε(εν)ος τῆς Ἀγίας Τριάδος | Γρηγοριου Ἱερομόναχ(ος) δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† καὶ ἐγὼ ὁ δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου χαρᾶλ[άμπ]ης Ἱερομοναχ(ος) | τῆς Ἀγίας Μονῆς: —

† καὶ ἐγὼ ὁ μικρός δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου του ἁγίου Δημητρίου | Κάλιτος Ἱερομόναχ(ος): —

¹ Ἐν μέσῳ ταύτης ἡ Ὑπαπαντῆ τοῦ Κυρίου, κύκλω δὲ:

† **ϞΦΡΑΓΗϞ ΤΗΣ ΘΙΑϞ ΚΕ ΗΕΡΑϞ ΜΟΝΗϞ
ΥΠΑΠΑΝΤΗ ΤΒ ΚΥΡΗϞ ΗΜΩΝ**

² Ἐν μέσῳ ταύτης οἱ κριεῖς Ἱεράρχαι, κύκλω δὲ:

† **ΒΒΛΑ ΜΑΝΑϞΗΡΙΒ ..... ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ**

³ Ἐν μέσῳ αὐτῆς ὁ πρωτόκλητος ἀρχιεπίσκοπος Στέφανος, κύκλω δὲ:

† **ΒΒΛΑ ΜΟΝΑϞΙΡΙΒ ΤΒ ΑΓΙΩ ΠΡΟΤΟΜΑΡΤΥΡΩ
ΑΡΧΙΔΙΑΚΩΝ(ΟΥ) ΣΤΕΦΑΝ(ΟΥ)**

⁴ Ἐν μέσῳ ταύτης ἡ Θεοτόκος βρεφοκρατοῦσα (τύπος Βλαχερνείσεως), κύκλω δὲ:

(†) **ϞΕΡΓΙϞϞ *ΙΒ Χ Χ 27* ΙΕΡΟΜΝΑΧϞ**

Ἐν τῇ παραθέσει τῶν ἐπιγραφῶν τῶν σφραγίδων τούτων αἱ ἀνορθῶν τῶν γραμμῶν εὐθετοῦν γραμμῶν δηλοῦναι ὅτι τὰ γράμματα ταῦτα εἶναι συνηγεμένα.

† Χροισόφορος ἱερεὺς (ι) καὶ οἰκονόμος Τρικ(η)ς δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου

† Ἰωάννης, ὁ σκισοφύλαξ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Τρικ(η)ς, δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† Φήληπος ἱερεὺς καὶ σακαλάριος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Τρικ(η)ς δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† Ἐμμανουὴλ ὁ Ἀθανάσιος καὶ σακελίου Τρικ(η)ς (τῆς) δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† Ἰωάννης, διάκον, καὶ προτέδικος Ἰσ(η)κ(η)ς, δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† Αναστασιος ἱερεὺς καὶ χαρτόφλαξ τρικ(η)ς δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου:

† Κωνσταντίνος ὁ τοῦ πατρ(ῶ)ς καὶ πρωτονοκ(η)ς Τρικ(η)ς δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

† Ἀναστάσιος καὶ υπομνημότογράφος Τρικ(η)ς δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου:

† Παναγιώτης καὶ ῥήτωρ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Τρικ(η)ς δούλος τῆς ἐκλάμπροτ(η)ς σου: —

Ἐν καιρῷ δὲ θέλω, ἐν ἰδίῳ μελετήματι, δημοσιεῦσαι πανομοιότυπους διαφόρους σφραγίδας τῶν μονῶν Μετεώρων, ἵς ἀνεῦρον αὐτούς κατὰ τὰς ἐρεῖνας μου ἐν ταύταις τῶν 1908 καὶ 1909. Μετὰ τούτων εἶναι καὶ τινες τῶν ἀποτετυπωμένων ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐκδομένῃ ἀνομορφῇ πρὸς τὸν ἡγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας Ἰωάννην Βασίλειον βοεβόδαν.

I.

Ἡ διαθήκη τοῦ εὐλαβεστάτου Δημητρίου ἱερέως σακκελλαρίου Λαρίσσης¹ [ὑπὲρ τῆς μορῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος τοῦ Μετεώρου].

(Κώδικες Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 404 (φ. 341^α κ.έ.) = Α, 809 (φ. 117^α κ.έ.) = Β, 815 (φ. 257^β κ.έ.) = Γ καὶ 490 (φ. 72^α κ.έ.) = Δ)

- Γ. φ. 258^α || Τὸ μέτρον τῆς πρὸς² Θεόν || ἀγάπης, τοῦτο³ ὁμολογουμένης δὴ που ἐστὶ, τὸ ὑπὲρ δυνάμιν ἔχει τὴν ψυχὴν ἐπεκτείνεσθαι πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα καὶ κατὰ σκοπὸν⁴ ἔτι καὶ ἐπιθυμίαν τῆς αὐτοῦ δόξης· οὕτω γὰρ ἀπαξίκαντες οἱ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ἀριθίμως διετρέψαντο⁵ κατὰ πάντα⁶ γούν τρόπον δὴ καὶ || ἡμεῖς κυρῶναι τοῦτο σπουδάζοντες, ὡς πολλὸν⁶ μὲν κατάλογον || τῶν ἀντικειμένων⁷ κακῶν ἀπελαύνον, μείζον δ' ἀντικυ ἀγαθὸν ταῖς⁸ ἡμετέραις μᾶλλον θησαυρίζον ψυχαῖς, οὐ διαλείπομεν⁹ ὁσημέραι τρόποις¹⁰ ζητοῦντες ἐνθέου¹¹
- Γ. φ. 258^β || δι' ὧν ἂν, μετουσιασταὶ πως || τῆς δημιουργοῦ ταύτης ἀναφανείημεν ἀγάπης. Ὅθεν δὴ καθ'¹² ἡμᾶς βουλή τε καὶ προνοία ἀρρήτων Θεοῦ παντοκράτορος, τῶν ὄρων τῆς ζωῆς πληρωθέντων Δημητρίου τοῦ

¹ Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐρυθρόγραφος μόνον ἐν τῷ Β. Ἐν Γ καὶ Δ τὸ γράμμα ἔχει, ἐπίσης δι' ἐρυθροῦ μέλανος, τὴν ἐξῆς ἐπιγραφήν: διαθήκη τινός ἱεροῦς ἢ ἀρχιερέως ἢ ἀρχωντος.

² Α.: πρὸς

³ Α.: ἀγάπης, τοῦτο

⁴ Α.: κατασκοπὸν — Γ.: σκοπὸν

⁵ Α.: πάτα

⁶ Δ.: πολλῶν

⁷ Α.: ἀντικειμένων — Δ.: ἀντικειμένων

⁸ Α.: τας — Γ.: ταῖς μετέραις μᾶλλον θησαυρίζον

⁹ Β.: διαλείπομεν — Γ.: διαλείπομε

¹⁰ Α.: τρόποις

¹¹ Α.: ἐνθέου

¹² Γ.: δὴ καθ'

εὐλαβεστάτου ἱερέως καὶ σακκελλαρίου¹ Λαρίσσης ἐν τῇ περιφήμῳ πόλει² Τρίκκῃ³ καὶ τούτου ἐξ ἀνθρώπων γενομένου,⁴ καὶ πρὸς τὴν ἀνω⁵ μητρόπολιν ἀπάραντος, ὅπου δὴ τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐστὶ κατὰ Παῦλον, ἡμεῖς οἱ || Β. φ. 118^α ἔτι ζῶντες καὶ πνέοντες ὅ τε υἱὸς αὐτοῦ καὶ οἱ κατὰ σάρκα ἀδελφοὶ⁶ τε καὶ συγγενεῖς, δεῖν ἔγνωμεν⁷ εἶναι, μὴ ἔασαι⁸ || συνδιαφθαρήναι⁹ || Α. φ. 341^β τῷ σώματι || καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ,¹⁰ οὐδ' ἐκ γῆς ἐφάπαξ¹¹ ἀπολεσθῆναι || Δ. φ. 78^α τὸ τούτου μνημόσυον, ἀλλ' ὡς ἐν τῇ ζωῇ¹² αὐτοῦ ἢ τούτου ψυχὴ ἠδύογειτο¹³ κατὰ τὸν προφη|τάνακα Δαβὶδ, τῇ γεροποιῶ τε καὶ ὑποποιῶ || Γ. φ. 259^α ἀρετῇ, ταύτῃ τοι καὶ μετὰ θάνατον βουλοίμεθα εὐλογεῖσθαι, καὶ ἐνδελεχῶς μνημονεύεσθαι,¹⁴ ἐν ταῖς¹⁵ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐρ' ὅς ὑμνεῖται καὶ δοξολογεῖται Θεός. Δι' οὐ καὶ αὐτὸς τοῖς φίλοις συνεῖναι¹⁶ ὡς ζῶν, || καὶ τούτων κατεντρυφῆν¹⁷ τῆς γλυκείας μετιέξεως ἔσται¹⁸ δὲ || Β. φ. 118^β

¹ Ἐν τῷ Α. κατ' ἀρχάς εἶχε γραφή: σακκαλλαρίου (εἶτα δ' ὁμοῦ διορθώθη ἐν τῷ διαστήρῳ ἢ λέξις ὡς ἀνωτέρω).

² Α.: πόλις

³ Αἱ λέξεις: Δημητρίου — Τρίκκη ἐν Α' καὶ Β' ἐρυθρόγραφοι. Ἐν Γ καὶ Δ ἀντ' αὐτῶν κεῖται: Δημητρίου ἱερέως τοῦ

⁴ Γ. κατ' ἀρχάς: γενομένου.

⁵ Δ.: ἀνω

⁶ Α. κατ' ἀρχάς: ἀφοί

⁷ Οὕτω πάντες οἱ κώδικες: ἔγνωμεν — Οὕτω δ' ἔγραψα τὴν λέξιν καὶ ἀνω, διότι ἡ γραφή ἀπόρρητος ἐκ τοῦ πρωτοτύπου.

⁸ Οὕτω οἱ κώδικες πάντες: ἔασαι — Ἐτήρησα δὲ καὶ ἀνωτέρω τὸν τοιοῦτον τονισμόν δι' ἕν λόγον καὶ τὸ προκειμένον: ἔγνωμεν.

⁹ Α.: συνδιαφθαρήναι — Β. καὶ Γ.: συνδιαφθαρήναι — Δ.: συν || συνδιαφθαρήναι.

¹⁰ Α.: Κατ' ἀρχάς: ὄματου

¹¹ Α.: ἐφάπαξ

¹² Α.: ζωῇ

¹³ Α.: ἠυλόγειτο — Β.: ἠυλογειτο — Γ.: ἠβλόγειτο — Δ.: ἠυλόγειτο — Ἀνωτέρω ἔγραψα: ἠυλόγειτο

¹⁴ Γ.: μνημονέβεσθαι

¹⁵ Α.: τὰς, ἔπερ ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρὸς διορθώθη εἰς: τὰς

¹⁶ Α.: σύνειναι

¹⁷ Οὕτω πάντες οἱ κώδικες: κατεντρυφῆν καὶ ἡ γραφή φαίνεται ἀπορρητοῦσα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου.

¹⁸ Α.: ἔσεται

τοῦτο διὰ μνημοσύνου¹ ὡς ἐφθίμεν εἰπόντες, καὶ ὁποιασοῦν ἄλλῃσ τινος
καλοκαγαθίας² τῆς κατὰ δύναμιν, ἥτις δὴ καὶ πληρωθῆσεται παρ' ἡμῶν,
A. φ. 73^B || τῆ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήφει· οὐ γὰρ δὴ μικρὸν τοῦτο³ δῆπουθεν, τὸ, ἐπὶ
τῶν φρικτῶν μυστηρίων μυσίαν τούτου ποιείσθαι τοὺς ἱερέας,⁴ ἀλλὰ⁵
καὶ πολλὴν φέρει αὐτῷ⁶ τὴν ἀντίδοσιν·⁷ ὁ γὰρ θεῖος Χρυσόστομος
πρὸς Φιλιππησίους, οὕτω φησὶν· ἐπινοήσωμεν τοῖς ἀπελθούσιν⁸ ὠφέ-
λειαν· δῶμεν αὐτοῖς τὴν προσοῦσαν βοήθειαν, ἐλεημοσύνας λέγω καὶ
B. φ. 119^a || προσφορὰς· καὶ μετ' ὀλίγα· ἐν τῇ σῆ διατάξει, μετὰ τῶν σῶν τέκνων
καὶ συγγενῶν,⁹ συγκληρονόμον ἔχέτω σου ὁ χάρτης καὶ τὸ τοῦ δικα-
A. φ. 342^a || στοῦ ὄνομα· περὶ τῶν ἐν ταῖς¹⁰ ἱσραῖς, μυστικῶν μνημονευ||μάτων¹¹
δηλῶν τελεταῖς·¹² ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ θεῖος¹³ Ἀθανάσιος συνηγορῶν, κἄν εἰς
A. φ. 74^a || ἀέρα φησὶν || ὁ ἐν εὐσεβείᾳ τελειωθείς διελύθη, μὴ ἀπαναίνου ἔλεον¹⁴
καὶ κηρὸς Χριστῶν ἐπικαλούμενος, τῷ τάφῳ προσάηται, δεκτεῖα γὰρ¹⁵
ταῦτα Θεῷ, καὶ πολλὴν¹⁶ φέρει τὴν ἀντίδοσιν· καὶ παλαχῶς ἕτεροι
τούτων γούν τοῖς λόγοις πεισθέντες, καὶ προσθήκην μισθοῦ τῷ τετελευ-
τηκότι¹⁷ παρασχεῖν καταπιγόμενοι,¹⁸ ἰδοὺ ἐκ τῶν¹⁹ ἐγκαταλειφθέντων

¹ A.: διὰ μνημοσύνου ἀντί τοῦ κατ' ἀρχάς· διὰ μνημόσυνοῦ
— B.: διὰ μνημοσύνοῦ — Γ.: διὰ μνημόσυνον — Δ.: διὰ μνη-
μοσύνοῦ.

² Γ.: καλοκαθίας

³ Γ. καὶ Δ.: τοῦτο

⁴ A.: ἱερέας,

⁵ Κατ' ἀρχάς ἐν τῷ A.: ἀλκὴ

⁶ Ἐν τῷ Γ. αἱ λέξεις· ποιείσθαι... πολλὴν φέρει αὐτῷ ἐν
τῇ ἔξω ᾠδῇ. Ἀλλ' ἐν τῇ σελίδι κεῖται ὀρθῶς· φέρει αὐτῷ

⁷ A.: ἀνδοσιν·

⁸ A.: ἀπελθούσιν·

⁹ Γ.: συγγενῶν,

¹⁰ A.: τῆσ

¹¹ A.: μνημονευ||μάτων

¹² A.: τελεταῖσ

¹³ Κατ' ἀρχάς ἐν τῷ A.: θεῖος

¹⁴ A.: ἔλαιον (ἢ διόρθωσις αὐτοῦ τοῦ βιβλιογράφου).

¹⁵ A.: δετέαγαρ — Γ. καὶ Δ.: δεκτέα

¹⁶ A.: πολλήν

¹⁷ A.: τετελευτηκότι

¹⁸ Οἱ κώδικες οὕτω πάντες, ὅθεν ἐτήρησα τὴν γραφὴν ὡς ἀπορήφουσαν ἐκ
τοῦ πρωτοτύπου.

¹⁹ Ἐν τῷ Δ. τὸ· ἐκ τῶν ἐκ διορθώσεως, τῆς κατ' ἀρχάς γραφῆς οὕσης
δυσδιαγνώστου.

τοῦ τεθηγκότες περιουσιῶν, || ἀφωσιῶμεν μᾶλλον δὲ Θεῷ ἀνατίθεμεν με- || B. φ. 119^a
ρίδα, ἐν τῇ βασιλικῇ θείᾳ τε καὶ ἱερῷ μωνῇ τοῦ Μετεώρου,² καὶ συγκλη-
ρονόμον ταύτην ποιούμεν, τῷ κείνου³ παιδί· ἀντίδοσιν δὲ τῆς διδομένης
μερίδος, αἰτοῦμεν⁴ παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκούντων || δούτων πατέρων, ἵνα || A. φ. 74^B
κατ' ἐνιαυτὸν⁵ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ,⁶ καθ' ἣν ἡμέραν δηλονοτή⁶
ἐτάφη⁷ θανῶν,⁸ ὁ ἀξιωμακός οὗτος ἱερεὺς, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ δε-
καμβρίου· δύω καὶ δεκάτη,⁹ τράπεζαν πανσυδῆ ἱστάσθαι, καὶ παρὰ-
κλήσιν¹⁰ μικρὰν || γενέσθαι πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς· οἶνω τε καὶ ἐλαίῳ καὶ || Γ. φ. 260^a
τῇ κοινῶς πεπαθῆροιασμένῃ, προσβεία τοῦ πόματος· εἰς μνήμην || καὶ { A. φ. 342^B
B. φ. 120^a
μνημόσυνον τοῦ προῆρηθέντος ἱερέως,¹¹ ἵνα μὴ παραβύστω οἱ ἐκείνου
πόννοι τε καὶ ἰδρωτῆσ καθιερχνῶσι τῇ ῥαθυμίᾳ· φιλόπινος γὰρ ἦν¹² ὁ
ἀνὴρ, καὶ ἀρετῆς ἔμπλεος ἀπάσης· τὴν δὲ αὐτοῖς¹³ [τῶν¹⁴ παρασκευῶν¹⁵
ἐσπέρας τοῦ ἔλου ἐνιαυτοῦ κολύβοις ὡς ἔθος τῇ ἐκκλησίᾳ¹⁶ || παρ' || A. φ. 75^a
ἱερέως¹⁷ μνημονεύεσθαι συνείσάγομεν· τελείσθαι δὲ τοῦτο ἀδυστάτως
τὸν ἅπαντα χρόνον, ἄχρις οὐ ἵσταται καὶ διαμένη¹⁸ ἡ σεβασμία¹⁹ αὐτῆ

¹ A.: ταύτην

² Ἐν Γ. καὶ Δ. ἀντι· Μετεώρου καίται· σδ.

³ Γ. καὶ Δ.: ἐκείνου

⁴ A.: αἰτοῦμεν

⁵ Οὕτω οἱ κώδικες πάντες. Ἡ γραφὴ βεβαίως ἀπορήφει ἐκ τοῦ πρωτοτύπου.

⁶ K.: οὕτω.

⁷ B.: ἐστάθη ὑπερ ἰσως προτιμητέον.

⁸ A.: θανῶν,

⁹ Ἐν A. καὶ B. τὰ· ἡ τοῦ... δεκάτη, ἐρυθρόγραφον. Ἐν Γ. καὶ Δ.
ἀντ' αὐτῶν καίται· ἡ τοῦ $\frac{8}{10}$ μηνός· εἰς ταῖς τέσσαρις καὶ ταῦτα
κατὰ μέγα μέρος ἐρυθρόγραμμα.

¹⁰ A.: παρὰ κλήσιν

¹¹ A.: ἱερέως

¹² B.: ἦν

¹³ A.: τιν... ἀύθης

¹⁴ Οἱ κώδικες· ὦν

¹⁵ Γ.: παρασκευῶν

¹⁶ A.: τῆ ἐκκλησία — Δ.: ἐκκλησία || τῇ ἐκκλησίᾳ

¹⁷ A.: παρῆερέως

¹⁸ Ἐν τῷ Δ. λείπει τὸ· καὶ διαμένη — ὁ B. ἔχει· δ' ἀμ'

¹⁹ B.: σεβασμία

μονή.¹ Συνδιασκεψάμενοι² τουγαροῦν κοινῇ τοῦτο γνώμη, καὶ πᾶν
 Γ. φ. 260^a || χρειῶδες ὡς προσήκον ἐπιτελέσαντες, καὶ τὸ τούτων βέβαιον ἀπαρεν-
 Β. φ. 120^β || σάλευτον, κατὰ πάντα || μένειν ἄει ἀφιέμενοι, τόδι τὸ συγγελιώδες
 γράμμα,³ κοινῇ γράψαντες ἐκδεδώκαμεν, ἵνα μὴ τοῦ καιροῦ⁴ παραῤῥέ-
 οντος,⁵ καὶ τῆς διαδοχῆς συγγηρασκούσης, ἀφασία⁶ παραδοθῆ τὸ διάγ-
 γελμα,⁷ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς, κολίσεως καὶ τιμωρίας ἢ τούτων
 Δ. φ. 75^β || ὑπεροφία πρόφασις || γενήσεται,⁸ μᾶλλον δὲ δὴ καὶ Θεῷ ἀναπολό-
 γητοι περὶ τούτου⁹ ἀναδειχθῶμεν, ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτε κρινεῖ καὶ ἀπο-
 δώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα¹⁰ αὐτοῦ· διαγγελόμεθα¹¹ τοιγαροῦν καὶ
 τοῖς μεθ' ἡμᾶς¹² πᾶσι τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς βραβευταῖς, ἱερομονάχοις¹³
 Β. φ. 121^a } τὲ καὶ μοναχοῖς, γέρονσί τε καὶ νέοις, ταῦτα δὴ¹⁴ || ἀκαρῶν καὶ
 Γ. φ. 261^β } ἐκτενῶς ἀμογητὶ ἐξανύειν¹⁵ ἄει, καὶ μὴ ἐκφυλα¹⁶ καὶ ἀσύμβατα ὅπως
 οἱ ἔσθαι¹⁷ [= οἷσθαι] ποτε καὶ ἀνυπόστατα· ἐξακριβοῦμενοι νουνεχῶς,
 τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίαν, καὶ ὅτι δίκαιος¹⁸ κύριος, καὶ δικαιοσύνας
 ἠγάπησε, τοὺς δ' ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίς,¹⁹ ἀπάξει μετὰ τῶν ἐρ-
 Δ. φ. 76^a || γαζομένων²⁰ τὴν²¹ ἀγομίαν· || τοὺς γὰρ ὅπωςδήποτε τὰς ἀρτίως²² παρ'

1 Δ.: μονή.
 2 Α.: συνδιασκεψάμενοι — Γ.: συνδιασκεψάμενοι
 3 Ἡ γραφὴ αὕτη: γράμμα ἐν ἅπασι τοῖς κώδικι υπάρχουσα ἀπορρέη ἐκ
 τοῦ πρωτοτύπου· ὅθεν καὶ ἐτήρησα αὐτήν.
 4 Α.: καιροῦ — Β.: καιροῦ
 5 Δ.: πάροροντος,
 6 Γ.: ἀφουσία — Δ.: ἀφασία
 7 Α.: διαγγεσμα — Ἐν Γ. ἡ λέξις ἀνευ τοῦ ἀριθμοῦ.
 8 Δ.: γενισται
 9 Γ.: τοῦτο
 10 Α.: τὰς ἐρ
 11 Β.: διαγγελόμεθα
 12 Γ.: μεθ' ἡμᾶς
 13 Ἐν τῷ Β. ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ κατ' ἀρχάς: ἱερομονάχοι (i)
 14 Α.: δι
 15 Γ.: ἐξανύειν
 16 Α.: ἐκφυλα
 17 Ἐτήρησα τὴν γραφὴν ταύτην μαρτυρουμένην ὑφ' ὅλων τῶν κωδίκων.
 18 Ἐν τῷ Δ. κατ' ἀρχάς ἐγράφη: δίκαιος, ὅπερ διορθώθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βι-
 βλιογράφου εἰς: δίκαιος
 19 Α.: στραγγαλίς,
 20 Α.: ἐργαζομένων — Γ.: ἐργαζομένων
 21 Δ.: τὴν τὴν
 22 Α.: ἀρτίως

ἡμῖν προσγινόμενας συνθήκας παραβλέψαντας,¹ καὶ μὴ ἐκπληροῦντας²
 ὡς ἤδη,³ ἀνοτέρω, εἴρηται, ἀρχῆ⁴ τε καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν,
 καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ δεσμεύομεν,⁵ καὶ τῆς ἐκκλησίας διώκομεν; || ἀλλὰ δὴ || Β. φ. 121^β
 καὶ Ἰουδα ζηλωτὰς ὀνομάζομεν,⁶ ὡς || τὰς τῶν χριστιανῶν ἐλεημοσύνας⁷ || Γ. φ. 262^a
 ἀρπάζοντας,⁸ τὸ δὲ μνημόσυνον αὐτῶν, ἐκ γῆς ζώντων ἀπαλείφοντας·
 εἰ γὰρ Ἀνανίαν τε καὶ Σάπρειον,⁹ θανάτῳ κατεδίκασεν Πέτρος ἢ
 τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, καὶ ταῦτα¹⁰ τὰ ἑαυτῶν νοσοισαμένους, πόσῃ
 γέ τοι μᾶλλον ἄρα, καὶ πείσονται, οἱ παρ' ἑτέρων¹¹ λαμβάνοντας
 δῶρον, || ἀντιδόσεως¹² δὲ οὐδὲ μιᾶς¹³ πρόνοιαν ὅπως ποιούμενοι; δε-
 σμευθήσονται¹⁴ φεῦ οἱ τοιοῦτοι¹⁵ χεῖρας ὁμοῦ τε καὶ πόδας, καὶ¹⁶ ὡς
 δούλοι¹⁷ οἴμοι¹⁸ ἀρχεῖται, τῷ ἐξωτέρῳ παραῤῥηθήσονται σκότει, τὰς
 κάτω¹⁹ τοῦ ἀφεγγοῦς ἔιδου ποινὰς, || ἀντάμειψιν τῆς μοχθηρᾶς αὐτῶν || Β. φ. 122^a
 γνώμης²⁰ κληρονομήσαντες· || οὐ²¹ πάντες ἔτιθεῖνμεν φιλόνηδρονε κύριε, || Γ. φ. 268^β
 προσβείαις²² τῆς παναχράντου σου μητρὸς, καὶ τῶν δούλων καὶ θεοφό-

1 Γ. καὶ Δ.: παραβλέψαντας
 2 Γ.: ἐκπληροῦντας
 3 Ἐν τῷ Α. κατ' ἀρχάς εἶχε γραφῆ: ἡ δ ε ι, ὅπερ διορθώθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
 βιβλιογράφου εἰς: ἡ δ ε ι
 4 Α.: ἀρχα
 5 Α.: δεσμεύομεν — Γ.: δεσμεύομεν
 6 Γ.: ὀνομάζομεν,
 7 Α.: ἐλεημοσύνας
 8 Γ.: ἀρπάζοντας
 9 Ἐν τῷ Α. κατ' ἀρχάς: ἑαπφείραν, ὅπερ διορθώσεν ὁ βιβλιογράφος
 εἰς: σάπρειον,
 10 Δ.: ταῦτα
 11 Α.: παρ' ἑτέρων
 12 Α.: ἀντιδόσεως
 13 Ἡ γραφὴ αὕτη: οὐδὲ μιᾶς παρέχεται ὑφ' ὅλων τῶν κωδίκων.
 14 Α.: δεσμευθήσονται
 15 Β. καὶ Γ.: τοι οὗτοι — Δ.: τοιοῦτοι
 16 Ἐν τῷ Α. τὸ: καὶ τοῦτο ἐν τῷ διαστήτῳ, ἐκ προσθήκης αὐτοῦ τούτου
 τοῦ βιβλιογράφου.
 17 Β., Γ. καὶ Δ.: δούλοι,
 18 Γ.: οἴμοι — Δ.: οἴμοι,
 19 Β.: κάτω
 20 Α.: γνώμης
 21 Γ.: οὐ || οὐ
 22 Α.: προσβείαις

ρων¹ πατέρων ἡμῶν, Ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου² τύχοιμεν δὲ τῶν
 Δ. φ. 77^a || τῶν ἑπιφανίου καὶ Ἰωάννου³ μακαριώτη-
 συνευρισκομένων⁴ πατέρων, τοῦ ἡγουμένου⁵ ἡσυχίου ἱερομο-
 νάρχου⁶ καὶ Γερασίμου,⁷ καὶ τῆς γεροσύνης ἀπάσης, εἰς τὴν τῶν προϋ-
 Β. φ. 128^b || ρηθέντων ἐκβασιν, καὶ τελείαν βεβαίωσιν || οὐδὲ γὰρ χάριν καὶ ἔστροφαι
 καὶ ἐν τῷ ἱερῷ⁸ ἔξισοστασίῳ τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς κόνδιαι⁹ καὶ
 Γ. φ. 263^a || τοῖς ταῖσιν αἰσίων ἀνεσπειρώθη,¹⁰ ἵνα δηλαδὴ¹¹ || πάντα¹² τὰ προϋρη-
 Δ. φ. 314^a || θέντα σώσῃ¹³ τε παντοῖς τρόποις¹⁴ καὶ ἀπαράτρωτα διαφυλαχθῆσονται¹⁵
 εἰς αἰῶνα¹⁶ τὸν ἅπαντα ὑπογεγραμμένων¹⁷ τούτων¹⁸ [= τούτων, καὶ
 τούτων ἐνσκα] τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερατευσόντων,¹⁹ καὶ τῇ σφῶν
 Δ. φ. 77^b || ταῦτα || ἐπισφραγισμένων σφραγίδι.²⁰ Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸ ἔτος²¹
 ἔτος ἐν μηνὶ μαρτίῳ, τῆς²² τοῦ ἁγίου²³ ἔτους, τῆς Χριστοῦ ἐναν-
 θρωπήσεως: —

¹ Α.: θεοφόρων
² Ἐν Γ. καὶ Δ. ἔπεται μετὰ ταῦτα: ἢ τοῦ ὁδοῦ
³ Γ.: ἀσκήμου — Οἱ λοιποὶ τρεῖς κώδικες ὡς ἄνω: ἀσκήμου
⁴ Γ.: τοῦ τι
⁵ Α.: πάντων κατὰ καιροὺς — Γ.: καιροῦς
⁶ Γ.: Συνεβρισκομένων
⁷ Γ.: ἡγουμένοντος
⁸ Α.: ἱερομονάρχου
⁹ Ἐν τοῖς Γ. καὶ Δ. παραλείπεται τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν μὲν τὸ Γ. κείται:
 ἐν δὲ τῷ Δ: ὁ
¹⁰ Α.: ἱερῶν καὶ κατωτέρω πάλιν: ἱερῶν
¹¹ Ἡ γραφή αὕτη παρέχεται ὑπὸ ἄλλων τῶν κωδίκων, δι' ἃ καὶ ἐτήρησα αὐτήν.
¹² Ἐργασιὰ οὕτω, διὰ καὶ ἡ γραφή αὕτη παρέχεται ὑπὸ ἄλλων τῶν κωδίκων.
¹³ Α.: δηλαδὴ
¹⁴ Α.: πάντα — Γ.: πάντα
¹⁵ Οὕτω, ἄνευ ὑπογεγραμμένων, ἐν τοῖς κώδικεσι.
¹⁶ = παντοτρόποις. Ἐργασιὰ δ' ὁμοίως κατὰ τοὺς κώδικας.
¹⁷ Α.: διαφυλαχθῆσονται — Β.: διαφυλαχθήσονται
¹⁸ Ἐν τῷ Δ. ἔπεται ἐν: εἰς διαγεγραμμένον.
¹⁹ Γ.: ὑπογεγραμμένων
²⁰ Α.: τούτων — Β.: τούτων — Γ.: τούτων — Δ.:
 τούτων
²¹ Γ.: ἀρχιερατευσόντων
²² Οὕτω ἔργασιὰ κατὰ τοὺς κώδικας.
²³ Γ.: ἱερῶν — Δ.: ἱερῶν
²⁴ Ἐν Β καὶ Γ παραλείπεται ἡ ἡμέρα τοῦ μηνός. Ἐν Γ.: ἐν μηνὶ ἀθ-
 γοῦστος. κξ'
²⁵ Γ.: ἁγίου — Δ.: ἁγίου

ΙΑ.

[Πράξις τῆς ἁγίας συνάξεως τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως
 τοῦ Μετεώρου]

(Κώδιξ Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου ὑπ' ἀριθ. 404, φ. 344^a κ. ἑ.
 Τὰ διάφορα σημειώματα διαφόροις χερσὶ γεγραμμένα. Ἡ διήρυξις: οὐ ὡς
 ἐπὶ τὸ πλεῖστον συντομογραφικῶς: δ.)

Φ. 344^a: † κατὰ τὴν¹ ἐπεὶ τὴν διαθήκην τῶν ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου²
 Δημητρίου ἱερέως καὶ σακελαρίου³ οὗτου μνημονεύεται μετὰ τῶν κτι-
 τῶρων Ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου⁴ κίνη τει γνώμη τὸν εὐρισκο-
 μέ(ων) | ἱερομόναχον καὶ γερόντων καὶ τῶν λοιπῶν πατέρων ἐγρά-
 ψαμ(εν) καὶ τῶν | Χριστοφόρον ἀπὸ χώρας Γούννιτσα νὰ | μνημονεύε-
 ται καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν κτιτῶρων διονίως δὲ καθὼς διαλαβάνη | ὁπι-
 σθεν διαθήκην τοῦ σακελαρίου μηδενὸς⁵ ἐναντιομένου: — αἰγένετο |
 δαι καὶ τὸ τὰ ἱερῶν⁶ ἔτους ἐμνή⁷ ἀγίου⁸ ἔτος: — | τῶν ἁγίων⁹ τῆς
 Χ(ριστοῦ)¹⁰ ἐνανθρωπήσεως: —

Φ. 344^b: † καὶ τὴν¹ ὁποι(εν) τὴν διαθήκην τοῦ ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου²
 ἱερέως καὶ σακελαρίου³ οὗτου μνημονεύ(αι), μετὰ τῶν κτιτῶρων
 Ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου. | κοινοὶ γνώμη, τῶν εὐρισκομένων⁴ ἀδελ-
 φῶν καὶ γερόντων τῆς ἁγίας | Συνάξεως, μᾶλλον (δὲ) καὶ ἱερο-
 μονάρχ(ων) ἐγράψαμ(εν) καὶ πᾶ⁵ [= πᾶσι] καὶ Ἰωάννου | τὸν πρῶτοςυγ-
 γελον, τῆς μ(η)τροπόλεως Ἰωαννίνων: νὰ μνημονεύ(αι) | μετὰ τῶν κτι-
 τῶρων καὶ αὐτὸς διονίως πάν(οτε). ὡς καθὼς διαλαβάνη | ὁποι-
 σ(εν) ἢ διαθήκην τοῦ σακελαρίου, καὶ μηδενὸς ἐναντιομένου: — ἐγέν-
 ετο δὲ καὶ τὸ τὰ ἱερῶν⁶ ἀπὸ Χ(ριστοῦ) 1630 | ἐν μηνὶ ὀκτωβρίου
 ἐνάτω: —

Φ. 344^b: † καὶ τὴν¹ ὁποι(εν) διαθήκην τοῦ ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου²
 σακελαρίου³, οὗτου μνημονεύ(αι) μετὰ τῶν κτιτῶρων

¹ = μηδενός (κατὰ τὸ ἑσσηλικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα: μηδινός).

4 Ἐπιφανῆ¹ κ(αι) Ἰωάννου, | κοινή τῶν ἐδρισκομένων ἀδελφῶν Ἰερομο-
 6 νάχων τε, καὶ γρόντων τῆς ἀγίας συνάξεως ἐγράψαμεν καὶ πα¹ κ²
 6 Παρθένου(ως) ἐφημέρι(ως) τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Τρόικης. | νά
 7 μνημονεύ(αι) κ(αι) αὐτὸς μετ(ὰ) τῶν κητόρων, αἰωνίως πάν(α), μη-
 8 δευδὸς ἐναντιου(έ)ον, καθὼς κ(αι) ὕπεν διαλαμβάνη. | ἐγένετο (δὲ)
 (κα)³ τὸ ζροβ¹ 1662¹ Ιουλλίω¹ 23.

1 Φ. 344^β κ. ε. : † Τῶν δικαίων ἔργων τὴν μνήμην μετ' ἐγκωμίων
 2 κ(αι) ἐν τῷ παρόντι κ(αι) | ἐν τῷ μέλλοντι ἀντιδοξάζειν εἰσθεν αἰῶνι
 3 ἢ θεῶν μεγαλειότης καὶ ταῦτα | μὲν ὅτι εἰ κ(αι) τινὲς τῶν μεταγενεστέ-
 4 ρων ἐξ αὐτῶν λαβόντες τὰς διαφορὰς | μέγα τι καὶ ἀρετῆς ἐμπέσον
 5 κατορθώσαντο ποτὲ λαμπρότερα ἢ ἐπίδοσις | κ(αι) πλουσιοπαροχότερα
 6 ὁ μισθὸς εἴη ἐν τῶν καλλιεργησάντων ἀπειρῶ πρόνοι=|α τοῖς ἀν(θρώ-
 7 | γῆς οἱ παρ' αὐτοῦ λαβόντες τὸ κράτος βασιλεῖς πᾶσα τε δύναμις κ(αι)
 8 ἐξον=|σία πᾶσι τοῖς ἐν ἀρετῇ κ(αι) κατορθωμάτων λαμπρότητι τῶν
 9 ἐταίρων | εὐδοκίμοισι πολυποικίλαι παρεχομένην ἀντὶ τῶν μόθῶν τὰ
 10 βρα=|βεία, τοὺς ζεφάνους, καὶ πᾶν ὅτι δόξης κ(αι) ἡμιλότητος δηλο-
 11 τικῶν ἀσμένως | μετὰ πολλῆς τῆς δαφιλείας διαδορουμένην αἰεποτέ
 12 γνῶναι ἔστιν ἐνθύντοι | κ(αι) κλειοὶ μετὰ μαργαρητῶν ἐξ ἀστράπτοντες,
 13 κ(αι) ἀνδριάντες τέχνη κ(αι) ἀκρι=|βεία κατασκευασμένοι κ(αι) εἰκόνας,
 14 κ(αι) στύλοι κοινή καὶ ἴδια ἀγυρόμενοι ἀειδίων | τὸ κλέος, κ(αι) ἀιδά-
 15 νατον τὴν μνήμην τῶν ἡρώων κηρύττουσι || ὧν ἕνεκεν κ(αι) ὁ ἐντιμώ-
 16 τατος, ἐν ἄρχουσι τε εὐγενέστατ² ὁ ἀξιωματημόνευτος φημι κ(αι) ἀξιο=
 17 | μακάρι² κ² Ἰω(άν)ν² τοῦ Διάκου ὁ κ(αι) σακελίου Τρόικης πλήρης
 18 ἡμερῶν κ(αι) ἀγαθῶν | γενόμενος κ(αι) τὸ πρὸς τὰ θεῶν αὐτοῦ εὐσεβὲς
 19 τοῖς πᾶσι διατρανώσαι βουλόμενος ὡς παρ' | ἰδῶν τὰ φθαρτὰ κ(αι) τὰ
 20 ἀεὶ διαμένοντα ἐπιποθῶν, ἐν πολλῇ τε θεωρίᾳ τὴν τοῦ ἡαλμυροῦ πάνυ
 21 περιπόθητον παραίνεσιν γινούσ' ὅτι ὁ πλούσιος ἐν τῷ ἀποθνήσκειν | οὐ
 22 λήφεται τὰ πάντα οὐδὲ συγκρατηθήσεται ἑαυτῷ ἢ δόξα αὐτοῦ ἀγαθῇ
 23 προσι= | ρέσει, κ(αι) ὁσιωτέρᾳ βουλῇ ἀφιέρωσεν ἐτι ζῶν ἐκ τῶν ὑπαρ-
 24 χόντων αὐτοῦ ἐν τῇ κατ³ = | ἡμᾶς ἱερωτάτη κ(αι) βασιλειωτάτη μονῇ
 25 τοῦ μεταμορφωθέντος Σ(ω)τ(ή)ρος τῇ ἐπὶ τὸ Μετεώρον² τέσσαρσι
 ἐπ' ὄνομασι δῆλον ὅτι Ἰωάννου τοῦ ἁφιεροῦντος, κ(αι) τῆς συμβ(ας) Μαργ-

φ. 345^α

γα=|ρόνας κ(αι) τοῦ π(α)τρὸς Δαμασκηνοῦ μ(ονα)χοῦ κ(αι) τῆς μ(η)τρος 28
 Μαργαρήν(ας), κ(αι) ταῦτα ὡς πα=|ρησία τὸ αὐτοῦ ὄνομα μόνον κατ' 24
 ἐμπροσθεν τῆς ὠραίας πόλεως ἀειδίως ἐκρω=|νεῖσθαι κ(αι) ἐν πάσαις 26
 ταῖς καθ' ἑκάστην φρικταῖς τελεσειουργίαις μνημονεύεσθαι ἀπα=|ραλά- 26
 κτως ἀλλὰ κ(αι) ἐκάστης ἑβδομάδος ταῖς παρεσκευαῖς ὡς ἔθος κ(αι)
 τοῖς κητόροι | κόλυβα ἐκτελεῖν μετὰ χρέους ἀνεπιλύπτου κ(αι) ἐν βάρει 27
 ἀναδέματος κ(αι) φρικτῆς | ἀπολογίας τῆς ἐπὶ τοῦ ἀδεκάστου βήματος 28
 διὰφυλαττόντων, τῶν κατὰ καιροὺς εὐ=|ρισκομένων ἡγουμένων ἱερο- 29
 μ(ονα)χῶν γερόντων κ(αι) μ(ονα)χῶν τῆς μονῆς. διὰ δὲ ἀσφαλέ=|σε 30
 ρας πληροφορίας, κ(αι) ἀνεξάλυπτου μνήμης τοῦ ἄνωθι, ἐκ γνώμης
 τοῦ ἡγουμένου=|οντος παροσιωτάτου κ(υρί)ου Χριστοδούλου ἱερομ(ο- 31
 νά)χου κ(αι) τῆς λοιπῆς ἀδελφότητος κατέστρωται | τὸν ἅγιον ἔργον τοῦ 32
 νέου ἡμῶν κητόρος ἐν τῷ ἱερῷ τῆς μονῆς κόνδικι ἐν ἔτει | 1677 ὅν ὁ 33
 κ(ύρι)ος διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου
 τῶν | ὁσίων τε θεοφόρων π(α)τέρων ἡμῶν Ἀθανασίου κ(αι) Ἰωάννου 34
 καταξιώσει ἐν τῇ δευτέρᾳ | αὐτοῦ παρουσίᾳ ἀσπῆσαι τὸ δεῦρο ὁ εὐλο- 35
 γημένος τοῦ π(α)τρὸς μου κληρονόμησον τὰ | ἡτοιμασμένα σοι κἀλλη 36
 τοῦ παραδείσου ἀμῆν | Ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ 5 — — — 37

1 = πα πα α, ὡς καὶ ἀνωτέρω.

2 = Μετεώρον (Καὶ τοῦτο κατὰ τὸ θεσσαλικὸν γλωσσικὸν ἰδιώμα).

IB'

[Γράμμα τοῦ καθηγουμένου Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου Διογυσίου ἱερομούχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀδελφῶν πρὸς τὸν ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννη Μίχρα Βοεβόδαμ.]

[Γράμμα ἐπὶ χάρτου σπιλινῶ, ἐναιποκείμενον ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου. Ἔδωκα εἰς αὐτὸ ἀριθ. 27, κατατάσσω τὸ ἀρχεῖον τῆς μονῆς ταύτης. Πλατ. 0,425, θη. 0,48. Ἐκ τῶν συγχρῶν ἀναπτύξαιον διεσχισμένον ἐντεθῆεν καὶ τινὰ χάσματα. Ἐπὶ τοῦ νότου ἐρυθρόγραφοι: τὸ ὄνομα τοῦ μ(η)τροπολῆ: μιχαήλ ἀρχιερέος. Τὸ σημεῖομα τοῦτο σύγχρονον τοῦ γράμματος. Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ νότου χειρὶ, ὡς φαίνεται, Πολυκάρπου Ῥαμμίδου: Του Διογυσίου ἡγουμῆ, γράμμα πρὸς τὸν ἡγεμόνα Βλαχίας μηχανοβίξ). — Τὸ οὐ πολλὰς συντομογραφικῶς: 8)

1 † Εὐσεβέσατε, ἐνδοξότατε πανευτυχέστα^α μεγαλοπρεπέστα^α ἡρω-
2 πῶχε^α κράτιστε, ἀθιέντα^α πάση^α Οὐροβλαχίας^α θεοχρη^α(ῖτα)^α καὶ
3 θεοφύλακτε πολλοχρόνιε^α ἐπι τὴν σὴν μεγαλοπρεπέτην ἀνατρέχουσιν
ὕψηλότητα δωρήματι σωτηριώδη(ει) θεόθεν ἐπέξιε κύριε Ἰωάννη Μίχρα
βοιβόδα καὶ ἀθιέντα. δι ταπεινῶν δοῦλοι τῆ^α κραταιῶς καὶ ἀγίας
4 βασιλείας^α σου, δι ἐναίσχουμ(εν)^α μοναχῶν ἐν τῇ ἀγία τῇ σεβασμι^α
καὶ βασιλικῇ μεγάλῃ μονῇ τοῦ Με^αώρου^α τῆς, εἰς ὄνομα τιμομένης
τῆς φρικτῆς καὶ ἀγίας Μεταμορφώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ σωτήρο(ς)
5 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀχένη κίμυτομ(εν) ἐν τοῖς γώνασιν,
καὶ τὴν δουλικὴν μετάνοιαν ἀπονέμομεν τῇ κρατε^ασει βασιλείας^α
καὶ δεόμεθα τὸν πανδέσποτον Θεὸν ἡμῶν καὶ σωτήρα Χρι-
6 στοῦ ἐν τῇ πανάγνω αὐτοῦ μ(η)τρὶ, τὴν παγίχρ(αν)τον | καὶ πανῶ-
πῶραγον δέσποιν(αν) τοῦ σόντιο^α καὶ διέπει καὶ περιφρουρί, καὶ
7 διασκέπει καὶ μεγαλύναι, τὸ κράτ^α τῆς ἀγίας καὶ παλλοιστοῦς
8 βασιλείας^α σου καὶ εἰς^α σ^α διάπαντ(ς), ἐν ὑγί^α ψυχῆς τε καὶ σώ-
ματος^α σωτηρία τε καὶ ἐπιμ^αρία, καὶ κατ'ἐχθρῶν νίκην, καὶ εἰρη-
9 νεικῆ καταστά^α. σὺν ἅμα τῇ πανευτυχέστη καὶ κύρα ἡμῶν δέσ-
10 ποινα, τὴν κατὰ σ^α γλῆκητάτην σου | μ(η)τέρα, ἀνακτόρησα εὐσεβε-
11 ράτη, καὶ φιλοχρησιτάτη καὶ παντίων ἀγαθῶν καὶ θεικῶν χρι-
12 τῶν κεκοσμίμ(εν)^α ἄμφο δέ ἐν τῷ εὐγενέσιν ἀρχουσὶν προτοσυμβού-

λοις, καὶ πᾶσι τ^α | δούσιν ἐν τῷ ἀγίῳ καὶ θεοφιλάκτωσ^α παλατίῳ, 8
καὶ παντὶ τῷ νικαιτικῷ στρατῷ τ^α ἀγίας βασιλείας^α σου, αὐτὸς οὖν κ(υ-
9 ρί)σ ὁ Θεός, ὁ ποιητῆς πάντων, ἀξιώσοι σ^α ἄγιο δέσποτα, τῆς μα^α-
10 ρίας | ἐκείνης καὶ ἀειδίου ῥύψης καὶ υἱὸν καὶ κληρονόμον τῆς
οὐ(ρα)νίου αὐτοῦ βασιλείας^α πρεβόμ(εν) δὲ τοῦτ^ο γενέσ^α σου καθῶς
11 αὐτ(ς) ἐν ἑαγγελίῳσ^α φησὶ. εὐ δοῦλ^ο ἀγαθὲ καὶ πίζε^α ἐπι δόλγα εἰς¹
| πίζε^α, ἐπι πολλῶν σε καταστήσω εἰσελθε εἰς τὴν χ^αράν τ^α κ(υρί)ου 10
σου. διό, ἀνατρέχουσιν σου κράτιστε ἀθιέντα, πάντα τὰ καὶ ἡμῶν
καὶ γνωρήσωμ(εν) σ^α πάντα ἀκριβῶσ^α. ὡς ἐκ τῶν μα^αρία 11
τῇ λέξει γενομ(έν)^α εὐσεβῶν βασιλέων καὶ φιλοχρησιτάτων, φριμῆ
τῷ μα^αρίτ^α καὶ Ἰωάννου τ^α Νεάγγου, καὶ τῶν προγενε^αρων αὐτ^α
εὐσεβῶν βασιλέων, ἐξ αὐτῶν ἤρξατο ἀνζάν(ει)ν τὸ | ἡμέ^αρον μοναχή- 12
13 ρι^α. ἐκ τῆς αὐτῶν ἐλεημοσύνης, καὶ κατέτους ἀποσελή^α εὐλογίας
αὐτ(ς) δὲ ὁ μα^αρίτ^α καὶ Ἰωάννης ὁ Νεάγγος, ἐκατόχρισ^α ἡμῖν πύργον
ἄνω ἐν τῷ λίθῳ S | τὴν κλήμα^α ἐκαλιέρησ(εν) καὶ τὰς ζευτηρίας 13
αὐξήσεν καὶ πολλά ἀγαθὰ προεόρηματα ἐν τῷ μοναστηρίῳ π^απότη^α
καὶ κημίλια ἐδωρήσατο. ὅθεν καὶ τὸ μνημόσυνον κέκρη^α(αι) π^αρη 14
σία καὶ μη^ακῶ, ἐνεσ^αρα καὶ πρῶτ^α, καὶ ἐν τῇ θείᾳ μησαγωγίᾳ καὶ
ἐν ταῖς ἱεραῖς λυταῖς ἀφῶν δὲ χ^αράνου, ἐντῷ ἐκείνος ἀνεπαῦσα^α, ἡμεῖς
15 αὐτῶθη οὐ παρε^αγώναμ(εν) διατ^α τομῆ^ακος τῆς ὁδοῦ, καὶ τὸν φόβον
τῶν Ἀγαρηνῶν λησῶν^α 2 ὡς καὶ τὰ βασιλογράφεια αὐτ^α μετροῦσιν
ἅπα^α καὶ τὰ βασιλογράφεια αὐτῶν) μαρτυροῦσιν, ἅπερ καὶ ζέλω-
μ(εν) πρ(ὸς) τὴν βασιλείαν σου ἔξωμεν δὲ εἰς τ^α νῦν εἰρηνηκῶς, διὰ τὸ
16 ὑπέρχειν^α | ὑμῖν κτίματά τ^α καὶ κτήνει διάφορα^α τανῦν δὲ κ^αμασιν δις
Ἰ^α κ(υρί)ος ὁ ἐτάζων καρδί(ας) καὶ νεφροῦς, εἶχ(α)μ(εν) δὲ εἰς τόπον
λεγόμε^α Ὀσδηνα περιβόλαι^α πάντ^α ὄρα^α καὶ ἐκ συν^αργίας ταῦ
17 μύκοκάλ^α δάιμονος^α ἐσὸν^α ἔργησεν ἀν(θρῶπ)ον δυστυχήν ὀνόματι Περ^α-
18 πύλον ἐκ τῆς αὐτῆς κόμης. καὶ ἐνέβαλ(εν) αὐτὰ εἰς τὰς ἀκούς τῶν Ἀγα-
ρηνῶν λησῶν καὶ μὴ ἔχοντας χωρῆς αὐτὰ, ποῦ τὴν κεφαλήν κλίναι 18
ὑπὸ τὸ τῆς Ἀγ^αρ γεννήμ(α).⁴ καὶ δια τὴν ε^αρησιν τῆς ἐκκλησι(ας),
καὶ ἐκαμ(εν) αὐτὰ ἀλτιζάμη τῆς βασιλείας, ἅσπερ^α φορτόμα^α τ^α καὶ

1 Γράμπε: εἰ
2 Ἡ λέξις αὕτη λησῶν διεσβεσμένη.
3 Τοῦ στίχου τούτου τὰ γράμματα συμπίπτουσι κατὰ μέγα μέρος τῷ δια-
σίσματι τοῦ χάρτου.
4 = γεννήματα. Ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ κατ' ἄρχαίς γραφέντος: γεννημα^α
5 = φορτόμα[τα]

10 μὴ δυνάμ(εν)^α· ἔξαγοράσαι αὐτά, πάντα | <τὰ κτήμα ἡμ(ῶν) ἀφανίσθη-
σαν τελεί(ως)>¹ καὶ ἐομέν ἐν μεγάλῃ ὀδύνῃ· καὶ οὐ δυνάμ^β·θα ἀνα-
ζήν^α ἐκ τοῦ πολλοῦ χρεοῦς, ἧς ἔγινεν ἐν τῷ π^αρ^αλθόντι χρόνῳ διὰ τὰς
20 ἡμῶν ἀμ^αρτίας· καὶ τί | πράξει οὐκ ἔχωμ(εν)· τί ποιήσωμεν ἀπορ^αμ(εν)
ἐκ πάν^α·ωθεν· διό δεσποτα κράτις^ε· βασιλεῦ ἑραποῦχε· κυδαιμῶν πανά-
21 ρίξε· φιλοχριστό(α)^ε(ε), φιλοπιχοτότα^ε, φιλομοναχ^ε, τροφ^ε· | ἔων πεινρόν-
των, σκέπει ἔων γημῶν· ἰα^αρ^ε ἔων ἀξενῶν· π ριπόισει ἔων ξέν(ων)· βακ-
τηρί^α ἔων τυφλῶν· ἀρρωγέ ἔων πιπτόντων· ἔων ἀπόρ(ων) βοηθῆαι γενού^α.
22 δεώμε^α(α) καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμ^αρτωλ(οὺς) | καὶ ἔλαχίζους, ζενο-
μ(έν)^α· δέ πάντωθεν καὶ ἀπώρους, χριστός καὶ εὐσπλαγγος· ἔνευεν
δέ τότε^α· ζέλωμ(εν) πρὸς τὸ σὸν κράτος ὡ εὐσ^β·βέξατε βασιλεῶν, τὸν ἡμέ-
23 τερον ἐν Ἱερομονάχ^α· | τίμιον καὶ ἐνάρετον πν(ευμα)τικόν κ^α· Ἰάκω-
βον· καὶ σὺν τῇ συνοδί(α)ς αὐτοῦ, Ἰσαάκ Ἱερομόναχον· καὶ τῶν
δοιατάτων γ^αρῶν^αων τ(ῆ)ς θεί(α)ς συνάξ^ε·ωσ· κ^α· Σαμουὴλ καὶ κ^α·
24 Μαρτύριον, μετὰ τ(ῆ)ς | ἀληθοῦς μ^αρτυρί(α)ς τῶν παλαιῶν βασιλικῶν
γραμμιά(ων)· τοῦτο μ(έν) εἰς τὸ κλίμαι τὰς ἐδωτῶν κ^α·φαλάς· σὺν τοῖς
γόνάσι καὶ προσκυνῆσαι τῇ σὴν ὑψηλότητι· τοῦτ^α δὲ πρ(ε) ἦν |
25 ἄπαν^α·εσ Ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχ^α· καθ' ἐκείνην τοῦτ^α· χ^α·ριν ἀρι-
κνοῦνται π^α·ρά τῆς συμπαθεσάτης καὶ φιλομονάχου σου ψυχῆς ἔλεη-
26 μοσύνηε χ^α·ριν αἰτήσασθαι ὅτι ἐν | μεγάλῳ κινδύνῳ ἔομέν· αὐτὸς δε
ὑψηλότετε ἀυθέντα ὄρεξον χεῖρα βοηθεί(α)ς εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπώρους·
27 ἵνα μὴ γένει εἰς μάτην τὸ πέλαγος τῆς ὁδοῦ· ἀλλὰ μημητίς | γενού τοῦ
Κ(υρίου), ὅς ἤρ^α·κεν² ἐν εὐαγγελίοις· μακ^α·ραιο, οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ
ἐλεηθήσονται καὶ τὰ ἔξῃς· γενού ν^α·ως κήτωε τῆς ἐμῆς εὐαγεσάτης
28 καὶ βασιλικῆς μεγάλης μονῆς τοῦ Μ^α·τεῦρου· καὶ διηνεκῶς μνη-
μονεῦσιν· ἐνεσπ^α·ρα καὶ πρῶτ^α· καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἱεροουργίαι· ἐκ
Θ(εοῦ) δὲ λαβεῖν ἔχεις εἰ τοῦτ^α· ποιήσεας, τὴν ἀθάνατον καὶ ἀεὶ³ δια-
29 μένουσαν βασιλείαν· καὶ τῆς | προσκ^α·ρου ταύτης βασιλείας τὴν πωλ-
λοιθεῖ(αν)· (αὶ) τὴν ἑιρήνην· τὸ νίκος ἔων ἐχθρῶν, καὶ τὴν ἀνώδηνον
ζωὴν· ἵνα καὶ ἡ πρεσβε^α· τῆς πανύπεράγγου δεσπόινης ἡμ(ῶν)
30 Θεοτόκου· καὶ ἀειπ^α·ρθένου Μ^α·ρί(α)ς· τῆς ἡμ(ῶν) ἀκατεσχύντ^α· λ-

¹ Αἱ ἐν < > λέξεις δισβεσμέναι.

² Ἦτοι κατ' ἀρχάς μὲν ἐγγράφη· ἦ ρ ι κ ε ν, τοῦτο δ' ἔπειτα χεῖρὶ αὐτοῦ τοῦ γράψαντος τὸ γράμμα διωρθώθη, γραφέντος τοῦ η ἐν τῷ διστίχῳ.

³ = ἀεὶ

πίδος· καὶ ἡ πρεσβε^α· τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων π(ατέ)ρων ἡμῶν
Ἰαθανασίου· καὶ Ἰωάσαφ, εἴη μετὰ τῆς αὐθεντίας τ(ῆ)ς σῆς πάντοτε·
μ^ε·θ^α· ὦν καὶ κληρονομήσης ἔδν ἀμαράντινον ζ^ε·ρανον, ἐν τῇ βασι- 31
λει^α· τοῦ Θεοῦ, οὐ λέτε¹ καὶ μέγα χαῖρε Θεοῦ βοηθοῦντος τῇ σῇ
ἔξουσί· —

· ὁ καθηγουμ(εν)ος τ(ῆ)ς σεβασμιωτάτης καὶ βασιλικῆς μεγάλης
μονῆς τοῦ Μ^α·τεῦρου Διονύσιος Ἱερομόναχος καὶ | πάντων ἡ τ^α·ν προ-
τευόντ^α· ἐν Χ(ριστῷ) ἀδελφοὶ· Κ(αὶ) δού^α· τῆς κρατ^α·ιας καὶ ἀγί(α)ς
βασιλεί(α)ς σου προσκηνοῦσι· 2 —

¹ = ἔχετε.

² Ἡ ὑπογραφή αὕτη μετὰ συμπλημάτων καὶ διακοσμήσεων ποικίλων.

Π'.

[Παρεκτικὸν Χριστοδοῦλου καθηγουμέρου Μοριῆς Μεταμορφω-
σεὸς τοῦ Μετεώρου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφότητος.]

Γράμμα ἐπὶ μονοφύλλου χαρτον λείου. Πλ. 0,298. Ψφ. 0,42. Γραφὴ τοῦ κει-
μένου καθόλου ἐπιμελής. Αἱ στιγμαὶ περιχρῶνται καὶ δι' ἐρυθροῦ μέλανος. Διὰ
τουαύτου ἐπίσης μέλανος κοσμοῦνται καὶ τινε γράμματα τῆς ὑπογραφῆς μάλιστα.
Ἐπὶ κεφαλῆς ἀποτετύπεται τρις σφραγίς τῆς Μοριῆς τοῦ Μετεώρου ἰμοῖα κα-
θ' ὅλου τῆ περιγραφομένη ἐν σ. 300. Τὸ ἐν ἀρχῇ Ο εὐμέγεθες καὶ διάκοσμον διὰ
ποικίλων χρωμάτων. Πολλαχὸς τὸ γράμμα ἠμυδρομένον ὑπὸ τῆς νοτίδος, ἐκ τῶν
συχνῶν δὲ ἀνοπτύξεων διεσχιμένον καὶ εἴτα συνηροσμένον οὐδὲ κατὰ πάντα
προσηκόντως. Ἐπὶ τοῦ νότου ἔχει ἐπικολληθῆ πρὸς συγκράτησιν τοῦ γράμματος
φύλλον τῆς ἡμεριδὸς «Ἡμέρα» (τῆς ἐν Ἀθῆναίς ὑπὸ Ἀθαν. Οὐκ. Κοκοράβια
ἐκδιδομένη). Ἐπὶ τοῦ νότου ἐπίσης κεῖται, γεγραμμένον, ὅς φαίνεται χειρὶ τοῦ
ἀρχιμανδριτοῦ Παλακάρπου Ῥαμνίδου: Ἄ π α ν τ α χ ο ὕ σ α Ἡ γ ο υ μ ἔ ν ο υ .
— Ἐδωκα εἰς τὸ γράμμα ἀριθ. 27).

1 Οἱ ἀπανταχῶν εὐρισκόμενοι τῶν θεοφ ουρήτων πόλεων πανισρώ-
2 τατοι | μ(η)τροπολίται· θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι· πανοσιώτατοι καθη-
3 γόνμενοι· δσιώτ¹ητοι ἱερομόναχοι S¹ αν(ευματ)μ²(οἰ) π(ατέ)ρες· τιμώ-
4 τατοι μοναχοὶ S¹ ἐν Χ(ρις)ῶ ἀδελφὸν θεοσε|βέστατοι ἱερ(εῖ)ς· ἐυλαβέ-
5 στατοι ἱεροδιάκονοι· ὀρθοδοξώτατοι S¹ ἐλεήμονες χρι-|σιανὸν θεοτίμητοι
6 S¹ φωτολαμπέστατοι θεοὶ διδάσκαλοι, S¹ ἡήτωρες, | S¹ θεοφ³ούρητοι
7 κληρικοὶ τῆς ἀγίας τοῦ Χ(ρις)ῶ ἐκκλησίας· ἐνσεβέστατοι S¹ λαμπρώ-
8 τατοι ἄρχωντες· S¹ ὅσοι τῶν λαμπρόφωντον τὸν θεῖον λου,ρῶν τῆς ἀ-
9 | ναγενήσ⁴ως τοῦ θεῖου βιπτίσματος· τὸν Θ(εὸ)ν λόγον ἐνδεδυμένοι·
10 πλού-|οιοι κ(αι) πένητες· πρεσβύ (αι) κ(αι) νέοι καὶ ἄπας ὁ τῆς ζωαρ-
11 χεῖς καὶ ὑπερφυσῆς μεγ⁵λης Τριάδος· χρις⁶ώνυμος καὶ περισούσιος
12 λαός· τέκνα ἐν Χ(ρις)ῶ ἀγαπητά· χάρις | εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη καὶ
13 ἔλεος ἀπὸ Θ(εο)ῦ παντοκράτορος καὶ κ(υρίο)υ Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ | S¹ συν-

¹ = καὶ

εργ(όν) | αὐτὸν ἔξε¹(ε) καὶ σύνμπράκτορα ἐπὶ πᾶσιν εἰς ἐπὶ ποθεῖ²(ε)¹ 10
S¹ σπεῦδετε· γνωσθὸν ἰ-|μῶν ἔσω, ὅτι κατὰ τὴν ἐπαρχί(αν) Σαγῶν· εδ- 14
ρίσκει³(αι) σεβιάσιμον, S¹ ἱερὸν μοναχήριον, τιμώ(εν)|γον εἰς ὄνομα τῆς 15
μ(ε)⁴(α)μορφώσ⁵ως τῶν κ(υρίο)υ, καὶ Θ(εο)ῦ, S¹ σ(ιστή)ρ(ος) ἡμῶν Ἰ(η-
σο)ῦ Χ(ρις)ῶ Μετεώρον καλούμενον, | ὅπερ ταῖς τῶν καιροῦ καταδρο- 16
μαῖς S¹ ταῖς κατ' ἐκάστην δευναῖς ἀπατήσεσι² ὑπὸ τῶν κρατούντων), |
π⁶οριέπεσεν εἰς χρέος βαρύτατον, ὃν μόνον δὲ αὐτ⁶, ἀλλὰ καὶ ἐσκοφαν- 17
τίθηκ(εν)· πῶς τίχε⁶ | ἀποσκευασαμ(εν)... [κ]λεπτας μ(ε)⁷(ά) τῶν σπατί...⁸ 18
S¹ [ἡ] σικοφαντία αὐτ⁶ ἐρανη ψευδῆ, S¹ διὰ τούτην τὴν σικοφαν- 19
τίαν περιέπεσεν τὸ ἡμέτερον μοναχήριον εἰς χρέ(ως) | βαρύτατον, ἔως 20
χιλιάδαις τῶν ἀριθμῶν εὐδομίζ⁹α· S¹ μὴ δυνάμενοι εἰ ποιῆσαι, δι-|δ 21
γόντες προσδραμεῖν ἡμῖν τοῖς φιλελεήμοσι τῶν Χρησιανῶν, πέμπομεν
τὸν ὑσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις π⁴ κ⁶ρ Σεραφίμ· μετὰ τ(ῆ)⁵ συνουσίας 22
αὐτοῦ κ⁶ρ Κωνσάντιον Ἱεροδιάκ(ον) | χάριν ἔλεους κ(αι) βοηθεί⁶ς, 23
ἀποδεξάμενοι...⁵ τοῖτων αὐτοῦς ἰλέω τῶ ὄμματι, S¹ εὐμενεῖ | τῆ 24
διαθέσει, συνδράμετε καὶ βοηθήσατε αὐτοῖς· S¹ ἐλεημοσ[ύνην] ἐπίδοτε,
ὁ μὲν πρόδοσιν, | ὁ δὲ σαραντάριον, ὁ δὲ ἀδελφάτ⁹, S¹ ἄλλος ἄλλο 25
ἕκαστος καθὼς βο[ύ]λετ(αι) καὶ προσάρεῖτ(αι), ἵνα | διὰ τῆς ἡμῶν ἐλεη- 26
μοσύνης δυνηθῶσι κηβερνήσαι τὸ χρέος τοῦ μοναχήριου ἡμεῖς δὲ τὸν
| ἄξιον μισθὸν παρὰ Θ(εο)ῦ ἀντιλάβοιτε, κ(αι) ζῶην τὴν αἰώνιον κληρο- 27
νομήσητε. ἐν Χ(ρις)ῶ Ἰ(ησο)ῦ τῶ κ(υρί)ῳ ἡμῶν | ὅν ἡ χάρις S¹ τὸ 28
ἄπειρον ἔλεος· S¹ ἡ εὐχὴ S¹ ἡ εὐλογία τῶν δσίων S¹ θεοφόρων π(α- 29
τέ)ρων Ἀθανασίου, κ(αι) Ἰωάσαφ,⁹ εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν ἀμήν: —

(= † Καθ' ὄνομα τῆς θεῖας καὶ ἱερῆς καὶ βασιλευκῆς μον(ῆ)ς του
Μετεώρου Χρι-|εῶδουλος ἱερομοναχος καὶ οἱ συνεμὸι ἀδελφοὶ: —)

¹ = οἷς ἐπιποθεῖτε
² = ἀπα[ι]τήσεις
³ Χάσις.
⁴ = παπᾶ
⁵ Ἐν τῶ χάρις τούτῳ ἡ λέξις αὐτὸ ἰ διαγεγραμμένη δι' ἐρυθρῶν στιγμῶν.
⁶ Ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ ἀρχεγράφου: Ἰωάσαφ

ΙΑ΄

[Παράδεικτικὴ Δαμασκηνοῦ καθηγουμένου τῆς Μορφῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφότητος.]

[Γράμμα ἐπὶ παλαιῶς χάρτου, οὗ τὸ μὲν πλ. 0,315, τὸ δὲ ἕψ. 0,135. Ἐπὶ κεραιλῆς ἀποτετύπεται σφραγίς, ἐν ἣ κατὰ μὲν τὸ μέσον ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήροϋ, κύκλῳ δὲ ἐν δυοῖ σειραῖς : † ΣΦΡΑΓΙΣΤΗΣΘΕΙΑΣΚΑΙΠΕΡΑΣΣΕΒΑΣΜΙΑΣΒΑΣΙΛΙΚΗΣΜΕΓΑΛΗΣΜΟΝΗΣΤΟΥΣΡΕ΄ | ΧΡΙΣΤΟΥΤΗΣΠΑΝΤΗΣΕΛΕΥΘΕΡΑΣΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣΜ΄ΤΕΩΡΟΥΕΝΥΨΗΛΩΚ(αι)ΛΑΤΕΙΛΙΘΩ¹

Τὸ ἐν ἀρχῇ Ο μέγα ἐν παραλληλογράμμῳ κεκοσμημένῳ δι' ἀνθέων καὶ φυλλομάτων ἐξαιρασμένων τεχνικῶς διὰ πολλῶν χρωμάτων. Ἐν μέσῳ τοῦ Ο τούτου προβάλλει εὐλογοῦσα χεὶρ. Ἡ γραφή καθ' ὅλου τοῦ καμένου ἐπιμελής. Ἐπικεκδληται τὸ γράμμα πρὸς συγκράτησιν ἐπὶ ὑφάσματος, οὗ ἐπὶ τοῦ νότου γέγραπται χεῖρ, ὡς φαίνεται, Πολυκάρπου Ῥαμμίδου, Παναχου: — Ἀριθμ. τοῦ γράμματος 22).

- 1 Οἱ τὴν οἰκουμένην διαλάμποντες ἀζέρες πολύρωτοι τοῦ νοητοῦ
2 σεβώματος, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν διοικοῦντες, θεοπρόβλητοι μητρο-
3 πολίται, πανιερώτατοι ἀρχιεπίσκοποι, θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ἐντημό-
4 ταιτοι κληρικὸι, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, δσιώτατοι ἱερομόναχοι, εὐγενέστατοι
5 ἄρχοντες, χρήσιμοι πραγματευταί, θεοκυβέρνητοι ναῦται κ(αι) | καρ-
6 βοκύριοι, μαῖσσορες καὶ π[ρω]τομαῖσσορες τῶν ρουφετιῶν πάσης τέ-
7 χνης καὶ ἐπιτηδεύματος, καὶ λοιπὸν | πάντες εὐλογημένοι Χριστιανὸι,
8 χάρητε ἐν κ(υρ)ίῳ καὶ ὑγιαίνεται, μετάνοιάν τε ποιῶντες τὴν ὑφειλομέ-
9 νην προσκήνησιν | ἀπονέμον(τα)μεν² εἰς ἅπαντος ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς ἐν
10 Χριστῷ ἀδελφοὶ τῆς σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μόνῆς τῆς ἐπονομαζομέ-
11 νης τοῦ Μετεώρου, ἐν ὀνόματι τιμωμένης τῆς φρικτῆς κ(αι) ἐνδόξου τοῦ
12 Κυρίου Μεταμορφώσεως, δεόμενοι τοῦ | Σωτήρος ἡμῶν ἔπενως, ἵνα
13 ὑγιαίνητε πάντες κ(αι) διασώζησθε ἐν εἰρήνῃ κ(αι) εὐτυχία μετὰ πάν-
14 των τῶν σωτηριωδῶν ἀγαθῶν, εἰς παράκλησιν πάντων τῶν δεομένων
15 τῆς ὑμετέρας ἀντιλήψεως, καὶ ἡμῶν ἔτι τῶν εὐτελῶν· γινώσκοντες εὐλο-
16 γημένοι χριστιανοὶ τὸν ἔνθεον ὃν ἔχετε ζῆλον | εἰς τὰς τοῦ Χριστοῦ πα-
17 ραγγελίας ὡς τέκνα Θεοῦ καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας του, καὶ τὴν συμ-

¹ Πρβλ. καὶ σελ. 281 καὶ 300.

² Τὰ ἐν < > διαγεγραμμένα.

παθητικὴν σας διάθεσιν ὁποῦ ἔχετε πρὸς τοὺς πτωχοὺς διὰ τὸν τοῦ
ἐλεήμο-|νας μακαρίζοντα Κύριον, λέγοντα ἐν τοῖς ἱερεῖς αὐτοῦ εὐαγγε- 11
λίαις, μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται, καὶ ἀλλαχοῦ ἐν-
τελλόμενον, μὴ ἀπόσχου εὐποιεῖν ἐνδεῆ, καὶ ἐλεημοσύνη καὶ πί-εις 12
μὴ ἐκληπέτωσάν σε, καὶ διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου ὅτιταί
γ^ορ ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύπτει πλήθος ἁμαρτιῶν | ἡ τῆς ἐλεημο- 13
σύνης ὑψηλὴ ἀρετὴ καὶ θεομίμητος, καὶ μάλιστα γινομένη εἰς ἱερά κατα-
γώγια καὶ σεβάσματα μοναζήρια, ἐν οἷς δοξάζεται ὁ Θεὸς ψαλμοῖς=| καὶ 14
ἕμνοις, κ(αι) ἡ ἀνέμακτος ἐπιτελεῖται θυσία ἀκαταπαύτως εἰς ἄρσιν
ἁμαρτιῶν πάντων τῶν εὐσεβῶν· δὲν ἀπέπισθηνεν καὶ ἡμεῖς, οὔτινες
κατοι=|κοῦμεν εἰς ὑψηλὴν τινα καὶ δυσανάβατον πέτραν, ἐπάνω εἰς τὴν 15
ὁποῖαν εἶναι θεμελιωμένον τὸ ἱερὸν ἡμῶν μοναζήριον, εὐρισκόμενον
πλησίον τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Σαγῶν, θαῦμα εἰς τοὺς ὄρωντα 16
κ(αι) ἐκπλήξεως ἄξιον, κτίριον μὲν παλαιόν τε κ(αι) βασιλικόν, ἐκ δὲ τῆς
πολυκαιρίας σεσαθρωμένον | μάλιστα τὰ τῶν ἱερομονάχων κ(αι) διακό- 17
νων κελία ἔπεσον παντελῶς, καὶ ἔτι διὰ τὰς τῶν καιρῶν ἀνωμαλίας ὑπὸ
τῶν ἐξωτερικῶν βιουχῶν διασημάτων κατατρεχόμενον· κ(αι) ἐπειδὴ 18
δι' αὐτὰ ὑπέπεσεν εἰς χροὸς βαρὺ κ(αι) δυσβάστακτον κ(αι) ευρισκόμεθα
εἰς μεγίστην στενοχωρίαν, μὴ ἔχοντες ἀλλαχοῦ τὰς | ἐλπίδας εἰμὴ μετὰ 19
Θεοῦ εἰς τὰ φιλελεήμονα σπλάγχνα ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν κ(αι) ὀρθοδόξων
Χριστιανῶν· καὶ δὴ ψήφῳ κοινῇ καὶ γνώμῃ πέμπομεν πρὸς ὑμᾶς τὸν 20
πανοσιώτατον, ἐν ἱερομονάχοις ἡμέτερον ἐφημέριον καὶ ἀδελφὸν πα-
κῶρ Διονύσιον, διὰ τὰ περιέχεται εἰς τὰ ἀνυπόθι χάριν ἐλέους καὶ
βοηθείας τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναζηρίου· ὅστις ἐπιφέρει μέρει ἀγίων λει- 21
ψάνων τὴν ἱαμάτων γέμουσαν, ἀγίαν κἀραν τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος
καὶ ἱαματικοῦ | Παντελεήμονος, καὶ τὴν χαριτόβρυτον ἀγίαν χεῖρα τῆς 22
ἀγίας ὀσιομάρτυρος καὶ ἀθληφόρου τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς, ὃν καὶ
ὑποδεξάμενοι εὐμενῶς τε=| καὶ ἰαρωῶς εὐσεβέστατοι ἐν Χ(ρις)τῷ ἀδελ- 23
φοὶ, σύνδράμετε καὶ βοηθήσατε αὐτῷ μετὰ τὰς συνειδημένάς σας ἀγα-
θοεργίας λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ἐλεη^{μο}σύνην ἐπίδοτε αὐτῷ, ὃ μὲν πρό- 24
θεσιν, ὃ δὲ σαρραταλείτουργον, ὃ δὲ παθήσειαν, καὶ ἕκαστος καθά δύ-
ναται καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως ἔχει. ταῦτα | γ^ορ πάντα τίμια καὶ 25
χρειάδη, καὶ τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτα, καὶ ὑμῖν τοῖς παρέχουσιν ἐποφελῆ²

¹ Γράφει: δ ρ ὦ ν τ α [ς]

² Κατ' ἀρχὰς δὴλον ὅτι ἐγγράφη ἐπὶ ο φ ε λ ἦ, ὅπερ εἶτα διωρθώθη, γραφέν-
τος τοῦ ω ἐν τῷ διαστήρῳ.

26 καὶ σωτήρια. οὕτω ποιήσατε ἐν Χ(ρις)τῷ ἡμῶν ἀδελφοί, | ἵνα διὰ τῆς
 27 ἡμετέρας ἡμῶν ἐλεημοσύνης ἡμεῖς μὲν οἱ εὐτελεῖς δυνηθῆμεν ἀπα-
 28 λαχθῆναι τοῦ βαρυτάτου χρέους τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναχ(η)ρίου, καὶ ἀνοι-
 29 κομῆσαι αὐτὸ, διὰ τὰ μνημονεύονται¹ τὰ τίμιας ὀνόματα ἐν ἐσπέρα
 30 καὶ πρωτῇ κ(αί) μεσημβρίᾳ ὡς νέων κτιτόρων | ὀνόματα· ἡμεῖς δὲ οἱ
 31 ἐλεοῦντες καὶ βοηθοῦντες ἔχοιτε τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ μισθοποδοτοῦ
 32 Θεοῦ ἀπειροπλάσιον, καταξιοθίντες ἀκοῦσαι τῆς εὐκαΐας ἐκείνης
 33 ἀκοῦσαι φωνῆς τῆς εἰς τοὺς ἐλεήμονας ἐπηγγελμένης, δεῦτε οἱ εὐλογη-
 34 μένοι² τοῦ πατρὸς μετ' κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι-
 35 λείαν· ὁ γὰρ ἐλαῶν πτωχὸν δα[νεύ]ει³ Θεῷ, καὶ ὁ βαλὼν ἐν τῇ χ[εiri]⁴
 36 τοῦ πένητος βάλει³ ἐν τῇ παλάμῃ τοῦ κυρίου, ἧς καὶ ἡμεῖς ἅπαντες
 37 ἀξιοθείημεν ἀκοῦσαι τῆς εὐαγγελικῆς φωνῆς, ἐν Χ(ρις)τῷ Ἰησοῦ τῷ
 38 κ(υρί)ῳ³ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· † | κ(α)ρ(α)ς | . . . . .⁴

† ὁ Καθηγούμενος⁵ τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς μονῆς, τοῦ Μετεώρου·
 Δαμασκηνὸς ἱερομόναχος⁶, | καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χ(ρις)τῷ ἀδελφοί καὶ
 πατέρες. : —

¹ Κατ' ἀρχὰς δῆλον ὅτι ἐγράφη: μνημονεύονται, ὅπερ εἶτα διορθώθη εἰς μνημονεύονται, γραφέντος τοῦ ω ἐν τῇ διαστίχῳ.

² Τὰ ἐν [ ] ἀφανῆ, ἅτε τοῦ χάριτος ἀποτριβέντος.

³ Τὰ ἐν [ ] ἐλλειπῆ, ὡς ἐκ χάσματος τοῦ χάριτος.

⁴ Χάσμα τοῦ χάριτος, ἐν ᾧ ἀνεγράφετο ὁ μὴν καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀπολύσεως τοῦ γράμματος.

ΙΕ'.

[Γαρδικτικὴ Παρθενίου καθηγουμένου τῆς Μορφῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ ἀδελφότητος.]

(Γράμμα ἐπὶ παχέως χάριτος, οὗ τὸ μὲν πλάτ. 0,385, τὸ δὲ ὑψ. 0,525. Τὸ ἐν ἀρχῇ Ο ἐρυθρόγραφον καὶ διάκοσμον. Ἄνωθεν τούτου ἀποτεύχεται σφραγίς, ἐν ᾗ ἡ Μεταμορφώσις τοῦ Σωτήρος, πέριξ δὲ ἐν δυσὶ κύκλοις τὰ αὐτὰ γράμματα τὰ κείμενα ἐν τῇ σφραγίδι τῆς αὐτῆς μονῆς, τῇ περιγραφομένῃ ἐν σελ. 281 (ὑποσημ. 1) καὶ ἐν σελ. 300. — Ἐδωκα εἰς τὸ γράμμα κατατάσων τὸ ἀρχεῖον τῆς Μορφῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου ἀριθ. 29).

Οἱ ἀπανταχοῦ εὐρισκόμενοι εὐσεβεῖς κ(αί) ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, 1
 ὅσοι τε τοῦ ἱεροῦ καταλόγου κ(αί) ὅσοι λαϊκοί, κατὰ βαθμὸν δὲ παντε- 2
 |ρώτατοι κ(αί) λογιώτατοι μητροπολίται κ(αί) ἀρχιεπίσκοποι, θεοφιλέ- 3
 |στατοι κ(αί) σεβασμιώτατοι ἐπίσκοποι, παναιδεσιμώτατοι δικονό- 4
 |μοι, πανοσιώτατοι πρωτοσύγγελλοι κ(αί) ἱερομόναχοι πνευματικοὶ πατέρες, 5
 εὐλαβέστατοι ἱερεῖς κ(αί) ἱεροδιάκονοι κ(αί) ὁσιώτατοι μοναχοί | ἐν Χρι- 6
 |στῷ ἀδελφοί, ἐντιμώτατοι κληρικοί, ἐυγενέστατοι ἄρχοντες, χρησιμώ- 7
 |τατοι πραγματευταί κ(αί) πάσης ἐπιστήμης κ(αί) τέχνης μαίσο- 8
 |ρες κ(αί) πρωτομαίσορες τῶν βουφειῶν, κ(αί) λοιποὶ πάντες εὐλο- 9
 |γημένοι κ(αί) ἐλεήμονες Χριστιανοί, Χριστοῦ πόμινιον, ἔθνος ἁγίων 10
 κ(αί) κλη-|ρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτες ἐν κυρίῳ τῷ 11
 Θεῷ κ(αί) ὑγιάνετε ἅπαντες· τὴν πρόπουσαν μετάνοιαν κ(αί) προσκύ-
 |νησιν ἀπο-|νέμομεν ἐνὶ ἐκάστῳ ὑμῶν ἡμεῖς δι' εὐτελεῖς κ(αί) πρὸς Θεὸν 12
 ἀκατάπαυστοι ὑμῶν ἐυχεται ἱερομόναχοι καὶ μοναχοί, οἱ κατοικοῦντες ἐν 1
 τῇ | θείᾳ κ(αί) ἱερᾷ, σεβασμίᾳ τε κ(αί) βασιλικῇ μονῇ, τῇ ἐπ' ὀνόματι 2
 τιμωμένῃ τῆς φρικτῆς κ(αί) ἐνδόξου μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου κ(αί) 3
 Θεοῦ κ(αί) | σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κ(αί) ἐπονομαζομένη τῶν 4
 Μετεώρων, κειμένη δὲ κ(αί) τὴν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν Σαγῶν, ἰεθε- 5
 |μελιωμένη τε κ(αί) ἐ-|πωκοδομημένη ἐφ' ὑψηλοτάτης τινὸς κ(αί) δυσ- 6
 |ναβάτου πέτρας, ἧπερ ὑπάρχει θάυμα μέγα κ(αί) ἐκκλησίαις τοῖς δι' εὐλά- 7
 |βειαν κ(αί) χάριν προ-|σκυνήσεως προσερχομένοις εὐσεβεῖσι Χριστιανοῖς. 8
 Δεόμεθα οὖν κ(αί) παρακαλοῦμεν ἀκαταπάυστως τὸν κύριον ἡμῶν Ἰη-

12 σοῦν Χριστόν τόν | ἐν τῷ ὄρει τῷ Θαβώρ μεταμορφωθέντα, ἵνα εἴητε
 ἅπαντες οἱ ἐσο^β(εἰς) Χριστιανοὶ ἐν ὑγείᾳ ἐντυχία τε κ(αί) εἰρηνικῇ κατα-
 13 ζῶσαι εἰς ἡμῶν τῶν | ἐπιτελῶν μετὰ Θεὸν καταφυγὴν κ(αί) βοήθειαν, σαζό-
 μεθα δὲ κ(αί) ἡμεῖς, εὐλογημένοι Χριστιανοὶ, κ(αί) κυβερνώμεθα ἕως τοῦ
 14 νῦν, πλὴν μετὰ πολ^λῆς ξενοχωρίας κ(αί) δυσυχίας ὑπε^ρβολικῆς ἀπὸ τὰς
 πολλὰς ἀνωμαλίας κ(αί) περιστάσε^{ις} τοῦ παρόντος καιροῦ κ(αί) ἀδικίας
 15 τῶν ἐσωτερικῶν, ἀπὸ | τὰς ὁποίας ἀνωμαλίας περιστάσε^{ις} κ(αί) ἀδικίας
 π^ροέπεσε τὸ διαληφθὲν ἅγιον μοναζήριον εἰς ἐσχάτην πενίαν καὶ εἰς
 16 χρέος βαρύτερον καὶ φορτίον | δυσβάστακτον· μὴ ἔχοντες οὖν ἄλλοθεν
 βοήθηθῆναι κ(αί) κυβερνηθῆναι ἡμεῖς οἱ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγίᾳ μονῇ κατοι-
 17 κοῦντες πτωχοὶ πατέρες προσερχόμενοι | μετὰ Θεῶν εἰς τὸ ἔλεος ὑμῶν
 τῶν φιλελεημόνων χριστιανῶν. ὄθεν κ(αί) γνώμη κοινῇ τῆς καθ' ἡμᾶς
 18 ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ἀποπέλλομεν ὡς ἀπὸ | προσώπου ἡμῶν τοὺς
 παρόντας ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, τόν τε ὀσιώτατον ἐν μοναχοῖς κύρ
 19 Χρυσανθίου κ(αί) τὴν συνοδίαν αὐτοῦ τὸν παροσιώτατον | ἐν ἱερομο-
 ράχοις κύρ παππᾶ Κυπρια¹ ἀνθρώπους τῆς ἡμετέρας ταύτης μονῆς
 κ(αί) θερμοὺς αὐτῆς ὑπουργοὺς, οἷς κ(αί) δεδώκαμεν κ(αί) σεπτὰ λεί-
 20 ψανα ἀγίων τινῶν πρὸς ἀγιασμόν ὑμῶν. Διὸ παρακαλοῦμεν τὴν ἀντί-
 ληψίν σας εὐλογημένοι Χριστιανοὶ, δέξασθε αὐτοὺς ἐν σπλάγχνοις κ(αί)
 21 ὀκνημοῖς, ἴλεψ τῷ ὄμματι καὶ ἐμμενεῖ τῷ προσώπῳ, κ(αί) συνδράμετε
 κ(αί) βοηθήσατε αὐτοῖς ἔργῳ κ(αί) λόγῳ κ(αί) τὴν κ(α)^τ(ὰ) δύναμιν ἐλεη-
 22 μοσύγην | ἐπίδοτε αὐτοῖς, ἕκαστος καθὰ δύναται καὶ προσαιρεῖται, μὴ
 ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς κατὰ τὸν ἀπό-
 23 ρολον Παῦ=|λον· κ(αί) γεγραπῆται ἕκαστος ὑμῶν ἐν τούτῳ τῷ μοναζηρίῳ
 τοῦ σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ, ὁ μὲν ἀγίαν πρόθεσιν, ὁ δὲ τασσο^ρακοντα-
 24 λείτουργον, ὁ δὲ σαραν=|τάριον, ἕτερος ἀδελφάτον κ(αί) ἄλλος ἄλλο ὡς
 ἐκ Θεοῦ ἕκαστος φωτισθῆ. Οὕτω ποιήσατε, εὐλογημένοι Χριστιανοὶ κ(αί)
 25 ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ, ὅπως διὰ τῆς | θεαρέ^{ου} ὑμῶν ἐλεημοσύνης συν-
 δραμῆς τε καὶ βοηθείας ἡμεῖς μὲν δυναθῶμεν κυβ^ρνηθῆσαι, σὺν Θεῷ
 26 τὸ ἅγιον τούτου καὶ σεβάσιμον μοναζήριον, | καὶ ἀπαλλάξαι τούτου τοῦ
 χρέους κ(αί) ἀνέσεως² σμικροῦς τυχεῖν, ὑμεῖς δὲ οἱ μετὰ Θεὸν εὐ^ρ-
 27 γέται ἡμῶν κ(αί) βοηθοὶ ὡς νέοι κτήτορες τοῦ ἀγί^{ου} | τούτου μονα-
 ζηρίου παρ' ἡμῶν μὲν ἔξοιτε τὸ μνημόσυνον ἀκατάπαυστον μετὰ τῶν

¹ Τὰ γράμματα κυπρᾶ ἐκ διορθώσεως.

² Ἔπονται διαγεγραμμένα τὰ γράμματα: ἦμ

μακαρίων κτητόρων ἐν ἐσπέρᾳ καὶ πρωῒ κ(αί) μεσημβρίᾳ, κ(αί) | τὴν 28
 διηνεκῇ εὐχαρισίᾳ, παρὰ δὲ τοῦ μισθαποδότου κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ λάβετε τὸν ἄξιον κ(αί) πρέποντα ὑμῖν μισθὸν ἑκατονταπλα=|
 σίονα κ(αί) ἐν τῷ παρόντι βίῳ δι' ἐγκοσμίων ἀγαθῶν κ(αί) ἐν τῷ μέλ- 29
 λοντι δι' ὑπε^ρκοσμίων, κ(αί) μετὰ τὴν ἐντάνθα πολυχρόνιον ζωὴν¹
 ἀκῶσαι ἀξι=|ωθείητε τῆς εὐκατίας ἐκείνης φωνῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ 30
 παρουσίᾳ τῆς λεγούσης, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρο-
 νομήσατε τὴν ἦτοι=|μασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, 31
 ἧς καὶ ἡμεῖς ἀκῶσαι σὺν ὑμῖν ἀξιωθείημεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυ-
 ρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς | αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

† ὁ καθηγούμενος τῆς Ἱερ(ᾶς) Καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Μετεώρου Πασ-
 θένιος Ἱερομόναχος κ(αί) δι' αὐτὸν ἐμοὶ | ἐν Χ(ριστῷ) Ἀδελφοὶ: — 2

¹ Ἔπονται διαγεγραμμένα τὰ γράμματα: ἀκῶυ

² Ἡ ὑπογραφή μετὰ συμπλημάτων.

ΙΓ΄.

[Σημειώματα ἀφοραῖμα εἰς τοὺς αὐταδέλφους Νεκτάριον καὶ Θεοφάμιμ, τοὺς κατὰ κόσμον Ἀληθαράδες, τοὺς ἀμακαμιστάς τῆς Μομφῆς Βαυλαάμ Μετεώρων, τὰ κτίσματα καὶ τοὺς συμμομαστὰς αὐτῶν κλ.]

(Κώδιξ Μομφῆς Βαυλαάμ ὑπ' ἀρ. 127.—Τὸ οὐ συχνότατα συντομογραφικῶς θ).

φ. 705^α || † ἠρξάμεθα σὺν Θεῷ ἵνα ἀνεγειρωμεν ἐκ βάρων | τ(ήν) ἱερὰν μο(ήν) του εἰς² Προδ(ό)μου· εἰς τὸ Νυσι· ἔτους ζ̄ ι ε̄ :

† ἐξεύγημεν ἀπὸ τὸ νυσι τ(ών) Ἰωαννίνων· κ(αι) ἠλθαμεν | εἰς τὴν σκή(ιν) τοῦ ἱεροῦ Μετεώ(ου)· κ(αι) ἐκαθήσαμεν | εἰς τ(όν) ζύλον τῆς μο(ή)ς τοῦ Προδ(ο)μου ἔτους³ ζ̄ ι θ̄.

† ἠρξάμε(ε)ῖ(α) σὺν Θεῷ ἵνα ἀνεγειρωμεν τὸν ναὸν | τ(ών) τριῶν μ(ε)ῖ(α)ῖ(ων) Ἱεραρχ(ών) ἐν τῷ ζύλω τὸ καλουμένω τοῦ Βαυλαάμ· ἐκ βάρων· κ(αι) ἐπρω(τω)ἀνέβημεν⁴ εἰς τὸν λίθον μηνὶ ὀκτωμβρίῳ⁵· ἔτει⁶ ζ̄ κ ε̄

† ἠγοράσαμεν καὶ τὸ μετόχιον εἰς τὴν Κόπρυν^α ζ̄ λ η̄.

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ δοῖος π(ατ)ήρ ἡμ(ῶν) κῶ⁶ Νεκτάριος ἱερομόναχος, κ(αι) κή(τω)ρ τοῦ Βαυλαάμ, ἐν τῷ ζ̄ κ ε̄ ἔτει· μηνὶ ἀπριλίῳ⁷ ζ̄ η̄ | ἡμέρα β̄ ᾱ τῆς διακαινησί(ου):⁷

φ. 701^β || † ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ δοῖος π(ατ)ήρ ἡμ(ῶν) κῶ⁸ Σάββ^α· ἔτους ζ̄ ι γ̄ μηνὶ ἀπριλίῳ⁸ θ̄ :

† ἐκοιμή(η)θ(η) ἡ δοῖα μ(ήτ)ηρ ἡμ(ῶν) ἡ ἐν μονα(αῖς) Κ(α)τ(ά)φυγῆ· ἔτους, ζ̄ ι ε̄ | μηνὶ νόεμβριῳ⁹ ζ̄ :

¹ Πρὸβλ. Πορφύριου Οὐσπένσκη, Ἀποδημία εἰς τὰς Μονὰς Μετεώρων κλ., σελ. 544 — 545.

² Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη παραλείπει τὴν λέξιν ταύτην.

³ Καὶ ταύτην τὴν λέξιν παραλείπει ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη.

⁴ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη μεταγράφει: ε < ν > πρῶτω ἀνέβημεν

⁵ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: ἔτους

⁶ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: κύριος

⁷ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: μηνὶ ἀπριλίῳ ζ̄ ἡμέρα β̄ τῆς διακαινησίμου ζ̄ ν η̄

⁸ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: μηνὶ ἀπριλίῳ θ̄, ζ̄ ι γ̄

⁹ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: Φυγῆ μηνὶ νοεμβριῳ ζ̄, ζ̄ ι ε̄

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ ἐν ἱερομονα(αῖς) κῶ Νίμφ(ων)· ἔτους, ζ̄ ι ε̄ | ἡμέρα(α), τῆ κ^ο(ριακ)η, τῶν βαίων:¹ —

† ἐκοιμή(η)θ(η) ἡ ἐν μονα(αῖς), Ἀθανασια² [ζ̄ ἡμ(ῶν) ἀδελ(φ)ῆ]² ἔτους ζ̄ κ ᾱ: μηνὶ νόεμβριῳ³ ι ᾱ :³

† ἐκοιμή(η)θ(η) ἡ | ἐν (μον)α(αῖς) Εὐγενία ἡμ(ῶν) ἀδελ(φ)ῆ | ζ̄ β̄ :⁴

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ Γεώργιος ὁ Τ^ατ^εζ^α· ἔτους, ζ̄ κ δ̄⁵

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ ἐν μονα(αῖς) κῶ Μακ^αριὸς ὁ ἡμ(ῶν) γέροντας· ζ̄ λ γ̄

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ ἐν μονα(αῖς) κῶ Ἰώβ ὁ ἡμ(ῶν) π(ατ)ήρ· ἔτους, ζ̄ λ β̄⁶

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ πανιερώ(α)τος μ(ήτ)ροπο(λ)ιτης | Ἰωαννίν(ων) κῶ Σωφρο^οα^ς· ζ̄ ἔτους λ δ̄ :⁷

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ ἡγούμ(εν)ος τοῦ Μετεώ(ου) π^α (= παπά) κῶ Γεράσιμος | ζ̄ λ γ̄ μηνὶ φεβρουαρίῳ β̄ :⁸

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ βοηθόντας⁹ ὁ Μαζαράκης ζ̄ λ η̄ | καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Νίμφων ἱεροδιάκονος¹⁰. ζ̄ λ θ̄

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ ἐν μονα(αῖς) Θεόκλητος· ζ̄ ν ᾱ¹¹

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ ἐν (μον)α(αῖς) κῶ¹² Βενέδικτος ὁ ἡμ(ῶν) καλόγερος¹³ ἔτους, ζ̄ ν ᾱ τ^ο α^Γ(ίου)· πάς(α)

† ἐκοιμή(η)θ(η) ὁ προηγούμενος ὁ π(ατ)ήρ ἡμ(ῶν) ὁ ἐν ἱερομονα(αῖς) κῶ¹⁴ Θεοφάν(ης). ζ̄ ν β̄ | ἐν μηνὶ μαί^ου ζ̄ < η^ο κ^ο >¹⁵ ξημερόνωντας¹⁶ | κυριακῆ, ἑορτῆ τοῦ τιφλοῦ

¹ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: Νήφων τῆ κυριακῆ τῶν Βαίων ζ̄ ι ε̄.

² Τὰ ἐν ἀγκύλαις [ ] γέγραπται ἐν τῇ ἔξφ ἡμ, τοῦ σημείου ζ̄ ὄντας δηλωτικοῦ παραπομπῆς.

³ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: μηνὶ νοεμβριῳ ι ᾱ ἔτους ζ̄ κ ᾱ.

⁴ Τὸ σημεῖωμα τοῦτο ἐν τῇ ἔξφ ἡμ τοῦ φέλλου.

⁵ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: Τάττεζαζ ζ̄ κ δ̄

⁶ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: κύριος Ἰώβ, ὁ ἡμῶν πατήρ, ζ̄ λ β̄

⁷ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: Σωφρόνιος ζ̄ λ γ̄.

⁸ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: παπά Γεράσιμος μηνὶ φεβρουαρίῳ (sic) β̄, ζ̄ λ γ̄.

⁹ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: βοεβόδας

¹⁰ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: Νήφων ἱεροδιάκονος

¹¹ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: ζ̄ λ ᾱ.

¹² Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη παραλείπει τὴν λέξιν ταύτην.

¹³ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: καλόγερος ζ̄ ν ᾱ.

¹⁴ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: κύριος

¹⁵ Διαγεγραμμένα τὰ ἐν < >.

¹⁶ Ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη: Μαίφ ιξ ξημερόνωντας

ΙΖ΄.

Κατάλογος τῶν ἀπὸ τῆς κτήσεως τῆς Ἱεροσεβασμίας Μονῆς Βαρλαάμ | χρηματισάμετων ἡγουμένων ἀπὸ τῆς κτήσεως αὐτῆς μέχρι | τῆς σήμερον ἀριθμῶνται ὡς ἕκ τιμος πεσσαιωμέρου φυλλαδίου.¹

(Κώδιξ τῆς Μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων ὑπ' ἀριθ. 87 φ. 55^α)

- α': Καθηγηταὶ κ(αί) κητόρες ἀδελφοὶ Νεκταριος κ(αί) Θεοφάνης | 39: ἔτη ἡγουμενείαν ἀπὸ τοῦ 1513.. μέχρι 1549... Ἱωαννῖται.
 Β: Ἀρχιερεὺς Καλλίνικος ἔτη 22 ἀπὸ τοῦ 1549... ἕως 1571 Τρικινεύς.
 Γ: Μαρτύριος Ἱερ.² ἔτη 18., ἀπὸ τοῦ 1571: ἕως 1589. Δισκατηγός.
 Δ: Νεόφυτος Ἱερ. ἔτη 7. ἀπὸ τοῦ 1589: ἕως 1596 Σταγεύς.
 Ε: Καλλίνικος Ἱερ. ἔτη 21. ἀπὸ τοῦ 1596: ἕως 1617 ἔξ Ἀρτης.
 ΣΤ Νύφων Ἱερ ἔτη 25. ἀπὸ τοῦ 1617: ἕως 1642: Πελοποννήσιος.
 Ζ Δαμιανός Ἱερ. ἔτη 22. ἀπὸ τοῦ 1642. ἕως 1664: Δημηνίτσα.
 Η. Διονύσιος Ἱερ. ἔτη 10 ἀπὸ τοῦ 1642..³ ἕως 1674: Καστρακηγός.
 Θ' Μητροφάνης Ἱερ. ἔτη 23. ἀπὸ τοῦ 1674... ἕως 1697.. ἐκ Δημητριάδος.
 Ι' Νικηφόρος Ἱερ. ἔτη 35 ἀπὸ τοῦ 1697.. ἕως 1732.. Ἀσπροποταμίτης.
 ΙΑ' Ἀρσένιος Ἱερ. ἔτη 27. ἀπὸ τοῦ 1732: ἕως 1759.. Μετσοβίτης.
 ΙΒ' Κύριλλος Ἱερ. ἔτη 29. ἀπὸ τοῦ 1759.. ἕως 1788.. ἔξ Ἀλβανείας.
 ΙΓ' Σωφρόνιος ἔτη 15 ἀπὸ τοῦ 1788.. ἕως 1803. Θεσσαλονικεύς.

¹ Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη παρατίθεται κατὰ πάντα ἀκριβῶς ὅσα ἐν τῷ κώδικι κεῖται.

² = Ἱερομόναχος;

³ Ὄτω ἐν τῷ κώδικι.

ΙΗ΄

[Παράδεκτικὴ ἀδήλου ἡγουμένου τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων]

(Γράμμα ἐπὶ χαρτοῦ στιλπνοῦ οὗ τὸ μὲν πλ. 215, τὸ δὲ ὑψ. 0,81. Τοῦ γραπτοῦ μέρους τοῦ γράμματος αἱ διαστ. 0,17 X 0,155. Ἔδωκα εἰς τὸ γράμμα ἀριθ. 27 κατατάσων τὸ ἀρχεῖον τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων.)

† Ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, τιμιώτατοι γέροντες 1
 καὶ προσετώτες, καὶ λοιποὶ πάντες | εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τῆς καθ' ἡ- 2
 μᾶς ἐπαρχίας, τέσσα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, | χάρις 3
 εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ καὶ εὐλογία.
 εἶναι φανερόν εἰς ἄλους τοὺς | Χριστιανούς, καὶ αἰτοῦς τοὺς ἔξωτερικούς 4
 εἰπεῖν, ὅτι τόσον αἱ ἅγιοι ἐκκλησίαι, ὅσον τὰ ἱερὰ κατα-|γώγια καὶ 5
 σεβάσματα μοναστήρια, ἔχουσι τὴν σύστασιν αὐτῶν καὶ κυβέρνησιν ἐκ
 τοῦ ἐλέους καὶ βοήθειας | τῶν φιλοθέων χριστιανῶν, καὶ εἰς τοὺς πα- 6
 ρόντας καιροὺς τοὺς στενωτάτους ὅπου δοκιμάζουσιν οἱ Χρι-|στιανοὶ 7
 πολλὰ θλίψεις, ἃς σταχασθῶσιν ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ μοναστήρια δὲν
 δοκιμάζουσιν ὀλιγωτέρας | τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ βάσανα περισσότερα 8
 ὑποφέρουσι καὶ δοσάματα βαρύτερα ἀπολογοῦνται, | ἔξ ὧν καὶ εἰς χεῖρα 9
 πολλὰ ἐμπίπτουσιν. ἐὰν οὖν λείπη τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια τῶν χριστι-
 ανῶν, εὐ-|θὺς συμβαίνει ὁ χαλασμός τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, καὶ ἡ 10
 παντελής αὐτῶν ἐρήμωσις, καὶ ἔπειτα ἡ | ἐντροπὴ καὶ ἡ ἀμαρτία θέλει 11
 εἶναι ἐδικήμας. διότι ἱερὰ μοναστήρια ὅπου τὰ εὐρήκαμεν ἐκ τῶν | προ- 12
 γόνων μας, τὰ ἀφήσαμεν εἰς τὸν καιρὸν μας καὶ ἐρημώθησαν. δι' ἀπα-
 φυγὴν λοιπὸν τῆς αἰ-|σχύνης ταύτης καὶ ἀμαρτίας, σὺς συμβουλευόμεν 13
 πατρικῶς νὰ ὑποδεχθῆτε ἱλαροπροσώπως τὸν παρόντα ἐν ἱερομοναχοῖς
 πατᾶ Χριστόφορον σεμνόβιον ὄντα καὶ καλογερικὸν ἐκ τῆς σεβασμίας | 14
 Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ, καὶ θέλετε ἐλεήσει αὐτὸν ἔξ ὧν ὑμῖν ὁ φιλάν-
 θρωπος Κύριος ἐδωρήσατο | καναβίων καὶ βαμπακίων καὶ ἄλλων, γρά- 15
 φοντες καὶ τὰ τίμια ὑμῶν ὀνόματα ἐπὶ τῷ μνημονεύεσθαι | εἰς τὴν σε- 16
 βασμίαν ταύτην μονήν, καὶ προσκαλοῦντες αὐτὸν εἰς τὰ εὐλογημένα
 ὑμῶν ὀσπίτια χάριν | ἀγιασμοῦ τε καὶ εὐλογίας. φέρει γὰρ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν 1
 θαυματόβροτον χεῖρα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος | Προκοπίου καὶ ἄλλα 13
 θαυμάσια λείψανα, καὶ χρησιμεύση ὑμῖν ψυχῇ τε καὶ σώματι ὅσον δύ-
 ναται. | τὸ γὰρ κατὰ τὸ δυνατόν γινόμενον καὶ τῷ Θεῷ φίλον λέγει ὁ 14
 θεολόγος Γρηγόριος. οὕτω ποιήσατε, | καὶ ἡ εὐχὴ μας μεθ' ὑμῶν. — 20
 <αψπῆ* τῆ κς'. τοῦ ὀκτωβρίου. —

ΙΘ'.

[Γράμμα σχετικὸν πρὸς διαφορὰς τῶν Μορῶν Μεταμορφώσεως καὶ Ἁγίου Νικολάου τῶν Μετεώρων.]

(Τὸ γράμμα ἐπὶ διφύλλου χάρτου στέιπνοῦ. Ἐκατέρου τῶν φύλλων τὸ μὲν ὕψος εἶναι 0,33, τὸ δὲ πλάτος 0,218. Τὸ β' φύλλον κατελείφθη ἀήραρον. Μόνον ἐν τῇ β' ὄψει τοῦ β' τούτου φύλλου ἐγράφη χειρὶ, ὡς φαίνεται, Πολυκάρπου Παμμίδου: "Ἐγγραφὸν τοῦ Στεγῶν. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερον σημείωμα μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὅλου γράμματος: ἀντεγράφη παρ' ἐμοῦ τοῦ ἡγουρ (ένου) καὶ Ἀρχιῶμ (ανδρίτου) Πολυκάρπου τῆς αὐτῆς Μονῆς | τῇ 26. Δεκεμβρίου 1884. ἐν Μετεώρῳ — Ἀριθμὸς τοῦ γράμματος 30).

1 † Τοῖς πᾶσιν ἀναγκάσιον πέφυκε τὸ βουλευέσθαι, οὐ μόνον τοῖς
2 ἀπλῶς, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς βασιλευσίν· αυτοῖς· | τὸ δ' ἀπειναντίας ἀβουλον,
3 ἄτε ἀμριβολὸν τι κ(αὶ) διονεί¹ βίαιον, μὴ δεῖ γε ασφαλερόν, ἀλλὰ κ(αὶ)
4 ἐπικίνδιν=|γον· ὅτινι οὐκ οἶδ' ὅπως ἀσκέπτως ἐμπαγόντες τὴν γνώμην δι
5 ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου | πατέρες, καὶ κατ' ἴδιαν βαδίσαντες
6 αἴρεσιν, σχίσμα τε ταῖς ἐν τῇ σκήτῃ μοναῖς καταρσάμενοι, | οὐ με
7 τρίας ἐσφάλλοντο, καθ' ἑαυτῶν ἔριδα οὐ τὴν τυχούσαν ἀναζωπυρήσαν
8 τες,² διὰ τὸ μὴ ἐπιζητήσαι ἐ|αυτοῖς σύμμηρον καὶ τὸν ἐκ τῆς σέβαστιας
9 μεγάλης μονῆς τοῦ Μετεώρου καθηγουμένον, ὡς πρωτεύοντα, ἐν τῷ με
10 ταξύ τῶν καθηγουμένων τῶν ἐν τῇ σκήτῃ μονῶν, καὶ ὑπερχούσης τῆς
11 τοῦ Μετεώρου, | διὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς καὶ ἀιδέσιμον, καὶ περ τῶν λοι
12 πῶν γνομοδοτησάντων, οὐ τοσοῦτον μέντοιγ' εὐ=|σημιδῶς, διὰ τὸ τὰ
13 πρσβεῖα τῶν Μετεωριτῶν κλεονεκεῖν ἐκείνων ἀνέκαθεν. Τοιγάρτοι
14 ἔριδος | ἐπεριδομένης τοιάυτης μεταξύ τῶν δύο τούτων μονῶν, διὰ τὸ
15 ἐγγειρῆσαι³ τοὺς τοῦ Ἁγίου Νικολάου π(ατέ)ρας | κατασκευῇ καρου
16 τοςασί⁴ ἀχουρίνας καὶ ἀχουρίου παρὰ γνώμην τε καὶ συμβουλήν καὶ

¹ διονεὶ τὸ πρῶτον γράμμα τῆς λέξεως ἐκ διορθώσεως.
² Τῆς λέξεως: ἀναζωπυρήσαντες τὰ γράμματα αν ἐκ διορθώσεως, ἀντὶ τῆς πρότερον γραφῆς ἀδιαγνώστου οὐσης.
³ ἐγγειρῆσαι ὡς πρὸς τὸ ἡ ἢ λέξις διορθωμένη ἐκ καλαιου.

τῶν Μετεωριτῶν, | ἐντὸς τῆς Μετεωριτικῆς λεγομένης σκήτης, τῆς ἐν τῇ 12
καθ' ἡμᾶς ἐπισκοπῇ Δουλιανῇ, ἐν ἐκείνῳ τῷ | ὄρειματι, ἐνθα πηγάζει 13
ὕδωρ βραχύ, μετὰ τῶν δύο ὕδατων τοῦ τε Ῥουσάνου καὶ Καλλιστράτου 14
κ(αὶ) λήγοντι | μικρόν θ' ὑπερθεν τῆς βρύσε(ως) τοῦ Ἁγίου Νικολάου, καὶ 14
τῆς μονῆς ἀπέναντι. ἡ δὲ ταπεινότης ἡμ(ῶν) μ(ε)τ(ᾶ) | τῶν ἐντιμιωτάτων 15
κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπισκοπῆς Σαγῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ σκήτῃ ἐπι
λοιπων Μετεώρ(ων) | ἁγί(ων) μονῶν τοῦτο καταμαθοῦσα, προὑφαρπαξέ
16 ται τὴν αἰ⁵λιαν, καὶ ἀναχαίτίζει τὸ σκάνδαλον, ὅσον | οὐκὰ προελευσό
17 μενον εἰς ἐπιζήμιον, σχεδὸν τῶν μοναστηρίων ἀπάντων. καὶ δὴ μεσο
λαβήσασα | ὡς κηδεμῶν καὶ προσάτης τῶν μοναστηρί(ων) τούτων, ἀνα
18 κεφαλαιοῖ μὲν τὸ προνόμιον τοῦ Μετεώρου, | ὑποκεχωρικῶν αὐτῷ τῶν 19
τοῦ Ἁγίου Νικολάου π(ατέ)ρων τὰ πρωτεῖα, καὶ λίαν ἐκλιπαρησάντων.
τὴν δὲ δικο=|δομήν οὐ περικόπτει τὸ σύνολον, συνευδοκησάντων αὐτῇ 20
καὶ τῶν Μετεωριτῶν καὶ συμμηρισάντων γενεσθ(αι), | ἄτε ἀναγκάσιον 21
οὖσαν τὰ μέγιστα τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου· οἷα δὴ καὶ ἐγένετο ὁπωσ
22 δήποτ' ἐξομοφῶν⁶ | καὶ ἀπαράτρεπτος. ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπαύξη μ(ε)τ(ᾶ) 22
καιρόν τοιοῦτόν τι καὶ ἕτερον σκάνδαλον, καὶ μηδενὶ ἐ=|κίς τῶν ὅλων 23
παρὰ τὰ ὕρια δοκῇ τόπος ἴδιος τῶν μοναστηρίων ἐν τῇ σκήτῃ ταύτῃ,
καὶ ὑφ' οὐ⁷νισσοῦν | καταπατήται καὶ λυμάνηται, σκέμει κοινῇ τῶν 24
πάντων, καὶ ἀποφάσει ἀμετατρέπτῳ ἐπιταγόντες, | καθυπέσγοντο οἱ ἐκ 25
τοῦ Ἁγίου Νικολάου μὴ περαιτέρω τῶν ἐκείσε ἐκ πλαγί⁸οῦ δύο ἐπιπέδων
προβαίνειν, καθ' | οἰονδήποτε τρόπον κ(αὶ) χρόνον, ἦτοι φυτοκομαῖν, ἢ 26
οἰκοδομήν τινα ἐτέραν ἐς τὸ παντελὲς ἐπ' αὐτῶν α=|νεγείρειν, ἀλλ' ἐν 27
ἐκείνῳ κ(αὶ) μόνῳ τῷ ἀναγκαίῳ οἰκοδομήματι ἀπαρακρούσεως ἐπιμένειν
κ(αὶ) ἀντάρκως | διασώζεσθαι. Ἐγθεντοὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ τὸ παρὸν 28
ἔγγραφον ἀπομνημόνευμα διρκονομήθη, | καὶ ἀναπετέθη τῷ σκευοφυ
29 λακείῳ τῆς μεγάλης μονῆς τοῦ Μετεώρου, εἰς ἐνδειξὴν διηγεκῆ: ἄμμβ⁹ |
Νοεμβρίου κ¹⁰:—

(= † ὁ Ταπεινός ἐπισκοπός Σαγῶν καὶ Δουλιανῆς Θεοφάνης¹)

¹ Τὸ πανομοιότυπον τῆς ἐπισκοπικῆς ὑπογραφῆς, καθ' ὅλα παρόμοιον ὡς

- † ὁ οἰκονόμος Σαγῶν Κόνστας ἱερεὺς μάρτης —
 † ὁ σακελάριος Εὐμανοεὶλ ἱερεὺς μάρτης —
 † ὁ καθηγούμενος τοῦ Βαβλααμ¹ ἰασ^αφ μάρτης¹
 † ὁ πρωτοσύγγελος τοῦ ἀγίου Σαγῶν Ἀγαπη^{ος} ἱερώμοναχ^{ος} μάρτης
 † ὁ σκεβωφλαξ, Χρησ^{ος} ἱερός^{ος} ἀπο Κληνωβο^{ος} μάρτης : —
 † ὁ χαρτοφύλαξ ἱεροδιάκονος Ἰωάννης μάρτης : —

κεῖται ἐν τῷ κώδικι, ἀνευ τινός δηλον ὅτι σμικρύνσας, ληφθέν ἐπὶ διαφανοῦς
 χάριτον πρὸς χάριν μου ὑπὸ τοῦ φίλου μοναχοῦ καὶ συμβούλου τῆς μονῆς Βαβ-
 λαάμ τῶν Μετεώρων κ¹ Ἀνθίμου Σακελλαροπούλου.

¹ Αἱ κατωτέρω τρεῖς ἀπογραφαὶ ἐν τῇ β' ὑφει τοῦ φύλλου.

Κ'.

[Γράμμα σχετικὸν πρὸς τὴν Μορμὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ
 Μετεώρου.]

(Ἐπὶ χάριτον σακελλοῦ, οὗ τὸ μὲν πλάτος 0,30, τὸ δὲ ὕψος 0,205. Ἀχρό-
 νιστον, ὡς ἐκ τῆς γραφῆς δ' ὁμοῦ ἀνακτέον εἰς τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἐπὶ
 τοῦ κώτου ἀναγινώσκωμεν: ἐπι¹ροπικόν: (γραφὴ ΙΖ' — ΙΙΙ' αἰῶνος) καὶ
 ἀσημαντόν γραφῇ Πολυκάρπου Ῥαμμίδου, τοῦ πατὸς ἡγουμένου Μετεώρου.
 — Ἐδοκα εἰς τὸ γράμμα ἀριθμὸν 31. Ἦτο δὲ ἀνευ ἀριθμοῦ παλαιῶς κατατάξεως).

ἐπι¹ροπικόν: —

† Θεοφιλέ^ς(α)^{τοι} ἐπίσκοποι, οἱ ὑποκειμ(εν)^α τῇ ἁγιοτάτῃ μητρο- 1
 π^ό(ει) Θεσσαλονίκης, ἐπιμ^ώ(α)^{τοι} κληρικῶι, εὐλαβέ^ς(α)^{τοι} ἱερεῖς, χρη- 2
 σιμ^ώ(α)^{τοι} κ(αι) εὐγενέ^ςατοι ἄρχοντες, κ(αι) ὁ λοιπός¹ τοῦ χριστονύμου 3
 πληρώματος λαός, χαίρουται κ(αι) ὑγιαίνειν εἴητε ζεῖ | γνωρίζοι(έν) τοίνυν 4
 τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, διατου παρόντος, κ(αι) ἀντιβολούμ(εν) ὑμ(ᾶς), 5
 ἵνα δεχθῆτε τὸν πρ^ό(ς) ὑμᾶς ἐρχόμε(εν)^{ον}, Ἰωάσοφον μοναχόν, ὁ ὁπίως 6
 ὑπάρχει, ἀπο ἑνα μοναστήριον ὀνομαζόμε(εν)^{ον}, τοῦ ἁγίου Νικολάου, πλη- 7
 σίον τοῦ Μετέωρος μοναστηρίου, ὡς ἐπιστόθημ(εν) διαγράμματος, τοῦ 8
 Θεοφιλέ^ςα^{τοι} ἐπισκόπου Σαγῶν, τὸ ὁποῖον μοναστήριον, ἀπό | πολλοῦ 9
 χρόνου κ(αι) καιροῦ ἑκατηρθάρειν, κ(αι) βούλετ(αι) ἀνακαινῆσαι πάλιν 10
 αὐτῷ, κ(αι) ἀναγῆραι κ(αι) τὸν ναόν³ τοῦ ἁγίου Νικολάου, | πρ^ό(ς) αὐτῶν 7
 κ(αι) δοξολογί^{ον}, τοῦ μεγάλου Θεοῦ; διό μη δυνάμ(εν)^{ος} ὁ ἐπιτωχός 8
 ἀπό ταῖς τοῦ καιροῦ ἀνωμαλίαις, τελειῶσαι αὐτῷ | τὸ θεάρετον, ἔργον, 9
 θεόν ἔκρινεν, τῇ ἡμετέρα εὐτυχία προσελθεῖν βοηθείατε, κ(αι) συνδρο- 10
 μῆς ἕνεκα τῶν φιλοχρίτων κ(αι) | εὐσεβῶν Χριστιανῶν. δεξάμ(εν)^α τοί- 9
 νυν αὐτὸν ἐπίδοτε ὁ μ(έν) πολὺ ὁ δὲ ὀλίγον, ἕκαστος κ(α)^τ(ά) τὴν ἰδίαν 10
 δύναμιν, κ(αι) ἀγαθὴν | προαίρεσιν ὅπως ἀντός μ(έν) ὁ ἐπιτωχός διὰ

¹ ὁ λοιπός ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τῆς ἀρχογράφου: οἱ λοιποὶ

² ὑμᾶς ἐκ διορθώσεως ἀρχογράφου: ἡμᾶς

³ ναόν ἐκ διορθώσεως τοῦ κατ' ἀρχῆς: ναόν

τῆς ὑμῶν συνδρομῆς καὶ ἐλεημοσυν(ῆ)ς δυνηθεῖτε ἀνακαινήσαι τὸ
 11 ἱερὸν | ἐκείνω μοναστήριον, ἀναγύρε (δὲ) καὶ τὸν ναόν τοῦ θαυμα-
 τουργοῦ Νικολάου εἰς τὸ μνημονέβασθαι ἐν ἐσπέρα καὶ πρωΐ, καὶ με-
 12 συμβρίσ, ἀκούσητε καὶ τῆς μακαρί(ας) φωνῆς παρὰ τοῦ σ(ωτή)ρ(ος)
 ἡμ(ῶν) Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ), ὑψ' οὐ καὶ ὁ μισθὸς ὑμῖν μύριοπλασί(ων)
 13 ἀνωθεν | καὶ ἀγγέλε(αι), καὶ ὁ σέφανος τῆς δικαιοσύ(η)ς ἐναπό-
 κειται ἀμαράντινος μ(ε)τ' αὐ(τῶν) τοῦ μακαρίου Ἀβραάμ, ἀξιοθήτε ἐν τῇ βα-
 σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀμήν: —

(† Ἀνθίμος Ἱερομόναχος S (=καὶ) ἐπίτροπος)¹

¹ Καὶ τὸ πανομοιότυπον τοῦτο ἐλήφθη πρὸς χάριν μου ἐπὶ διαφανοῦς χάριτος
 ἀπὸ τοῦ προημιμονεθέντος Βαβλαμίτου μοναχοῦ κ. Ἀνθίμου Σακελλαροπούλου.
 — Ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ γράμματι τὰ μεταξὺ τῶν λέξεων τῆς ἀπογραφῆς διαστή-
 ματα εἶναι μελζονα τῶν ἐν τῷ πανομοιότυπῳ.

ΚΙ.

[Ἀρσερίου Ἱερομονάχου ὑπόμνημα περὶ τοῦ μοναστηρίου Μπουτόι,
 μετοχίου τῆς μορῆς Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Μετεώρου, ἐν Βλαχίαι.]

(Κώδιξ Μονῆς Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων ἐκ' ἀριθ. 70, φ. 208 κ. ε.)

1786: ματ'ον: 8: κάμνω ἀρχὴν σὺν Θεῷ ἁγίῳ, καὶ γράφω τὴν
 ἱστορίαν ταύτην διὰ τὸ ἱερὸν μοναστήριον Μπουτόι, ποῖοι ἔκτισαν ἐκ
 θεμελι(ων), καὶ τὸ ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Ἁγίον Στέφανον εἰς τὰ Μετέωρα,
 καὶ πόσοι ἡγούμενοι Ῥωμαῖοι ἐξέδησαν εἰς τὸ Μπουτόι αὐτὸ ζαλιμένοι
 ἀπὸ τῶν Ἁγίων Στεφάνου εἰς τὴν Βλαχίαν εἰς τὸ Μπουτόι, διὰ τὰ
 ἡγουμενεύουσιν

Ἀρσένιος Ἱερομ(όνα)χ(ος) ἀνάξι^{ος} δοῦλος ποιῶ τὴν
 κατα:γραφὴν ταύτην καὶ ἱστορίαν τὴν κατὰ δύναμιν
 ὅπου ἡμ:πόρσα νὰ εὔρω ἐδῶ εἰς τὸ Μπουτόι.

Εἰς τοὺς 8900 ἀπὸ κτήσεως κόσμου ἡγουμενεύοντες ὁ ἐπιηλότερος
 αὐθέντης Βλαντισλάβος, εἰς τὴν Βλαχίαν, εἶχε τὸν θρόνον του εἰς τὸ
 Τυργόβιζον, καὶ ἦλθον οἱ Τάταροι καὶ τὸν περικύκλωσαν, καὶ ἐκρά-
 τησαν πόλεμον ἀναμεταξύ των, καὶ μὴ δυνάμενος ὁ αὐθέντης νὰ ἀντι-
 σταθῇ τοῖς Τάταροις, ἔφυγε τὴν νύκτα ἀπὸ τὸ Τυργόβιζον με
 μικροὺς ἀνδράποδες του, καὶ ἀπέρασε τὸν ποταμὸν Τομποβίτσα λεγόμενον,
 καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μπουτόι, εἰς τὸν ὁμοῖον τόπον τοῦ Μπουτόι ἦτον
 μέγας καὶ φοβερός λόγος, καὶ δάσος σχεδὸν ἄβατον, καὶ ἐκρύβη εἰς
 αὐτὸ τὸ δάσος, ἔχοντας τότε μετ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Γεννάδιον ἀρχιμαν-
 δρίτην εἰς αὐτὸ τὸ δάσος καὶ ἐπαρεκάλεσεν ὁ αὐθέντης τὸν Γεννάδιον
 νὰ κάμῃ δέησιν πρὸς Κύριον νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τοὺς Τάταροις, καὶ
 οὕτω νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον μοναστήρι νὰ τὸ ἀφιέρωσιν εἰς τὸν
 Ἁγίον Στέφανον εἰς τὰ Μετέωρα, εἰς τὸ μοναστήριον δηλ: τοῦ ἀρχι-
 μανδρίτου Γενναδίου, καὶ οὕτω θεῖα βοήθεια ἔφυγον οἱ Τάταροι, καὶ
 ἐλυτρώθη ὁ αὐθέντης: μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ἔκαμε

ἀρχήν, καὶ ἔκτισεν τὸ Μπουτόϊ εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, καὶ τὸ ἐπροόκησε μουσίας, καὶ ἄλλα πράγματα ὅσον ἐδυνηθή, ὅμως μὲ τὸ νὰ μὴν εὐρίσκωνται πέτραι εἰς τοὺς τόπους τῆς Βλαχίας, ἔκαμε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ὅλα τὰ ὀσπῆτια ἀπὸ ξύλα τοῦ μοναζηρίου Μπουτόϊ, καθὼς καὶ ἕως τῆς σήμερον γίνονται πολλαὶ οἰκοδομαὶ ἀπὸ ξύλα, καὶ οὕτως ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον τὸ τίμιον ξύλον τοῦ ζωοποιοῦ ζαυροῦ, τὸν δάκτυλον τοῦ τιμίου Προδρόμου, τὸν δάκτυλον τοῦ Ἁγίου Σεφάνου, καὶ ἄλλα ἅγια λείψανα πλείερα, καθὼς φαίνονται εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον, ζαυρούς, εὐαγγέλια, καὶ ἱερὰ ἄμφια. μετὰ ταῦτα ἐξῆλθη ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον ὁ κύριος Νεῖλος ἀρχιμανδρίτης διὰ νὰ ἡγουμενεύσῃ εἰς τὸ Μπουτόϊ εἰς τοὺς 6921: τότε πάλιν ὁ αὐτὸς αὐθέντης μὲ τὸν ἀνεπιόν του κύριον Δραγομοῖρον μέγαν βόρνικον ἀπὸ τὸ Μπανέσι ἀφιέρωσεν εἰς τὸ μοναζήριον τοῦ Ἁγίου Σεφάνου τὴν κάραν τοῦ θαυματουργοῦ Χαραλάμπους σῶαν καὶ ἀνελλειπῆ, ἀφιέρωσε καὶ δύο μουσίας εἰς τὸ Μπουτόϊ ὁ κύριος Δραγομοῖρος Οὐτρέσι μέγας βόρνικος, ὁμοίως ἀφιέρωσε καὶ ὁ Μηνᾶς ὁ μέγας βιζιόρης ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἰς τὸ Μπουτόϊ πράγματα, καὶ τὸ ἀφιέρωσαν ὅλοι εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον εἰς τὰ Μετέωρα τὸ Μπουτόϊ μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων αὐτοῦ κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, ἡγουμένευσαν τότε οὗτοι: α' ὁ ἀρχιμανδρίτης κύριος Γεννάδιος ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Σεφάνου, καὶ τοῦ Μπουτόϊ, ὕψερρον ὁ ἀρχιμανδρίτης κύριος Ἀντώνιος ὁ Καντακουζηνός, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὰ Μετέωρα εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον, καὶ ἐξεῖλεν ἡγούμενον τὸν κύριον Νεῖλον ἀρχιμανδρίτην, μετὰ τὸν κύριον Νεῖλον ἡγουμένευσαν οὗτοι: Μητροφάνης Ἱερομ.: Γαβριήλ Ἱερομ.: Θεωνᾶς Ἱερομ.: Σαμουήλ Ἱερομ.: Ἀνθίμος Ἱερομ.: Θεόδωρος Ἱερομ.: Σεραφεῖμ Ἱερομ.: Νικηφόρος Ἱερομ.: Θεωνᾶς Ἱερομ.: Ἀνθίμος Ἱερομ.: Νικηφόρος Ἱερομ.: Βησσαρίων Ἱερομ.: Δανιήλ Ἱερομ.: Ἰωαννίκιος μοναχός: Παρθένιος Ἱερομ.: Γαβριήλ Ἱερομ.: εἰς τὸν καιρὸν τοῦ κύριου Γαβριήλ ἡγουμένου τοῦ Μπουτόϊ, ἦλθεν ἀπὸ τὸ Βαλσανέσι ὁ ζησοῦν, ἦτοι ἀρχων, σπαφίουλ, ὁ μέγας σοφάρης, μὲ τὴν γυναῖκα του Βόϊκαν εἰς τὸ μοναζήριον Μπουτόϊ, διὰ νὰ ἰδῆ τὸ μοναζήριον Μπουτόϊ ὅπου εἶναι μνημόσυνον τῶν προπατόρων του, καὶ νὰ ἀφιερῶσῃ, καὶ αὐτὸς εἰς αὐτὸ τὸ μοναζήριον τίποτες διὰ μνημόσυνόν του, καὶ βλέπωντας τὴν ἐκκλησίαν ξυλαίνιαν, ἔβαλε καὶ ἔκαμαν ἢ τοῦβλα, καὶ τὴν

φ. 21^α

1 = Ἱερομ(όνα)χος).

ἔκτισεν ἐκ θεμελίων μὲ τοῦβλα, καὶ τὴν ἐσῆκωσεν εἰς μέγα ἕψος μὲ δῶλον καὶ μὲ τρεῖς κουμπέδες, καὶ ἔκαμε τοὺς τοίχους ὅλους τῆς ἐκκλησίας χοντροὺς ἕξ σπιθιαμαῖς, καὶ τὴν ἐξόλησε μὲ εἰκόνας καὶ ἱερὰ ἄμφια, καὶ ἔγραψεν ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς ἓν μάρμαρον μὲ σκάλισά γραμμὰτα οὕτω: «μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Πατρὸς, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Υἱοῦ, καὶ μὲ τὸ τέλος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἀρχήσομεν νὰ γράψωμεν δι' αὐτὸ τὸ ἅγιον μοναζήριον, ὅπου εἶναι ἡ μνήμη τῆς Μεταμορφώσεως, ἀπὸ τὸ θεμέλιον ἦτον καμωμένον ἀπὸ τὸν Βλαντισλάβον βοεβόνδα ξυλαίνιον εἰς τοὺς 6900, μετέπειτα ἔμεινε χαλασμένον ἕως εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ χριστιανικωτάτου Ματαίη Μπακαράβα βοεβόνδα, ὅταν αὐθέντευσεν εἰς τοὺς 7157: ἀπὸ Ἀδάμ, ἔφερεν ὁ Θεὸς τὸν Σπαρίουλα τὸν μέγαν σοφάρη μὲ τὴν εὐγενικήν του γυναῖκα Βόϊκαν, υἱὸν τοῦ Ἐραγίτζη ἀπὸ τὸ Βαλσανέσι, ὁ ὁποῖος τὸ ἔκτισε καὶ τὸ ἐτελείωσε διὰ νὰ εἶναι ψυχικόν του, καὶ ψυχικόν τῶν γονέων του καὶ ἀφιέρωσε καὶ τὸ Βαλσανέσι εἰς τὸ Μπουτόϊ, καὶ ἔδωκε καὶ ἀφιερωτικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἱερουσαλήμ κύριου Παϊσίου διὰ νὰ τὸ ἐξουσιάζῃ ὁ Ἅγιος Ἐστέφανος ἀπὸ τὰ Μετέωρα, καὶ νὰ εἶναι μετόχιον τοῦ Ἁγίου Σεφάνου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα: 7159 ἀπὸ Ἀδάμ ἐγινε τὸ γράμμα τὸ πατριαρχικὸν γεγραμμένον βλάχικα, τὸ ὁποῖον ἐμετάφρασα ἀπὸ τὸ βλάχικον εἰς τὸ ἀπλοῦν ῥωμαϊκὸν διὰ νὰ τὸ ἀναγινώσκουν οἱ πατέρες τοῦ Ἁγίου Σεφάνου: μετὰ τὸν ἅγιον εἰρημένον ἡγούμενον κύριον Γαβριήλ ἡγουμένευσεν ὁ Ἱερομ. Παρθένιος, μετὰ τὸν Παρθένιον, ὁ πατ. Θεωνᾶς ὁ Σαγηνός μὲ τὸν πατ. Νικηφόρον, καὶ δὲν ἔξεῖλε τίποτες εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον, καὶ τὸν πατ. Νικηφόρον τὸν εἶχεν σαλμένον εἰς ἀκείνας τὰς μουσίας ὅπου εἶναι πέρα τοῦ Ὀλδου ποταμοῦ, καὶ αὐτὸς ἦτον εἰς τὸ Μπουτόϊ, καὶ ἀσθενήσας ἀπέθανεν, ὁ δὲ μητροπολίτης τότε κύριος Βαβλαῖμ εὐθύς ἤρπασε τὸ Μπουτόϊ, καὶ ἔβαλε βλάχον ἡγούμενον, καὶ ἀπ' οὗ τὸ ἔμαθεν ὁ πατ. Νικηφόρος ὑπῆγεν ἀπὸ τὸν Ὀλδον εἰς τὸ Βουκορέσι, καὶ ἔγραψεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον, καὶ ἦλθεν ἀπ' ἐκεῖ ὁ πατ. Ἀνθίμος ἡγούμενος εἰς τὸ Μπουτόϊ, καὶ ἔλαβεν πάλιν τὸ μοναζήριον εἰς τοὺς 7188, μετὰ τὸν Ἀνθίμον ἡγουμένευσεν ὁ πατ. Νικηφόρος εἰς τοὺς 7196: ὕψερα ἀπὸ αὐτὸν ὁ πατ. Σεραφεῖμ εἰς τοὺς 7201: μετὰ τοῦτον ὁ πατ. Θεωνᾶς εἰς τοὺς 7207: μετὰ τοῦτον ὁ πατ. Ἀνθίμος εἰς 7231: καὶ διαρκέσας εἰς τὴν ἡγουμενεύειαν τοῦ Μπουτόϊ χρόνους 47: εἰ δὲ ἐξεῖλεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἐστέφανον, οὐδεὶς ἔξευρε, μὲ ὅλον ὅπου ἠρώτησα ὅλους τοὺς πρὸ ἐμοῦ, καὶ οὐδεὶς δὲν ἔξευρε νὰ μοι ἀποκριθῆ, εὐρημα ὅμως ἐγὼ εἰς ἓν ἀνθολόγιον τοῦ μοναζήριου Μπουτόϊ μὲ τὸ ἴδιον χεῖρι τοῦ

Ἄνθιμου ἡγουμέν^{ου} ταῦτα τὰ γράμματα ὁποῦ γράφει ἔτσι. Εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἡγουμενείας μου εἰς τοὺς 1733 ἐπίτιστα τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐξωγράφισα· εἰς τοὺς 1734 ἔκαμα τὰ ὁσπήτια ἐπάνω εἰς τὴν Πιμνιτζάν· εἰς τοὺς 1744 ἔκαμα τρία κελλία ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· εἰς τοὺς 1738 ἔκαμα τὰ ἀμπέλια τῆ πρώτῃ ἀπριλλίου· εἰς τοὺς 1736 ἔκαμα τὸν μύλον εἰς τὴν βάλα Κασιέρ· εἰς τοὺς 1752· ἔκαμα τὸν μύλον εἰς τὴν Βόιτ· εἰς τοὺς 1740 ἔκαμα τὸ φυσιόρ εἰς τὸ μοναστήρι· εἰς τοὺς 1745 ἔκαμα τὸν μύλον εἰς τὸ Βαλκανέσι· εἰς τοὺς 1749 ἡγόρασα τὸ ἀμπέλι εἰς τὸ Κλομποτζέλ· εἰς τοὺς 1750 ἡγόρασα τὴν μουσιαν ἀπὸ τοὺς Μπουτογιαννίδες τὸν Σλάβρον, καὶ τὸν Ἰὸν τοὺς ἀνταδέλφους· εἰς τοὺς 1743 ἔκαμα τὴν κριτζίμα εἰς τὸ ἀμπέλι· εἰς τοὺς 1736 ἔκαμα τὴν κριτζίμα εἰς τὴν Δαβιδάσιαν, μάλισα καὶ τὸ τέμπλον τῆς ἐκκλησίας ἐγὼ τὸ ἔκαμα πέτρινον· ἐδῶ ἀναφέρω καὶ τὰ ὄσα ἔσειλα κάτω εἰς τὴν Ρούμειην εἰς τὸ μοναστήρι διὰ ἔλεος· ἡγουμενεύοντας ὁ πατ^ρ: Νικηφόρος ἔσειλα γρ : 300· ἡγουμενεύοντας ὁ πατ^ρ: Θεωνᾶς ἔσειλα γρ : 230· ἡγουμενεύοντας ὁ πατ^ρ: Ἰωνᾶς ἔσειλα γρ : 50· ἡγουμενεύοντας ὁ πατ^ρ: Παρθένιος ἔσειλα γρ : 60· ἡγουμενεύοντας ὁ πατ^ρ: Ἀθανάσιος ἔσειλα γρ : 250· καὶ δύο ἄλλα, ἀντὰ ὅλα τὰ ἔκαμα, καὶ τὰ ἔσειλα ὄσα καὶ

φ. 218 || ἀνελλειπῆ ἕως εἰς τοὺς 1758 ἐγιναν αὐτὰ ὅλα, καὶ ἐπῆραν τέλος, διὰ τοῦτο δέομαι καὶ παρακαλῶ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Σεφράνου, καὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους τοῦ θαυματουργοῦ νά μὴ μέ ἀλησιμονήσητε ἀπὸ τὸ μνημόσυνον, καὶ ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος ἐδούλευσα εἰς τὸ μοναστήριον μέ ὅλην μου τὴν ψυχὴν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ ἔτσι σᾶς παρακαλῶ ἀδελφοί μου ἐν Κυρίῳ, ὅποιος κατασταθῆ ἡγούμενος ἐδῶ, ἢ εἰς τὸ κάτω μοναστήριον καὶ δέν μου μνημονεύει νά ἔχη νά δίδῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν φοβερόν κριτήν.

1758: Ἰουλι^{ου}: 12: ἀνάξιος δοῦλος Θεωνᾶς μοναχός, Ἄνθιμ^{ος} Ἱερομόναχος ἐξ Ἰωαννίνων. μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ὁ Θεωνᾶς τὸν αἰγούσον τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ τὸν νοέμβριον μῆνα εἰς τὰς 8: ἐσκότωσαν οἱ κλέπται τὸν Ἄνθιμον ἡγούμενον, καὶ τὸν εὗρηκαν ὑπὲρ τὰ δέκα πουργεῖα, καὶ ἄλλα ὅσα εἶχε δάνεια εἰς πολλὰ μέρη ὅλα ὅλα ἐχάθησαν. μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Ἄνθιμου δέν ἐφρόντισαν οἱ πατέρες τοῦ ἁγίου Σεφράνου, οὔτε ὁ τότε ἡγούμενος νά στείλῃ κζένεαν εἰς τὸ Μπουτόι, ἀλλὰ τὸ ἄφησαν ἀπρονόητον, καὶ τὸ ἐπῆρεν ὁ μητροπολίτης, καὶ τὸ ἔκαμε μετόχι τῆς μητροπόλεως) Οὐγγροβλαχίας χρόνους 28: ὕστερον παρακινηθεὶς ἐγὼ ὁ ἐλάχις^{ος} δοῦλος Ἀρσένιος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Σε-

φράνου ἀπὸ θεῖον ζῆλον, καὶ ἀγάπην τοῦ ἁγίου Σεφράνου καὶ τοῦ θαυματουργοῦ Χαραλάμπους, ἀσθενῆς ὢν καὶ ἀδύνατος ἐπῆρα τὸν πατ^ρ: Ἰγνάτιον καὶ ἦλθα ἐδῶ εἰς τὴν Βλαχίαν εἰς τοὺς 1786: ἀπριλλίου 17^{ης}: καὶ ἐβάλθηκα ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν γὰ ἐλευθερώσω τὸ μετόχιόν μας ἀπὸ τὸν μητροπολίτην, καὶ οὕτω μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ μέ τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου, καὶ μέ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ὑψηλοτάτου ἀσθέντου κυρίου κυρίου Νικολάου Πέτρου Μαυρογένῃ, καὶ ἐτέρων) ἀρχόντων ἔλαβα τὸ μοναστήριόν μας, καὶ ἐπλήρωσα τὸν κύρ Μισαήλ ἡγούμενον ὁποῦ εἶχεν ὁ μητροπολίτης εἰς τὸ Μπουτόι γρόσια 355: καὶ οὕτως ἐξώσθη ἀπὸ τὸ Μπουτόι αὐτός, καὶ ἐμβῆκα ἐγὼ ἡγούμενος μέ γράμμα ἀσθεντικὸν εἰς τὰς 8: τοῦ μαί^{ου} μηνός, τὸ ὅποιον Μπουτόι εὗρηκα καταχαλασμένον καὶ γεγυμνωμένον, καὶ σχεδόν ἐρημωμένον, καὶ αὐτούς τοὺς σκλάβους διασκορπισμένους ἐνθεν κζμεῖθεν, καὶ μάλισ τοὺς ἐσύναξα εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἐκάθησα χρόνον ἕνα, κάμνωντας ἡγούμενον εἰς τὸ Μπουτόι τὸν κύρ Ἰγνάτιον, καὶ ἐγὼ ἦλθα ἐδῶ εἰς τὸ μοναστήριον εἰς τὸν ἁγίον Σεφρανον.

KB.

«Τὸ παρὸν χρυσόβουλλον ἐμεταφράσθη ἀπὸ τὸ βλάχικον εἰς τὸ ἀπλοῦν ῥωμαϊκόν, τὸ ὁποῖον διαλαμβάνει τὴν ἀφιέρωσιν τῆς θαυματοβρύτου κάρας τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους [εἰς τὴν Μορὴν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Μετεώρου].»

(Κώδιξ Μονῆς Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων ὑπ' ἀριθ. 70, φ. 28^α)

Εὐθύμιος ἕλεθ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ μητροπολίτης πάσης Οὐγκροβλαχίας.

† ἡ ταπεινότης ἡμῶν βεβαιοῖ τῷ ἁγίῳ καὶ θεῷ μοναζηρίῳ τῷ ἐπ' ὄνοματι τοῦ Ἁγίου πρωτομάρτυρος, καὶ ἀρχιδιακόνου Σεφάνου σεβομένου ἐν τοῖς Μετεώροις πλησίον Σαγῶν κατὰ τὴν Ροῦμελην, ὅπως δῆλον πᾶσι γένηται, ὡς ὁ κύριος Δραγομοῖρος μέγας βόρνικος ἐκ Μπαϊλέσι υἱὸς τοῦ Μάνου ἐκ γένους τοῦ ἡγεμόνος Βλαντισλάου τῷ θηθέντι ἁγίῳ μοναζηρίῳ ἀνέβηκε τὸ λείψανον τῆς ἁγίας κάρας δλόκληρον τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους, ἐπὶ τῇ δεκάτῃ Φεβρουαρίου, γράψας τὸ τῆς ἀφιέρωσεως γράμμα ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, καὶ τῶν ἀξιολύτων μαρτύρων, παρόντος δὲ καὶ Γενναδίου ἡγουμένου τοῦ μοναζηρίου Μπουτόι, ὅπερ ἐστὶ μετόχιον τοῦ προειρημένου μοναζηρίου τοῦ Ἁγίου Σεφάνου ἐν Σαγοῖς. ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ αὐτοῦ πρόγονοι προ πολλοῦ χρόνου τὸ αὐτὸ θεῖον μοναζήριον διὰ τιμῆς εἶχον οὕτως καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἀνάθημα τῷ ἁγίῳ τούτῳ μοναζηρίῳ παρέσχετο, ἐπιγράψας τὰ ὀνόματα, Μάνου, Δραγομοῖρου, καὶ Παντούλ, ὅπως ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς τελεταῖς διὰ παντός μνημονεύονται. παρασθεῖς τοίνυν ἐπὶ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὁ αὐτὸς κύριος Δραγομοῖρος μέγας βόρνικος τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐκκλησιαστικὸν ἐζήτησε γράμμα, ἐφ' ᾧ ἀποκατασταθῆναι καὶ ἐπίτροπον τοῦ θηθέντος μοναζηρίου, παρόντος καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ αὐτοῦ μοναζηρίου κύριος Ἀντωνίου ὅστις γοῦν ἂν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ τῷ παρόντι ἡμετέρῳ γράμματι ἀντιζήσεται, εἴτε ἐπίσκοπος εἴη, ἢ ἡγεμὼν, εἴτε καὶ ἄρχων τῷ ἀφορισμῷ καὶ ἀναθέματι

ἔσω ὑπόδικος, πρὸς δὲ καὶ τὰς ἀρας τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατρῶν [= πατέρων] ἔχεται, σὺν τῷ ἡμετέρῳ ἀρχιεπισκοπικῷ ἀναθέματι ἀμην: — ἐκδοθέν τῷ ἀπὸ κτήσεως κόσμῳ ἔτει 528^α: καὶ ὀκτωβρίου μηνός. ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1028^α.

- † Εὐθύμιος ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης² πάσης Οὐγκροβλαχίας
- † Δραγομοῖρος μέγας βόρνικος
- † Σαντζουλος μέγας παχάρνικος
- † Ἀρβάσιος μέγας ποζέλνικος

ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νέου

ἐπὶ αὐτοκράτορος Ὀθωμανῶν Μπαγιαζίτου τοῦ πρώτου.

¹ Τῆς χρονολογίας τὰ δύο τελευταῖα ψηφία ἔχουσι γραφῆ ἐν χάρῳ, ἐφ' οἷς ὑπῆρχον κατ' ἀρχὰς ἄλλα ψηφία διαβεβηθέντα.

² Κατ' ἀρχὰς εἶχε γραφῆ: μητροπολίτης, ὅπερ εἶτα διορθώθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοῦ βιβλιογράφου ὡς ἄνω.

ΚΓ'.

[Γράμμα βεβαιωτικῆν Εὐθυμίου Οὐγγροβλαχίας περὶ τισῶν ἀφιερωμάτων τῆ Μονῆ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων.]

(Καθεὶς Μονῆς Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων, ὑπ' ἀριθ. 70, φ. 23 B).

Εὐθύμιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης πάσης Οὐγγροβλαχίας.

† ἡ ταπεινότης ἡμῶν βεβαιοῖ τῷ ἁγίῳ καὶ θείῳ μοναζηρίῳ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου σεβομένῳ ἐν τοῖς Μετεώροις πλησίον Σαγαῶν, καὶ τῆς πόλεως Τρίκκης κατὰ τὴν Ροῦμελην, ὅπως δῆλον πᾶσι γένηται, ὡς ὁ κύριος Δραγομοῖρος Οὐτρεσι μέγας βόρνικος ἐκ γένους τοῦ ἡγεμόνος Βλαντισλάου βοεβόνδα, τῷ ὀρθένῳ ἁγίῳ μοναζηρίῳ ἀνέθηκε τὸ λείψανον τῆς ἁγίας κάρρας τοῦ Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους ὀλόκληρον ἐπὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ φεβρουαρίου μηνός, ὡς περὶ καὶ ὁ ἡγεμὼν Βλαντισλάος βοεβόνδας ἀνέθηκε τῷ αὐτῷ μοναζηρίῳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τὸν δάκτυλον τοῦ τιμίου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου εἰς μνημοσυνὸν του. Ἐπιγράψας τοίνυν ὁ αὐτὸς κύριος Δραγομοῖρος μέγας βόρνικος καὶ τὸ τῆς ἀφιέρωσως γράμμα ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, καὶ τῶν ἀξιοπύ(ων) μαρτύρων, παρόντος καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κύριου Νεῖλου Ἱερομονάχου τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἱεραῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἀποσαλιθέντος, εἰς τὸ νᾶ ἡγουμενεῦν εἰς τὸ Μπουτῶν τὸ μετόχιον αὐτῶν ἐπιγράψας καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὅπως μνημονεύωνται ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς τελεταῖς, Δραγομοῖρου, Μάνου, Πάτε, Παγούνης, Βλαντισλάβου βοεβόνδα, Νεάξιας δόμνης, Μιατέη βοεβόνδα, Βλάντου βοεβόνδα, καὶ Νεάγου βοεβόνδα εἰς αἰῶνα τὸν ἀπαντα τὸ ἔλεος καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ νᾶ εἶναι εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς καὶ εἰς τοὺς προδρόμους δούλους του. ὁ δὲ ἀσυγχώρητος ἀφορισμὸς καὶ ἡ κατάκρισις νᾶ εἶναι εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ ἤθελεν ἀποτολήμῃ με ἄνομον τόλμην καὶ ἄδικον νᾶ διασεῖση καὶ νᾶ πα-

ρατρέψῃ ταύτην τὴν ἀφιέρωσίν μου, ἔξω τρεῖς τοῦ ἀναθέματος, ἐπι-κατάρατος, καὶ ἀφορισμένος ἀπὸ τὸν δεσπότην μας Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀπὸ τοὺς τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ θεοφόρους πατέρας τοὺς ἐν Νικαίᾳ, σὺν τῷ ἡμετέρῳ ἀρχιεπισκοπικῷ ἀναθέματι, ἢ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα, καὶ τοῦ Ἀρείου καὶ νᾶ εἶναι μετὰ θάνατον ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλυτος, καὶ ὄλου τοῦ ἀναθέματος, ἀμήν· τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ πάντων τῶν Χριστιανῶν : —

ς ρ' κα : μαίον : ιβ'.

† Εὐθύμιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης πάσης Οὐγγροβλαχίας.

† Δραγομοῖρος μέγας βόρνικος

† Σαντζιούλος ποσέλνικος

† Μηνᾶς βισιάρος

† Ράντουλ μέγας κόμισος

ΚΔ'.

[Γράμμα Παΐσιου πατριάρχου Ἱεροσολύμων περὶ ἀφιερώσεως τοῦ μοναστηρίου Μπουτόϊ τῆ Μομφί τοῦ Ἁγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων.]

(Κώδιξ Μονῆς Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων ὑπ' ἀριθμὸν 70, φ. 21^α κ. ε.).

Παΐσιος ἐλέω Θεοῦ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, Συρίας, Ἀραβίας, Κανῆ τῆς Γαλιλαίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ πάσης Παλαιστίνης.

† ἡ μετριότης ἡμῶν βεβαιοῖ τῷ ἁγίῳ καὶ θεῷ μοναζήριῳ τῷ ἐπονομαζομένῳ Μπουτόϊ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένῳ τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Μεταμορφώσεως, ὅπως δῆλον πάσι γένηται, ὡς ὁ κύριος Σπαφιουλ μέγας σοφάτης υἱὸς τοῦ Τραγκίτζη ἐκ Βαλασνέζι, ἀφιέρωσε, καὶ προσεκίνησε εἰς τὸ ἱερόν μοναστήριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Σεφάνου, τὸ ἐν τοῖς Μετεώροις πλησίον Σαγῶν καὶ Τρώκης κείμενον κατὰ τὴν Ρούμελην, τὸ ἄνω εἰρημένον μοναστήριον Μπουτόϊ, ὅπως σώζηται μετόχιον τοῦ Ἁγίου Σεφάνου ὡσπερ ἦν ἀφιερῶμενον μετόχιον ἐκ τε τοῦ Μηναῖ, καὶ ἐκ τῶν προτέρων αὐτοῦ κτητόρων, εἰς τὸ νὰ ἐξουσιάζηται, καὶ ἐπισκέπτηται παρὰ τῶν πατέρων τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Σεφάνου, ὡς ἰδιῶν τους μετόχιον, καὶ κτῆμα ἀναπόσπαστον ἐκ τοῦ ὁποῖου νὰ μὴ ἔχη τινὰς ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ τίποτε, ὡς αὐτὸς ὁ κτήτωρ ἀποφασίζει, ὁ ὁποῖος ἀνεκαίνισε τὰ ἱερά μοναστήρια Μπουτόϊ ἐκ θεμελίων, καὶ ἔκτισεν ἐκ βράστων τὴν ἐν αὐτῷ εὐρισκομένην ἁγίαν ἐκκλησίαν πετραϊνίαν εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ μνημόσυνον αἰώνιον ὑπὲρ τε τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τῶν τε γονέων αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ εὐσεβεστάτου Ματέη Βασαράβα βοεβόνδα. αὐτὸς τοίνυν ὁ τίμιος ἀνακαινιστὴς κύριος Σπαφιουλ Σεφραρούουλ φόβον Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ διασώζων, καὶ τὴν δικαίαν τοῦ Θεοῦ καὶ φοβεράν κρίσιν εἰς νοῦν λαβόμενος οὐκ ἐκλήψε τὸ ἄλαντον ὑπὸ γῆν, ἀλλ' ἐπολλαπλασίασεν αὐτὸ (κατὰ τὸ ἱερόν εὐαγγέλιον) μὲ τοιαῦτα ἔργα θεάρεστα. διὰ τὸ νὰ εὐρίσκητο λοιπὸν τὸ αὐτὸ μοναστήριον μία σκήτη μικρὰ καὶ ποτα-

πή, ἔχουσα ξύλινον ἐκκλησίαν ἀδύνατον, καὶ σφραθρωμένην, θείῳ νεύσει ἠλέησε, καὶ ἐπρόωκησεν αὐτὸ τὸ μοναστήριον μὲ ἐισοδήματα κινήτῃ τε καὶ ἀκίνητῃ ὅσον ἠδυνήθη, ἀνακαινίσας καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐκθεμελίωσεν, ὡς προσέφημεν. ἔτυχε δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐνδοξὸν Βλαχίαν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, καὶ βουλόμενος αὐτὸς ὁ ἄνωθεν χριστιανικώτατος κτήτωρ νὰ βεβαιώσῃ, καὶ νὰ σερεώσῃ τὸ θεάρεστον αὐτοῦ ἔργον, παρετάθη ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ἐζήτησεν ἐπιπόνως τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν ἀφιερωτικὸν, καὶ ἐκκλησιαστικὸν γράμμα μὲ ἀράς καὶ ἀφορισμοὺς ἀσυγχωρήτους, καὶ ἄλλοτους διὰ νὰ μὴ ἔχη τινὰς ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν μίτε ἀπὸ τούτων ἡγουμένους ὁποῦ ἤθελε τύχουσιν εἰς αὐτὸ, μίτε ἀπὸ ἄλλους μετὰ ταῦτα κτήτορας, νὰ χαλάσῃ καὶ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν προσκύνῃσιν ταύτην ὁποῦ διαωρίσαμεν εἰς αὐτὸ τὸ μοναστήριον, ἐγὼ τε καὶ οἱ πρό ἐμοῦ κτήτορες, εἰς τὸ ὅσοιον νὰ εἶναι κύριοι καὶ ἐλεύθεροι οἱ πατέρες τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Σεφάνου εἰς τὸ νὰ ἐκλέγουσιν ἡγούμενον ἀπὸ τῆν ἀδελφότητά τους, καὶ νὰ τὸν ἐλλάσῃ εἰς τὸ Μπουτόϊ. ἡ δὲ κατάκρισις καὶ ὁ ἀσυγχώρητος ἀφορισμὸς νὰ εἶναι ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἐκεῖνου τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ ἤθελεν ἀποτολμήσῃ μὲ τόλμην ἄναμον καὶ ἀδικον εἰς τὸ νὰ χαλάσῃ ταύτην μου τὴν ἀφιέρωσιν, ἢ νὰ λάβῃ ἀπὸ αὐτοῦ κτῆν ἐνός ὀβολοῦ πρᾶγμα, ἢ νὰ διωρίσῃ ἡγούμενον χωρὶς τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τῶν πατέρων τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σεφάνου ἢ κατ' ὅσον δῆτινα τρόπον ἤθελε τοὺς ἐνοχλήσῃ εἰς τὸ νὰ ἀποσπάσῃ ταύτην μου τὴν ἀφιέρωσιν, ὁ τοιοῦτος ὁποῖας καὶ ἂν ἦ καταστάσεως νὰ εἶναι τρεῖς φορὰς τοῦ ἀναθέματος, καὶ ἀφορισμένος ἀπὸ τὸν δεσπότην Χριστόν, καὶ ἀπὸ τοὺς τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ θεοφόρους πατέρας τοὺς ἐν Νικαίᾳ, ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἢ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα, καὶ τοῦ Ἀρείου, ἢ φ. 21^β καὶ νὰ εἶναι μετὰ θάνατον ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλλοτος μὲ ὅλον τὸ ἀνάθεμα. τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος νὰ εἶναι εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς: —

Ἐρονθ' : ιγ' : 11 σεπτεμβρίου.

• Παΐσιος ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

ΚΕ΄.

[Σιγγίλιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Τιμοθέου περὶ τοῦ ἐν Μετεώροις μοναχίου τοῦ καλουμένου ἰδίας Ἁγία Μομῆ ἢ Νέα Μομῆ.]

(Δημοσιεύεται κατὰ παλαιὸν τοῦτου ἀντίγραφον, τοῦ ΙΖ΄—ΙΗ΄ αἰῶνος, ἐναποκειμένον ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Μονῆς Βαρλαάμ ὑφ' ἡμέτερον ἀριθμὸν ΙΘ. Γέγραπται δὲ τὸ παλαιὸν ἀντίγραφον τοῦτου ἐπὶ διφύλλου παχέως χαρτου, οὗ ἐκὰς τέρα ὅπως ἔχει διαστάσεις 0,203 X 0,33. — Ἐπὶ τῆς β' ὄψεως τοῦ β' φύλλου κεντὰς, γεγραμμένα κατὰ τὸν ΙΖ΄—ΙΗ΄ αἰῶνα, τὰ ἑξῆς: τῆς αγίας μόνης | σ η ν γ γ ῆ λ η ω ν).

- 1 Τιμώθεος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπό(δ)λ(εω): Νέας
- 2 Ῥώμης κ(αι) οἰκουμηνικός | πατριάρχης.
- 3 † Τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν εὐαγγελίῳ λέγοντος, ὅστις
- 4 οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν | αὐτοῦ οὐ δύναται μου εἶναι
- 5 μαθητής, ἀφελουσι πάντως οἱ τὸν μονήρη βίον ὑποδύμενοι καὶ μα-
- 6 θητάι αὐτοῦ γενέσθαι βουλόμενοι ἄξιοί τε ἐλεηθῆναι εὐρεθῆναι
- 7 κ(αι) δύναμιν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας,
- 8 χωρῖσαι ἑαυτοὺς πάσης σαρκικῆς σχέσεως κ(αι) ἐπιθυμίας κ(αι) γυμνω-
- 9 θῆναι πάσης | ὕλικῆς κ(αι) κοσμικῆς προσπαθείας, κ(αι) οὕτω πρὸς τοὺς
- 10 ἀοράτους ἐχθρούς ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀναδέ=ξασθαι τὸν ἀγῶνα
- 11 ὡς αὐτὸς ἡμῖν ὁ Κύριος τύπον παρέσχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ πειραζόμενος.
- 12 Ἐπειδὴ τούτων | οὕτω παρασκευὰς ἔχοντας κ(αι) ἐτοιμασίας δεῖ εἰσιεῖναι
- 13 τοὺς μοναχοὺς εἰς τὸ τῶν ἀρετῶν στάδιον, ὡς πάν=τα ἔχειν τὰ συνερ-
- 14 γούνητα, χωρισμὸν ἀπὸ κόσμου κ(αι) τῶν ἐν κόσμῳ, γνώμην εὐθεΐαν,
- 15 κ(αι) προθυμίαν | ἀνεπίτροπον, κ(αι) τὸ κάλλιστον τόπον ἐρημικόν κ(αι)
- 16 ἡσύχιον ἀπάγοντα μὲν αὐτοὺς τῶν κοσμικῶν φρον=τίδων κ(αι) ταρα-
- 17 χῶν πρὸς δὲ τὸν θεῖον πρόβον¹ πόθον ἀνάγοντα, πρεπόντως ἄρα κ(αι)
- 18 οἱ κατὰ τὴν ἀγιωτάτην | ἐπισκοπὴν Σταγῶν εὐρισκόμενοι ἱερομόνα-
- 19 χοι κ(αι) μοναχοὶ ὅ,τε παππᾶ Νικηφόρος παππᾶ Ἰωαννίκιος | παππᾶ
- 20 Ἀρσένιος παππᾶ Μητροφάνης παππᾶ Διονύσιος παππᾶ Κύριλλος παππᾶ
- 21 Φιλόθεος παππᾶ Δανιὴλ παππᾶ Ματθαῖος Γρηγόριος Νεῖλος Νεόφυτος
- 22 Παγμάτιος Παχώμιος Μακάριος Ἰωαννίκιος, Διονύσιος οἱ μοναχοὶ κ(αι)

¹ Οὕτω ἐν τῷ χειρογράφῳ, μεθ' ὑπογραμμῶν, ἢ λέξεις.

ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι πρόθυμοι τὴν ἡσυχίαν κ(αι) ἐρημίαν ἐπιποθοῦντες | ἔπει 10
 εὔρον τόπον εὐάρεστον κ(αι) ἐπιτήδειον ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς καλουμένης
 Στέρνας πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βαρλαάμ | δαπανήσαντες οἰκοδοῦν κ(αι) 17
 εἰς ἐλεημοσυνῶν ἀνήγειραν κ(αι) ἀνεκάνισαν μονήθειον εἰς | δόξαν Θεοῦ 18
 πρὸς ἡσυχίαν κ(αι) ἀσκήσιν αὐτῶν ἐκ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης
 ἡμῶν Θεοτόκου | κ(αι) ἡειπαρθένου Μαρίας, κ(αι) τοῦτο ἐκ βᾶθρων κ(αι) ἐκ 19
 θεμελίων ἀνηκοδόμησαν, ἔθεν κ(αι) ἀδείξ ἡμετέρα | σαυρὸν ἱερὸν ἔλα- 20
βον, κ(αι) σταυροπήγιον πατριαρχικὸν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι κανονικῶς
ἐξήτησαν ἥξιω=σαν τε κ(αι) τὴν ἡμῶν μετριότητα διὰ γραμματος ἔλευ- 21
θερωτηρίου τιμήσαι αὐτὸ κ(αι) ἀκαταπάτητον καὶ ἀξή=μιον εἶναι ὡς πα- 22
τριαρχικὸν σαυροπήγιον. τοῦτου χάριν κ(αι) ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν ἀι-
τησίῳ αὐτῶν ἀπο=δεξαμένη ὡς εὐλογον ὕσαν κ(αι) φιλὴν Θεῷ γράρει 23
κ(αι) ἐν ἀγίῳ ἀποφαίνεναί πνεύματι γνώμῃ σινο=δικῇ τῶν καθευρεθέν- 24
των ἱεροτάτων ἀρχιερέων κ(αι) ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγα-
πητῶν | ἀδελφῶν ἡμῶν κ(αι) συλλειτουργῶν, κ(αι) τῶν τιμιωτάτων κ(αι) 25
λογιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ χρι=σοῦ μεγάλης ἐκκλησίας 26
τῶν κ(αι) γνώμης ἀρχιερατικῆς ἐχόντων κ(αι) κατὰ πνεῦμα υἱῶν ἀγαπη-
τῶν αὐτῆ, | ἵνα πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ μονήθειον εἴη καὶ ὀνομάζεται πα- 27
τριαρχικὸν σαυροπήγιον, ἐλεύθερον, ἀδού=λωτον, ἀκαταπάτητον κ(αι) 28
ἄλλως ἀνεπηρέαστον παρὰ παντὸς προσώπου 29

μητὲ δ' ἐπίσκοπος Σταγῶν μητὲ τις τῶν ἀρχιερέων, δεῦτερον δὲ διαγῆ 30
 κοι=νοβιακῶς ὡς κ(αι) τὰ λοιπὰ διάγουσιν ἱερὸ κ(αι) θεῖα κ(αι) θεῖα² κοι- 31
 νόβια, οὐ μόνον ἔχοντες κοινὰ βρώμα=τά τε κ(αι) πόματα σισπα- 32
 σματά τε κ(αι) ὑποδήματα, ἀλλὰ κ(αι) γνώμην φιλάδελφον κ(αι) κατὰ 33
 Θεόν, ἐκα=ξος τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον φρονηζῶν κ(αι) τὸ τοῦ πλησίον ὡς 34
 μία ψυχὴ ἐν διαφόροις σώμασιν οἰκοῦσα, εἴγε ὄφελος εἶρεῖν ἐκ τῆς κοι- 35
 νοβιακῆς ἐθέλουσιν ἀσκήσεως, ἐκτελοῦντες κ(αι) τὰς κοινοβιακὰς ἀκο= 36
 λουθίας κ(αι) Θεὸν ἀνυμνοῦντες διηνεκῶς κ(αι) δοξάζοντες, ἵνα κ(αι) τῆς 37
 βασιλείας τοῦτου ἐπιτύχωσιν, <εἶ> εἴη | δὲ ὁ ἡγουμένος αὐτῶν ὁ ὀσιώ- 38
 ταιος ἐν ἱερομονάχοις κ(αι) πνευματικοῖς κύρ Νικηφόρος, μετὰ δὲ τὴν

¹ Διὰ συνεχῶν γραμμῶν ἐσημειώθη χώρος ἄγραφος ἐν τῷ χειρογράφῳ ὑπάρ-
 χων, ὅσπερ τεσσαράκοντα περιπου γραμμῶν φαινέται, ὅτι ὁ φιλοσκοπήσας τὸ
 προκειμένον παλαιὸν ἀντίγραφον τοῦ σιγγίλλου εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἠφανισμένον
 καὶ ἑλλειπές ἐν τῷ χωρῷ τοῦτου αὐτὸ τοῦτο τὸ πρῶτότυπον ἢ ἀντίγραφον τοῦτου.
² Οὕτω δις ἐν τῷ χειρογράφῳ αἱ λέξεις.

36 | ἀποβίωσιν γενέσθαι¹ ἀποφαινόμεθα ὁ ἡγουμένος ἐκλεγόμενος
 37 ἐκ μέσου αὐτῶν ὡς κ(αί) ἐν | τοῖς λοιποῖς γίνεται κοινοβίους, αἱ δὲ χει-
 38 ροτονία αὐτῶν παρ' οὗ ἂν ἐθέλωσιν ἀρχιερέως, μὴ ἔχοντος || ἄδειαν τοῦ
 κατὰ τόπον ἐπισκόπου Σταγῶν ἢ ἄλλου τινός ἀρχεῦν ἢ ἀφορίζειν
 39 αὐτοὺς ἢ ἀ=|παιτεῖν τι πόλιν ἢ ὀλίγον ἄχρι κ(αί) ὀβολοῦ ἢ ἀνακρίνειν
 40 πλὴν τῆς ἡμῶν μετριότητος κ(αί) τοῦ | κατὰ καιροὺς αἰκομενικοῦ πατριάρ-
 χου ἐν βάρει ἀρχίας ἀσυγγνώστου κ(αί) ἀφορισμοῦ ἀλύτου κ(αί) αἰωνίου
 τοῦ ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος, πρὸς τοῦτοις μηδενὸς τῶν ἱερῶν τῆς |
 41 ἐπαρχίας ταύτης ἢ ἄλλου τινός τοιμήσοντος ἐμποδίσαι ὅπως τοὺς βου-
 42 λομένους ἀφιε=|ρῶσαι κτήματα ἢ πράγματα ἐν <ἐν> αὐτῶ τῶ ἱερῶ μο-
 43 ναστηρίῳ, ἵνα μὴ ὡς φθονεροὶ ἀρ=|γίξ κ(αί) ἀφορισμῶ ὑποπέσωσιν, ἔτι
 44 ἀποφαινόμεθα ἵνα οἱ προσερχόμενοι τῇ μονῇ με=|τὰ δοκιμασίας τῆς
 προσηκούσης λαμβάνωσι τὴν κουράν κ(αί) τὸ σχῆμα κ(αί) μὴ ἀπλῶς κ(αί)
 45 | ὡς ἔτυχε, μηδὲ τοιμήσῃ, τίς ἐκ τῶν ἱερομονάχων ἢ μοναχῶν παρὰ
 46 γνώμην καὶ συγχώρησιν | τοῦ ἡγουμένου ἐξέρχεσθαι τῆς μονῆς κ(αί) εἰς
 47 χωρίον διατρέβειν κ(αί) μένειν ἐν ἀρχῇ κ(αί) ἀλλί=|τω ἀφορισμῶ, ὡσαύτως
 48 κ(αί) ὅστις ἂν ἀριερώσῃ ἐν αὐτῇ κτήμα ἢ ἄλλο τί κινήτῶν ἢ ἀκίνη=|τον
 ἐξερχόμενος κ(αί) ἀναχωρῆσαι θέλων, εἰ βουληθῇ ἐκριζῶσαι κ(αί) ἀπο-
 49 ξενῶσαι ταῦτα :: τῆς | μονῆς, ὁ τοιοῦτος ἱερωμένος μὲν ὄν ἀργός ἐστω,
 50 μοναχὸς δὲ ἀφορισμένος ἀπὸ Θεοῦ | κ(αί) κατηραμένος κ(αί) ἀσυγχώ-
 ρητος. Ὅθεν κ(αί) εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν κ(αί) διηνεκῆ τὴν ἀσφα=|
 51 λειαν ἐγένετο κ(αί) τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος πατριαρχικῶν συγ-
 52 γιλωῶδες γράμμα, | κ(αί) ἐπεδόθη τοῖς ἡθηθεῖσιν ὀσιωτάτοις ἱερομονά-
 χους κ(αί) μοναχοῖς. ἐν ἔτει ζρκβ⁹⁹ μηνὶ μαρτίῳ Ἰν(δικτιῶν)⁹⁵ ιβ¹

† Τιμόθεος ἐλέφ Θ(ε)οῦ ἀρχιεπίσκοπος | Κωνσταντινουπό(δ)λεως
 Νέ(ας) Ρώμης κ(αί) οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† ὁ Ἡρακλεῖ(ας) Κύρου²(ο)ς : Ἰλαρί(ων).

† ὁ Ἀκαδεδαμονί(ας) Δ(εῖνα).

† ὁ . . . . .² Γαβριήλ.

¹ Κατ' ἀρχάς δήλον ἐστὶ ἐγράφη : γενέσθαι, εἶτα δὲ ταῦτο διορθώθη εἰς :
 γενέσθαι, γραφέντος τοῦ ω ἐν τῷ διαστήθῳ.

² Οὕτω διὰ συνεχῶν στιγμῶν ἐσημείωσα τὸν ἐν τῷ χειρογράφῳ κενὸν χώρον,
 ἐν ᾧ προῖκετο νὰ γραφῇ τὸν ὄνομα τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἀρχιερέως Γαβριήλ. Ἀλλὰ
 παρελείφθη ταῦτο, μὴ διαγνωσθείσης τῆς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μοναζονδουλίας.

ΚΣ'.

[Γράμμα σχετικὸν πρὸς τὴν ἀγιογράφησιν τοῦ μάρθικος τῆς Μο-
 νῆς Ὑπαπαντῆς τῶν Μετεώρων.]

(Γράμμα ἐπὶ χάρτου σιλπανοῦ, μονοφύλλου, οὗ τὸ μὲν κλ. 0,142, τὸ δὲ ὑψ. 0,198 ὡς ἔγγιστα. Τοῦ γεγραμμένου μέρους τὸ μὲν κλ. 0,125, τὸ δὲ ὑψ. 0,09. Ἐνιαχοῦ μικρὰ χάσματα, ἅτε τοῦ χάρτου καταβρωθέντος ὑπὸ τῶν τίτλων. Τὰ ἐλλείποντα ὡς ἐκ τῶν χροσμάτων τούτων ἔθηνκα ἐν [ ]. Ἐναπόκειται τὸ γράμμα ταῦν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρων ἔδοκα δὲ εἰς αὐτὸ κατατάσσω τὸ ἀρχεῖον τοῦτο ἀριθμὸν 37).

† διὰ τῆς π[α]ρ[ο]ήσεως ἡμῶν ἐμμετῆροῦ ὁμολογίας φανερόνομεν |
 ἡμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν γεγραμμένοι, Δημήτριος, καὶ Γεώργιος, δι'
 ἐσομ=|φρονήσαμε[ν] μετὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχαις κυρί⁹⁹ πα²:¹ Σημεῶν, 2
 νὰ ἀγιογρά=|ψωμεν τὸν νόρθημα τῆς ἀγίας μονῆς τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ 3
 Χρισ⁹⁹, μὲ ἐδι=|καῖς μας ταῖς βαφαῖς, κ(αί) τὰ λάδια, κ(αί) ἰδικόν τους 4
 τὸ ψωμί, διὰ γρό=|σία 25: ἦτοι γρόσια εἴκοσι πέντε λιπὸν ὑποσχό- 5
 μεθα ὅτι νὰ βάλω=|μεν τὴν ἐπιμέλειαν, καθὼς ζητεῖ ὁ τόπος, κ(αί) ἡ 6
 τέχνη, νὰ γένη ἡ ἱεραία κα|θὼς πρέπει, καὶ οὕτω νὰ ἔχωμεν νὰ πά- 7
 ρωμεν τὰ 25: γρόσια ἀπὸ τὸν ἡ=|θέντα κύρ πα²: Σημεῶν εἰδὲ ἐξ 8
 ἐναντίας καὶ δὲν ἀρέσῃ, ἦθελε φανῆ | σφαλτὴ ἡ τέχνη μας, νὰ μὴ 9
 πάρωμεν, οὐδὲ νὰ ζητήσωμεν τίποτα διὰ | τοῦτο καὶ τὴν παρούσαν 10
 ὁμολογίαν μας ἐγραψαμεν, καὶ τὴν ἐδόκαμεν τῶ | εἰρημένῳ κυρίῳ πα²: 11
 Σημεῶν, εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ ἔσω εἰς ἐνδειξιν :—

< 1784 : δικτωμβρί⁹⁹ 12 : Σαγούς :—

> Δημήτρι[ο]ς Ζούνης, Καλαρίτης, κ(αί) ἱεροιογράφος βεβαίῳ ὡς
 ἄνωθεν :—

¹ = παπῶ.

ΚΖ'.

[Γράμμα, δι' οὗ παραχωρεῖται τὸ ἐρημιωθῆν μοιρίδιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μετεώρου εἰς τὴν μοιρίν Ὑσσαρτιῆς τῶν Μετεώρων πρὸς οἰκισίμ τῶν ἀσκηθέντων πατέρων αὐτῆς.]

(Ἐναπόκειται τὸ γράμμα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς μονῆς Βαρλαάμ, γεγραμμένον ἐπὶ μονογράφῳ χάρτι. — Ἔδοκα εἰς τὸ γράμμα τῆτο κατατάσσον τὸ ἀρχαῖον τῆς προμημονευθείσης μονῆς ἀριθμὸν 27).

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικῶς γράματος γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ μυροβλύτου, τὸ ἐπάνω τῆς μονῆς τῆς εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ὑσσαρτιῆς τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ πέτρας κεῖμενον, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ἦν προσηλωμένον ἀπὸ τῶν ἀοιδίμων αὐτοῦ κτητόρων τῶ κατὰ καιροὺς θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Σταγῶν, ὡς ἔχειν τὴν ἐπ' αὐτὸ πρόνοιαν κ(αι) κηδεμονίαν μετὰ χροῦ(ων) δ' ἱκανῶν πατάσιν ἐρημιωθῆν κ(αι) ὑστατηθῆν τῶν ἐνασκουμένων πατέρων, ἐπισκέπτετο κ(αι) ἐξουσιάζετο ὑπὸ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Βαρλαάμ, κ(αι) ἦν ὅλας αὐτοῖς ὑπερούσιον· ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς καθ' ἡμῶν ἔτεσιν ἡ διακληρηθεῖσα ἱερὰ μονὴ τῆς Ὑσσαρτιῆς ἐχώρει εἰς βελτίωσιν κ(αι) ἀβξῆσιν ἔντε τοῖς κτήμασι κ(αι) τῶ πληθυσμῷ τῶν πατέρων, κ(αι) οὐκ εἶχον χωρηθῆναι οἱ ἐν αὐτῇ ἀσκούμενοι, κ(αι) ἀβλίζεσθαι διὰ τὸ στενὸν κ(αι) ἀνευρέχωρον τοῦ τόπου, οὐδὲ κέλλας ἐμπήξαι, κ(αι) ἄλλα ἀναγκαῖα σκηνώματα, ἐδεήθησαν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, κ(αι) τῶν ὁσιωτάτων πατέρων τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Βαρλαάμ ὅπως ἐπιδοθῆ αὐτοῖς τὸ ἐρημιωθῆν μοναστήριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ὡς πλατέος ὄντος τοῦ λίθου αὐτοῦ κ(αι) εὐρυχώρου, πρὸς δ' ἀνελεθόντες οἰκοδομήσωσι κέλλας κ(αι) ἄλλα χρειώδη αὐτοῖς οἰκητήρια. ἔνθετοι ἡμεῖς μετὰ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Βαρλαάμ ἐγκρίνοντες εὐλογον τὴν δέησιν αὐτῶν δεδώκαμεν τὸ αὐτὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῖς ὁσιωτάτοις πατράσι τοῖς ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὑσσαρτιῆς ἔχειν αὐτὸ εἰς οἰκουρίαν κ(αι) ἐπιμο-

νήν, ἐπὶ τοιαύτῃ ὁμοῦ συμφωνίᾳ, ἐφ' ἣ ἔχοισιν ὁμόνοιαν κ(αι) σύμπνοιαν τοῖς Βαρλαάμταις, κ(αι) ὑπήκοιεν αὐτοῖς εἰς τὰ ὅσα εὐλογα κ(αι) ψυχωφελῆ, ἀφωρῶντες ὡς ἐπὶ τύπον τὴν ἐκείνου ἐνάρετον κ(αι) χριστομίμητον διαγωγὴν, κ(αι) μηδέποτε ψυχρανθῆναι μετ' αὐτῶν ἢ χριστολογηθῆναι, ἢ ἀγωγὴν τινὰ κινήσαι κατ' αὐτῶν ἐπὶ ἰδιοποιήσει δῆθεν ὑποστατικοῦ τινος χωραφίου, ἢ μύλωνος ἄτε μηδενός τινος πράγματος οὔτε ἐθρεθέντος, οὔτε ἀπυδειχθέντος εἶναι ἰδίων κτήμα τῆς αὐτῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Διὸ κ(αι) ἐγένετο τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν γράμμα, ἐπιβεβαιώσῃ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, κ(αι) ὑπογραφαῖς τῶν ὁσιωτάτων πατέρων τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς Ὑσσαρτιῆς κατασφραλισθῆν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν σφραγίδι μένειν εἰς μνήμην αἰδίων: Σ< σπππ⁹ μαρτίω κσ⁹

† Ὁ Σταγῶν βεβαίσι

Σημεῖον Ἱερομοναχὸς ἡγουμένος τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς ἡσσαρτιῆς.

Ἐν Μετεώροις, 1909.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΝΣ

ΕΠΙΛΟΓΕΩΤΕΡΑ

- Σελ. 289, στίχ. 9 ἀντὶ: ὁ η τ ὄ ν, γράφει: ὁ η τ ὄ ν,
 » 244, στίχ. 10 μετὰ τὴν λέξιν: ξυνορίδος θές κόμμα.
 » 253, στίχ. 22 ἀντὶ: καὶ ν ἢ γν ὠ μ ἢ καὶ β ο υ λ ἢ γράφει: κοινῇ γν ὠ μ ἢ καὶ β ο υ λ ἢ
 » 255, ἐν ὑποσημειώσει 7, ἀντὶ τοῦ: σ. 251 ἐν ὑποσημειώσει 5 γράφει: σ. 251 ἐν ὑποσημειώσει 7.
 » 260, ἐν ὑποσημειώσει 4, ἀντὶ: Κ: ἔχομεν γράφει: Κ: ἔχομεν
 » 280, ἐν ὑποσημειώσει 5, ἀντὶ: Κ: περιόδων γράφει: Κ: περιόδων (δῆλον δὲ διεγράφη ὁ ἐπὶ τοῦ σ κατ' ἀρχῆς ἐπιτεθεὶς τόνος).
 » 278, στίχ. 16 ἀντὶ: Γ'α γράφει: Γ'α

- Σελ. 273, στίχ. 25 ἀντί: Φίλαδελφίνῳ(ς) γράφει: Φίλαδελφίνῳ(ς)
 » 274, στίχ. 11 ἀντί: πρὸς δ γράφει: πρὸς τὸ
 » 276, στίχ. 18 ἀντί: Μετεώ- γράφει: Μετεώρου
 » 279, στίχ. 19 ἀντί: ἐπαρχί γράφει: ἐπαρχία
 » 279, στίχ. 28 ἀντί: ἡμιν γράφει: ἡμῶν
 » 279, στίχ. 27 ἀντί: ἀγί γράφει: ἀγία
 » 280, στίχ. 11 ἀντί: παθόμεν γράφει: παθόμενον
 » 281, στίχ. 12 ἀντί: κ(αί) ου γράφει: κ(αί) οι
 » 282, στίχ. 19 ἀντί: πανομοιότηπως γράφει: πανομοιότηπως
 » 284, στίχ. 11 ἀντί: κυρῶσαι γράφει: κυρῶσαι
 » 288, στίχ. 15 ἀντί: ἀριθ. 27 γράφει: ἀριθ. 28
 » 315, στίχ. 1 ἀντί: ΚΓ γράφει: ΚΛ'

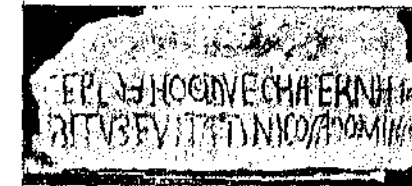
Ἐν τῷ δὲ ἀντιτύπῳ πάρεσθρησαν καὶ τὰ ἑξῆς τυπογραφικὰ ἀβλεπήματα, ἕνεκα ἐπανορθωτέα:

- Σελ. 271, στίχ. 18 ἀντί: ευναριθμον γράφει: ευναριθμον
 » 271, στίχ. 20 ἀντί: κ(α)τ(ά) γράφει: κ(α)τ(ά)
 » 271, στίχ. 20-21 ἀντί: βιοῦντα γράφει: βίοντα
 » 271, στίχ. 25 ἀντί: ἦνπερ γράφει: ἦνπερ
 » 271, στίχ. 26 ἀντί: ὑπέρυρα γράφει: ὑπέρυρα
 » 272, στίχ. 14 ἀντί: ἀσοχία γράφει: ἀσοχία
 » 272, στίχ. 16 ἀντί: δόντα γράφει: δόντα
 » 272, στίχ. 21 ἀντί: μονασηρίω γράφει: μονασηρίω
 » 273, στίχ. 4 ἀντί: ἀπαιτήση γράφει: ἀπαιτήση
 » 273, στίχ. 6 ἀντί: ἀψαυσαπέλωσ(ιν) γράφει: ἀψαυσαπέλωσ(ιν)
 » 273, στίχ. 11 ἀντί: αἰδεσῖμωτάτω γράφει: αἰδεσῖμωτάτω
 » 277, στίχ. 23 ἀντί: ἐσάλ(η) γράφει: ἐσάλ(η)
 » 280, στίχ. 3 ἀντί: μετάνοι(αν) γράφει: μετάνοιαν
 » 282, στίχ. 16 ἀντί: Ἰερομο(να)χ(ος) γράφει: Ἰερομο(να)χ(ος)
 » 298, στίχ. 16 ἀντί: θεοφρουρήτων γράφει: θεοφρουρήτων
 » 304, στίχ. 15-16 ἀντί: Ἰερομο-|| ἀχους γράφει: Ἰερομο-|| ἀχους

N. A. B.

ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΔΡΟΥ¹

1) Ἐπὶ θραύσματος λευκοῦ μαρμάρου (0,40×0,18×0,20), ἀγνωστον πόθεν ἐκτελισθέντος, πρὸ ἐτῶν δὲ περιελθόντος εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἱατροῦ Γ. Πούμπουρα, ὑφ' οὗ καὶ ἐδωρήθη εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν, ἡ ἑξῆς λατινικὴ ἐπιγραφή τῶν τελευταίων τῆς ἐνετοκρατίας (;) χρόνων:

ἐν μεταγραφῇ δέ:

Teplus . hoc . due . Chaterine . habitus . fuit . a . d Nicolao Camilla . 1575 .

ἦτοι: Ὁ ναὸς (templum) οὗτος ὑπῆρξεν ὁ τάφος (habitus) δύο Αἰκατερινῶν ὑπὸ τοῦ κυρίου (domino) Νικολάου Καμίλλα, 1575.

Σημειωτέα ταῦτα ὅτι ἡ ἐπιγραφή δὲν εἶνε ἀποκακρωμένη ἀριστερά, ἢ προσηγουμένη δηλαδὴ τῆς λέξεως Teplus τελεία στιγμή εὐρίσκειται ὅπως ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς, πρὸς τὴν προσηγουμένην στιγμήν τοῦ ἔτους 1575.

2) Πλάξιμα μάρου ὑποκαίτου (0,96×0,20×0,10) δεξιὰ ὀλίγον(;) ἀποκακρωμένη, ἐξετελισθὴ φαίνεται ἐκ τινος ναοῦ τιμωμένου εἰς ὄνομα

¹ Μόνον κατ' ἀνάγκην τὰς 4 ἐνταῦθα δημοσιευμένους ἐπιγραφάς, ἀποκειμένους δὲ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ Ἄνδρου, ἀπέσπασα τῆς ὄλης μου συλλογῆς τῶν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν Ἄνδρου.

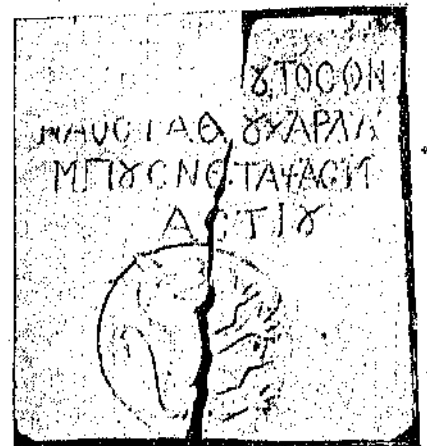
τοῦ ἀγ. Γεωργίου, οὗ πάντως δ' ἀπετέλει τὸ ὑπέρθυρον ὕψος γραμμάτων 0,03. Μᾶλλον δεξιὰ, ὡς ἐδηλώθη καὶ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ κοιτανάγλυπτος ἐν κύκλῳ σταυρὸς ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου τὰ γράμματα IC - XC = Ἰησοῦς Χριστός.

· ΤΟΙΣΜΟΧΘΗCΑCΙΝΟΛΗ·ΙΑΘΕCΕΙ IC | XC ΚΑΙΑ
 ΧΡΙCΘΓΕΩΡΓΙΕΠΙΤΗΝΑΝΩ 16 | 13
 ΤΥΤΩΝΠΡΕCΒΕΙΑΝΠΟΕΙΠΡΟC

ἐν μεταγραφῇ δέ:

Τοῖς μοχθήσασιν ὅλη διαθήσει
 Χριστοῦ, Γεώργιε, ἐπὶ τὴν ἄνω
 τούτων πρεσβείαν ποίει πρὸς
 καὶ ἀ. . . .
 Ἡ χρονολογία = 1613

3) Πλάξ μαρμάρου, ἀγνώστου προελεύσεως, (0,40 × 0,37 × 0,04), θραυσθεῖσα ἴσως κατὰ τὴν μεταφορὰν εἰς δύο, ἀποκεκομμένη δὲ ἀριστερὰ ἄνω, περιέχει τὴν ἐξῆς κτητορικὴν ἐπιγραφὴν (ὑψ. γραμ. 0,03):

ἐν μεταγραφῇ καὶ συμπληρώσει:

[Ἀνηγέρθη] οὗτος ὁ ν
 ναὸς τ(οῦ) ἀ(γίου) ἐ(νδόξ)ου Χαρ(α)λά
 μπου ἐν ἐτ(ε)σ(;) αἴφ(α) σ(;) μ
 αργίου.
 6)

4) Πλάξ μαρμάρου, ἀγνώστου προελεύσεως, (1,8 × 0,66 × 0,03), θραυσθεῖσα εἰς τρία κατὰ τὴν μεταφορὰν ἴσως, φέρει ἐν τῷ μέσῳ ἀναγεγλυμμένον θυρεὸν ἐκατέρωθεν δ' αὐτοῦ δύο ἀνάγλυπτα δένδρα μετ' ἀνθέων ἄνω δεξιὰ ἢ ἐξῆς ἐπιγραφή (ὑψ. γραμ. 0,05):

ΟΚΤΟΒΡΙΒ Ι²
 ΕΝΕΞΟΔΡΡΦΦΥ
 ΤΥΤΟΝΑΡΓΑCΤΥΡΕΟΝ
 1771

ἐν μεταγραφῇ δέ:

Ὀκτωβρίου 12
 ἐν ἐξόδου ρουφύ
 τυ τὸν ἀργαστυρέον
 1771.

Εἶνε δὲ πάντως τὸ ρουφύτυ = σύλλογος ἢ σύνδεσμος, τὸ ἀργαστυρέον δὲ = τῶν κυρίων τῶν ἐργαστηρίων.

Ἐν Ἄνδρῳ.

Ι. Κ. ΒΟΓΙΑΤΖΙΑΔΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ
ΛΕΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ
LEONIS ET CONSTANTINI
CUM APPENDICE
EDIDIT
ANTONIUS B. MONFERRATIUS
ATHENIS 1889

Σελ. 23: μήτε πένητος μεταφρονεῖν μήτε δυνάστην . . . .
εἴαν ἀνεξέλεγκτον.

Νομίζω ὅτι ἀρχήθεν ἐκεῖτο πένητος, ὃ συμφωνεῖ κατὰ τὸν ἀριθ-
μὸν τῆ ἀντιστοίχῃ δυνάστην.

Σελ. 4: ἀδικίας οἰδαμῶς ἐξαιρέσειν ἰσχύοντες.

Μάλλον ἐξαιρεῖν.

Σελ. 6: καὶ μετὰ τοῦτο, ἵνα διαμαρτύρηται αὐτῷ τὸ μέρος τῆς
κόρης τοῦ ποιῆσαι τὸν γάμον· καὶ εἰ μὲν καταδέξεται, **μολῶς εἶνεκεν**
ἐπεὶ ταύγε ἄδειαν ἔχειν τὴν κόρην ζευχθῆναι ἤτιμι βούλεται.

Ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ οὔτε τὸ μὲν λόγον τινὰ ἔχει οὐδεμιὰς ἀντι-
θέτου ὑποθέσεως ἐπακολουθούσης, οὔτε τὸ ἐπεὶ ταύγε.

Ἄλλ' ὁ Ἄτακος κῶδις δὲν ἔχει τὸ καλῶς εἶναι.

Κατὰ ταῦτα τὸ χωρίον μεταγραπτέον ὕδεν·

. . . καὶ εἰ μὴ καταδέξεται, **ἐπατάγε** ἄδειαν ἔχειν τὴν κόρην κ. τ. ε.

Τοῦ ἐπατάγε ἀποκατασταθέντος περιττὸν ὅλως τὸ παρὰ τῷ Za-
chariæ ἔκδοτε, ὅπερ εὐλόγως ὁ Ἕλληνας ἐκδότης ἀπεδοκίμασε.

Περὶ τινῶν χωρίων τῆς Ἐπιλογῆς Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου 337

Σελ. 13: ἵνα τῆς ἠνωμένης σαρῶς μιᾶς ἐν δυάδι προσώπων
σαρκῶς, τῆς συζυγίας νομοθετήσῃ τὸ ἀδιάζευκτον.

Γρ. ἵνα **διὰ** τῆς . . . σαρῶς τῆς συζυγίας νομοθετήσῃ τὸ ἀδιά-
ζευκτον.

Ἐὰν δὲ μετὰ τὸ σαρῶς κάμμα ὅλως περιττεύει μιᾶς οὐσῆς προτάσεως.

Σελ. 21: Ἐάν τις τελευτῶν δοῖσιν λεγάτα (ληγάτα), **μετὰ** τὴν
πρόσφορον προδήλως ἔξοδον ταῦτα διδόνθωσαν καὶ μὴ ἔχειν ἄδειαν
τὸν κληρονόμον εἰς ἑτέραν πρόφρασιν τὸ ἐαθὲν λεγάτον (ληγάτον;) ἔξο-
διάζειν

Γρ. κατὰ τὴν πρόσφορον . . . ἔξοδον

Σελ. 27: εἴαν ἀρραβῶν ἐν οἰκότητι συναλλάγματι δοθῆ, ὡς
ἀπελοῦς ὄντος τοῦ συναλλάγματος, ἐξ ἀγνωμοσύνης μὲν τοῦ δεδωκότος
ἐν κέρδει γενέσθω τοῦ λαβόντος ὁ δοθεὶς ἀρραβῶν, ἐκ διαστροφῆς δὲ
τοῦ δεξαμένου . . . ἀναδιδόνθω μετὰ καὶ ἄλλου τοσοῦτου τῆ δεδωκότι
αὐτόν.

Ὁ νοῦς εἶναι: εἴαν δοθῆ ἀρραβῶν, εἴαν τὸ συναλλάγμα, οὐ ἔνεκα
ἐδόθη, μὴ ἐκτελεσθῆ, εἴαν μὲν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ δεδωκότος, ὁ ἀρρα-
βῶν δὲν ἀποδίδεται, εἴαν δὲ ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ λαβόντος ἀποδίδεται
τὸ διπλάσιον. Ἡ μετοχὴ ἄρα ὄντος εἶναι ὑποθετικὴ, ὃ δὲ πρὸ ταύτης
ὡς ὅλως περιττεύει.

Σελ. 29: διὰ δὲ περιποιούμενον αὐτοῖς κέρδιος κ. τ. ε.

Γ. τὸ δὲ περιποιούμενον κ. τ. ε.

Σελ. 30: Ἐάν τις . . . παραθήκην παραθήκαί τινα, καὶ
συμβῆ τὸν ταύτην παραλαμβάνοντα ἀρνήσασθαι ζητουμένου τοῦ κεφα-
λαίου, . . . ἐς τὸ διπλάσιον ἀποδιδόντω, . . . εἰ δὲ καὶ **δεήσει**
συμφορὰν τινα . . . ἐπελθεῖν αὐτῷ καὶ σὺν τοῖς ἰδίοις ἀπολέσθαι
κῆκεῖνα, . . . ἀνέγκλητον τὸν τὴν τοιαύτην παρακαταθήκην (ὁ Α.
ὀρθῶς **παραθήκην**) ἐσχηκότα φυλαττέσθωσαν.

Γρ. εἰ δὲ καὶ δεήσει ἢ εἰ δὲ **κκτκδεΐξει** (ὁ τὴν παρακαταθήκην
λαβών) ἀντὶ τοῦ εἰ δὲ καὶ δεήσει

Σελ. 23 : μὴ δυναμένων . . . μετάμελον μετὰ τὴν μισθώσιν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ προτίθεσθαι, ἐὰν ἐκ συμφώνου περὶ τούτου ὀνομαστί ἀπετάξωτο.

Ἐὰν ρητῶς ἐν τῇ μισθώσει συνεφωνήθη νὰ μὴ ἔχη μήτε ὁ μισθώσας, μήτε ὁ μισθωσάμενος τὸ τῆς ἐντὸς ἐνιαυτοῦ μεταμελείας δικαίωμα, οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη νὰ κυρώσῃ τὴν συμφωνίαν ταύτην ὁ νόμος, ἵνα δυνηθῇ αὕτη νὰ πραγματοποιηθῇ. Τότε μόνον εἶχε λόγον ὁ νόμος, ἐὰν τοιοῦτον τι μὴ ἦτο ἐν τῇ μισθώσει μήτε ἐπιτετραμμένον μήτε ἀπήγορευμένον. Διὸ δὲ περὶ οὗ νῦν πρόκειται νόμος ἐπιτρέπει τὴν μεταμέλειαν, ἐὰν μὴ συνεφωνήθη ἐν τῇ μισθώσει ρητῶς (= ὀνομαστί) νὰ μὴ ἐγχωρῇ τοιαύτη μεταμέλεια. Μεταγραπτέον ἄρα (ἐξαλειφθέντος τοῦ μὴ) δυναμένων μετάμελον . . . προτίθεσθαι, ἐὰν μὴ ἐκ συμφώνου περὶ τούτου . . . ἀπετάξωτο

Σελ. 42 : Ὁ ἱερεὺς . . . ἐν λιτῇ τύπαι ἐπιχειρῶν τυπτόμενος ἐξοριζέσθω.

Περὶ τοῦ ἀπλῶς ἐπιχειροῦντος τύπαι ἀστηρότατα προνοεῖ ὁ νόμος, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ τύπτοντος οὐδὲν λέγει. Ἐπειτα ὁ Α ἔχει ἱερῶς. Τοῦτο ἄρα ἐγκρίναντες ἐκβάλλομεν τὸ τύπαι καὶ ἐξομεν κάλλιστον διανόημα τόδε.

Ὁ ἱερεὺς . . . ἐν λιτῇ ἐπιχειρῶν, τυπτόμενος ἐξοριζέσθω.

Τ. ἔ. Ὁ χειροδικῶν κατὰ ἱερέως τυπτόμενος ἐξοριζέσθω. Δικαιότατα!

Αὐτ. Ἐπαινετός ὁ ἐκδότης, διότι ἐτήρησε τὸ παραδεδομένον: εἰ δὲ μοι ἀλλοτρίον τι ἐπῆρε, ἀνθ' οὗ ὁ Zachariae ἐξέδωκεν ἀπῆρε!

Σελ. 45 : πρὸς γάμον τὸ δοκεῖν ἀγόμενος τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου . . . βαπτίσματος . . . σύντεκνον, . . . τῆ τῶν μοιχῶν ποινῇ καθυποβαλλέσθω.

Ἴσως γρ: τῷ δοκεῖν, τ. ἔ. καὶ αὐτὸς νομίζων τὴν νόμφην σύντεκνον ἑαυτοῦ.

Σελ. 50 : ἐν οἷα δ' ἂν αἰτία συκοφαντῶσι

Περὶ τινῶν χωρίων τῆς Ἐκλογῆς Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου 390

Ὁ Zachariae ἐξέδωκε οἷα δὴ τινι . . . συκοφαντήσουσι. Ἄλλ' ἢ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοῦ ἐκδότης προκρίθετα γραφῇ ἐν οἷα δ' ἂν . . . συκοφαντῶσι, ἐὰν μόνον ἀντὶ τοῦ δ' τεθῇ ἄν, ἔξει κάλλιστα.

Σελ. 51 : φυλάξασθαι

Ὁρθότερον μὲν εἶναι τὸ ἐν τῷ Α κείμενον φυλάξαι. Ἄλλ' ἴσως καὶ ὁ Ἑλληνοῦ ἐκδότης ὀρθῶς ἐτήρησε τὸ φυλάξασθαι, διότι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς δε τῆς συλλογῆς κατ' αὐτὸν τὸν Α κώδικα κεῖται τὸ μέσον ἐνθα τις τὸ ἐνεργητικὸν προσεδόκα, ὡς οἶον σελ. 34. ὁ δὲ ἀισχρότητα τῆς συγκλήτου ἀποκηθίσει καὶ μὴ ἀποκαταστάς . . . οὔτε δικάζεσθαι οὔτε μαρτυρεῖ ἀντὶ τοῦ δικάζει, ὡς περὶ καὶ ὁ κοινὸς νοῦς διδάσκει καὶ τὸ Λατινικὸν πρότυπον non putat ei permittendum, qui propter turpitudinem senatu motus nec restitutus est iudicare vel resimonium dicere quia lex . . . vetat τ. 38: διὸ κεῖται: ἐκλαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ ἐκλαμβίνοντος, ὅπερ ἀλλαχοῦ (ὡς οἶον σελ. 42) κεῖται

Σελ. 47 : ἀποδέχομαι τὴν τοῦ ἐκδότης γραφὴν τρισκαιδεκάτου (τρειςκαιδεκάτου;) χρόνου ἀντὶ τῆς παρὰ Zachariae τρισκαιδεκατοῦς. Διότι ἐνταῦθα τὸ χρόνου κεῖται κατὰ τὴν δημώδη χρῆσιν ἀντὶ τοῦ ἔτους.

Σελ. 59—60 : Καὶ ὅτε δὲ πολλοὶ ἄμα στρατιῶται συμπενήσωσιν εἰς ἀποπὸν τι ἢ λεγεὼν αὐτῶν ἀτονίση, ἀποστρατεύεσθαι εἰσθῆσαι.

Τὸ χωρίον ταῦτα εἶναι χαριέστατον παράδειγμα Βυζαντιακῆς μεταφράσεως. Τὸ πρότυπον, ἐξ οὗ εἶναι εἰλημμένον, εἶναι Dig. XLIX, 16,3,21, ἐνθα κεῖται et cum multi milites in aliquod flagitium conspirant, vel si legio deficiat, avocari militia solent. Τὸ deficere ἐνταῦθα σημαίνει ἀφίστασθαι, ἀτακτεῖν. Ἄλλὰ τὸ αὐτὸ ῥῆμα σημαίνει καὶ λιποψυχεῖν, λιποθυμεῖν, ἀτνεῖν κ.τ.λ. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἐρμηνείαν ἢ μόνην ἢ σὺν τῇ προτέρᾳ ἐν τῷ λατινικῷ αὐτοῦ γλωσσάρῳ εὐρὴν ὁ τῆς προκειμένης συλλογῆς συντάκτης ἠλλήγησε τὸ deficiant ἀτονίση (ἀτονήση;) οὐδὲν τῆς ἐννοίας φροντίσας.

Σελ. 62 : Εἰ δὲ κατὰ οἶκτον ἀπολέσωσι τὰ πρόσωπα, ἐκπίπτουσι τῆς στρατείας.

Μικρὸν ἀνωτέρω ὀρθῶς ἐλέχθη: Ἐὰν τινες φυλάττωσι πρόσωπα καὶ κατὰ βραθυμίαν ἀπολέσωσιν αὐτά. Διότι ἐκ βραθυμίας δύναται τις

νά ἀπολέσῃ τι. Ἄλλ' ἐν τῇ προκειμένῃ χωρίῳ ὁ φύλαξ δὲν ραθυμεί ἀλλ' ἐκὼν ἐξ οἴκτου ἀνέχεται νά ἐκφύγῃ τὸ φυλαττόμενον. Περὶ τῶν τοιούτων λοιπὸν φυλάκων δὲν ἀρμόζει τὸ ἀπολέσσωσι ἀλλὰ τὸ ἀπολύσωσι. Τοῦτο κυροῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀττινικοῦ κειμένου (Dig. XLVIII, 3, 14), ἐνθα (§ 2) κεῖται: Qui si negligentia amiserint pro modo culpae vel castigantur vel militiam mutant . . . Nam si miseratione custodiae quis dimiserit, militiam mutat, ἐνθα τὸ μὲν amittere σημαίνει ἀπολλύναι, τὸ δὲ cimmittere ἀπολύειν.

Σελ. 63 : οἱ στρατιῶται οὔτε διοικηταὶ οὔτε μισθῶτοί αὐτὲ ἐγγυηταὶ . . . γίνονται.

Γρ : μισθῶταί.

Σελ. 67 : Οἱ ἀποστῆται καὶ θυσίας καὶ ναοὺς ποιοῦντες κατηγορησθῶσαν ἀπὸ παντὸς προσώπου· καὶ εἰ μὲν ὑπὸ ἑλλήνων χριστιανοὶ ἐγένοντο . . . τῇ ἐσχάτῃ ὑπόκεινται τιμωρίᾳ.

Γρ : ὑπὸ παντὸς καὶ ἀπὸ ἑλλήνων.

Σελ. 70 : Οἱ ἐπὶ τῇ ἐκτιρώσει παρέχοντες πόμα ἢ ἐρωτικὸν, ἢ καὶ μὴ, κατὰ δόλον τοῦτο ποιοῦσι· ἐπειδὴ μάκιστόν ἐστι τὸ ὑπόδειγμα, . . . μετέλλη παραδίδονται κ.τ.έ.

Γρ. Οἱ . . . παρέχοντες . . . ἐρωτικὸν, εἰ καὶ μὴ κατὰ δόλον τοῦτο ποιοῦσι, ἐπειδὴ μάκιστόν ἐστι τὸ ὑπόδειγμα, . . . παραδίδονται. Ὅθτι καὶ τὸ Δαττινικὸν πρότυπον (Dig. XLVIII' 19, 38 § 5) : qui abortionis aut amatorium poculum dant, etsi dolo non faciunt, tamen, quia mali exempli res est, . . . in metallum . . . relegantur.

Σελ. 71 : Ὁ ποιῶν τι πρὸς τὸ διαστρέψαι τοὺς ἀπλουστέρους εἰς τὸ περὶ τὸ θεῖον θρησκείαν ἐξορίζεται.

Γρ : Εἰς τὰ περὶ τὴν θεῖαν θρησκείαν

Ὡς πᾶς τις βλέπει ἐλάχιστά εἰσι τὰ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ χωρία, ἅτινα παρέσχον ἡμῖν ἐνδόσιμον εἰς κριτικὰ σταχυολογήματα. Τοῦτου αἰτία ἡ τοῦ λογιωτάτου ἐκδότου κ.Α. Μομφερράτου σύντονος καὶ δεξιὰ περὶ τὸ κείμενον ἐργασία, ἣτις ἐλάχιστά κατέλιπε τοῖς μετ' αὐτὸν ἐν τῇ κειμένῃ τούτῃ διατριβῆσιν καλαμάσθαι.

Σ. ΒΑΣΗΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΑΧΛΙΚΗ

Τὰ εἰς δημόδιον Κρητικὴν διάλεκτον γεγραμμένα ποιήματα τοῦ Σαχλικῆ τὰ ἐπιγραφόμενα «Γραφαὶ καὶ στίχοι καὶ ἐρμηνεῖαι (ἔτι καὶ ἀφηγήσεις) κυροῦ Στεφάνου τοῦ Σαχλικῆ» ἐδημοσίευσαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκ κωδικῶν τῶν Παρισίων (Parisinus 2909) καὶ τοῦ Μομπελλιῆ (Montepessulanus 409) ὁ Legrand¹ καὶ ὁ Wagner.² Κατὰ δὲ τὸ 1896 ὁ ἐν Ὀδησσῶ καθηγητῆς κ. Συνόδης Παπαδημητρίου³ ἐξέδωκεν ἐκ κώδικος Νεαπόλεως (Neapolitanus III Aa. 9) τὸ ἕτερον τῶν ποιημάτων τοῦ Σαχλικῆ λίαν παραλλάσσον τῆς προηγουμένης ἐκδόσεως καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀφηγήσεις παράξενος τοῦ ταπεινοῦ Σαχλικῆ»,³ συγχρόνως δὲ συνῆψε καὶ ἐξαιρετικὴν ἐργασίαν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Σαχλικῆ, καὶ ἕμια προῆβη καὶ εἰς πολλὰς καὶ καλὰς διορθώσεις εἰς αὐτά.

Πάλιν ὅμως ἔμειναν πολλὰ χωρία τῶν ποιημάτων σκοτεινὰ καὶ ἐφθαρμένα. Στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ἀκριβεστερας γνώσεως τοῦ κρητικοῦ ἰδιώματος, (μητρικῆς μου γλώσσης,) προτείνω τὰς ἀκολουθοῦσας διορθώσεις.

Ἐσχάτως ἐργαζόμενος ἐπὶ τῶν διορθώσεων ταύτων ἐδημοσίευσά

¹ E. Legrand, Collection de monum. vol. 15 Paris 1871 καὶ Annuaire de l'Association pour l'encour. des Et. Gr. vol. 5 (1871) 201-242.

² G. Wagner, Carmina graeca medii aevi, Lipsiae 1874 σελ. 62-105.

³ Σ. Παπαδημητρίου «Στέφανος Σαχλικῆς καὶ τὸ ποίημα αὐτοῦ. Ἀφηγήσεις παράξενος». Ἐν Ὀδησσῶ 1896 (ρωσιστί).—Περὶ ὅλων τῶν ἐκδόσεων ἰδὲ K. Krumbacher, Gesch. d. byz. Lit. 1897 σελ. 815-816.

δύο ἀποσπάσματα τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἐν μὲν εἰς τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Κρητικὸς Λαὸς» (φυλ. 1. Μάιος 1909), ἕτερον δὲ εἰς τὸ περιοδικὸν τῶν Ἀθηνῶν «Παναθηναϊα» (Τόμ. ΙΗ', 1909, σελ. 177-180), ὅπου προσέβην εἰς ἀρκετὰς διορθώσεις. Ἐν τῇ παρόντι ἀπόφω περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ διορθώσεις μου εἰς ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Σαχλίτη.

Ἐκδόσεις Wagner I (καὶ Legrand),

στιχ. 3: καὶ ὅσα σὲ διάτασσα, πολλ' ὀλίγα καταπιύσας.

Ἡ ἔννοια ἐδοδοῦται ἂν γραφῇ οὕτως:

καὶ ὅσα σὲ διάτασσα πολλὰ, ὀλίγα καταπιύσας.

Μετὰ τὸν στίχον 7 ὁ Wagner νομίζει ὅτι ἐξέπεσαν εἰς στίχος. Ἀλλὰ ἡ ἔννοια εἶναι πλήρης, τὸ δὲ ὅτι στίχος 7 μένει ἄνευ στίχου ἀντιστίχου ὁμοιοκαταληκτοῦ δὲν σημαίνει ἐξ ἁκαντος ὅτι λείπει στίχος, διότι πολλαχοῦ τῶν ποιημάτων τοῦ Σαχλίτη εὐρίσκονται τοιοῦτοι ἀποτελείς στίχοι.

στ. 8: ποῦλά πειόμνα. Γράφε πάντοτε: πειούμνα.

στ. 9: καὶ τοῦ Στρομπόλι τὰ βουνά σὰν κάμπον νὰ τὰ φτιάσω

Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι *στρουμπόλλοι* (M), τὰ *στρουμπόλλικα* (P). Τὸ ὄρος, κείμενον δυτικῶς τοῦ Χιάνδακος, ἐλέγετο ἐπὶ Ἑνετῶν καὶ λέγεται καὶ μέχρι σήμερον *Στρούμπουλις* (γεν. τοῦ *Στρούμπουλου*), οὕτω δὲ εὐφραίνεται δις καὶ εἰς τὴν συνθήκην Ἀλεξίου Καλλέργη.¹ Ἀντὶ τοῦ *φτιάσω* τὸ χειρόγραφον P ἔχει *πτιάσω*. Ἀλλὰ τὸ ῥῆμα αὐτὸ *φτιάρω* ἢ *πτιάρω* εἶναι ἀχρηστον, ὡς πιστεύω, εἰς τὸ κρητικὸν ἴδιωμα, ἀνεῖ αὐτοῦ δὲ λέγεται συχνότατα *σάζω* καὶ *σιάζω*² (ἐκ τοῦ *ἴσος* καὶ *ἴσιος*). Διὰ ταῦτα ὁ στίχος γραπτέως οὕτω:

καὶ τοῦ Στρομπόλου τὰ βουνά σὰν κάμπον νὰ τὰ σιάσω.

¹ «Ἀθηναίς» τομ. ΙΑ' (190) σελ. 301 (σκέλα τοῦ Στρομπόλου) καὶ 310.

² Ἴδε Α. Γιάνναρη. Περὶ Ἑρωτοκρίτου, γλωσσάριον, καὶ Κρητικὰ ἔθνηματα (Kretas Volkslieder), γλωσσάριον, ἐν λέξει *σάζω* καὶ *σιάζω*.

: *μιασοῦ χαν*. Γράφε *μιασοῦ καν*, ὅπως ἔχει ὁ κώδικς P καὶ λέγεται καὶ μέχρι σήμερον.

: καὶ ἀπὸ τὸν ἕδην τοὺς νεκροὺς κολάζομαι νὰ γύρω

ὁρθὸν εἶναι *γείρω*, ὅπως προέτεινε καὶ ὁ Wagner ἀλλὰ δὲν τὸ. Τὸ σύνθετον *διαγείρω* (σήμερον *μαγείρω* - *μαγείρω*) εἶνε ἴστατον παρὰ τῇ Σαχλίτη.

: καὶ μούλας λέγω πέτασαι νὰ γύρωης εἰς τὰ ὕψη

: καὶ μούλας λέγω πέταξε νὰ γείρωης εἰς τὰ ὕψη

: καὶ τὸ φεγγάρι τοῦρανοῦ χαμαὶ ἔς τὴν γῆν νὰ κύψη

: καὶ τὸ φεγγάρι τοῦρανοῦ χάμαι ἔς τὴν γῆν νὰ σκύψη

ἴδιον πρέπει νὰ γραφῇ καὶ Wag. II στιχ. 600.

: δέντρον ροζιάριον καὶ κυρτὸν νὰ σιάσω μὲ τὰ λόγια

: δύναται νὰ λεχθῇ δέντρον ροζιάριον. Γράφε τὸν στίχον:

δέντρον ροζιάρικον κυρτὸν νὰ σιάσω μὲ τὰ λόγια

αἱ δὲ δένδρον ροζιάρικον τὸ δζῶδες τὸ ἔχον πολλοὺς ῥόζους (= υς).

23: καὶ ὡσὰν ἐτοῦτα δὲν θωρῶ ποτὲ νὰ συνοδεύσω

οὕτως οὐδὲν θωρῶ καὶ σὲν ποτὲ νὰ σοῦ παιδεύσω.

ἵενα νοῦν ἔχουσιν οἱ στίχοι αὐτοὶ, ὡς εἶναι γεγραμμένοι. Πι-
ῶτι διὰ νὰ ἀποτελεσθῇ ἔννοια πλήρης καὶ σαφῆς γραπτέως οὕτως:

καὶ ὡσὰν ἐτοῦτα δὲν θωρῶ ποτὲ νὰ σοῦ δεύσω

οὕτως οὐδὲν θωρῶ καὶ σὲν ποτὲ νὰ σὲ παιδεύσω.

καθὼς ὅσα προηγουμένως ἀπηρέθμισα εἶναι ἀδύνατα νὰ κω-
ω (δηλ. τὸ ταξίδιον εἰς Σάμιον ἄνευ ξύλου, τὸ μέτρον τῶν
, ἢ ἰσοπέδωσις τοῦ Στρομπόλου κ.τ.λ.) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
δύνατον νὰ σὲ παιδεύσω.

27: ἄμμ' ἐθυμοῦμαι Φρατζησκῆ, τὸ πῶς εἶσαι γενημένος

καὶ εἶσαι μεγάλου ἀνθρώπου υἱός, ἀκριβοαναθρεμμένος

Ὁ Πυρριωνὸς κώδιξ δὲν ἔχει τὸ τὸ καὶ ἀντὶ τοῦ γενημένος ἔχει γεν-
ναιολογημένος, τὸ ὁποῖον μᾶς ὑποδηλοῦ τὸ ὄρθον γεννημένος, ὅθεν
γραπτέον οἱ στίχοι ὡς ἑξῆς:

ἀμὲν θυμοῦμαι, Φρατζισοῦ, πῶς εἶσαι γεννημένος,
κ' εἶσαι μεγάλ' ἀνθρώπου γυῖος ἀκριβειανθεμημένος

31.: καὶ σένα πάλιν διαταγήν καὶ παιδεύειν νὰ γράψω

γρ.: καὶ σένα πάλιν διαταμοῦς καὶ παιδεψι νὰ γράψω

Τὸ ὄρθον διαταμοῦς ἔχει ὁ κώδιξ P. Ὁ ἀντιγραφεὺς ἠθέλησε νὰ
ἐξελληνίσῃ τὰ δημιώδη καὶ τὰ ξερθεῖεν.

36.: εἰ δὲ καὶ θύρης τα εἰς μεριὰν καὶ νὰ τὰ λησιμονήσης

γρ.: εἰ δὲ καὶ ρίξῃς τα εἰς μεριὰν καὶ τ' ἀπολησιμονήσης

37.: καὶ πάλιν εἰς τὰ πρότερα κακὰ ν' ἀποκηρήσης

γρ.: καὶ πάλιν 'ς τὰ πρωτότερα κακὰ ἀποκηρήσης.

55.: καὶ τῆς ἡμέρας τὴν τιμὴν νὰ τὴν ἀποκηρήσης.

Χρειαζόμεθα ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, ἦτοι γραπτέον:

καὶ τῆς ἡμέρας τὴν τιμὴν μὴν τὴν ἀποκηρήσης.

Κατὰ πρότον, ὡς φαίνεται, ἔξελεσε τὸ μὴν ἔνεκα τῆς προηγουμένης
συλλαβῆς τοῦ τιμὴν, ὕστερον δὲ προσετέθη τὸ νὰ.

62-62: Βλάπτει, κἀπτε, γράφει: Βλάπτει, κἀπτε

67: κλεφτικά, γράφει: κλέφτικα

72-73: τὴν νύχτα ὅπου προλατῆ ἄσχημα ροῦχα βάνει

'ς ταῖς ἀραμάδαις τῶν πορτῶν τὰ μάτια του νὰ βάνη

Γράφει ὡς ἑξῆς:

τὴ νύχτα ὅπου προλατῆ ἄσχημα ροῦχα κἀνει

'ς τοῖς ἀραμάδαις τῶ πορτῶ τὰ μάτια του νὰ βάνη

Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι ὁ θέλων ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ βλέπῃ διὰ τῶν
* ὄσμων τῶν θυρῶν φθεῖρει καὶ κηλιδοῖ τὰ φορέματά του. Ἀραμάδα

(καὶ χαραμάδα) ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀρῆς (=ἀραιός) σημαίνει τὴν ὄσμων,
τὴν σχισμὴν.

75: ἢ πᾶ 'ς τοὺς παρακαθισμοὺς γρ.: καὶ πᾶ 'ς τοὺς παρακαθισμοὺς

87: καὶ τάσσει το εἰς ἀνδραγαθιάν, 'ς τὴν παλαιάν του τσου-
βάχα

Οὐδεμίᾳ ἔννοια ἐξάγεται, διορθωτέον:

καὶ τάσσει το 'ς ἀνδραγαθιάν τὴν παλιοτσουτσουβάχα

ἦτοι θεωρεῖ μέγα κατόρθωμα ὅτι ἐγέλασε τὴν φανίην πολιτικὴν
(τὴν παλιοτσουτσουβάχα). Ὁ Παπαδημητρίου εἶχεν ὀρθῶς παρατη-
ρήσει ὅτι τσουτσουβάχα εἶναι τὸ νυκτόβιον πτηνὸν chiu-chiu-vache ὁ
Αἰγιοθήλας (Lin Caprimulgus Europaeus). Λέγεται δὲ ἐνταῦθα ὕβρι-
στικῶς, ὅπως περίπου σήμερον τὸ κοκκοβάγια

79: νὰ μηδὲν πάθη τίβοτας κὶ ἄλλον νὰ φοβερίζη

γράφει: γῆ' ἄλλον = ἢ ἄλλον.

92: ὁ πελελὸς 'ς τὰ σκοτεινὰ ἄδηλα νὰ θυμᾶται

γράφει: ὁ πελελὸς τὰ σκοτεινὰ ἄδηλα ἀνθυμᾶται

ἦτοι ὁ ἀνόητος ποθεῖ τὰ ἄδηλα τοῦ σκοτίους, δηλ. ἐπιτυχίας ἐρω-
τικὰς ἀλλὰ καὶ μεγάλους κινδύνους.

106: ὁποῦ γυρίζει σκοτεινὰ λαχάνει καὶ φορεῦγει

Τὸ ρῆμα πρέπει νὰ γραπῆ κατὰ τὸ Κορηϊκὸν ἰδίωμα λαχάνει.

108: ἢ νύχτα χάνει τὴν τιμὴν κ' ἢ μέρα τὴν ἐπαίρει

Πρόκειται περὶ τιμῆς τὴν ὁποῖαν φέρει ἢ ἡμέρα, χάνει δὲ ἢ νύξ.
δι' ὃ γραπτέον:

ἢ νύχτα χάνει τὴν τιμὴν κ' ἢ μέρα τὴν ἐφέρει (ἢ: τὴν

φέρνει)

ἢ ἰδέει ἐξερράσθη κατὰ σχῆμα πρωθύστερον.

121: ὅτι ὁποῦ τ' ἀγαποῦν αὐτὰ ταῖς ἀτυχεῖσιν δουλεύουν
 γρ.: ὅτι ὁπ' ἀγαποῦν αὐτὰ τῆς ἀτυχεῖσιν δουλεύουν

ἦτοι ὅσοι ἀγαποῦν τὰ ζάρια εἶναι δούλοι τῆς δυστυχίας

123: δὲν ἔχει κρῖσιτ ἢ τιμὴν ἄμμ' ἔνε ἄντροπιασμένος

ἀνευ διαταγῆς τινος γραπτέον χρῆσαι, ὅπως ἔχουσι καὶ οἱ κώδικες P. (χοῆσι), M. (χοῦσι), παραδιώρθωσε δὲ ὁ Legrand καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἐσφαλμένην διόρθωσιν καὶ οἱ ἄλλοι ἐκδόται, ἀγνοοῦντες ὅτι χρῆσις ἐν τῷ Κρητ. ἰδιώματι σημαίνει ἀξίαν, ὑπόληψιν, ἐπίμησιν. Ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης εὑρίθεται καὶ εἰς στίχ. 146:

θέλεις νὰ δῆς τὸν ζαριστὴν ἂν ἔν καὶ ἔχη χρῆσι

καὶ εἰς III (Παπαδημ.) 170:

ἄρχον τινὰ οὐδὲν θεωρεῖς ἄνθρωπον νῆχη χρῆσι

καὶ εἰς στίχ. 712:

κ' ἤλθισι κ' ἄλλες περισσὲς ὁποῦ δὲν ἔχουν χρῆσι

Ἐντεῦθεν καὶ ἄνθρωπος χρήσιμος εἶναι ὁ εὐπόλητος, ὁ χρηστός.

124: ἄλλοῦ ἐρημιᾶν ἐπεθυμᾷ, ἄλλοῦ θὲ νὰ πτωχάνη.

γρ.: ἄλλοῦ ἐρημιᾶν ἐπεθυμᾷ, ἄλλοῦ θὲ νὰ πτωχάνη

132: καὶ πεθυμᾷ κακότυχος γρ.: ὁ κακότυχος. Πολλὰ εἶναι τὰ παραδείγματα ὅπου ὁ Wagner παρέλιπε τὸ ἄρθρον, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ Παπαδημητρίου¹.

133: καὶ κείνος ἀπὸ τὴν πτωχεῖαν πολλὰ ν' ἀγανακτήσῃ.

γρ.: καὶ κείνος ἀπὸ τὴν πτωχεῖαν πολλὰ θα' γανατακτήσῃ.

135: καὶ παῖζει τὰ καὶ χρεῖ ὄνεται γρ. χρεώνεται, ὅπως πάντοτε λέγεται ἐκ τοῦ χρέος-χρεώνομαι.

139: μὲ τὴν χολὴν τοῦ παιγνιδιοῦ εἶναι θεραπευμένος.

γράφει τὸν Κρητικὸν τύπον θεραπαυμένος.

142: ὅταν κερδέσῃ ὁ ζαριστὴς ἔσ τὸν ἄμμοῦ τὰ σκορπίζει.

• Δὲν λέγεται σκορπίζω εἰς τὸν ἄμμον διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γράφωμεν ἔσ τὸν ἄμμοῦ τὰ σκορπίζει, ἢ καλῶτερον ἔσ τὸν ἄννεμοῦ τὰ σκορπίζει.

144-148: Οἱ τέσσαρες αὐτοὶ στίχοι διὰ νὰ ἀποτελέσωσιν ἔννοιαν καταληπτικὴν πρέπει νὰ γραφῶσιν ὡς ἑξῆς:

ὅτι τὰ κέρδεα γοργόν, ἐργήγορα τὰ χάνει,

καὶ γίνεται παντέρημος. Τέλεια νὰ φτωχάνη

θέλεις ἰδεῖν τὸν ζαριστὴν, κ' ἂν ἔν καὶ ἔχη χρῆσι.

κ' ἂν ἔχη πέμπυρα πολλὰ, κ' ἔχη λογάρι βροθόν.

150: κυλεῖ τι κακορρίζικος, καὶ δυνατὰ τ' ἀπτόθει.

γρ.: κυλεῖ τ' ὁ κακορρίζικος, κ' ἀδυνατὰ τ' ἀπτόθει.

155: ἀμιμὴ ὅταν χάνη ἀφίνουν τον κ' οὐδὲ τὸν ἀνεμοιάζου.

γρ.: ἄμ ὅταν χάνη ἀφίνουν τον κ' οὐδὲ τὸν ἀνεμοιάζου.

Τὸ ῥήμα εὑρίσκειται παρ' Ἐρωτοκρίτου πολλῶν π. χ. Α. 767.

οὐδὲ γράμα οὐδὲ σκυλιὰ οὐδ' ἄλογα ἀνεμοιάζει.

Καὶ σημαίνει δὲν φροντίζω δὲν σκέπτομαι, παραμελῶ. Συνήθως γράφεται ἀνεμοιάζω, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι πρέπει νὰ γράφηται ἀνεμοιάζω καὶ ὅτι γίνεται ἐκ τοῦ ἦμος, ὅπως καὶ τὸ συνηθέστερον σιτημοιάζω=παρομοιῶ. Ἀναφέρεται καὶ ἐπίθετον ἀνεμοιαστός=ἀνόμιος.

160-161: ὁ ζαριστὴς δρῆγεται νὰ κάσῃ ἔσ τὸ παιγνίδι.

τὰ κοκκαλάκια νὰ κυλῆ στὸ μαλακὸν σανίδι.

Τὸ μαλακὸν σανίδι φέρεται καὶ εἰς στίχ. 235 κατὰ διόρθωσιν τοῦ Legrand καὶ τοῦ Wagner, ἐν φ τὰ χειρόγραφα ἔχουσι μαγληρον (P) μαγλιόσιν (M). Οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι καὶ εἰς τὰ δύο χωρία δεόν νὰ γραφῆ μαγληρόν σανίδι. Τὸ μαγληρός εἶναι συνηθέστατον ἐν Κρήτῃ καὶ σημαίνει λείος, στυλπνός, ὅπως π. χ. εἰς τὰ ἑξῆς κοινώτατα αἰνίγματα. ὅπου ἀντιτίθεται πρὸς τὸ μαλλιαρός:

¹ Σ. Παπαδημητρίου. Σαχλίκης σελ. 202.

ἀπ' ἔξω μαγληρόν κ' ἀπὸ μέσα μαλλιαρὸ (=κίστανον).

ἀπ' ἔξω μαλλιαρὸ κ' ἀπὸ μέσα μαγληρό (=κυδιόνιον)

Τὸ σανίδιον ἐφ' οὗ ἐκύλιον τὰ ζάρια ἔπρεπε νὰ εἶναι λεῖον διὰ νὰ ὀλισθαίνωσι, ἐν ᾧ μαλακὸν σανίδι εἶναι τι ἀνόητον. Ῥῆμα μαγληρίζω εὐρίσκω εἰς τὰ Καρπαθιακὰ Μανωλακάκη, σελ. 200, :

170-171 : κυλεῖ τὰ ζάρια ὁ ζαριστής καὶ τάβλες παίζε δμάδιον,

εἰσὶτες γίνεται πιτωχὸς τέλεια ἐρημάδιον.

Διὰ νὰ ἀποτελεσθῇ ἔννοια πρέπει νὰ γραφῇ ἐρωτηματικῶς ὁ πρῶτος στίχος, ἦτοι ὅταν ὁ ζαριστής πληρὸν τῶν κύβων παίζει καὶ τάβλες, τότε ἐπισπεύδει τὴν καταστροφὴν του.

181 : τὸ πράγμα καὶ τὰ ροῦχά του ἄδηλα γ' ἐξοδιάζει.

γρ. : τὸ πράγμα καὶ τὰ ροῦχά του 'ς τ' ἄδηλα νὰ 'ξοδιάζει.

Τὸ ἄδηλα εὐθραται καὶ εἰς στιχ. 92 καὶ 225.

184 : κιαναθυμάται τα ἰς βουλα ἰς ὀποῦ τὸν ἐπτώχάναν.

γρ. : κ' ἀνεθυμάται τὸς βολὸς ὀποῦ τὸν ἐπτωχάναν.

Δὲν πρόκειται περὶ Βουλῶν ἀλλὰ περὶ τῶν Βολῶν (=οἱ βόλοι τῶν κύβων). Σήμερον λέγονται ριζιές ἢ ζαριές. Τὸ ἴδιον λάθος εὐρήται καὶ κατωτέρω εἰς στιχ. 193, ὅπου τὸ διώρθωσεν ὁ Παπαδημητρίου¹.

194 : ἀσχημάζει τὴν χέραν του, ρίχτει τα' σὰν ψιμμένος.

Ἄριστα διώρθωσεν ὁ Παπαδημητρίου² τὸ ἀκατανόητον ἀσχημάζει εἰς ἀσχημα σεί (=σείει). Τὸ λάθος προήλθεν, ὡς φαίνεται, ἐκ κακῆς μεταγραφῆς τοῦ δι' ἰταλικῶν γραμμῶτων ashimasi.

196-199 : καὶ τότε λέγουσι κ' αὐτὸν «ἀφες νὰ ρθῆς κ' εἰς ἄλλην».

καὶ κείνος ἐγλυκάνθηκε καὶ ἀποκᾶτω νὰ βάλῃ.

ὅσα κ' ἂν μᾶς ἐκέρδῃς διπλά τὰ θέλει χάσειν

ἐρημιον νὰ τὸν κάμωμεν, καὶ ὅλα νὰ τ' ἐξεχάσῃ.

¹ Σ. Παπαδημητρίου. Σαχλίκης σελ. 204-205.

² Ἀδιόθι σελ. 205.

Ὡς ἔξης γράφω τοὺς στίχους αὐτοὺς :

καὶ τότε λέγουσι γ' αὐτὸν ἀφες νὰ ρθῆς κ' εἰς ἄλλη.

καὶ κείνος ἐγλυκάνθηκε κ' ἀπ' ἐκᾶτ' οὐ νὰ βάλῃ.

ὅσα κ' ἂν μᾶς ἐκέρδῃς διπλά τὰ θέλει χάσει,

ἐρημιον νὰ τὸν κάμωμεν, κ' ὅλα νὰ τὰ ξεχάσῃ.

Τὸ ξερωῶ (=ἐμῶ) κοινολεκτεῖται καὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀποβάλλειν τὰ ἀδίκως κτηθέντα.

202 : ἐχάσαν τὰ δηνέρια, ροῦχά των μαχεῦσαν.

γρ. : ἐχάσαν τὰ δηνέριά των, τὰ ροῦχά των μαχεῦσαν.

208 : ὁ ζαριστής κ' αὐτὴν ἡμεῖς διὰ κέρδος ἔχει θάρρος

Πιστεύω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ : καθημερινῶς καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰς τὸν στιχ. 211.

215 : σπῖτια ἀπὸ τὰ ζάρια ποτὲ δὲν θέλει κίσει.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ στίχου πρέπει νὰ τεθῇ τὸ καὶ ἢ τὸ μὰ (=ἀλλά).

219 : ἀμμὲ τ' ὀπίσω ρίχτουν του τ' ἀγκίστρι μὲ τὴ τρίχα.

γρ. : ἀποπίσω ἢ ἀξοπίσω = κατόπιν.

221 : ὅστρον παίρνει τ' ἔραχ' οὐσα καὶ ὑόνον μὲ τὸ σῖρον.

Προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς νόσου φαγαίνης ἢ φαγεδαίνης, ἣτις κοινῶς καλεῖται φάουσα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τράχουσα δὲν εὐρίσκεται ἀλλαχοῦ, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, διὰ τοῦτο ἴσως γραπτέον τράγουσα.

226 : καὶ ὦσ' οὐ χάνει ἄτυχος πλειότερα πεισματόνει.

γρ. : καὶ ὅσ' οὐ χάνει ὁ ἄτυχος πλειότερα πεισματόνει, ἢ κ' ὅσο ποῦ.

229 : καὶ νὰ καυδέσῃ ἐπεθυμᾷ καὶ ὀρᾶσσει σὰν τὸν σκύλαν

Ἐντὶ τοῦ ὀρᾶσσει γράφω ἄρᾶσσει=ὄρμῃ, ἐπιτίθεται, τὸ ὁποῖον λέγεται μὲν κυρίως ἐπὶ τοῦ μετὰ σφοδρότητος ἐπιτιθεμένου κυνὸς με-

καφορικῶς δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων. Τὸ ρῆμα εἴρηται συχνὰ παρ' Ἑρωτοκρίτου¹.

245: περιλαμβάνει σε σφικτὰ ὡς τ ε ν ἄ σ' ἔ μ π ρ ο δ ἔ σ η.

γρ.: περιλαμβάνει σε σφικτὰ ὡς τ ε ν ἄ σ' ἔ μ π ε ρ δ ἔ σ η.

τὸ ὡς τ ε = ἕως οὗ. Τὸ ρῆμα εἶναι (ἐ)μπερ(ι)δέτω (μπερδέτω καὶ μπερδεύω)².

255: κ ι ὡς διὰ τὰ δόσια ἢ πολιτικῆ κ η λ η μ ο υ ν τ ρ ᾶ καὶ γέρονι.

γρ.: καὶ διὰ τὰ δόσια ἢ πολιτικῆ χ ι λ ι μ ι ν τ ρ ᾶ καὶ γέρονι.

Τὸ χιλιμιντρῶ λέγεται ἐπὶ τοῦ χρομετίσματος τῶν ἔκτων καὶ ἐπὶ τοῦ πορηνικοῦ γέλωτος τῆς πολιτικῆς. Τὸ δὲ γέρονι = κόμπτομαι, πίπτω³.

257: ἔ ξ ω π ο υ λ ε ἰ τὰ κἀλη της, καὶ χάνει τὴν τιμὴν της

Πρέπει νὰ γραφῆ ἔ ξ ω π ο υ λ ε ἰ ἢ καὶ ξεκουλεῖ.

258 - 259: ποτέ της ἢ πολιτικῆ ε ἰς ἔ ν' ο ὗ δ ἔ ν ἰ σ τ ἔ κ ε ι.

ἕνός σακοῦλιν τ ἄ σ σ ε τ α ι κ ι' ἄ λ λ ο ὗ γαϊτάνιν πλέκει

Εἰς τὸν πρῶτον στίχον πρέπει νὰ γραφῆ: ε ἰς ἔ ν α ν δ ἔ ν ἰ σ τ ἔ κ ε ι, ἦτοι δὲν μένει σταθερὰ εἰς ἓνα ἔραστήν. Εἰς τὸν δεῦτερον ἀναγνωστός: ἕνός σακοῦλιν τ ἄ σ σ ε ι τ ο υ, κ' ἄ λ λ ο υ γαϊτάνιν πλέκει, δηλ. ἐν ᾧ εἰς τὸν ἓνα ὑπισχνεῖται σακοῦλι ταυτοχρόνως πλέκει διὰ τὸν ἄλλον ἔραστήν γαϊτάνιν.

263: καὶ τότε σὰν τὸν βαρεθῆ ν ἄ τ ὸ ν τ α λ α ι π ω ρ ἔ σ η.

γρ.: καὶ τόν, ἢ καὶ τήν.

265: 'ς τὴν ἀδθερτεῖαν θέλει νὰ πᾶ νὰ τὸν ἔ κ α ι α λ ἔ ρ χ η.

Εἶναι καλυτέρα ἢ γραφὴ τοῦ κώδικος Μ:

¹ Ἑρωτοκρ. Γ. 1587 Δ. 572, 1049. Β 1522 κ.τ.λ. ἴδε καὶ Γιάνναρη, Περὶ Ἑρωτοκ. γλωσσῶν. ἐν τῇ λέξει.

² Γ. Χατζηδάκι, Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά Δ', σελ. 270.

³ Γιάνναρη, Ἑρωτ. γλωσσ. σελ. 88. Καὶ Kret. Volksl. σελ. 328—Γ. Χατζηδάκι, Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά, σελ. 129—132.

ς' τὴν ἀδθερτεῖαν θέλει νὰ πᾶ καὶ τὸ ν ἔ γ κ α λ ἔ σ η.

272: κ ι οὐδὲ γ ε ν ε ᾶς ἐντρέπεται νὰ πᾶν ἀποφουρίση.

Δὲν ἔχει νοῦν ἂν δὲν ἀναγνωσθῆ:

κ' οὐδὲ γ ε ν ε ᾶ ν ἐντρέπεται νὰ π ᾶ ρ' ἀ π ο φ ο υ μ ἰ σ η.

ἦτοι δὲν ἐντρέπεται νὰ δυσφημίση τὸ γένος της. Τὸ ἀποφουρίζω εἶναι μὲν σύνηθες καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ ἀλλ' ἐπὶ διαφόρου ἐννοίας ημᾶλλον δυσαρεστοῦμαι καὶ ἀποχωρῶ, ὑργίζομαι σιωπηλῶς, θυμῶνω.

277 - 278 νὰ βλάβη καῦχον δὲν ψηφῆ 'ς ὅ σ α κ α κ ᾶ π α ν θ ᾶ ν ε ι,

ροῦχα δηνέρια καὶ φελλοὺς καὶ ψούρια 'ς τὸ ἄρμαρι.

Ἡ ἔγγοια ἀπαιτεῖ νὰ γραφῆ: 'ς ὅ σ α κ α λ ᾶ λ α μ β ᾶ ν ε ι, ἦτοι ροῦχα, δηνέρια κ.τ.λ.

283: κλέπτει κατὰ μιν τ ὄ ρ ε τ σ ι καὶ τὸν ἑαυτὸν του βιάζει.

γρ.: κλέπτει κατὰ μιν τ ὄ ρ ε ι τ ο ν καὶ τὸν ἑαυτὸν του βιάζει.

Τὸ ὑποκαίμενον εἶναι ἢ πολιτικῆ, τὸ δὲ ἑαυτὸν του κείναι ἀπλῶς ἐντὶ τοῦ ἀντὶν, ὅπως πολλαχοῦ τοῦ ποιήματος, αἱ ἀνταπαθεῖς κείνται ἐντὶ τῶν προσωπικῶν.

285: κ ι' ἂν τὸν εἶρη ἀπόνηρον ὡς τὴν τρυγιάν τὸν πίνει.

Δὲν νοεῖται ἂν δὲν γραφῆ: εἰς τὴν τρυγιάν τὸν πίνει (καὶ οὕτως ἄρρηται εἰς τοὺς δύο προσθέτους στίχους τοῦ κώδικος Μ) ἢ πρέπει νὰ γραφῆ: ὡς τὴν τρυγιάν τὸν πίνει.

287: κ ι' ὡς τ ε ρ ᾶ ν ο ι ὡ σ η πελελὸς ὄλλγον τὸτ' ἀξίζει

γρ.: κ' ὄ ν τ ἔ ν ᾶ ν ο ι ὡ σ η ὀ πελελὸς ὄλλγον τὸτ' ἀξίζει.

288: ποτέ της ἢ πολιτικῆ οὐδὲν λέγει ἀλήθεια.

Χάριν τοῦ μέτρου καὶ τῆς εὐφωνίας γράφη:

ποτέ της ἢ πολιτικῆ δὲν λέγει τὴν (ἢ μ ι ᾶ ν) ἀλήθεια.

295: γρ.: σ ᾶ ν τ ὸ ν δ ἔ π ε ρ ἰ δ ι ᾶ β α ξ ε ν, ἦτοι τὸν διεσκέδα παιδα ὄντα, ἢ μ ᾶ ν ρ α τ ο υ μ ἔ π α σ τ ἔ λ λ ι (=ξυρὰ σῆκα)

310-311: γελᾷ τον ἢ πολιτικῆ τὸν κόπελον τὸν νέον,
 κα ἄν εὖρη γέρον πελελόν, κάμνει τον κ ο ὦ ρ ο υ νέον.

Ἐπειδὴ δὲν εἶναι πιθανόν διὰ τὴν Σαχλίκη μετεχειρίσθη τὰ ἀρχαῖ-
 κὸν κοῦρον δ κ. Παπαδημητρίου διώρθωσεν εἰς ποῦρον. Ἀλλὰ προ-
 τιμῶ χάριν τῆς ἐννοίας νὰ γραφῆ καῦχον νέον, ἦτοι κάμνει τὸν γέ-
 ροντα νέον ἐραστήν ἀντὶ τοῦ πτωχεύσαντος νέου.

312-313: ὅταν σοῦ λέγει κοῦρβα «ναί,» λέγει σε πάλιν «ὄχι».

καὶ πιάνει σε ἔς τὰ δίκτυά της σὺν ψάρι μὲ τ' ἰπόχι.

γρ.: ὅτι σοῦ λέγη ἢ κοῦρβα «ναί,» λέγει σὺ πάλιν «ὄχι».

ἢ πιάνει σε ἔς τὰ δίκτυά της σὺν ψάρι μὲν ἔς τ' ἰπόχι.

317: κα ὅσα καὶ ἄν ἦν μαστόρσοοις, πάλιν τὸν ἄ ν ὦ ρ ο υ λαῶνται.

γρ.: κα ὅσο καὶ ἄν εἶν μαστόρσοοις, πάλιν τὸν ἄ ὦ ρ ο υ λαῶνται.

Ἡ λέξις ἄθος (αἰθώ, αἰθάλη) κοινοτάτη ἐν Κρήτῃ σημαίνει
 τὴν τέφραν τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων λεγομένην σάκκη¹.

318: ἢ πολιτικῆ τοῦ καῦχου της κάμνει μ ο υ τ ο ν τ ζ η τ ζ ο ὦ ρ ι α

Ἡ ἐννοία εἶναι προφανής, ἦτοι κάμνει πείσματα νᾶζια (τζένια, σ.
 299) διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γραφῆ :

ἢ πολιτικῆ τοῦ καῦχου της κάμνει τον μ ο υ τ ζ ο υ τ ζ ο ὦ ρ ι α.

Κάμνω μαντισσοῦνια εἶναι κοινοτάτη φράσις καὶ σήμερον ἐν
 Κρήτῃ ἐπὶ τῆς ἀνω σημασίας, ἦτοι τοῦ προσποιητοῦ θυμοῦ καὶ ἀρνή-
 σεως. Πιστεύω διὰ τὴν λέξις παράγεται ἀπὸ τὸ μοῦισσονον = πρόσωπον.

319: κα ἢ μάνα της μα λ ὶ ν ε ι τ ο υ εἰς διὰ νὰ φέρῃ φρούτια.

γρ.: μα λ ὶ ν ε ι τ ο υ.

325: Τὸ κεφαλάκι σου πο ρ εῖς. γρ.: πο ρ εῖ.

328: τ ἦ ρ κα κ ὶ τ υ χ ο ν. γρ.: κα κ ὶ τ υ χ η ρ.

¹ Γιάνναρη, Kret. Volksl. 251, 28 καὶ γλωσσ. σελ. 316.—Μανωλακίκα,
 Κρητικὰ σελ. 172.—Χουρμούζι Κρητικὰ λεξικ. σελ. 106.

332-333: ἐσὺ ἔχεις ὅλα σου σωστὰ πάντα σου τὰ ἰδεῖα.
 κα αὐτὴ [ἔχει] ἄθεια ἔς τὴν τύχη της καὶ τὰ μεγάλ' ἀδέξια.
 γράφει τὸ δίστιχον :

ἐσὺ ἔχεις ὅλα σου σωστὰ πάντα σου τὰ ἰδεῖα.

κα αὐτὴ τ' ἄθεια τῆς τύχης της καὶ τὰ μεγάλ' ἀδέξια.

ἦτοι σὺ μὲν ἔχεις ὅλα τὰ ἀρέσκοντα, αὐτὴ δὲ τὴν καταδρομὴν καὶ
 τὰ δυσάρεστα.

335: ὅσον καλὸν μᾶς ἔκαμες δι π λ ο ὦ τ ἰ ἄ σ ἔ τ ὸ δ ὴ σ η !

γρ.: ὅσον καλὸν μᾶς ἔκαμες δι π λ ὶ ν ν ἄ σ ο ὦ τ ὸ δ ὴ σ η !

341: ὄς ὄ τ ε ν ἰ ἀποδιαντραπῆ. γρ.: ὄς ὄ τ ο ν ἰ ἀποδιαντραπῆ.

346: ἢ πολιτικῆ τὸν κόπελον τ ὸ ν ἔ χ ε ι ν ἄ γ α λ ἴ σ η.

γρ.: ὅταν ἔχη—ὅταν θέλῃ νὰ γαλάσῃ.

354-355: ὅπου φρονεῖ τῆς πολιτικῆς ὅταν τὴν μαντατέψη

δι' ἄλλον ἀγαπητικὸν ποτὲ μὴν τὴν πιστέψη.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου στίχου πρέπει νὰ γραφῆ :

ἀποῦ φρονεῖ, τὴν πολιτικῆν ὅταν τοῦ μαντατέψη.

δηλ. ὁ φρόνιμος οὐδέποτε πρέπει νὰ πιστεύῃ τὴν πολιτικῆν ὅταν
 τοῦ καταδίδῃ ἄλλον ἐραστήν.

362-363. Οἱ δύο στίχοι γραπτοί :

ἐγὼς τὸ παίρνει ἢ πολιτικῆ καὶ ἄλλον τὸ μεταδίδει,

ἐνα σοῦ φαίνεται κρατεῖ καὶ πᾶσα ἴσος τὸ δίδει.

Κώδιξ Μ (παραλλαγὴ στίχων 336-365).

336: ἀφ' οἷς κλάρη ἢ πολιτικῆ, γελᾷ, π α ρ α δ ι α β ἄ ζ ε ι.

γρ.: περιδιαβάζει = διασκεδάζει, ἐμπαίζει.

344-345: καὶ μερικοὶ ληστεύονται καὶ περπατοῦν ἔς τὴν χώραν.

καὶ περπατοῦσαν ἄτυχα πάντα καθῆν ἡμέραν.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου στίχου ἐπισημασμένος. Δυνατὸν νὰ γραφῆ :

ὅπου περνοῦσαν ἄτυχα τὴν καθῆν ἡμέραν καὶ ὄραν.

350-351: καὶ τ ὸ ἔ γ ν ὠ ρ ε σ ε ἄ π ἔ μ ἔ ν ἔ χ ε π α ρ η γ ο ρ ῆ τ α
 ἐγνώρισε καὶ κρατεῖ το νᾶχης πληροφορίαν.

γρ: καὶ τοῦτο γνώρισε ἀλ' ἐμὲ ἔχε πληροφοροῖαν.
ἐγνώρισε καὶ κράτει τοῦ ἄλλου παρηγοροῖαν.

Wagner II.

στ. 7: καὶ ἴδωσιν με βιάσασιν ὁ λογισμὸς καὶ ὁ νοῦς μου.

γράφει: καὶ ἴδωσιν με βιάσασιν ὁ λογισμὸς καὶ ὁ νοῦς μου.

80: ἄπες οὐκ ἦτο δυνατὸς καὶ πλούσιος καὶ μεγάλος.

Ἡ ἔννοια ζητεῖ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, δι' ὃ γραπτέον:

ἄπες ἔτ' ἦτο δυνατὸς κ.τ.λ.

80: κανείς οὐδὲν εὐρίσκειο καὶ λῶς ἐμπιστευμένος.

γράφει: καὶ ὅς.

87: καὶ ἄλλα λέγουσιν γρ: καὶ ἄλλα λέγει.

80: εἰς τὸ λογάρι μάχονται γρ: γὰρ τὸ λογάρι μάχονται.

78: ἄνευ ὁ εἰς πλουσιώτερος κ' ἄλλος πτωχότερος τε.

γρ: πτωχότερος τὸ υ.

112: καὶ τάσσονται εἰς τὴν γραφὴν με λόγια κομπαιμένα.

Δὲν ἔχει ἔννοιαν γράφει καὶ τάσσουσι τοῦ ὡς τὴν γραφὴν, ἦτοι μέρους τῆς διαθήκης τὸν περιποιῶνται διὰ λόγων ἀπατηλῶν καὶ ὑστερον τὸν ἀρίστου ἢ ἀποθάνει.

127: καὶ κείνοι ὁποῦ τὴν διάταξιν παρακαλοῦσι πάλιν

Ἡ Παπαδημητρίου διόρθωσεν ὁποῦ τοῦς διάταξεν, ἦτοι ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῶν ὁποίων διέθηκε τὴν περιουσίαν. Πιθανώτερον θεωρῶ ὅτι ἔκειτο καὶ κείνοι ἀπὸ τὴν διάταξιν — μετὰ τὴν διάταξιν, τὴν διαθήκην.

129: καὶ ὅταν πηγαίνουν κ' ἐρχονται καὶ ῥωτοῦν πῶς ἰστένοι

γρ: κ' ὅταν πηγαίνονται καὶ ἐρωτοῦν πῶς στέκει.

145 - 147: ὅσοι (γὰρ) εἰ φίλοι τῶν, πλεότερον τῶν δουλεύουν.

παρὰ ποῦ τῶν δουλεύουσιν οἱ φίλοι τῶν οἱ φίλοι.

καὶ δι' αὐτὸν θέλουσιν τὸν κακόν, ἀργίζονται τὸν πάντες.

Εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητοι οἱ στίχοι, ἀν δὲν γραφῶσιν:

ὅσοι κ' ἂν εἴνε φίλοι τῶν πλεότερον τῶν δουλεύουσιν,
παρὰ ποῦ τῶν δουλεύουσιν τῶν φίλων τῶν οἱ φίλοι.
καὶ δι' αὐτὸν θέλουσιν τὸν κακόν ἀργίζονται τῶν πάντες,

Τὸ τῶν (καὶ τῶς) ἐπέχει θέσιν δοτικῆς πληθυντικῆς δηλ. τῶν δουλεύουσιν = δουλεύουσιν αὐτοῖς. Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι οἱ φίλοι τῶν πλουσίων εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δουλεύουσιν εἰς τοὺς πλουσίους περισσότερον παρὰ εἰς τοὺς ἀληθεῖς φίλους, καὶ διὰ τοῦτο μισοῦσι τοὺς πλουσίους καὶ θέλουσι τὸ κακόν τῶν.

161: κανείς οὐδὲν ἀκολουθεῖ νὰ πᾶν καὶ τὰ τὸν θάψουν.

γρ: πᾶν ἢ οὐκίς = τοῦλάχιστον.

164: οὐδένα λόγος. γρ: οὐδ' ἔνε λόγος Τὸ αὐτὸ εἰς στιχ. 187.

172 - 175: ἀμμ' ἤθελα νὰ εὐρέθηκεν εἰς ποταμὸς μεγάλος.

τίτοις ὡσάν τὸ θέλει τὸ ῥῆμα τὴν χάριάν του

ὡσάν τὰ εἶπτο οὐκ ἐκεῖ τὰ βρέφη ὑποῦ γεννοῦνται.

καὶ πλέουσι τὰ εὐλογητικὰ καὶ τὰ μπιστάδια σφύρει

Τὸ ἀκατανόητον τὸ θέλει τὸν ὁ Παπαδημητρίου προτείνει νὰ γραφῆ Ἀθήσων, ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ ποταμοῦ. Πιθανῶς ὁ Σαχλίκις δὲν θέλει νὰ ὀνομάσῃ τὸν Ἀθηναῖον τῆς Γόρτυνος, ἀλλὰ τὸν μυθολογούμενον ἐν Ἄδου ποταμῶν τῆς Αἰθίης (Λέτε, Λέτεον), δι' ὃν εἶχεν ἴσως ἀκούσει ἢ ἀντὸς ἐφαντάσθη τὸν περὶ τῆς γνησιότητος τῶν παιδῶν μῦθον. Ἀντὶ τοῦ ὡσάν τὰ εἶπτο οὐκ ἐκεῖ νὰ τεθῆ ὡσάν ῥε γίγτουσι = ὡς ὅταν ῥίπτουσι.

184: ἡ φυλακὴ τοῦς φίλους δέ. γρ: δά.

185: καὶ ὡς τὴν πέτραν τοῦ χρυσαφοῦ ἐκείνη τοῦς χωρίζει.

γρ: τοῦ χρυσαφοῦ.

ἦτοι τοῦ χρυσοχόου εἶναι ἡ ἀνωτέρω ὀνομασθεῖσα (στ. 117) τῆς τόκας τὸ λιθάριον δηλ. ἡ Λυδία λίθος.

119: καὶ εἰς τὸ λογάρι μάχονται.

γρ: διὰ τὸ λογάρι κ.τ.λ.

238: τὰ πάντα μου πετάσων. γρ: πετάξων ἢ πατάξων.

224 : διατὶ πολλ' εἶν' κ' ἀρίθμητα,

γρ.: γιὰτ' εἶν' πολλὰ κ' ἀρίφρητα, ὅπως ἔχει ὁ κώδιξ N.

227 : πλάκα πέτρινον. γρ.: πέτρινον.

233 : ὁ πάτος τῆς τῆς φυλακῆς ἀγκάθια καὶ τριβόλια.

Ἡ Wagner προσθέτει μετὰ τὸ ἀγκάθια τὸ ἔχει ἀλλὰ τότε ὁ στίχος προσκοίει εἰς τὸ μέτρον, δι' ὃ γραπτέον ἀγκάθια'ν=ἀγκάθια ἐν(ε).

247 : κ' ἀ λ ἦ τον βάλ' ἢ φυλακῆ, γρ.: ἀ λ λ ο ἰ κατὰ τὸν κωδ. N.

259 : γὰ λυτρωθῆς τῆν φυλακῆ.

γρ.: γὰ λυτρωθῆς 'κ τῆν φυλακῆν = ἀπὸ τὴν φυλακῆν, ὅπως ἔχει ὁ κωδ. N. 476.

262 : ἀλλ' ὅμως ἕνα τ' ἔω σ καλὸν τῆς φυλακῆς εὐρίσκω

Τὸ ἔω σ δὲν ἔχει θέσιν ἐνταῦθα. Οἱ κώδιδες M. N. ἔχουσιν ἀμμιε τότε (ὡς) ἕνα καλόν. Πιστεύω ὅτι ὁ στίχος ἦτο :

ἀ μ μ' ἔ ρ α τ ε τ ο ι ο ν ἀ καλὸν τῆς φυλακῆς εὐρίσκω.

295 : τότε γνωρίζει ὁ καθ' ἑλς ἔ γ κ α ρ δ ι α κ ὸ ν τομ φίλον.

γρ.: τότε γνωρίζει ὁ καθ' ἑλς τὸν ' γ α ρ δ ι α κ ὸ ν του φίλον.

300 : κ' ἂν ἦν' κ' ἀρέση του τὸ φᾶ, ρίπτει πέτραις ἀπέσω.

γρ.: κ' ἂν εἶν κ' ἀρέσει του τὸ φᾶ, ρίχτει πέτραις ἀπέσω.

Ἡ φράσις εἶναι ρίχτω πέτραις (πετρᾶ) σημαίνουσα διὰ πλαγίου τρόπον ὑποδηλῶ τι. Σήμερον λέγεται ρίχτω παραπειρές.

301 : κοντὸ καὶ μὲν' ἢ μοῖρά μου ἄς ἔνε φυλαμμένη.

γρ.: γὰ εἶναι. Τὸ κοντὸ ἐρωτηματικῶς = ἄρα γε

303 : κ' ὡσάν ἀφήση καὶ διαβῆν πέντ' ἔξη μέραις πάλιν.

γρ.: καὶ διαβοῦν ἢ γὰ διαβοῦν, ὅπως ἔχει καὶ ὁ κωδ. N.

308 : ἀ γ ρ ι ο μ α ρ ο ὦ ν τ' ὡς τ' ἔ ξ α ρ χ ῆ ς γὰ φράξουν τοὺς λαιμούς των.

γρ.: ἀ γ ρ ι ο μ α ρ ο ὦ ν τ ω ς ἄ ξ α ρ χ ῆ ς.

(ἢ ἀ π α ρ χ ῆ ς) = ἀγρῶνισσι καὶ ὀργίζονται. πάλιν κατ' αὐτῶν (τοῦ φυλακισμένου καὶ τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτὸν φίλων καὶ συγγενῶν).

312 : ἄς του τὰ δόσω κ' ἄς τὸ φᾶ ταῖς ἡμεραῖς ἐτούταις

Χάριν τοῦ μέτρον γράφει : ἐ τ ο ὦ τ ε ς τ ἔ ς ἡ μ ἔ ρ α ι ς.

324 : κ ρ ε μ ρ ο ὦ ν καὶ ἀ ν α τ ἄ σ ο υ ν τ ο υ ς γὰ τρῶσι τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ κώδιξ M. ἔχει κρεμιάζουν Γράφει κρεμίζουν καὶ ἀνείασουν τους, Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶναι τὸ κρηνίζω τὸ δὲ ἀνείασω σημαίνει ἀνατρέφω πρὸς κακὸν π. χ. εἰς τὴν παροικίαν :

ἀνέταξε τὸν ποτικὸν γὰ φάη τὸ σακκί σου.

338 : ἐπῆρουν τον. γρ.: ἐπῆρουν τον,

344 : φ υ λ α κ ἄ τ ο ρ α γρ : φ λ α κ ἄ τ ο ρ α, ὅπως πολλάκις καὶ σήμερον ἢ φυλακῆ λέγεται καὶ φλακῆ.

353 : καὶ τότε καὶ ἀ ν ἤ ρ χ ε τ ο. γρ.: κᾶν γὰ.

354 : ἀμμι' ἔρχετον κ' ἔ φ ἔ ρ ν ε μ ο υ τοὺς ἀγροικοὺς ταμπάκους.

γρ.: καὶ.μοῦ φερνε.

360 : καὶ ' γ ω θ ω ρ ὶ τ ο υ ς π ὶ σ τ ρ ὶ γ ο υ ν κ' ὡσάν βουβὸς ἰστέκω.

γρ.: κ' ἔ γ ὠ ἔ θ ὶ ὠ ρ ο υ ν τ ο υ ς π ὶ ς τ ρ ὶ ν καὶ ὡσάν βουβὸς ἰστέκω.

373 : καὶ π λ α γ ο ν ἰ ζ ε ι γὰ τὸ 'πῆ σ υ μ ἄ τ ἄ χ α 'ς τὸ 'π τ ἰ μ ο υ.

Τὸ ῥῆμα ἀνήκουστον ἴσως ἔκειτο πλαγιάζει ἢ πλησιάζει. Τὸ ἀντίστοιχον εἰς τὸν κώδικα N. εἶναι ἔρχεται τάχατες κοντά, δι' ὃ γράφει : καὶ πλαγιάζει γὰ τὸ πῆ σ υ μ ἄ τ ἄ χ α 'ς τ' αὐτῆ μου.

397 : ὅταν μὲ περιλάμπανε κ' ἤλεγέ μου ἀγαπῶ σε.

γρ.: καὶ μ ο ὦ λ ε γ ε.

407 : ἔχουν κρουφᾶς καὶ φανεραῖς περισσοκαμωμέναις.

γρ.: ἔχουν κρουφᾶς καὶ φανερᾶς περισσεῖς καμωμέναις.

437 : γὰ 'δῶ τὴν Κουταγιώτταναν 'ς τῆς Βλάσττανας τὸ χᾶρος

Εἶναι προφανὲς ὅτι πρέπει γὰ γραφῆ κ ἄ ρ ο ς = ἀμῶξι, ὅπως ἄλλως ἔχει καὶ ὁ κώδιξ P. Ἡ κωδ. N. ἔχει τῆς Βλάσττανας τὸ κ ἄ ρ ο ς.

482: κ' ἐπαρωθεὸν ἔς τοὺς ἑκατὸν ἦσαν καὶ πέντε φράροι.

γρ.: κ' ἀπαρωθεὸν ἔς τοὺς ἑκατὸν = καὶ πρὸς τοῖς ἑκατόν.

483 - 485: ἐκάσαν χώρια ἔς τὴν βουλήν ἢ κοπελις ἢ κλύστραις, κ' εἰς τὴν ἀντιπαραμεριὰν ἐκάσαν ἢ μανλιστραίς.

δοῦ κατέχουν τὰ πολλά, ἔνε καὶ συγγρουλίστραις.

Ὁ Παπαδημητρίου ἀντὶ τοῦ κλύστραις ὀρθῶθ' εἰκασεν κρι-
τρες ἢ μᾶλλον κρίστρες ἦτοι αἱ κριταρίστραι αἱ διὰ τῆς κρι-
θῆς μαντεύουσαι. Τὸ ἀντιπαραμεριὰν γραπτέον ἀντίπερα
μεριὰν καὶ ἀντὶ τοῦ συγγρουλίστραις γράφει τὸ ὀρθὸν
συγγουλίστραις. Τὸ ρῆμα εἶναι συργουλεύω καὶ συρ-
γουλίξω = κολακεύω, θωπεύω, πείθω, συργούλιο = ἡ θω-
πεία καὶ συργουλιστα = μετ' ἄλλοις θωπευτικόν, ἦπιον¹.

497: ἀνοϊζάντων καὶ μπηκασί πρὶν καὶ περκενωμένα.

Τὸ δευτέρον μέρος τοῦ στίχου εἶναι ἐντελῶς ἐρθαρμένον καὶ ἀκα-
τανόητον. Ἴσως ἦτο ποῦ ἄρα (ἢ ποῦ ἄρα) περατωμένα.
Περάτης εἶναι ὁ ἐπιβλήτης ὁ μέγας ξύλινος μοχλὸς δι' οὗ κλείει ἔσω-
θεν ἡ θύρα. Ἐξ αὐτοῦ ρῆμα περατώω = ἀσφαλίζω διὰ τοῦ πε-
ράτου τὴν θύραν².

510: δοῦ κάμε μετὰ τὸ κνυτὸν Τριτζουλον τὸ παιδάκι,

γρ.: μετὰ τὸν Κνυτὸν Τριτζουλον κ.τ.λ.

519: ἐκείνη μοῦ περ ἄφης τα καὶ εἰλε το τὸ συναθρι.

γρ.: σινάβρι (προφέρεται συνήθως: σινιάβρι). Εἶναι δὲ
ὄχι τὸ κιννάβρι (τὸ χρώμα), ὡς νομίζει ὁ Παπαδημητρίου³
ἀλλὰ τὸ σίρηπι τὸ λεγόμενον σήμερον σινάπι ὑπὸ τῶν ἄλλων. Ἐλ-

¹ Ἴδε περὶ λέξεων Χουρμούζη, Κρητικά σελ. 115 Ἐρωτοκρ Γ. 419. Α. 514 καὶ Παπαδημητρίου, Σαχλ. 223-224.

² Α. Γιάνναρη, Κρητ. Volksl. γλωσσ. ἐν λέξει περάτης.

³ Παπαδημητρίου, Σαχλ. γλωσσ. σελ. 252.

λήνων ὑπὸ δὲ τῶν Κρητῶν συνιάβρι. Ἐννοεῖται δὲ ἐν τῷ στίχῳ
ὁ σπόρος τοῦ συνάπεως ὁ χορησιμῶν διὰ συναπισμούς.

534: καὶ γὰρ ἄστεκα γὰ ταῖς γροικῶνι ὄντα μεροστι-
μήθη.

γρ.: κ' ὄντας μοῦ μεροστιμήθη. Τὸ κ' ὄντας = καὶ
ὄντως, καὶ δὴ.

544: Τὸ φύλακτῆρι ἔφρασε.

Θὰ εἶναι παρωνύμιον πολιτικῆς ὀνομασθείσης οὕτω διὰ τὸ βραχὺ
καὶ παχὺ σώμα της, ὅθεν γραπτέον: τὸ φύλακτῆριν ἔφραξεν.

597: ἀφάσαι καὶ ἤπιασαν τὰ χεῖλη των ἐγλύψαν.

Τὰ χειρόγραφα P. M. (τὸ N δὲν ἔσωσε τὸ χωρίον) ἔχουσι τὴν γρα-
φὴν ἐγλύψαν, τὸ ὁποῖον διόρθωσεν ὁ Βικέλις εἰς ἐγλύψαν καὶ
τὴν διόρθωσιν ἐδέχθησαν καὶ οἱ τρεῖς ἐκδόται. Καὶ ὅμως τὸ ὀρθὸν
εἶναι τὸ τῶν χειρογράφων, ἀφ' οὗ γραφῆ ἑλεῖραν (ἀσρ. τοῦ ἀλείφω).
Εἶναι δὲ ἡ ἔννοια ὅτι τρώγουσαι μετὰ σπουδῆς καὶ λαμψύρας ἢ λε-
ψαν (ἐρρύπαναν) χεῖλη καὶ χεῖρας, δι' ὃ καὶ νύχονται εἰς τὸν ἀμέσως
ἐπόμενον στίχον:

ἐγέρθησαν καὶ ἀπὸ τὸ φᾶν τὰ χεῖρα των ἐνίψαν.

Εἶναι ἄλλως κοινότανον τὸ ἀλείφασθαι ἐπὶ τοῦ ἐκ τῶν φραγητοῦ
ρόπου.

608: δι' αὐτ' ἄς τὸ διαλαλήσωσεν καὶ φάλασαν γὰ μὴ ἔχουν.

γρ.: φάλασαν = πρόφασιν. Καὶ σήμερον σώζεται ἡ λέξις π. χ.
εὐρίσκω φάλλιος = αἰτίας προφάσεις.

607: ἄς ἐλθῆ εμπρός εἰς τὴν κυρὰν ἐμπρός καὶ αὐτὴν
μιλήση.

γρ.: ὁμπρός σ' αὐτ' ἄς μιλήση.

622: γὰ στέρξουσι τὸν ὄρκον τους, τὸ πρᾶγμα τὸ ἔξαμῶσαν.

Ἦ εἶναι ἔξαμῶσαν = ὄρκισθησαν ἢ εἶναι ἔξαμῶσαν τοῦ
ἔξαμῶω = σχεδιάζω, ἀποφασίζω.

627. : *κι δλόγυμη τήν ρουγά μας νά τήν ἐγβεβεντίσης.*

γρ.: *κ' ὁ λόγυμη τήν ρουγά μας νά τινέ γιβεβεντίσης.*

640 : *καί τότε ἀπὴν ἐφάγασιν βλαῖς τὸ μαχαιράκιν.*

Βεβαίως δὲν ἔφαγον μαχαιράκιν, ἀλλὰ μαγεργιάκιν, ἥτοι μαγεργιάν, τὸ ὁποῖον σημαίνει τροφήν μαγειρευμένην.

643 : *κι ὡς κύβαροι ἐπλάναμας, διατ' εἶναι ἴσάν κοράνοι.*

Δεν ἔχει ἔννοιαν. Ἴσως ἔκειτο : *κ' οἱ σκύλαροι ἐπλάνουνμας.*

654 : *δ λαις τῆς χώρας. γρ : δ λης τῆς χώρας.*

662 : *ὅτι καί μέγα ἡ θλίψη του, δὲν ἔχω τί νά ποίσω.*

γρ.: *ὅτι γιὰ μέγα κ.τ.λ.*

682 : *συχρονετᾶται τὸ φαρὶν καὶ μήτ' ἀπὸ διαπρόθι.*

Ἐὶς τερατώδες μήτ' ἀπὸ διαπρόθι διόρθωσον εἰς : *μὲ τὰ πόδια ἀμπώθει.*

991 : *τοῦ Πέρου ἡ πολιτικὴ ἡ κοπελομισκάρα.*

γρ.: *ἡ κοπελομουσκάρα.*

Παπαδημητρίου (Κώδιξ Ν).

στ. 1-3 *Σαχλίκη* ἐσὲν ἡ μοῖρά σου τὰ σου ἔχει κατωμένα.

πολλὰ κακά καὶ ἀπλήρωτα καὶ ἀριφρμιδὸν δὲν ἔχουν.

Ὁ Παπαδημητρίου νομίζει ὅτι λείπει εἰς στίχος, ἐπειδὴ ὁ πρῶτος μένει ἀνευ ἀντιστοίχου ὁμοιοκαταληκτου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀσύνηθες, ὅπως λ. γ. καὶ εἰς τὸν στ. 13 καὶ πολλαχοῦ καὶ ὡς ἐσημείωσα καὶ προηγουμένως. Ἐξ ἄλλου ἐνταῦθα ἡ ἔννοια εἶναι πλήρης καὶ χρειάζεσθαι μόνον νά τεθῆ ἔν' (=ἐν, ἐνε) μετὰ τὸ πολλά ἢ κακά. Δι' ὅ γράφω οὕτως :

Σαχλίκη ἐσὲ ἡ μοῖρά σου τὰ σου ἔχει κατωμένα !

πολλὰ ἔν', κακά, κ' ἀπλήρωτα κ' ἀριφρμιδὸν δὲν ἔχουν,

5 : *Ἄ με καρτέρει, βάσταζε, παρηγοροῦ καὶ θάρρει.*

Χρηιάζεται πάντως ἀντίθεσις, δι' ὃ γραπτέον τὸ ἀντιθετικὸν : *ἀ μὲ* (ἢ *ἀ μ μ ε*).

8 : *τόσα καὶ πλείοτερα καλὰ καὶ νά σὲ φεραπέσῃ.*

Γρ. : *θεραπέσῃ.* ὅπως εἶναι ὁ δημώδης τύπος ἀπαιτεῖ δὲ καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία πρὸς τὸ *στρέσῃ.*

30 - 32 : *Ὁ κόρης καὶ ἡ μάνα μου, ἐκεῖνοι ποῦ μὲ ἐκάμαν.*

κατὰ χερα ἐκ τὸ στόμα μου οὐδὲν ἔλειψε τὸ γάλα.

καὶ εἰς μίαν οἱ ἄτυχοι γονεῖς εἰς τὸ σχολεῖον μ' ἐβάλαν.

Τὸ *κατὰ χερα* δὲν ἔχει ἔννοιαν. Ἴσως ἔκειτο *κατὰ καιρὸν ἢ κατὰ καιρα*, καὶ τότε σημαίνει ὅτι εὐθὺς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ εἰσῆχθη εἰς τὸ σχολεῖον. Τὸ λάθος θὰ ἐγένετο κατὰ τὸν μεταγραμμαισιμὸν ἐκ τοῦ *catachera*, ὅπως καὶ ἄλλα σφάλματα ἀνέφερα προηγουμένως.

41 : *ἀργὰ καὶ πόττε τὸ χαρτὶν ἐπιὰνα νά διαβάζω*

γρ.: *ἀρὰ καὶ πόττε τὸ χαρτὶν ἐπιὰνα νά διαβάζω*

Κοινότατα εἶναι ἐν Κρήτῃ τὰ ἀρὰ καὶ ποῦ, ἀρὰ καὶ πόττε = σπᾶνίως. Τὸ ἀρὰ εἶναι τὸ ἐπίρρημα τοῦ ἀρὸς = ἀραιοῦς.

56-58 : *ἀπὸ μανλίστριες [καὶ] πολιτικες εἶπα ποτὲ νά μὴ ἔβγω καὶ ἄλλους ἐκεῖ μὴ ἔμποροῦν, ἤξευρα νά παιδεύω*

γρ.: *ἀπὸ μανλίστρες καὶ πολιτικὲς εἶπα ποτὲ μὴν ἔβγω, κ' ἄλλους ἐκεῖ μὴν ἔμπουρε ἤξευρα νά παιδεύω*

Ἐπονοεῖ τὴν ἐρμηνείαν πρὸς τὸν νέον Φραντζισκῆν, διὰ τῆς ὁποίας προσεπάθησε νά ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀσωτίας.

75 : *ἀ μ μ ἡ δρεγόμην γρ.: ἀ μ μ ἡ δρέγου μου ν, ὅπως ἐν στίχῳ 97.*

83 : *ἐξέπεσα καὶ πτώχαινα κ' ἔχασα τὸ δικό μου*

γρ.: *φτώχαινα.*

102: ἡδρα τὴν Κουιαγιώπαιναν τὴν πομπωμένην χῆρα
γρ.: πομπεμένην (πομπεύω) = τὴν διαπομπευθεῖσαν, τὴν ἄλλως γιβεντισμένην.

103-104: ὁποῦ . . . . . γὰ τὴν ἰδῶ εἰς τὸ πολιτικαρεῖον
. . . . . καὶ γὰ τῆς κροῦν τὴν λύραν

*Ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοιαύτην τινὰ συμπλήρωσιν :

ὁποῦ [γ' ἀξιοῖω] γὰ τὴν ἰδῶ εἰς τὸ πολιτικαρεῖον
[γὰ μπανοβράνον κόπελοι] καὶ γὰ τῆς κροῦν τὴν λύραν

107: πολλὰ παραδιαβάσαμεν γρ.: περιδιαβάσαμεν

111: καὶ τῷγραφα εἰς τὴν φυλακὴν διὰ τὸς ἀρχαῖς μανλιστρεῖς

γρ.: γιὰ τὸς ἀρχιμανλιστρεῖς.

120: ἄν ζήσης γρ.: γὰ ζήσης.

123: ἐπάμπωσέ με ἡ τύχη μου γρ.: ἐπόμπωσε ἢ ἐκόμ-
πωσε. Παμπώνω ρῆμα δὲν γνωρίζω.

127: γ' ἀποκρατήσω κτήματα γὰ περνῶ μὲ ζευγάριον

γρ.: γὰ σπέρονω

131-132: *Ὁ λείκων στίχος 131 διὰ ἦτο τοιοῦτός τις :

[ὄλοι ἐβόσκαν πρόβατα καὶ λάλουν τὰ ζευγάρια]

κ' ἐγὼ σκύλους ἐλήτευγα, κ' ἄστυρα τὰ ζαγάρια

153: καὶ πάντα ἀπὸ καλοκαιριῶν τᾶκαμνα τὰ ζευγάρια

γρ.: ἀποκαλόκαιρα = κατὰ τὸν χρόνον τοῦ καλοκαιριοῦ σή-
μερον λέγεται συνήθως ξεκαλόκαιρα. Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι πάντοτε
τὸ καλοκαῖρι ἐσχεδίαζε γὰ καταρτίσει ζευγάρια καὶ γὰ γεωργίῃ, ἀλλὰ τὸν
χειμῶνα, ὅτε ἔπρεπε γὰ ἐκτελέσει τὸ σχέδιον, ἐπεδίδετο εἰς σκύλους καὶ
ζαγάρια.

154: σκύλους μὲ τὰ ζευγάρια γρ.: ζαγάρια.

160: παραδαρμῶς καὶ πόρους γρ.: παραδαρμῶς καὶ
πόρους ἐκ τοῦ ρήματος παραδέρω = ταλαιπωροῦμαι, βασανίζομαι.

211: καὶ ἐγὼ θορῶ ὁ τιμωτῆς αὐτὸ οὐδὲν τὸ γραφει

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκτιμητοῦ τοῦ ὀρίζοντος καὶ καταγράφοντος τὰς
ζημίας. Δὲν πιστεύω ὅτι ἐλέγτο τιμωτῆς οὐδὲ τιμητῆς, ἀλλ' ἴσως στι-
μωτῆς ἐκ τοῦ συνήθους ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ρήματος στιμάω
(æstimare). Ὁ Ducange καὶ ὁ Meursius εἰς τὰ λεξικά των ἀναγρά-
φουσιν στιμιαστῆς. Σήμερον ἐν Κρήτῃ λέγεται στιμαδῶρος. Διὸ γρα-
πτέος ὁ στίχος :

κ' ἐγὼ θορῶ ὁ στιμωτῆς αὐτὸν οὐδὲν τὸν γραφει.

217: καὶ μόνα ταχαριβαρικὸν δώδεκα γρόσα θέλει

γρ.: καὶ μοραχὰ ἀριβαρικὸν. Εἶναι δὲ ἀριβαρικὸν τὰ ὄδοι-
πορικὰ ἔξοδα (τοῦ καστελλάνου).

242: πολλὰ γ' ἀγανακτήσης γρ.: πολλὰ θ' ἀγανακτήσης.

261: κατὰταξε εἰς τὴν χώραν γρ.: κατὰταξε ἔς τὴν Χώ-
ραν. Τὸ ρῆμα εἶναι κατατάσσω (καὶ κατατῶ) = ἠνοχάζω, ἠρεμῶ.

280: τὸ ἔκαμα καὶ ἐπλήρουν μου

γρ.: τὸ ἔκαμνα κ' ἐπληρώου μου.

287: καὶ ὡς διὰ τὸ πλήρωμα καὶ σὺ, ὡσὰν τὸ παύρον ὄλοι.

Χρειαῖται ἤημα κατὰ προστακτικὴν, δι' ὃ ὁρθῶς ὁ Παπαδημη-
τρίου προτείνει γὰ γραφῆ κράτει καὶ καλλίτερον ὁ Κρητικὸς τύπος
κράθις.

305: καὶ ὡσὰν (ἀρχὴν) ἐμπῆ κανεῖς, γὰ πᾶ γὰ ταξιδεῖση

Τὸ ἀρχὴν προσέθηκον ὁ Παπαδημητρίου χάριν τῆς ἔννοιαι καὶ τοῦ
μέτρου. Προτείνω γὰ γραφῆ ὁ στίχος :

κ' ὡσὰν ὄντε πρωτομπῆ κανεῖς γὰ πᾶ γὰ ταξιδεῖση

306: καὶ μὲ ἄλλους γὰ πτες γέροντες ἐομίση καὶ διαμέση

γρ.: καὶ μ' ἄλλους γὰ ὕτες γέροντες ἐομίση καὶ διαμέση

Τὸ διαμέση ὁ Παπαδ. σημειοῖ ὡς ἐξ ἔνεστώτος διαμείβω, ἀλλὰ τὸ
πρᾶγμα μοῦ φαίνεται πολὺ ἀμφίβολον. Ὑποπισθῶ μᾶλλον ὅτι πρέπει
γὰ γραφῆ διαπέση τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐξ ἔνεστώτος διαπέγω

(ἄρχ. διανεύω?) σημαῖνον φέτω εἰς τάξιν, διορθώνω, ἐρχομαι εἰς σχέσεις. 1)

311 - 312: ἐδίτης ὡς πρωτίτερα ἔλεγα καὶ ὠμιλοῦσαν . . . .

καὶ ἐγὼ ἔστεκα καὶ ἐθεώρουν τους, ὡσάν ξένον παρὰ μὲν θιν.

Ἐπειδὴ οἱ στίχοι δὲν ὁμοιοκαταληκτοῦσιν ὁ Παπαδημητρίου νομίζει ὅτι ἐξέπεσαν στίχοι, ἀλλ' ἡ ἔννοια δεικνύει ὅτι δὲν λείπει τίποτε. Μᾶλλον πιστεύω ὅτι ἐκ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου στίχου ἐξέπεσε λέξις π.χ. με θωροῦσαν ὁμοιοκατάληκτος πρὸς τὸ ὠμιλοῦσαν, ἢ δὲ λέξις παραμύθιν ἦτο γεγραμμένη εἰς τὸ περιθώριον ὑπὸ ἀναγνώστου μὴ πιστεύοντος εἰς τὴν ἀφιλοκέρδειαν τοῦ Σαχλίκι καὶ ἐκ τοῦ περιθωρίου εἰσήλασεν ἐκβαλοῦσα τὴν τελευταίαν λέξιν τοῦ στίχου.

417: καὶ ἔλεγα εἰς τόσην ἀδικίαν κέρδος οὐκ ἐψηφίσω.

γρ.: οὐδὲν ψηφίσω. Τὸ ρῆμα εἶναι ψηφῶ καὶ ψηφίζω σημαῖνον τιμῶ, περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τὸ δὲ οὐσ. τὸ ψήφος=ἡ τιμή, ἢ ὑπόληψις.

333: Χωρήση. γρ.: χωρήση=δρίση, βεβαιώση.

332: διδὲ καὶ δόσια ἢ ἀγαπᾷ.

Ἡ πρώτη λέξις προφανῶς εἶναι ἐφθαρμένη. Ὁ κώδιξ ἔχει διδῆ. Ἴσως ἔκειτο διδῆς καὶ δόσια ἢ ἀδικα δόσια.

336: κανισχιου. γρ.: κανισχιου

355: γὰρ μηδὲν κάμη τίποτε, ὡσάν ἐκεῖ λεομένο.

Τὸ χειρόγραφον ἔχει ὡσάν ἐκεῖ λειομένης, διορθώσε δὲ ὁ Παπαδημητρίου. Ἀκόμη καλύτερον γράφει ἵσ' γε καὶ λεομένα = ἀπὸ ἵσου περιλαμβάνονται ἐκεῖ (ἦτοι εἰς τὸ καπιουλάριον)

377: ἄγω με καὶ θέλω ὁρθώσῃ τὴν δουλιάν σου.

Οὕτως τὸ χειρόγραφον. Ὁ Παπαδημητρίου διορθώσεν:

ἄμε καὶ ἄλλοτε διήγειρε, γὰρ ὁρθώσω τὴν δουλιάν σου.

1) Ἴδε Sophocles, Greek Lexicon ἐν λέξει διανεύω.—Μανω-
λακάκη, Καρπαθιακά σελ. 188 ἐν λέξει διανεύω.

ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη, πιστεύω, γὰρ μεταβάλλωμεν τόσον ῥιζικῶς τὸν στίχον γράφει:

ἄγω με καὶ ἐγὼ θέλω ὁρθώσῃ τὴν δουλιάν σου.

Τὸ πλήρες ἄγωμε ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου ἄμε εἶναι συνηθέστατον ἀκόμη ἐν Κρήτῃ εἰς τινὰς ἐπαρχίας.

378: εἰς τὸ δευτέρω μὰν του γρ.: εἰς τὸ δευτέρω μόν του, ὅπως δεικνύει καὶ τὸ ὁμοιοκατάληκτον: κρησιμόν του.

338: εἰς τὴν κρηίαν τὸν ὑποκράτει. γρ.: ὑποκράτει=ὑποστηρίζει, βοηθεῖ.

398: αὐτὸν τὸν πλούσιον ἄνθρωπον θέλω γὰρ διαφορέσω.

γρ.: π' αὐτὸν τὸν πλούσιον ἄνθρωπον θέλω γὰρ διαφορέσω.

409: με γούχον γὰρ φορῆ κακὸν πλέον ἐμπαλωμένο.

Γράφει: παλιεμπαλωμένο ἢ παλιὸν ἐμπαλωμένο.

411 - 412: αὐτὸς θωροῦ ἔνε πτωχὸς . . . . . ἐκδοῦρι
καὶ πῶς γὰρ κρισκέμη αὐτὸς . . . . . ἀβογαδούριον.

Συμπληρῶ καὶ γράφω οὕτως:

αὐτὸς θωροῦ ἔνε πτωχὸς, [αὐτὸς ἔνε] ἐκδοῦρι,

καὶ πῶς γὰρ κρισκέμη αὐτὸς [μπορεῖ] ἀβογαδούριον;

Ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ ἔνε δυνατόν γὰρ συμπληρωθῆ ὁλότελα. Ἐκδοῦρι σημαίνει τὸν ἁκένδυνον ἄνθρωπον ὅσημ. λέγεται γδοῦρι καὶ γδοῦρις καὶ οὐδ. γδοῦρια=ἐνδύματα κατεδῆκαμένα.

426: καὶ ἐδὰ τὸ ἐπῆρε τὸ σκονίον, ἔδρασε καὶ ἔσφιξε τον.

γρ.: τὸν πῆρε.

459: καὶ τὲς μερτίες τὲς δροσερὲς ὄλες ξερες τὲς κάμνει.

γρ.: ὁλόξερες, ὅπως καὶ ὁ κώδικες Μ καὶ Ρ.: ὁλόξηρες.

475: ὁποῦ γὰρ μούπεν τζαραέ. Δὲν βλέπω τὸν λόγον, δι' ἔν

ὁ Παπαδημητρίου διετήρησε τὸ ἀλλόκοτον ἔξαπαθὲς ἀντὶ τῆς γραφῆς τῶν δύο ἄλλων κωδίκων : Στέφανος (P. M.).

488 : ὄντε φέρουσιν ἀρχὴν [ἀρχήν] τινὰ νὰ φυλακίσουν

Ὁ στίχος χωλαίνει καὶ μὲ τὴν προσθήκην τοῦ δευτέρου ἀρχὴν τὴν ὁποῖαν ἔκαμεν ὁ Παπαδημητρίου. Γράφει :

ὄντε θὰ φέρουσιν ἀρχὴν τινὰ νὰ φυλακίσουν

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον γραπτέον καὶ τὸ εἰς τοὺς κώδικας P. καὶ M. 271 : ὅταν φέρουσιν.

507 : διαβαίνει ἡ μαριὰ του γρ. : ἡ μάριτά του, ὅπως λέγεται πάντοτε, καὶ ὡς ἔχουσιν καὶ οἱ κώδικες M. καὶ Π.

513 - 524 : πάλιν σφικτοκλειδώνει τον καλὰ . . . . .
καὶ ἀφήνει τος . . . . . νὰ κάμη χάριν

Ὁ κώδιξ ἔχει μόνον τὰς ἀνωτέρω λέξεις ἐν συνεχείᾳ καὶ ἂν μὲν ἦσαν δύο στίχοι, ὡς φρονεῖ ὁ Παπαδημητρίου, συμπληρωτέοι :

πάλιν σφικτοκλειδώνει τον, καλὰ [τὸν ἀσφαλίζει]
καὶ ἀφήνει τον [ἔς τὴν φυλακὴν, καὶ ἄλλην] νὰ κάμη χάριν

ἂν ὅμως ἦτο μόνον εἰς στίχος γραπτέος :

πάλιν σφικτοκλειδώνει τον καὶ ἄλλην νὰ κάμη χάριν.

531 : ἄς τοῦ ἀμπουκώσω ἐδὰ ἀπ' ἀρχῆς, νὰ μεῖναι κρατημένος

γρ. : ἄς τὸν μπουκώσω ἐδ' ἀπ' ἀρχῆς νὰ μοῦ ἴνε κρατημένος

545 : ὄντε ἐμπήκα εἰς τὴν φυλακὴν γρ. : ὄντεν ἐμπήκα ἔς τὴν φυλακὴν

571 : ἦρχιζα χίλια νὰ τοῦ εἰπῶ, καλῶς ἤλθε ἀφέντη

Κατὰ τὸν κώδικα καὶ τὴν συνήθειαν γράφει :

ἦρχισα νὰ τοῦ εἰπῶ, χίλια καλῶς ἤλθε ἀφέντη

Ἡ φράσις εἶναι χίλια καλῶς ὤρσιες ἢ ἦρθες.

Πρβλ. τὸ δίστιχον :

Χίλια λαλῶς ὤρσιαι, χίλι καὶ δυὸ χιλιάδες,
ὁ κάμπος μὲ τὰ λούλουδα καὶ μὲ τὰς πραινάδες.

377 : καὶ τότε καὶ ἂν ἤρχετο καὶ ὁ σκύλος μοναχός του ;

γρ. : καὶ τότε καὶ ἂν νὰ ἤρχετο ὁ σκύλος μοναχός του,

ἄνευ ἐρωτηματικοῦ. Τὸ καὶν λέγεται σήμερον ἐν Κρήτῃ καὶ σκυῶς = τοῦλάχιστον.

578 : ἀμμ' ἤρχετον καὶ ἤφερονέ μου τοὺς ἀγροίκους ταμπάνους.

γρ. : ἀμμ' ἤρχετο καὶ μοῦ ἔφερονε τοὺς ἀγροίκους ταμπάνους

287 : Ἰδὲ τὸ ποῦ σ' ἐπάμπεσον ἡ μοῖρά σου Σαχλίκη

Καὶ προηγουμένως, ἐν στίχ. 123, εὔρομεν τὸ ἀνύπαρκτον αὐτὸ ὄημα, ὅπου καὶ διορθώσαμεν. Εἰς τὸ παρὸν χωρίον οἱ κώδ. M. P. ἔχουσιν ἀπέσασεν, τὸ ὁποῖον καὶ πρέπει νὰ ἀποκαταστήσωμεν.

599 : καὶ ἔνε κουλοῦκιν ἔρημος

γρ. : καὶ ἔνε κουλοῦκιν ὁ ἔρημος

Πρόκειται περὶ μεθύσου, περὶ οὗ λέγεται ὅτι εἶναι κουλοῦκιν καὶ κουροῦνα ξερασμένη. Σήμερον ἐπὶ ὁμοίας περιστάσεως ἀκούεται εἶναι κουροῦνα ἔς τὸ μεθύσι, καὶ κουροῦκι καὶ κουτούκι.

625 : τὰ κάμνον οἱ πολιτικὲς οἱ παλιοκουρασμένες

γρ. : παλιοκουραμένες ὅπως ἐν στίχῳ 708 :

πάλ' ἤλθεν ἡ Πιλάταινα ἡ χήρ' ἡ κουραμένη

Καὶ σήμερον κουραμένος σημ. τὸν δυστυχῆ, τὸν ἄθλιον.

644 : καὶ βλέπετε πῶς διάγατε τὰς κάτω γειτονίες

γρ. : ποῦ διάγατε = ὅσοι διαβαίνετε.

652 : ἐμάθαν οἱ πολιτικὲς αὐθις νὰ γαμηθοῦσιν

Δὲν ἔχει ἐννοίαν γράφει : ἀφῆς (ἀπῆς) θὰ γαμηθοῦσιν Ὁ κώδιξ M. ἔχει ὀρθῶς : ἀφόντι = ἀφ' οὔ.

659 : καὶ ποῖα ἴδεπά ἔς τὸ ξάπορτον νὰ τὴν λιθοβολήσουν

Ἡ ἐννοία ἀπαιτεῖ νὰ γραφῆ ὁ στίχος ὡς ἐξῆς :

καὶ ὅποια δὲν πᾶ ἔς τὸ ξάπορτον νὰ τὴν λιθοβολήσουν.

Οἱ κώδικες M. P. ἔχουσι τὸ ἀντίθετον *δ π ο ι α π ᾶ*, τὸ ὁποῖον δὲν μοῦ φαίνεται πιθανόν, διότι ὅπως φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ στίχ. 69 :

ὡς νυχτερίδα γύριζα σ' τὸ Ξώπορτον τοῦ Κίστρον.

Τὸ *Ξώπορτον* (ἄλλως *Βοῦργος*) ἦτο ὁ τόπος τῶν τοιούτων νυκτερινῶν διασκεδάσεων, ὅπου εὐρίσκοντο καὶ τὰ πολιτικαρεῖα.

704 : *καὶ ἄν ἤλεγα δνταν ἔφυγε μωρὴ ἀπὸ τὸ χωρίον.*

Ὁ κώδιξ P. ἔχει τὴν καλντέραν γραφήν :

Ἐλένη, δταν ἔφυγε μωρὴ ἀπὸ τὸ χωρίον.

710 - 711 : *τὴν ἀνεμίαν της ἔουρνε τὴν ἐργογαμημένην*

καὶ τὴν ἡμέραν σιγανὴ διαβαίνει ὡς ἡγουμένην.

Ὁ Παπαδημητρίου φρονεῖ ὅτι τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ὁ νέος, ἀλλ' ἡ ἀντίθεσις δεικνύει ὅτι πρέπει νὰ γραφῆ *νυκτογαμημένην*.

719 : *ἄμμὲ καὶ πρὸς τὸ πλήρωμα ἐμπρὸς εἰς μίαν ζητᾶ το.*

γρ. : *ἄν ἔν καὶ πρὸς τὸ πλήρωμα ἐμπρὸς εἰς μίαν ζητᾶ το.*

721 : *καὶ νῆνε τὰ φατζόλιά των χρυσᾶ μαργελωμένα,*

γρ. : *χρυσομαργελωμένα.*

735 : *καὶ κένη μοῦ πεν ἄρες καὶ θέλεις τὰ χεῖν αὐρε.*

Εἶδομεν ὅτι εἰς τοὺς κώδικας M. P. εὐρηται καὶ τριπλε τὸ συνάβρι, τὸ ὁποῖον πιστεύω ὅτι ἔκειτο καὶ ἐδῶ.

774 : *εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ λέγασι ἰψηλά τὸ ταρν α ρ ί σ α ν*

γρ. : *εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ λέγασι ἰψηλά τὸ τ α ρ α ρ ί σ α ν.*

Τὸ ὄημα γίνεται ἐκ τῆς ἐκφροῦ *ταραρά-ταραρά* καὶ εἶναι καὶ σήμερον ἐν χρήσει ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ὁ Παπαδημητρίου οὐχὶ ὀρθῶς σχετίζει πρὸς τὸ *τορνάρω* (*toznare*).

792 - 793 : *Καὶ τότε ἡ Κουταγιώταινα φέρει κρασὶν ἀκράτω*

εἶχεν ἐς τὰβλες ἔτοιμες καὶ κῶνι τὸ ξιδᾶτο.

Ὁ κώδιξ ἔχει *κῶνη* τὸ ξιδᾶτω ἀνευ καὶ, τὸν ὁποῖον προσέθηκεν ὁ

Παπαδημητρίου καὶ ἔγραψε *κῶνι* λέγων ὅτι θὰ εἶναι φαγητόν τι ἢ ποτόν ἀγνωστον. Ἡ παλινόρθωσις τοῦ στίχου πρέπει ἀναμφισβητήτως νὰ γίνῃ ὡς ἐξῆς :

Εἶχεν ἐς τὰβλες ἔτοιμες κενώνας τὸ ξιδᾶτο.

Ξιδᾶτον εἶναι κρέας ἐσκευασμένον μετὰ ὄξους, ὅπως καὶ παρασκευάζεται καὶ λέγεται καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ. Τὸ δὲ ὄημα *κενώνας* (*κενώω*) κοινολεκτεῖται ἐπὶ τῆς κενώσεως τοῦ φαγητοῦ ἐκ τῆς γύτρας εἰς τὰ πινάκια πρὸς βρῶσιν (*κενώνω τὸ φαγητόν, κένωσε νὰ φᾶμε*). Ὅτι πρόκειται περὶ τοῦτου δεικνύουν καὶ αἱ λέξεις *εἶχεν ἐς τὰβλες ἔτοιμες* δηλοῦν καὶ τότε καὶ σήμερον ὅτι εἶχεν ἐτοιμάσει τὰς τραπέζας. Παλαιογραφικῶς ἐξηγεῖται ἡ παραφθορὰ τοῦ *κενώνει* εἰς *κῶνι* ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἡ πρώτη συλλαβὴ ἐγράφη καὶ ὄν τρόπον γράφεται συνήθως τὸ καί, ἦτοι κ.

812 - 813 : *Μικροὶ μεγάλοι ἀκούετε τοῦτο τὸ καταλόγι,*

διὰ τὴν Πουθατσουστουριά, τὴν λέγονν ψωλοπόθα.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ προσωπικὴ σφοδρὰ καὶ εἰς ἄκρον βωμολόχος σάτιρα (*καταλόγι*) κατὰ τῆς Κουταγιώταινας. Διὰ δύο πρὸ πάντων ἐλαττώματα σατιρίζεται ἡ Κουταγιώταινα ὑπὸ τοῦ Σαχλ. διὰ τὴν ἀκολασίαν καὶ τὸ μέθυσον αὐτῆς. Καὶ τὸ μὲν *ψωλοπόθα* ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀσελγειάν της, τὸ δὲ *ποθατσουστουριά* (γρ. : *ποθοτσουστουριά*) εἰς τὴν πρὸς τὸ μεθύσκεσθαι ἑσπῆν. Τότε τὸ *Ποθοτσουστουριά* γίνεται ἐκ τοῦ *ποθῶ* καὶ *τσούζω* = πίνω ὑπερμέτρως, μεθύσκομαι. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ ἔρμηνεία τῆς λέξεως ἂν ὀρθῶς φέρεται *ποθοτσουστουριά*· ἀλλ' ἐγὼ ὑποπτεύω μᾶλλον ὅτι ἦτο *ποθοτσουστουριά*, καὶ τότε παράγεται ἀπὸ τὸ *ποθεῖν* καὶ *τσουνι* ἢ *τσουτσούνα* καὶ ἔχει τότε τὴν αὐτὴν σημασίαν πρὸς τὸ *ψωλοπόθα*. Ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τούτων, ὅτι ἀπαναλαμβάνεται ἐνδεκάκις εἰς τὸ *καταλόγι*, ὅτι ἀντικατέστησεν ἐν αὐτῷ τὸ ὄνομα τῆς διαβοήτου πολιτικῆς καὶ ἀντιπροσωπεύει τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς (τὸ ἀκόλαστον), εἰς ἐπίμετρον δὲ ἔρχεται πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ τοῦτο ὅτι εἰς παραλλαγὴν τοῦ στίχου 523 τοῦ κώδικος M 1) ὀνομάζονται τὰ ἀγγοῦρια *ποθοτζουριά*, ἢ προσφέρονται εἰς τινὰ *Πουθοτζουριά*.

1. Wagner, Carmina σελ. 97.

814: Προφές. Δὲν λέγεται, σήμερον τοῦλάχιστον, προφές, ἐν ᾧ λέγεται πάντοτε προχθές καὶ ὀπροχθές, ὅπως τοῦναντίον δὲν λέγεται χθές ἀλλὰ πάντοτε ὀφές. Διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ προχθές.

835: νὰ ἐπιθαρῆς τὰ ὀμμάτια σου, μουλίεις . . .

Δὲν λέγεται τὸ ἐπιθαρῶ ἐπὶ τῆς σημασίας αὐτῆς. Γραπτέον:

ποῦ νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου . . . . .

843: καὶ καθ' ἡμέραν γίνεται τοῦ σάν Μαρτι δι' ἐμένα.

Ὁ Ἅγιος Μαρτίνος ἐορτάζεται τὴν 12 Νοεμβρίου (11 Νοεμβρίου κατὰ τοὺς Ἑνετοὺς) καὶ τότε ἠνοίγοντο καὶ ἐδοκιμάζοντο τὰ κρασιὰ τοῦ ἔτους (ἄρχ. πιθοίγια).¹ Σήμερον τοῦτο γίνεται ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (τοῦ μεθυστή) κατὰ τὴν 3 Νοεμβρίου (κατὰ τὸ παλ. ἡμερολ.)

844: ὄντα . . . μου πέμπουσιν οἱ ἄρχοντες κοπέλες.

Δὲν πρόκειται διὰ κοπέλλας ἀλλὰ διὰ τοὺς παῖδας, τοὺς ὑπηρέτας, δι' ὧν οἱ ἄρχοντες πέμπουσι τὸ κρασί εἰς τὴν Κουταγιώταιναν, ὅπως φαίνεται ἐκ τῆς χρήσεως τὴν ὁποίαν κάμνει αὐτῶν εἰς τοὺς 846-847. καὶ μιὰ κοπέλλα ἐμορφη δποῦ ἐν μὲ τὴν Φλορέντζαν.

βαστὰ ἀγγούρια περισσὰ γεμάτην μίαν περέτταν.

Διὰ τοῦτο γραπτέον:

ὄντα [κοντά] μου πέμπουσιν οἱ ἄρχοντες κοπέλους.

846: κατέχουσιν βουρλίζω τους καὶ θέτουν μετὰ μένα

γο.: κατέχω καὶ βουρλίζω κ.τ.λ.

849: πίνεις παγκούρβα τὸ κρασί καὶ τότε περδικάρεις;

Ὁ Παπαδημητρίου σχετίζει πρὸς τὴν πέρδικα καὶ ἐξηγεῖ ἀναλόγως.

Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ἦτο πρεδικάρις (predicare) καὶ σημαίνει ὅτι μετὰ τὴν ἀφθονον οἰνοποσίαν ἡ Κουταγιώταινα ἐδήμηγόρει.

853: ἐγῶμαι πρώτη πολιτικὴ ἐγῶμαι ἀρχαία μουλίστρα.

γο.: ἀρχιμουλίστρα ὅπως καὶ εἰς στ. 111.

859: καὶ τότε πάλιν γέροντα νὰ πιάσω τοὺς κοπέλους.

Ὁ Παπαδημητρίου γράφει νὰ πείσω, ἀλλ' οὔτε ἡ ἔννοια εὐδοται, οὔτε εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ Σαχλ. μετεχειρίσθη τὸ ὄημα αὐτό δι' ὁπεύω νὰ γραφῇ: ἀποπιάω τοὺς κοπέλους, ἢ νὰ πιάσω; ἦτοι ἤρ: νὰ ἀηρεύῃ τοὺς νέους.

866: ἀνὲν παζάρην ὄσο σου νὰ ἔρχονται οἱ κοπέλοι.

Ὁ Παπαδημητρίου γράφει; ἂν ἐν παζαρευόσουν, σὺ, ἀλλὰ ἴσως αὐτὸς δὲν εὐρίσκειται εἰς τὸ Κρητ. ἰδίωμα (λέγεται παζαρευόσουν) καὶ τὸ ἐν μένει μετέωρον, δι' ὃ γράφω:

ἂν ἐπαζάρευες ἐσὺ νὰ ἔρχωντ' οἱ κοπέλοι.

871: καὶ φέρου ν εἰς τὸ σπίτι μας. γο.: καὶ φέρνω τες.

887: καὶ πάλιν ἐπιδιξεύτηκα γύριζω εἰς τὴν χώραν.

Γράφω: Χώραν, διότι ἐννοεῖται ἡ πόλις Χάνδαξ (τὸ Μέγ. Κάστρον) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ Πέδουμον.

904: καὶ νὰ ὄσκει πάντοτε εἰς τὴν γῆν μόνον [διὰ] νὰ [τὴν] πομπεῦγαν.

Χάριν τοῦ μέτρου γραπτέον:

καὶ νὰ ὄσκει πάντα ἔς τὴν γῆν μόνον νὰ τὴν πομπεῦγαν.

¹Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης 1909.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

¹ Boerio, Dizionario del dialetto Veneziano ἐν λέξει: Sa marten.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΙΣ ΟΜΗΡΟΝ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΣ ΤΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

[Μεθ' ὅσης ἄλλως χαρᾶς θά ἐδημοσίευσεν ἡ «Βυζαντις» πραγματεία τοῦ κορυφαίου τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνιστῶν *Κωνσταντίνου Σ. Κόντου*, μετὰ τοσαύτης θλίψεως ποιεῖ σήμεραν τοῦτο, ὅτι ἀναπολοῦσα τὴν ἀπόλειαν, ἣν ὑπέστησαν τὰ τε Ἑλληνικά γράμματα καθόλου καὶ ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία ἰδίᾳ ἐκ τοῦ πρό μνητῶν συμβάντος θανάτου αὐτοῦ. Ὅντως δυσαναπλήρωτον εἶναι τὸ κενόν, εἴπερ ἐν τῇ Βυζαντιολογικῇ Ἑταιρείᾳ ἐποίησεν ἡ τοῦ Κόντου τελευταία. Διότι αἱ φιλολογικαὶ ἐκείνου ἐρευναὶ οὐδαμῶς ἀλλότρια ἦσαν τῶν ἡμετέρων σπουδῶν. Κέντρον μὲν τῶν αὐτοῦ μελετῶν εἶχε τὴν ἐνδοξὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ δὲν ἀλιγώρει καὶ τοῦ ὕστερον Ἑλληνισμοῦ. Τοὺς Βυζαντιακοὺς συγγραφεῖς ἀπαξάπαντας, οὐδὲ τῶν νομικῶν βιβλίων ἐξαιρουμένον, μετ' ἄκρας ἐπιστάσεως ἐπεξελάθων, πολλὰς καὶ καλὰς ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ συμβολάς. Καὶ τοῦ νεωτέρου δὲ Ἑλληνικοῦ λόγου, τοῦ τε γραπτοῦ καὶ τοῦ δημώδους, οὐδαμῶς ἠμέλησεν ὁ Κόντος. Καὶ ἐκείνου μὲν ἐγένετο ὁ φιλοκαλιώτατος ἠνθμωστής καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο νομοθέτης, τὸν δὲ δημώδη λόγον ἠπίστατο, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἐκμαθὼν αὐτὸν οὐχὶ ἐκ γλωσσαρίων ἢ ἄλλων τοιοῦτων βιβλιδίων, ἀλλ' ἐκ τῆς ζώσης φωνῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τῶν γενναίων τῆς Παρνασσίδος γῆς τέκνων, μεθ' ὧν διήγαγε τὸν τε παιδικὸν καὶ τὸν νεανικὸν βίον καὶ μεθ' ὧν ἐφιηβος ἔτι συνηγωνίστατο ἐν τοῖς Θεσσαλικοῖς πεδίοις τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνα. Διὰ ταύτην δὲ τὴν ἐπιστήμην τῆς δημώδους γλώσσης ἦτο καὶ δικαιοτάτος κριτὴς τῶν τε πλεονεκτημάτων καὶ τῶν τυχόν ἀλλείψεων αὐτῆς. Ἐθαύμαζε δὲ τὴν ποιητικὴν δύναμιν τῶν δημῶδων ῥημάτων, ὧν πλείστα ἀπεμνημόνευε καὶ θαυμαστικῶς ἀπήγγελλεν, ἀλλὰ δὲν ἐφρόνει ὅτι ἠδύνατο νὰ γίνῃ πράξφορος χρῆσις τῆς τοιαύτης γλώσσης πρὸς παράστασιν λεπιοτέρων διανοημάτων.

Ἡ «Βυζαντις» λογιζομένη εὐτυχῆς, ὅτι ἐκ τῶν καταλοιπῶν τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου θέλει δημοσιεύσει τὰς εἰς Εὔσταθίου παρεκβολὰς καὶ εἰς ἄλλους βυζαντιακοὺς συγγραφεῖς διορθωτικὰ ἐκείνου, καταλλήλως πρὸς ἐκδοσιν παρασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ δοκιμοτάτου ὑπουργοῦ τοῦ Κόντου, τοῦ κ. Δεσφ. Χ. Χαριτωνίδου].

§ 1. Προεσχέθησαν—προεσχέθησαν.

Ἐν ταῖς εἰς Ὀμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὔσταθίου σελ. 1371, 53 φέρεται «οἱ δὲ ὡς ὑπὸ κήρυκι τῇ Κασάνδρᾳ προεσχέθησαν τῆς πόλεως».

Οὐχὶ προεσχέθησαν ἀλλὰ προεσχέθησαν ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Εὔσταθίου. Πρβ. Ἰλ. Β, 465 «ἐς πεδίον προχέοντο Σκαμάνδριον» καὶ Ο, 360 «τῆ δ' οἷ γε προχέοντο φαλαγγιδόν» καὶ Φ, 6 «τῆ δ' οἷ γε προχέοντο πεφυζότες».

Εὐρίσκονται δ' ἐν ταῖς εἰς Ὀμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὔσταθίου καὶ ἄλλαι πολλαὶ λέξεις αἰς ὑπὸ πλημμελοῦς ἀναγνώσεως παρεγκραταῖ ἢ πρόσκειται ἐν γράμμα, οἷον :

β ά π τ α ι—β λ ά π τ α ι. σελ. 1213, 65 «τὸ δ' ὁμοιον καὶ οἱ β λ ά π τ α ι, εἴ τι β λ ά π τ ο υ σ ι τ ά ς πορφυρίδας».

π ι μ ε λ ῆ ν—ἐ π ι μ ε λ ῆ ν' σελ. 1227, 17 «εἶτα ὑποτρέχων τὴν ἐ π ι μ ε λ ῆ ν τοῦ Λυκάονος λαφύξει αὐτὴν ἐπιτρέχουσαν ὡς εἰκὸς τῷ ὕδατι διὰ τὸ τοῦ δημοῦ ἐπιπολαστικόν».

τ ό π ο ν—τ ρ ό π ο ν' σελ. 1331, 6 «μεταγράφει τὸν τρόπον τοῦτον οὕτως ὀπρότερον κεν πρῶτος ἐπιγράφας χρῶα καλὸν κτέ» καὶ σελ. 1778, 39 «οἴτω καὶ νῦν ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς τὸν αὐτὸν ἐλθόντες τ ρ ό π ο ν καὶ ὁμοίως ἐνισθέντες».

π ρ ο έ σ ε ι ς—π ρ ο θ έ σ ε ι ς' σελ. 1384, 34 «οἱ ὧν αἱ τῶν καρπῶν π ρ ο θ έ σ ε ι ς ἐν καιρῷ γίνονται».

λ ε π ι ζ ό μ ε ν ο ν—λ ε π τ ι ζ ό μ ε ν ο ν' σελ. 1676, 6 «βόδς δὲ ἐπίθετον τὸ λέπαργε, λευκοῦ ἴσως κατὰ τὸ λ ε π τ ι ζ ό μ ε ν ο ν ζῆ ἀδ-τοῦ, ἦγουν κατὰ τὸ δέσμα».

ἐ ρ α σ θ ε ι ς—ἐ ρ γ α σ θ ε ι ς' σελ. 1697, 55 «ἔδοτο αὐτῷ μνημονα ὀπατήρ καὶ ὀπασπιστὴν Χάλλωνα Κυπαρισσέα, ὅς ἐ ρ γ α σ θ ε ι ς Πενθησιαλείας καὶ βοηθῶν αὐτῇ ἀγηρέθῃ ὑπ' Ἀχιλλέως».

σ κ έ π ο ι ε ν—σ κ έ π τ ο ι ε ν' σελ. 1719, 26, «ὅτι τὸ ἐντὸς πυκά-ζοιεν σφέας αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ κρύπτειν, σ κ έ π τ ο ι ε ν».

κ α μ π ά ς—κ α μ π τ ά ς' σελ. 1676, 36 «ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ μυκητικὸν καὶ διὰ τὰς ἐν τῷ ὕδατι δὲ κ α μ π τ ά ς δίκην κεράτων».

κ ε ν β α υ χ ῆ ς—κ ε ν ε ν α υ χ ῆ ς. σελ. 1925, 57 «ἦγουν κ ε ν ε ν α υ χ ῆ ς, κενὰ κωνησάμενος ὡς εἰς βοήθειαν».

ὕ π ε σ τ ρ ῶ σ θ α ι—ὕ π ε ρ σ τ ρ ῶ σ θ α ι' σελ. 991, 10 «ἔπει διὰ τὸ ἀκωνθῶδες οὐκ εὐθέτον ἐστὶν ὕ π ε ρ σ τ ρ ῶ σ θ α ι εἰς εὐνήν κατὰ τὰς

εξηγήσεις πλάσ». Πρβ. σελ. 991,13 «τὸ δὲ ὑπὸ χθλὸν φύσε ποιήν, δηλοῦ καθ' ὑπέρβασιν τὸ ὑπέρισε πλάσ ὡς ὑπεστρωσθαι».

ἀετῶν—ἀρετῶν· σελ. 1800,4 «Δήλον δὲ καὶ ὅτι ἐνδοξος ἡ κερβολή ὡς ἐξ εὐγενῶν γαμψονύχων οἰωνῶν συγκεκριμένη καὶ κλαυθμὸν δὲ μέγαν ἐμφαίνει τῇ τῶν ἀετῶν βοῇ».

ἀμβρόνεται—ἀμβρόνεται· σελ. 1436,50, «ἐφόρουν κερβολήν διαφανῆ πάντες, οἷς νῦν ὁ τῶν γυναικῶν ἀμβρόνεται βίος». Πρβ. Ἀθήν. σελ. 522, Δ' «ἐφόρουν δέ, φησίν, καὶ κερβολίδα διαφανῆ πάντες, οἷς νῦν ὁ τῶν γυναικῶν ἀμβρόνεται βίος». Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ καὶ ἐναμβρόνεται ὡς καὶ ἡμαρτημένην πάντως ἀνάγνωσιν ἀντι τοῦ ἐναβρόνεται σελ. 1915,43, «ὅτι Ὀδυσσεὺς μετὰ τὴν ἐν τῇ τοξείᾳ εὐτυχίαν ἐναμβρόνεται παρὰ τοῖς αὐτῶν εἰδόσι κτεῦ».

ἀδιεχές—ἀδιεχέος· σελ. 1834,1, «ἀζηχὲς δὲ τὸ ἀδιεχέος εἶπον συνεχές, ὡς ἀλλαγῶ ἐργάριον». Πρβ. σελ. 494,5 «τὸ δὲ ἀζηχὲς ἐπὶ τοῦ ἀδιεχέος γίνεται, ὃ ἐναντίον ἐστὶ τῷ συνεχεῖ» καὶ σελ. 1003,45. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν σελ. 153,39 ἐξέπεσε τὸ πρὸ τοῦ ἀδιεχέος κείμενον ἀζηχέος.

ἔτι—ἔστι· σελ. 763,37 «αἱ δ' αἰτῆαι καὶ σμυναὶ καὶ δειναὶ καὶ δεινώπες καὶ ἔμποροι, ἔστι δὲ καὶ ποίνιμοι διὰ τὸ κατ' αὐτὰς φοβερόν» καὶ σελ. 1633,9 «οἶνον καὶ κηρία συγκιρνάτες, μέλιτος δηλαδὴ, ἔστι δὲ καὶ ἀνθη εὐώδη». Πρβ. Ἀθήν. σελ. 38, ζ' «οἶνον καὶ κηρία συγκιρνάτες εἰς ταῦτα καὶ τὰ τῶν ἀνθῶν εὐώδη».

σταθῶμεν—σταθῶμεν· σελ. 1701,28 «ἔστι δὲ ὅμως καὶ τούτου θεραπεία ἐκ τοῦ ποιητοῦ, παρ' ἧ ἐν Ἰλιάδι κεῖται τὸ σταθῶμεν ἀντι τοῦ σταθῶμεν».

ὄσπελεθρος—ὄσπελεθρος· σελ. 1752, 33 «Ὁ δὲ χεῖρον δὲ εἰδέναι καὶ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὄσπελεθρος κυρίως ἢ τῶν ὄων κόπρος λέγεται». Πρβ. καὶ σελ. 1821,41 «Κόπρος δὲ ἐπὶ ἄλλων ζῴων δόξα αὐτῶν, ὡς δηλοῦ ὁ γράμμας ὄσπελεθρος, ὅς ἀπόπατος». (Ἴδε Πιέρσωνα εἰς Μοῖρ. σελ. 311 καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 507).

τριφύλακον—τριφύλακτον· σελ. 802,12 «Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι τριφύλακτον κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ ποιητὴς βούλεται εἶναι τὴν νόκτα, ὃ ἐστὶ τὴν ἡμέραν, ὅτε εἴπη ἔσσεται ἡὼς ἢ δελή ἢ μέσον

ἡμῶν». Ὁρθῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 352,27 «τριφύλακος γὰρ ἦν καθ' Ὁμηρον ἢ νῆξ».

ἴχνος—ἴχνιον—ἴσχνος—ἴσχνιον· σελ. 1897,31 «τὸ δὲ ἀέθλιον οὐχ ὑποκοριστικὸν ἀλλὰ παράγωγον ὁμοίως τῷ ἴχνος ἴσχνιον». Πρβ. σελ. 678,24 «τοῦ δὲ οἰκία, ὃ ἐστὶν οἶκος, εὐθεῖα μὲν τὸ οἰκίον ἄσπερ δὲ οὔτε τὸ θηρὸς θηρίον οὔτε τὸ ἴχνος ἴχνιον ὑποκοριστικῶς ἔχει παρὰ τῷ ποιητῇ, ἀλλὰ παρὰ τὸν εἰσι κατὰ τοὺς παλαιοὺς, οὔτως οὐδὲ τὸ οἶκος οἰκίον» καὶ σελ. 233,37 καὶ σελ. 385,28.

ἀναπτωτικόν—ἀναπτωτικόν· σελ. 1716,46 «φέρεται δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ὅτι Χάρυβδις θαλάσσης βάλτος ἀναπτωτικὸν μεταξὺ τοῦ Ἀδρίου καὶ τοῦ τυρρηνικοῦ πελάγους». Πρβ. σελ. 1719,44 «ὅτι τὸ, ὡς ἐρρέθη, ἀναπτωτικὸν τῆς Χαρύβδews ἐρημεύων ὁ ποιητὴς φησιν οὔτως».

ὄρος—ὄρος· σελ. 1871,42 «ὃ μόντοι κατὰ τὸ γάλα οὐρός δεσχεῖ μὴ ἐλκυσθῆναι εἰς Ἰωνίδα διάλεκτον». Πρβ. Ὀδ. I, 222 «ναῖον δ' ὄρω ἄγγεα πάντα» καὶ P, 225 «καὶ κεν ὄρον πίνων μεγάλην ἐπιγουνίδα θεῖτο».

στέφει—στέφει· σελ. 1155,7 «ἐν δὲ τὰ τεῖρεα πάντα τὰ τ' ὄρανός ἐστεφάνωται, ἦγον κῶκλον περιέχει καὶ στέφει σφαιραῶν αὐτός».

ἀπαστος—ἀπαστος· σελ. 1180, 13. «Προῖων δὲ ἐρεῖ ἀμηνος καὶ ἀπαστος, ὡς εἶναι ταῦτον κατὰ πολυωνυμίαν τὸ νῆστις, ἀμηνος, ἀπαστος ὃν καὶ ἀπόπαστον, λέγει ὁ Ὀππιανός».

Ἐπίμετρον εἰς τὴν § 1.

Ἐδηλώσαμεν ἐν σελ. 373 ὅτι ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου χοῆσις ἐν ταῖς εἰς Ὁμηρον Παραβολαῖς τοῦ προεχέθησαν, ὃ ὑπὸ κατῆς ἀναγνώσεως μετέπεσεν εἰς τὸ προεχέθησαν. Παρατηροῦμεν δ' ὅτι φιληθεῖ ὁ Εὐστάθιος τῷ ἀορίστῳ ἐχέθην, διεχέθην, ἐπεχέθην, κατεχέθην, συνεχέθην, οἶον.

Σελ. 416,44 «οὕτω τοῖς ἐπιπορήσωσιν ὁ ἐγκέφαλος χαμαὶ χεῖθις» καὶ σελ. 683,48 «ἐπὶ τοῦ κατὰ πόλεμον αἵματος ἐν πεδίῳ χεῖθις ὡς καὶ ἐκεῖ» καὶ σελ. 868,62, εἰς δὲ τὸ ποτήριον τοῦτο πολλοὶ τοῖς παλαιοῖς ἐχέθησαν λόγοι» καὶ σελ. 1151,29 «εἰς ἀνθρώ-

πίνας ἐμφύχους εἰκόνας χεθέντα» καὶ σελ. 1873, 18 «καὶ τὸν γαλκὸν ἠχῆσαι καὶ τὸ ὕδωρ χεθῆνα» καὶ σελ. 1930, 60 «δύναται φόνος καὶ τὸ χεθὲν αἷμα λέγεσθαι».

σελ. 159, 14 «διὰ χεθῆνα αὐτὴν καὶ ὑπογλάσαι» καὶ σελ. 216, 19 «ὅπερ ἰδόντες Ἕλληνας διεχέθησαν γελῶντες ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἐδάκρυε» καὶ σελ. 1008, 1 «ἤγουν διεχέθη, ἐθερμάνθη» καὶ σελ. 1318, 16 «θυμὸς ἰάνθη, ὅ ἐστι διεχέθη» καὶ σελ. 1673, 55 «ὁ μέντοι ἀχροατῆς διὰ χεθῆς μειδιάσει ἂν ἐπὶ τῷ νοήματι».

σελ. 1586, 62 «ἢ (χάρις) κεφαλή καὶ ὅμοιος ἐπεχέθη».

σελ. 317, 8 «θεσπέσιος πλοῦτος κατεχέθη αὐτοῖς».

σελ. 48, 45 «ὅ ἐστι συγχέθη τῷ θυμῷ» καὶ σελ. 354, 20 «καὶ οὕτω συγχέθωσιν οἱ ὄρκοι ἐπὶ κακῷ τῶν Τρώων» καὶ σελ. 435, 44 «τὸ συγχέθηνα τοὺς ὄρκους παρὰ τινος τῶν Τρώων» καὶ σελ. 926, 39 «ὁ μὲν γὰρ χάσαστο, τουτέστι συγχέθη, λυπηθεὶς ὡς μὴ νικήσας» καὶ σελ. 1001, 42 «καὶ τὸ σὺν δὲ γέροντι χῦτο νόος, ἤγουν συγχέθη ὁ νοῦς τῷ Πριάμῳ» καὶ σελ. 1067, 12 «συγχέθεισι οἶον τῆς φράσεως τοῦ νοήματος» καὶ σελ. 1225, 17 «ὡς διορθούμενος τὸ συγχέθῃ ἀπὸ σχεδιασμοῦ φησιν» καὶ 54 «συγχέθεισι ὁ Λυκάων φησιν» καὶ σελ. 1256, 38 «συγχέθεισιν τὴν ψυχὴν» καὶ σελ. 1432, 48 «δι' ὃν συγχέθεισιν ἐλάβετο τῆς κατ' αὐτὴν κοινῆς ἀναλογίας» καὶ σελ. 1509, 2 «οἷα συγχέθεισιν ὑπὸ λύπης» καὶ σελ. 1959, 24 «διὰ ταῦτα τοῖνον ἀφίησι τὸν πατέρα τῆ ἀναμνήσει συγχέθηνα ἰσοῦτον».

Ἐχρήσατο δ' ὁ Εὐστάθιος καὶ τοῖς μέλλουσι σελ. 417, 42 «τοῦ συνετοκίου Πριάμου συγχέθεισιν ἐταῖα ὄρκοι» καὶ σελ. 1797, 43 «καὶ διὰ χεθῆσονται καὶ κατατενοῦσι ὀήσεις μακράς».

§ 2. κατώβλεπος—κατώβλεπτος καὶ κατώβλεπα—κατώβλεπτα.

Ἐν ταῖς εἰς Ὀμηρον Παραβολαῖς τοῦ Εὐστάθιου κεῖται σελ. 634, 45 «ὁ δὲ ἄλλος ἐπὶ τοῦ καθ' ἱστορίαν κατώβλεπτος λέγεται γίνεσθαι» καὶ σελ. 1704, 31 «Ἀλέξανδρος ὁ Μόνδιος ἱστορεῖ ὡς ἐν τοῖς τοῦ Ἀθηναίου φέρεται ὅτι τὴν Γοργόνα τὸ ζῷον καλοῦσιν οἱ ἐν Λιβύῃ νομάδες, ὅπου καὶ γίνεται κατώβλεπτα ἢ κατώβλεπτον» (Περβ. Γ. Δινδάρου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀθηναίου σελ. 482).

Τοῦ ὀνόματος κατώβλεψῆ γενεῆ εἶνε κατώβλεπος καὶ ἡ αἰτιατικὴ κατώβλεπα, ὅπως δ' ἀνελλήνιστοι εἶνε οἱ τύποι κατώβλεπτος καὶ κατώβλεπτα, παρεμβεβλημένου αὐτοῖς ὑπὸ κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ Τ γράμματος.

Περὶ τοῦ ὀνόματος κατώβλεψ καὶ ἄλλων ὁμοίως αὐτῷ ἐσηματισμένων ποιεῖται λόγος ὁ Ἀθηναῖος σελ. 409, Β' «Χρῆ μέντοι προπαροξυτόνων προφέρεσθαι (χέρνιβα) τὰ γὰρ τοιαῦτα ῥηματικά σύνθετα εἰς ψ λήγοντα γεγονότα παρὰ τὸν παρακείμενον τὴν παραλήγουσαν τοῦ παρακειμένου φυλάσσουν, ἂν τε εἴη τούτων διὰ τῶν μι λεγόμενον, βαρύνεται, λέλειμαι αἰγίλιψ, τέτριμμα οἰκότριψ, κέκλεμαι βοόκλεψ παρὰ Σοφοκλεῖ Ἑρμῆς, βέβλεμμα κατώβλεψ παρὰ Ἀρχελάῳ τῷ Χερρονησίτῃ ἐν τοῖς Ἰδιοφύεσιν». Περβ. καὶ Εὐσταθ. Περβ. εἰς Ὀμηρ. σελ. 1401, 14 «Χρῆ μέντοι φησὶ προπαροξυτόνως προφέρεσθαι τὰ γὰρ τοιαῦτα ῥηματικά σύνθετα εἰς ψ λήγοντα φιλότεροντα παραλήγουσαν παρακειμένου παιθητικοῦ δηλαδὴ λεγομένου διὰ τῶν δύο Μ, ἐξ οὗ καὶ γέγονασι, βαρύνονται, λέλειμαι λέλειψαι αἰγίλιψ, τέτριμμα τέτριψαι οἰκότριψ, κέκλεμαι βοόκλεψ, βέβλεμμα βέβλεψαι κατώβλεψ οὕτως οὖν καὶ νένιμαι χέρνιψ». Ὁ Φρόνιχος λέγει ἐν τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ σελ. 11, 31 «Ἄτριψ:—Καὶ ἔστι παρὰ τὸν τρίτῳ μέλλοντα, ὡς ἀρπάξω ἀρπάξ, κλήρω κλήψ καὶ βούκλεψ καὶ τέξω τέξ καὶ ἐπίτεξ».

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κοκκίου γεγραμμένα ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἀγικῶν Κομικῶν Τόμ. Α' σελ. 572 «βούκλεψ: παρ' Ἀριστοφάνει. Cramer. Anecd-Ox. I 289, 9 (βούκλεψ). Herodiani. I 246, 23. cf. δρῶψ 763, χοιρόβλιψ Vesp. 1364, ἀστύτριψ, οἰκότριψ (Thesm. 426), κελεδοβιάψ Hesych. — at Athenaeus 9, 409 c βούκλεψ, παρὰ Σοφοκλεῖ Ἑρμῆς».

Τῷ βούκλεψ ὁμοία εἶνε τὸ τυρόκλεψ καὶ νακόκλεψ, τῷ δὲ οἰκότριψ καὶ ἀστύτριψ ἐμμερῆ ὑπάρχουσι τὸ ἀγώνότριψ (Ἴδε Ἐρμερδῆνα ἐν Lex. Graec. Suppl. et Dialect. σελ.) αἰγότριψ, ἀχυρότριψ, εἰτριψ, θησειότριψ, πεδότριψ, πορνότριψ, σκευότριψ (Σύντριψ) (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν Παραλειπ. σελ. 292).

Περὶ τοῦ ἐπίτεξ ἴδε τὰ ἐν τῇ Ἀθηναίᾳ Τόμ. Β', σελ. 324 γεγραμμένα, ἐντα γίνεται μνηστὴ καὶ τοῦ ὁμοίως αὐτῷ ἐσηματισμένου καλλίτεξ. Περβ. σὺμμειξ.

§ 3. ἀπέσβησαν—ἀπέβησαν.

Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεμβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1935,62 ἀπαντᾷ «εἰ καὶ ἔστιν ὅτι πολλοὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς χαρᾶς ἀπέβησαν»

Ἄνευ τινὸς ὄκνου μετατυποῦμεν τὸ ἀπέβησαν εἰς τὸ ἀπέσβησαν, ὡς μετετύπωσεν ὁ Ἀβρέσχιος τὸ ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολοῖς ἀποβῆναι σελ. 98,23 Διδ. «Ἀπογενέσθαι ἀποβῆναι, ὡς ἀποθανεῖν» εἰς τὸ ἀποσβῆναι (Ἴδε καὶ Ῥουγκένιον εἰς Τίμ. Σοφ. Πλάτ. Λεξ. σελ. 40. Ἐν τοῖς Βεζαῖρον Ἀνεκδότοις σελ. 422,15 λέγεται «Ἀπέσβη: ἐσβέσθη ἢ ἐπαύσατο, τέθνηκεν». Περβ. Εὐριπ. Ἀποσπ. 971 Νανκ. «ὁ δ' ἄρει θάλλων σάρκα διωπετῆς ὄκω; ἀστήρ ἀπέσβη, πνεῦμ' ἀφείξῃς ἐς αἰθέρα» καὶ Παλατ. Ἀνθ. Ζ', 20 «ἐσβέσθη, γηραιὸς Σοφοκλέης, ἄνθο; αἰοιδῶν οἰνωπὸν Βάκχου βότρυν ἔρεπτόμενος».

Ἐδρίσκονται δ' ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεμβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου οὐκ ὀλίγα λέξεις ἐστρατημέναι ὑπὸ πλημμελοῦς ἀναγνώσεως ἐνὸς γραμματος.

βασίλισκος—βασιλικός· σελ. 1375,1 «Ἐθιανμάζετο δέ, φασί, καὶ κατὰ Σπάρτην μάλλον ὁ κάλλιστος καὶ ἡ καλλίστη· πολλῶν δὲ τοιούτων ὁ τόπος εὐφόρει. Διδὸ καὶ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς ἐξημιάθη πρὸς τῶν ἐφόρων, οἷα καλῆς γυναικὸς αἰσχρὰν πλουσίαν ἀλλαξάμενος, ἐπεὶ βασιλικὸς ἀντὶ βασιλέων τῇ Σπάρτῃ γενναῖαν προαιρεῖται». Ἴδε ἢ ἐγράψαμεν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Θ', σελ. 134.

αὐστὸς—αὐτός· σελ. 1866,36 «Ἔοικε δὲ ἀπὸ τοῦ τοιούτου αὐτὸ προὔπαρχειν δισύλλαβον παράγωγον καὶ ὁ αὐτός, ἔξ οὗ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς καὶ ὁ αὐσταλέος».

μιλτοπρέπτοις—μιλτοπρέπεις· σελ. 1254,25 «ἔτερος δὲ τις μελάγχμα σικάνια, ἐν τῷ λευκοῖς τε γὰρ μύρσιαι καὶ μελαγχμοῖς, ὅπερ ἔστι μέλασι καὶ μιλτοπρέπεις». Περβ. Ἀθην. σελ. 51, δ'.

τρόπου—τόπου καὶ τρόποις—τόποις· σελ. 926,61 «Ἰοκάστη τε γὰρ ἡ κοσμουμένη ἰσότητι τουτέστι βουλή καὶ Μηδαικάστη ὁμοίως ἢ καζομένη μῆδαισι, ὅπερ ἔστι βουλεύμασι τοιούτου δὲ τινος τόπου καὶ ἢ Ἀγαμέδνη καὶ ἢ Μῆδαια καὶ ἔσαι τοιαῦται» καὶ σελ. 1205,54 «τοιούτου τόπου καὶ τὸ πίνειν ἔξ ἀργυρίδιον χρυσῶν παρὰ

Ἀναξίβη, ὡς φησιν Ἀθήναιος» καὶ σελ. 1647,31 «καὶ ὅτι καθὰ τῇ ὀξείᾳ οὕτω καὶ ἄλλοις τόποις τὰ μετρικὰ ἐκτείνονται».

σκέπτου—σκέπου· σελ. 1801,44 «Λείπει γὰρ τὸ σκόπει ἢ σκέπου ἢ δέδοικα ἢ τι τοιοῦτον».

ἄσηπτα—ἄσηπα· σελ. 1735,31 «τραύματί τε γὰρ χορῶν μέλιτι ἐκκαθαίρονται καὶ πολλὰ τῷ μέλιτι μένει ἄσηπα».

ἀντιπαράστασις—ἀντιπαράστασις· σελ. 1725,11 «ἐπάγει νόημα δριμύτερον ἐξ ἀντιπαράστασις τοιούτων». Περβ. σελ. 1795,37 «κατὰ δὲ ἀντιπαράστασιν ὅτι κἄν εἰ μὴ ἐγενόμην αὐτοῖς κακὸν ἀλλ' ἔπασσον φονευθεῖς, οἷα ἂν ἦν μοι οὐδὲ τοῦτο ἀβούλητον» καὶ σελ. 1795,30 «ἐπιφέρει ἀντιπαράστασις τὸ εἰ δ' αὖ με πληθὺν δαμασαίαιτο μόνον εἶντα κτε».

πύρπνος (πυρπνός)—πύρπνος· σελ. 1714,39 «τί γὰρ ἢ δρᾶκαῖν' ἀμικτος ἢ χίμαιρα πύρπνος. (Ἴδε Περιδ. Σύγγρ. Σωκρ. 1876, σελ. 46). Ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῇ Αἰσχυλείᾳ Λεξιῶν σελ. 319 ἐμφέρει πυροξυτόνως τὸ περὶ αὐτὸ λόγος ἐπίθετον, πυρπνός».

πλασαμένων—πασμένων· σελ. 1700,56 «τῶν δέ γε πλασαμένων ἠωρήσθαι αὐτὸν (τὸν Τάνταλον) οὐρανοῦ μέσου καὶ γῆς οἱ μὲν αἰτίαν τῆς κολάσεως εἶπον κτε».

μαλθακτικὴν—μαλθατικὴν· σελ. 1655,47 «αἰνιττεται μὲν, ὡς καὶ προεδηλώθη, τὴν τροφήν παντὸς ἡῖους ἀγρίου μαλθατικὴν εἶναι».

Ἐπιτευκτικὴν—ἐπιτευτικὴν· σελ. 1406,29 «τὸ δὲ ἐπιβάλλειν πρόθεσιν τινα δηλοῖ καὶ περιττότητα ἐπιτευτικὴν».

εὐστρεφές—εὐτρεφές· σελ. 1915,23 «τὸ δὲ εὐτρεφές ἐντερον οἷός περὶ φράσις ἔστι τοῦ χορδῆ, ἡδὴ δὲ καὶ ὄρισμός αὐτῆς· κ-υ οἷός γὰρ χορδῆ εὐτραφές (γρ. εὐστραφές), ἡτοι εὐκλωστον ἐντερον οἷός, ὅπερ παρὰ φησὶν ὁ κώδικας οἱ χυδαῖοι φασί». Περβ. Ὀμ. Ὀδύσσεια Φ., 407 «ἴψας ἀμφοτέρωθεν εὐστρεφές ἐντερον οἷός».

σπάσειε—πάσειε· σελ. 1910,43 «Ζήνων οὖν, φασί, ὁ Κιτιεύς σκληρὸς ἄλλως ὢν πρὸς τοῖς συνήθεσι, ὅμως, εἰ πλείον οἴνου πάσειε, ἡδὺς ἐγένετο καὶ μελιχρὸς».

ἐνάργεια—ἐνάγεια· σελ. 1500,10 «πολύκλωστον δὲ πόντρον κατ' ἐνάγειαν ἱστορικὴν λέγει τὸν Αἴγυπτιακόν».

ἐδέατρος—δέατρος· σελ. 1874,33 «τὸν προτένθην ἐποίησεν, ὅς ἔστι προγεύστης, ὁ καὶ δέατρος παρὰ τὸ ἔδειν, οὐ μὴν ἐλέατρος».

μασθόν—μασθόν· σελ. 1874,35 «Ὅμοίως δὲ ἐναλλαγῆς καὶ τὸ μῆδω μῆθω καὶ τὰ ἕξ αὐτῶν κατ' αὐτὴν δὲ καὶ μασθόν (γρ. μασθόν) καὶ μασθόν διὰ τοῦ θῆτα εἰσὶν ταῦτόν ἐστιν, εἰ καὶ ἄλλως ὁ αὐτὸς μασθός διὰ τοῦ Ἰ λέγεται ὡς μασητός ὡν βρέφουσιν».

Δουλιχεύς—Δουλιχεύς· σελ. 1805,14 «ὅτι δὲ Δουλιχεύς ὁ τοιοῦτος Ἀμφίνομος καὶ ὡς προσεῖχεν αὐτῷ ἡ Πηνελόπη, μετ' ἄλλα ζηθῆσεται».

ἔστι—ἔτι· σελ. 1472,29 «τὸ δὲ ὀφέλλεται ἀπλούστερον μὲν νοεῖται ἀντὶ τοῦ ὀφείλαι, ἔτι δὲ νοῆσαι καὶ ἀντὶ τοῦ αὖξεται».

περιουσιασμόν—περιουσιισμόν· σελ. 1487,63 «καὶ ὄρα ἐν τούτοις περιουσιισμόν Θηβαϊκῆς ὕλης τιμίας».

ἐπιτακτικόν—ἐπιτατικόν· σελ. 831,25 «Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ κελεύειν οὐ μόνον ἐπιτατικόν ἐστίν· εἰπεῖν ἄλλα καὶ γενικώτερον ὀτρυντικόν ἢ ἐπισπευστικόν ἢ ἐρεθιστικόν».

Καδμηίδος—Καδμηῆδος—Καμηίδος—Καμηῆδος· σελ. 1386,50 «συνήρηται γὰρ φασιν ὡς τὸ Βρισηίδος Βρισῆδος, Καμηίδος Καμηῆδος καὶ τὰ ὅμοια».

κατακληθῆναι—κατακληθῆναι καὶ κατακληθῆναι—κατακληθέντες· σελ. 1663,53 «καὶ τὸ μὲν οἰηθῆναι αὐτὸν ἕξ ἀνθρώπων μεταβληθῆναι τοὺς παρὰ τῇ Κίρκῃ λύκους καὶ λέοντας καὶ μὴ φαρμάκοις κατακληθῆναι πρὸς ἡμερότητα τῆς τοῦ Εὐδρυλόχου ἀπειρίας εἶναι δοκεῖ φασιν» καὶ σελ. 1707,50 καὶ τὸν θῖνα τῶν οὐτέων προσεπαυξήσουσι κατακληθέντες τῇ ἡδονῇ» (ἴδε καὶ Κόβητον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ 1867, σελ. 528).

ἐπεβληθέντα—ἐβληθέντα· σελ. 1522,64 «τοῦτον δὲ καρένθειτον οἶονταί τινες τὸν στίχον καὶ δβελίζουσιν ἦται ἀθετοῦσιν ὡς ἐβληθέντα καὶ τὸ τῆς πτήσεως ἀχρειοῦντα τάχος».

συντακτέον—συνακτέον· σελ. 1613,29 «ἐν δὲ τῇ πᾶσι δόλοισιν ἀδελον εἶτε οὕτω συνακτέον εἶτε καὶ μᾶλλον ἄλλως, πᾶσιν ἀνθρώποισι μέλω ἐν δόλοισι».

ἑπιτασμός—ἑπιασμός· ἴδε Κριτικά καὶ Γραμματικά σελ. 102 κ. ἑ. (1904).

ἰσχνολογεῖ—ἰχνολογεῖ· σελ. 226,24 «τὰ δὲ κατὰ τὸν δράκοντα καὶ τοὺς στρουθοὺς καὶ τὴν πλάτανον ὁ μὲν ποιητὴς οὐκ ἰχνολογεῖ· ἔθος γὰρ αὐτῷ ἐν ταῖς τῶν σημείων λύσεσι τὰ κυριώτερα μόνον ἐπιλέγεσθαι».

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ

(Ἔπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΕΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἐξηγήσεις συντετμημένων λέξεων

- A. I. Σ. = Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας (ἔκδοσις Α. Παπαδοπούλου Κεραμείως).
- A. D. = Acta et Diplomata monasteriorum et ecclesiarum orientis (ἔκδ. Miklosich et Müller).
- A. P. = Acta Patriarchatus Constantinopolitani (ἔκδ. Miklosich et Müller).
- Εὐχολ. Μ. = Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἔκδ. γ' ἀδελφῶν Βελούδων. Ἐν Βενετίᾳ 1863.
- Hard. = Hardouin, conc. coll. regia maxima.
- Hefele C.G. = Conciliengeschichte.
- K. K. = Καταστατικὸς νόμος τῆς ἐν Κρήτῃ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1900.
- Mansi = Sacr. conc. nova et ampl. collect.
- Migne P.G. = Patrologia graeca.
- Migne P.L. = Patrologia latina.
- Π. Ε. = Πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τόμ. Α', Β', Γ' ἴητοι τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιεπιφυλακίου σφρζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, ἐκδοθέντα ὑπὸ Καλλινίκου Δελικάνη ἐν Κωνσταντινουπόλει.

- Ῥάλλη Κ. Μ. = Ποινικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἐκκλ. ποιν. δίκ.
- Ῥάλλη Κ. Μ. = Περί τοῦ ἀβάτου τῶν μοναστηρίων κατὰ τὸ δίκαιον Ἀβατ. μοναστ. τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.
- Σύντ. = Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων κλπ. (ἔκδ. Γ. Α. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποιλή).

Α') ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Οἱ μητροπολίται ἔδικαιοῦντο καὶ ὄφειλον ἔκπαλαι ἐν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει νὰ περιοδεύωσιν ἀνὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπαρχίας. Οὕτως ὀρίσθη ὑπὸ τοῦ κανόνος νβ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, στοιχήσαντος τοῖς ὀρισθεῖσιν ὑπὸ τῆς συνόδου Ἰππῶνος τὸ κατ' ἔτος ἐν τῷ καιρῷ τῆς συνόδου ἐπισκέπτεσθαι τὰς ἐκκλησίας ἐκάστης ἐπαρχίας, ἥτοι ἐξετάζειν καὶ αἴρειν τὰς ἐν αὐταῖς φουμένας ἀμφιβολίας.¹

Ἡ σύνοδος Τουρίνου ἔτους 401 ἄρισεν ἵνα χαρίζομένης τῆς ἐπαρχίας τῆς Γαλατικῆς Οὐιέννης ἐκάτερος τῶν ἐπισκόπων Ἀρελέτης καὶ Οὐιέννης περιοδεύῃ ἀνὰ τὸ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἔδραν ὄμορον τμήμα.² Ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος Βονιφάτιος δ' Α' ἐνετείλατο διὰ τῆς ἀπὸ 422 ἐπιστολῆς αὐτοῦ τῷ μητροπολίτῃ Ναρβῶνος Ἰλαρίῳ ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐπισκοπικὴν πόλιν Λουτέβαν (Lodève), ὅπερ ὄφειλε καὶ ἀφθόρμητος νὰ πράξῃ, ἅτε τῶν πραγμάτων ταύτης κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ δεομένων διορθώσεως.³ Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἐπι-

¹ Βαλσαμῶν. εἰς καν. νβ' Καρθαγένης ἐν Σύντ. Γ' 431.

² «Decretum est ut si placet memoratarum urbium Episcopis, in quoque de his viciniores sibi intra provinciam vindicet civitates, atque eas Ecclesias visitet, quas oppidis suis vicinas magis esse constituerit». Thomassin. Vetus et nova ecclesiae disciplina, tom. I. part. II. lib. III. cap. 77 n. 1 pag. 459.

³ Constant Epistolae Rom. Pontificum a S. Clement. I. usque ad Innocentium III. (Paris. 1721 sq.) I. σ. 1033: «Unde frater ca-

σκόπου Ἀρελάτης Ἰλαρίου⁴ γίνεται μνεία τῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπαρχίᾳ περιοδειῶν αὐτοῦ, εἰ καὶ ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος Λέων ὁ Α΄⁵ ἐμέμφατο αὐτὸν ὅτι ταύτας ἐποιεῖτο μετὰ μεγάλῃ σπουδῆς καὶ τάχους. Τὰς ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν περιοδείας καθ' ὅσας ἠκολούθει τοῖς μητροπολίταις καὶ ἰκανὴ ἀκολουθία, ἔστι δ' ὅτε καὶ στρατιωτικὴ τοιαύτη, ἀνήγγελλον οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρότερον τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόποις. Καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου Ἰλαρίου ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀρελάτης Λεόντιον⁶ διὰ τῆς ἀπὸ 462 ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐξαρθέν δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν εἴτε αὐτὸν τοῦτον τὰ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπαρχίᾳ παραπτώματα, εἴτε γνωρίζειν ταῦτα τῷ τῆς Ῥώμης θρόνῳ, ἦν ἀπόρροια τοῦ δικαιώματος τῆς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκέψεως.⁷

rissime, si ita res sunt, et ecclesiam supradictam provinciae tuae limes includit, nostra auctoritate commonitus, quod quidem facere sponte deberes . . . ad eundem locum . . . accede: intelligens arbitrio tuo secundum regulas patrum quaecunque facienda sunt a nobis esse concessa».

⁴ Vita S. Hilarii c. 16 (Ballerin, S. Leon. Opp. II. 332).

⁵ Leon. epist. X. ad episcop. provinc. Vienn. (Ballerin, Opp. I. 637): «Sed ille insperatus nescientibus supervenit et improvisus abscessit, cursu ut didicimus, celeri itinera multa conficiens et per longinquas provincias tanta immaturitate discurrens.»

⁶ Thiel Epistolae Rom. Pontificum a S. Hilario usque ad Pelagium II. Brunsbürgæ 1868, I. σ. 140 ἐκ., Jaffé Regesta Rom. Pontificum ab condita ecclesia ad a. 1198, Lipsiæ 1881-1888, I. N. 554 (529).

⁷ Καὶ κατὰ τὸ ius decretalium οἱ μητροπολίται ὄφειλον νὰ ἐπιπτεύωσι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπους (suffraganei) καὶ ἐπισκέπτονται τὰς παροικίας αὐτῶν (c. 14 (Λουκίου τοῦ Γ'), c. 22 (Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'), c. 25 (Γρηγορίου τοῦ Θ') de cens. 3. 39), ὑπουργούντων αὐτοῖς ἐν τούτῳ τριῶν κανονικῶν τοῦ καθεδρικοῦ καπιτολίου (δρα Fagnani ad cap. ut iuxta 17. X. p. offic. iud. ordin. I. 31 N. 11). Ἀλλὰ δὲν δύνανται κατὰ τὴν διάταξιν «Romana ecclesia» Ἰννοκεντίου τοῦ Δ' (cap. 1. de censib. in VI° 3. 20) νὰ ποιήσονται τὴν τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκεψιν, μὴ ἐπισκεψάμενοι πρότερον τὴν ἑαυτῶν παροικίαν καὶ διὰ τὸ καπιτολίον τοῦ καθεδρικοῦ αὐτῶν ναοῦ, τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτῶν πόλιν καὶ παροικίαν καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ναοὺς μισθονάς τε καὶ ἐλάσσονας, ὡς καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἑαυτῶν παροικίαις κληρικὸς τε καὶ λαϊκός

Β) ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

«Ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἤδη ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις περιοδεύον ἀνὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπαρχίας μάλιστα πρὸς κήρυγμα τοῦ

(«ut quilibet archiepiscopus suam volens visitare provinciam prius ecclesiae suae capitulum ac civitatem et dioecesim propriam plene visitare procuret nec sit solum erga maiorum sed etiam minorum ecclesiarum nec etiam circa clericorum tantum sed etiam populorum visitationem intentus»), δικαιούμενοι κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις νὰ ἐξομολογῶσι τὴν ἐν τῷ τῶν ἑαυτῶν ἐπισκόπων καὶ ἐπιβάλλωσιν αὐτοῖς ἐπιτίμια (c. 5 (Βονιφατίου τοῦ Η') de censibus in VI° 3. 20), ὡς καὶ νὰ ἐπιβάλλωσι ποινὰς κατὰ τῶν πλημμελημάτων, ἀλλὰ μόνον τῶν φανερῶν, διότι τὰς κατὰ τῶν μὴ τοιούτων ποινὰς ἐδικαιούντο νὰ ἐπιβάλλωσι μόνον οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπίσκοποι (c. 1 § 4 eod. tit.). Ποινικὴν ἐξουσίαν εἶχον ὁμοίως κατὰ τῶν κατὰ τὰς ἐπισκέψεις παρακαλούντων εἴτε αὐτοὺς τούτους, εἴτε τοὺς ἑαυτῶν βοηθούς ἢ ἀπεσταλμένους τῆς ἀσκήσεως τῶν ἑαυτῶν κληρικών, ἢ ὑβριζόντων φανερώς αὐτοὺς c. 1 (Ἰννοκεντίου τοῦ Δ') in VI° de poen. V. 9 καὶ c. 16 (Ἰννοκεντίου τοῦ Γ') X. de praescript. II. 26. Ἀπτομαρῆς ἐκδεις ἀρχιεπισκοπικῆς ἐπισκέψεως εὐρηται ἐν τοῖς Acta visitationis provinciarum Burdigalensis et Bituricensis, facta a Simone de Bello loco archiepiscopo Bituricensi Aquitaniae Primate ab anno 1284-1291, παρὰ Balluze Miscellanea, IV. 205-306, Ἡ τριδεντή σύνοδος πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχιεπισκόπων προτέρῃ ἐπισκέψει τῆς ἑαυτῶν παροικίας ἀπήτησε τὴν ἀδειαν τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου, ἥς ἀνευ δὲν δύνανται οὗτοι νὰ ποιήσονται τὴν ἐπίσκεψιν τῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν ἐπισκοπῶν (Sess. XXIV. de ref.): «Patriarchae, primates, metropolitani et episcopi propriam dioecesim per se ipsos, aut, si legitime impediti fuerint, per suum generalem vicarium aut visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, ut tota biennio per se vel visitatores suos compleatur, visitare non praetermittant. A metropolitanis vero, etiam post plene visitatam propriam dioecesim, non visitentur cathedrales ecclesiae, neque dioeceses suorum comprovincialium, nisi causa cognita et probata in concilio provinciali». Ἀλλ' ἀφ' οὗ περιέστησαν αἱ ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι εἰς ἀχρησίαν, ἐπαύσαντο, ὡς εἰκόσ, γιγνόμεναι καὶ αἱ τοιαῦται μητροπολιτικαὶ ἐπισκέψεις.

Οἱ τὰς ἐπισκέψεις τῶν τῆς ἑαυτῶν ἐπαρχίας ἐπισκοπῶν ποιοῦμενοι μητροπολίται ἐδικαιούντο ἐν τῇ δίσει νὰ αἰτήσονται procurationes, καθ' οὗ δικαιώματος οὐδεμίᾳ ἐδύναντο νὰ ἀνταγίῃ αὐτοῖς παραγορῆ. Οὕτως ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἀγνητικοῦ (Sens) Πέτρος ὁ Β' τοῖς ἀρνηθεῖσιν αὐτῷ τὰς procurationes, τῷ τε ἀββᾶτι τοῦ S. Magloir, τῷ Priori τῆς Chartres καὶ ἄλλοις, ὡς μὴ δοθεισῶν, ὡς οὗτοι ἰσχυρί-

εὐαγγελίου και διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως δύναται νὰ λογισθῆ βέβαιον. Ἡδη κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ἤσκουν οἱ ἐπίσκοποι ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν ἐπαρχίας, εἴτε αὐτοὶ οὗτοι, εἴτε διὰ *περιοδευτῶν*, οἵτινες, ἅτε οὐκ ἔχοντες καθέδραν οἰκείαν, περιωρχόμενοι⁸ κατήριζον τοὺς πιστοὺς και ἐδίδασκον τοὺς βουλομένους προσελθεῖν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει και βαπτισθῆναι.⁹

σαντο τοιοῦτων τοῖς προκατόχοις αὐτοῦ, οὐδέποτε αἰτησαμένοι τοιαύτας, ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὴν suspensionem, ταύτης δ' ἀνάγκου ἀποβάσει ἐπέβαλε τὴν excommunicationem, και ἤτησατο τὴν κίρωσιν αὐτῆς παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Ἰννοκεντίου τοῦ Γ', ἀποφηγαμένου (c. 16 X. de praescript. 2. 26) ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος δικαίως ἤξιου τὰς procurationes, ἅτε οὔτε τῆς ἐπισκέψεως, οὔτε τοῦ δικαιώματος πρὸς ἀπόληψιν τῶν procurationum ὑποκειμένου παραγραφῆ, διόπερ και ἐνετείλατο αὐτῷ τὴν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐκτέλεσιν. Μόνον ἐπὶ ζητοῦ προνομίου ἢ μακρᾶς συνηθείας ἐρειδόμενοι, ἐδύναντο νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς πρὸς καταβολὴν τῆς procurationis ὑποχρέωσεως οἱ μνημονευθέντες praelati, καθάπερ ἀπεφήνατο ἀρχαιότερον. Λούκιος δ' Γ' (c. 14 X. de censib. 3. 39) ἐν τῇ πρὸς πλειόνας μονὰς τῆς Βονωνίας ἐριδι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ραβέννης, καθ' ἣν αἱ μοναὶ ἐκείναι ὑπερβάθησαν εἰς καταβολὴν τῶν procurationum, ἅτε μὴ δυναθεῖσαι νὰ ἀποδείξωσι μήτε προνόμιον, μήτε μακρὰν συνηθειαν. Περὶ τοῦ δικαιώματος τῶν ἐπισκόπων και λοιπῶν ὑποδεεστέρων praelati τοῦ αἰτεῖσθαι κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις τὴν procurationem, δεῖα κατωτέρω.

Και ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας οἱ μητροπολίται ἔστιν ὅτι κατὰ τὸν μεσαίωνα, συχνότερον δὲ κατὰ τὸν 15' και 16' αἰῶνα, ἤσκουν τὸ δικαίωμα τῆς ἐποπτείας τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐπισκέψεως τούτων. Ἀλλ' ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τοιαῦται μητροπολιτικαὶ ἐπισκέψεις δὲν γίνονται πλέον. Ὅρα Phillimore Ecclesiastical Law of the Church of England I. 21 ἐπ.

⁸ Οἱ περιοδευταὶ καθίσταντο κατὰ τὸν κανόνα 17' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου (μεταξὺ ἐτ. 348-381) ἐν ταῖς κώμαις και τοῖς χωρίοις ἐν οἷς ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῶν τούτων και τοῦ καν. 5' τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ἢ κατὰστασις ἐπισκόπων, ἵνα μὴ κατὰ Ζωναράν και Βαλασαμῶνα (Σύντ. Γ', σ. 223) γίνωνται εὐκαταργήτως ἢ ἀρχιερωσύνη.

⁹ Εὐχολ. Μέγα. 686 : α' Ὁ περιοδευτῆς περιπατεῖ και ὀδηγεῖ τοὺς μέλλοντας εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν». Σύντ. Β' σ. 586 σημ. α' Ὁ περιοδευτῆς περιπατεῖ και ὀδηγεῖ τοὺς μέλλοντας εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν». Περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν περιοδευτῶν, δεῖα ἐπὶ Γενναδίου ἐγκύκλιον ἐπιστ. (Σύντ. Δ', σ. 370), πρ. δ' σὺν. Χαλκηδό- νος (Hardt, II, 432) ἐνθα μνημονεύεται ὡς περιοδευτῆς ὁ πρεσβύτερος

Ὁ Χρυσόστομος ἀπεφήνατο τὰς ἐπισκοπικὰς περιοδείας ἐν τῶν πρωτίστων ἔργων τοῦ ἐπισκόπου.¹⁰

Και ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς δύσεως ὑπῆρχεν ἤδη ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις τὸ ἔθος τοῦ περιοδεύειν κατὰ χρονικὰ διαστήματα τὸν ἐπίσκοπον ἀνά τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησιαστικὴν παροικίαν. Τοῦ ἔθους τούτου μνείαν ποιεῖται ἤδη ὁ Ἰερώνυμος.¹¹ Και ὁ Ἀύγουστίνος διὰ τῆς πρὸς τὸν ἀνθύπατον Celestius ἐπιστολῆς αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ ἐπὶ μὴ ἐκτελεσθείσῃ ὑποσχέσει συγγνώμην, προβαλλόμενος τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτοῦ περιοδείαν. Διὰ δὲ τῆς πρὸς τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον Καίλαστίνον τὸν Α' ἐπιστολῆς

Ἀλέξανδρος, πρ. α' συνόδ. ἐπὶ Μηνῆ ἐτ. 536 (ἀπ. 1216), ἐνθα ὡς τοιοῦτος μνημονεύεται ὁ πρεσβύτερος Σέργιος.

Τὴν ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν τῶν περιοδευτῶν ἀπηγόρευεν ὁ νόμ. 42 § 9 τοῦ Ἰουστιν. Κώδ. 1. 3. ε' *Ἐπιθεσιζομεν, καθ' ἣ τοῖς θεοῖς διώριστα κανόσι, μήτε περιοδευτῆν . . . ἐπὶ δόσει χειροτονείσθαι». Ὅρα ἐπὶ Φωτίου νομοκάν. Α' 18' (Σύντ. Α' σ. 74) και Κ. Μ. Ράλλη Ἐκκλησ. Ποιν. δίκ. σ. 286. Τὸ ἀξίωμα τῶν περιοδευτῶν βραδύτερον ἀπώλεσε τὴν αὐτοτέλειαν αὐτοῦ, συγχωνευθὲν τῷ ἀξίωματι τῶν ἐξάρχων. Βαλασμ. εἰς καν. 15' Λαοδικείας (Σύντ. Γ' σ. 223) : «Περιοδευταὶ δ' εἰσὶν οἱ σήμερον προβαλλόμενοι παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἕξαρχοι και Ἀριστῆν. (ἀπ. σ. 224). α' Οἱ περιοδευταὶ, οὗς και ἐξάρχους σήμερον ὀνομάζουσιν».*

¹⁰ Περὶ Ἰερωσύνης λόγ. γ' κεφ. 15' ἐν Migne P. O. XLVIII, 658 : «Εἰ γὰρ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μᾶλλον τῶν ἀγοραίων περινοσεῖ τὰς οἰκίας δ' τὴν ἐπισκοπὴν ἔχων, προσκρούματα ἐντεῦθεν ἀμύθητα. Ὅδδὲ γὰρ ἀρρωστοῦντες μόνον, ἀλλὰ και θγαίνοντες ἐπισκοπεῖσθαι βούλονται, οὐ τῆς εὐλαβείας αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτο προσκαλουμένης, τιμῆς δὲ και ἀξιώματος οἱ πολλοὶ ἀντιποιούμενοι μᾶλλον». Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἰπτόν ἐπιστολὴν διμλ. β' (ἀπ. LXII, 670-671) : «Τοῖς μὲν παλαιοῖς ἀνδράσιν ἅπας ὁ βίος ἦν ἐνεργὸς και ἐναγώνιος· ἡμῖν δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ῥαθυμία μεσῶς. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἤδουσαν διὰ τοῦτο εἰς τὸν κόσμον παρήχθησαν, ἵνα τῷ παραγαγόντι κατὰ γνώμην ἐργάζωνται· ἡμεῖς δὲ ὡς διὰ τοῦτο παραχθέντες, ἵνα ἐσθίωμεν και πίνωμεν, και τρυφῶμεν, οὕτως οὐδενὸς τῶν πνευματικῶν λόγων ποιούμεθα. Ὅδ περὶ τῶν ἀποστόλων λέγω μόνον, ἀλλὰ και τῶν μετ' αὐτοῦ». Ὅρας γοῦν αὐτοὺς πάντα διατρέχοντας, και ὥσπερ τινὸς ἔργου τούτου ἐπιλημμένους, και διόλου ἐν ξένη διατρέφοντας, ἅτε οὐκ ἔχοντας πόλιν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀκουσον γοῦν τοῦ μακαρίου τούτου τί φησι. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήνῃ».

¹¹ Adv. Lucifer. cap. 9. (Migne P. L. XXIII. 165).

αὐτοῦ ἐδήλωσε τὴν ἀνάγκην τοῦ χωρισμοῦ τμήματος τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἰδρύσεως ἰδίας ἐν Φουσάλλη ἐπισκοπῆς, ἅτε οὐ δυνάμενος διὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς νὰ περιοδεύῃ ἀνὰ ταύτην ὅλην.

Ὅτι δ' ὁ Αὐγουστίνος συχνάκις περιώδευεν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ μαρτυρεῖ καὶ ὁ βιογράφος αὐτοῦ Ποσσίδιος.¹² Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ τούτου καθήκοντος ὑπὸ τοῦ Τουρῶνων Μαρτίνου μαρτυρεῖ ὁ τούτου βιογράφος, ἡλικιωτῆς καὶ ἑταῖρος Σουλπίκιος Σευῆρος¹³ ἐπιλέγων ὅτι πολλάκις ἠκολούθει αὐτῷ κατὰ τὰς ἐπισκοπικὰς αὐτοῦ περιοδείας ἅς ἐποιεῖτο περιβεβλημένος μέλαιναν χλαμύδα καὶ καθήμενος ἐπὶ ὄνου καὶ ξενιζόμενος ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ κλήρου (mansioarii clerici), μὴ ὀλιγορῶν δὲ τῶν περιοδειῶν καὶ εἰς χώρας ἀξένους, μέλημα πρῶτιστον αὐτοῦ ἐν ταύταις ὑπολαμβάνων τὴν τοῦ ἐθνισμοῦ καταπολέμησιν. Ὡσαύτως σύνοδοι τοῦ 5' αἰῶνος μνημονεύουσαι τῶν ἐπισκοπικῶν περιοδειῶν ἀποφαίνονται ταύτας ἀρχαῖον θεσμόν. Οὕτω κατὰ τὸν κανόνα ἢ τῆς συνόδου Ταρραγῶνος ἔτ. 516 οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος (antiquam consuetudinem) περιοδεύειν κατ' ἔτος ἀνὰ τὰς ἐπισκοπικὰς αὐτῶν παροικίας. Ἐν τῇ συνόδῳ Lugó ἔτ. 569¹⁴ (ἀλλ' ἢς τῶν πρακτικῶν τὸ γνήσιον ἀμφίβολόν ἐστι¹⁵) πρὸς τὸ ῥαδίαν ποιήσασθαι τὴν ἀνὰ τὰς ἐπισκοπὰς περιοδείαν προυτάθη ἢ τούτων σμίκρυνσις. Κατὰ τὸν κανόνα α' τῆς β' συνόδου Βρακάρων ἔτ. 572 οἱ ἐπίσκοποι τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῶν ἐπισκέψεως ὀφείλουσι νὰ ἐξε-

¹² Κεφ. 12 παρὰ Migne XXXII. 43: «Aliquoties vero etiam vias armati iidem circuncelliones contra famulum Dei Augustinum obsederunt, dum forte iret rogatus ad visitandas, instruendas et exhortandas catholicas plebes; quod ipse frequentissime faciebat...»

¹³ Κεφ. 11 ἐπ. παρὰ Migne XX. 166.

¹⁴ Hard. III. 373.

¹⁵ Ὁρα Hefele C.O. III. 25.

τάξωσι τὴν ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἀκριβῆ τέλεσιν τοῦ βαπτίσματος, τῆς θείας λατρείας, καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερατικῶν αὐτῶν καθήκοντων καθόλου, τῇ δ' ὑστεραία νὰ νουθετῶσι τοὺς λαϊκοὺς πρὸς τὸ φεύγειν τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ πάντα τὰ κακουρήματα, μάλιστα δὲ τὸν φόνον, τὴν μοιχείαν, τὴν ἐπιορκίαν καὶ ψευδομαρτυρίαν καὶ πιστεύειν εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Διατάξεις περὶ τῶν ἐπισκοπικῶν περιοδειῶν περιέχουσι καὶ ὁ κανὼν β' τῆς συνόδου Βρακάρων ἔτ. 572, ὁ καν. λς' τῆς δ' συνόδου Τολήτου ἔτ. 633 καὶ ὁ καν. δ' τῆς ζ' συνόδου Τολήτου ἔτ. 646.

Ὅτι καὶ ἐν τῷ Φραγκικῷ κράτει ὄφειλον οἱ ἐπίσκοποι νὰ ἐκτελῶσι τὸ καθήκον αὐτῶν τοῦτο, δῆλον γίννεται ἔκ τε τῶν συνόδων τῶν χρόνων ἐκείνων¹⁶ καὶ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα Ἰλδεβέρτον τὸν Β' ἐπιστολῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Ἀγηδικοῦ (Sens) Λούπου,¹⁷ ἀποστέργοντος τὸν ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ χωρισμὸν τοῦ τμήματος τῶν Μέλδων (Meaux), ἅτε οὐδέποτε παραλιπόντος τὸ τῆς ἐπισκέψεως καθήκον. Ἐκ τῶν ἐπιμελῶς ἐκτελούντων τὸ καθήκον τοῦτο Φράγκων ἐπισκόπων ἀρκούμεθα μνημονεύοντες ἔτι τοῦ Langres Παππόλου,¹⁸ τοῦ τῆς Saintes Τρωϊανοῦ,¹⁹ ὃν ὁ λαὸς περιοδεύοντα ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπίμα, ὥστε ἀπέσπα ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ τοὺς θυσάνους, τοῦ Πικταύτας Μερούιχου,²⁰ τοῦ τῆς Οὐιέννης Ἀβίτου²¹ καὶ τοῦ Ἐλιγίου.²² Ἐκ δὲ τῶν ἐπιμελῶς ἐκτελούντων τὸ καθήκον τοῦτο Ἀγγλοσαξόνων ἐπισκόπων ἀρ-

¹⁶ Ὁρα λ. χ. κανόνα 11 conc. Cabillon. ἔτ. 649 (Bruns II. 266): «parochias et monasteria, quae mos est episcopis circuire».

¹⁷ Migne P. L. LXVIII. 11 ἐπ.

¹⁸ Gregor. Turon. Hist. eccles. Francor. V. 5. (Migne LXXI. 322).

¹⁹ Gregor. Turon. De gloria confess. cap. 59 col. 870.

²⁰ Gregor. Turon. αὐτ. cap. 106 col. 906.

²¹ Aviti Vienn. Epist. 65 ad Maxim. ἐν Migne LIX. 274.

²² Audoen. Vita S. Eligii, Lib. II. cap. 3 παρὰ Migne LXXXVIII. σελ. 513.

κούμεθα μνημονεύοντες τοῦ τῆς Λιχτερλίδης Ceadda,²³ πεζοῦ κατὰ τὸ ἀποστολικὸν παράδειγμα περιερχομένου τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν. Ὁ Βέδας ἐχάλεπαινεν ὅτι ὑπὸ τοῦ Καντερβουρίας Θεοδώρου, εἰ καὶ μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, κατορθωθείσης τῆς σμικρύνσεως πολλῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπισκοπῶν,²⁴ τοῦτο δὲν ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὴν τῆς Ὑόρκης, διόπερ ὁ ταύτης ἐπίσκοπος δὲν ἐδύνατο εἶσω ἐνιαυτοῦ νὰ περιέρχεται ταύτην, καὶ ὅτι πολλοὶ ἦσαν οἱ ἐν ταύτῃ τόποι οὓς οὐδέποτε ἐπεσκέψατο ἐπίσκοπός τις.²⁵ Ὡς πρὸς τὴν Ἰταλίαν σημειοῦμεν ὅτι ὁ Ρώμης ἐπίσκοπος Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἐπήνεσε τὸν ζῆλον μεθ' οὗ ὁ τοῦ Ferentino ἐπίσκοπος Ρεδέμπτος περιώδευεν ἀνά τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν.²⁶ Ἐτέρω δὲ νοσηρῶς ἔχοντι ἐπισκόπων ἐνετείλατο τὸ περιοδεύειν, ὅση δύναμις αὐτῶ, ἀνά τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν πρὸς τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς βεβαιώσεως (confirmatio). Τοὺς δ' ἐπισκόπους τῆς Σικελίας ἐνουθέτησεν²⁷ εἰς τὸ στοιχεῖν ταῖς ἀρχαιοτέραις διατάξεσι τοῦ διακόνου Servusdei ταῖς ἀφορώσαις εἰς τὴν τῶν ὁδοιπορικῶν δαπανῶν ἀνταπόδοσιν, εἰς ἣν ὄφειλον νὰ ἐξαρκῶνται φεύγοντες πᾶσαν καταπίεσιν τοῦ κλήρου, τοὺς δ' ἐπισκόπους τῆς Σαρδηνίας ἐμέμψατο διὰ τὴν κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις μὴ ἐξόντωσιν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ἐθνισμοῦ.²⁸

²³ Beda Hist. eccles. Anglor. Lib. III. cap. 28 παρὰ Migne XCV. 168.

²⁴ Beda aut. IV. 6 παρὰ Migne αὐτ. 184.

²⁵ Beda epist. 2 ad Egbert. παρὰ Migne XCIV. 659-660.

²⁶ Gregor. M. Dialog. Lib. III. cap. 38 παρὰ Migne LXXVII. 316.

²⁷ Gregor. M. epist. Lib. X. ep. 45 παρὰ Migne αὐτ. 1103.

²⁸ Gregor. M. epist. Lib. XIII. epist. 18. Βραδύτιρον ἐν τῇ δύναι ὁ ἐπίσκοπος προπορευομένου αὐτοῦ τοῦ ἀρχιδιακόνου ἢ πρωτοπρεσβυτέρου, γνωρίζοντος τοῖς ἐν ταῖς ἐνορίαις τὴν ἀρίστην ἐκείνου διεξάγοντος πρὸς τὸ ἀνακουφίσαι τὸν ἐπίσκοπον τὰ ἥττονος σπουδαιότητος πράγματα (καν. 16 σην. Ροτομάγου ὁ αἰῶνος: «Cum episcopus suam dioecesim circuit, archidiaconus vel archipresbyter eum praere debet, uno aut duobus diebus per parochias quas visitaturus est et plebe convocata annuntiare debet proprii pastoris adventum et

Τὸ καθήκον τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὸ περιοδεύειν αὐτοὺς

ut omnes, exceptis infirmis, ad eius synodum die denominata impraetermisse occurrant et omnimodis ex auctoritate ss. canonum praecipere et minaciter denuntiare debet, quod si quis absque gravi necessitate defuerit, procul dubio a communione christiana sit pellendus. Deinde accitis secum presbyteris, qui in illo loco servitium debent exhibere episcopo, quidquid de minoribus et levioribus causis corrigere potest, emendare satagat, ut pontifex veniens nequaquam in facillioribus negotiis fatigetur aut sibi immorari amplius necesse sit ibi quam expensa sufficiat») καὶ καλοῦντος τοὺς τελείους δημότας εἰς τὴν κατὰ κανόνα ἐπὶ πάντε ἐνοριῶν δικαιοδοσίαν ἔχουσαν σύνοδον (καν. 4 σην. Τολώσης ἔτ. 844), παρηκολουθεῖτο κατὰ τὰς ἑαυτοῦ ἐπισκέψεις ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τῶν Καρολιδῶν ἡγεμόνων διδομένου πρὸς τὸ προσσπίσειν, ἐπικουρεῖν καὶ ἐλέγχειν αὐτῶν comes (Karl. capit. ἔτ. 742 c. 35, Pipp. Capit. ἔτ. 744 c. 4, Carol. Magn. capit. ἔτ. 769 c. 6. 7, Admonit. general. ἔτ. 789 c. 70 ed. Boretius (Monum. Germ.) I. 21. 29. 45. 59) ἐπέβαλλε ποινὰς τοῖς ἐκκλησιαστικῶν παραπτώματων ἐνόχοις, κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς. Cap. Aquisgr. 813 c. 1: «Ut episcopi circummeant parochias sibi commissas et ibi inquirendi studium habeant de incestu, de patricidiis, fraticidiis, adulteriis, ceno-doxiis et alia mala quae contraria deo sunt, quae in sacris scripturis leguntur quae christiani devitare debent». Ἀπὸ τοῦ ὁ αἰῶνος μεσοῦντος τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνακρίνειν καὶ τιμωρεῖν τὰ βαρύτερα ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα ἐχωρίσθη ὡς ἴδιον ἔργον ἐκ τῶν γενικῶν τῆς ἐπισκέψεως καθήκοντων, ἐκτελούμενον ἐπὶ λοιποῦ ὑπὸ τῶν ἐν συνδέσμῳ πρὸς ταύτην συγκροτούμενων δικαστικῶν συνόδων (Sendgericht), καθισταμένων πρὸς τοῦτο ἐν ἐκάστη ἐνορίᾳ ἐπτά ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐναρέτων ἀνδρῶν (iuratores synodi, testes synodales, Sendzeugen, Sendgeschworene, Regino, libri II de synodolibus causis et disciplinis ecclesiasticis ed. Wassersleben, Lipsiae 1840 II. 2: «maturiores, honestiores atque veraciores»), οἵτινες ἀμνησιν τῶ ἐπισκόπῳ ὅτι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα αἴτια διὰ ἑμάνθανον ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐνορίᾳ διὰ κατήγγελλον ἐρωτώμενοι διὰ μνηύσεως τῇ δικαστικῇ συνόδῳ. Regino, II. 3: «Iuramentum synodale. Amodo in antea, quidquid nosti aut audisti aut postmodum inquisiturus es, quod contra dei voluntatem et rectam christianitatem in ista parochia factum est aut futurum erit, si in diebus tuis evenerit, tantum ut ad tuam cognitionem quocumque modo perveniat, si scis aut tibi indicatum fuerit, synodalem causam esse et ad ministerium episcopi pertinere, quod tu nec propter amorem nec propter timorem nec propter praemium nec propter parentelam ullatenus celare debeas archiepiscopo de Treveris aut citus misso, cui hoc inquirere iusserit, quandocumque te ex hoc interrogaverit. Sic te deus adiuvet et istae sanctorum reli-

χρόνον τινά διαλείποντας ἀνὰ τὰς ἑαυτῶν παροικίας ἐπανέλαβε

quia» κατ' ἀκολουθίαν δὲ τοῦ ὄρκου ὃν ὤμοσαν, ἠρώτα αὐτοὺς ὁ ἐπίσκοπος ἂν οἱ τῆ ἐνορίας ἀνήκοντες διεπραξάντο ὀρισμένα ἐκκλησιαστικά παραπτώματα καὶ διή κατά τοῦ σώματος (Regino, II. 5 No 1-14), ἢ σαρκικά (αὐτ. N. 15-17), ἢ κλοπὴν καὶ ληστείαν (αὐτ. N. 38), ἢ ἐπιουρίαν (αὐτ. N. 39), ἢ ψευδομαρτυρίαν (αὐτ. N. 40), ἢ ἀρπαγὴν (αὐτ. N. 41), ἢ μαγείαν (αὐτ. N. 42-45), ἢ δεισιδαίμονας πράξεις (αὐτ. N. 46-55), ἢ παραβίασιν ὀρισμένων ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων (αὐτ. N. 54-89). Διὰ τῆς νέας ταύτης ἐπιτίμησης, ἥτις ἦν ἀναμφιβόλως ἀπομίμησης τῆς κοσμικῆς τῶν Καρολιδεῶν χρόνων ἐξεταστικῆς διαδικασίας (βλ. Brunner Zeugen-und Inquisitionsbeweis der Karol. Zeit, Wien 1866 σ. 9, 10, 139 καὶ τοῦ αὐτοῦ Deutsche Rechtsgeschichte II. 325, 490 ἐπ.), δὲν ἐκολάζοντο πλέον ὡς μέχρι τοῦδε μόνον τὰ κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν ἐπίσκεψιν βαρέα καὶ αὐτόφωρα παραπτώματα (βλ. Hinschius V. 427 σημ. 4), ἀλλ' ὑπῆρχεν ἡ βεβαίωσις ὅτι πάντα τὰ παραπτώματα θὰ ἐγνωρίζοντο τῷ ἐπισκόπῳ. Ὁ κολασμὸς δ' αὐτῶν δὲν ἐξηρτάτο πλέον ἐξ ὅλης τυχαίων γεγονότων, ὡς ἐκ κατηγορίας, διὰ τῆς φήμης γνωσθείσης τῷ ἱερεὶ ἢ ἐξ ἰδίας μνημόσεως πρὸς τὸν ἐπίσκοπον. Προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ ἀρχidiaκονοὶ ἐκτίσαντο τὸ δικαίωμα τοῦ ποιῆσθαι ἐπισκέψεις καὶ σύνοδον (Send) ὡς ius ordinarium, ἀποκλείσαντες, σχεδὸν εἰπεῖν, τοὺς ἐπισκόπους. Sachsenspiegel I. 2: «Jewelk kersten man is senet plichtig to sükene dries in me jare, sind he to sinen dagen komen is, binnen deme biscopdume dar he inne geseten is. Vriheit de is aver drierhande: scepenblare üde, die der biscope senet süken solen: plechhaften der dumproveste; lantseten der ercepriestere.» Ὅρα Zallinger ἐν Mitteilung. des Instituts für Oesterreichische Geschichtsforschung, X. 220 καὶ Hinschius, V. σ. 482 σημ. 2, 3 καὶ 4. Κατὰ τὸν κανόνα 20 τῆς συν. Λονδίνου ἐτ. 1237. (Hefele, V. 938) καὶ τὸν καν. 22 τῆς συν. Βρεσλαβίας ἐτ. 1248 (αὐτ. σ. 1028) οἱ ἀρχidiaκονοὶ ὀφείλουσι νὰ ποιῶνται τακτικῶς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίσκεψιν. Κατὰ τὸν καν. 20 τῆς συν. Λονδίνου ἐτος 1237 (αὐτ. σ. 938) οἱ ἀρχidiaκονοὶ ὀφείλουσι νὰ μὴ παραλείπωσι τὰς visitationes ἀντὶ χρημάτων. Ἀπὸ τοῦ 13' αἰῶνος ὅμως ἡ γενικὴ ἀντίδρασις τῶν ἐπισκόπων κατὰ τῶν ἀρχidiaκόνων ἐπεξετάθη καὶ κατὰ τοῦ πρὸς τὰς ἐπισκέψεις δικαιοῦματος αὐτῶν. Πρὸς τοῦτοις συνέβη, ὥστε τάξεις ὄλαι, ὡς οἱ εὐγενεῖς καὶ τὰ μοναστήρια, ἔφευγον τὴν καὶ πρὸς καταπίεσεις ἔστιν ὅτι γιγνομένην σύνοδον (Send) τῶν ἀρχidiaκόνων, ἀρχιεπισβίτεροι δὲ (Schmidt, de synodis archidiaconal. et archipresbiteral. in Germania, Heidelberg. 1773) καὶ ἐφημέριοι (Weber, Die Pfarrsynoden im alten Risthum Bamberg ἐν A.K.K.R. LXXII. (1894) σ. 50 ἐπ.) συνεκρότουν συνοδικὰ δικαστήρια (Sendgericht).

Ὁ καν. 9 τῆς συν. Apt ἐτ. 1366 (Mansi, XXVI. 449) ἠπέλιθε τοῖς πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς κληρικῶς συνθήκας ποιησαμένοις ἐπισκόποις πρὸς τὴν ἀντὶ χρημάτων ἐπι πλείονα ἔτη παράλειψιν τῆς ἐπισκέ-

ψεως ἐκείνης, τὴν ποινὴν τῆς ἀποδόσεως τοῦ διπλασίου. Κατὰ τὴν τριδεντήτην σύνοδον (Sess. XXIV. de ref. c. 3), κωλύμενος ἐξ εὐλόγου αἰτίας πρὸς τὴν περιοδεῖαν ὁ ἐπίσκοπος, δύναται νὰ ἐντελεθῆται ταύτην τῷ ἑαυτοῦ γενικῷ βικαρίῳ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ (βλ. Fagnani Comm. in Cap. Procurationis 23 X. de censib. III. 39 N. 7 ἐπ.), ὅστις κατὰ τὴν διάταξιν τῆς συν. Τολήτου ἐτ. 1565 ἀνάγκη νὰ ἦ ἱερεὺς (Act. II. c. 9 Hard. X. 1151): «Visitatores vero sint omnino sacerdotes, nec alias visitatorum officio uti possint, nec ad id admittantur», πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀτόπου τῆς ὑπὸ κληρικῶν ὑποδεστέρου ἱερατικοῦ βαθμοῦ ἀσκήσεως κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν δικαιοδοσίας ἐπὶ κληρικῶν τῶν ἀνωτέρων ἱερατικῶν βαθμῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τοῦ αὐτοῦ ἀτόπου, ὤρισεν ὁ μὲν καν. 26 τῆς 5' συν. Μεδιολάνου ἐτ. 1582 ἵνα ὁ γενικὸς βικαρίος, οὗ τῆ δικαιοδοσίᾳ ὑπάγονται πάντες οἱ τῆς ἐπαρχίας κληρικοὶ τῶν τε ἀνωτέρων καὶ τῶν ὑποδεστέρων ἱερατικῶν βαθμῶν, πᾶντως ἦ ὑποδιάκονος (constit. 26 παρὰ Hard. αὐτ. σ. 1130): «Quamobrem curet episcopus vicarium generalium sibi constituere, qui praeter cetera, quae in vicarii eiusmodi persona requiruntur, saltem subdiaconus sit», ὁ δὲ καν. 16 τῆς συν. Βορδουγάλων τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἦτοι τοῦ 1583 ὤρισεν ἵνα οὗτος ἦ πρεσβύτερος (Hard. αὐτ. σ. 1352): «Nulli deinceps episcoporum sint vicarii, quin re ipsa sint sacerdotes. Qui autem hac vice fungentur adhuc in inferioribus ordinibus constituti ad sacerdotii gradum intra annum promoveantur. Alioquin ad vicariatus administrationem inhabiles censeantur».

Τοῦναντίον δ' οἱ λοιποὶ πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν δικαιούμενοι ὀφείλουσι νὰ ποιῶνται ταύτην αὐτοὶ οὗτοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀναθέσωσι ταύτην ἑτέρῳ. Καὶ εἰκότως, διότι ἂν τῷ ἐπισκόπῳ μὴ ἐπιτρέπετο τὸ χρῆσθαι ἑτέρῳ πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν, θὰ ἔμενον ἡ ἐπισκοπὴ ἀνεπίσκεπτος, ἐν ᾧ κωλυομένων τῶν λοιπῶν πρὸς ἐκείνην δικαιουμένων, γενήσεται αὕτη ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἐπισκόπου.

Τὸ προσλαμβάνειν τοῦτον συνεπισκέπτου (convisitatores) ἀπόκειται τῇ κρίσει αὐτοῦ. Ferraris Bibliotheca s. v. visitatio N. 86. Κατὰ τὸ Schema c. 3 de visitatione Dioecesis (παρὰ Martin Die Arbeiten des Vatikanischen Concils, Paderborn 1873 καὶ Documentorum collectio p. 124), ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἐκκλησιαστικῆς παροικίας ἀνάγκη νὰ γίγνηται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ «per Vicarium generalem aut alios ecclesiasticos viros a se approbatos». Χρησθέντος τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, τὸ δικαίωμα τῆς ἐπισκέψεως προσήκει τῷ βικαρίῳ τοῦ καπιτούλου, μὴ δυνάμενῳ ὅμως ποιήσασθαι ταύτην πρὸ τῆς παρόδου ἔτους ἀπὸ τῆς τελευταίας τοιαύτης (Βενεδίκτου τοῦ ΙΔ' βιβ. II. cap. 9 N. 5).

Καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας ὁ ἐπίσκοπος ἀσκεῖ τὴν ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἐποπτεῖαν διὰ τῶν ἑαυτοῦ ἐπισκέπτων, ὡς ἀρχαιότερον μὲν ἐποιεῖτο οὗτος ἐπισκεπτόμενος τὰς ἐνορίας τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας, βραδύτερον δὲ, καὶ διὰ τὴν μισαλοῖαν, καθόλας καὶ ἐν τῇ λοιπῇ δύσει, οἱ ἀρχidiaκονοὶ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπίσκοπος μετεπέμπετο κατὰ χρονικὰ διαστήματα κληρικῶς καὶ λαϊκῶς τιμῶν ἢ καὶ πιασῶν τῶν ἐνοριῶν ἵνα μάθῃ τὰ κατ' αὐτάς.

καὶ ἡ νομοθεσία τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.²⁹ Κατὰ τὸ ἄρθρον Ζ' τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου »*Περὶ τῶν ἀναγκαίων προσόντων τῶν εἰς ἀρχιερατείαν ἐκλεξιμῶν*« οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ κλίματος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως »*ὀφείλουσι νὰ περιοδεύωσιν ἀνὰ τὴν ἑαυτῶν ἐπαρχίαν ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑαυτῶν ἐπαρχίας*«. ³⁰

Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι νὰ περιοδεύωσιν ἀνὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκοπὰς ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Καὶ τὸ μὲν ἄρθρον ΙΔ' τοῦ ἀπὸ 1852 νόμου περὶ ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων ὥρισε καθάπερ ἀρχαιότερον τὰ πρακτικὰ τῆς κατὰ τὴν 27 Ἀπριλίου 1833 ἡ' συνεδρίας τῆς πρὸς διοργανισμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατασταθείσης τῇ 15/27 Μαρτίου 1833 ἐπταμελοῦς ἐπιτροπείας καὶ τὸ ἄρθρον 39 τοῦ κατὰ τὰ πρακτικὰ ταῦτα συνταχθέντος σχεδίου κανονισμοῦ ἢ συντάγματος ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀπαξ τοῦλάχιστον κατ' ἔτος ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, τὸ δὲ ἄρθρον 4 τοῦ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1900 νόμου τὴν ὡσαύτως

²⁹ Ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδον γενομένῳ κογκροδάτῳ τοῦ πάπα καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἀγγλικῶ ἔθνους (Ora Wilkins, Concilia Magnae Britanniae et Hiberniae III. 391), ὁρίσθη ἵνα ὁ πάπας μὴ ἐπιτρέπη τοῖς ἀρχιεπισκόποις νὰ ποιῶνται τὰς ἐπισκέψεις δι' ἀντιπροσώπων.

²⁹ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Νεαρ. ἐν Συντ. Ε' σ. 303: »*Δεῖ τοίνυν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, τὴν ἐκείνων (τῶν Ἀποστόλων) τιμὴν διαδεξαμένους, ἑκαστον ἐν τῇ ἑπ' αὐτὸν ἐνορίᾳ ὁμοίως ποιεῖν· ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς ἕβρον τοῦτο ἔστι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ εἰς μεγίστην τιμὴν, ὅταν καὶ εἰς κατάλυμα πένητος εἰσέλθῃ, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἐρευνήσῃ καὶ πρὸς θεοσέβειαν αὐτὸν ἀναγάγῃ.*

³⁰ Ἀρχαιότερον ὀφείλει νὰ γίνηται ἡ περιοδεία κατὰ τριετίαν. Οὕτω κατὰ τὴν ἀπὸ 1583 πράξιν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολιμοῦ τοῦ Β' ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ Μιχαὴλ μητροπολίτου Κιέβρου-Χαλιτζίου (Α.Ι.Σ. τόμ. Γ' σ. 83): »*Εἰ ἐντελλόμεθα καὶ ἐν ἀγίῳ παρακλυόμεθα πνεύματι ἐν τριετίᾳ ἐξέρχεσθαι καὶ τοιούτους πάντας ἐπισκέπτεσθαι καὶ ὡς ζεῖναι ἢ μέλη σασηπτότι ἐκβάλλειν καὶ ἀποκίμναι καὶ διαθῆναι, ὡς οἱ νόμοι διακελεύονται*«.

ἀπαξ κατ' ἔτος ἐκτέλεσιν τούτου, ἀλλ' ἄνευ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως «*τοῦλάχιστον*». Οὕτω εἶχε διατυπώσῃ τὸ καθήκον τοῦτο τοῦ ἐπισκόπου ἄνευ δηλαδὴ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως τοῦλάχιστον καὶ τὸ ἄρθρον ΙΗ' τοῦ ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου 1852 νομοσχεδίου τῆς ἱερᾶς συνόδου περὶ ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων. Ἡ νομοθεσία τῆς Ἰονίου Πολιτείας εἶχεν ὁρίσῃ τὴν κατὰ τριετίαν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ τούτου καθήκοντος. ³¹

Τὴν ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκτέλεσιν τούτον ὥρισαν καὶ αἱ νομοθεσίαι τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, ³² τῆς Σερβίας, ³³ καὶ τῆς Βουλγαρίας. ³⁴

Ἐν Ρωσίᾳ κατὰ μὲν τὸ Καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι νὰ περιοδεύωσιν ἀνὰ τὴν ἑαυτῶν ἐπαρχίαν ἀπαξ τοῦ ἔτους ἢ τοῦλάχιστον ἀνὰ πᾶν δεύτερον ἔτος, κατὰ δὲ τὰ ἀπὸ 17 Μαρτίου 1828 καὶ 5 Ἀπριλίου 1881 οὐκᾶζια, μὴ δυνάμενοι νὰ περιέρχωνται κατ' ἔτος πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐπαρχίαν ὀφείλουσι νὰ περιέρχωνται ὡσαύτως κατ' ἔτος ὀρισμένα τμήματα ταύτης.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 95 τῶν γενικῶν κανονισμῶν τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως οἱ Ἀρμένιοι ἐπίσκοποι δύνανται χρείας τυχούσης νὰ περιοδεύωσιν ἀνὰ τὴν ἑαυτῶν ἐπαρχίαν. ³⁵

³¹ Raccolta degli atti del Parlamento degli Stati uniti delle isole Ionie, Corfù. 1847, Art. 47: «Ciascuno de Prelati sarà in dovere di visitare le varie Chiese della sua Diocesi almeno una volta ogni tre anni...»

³² Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρον 84 τοῦ ἀπὸ 20 Ἀββρίου 1900 νόμου 276 (Κρητικ. Καταστ.): »*Ἐκαστος τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπισκόπων ὀφείλει νὰ περιοδεύῃ ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀνὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπισκοπὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ποιμαντορικῶν αὐτοῦ καθηκόντων*«.

³³ Ἄρθρ. 27^ο τοῦ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν νόμου.

³⁴ Ἄρθρ. 72^ο τοῦ ἑξαρχικοῦ Κανονισμοῦ.

³⁵ Ὡς πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἴσρα τὰ ἀπὸ 7 Σεπτεμβρίου 1804, 12 Ἀπριλίου 1809 καὶ 22 Δεκεμβρίου 1810 αὐτοκρατορικὰ διατάγματα καὶ τὴν ἀπὸ 27 Αὐγούστου 1824 ὑπουργικὴν διάταξιν.

Τὴν κατ' ἔτος ὅπὸ τῶν ἐπισκόπων ἐπισκεψῆν τῶν ἑαυτῶν ἐπισκοπῶν εἶχε κελύσῃ ἤδη ἐν τῇ δύσει ὁ καν. 8 τῆς συν. Ταρραγῶνος ἔτ.

Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν σλαβικῶν χωρῶν τὸ πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν δικαίωμα ἔχει καὶ ὁ πρωτοκρεσβύτερος. Οὗτος τοποτη-

516, βραδύτερον δὲ καὶ ἕτεροι σύνοδοι ὡς ἡ Ἰουλιεβόνου (Lillebonne) ἔτ. 1080 (Hefele CG. V. 142) καὶ ἡ Ἀκλιθίας ἔτ. 1339 (αὐτ. VI. 563). Τὴν κατ' ἔτος ἐπισκοπικὴν περιοδείαν εἶχον καλεῖσθαι καὶ αἱ ἀρχαιότεραι σύνοδοι τῆς Ἀγγλίας, ὡς ὁ καν. 3 τῆς συν. Clovesho ἔτ. 747 (Haddan et Stubbs Counc. III. 363): ". . . ut singulis annis unusquisque episcopus parochiani suam pertransiundo, et circumeundo, speculandoque visitare non praesideat, populumque diversae conditionis ac sexus per competentia ad se convocet loca, aperteque doceat, utpote eos qui raro audiunt verbum Dei, prohibens, et inter caetera peccamina, paganas observationes...», ὁ καν. 3 τῆς συν. Pinchala καὶ Celchyth ἔτ. 787 (αὐτ. σ. 449): ". . . perstrinximus, omni anno secundum canonicas institutiones, duo concilia. . . , et unusquisque Episcopus parochiam suam omni anno semel circumeat; diligenter conventicula per loca congrua constituendo, quo cuncti convenire possint ad audiendum verbum Dei. . . », ἡ ἀπὸ 943 διάταξις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Odo (Wilkins Concilia Magnae Britanniae et Hiberniae. Accedunt constitutiones et alia, London 1737, I. 212) c. 3: «episcopi . . . suas parochias omni anno cum omni vigilantia praedicando verbum Dei circumeant». Ἐκ τῶν μετέπειτα χρόνων, ἴσα Syndwood βιβλ. I. τίτλ. 14 σ. 68 ad const. Βονιφατίου: «episcopi in suis synodis et aliis convocationibus», γλώσσαν ἀδ «aliis convocationibus»: «Quas ex variis causis facere potest Episcopus, viz. propter subsidium charitativum exhibendum; propter visitationem exercendam; item propter praedicationem verbi Dei; et in aliis quae variis de causis possunt occurrere». Βραδύτερον δὲ συνήθως ἐγένετο ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ κατὰ τριετίαν ἐπισκοπικὴ ἐπίσκεψις. Κατὰ τὸν καν. 60 τῆς γαλλικῆς συν. Ἀλβίας ἔτ. 1254 (Hefele VI. 45) ἀπηγορεύθη τοῖς τὴν ἐπίσκεψιν ποιουμένοις ἢ ἀνευ εὐλόγου αἰτίας πέρα τῆς μιᾶς ἡμέρας παραμονὴ ἐν τῇ ἢ ἐπισκέπτονται ἐκκλησίᾳ. Κατὰ τὴν τριδεντήτην σύνοδον (Sess. XXIV. de ref. c. 3) ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ ἐπισκέπτεται τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν κατ' ἔτος, μόνον ἐπὶ ὑπεράγαν μεγάλῃς ἐκτάσεως τῆς ἐπισκοπῆς παρεχομένης αὐτῷ διευτοῦς προθεσμίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μείζονος ταύτης. (Ὁρα Fagnani Comm. in cap. Ego N. X. de iureiurando L. 24 N. 78). Ἀλλὰ δὲν δύναται ὁ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκκλησίας τινὸς κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἐνιαυτοῦ ποιησάμενος ἐπίσκοπος νὰ ποιήσῃται ἑναρξιν νέας ἐπισκέψεως ταύτης κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἐπιόντος ἔτους (ἴσα Fagnani αὐτ. N. 52). «Ὅτι καὶ ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ δύναται ὁ ἐπίσκοπος νὰ ποιήσῃται τὴν ἐπίσκεψιν καὶ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἴσα Card. de Luca, Disc. 5 ad conc. Trident. παρὰ van Espen Ius eccles. univ. P. I. tit. 17 cap. 1 N. 4. Κατὰ τὸ Schema c. 3 De visitatione Dioecesis (παρὰ Marlin σ. 124) ἡ τῆς ἐπισκοπῆς ἐπίσκεψις ἀνάγκη νὰ γίνῃται: «quolibet triennio», τοῦλάχιστον δὲ: «quolibet quinquennio». Ἐν Ἀγγλίᾳ τανῦν ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ περιοδεύῃ κατὰ τριετίαν ἀνά τὴν ἑαυτοῦ ἐπισκοπὴν. Ἡ διάταξις τοῦ ἀπὸ 1841 νόμου ἐπὶ Βικτωρίας cap. 39 sect. 28 «... that any bishop or archdeacon may hold visitations of the clergy within the limits of his diocese or archdeaconry, and at such visitations may admit churchwardens, receive presentments, and do all other acts, matters, and things by custom appertaining to the visitations of bishops and archdeacons in the places assigned to their respective jurisdiction and authority under or by virtue of the provisions of the said first or secondly recited act (νόμου ἐπὶ Γουλιέλμου τοῦ Δ' cap. 77) καὶ νόμ. ἀπὸ 1842 capit. 113 ἐπὶ Βικτωρίας and any bishop may consecrate any new church or chapel or any new burial ground within his diocese» (νόμον ἐπὶ Γουλιέλμου τοῦ Δ' cap. 77, καὶ νόμ. ἀπὸ 1842 capit. 113 ἐπὶ Βικτωρίας) and any bishop may consecrate any new church or chapel or any new burial ground within his diocese» ὡς ἀπηγορευμένη κατηργήθη διὰ τοῦ ἀπὸ 1874 capit. 96 ἐπὶ Βικτωρίας νόμου.

ρητῆς καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἐπισκόπου ὦν, κεφαλὴ δ' ὠρισμένου ἀριθμοῦ ἐνοριῶν, τοῦλάχιστον δέκα (ἢτοι τοῦ πρωτοκρεσβυτεριανοῦ διαμερισματος τῆς ἐπισκοπῆς (blagozinnie) ἐν Ρωσίᾳ καλουμένου), καὶ τοῦ ἐν αὐταῖς ἡμερησιακοῦ κλήρου φέρων ἐν μὲν τῇ Σερβίᾳ καὶ τῇ Ρωμουνίᾳ τὸν τίτλον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερεσβυτέρου, ἐν δὲ τῇ Ρωσίᾳ τοῦ blagozinnie, ἐν δὲ τῇ βουλγαρικῇ ἑξαρχίᾳ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου »archiereiski namjestnik« καθιστάμενος δ' ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἐπισκόπου τῇ προτάσει τοῦ ἐπισκοπικοῦ συμβουλίου (κονσιστοροῦ) ἢ τοῦ παρὰ τῇ ἐπισκοπικῇ ἔδρᾳ πνευματικοῦ συμβουλίου, ἢ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Καρλοβίτσης³⁶ καὶ τῇ τῆς Ἑρμαννουπόλεως (Hermannstadt)³⁷ ὀφείλει νὰ περιοδεύῃ.

Οἱ ἐπίσκοποι κατὰ τὰς ἑαυτῶν περιοδείας ὀφείλουσι νὰ ἐπισκοπῶσι τὰ κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἐκκλησιαστικὴν παρουσίαν καθόλου, εἰδικώτερον δὲ α') τὰ κατὰ τοὺς ναοὺς, ἐνοριακοὺς τε καὶ μοναστηριακοὺς³⁸ καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἱερὰς εἰκόνας,

36 Ὁρα § 68 τοῦ ἀπὸ 1868 Διατάγματος.

37 Ὁρα § 50 τοῦ ὀργανικοῦ Κανονισμοῦ.

38 Πρῶξις πρὸς μητροπολίτην παρὰ πατριάρχου διδομένη (Συντ.

σκεύη και άμφια. Έν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ ὑπουργοῦσι τῷ ἐπισκόπῳ ὁ σακελλίου³⁹ καὶ ὁ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκκλησίας ἑξαρχος

Ε' σ. 554) »τὰς ἐκκλησίας πάσας καὶ μοναστήρια ἐπισκέπτεσθαι». Καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος τὰ πρακτικὰ τῆς κατὰ τὴν 27 Ἀπριλίου 1833 ἢ συνεδρίας τῆς πρὸς διοργανισμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατασταθείας τῇ 15/27 Ματίου 1833 ἐπταμελοῦς ἐπιτροπείας ὄριζον ὅτι ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν περιόδου αὐτοῦ ἀνά τὴν ἐπαρχίαν ὀφείλει νὰ ἐποπτεύῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἱερῶν καταστημάτων. Καὶ ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπισκοπικῇ ἐπισκέψει ὑποβάλλονται πάντες οἱ ναοὶ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα ὡς καὶ οἱ ναοὶ τῶν ποιμνιόντων λαϊκῶν μοναχῶν. Τριδεντ. συν. Sess. VII. de ref. c. 7: «Beneficia ecclesiastica curata, quae cathedralibus collegiatis, seu aliis ecclesiis vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis aut piis locis quibuscunque perpetuo unita et annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur, qui sollicito providere procurent, ut per idoneos vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiae partis fructuum, aut maiori vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos animarum cura laudabiliter exerceatur; appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicium deputatione, et illorum inhibitionibus quibuscunque in praemissis minime suffragantibus», αὐτ. Sess. VI. de ref. 4: «Capitula cathedralium et aliarum maiorum ecclesiarum illorumque personae nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordis, quae tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quo minus a suis episcopis et aliis maioribus praelatis per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis, iuxta canonicas sanctiones toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi et emendari etiam auctoritate apostolica possint et valeant». Πρὸβλ. ἐν Sess. VII. c. 8, Sess. XXI. de ref. c. 8, Sess. XXII. de ref. c. 8, Sess. XXIV. de ref. c. 9, 10, Sess. XXV. de ref. c. 6, 11. Μόνον αἱ ἐκκλησίαι ἐν αἷς ἑδρεύουσι προϊστάμενοι μοναχικῶν ταγμάτων δὲν ὑπόκεινται τῇ ἐπισκοπικῇ ἐπισκέψει. Ὅρα τὴν ἀπὸ 6 Νοεμβρίου 1744 διάταξιν «Firmandis» Βενεδίκτου τοῦ ΙΑ'.

³⁹ Ὅρα Συμεων. Θεσσαλονίε, περὶ χειροτον. κεφ. ιγ' . . . τῶν εὐαγγῶν οἰκῶν τῶν κατὰ τὴν πόλιν διεργνητῆ καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς ἐπιμελεται ἐδταξίας», Κωδικοῦ Κουροπαλ. »περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας (Συντ. Ε' σ. 531): »κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας», Commentar. ad Codin. Curor. ἐκδ. Βόννης: »τὴν ἐροχὴν ἔχων τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν», Βαλασμιῶνος μελέτην »χάριν τῶν δύο ὀφφικίων, τοῦ τε χαρτοφύλακος καὶ τοῦ πρωτοεπίσκου» ἐν Συντ. Δ' 534: «. . . καὶ ὁ σακελλίου ὑποιοριστικῶς, ὁ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν προνοτιστής», «τάξιν τῶν ὀφφικίων καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς Μεγάλης ἐκκλη-

χος.⁴⁰ β') Τὴν ἱεροπρεπῆ τῶν κληρικῶν διαγωγὴν καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν τέλει τῶν ἱεροπραξιῶν μετὰ τῆς δεούσης εὐλαβείας, ἀκριβείας καὶ τάξεως. Ἐν τῇ ἐποπτεία ταύτῃ ὑπουργοῦσιν ὡσαύτως τῷ ἐπισκόπῳ ὁ σακελλίου,⁴¹ ὁ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκκλησίας ἑξαρχος⁴²

στας» (αὐτ. Ε' 537): »Ὁ σακελλὴς ὀφείλει ἐπιτηρεῖν. . . ὁμοίως καὶ τὰ βιβλία καὶ ἐπιπλα, καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ κειμήλια, τὴν ἀπὸ 1398 ὑποτίπωσιν τοῦ πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Α': »ἐπιμελήσεται δὲ προτροπῇ πατριαρχικῇ καὶ τῶν ἀνηκόντων τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις ναοῖς καὶ κειμηλίω τε καὶ τῆς τοῦτων συντάξεως καὶ βελτιώσεως». Καὶ ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι κατὰ τὰς ἐαυτῶν ἐπισκέψεις νὰ ἐπισκοπῶσι τὰς ἐν τοῖς ναοῖς εἰκόνας, σκεύη καὶ ἄμφια. Οὕτω κατὰ τὸν καν. 57 τῆς συν. Ἀλβίας ἐτ. 1255 (Hefele VI. 44) ὁ ἐπισκέπτης ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ἱερῶν σκευῶν, διότι ἐν τισι τῶν ἐκκλησιῶν ταῦτα εἰσι μᾶλλον πρὸς horrorem ἢ πρὸς honorem.

⁴⁰ Γράφου: »Ἰουρῆν δὲ καὶ πᾶν οκεῖος, καὶ ἀλλαγὰς τῆς ἐπισκοπῆς». Κατὰ τὰ ἄρθρα 8, 9 καὶ 13^ο τοῦ σχεδίου κανονισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Σμύρνης, ἐν τῇ μητροπόλει Σμύρνης ὑπουργεῖ ἐν τῇ ἐποπτεία ταύτῃ τῷ μητροπολίτῃ ἢ ἐκκλησιαστικῇ ἐπιτροπείᾳ, ἀποτελουμένη ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ μητροπολίτου καὶ ἑξ κληρικῶν ἐπὶ διετίαν αἰρουμένων, εἰς τὴν πρόεδρος μὲν ἐστὶν αὐτὸς ὁ μητροπολίτης, γραμματεὺς δ' ὁ τῆς μητροπόλεως ἀρχιδιάκονος.

⁴¹ Οὕτω κατὰ τὴν ἀπὸ 1398 ὑποτίπωσιν τοῦ πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Α': »Ὁ σακελλίου συχράμω εἰς τοὺς θείους φοιτῶν ναοὺς καὶ μετὰ τοῦ ἀρχόντος τῶν ἐκκλησιῶν τὴν τῶν ἱερῶν ἐξετάσει διαγωγὴν. . . νῦν μὲν ὄρων τὴν τοῦ θείου βήματος γενομένην παρ' αὐτῶν (τῶν ἱερῶν) εὐταξίαν, νῦν δὲ διδάσκων αὐτούς, ὡς ὀφείλουσιν εὐλάβειαν ἔχειν περὶ τὰ θεῖα, καὶ προσοχὴν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας καὶ ἀναμάκτου μυσταγωγίας». Συμεων. Θεσσαλονίκης περὶ χειροτον. κεφ. ιγ'. . . καὶ μᾶλλον τῶν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τε καὶ τῷ βήματι, μὴ ποτέ, τι παρὰ τὸ δέον εἴη γινόμενον, ἢ τὰ ἱερὰ ἀμελεῖται».

⁴² Ὅρα τῶν τῶν ὀφφικίων καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς Μ. ἐκκλησίας ἐν Συντ. Ε' 539: »Ὁ ἑξαρχος ὀφείλει ἐρευνᾶν τὰ σφάλματα τῶν ἐξωθεν ἱερῶν, καὶ ἀναφέρειν τῷ χαρτοφύλακι, τὸ ἀπὸ Δεκεμ. 1350 γράμμα τοῦ πατριάρχου Καλλίστου τοῦ Α' ἐν Α. Ρ. τόμ. Α' σ. 308: »ἀσφάλειαν τὴν πρέπουσαν ἐποιήσατο καὶ τῆς τῶν ἱερῶν διορθώσεως, Χριστοῦ χάριτι, καὶ ἐξελέξατο ἀπὸ τῶν ἐν τῇ θεοδοξίᾳ Κωνσταντινουπόλει τοιοῦτων ἱερῶν τοὺς μεμαρτυρημένους ἀντιποιεῖσθαι μάλιστα βίον θεοφιλοῦς καὶ κρείττους καὶ εὐλαβεστέρους, καὶ κατέστησε καθ' ἑκάστην γειτονίαν εἰς ἑξάρχους τῶν λοιπῶν ἱερῶν ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀνάθειαν μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ συντηρήσεως ἐπιβλέπειν αὐτοὺς καὶ διδάσκειν καὶ παραυεῖν, ὅσα εἰς σύστασιν καὶ κόσμον ἀφορῶσιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ὡς ἀν' ἐντεῦθεν τὸ ἴμιον καὶ αἰδοῖμον ἔχοντες, οἰκοδοῦν τῆς πρεπούσης ἀξιώται εὐλαβείας καὶ παρὰ τοῦ κοινοῦ δημῶδους λαοῦ, καὶ ἔχωσιν οἱ τοῦ

ως και ὁ χαρτοφύλαξ. ⁴³ γ') Τὴν ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν περὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου διατάξεων και

πρὸς αὐτοὺς τὸ σέβας προσερχόμενοι και ζητοῦντες τὸν ἁγιασμόν παρ' αὐτῶν μετ' αἰδοῦς τε και εὐπειθείας, και οὐδὲν καθυβρίζεται τὸ μέγα τοῦτο τῆς ἐκκλησίας κεφάλαιον διὰ πολιτείας φάουλῃς...» και τὸ ἀπὸ 1357 γράμμα τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (αὐτ. σ. 369) »... εἴ τις τῶν κατὰ τὴν θεοδόξαστον ταύτην Κωνσταντινούπολιν ἀποτεταγμένων ἐξάρχων... γινώσκων τινὰς τῶν ἱερῶν ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ περιφρονητάς και κατεγνωσμένως βιοῦντας...».

⁴³ Τὰξ. τῶν ὁριζίων και τῶν ἀρχόντων τῆς Μ. ἐκκλησίας ἐν Συντ. Ε' 537. »Ὁφείλει δ' ὁ χαρτοφύλαξ ὑπεξουσιάζειν ὅλους τοὺς ἔσωθεν και ἔξωθεν ἱερεῖς τε και διακόνους,« Συνεων. Θεσσαλονίκης περὶ χειροτον. κερ. 19' (συγγ' σ. 178) »ὁ δὲ χαρτοφύλαξ τὰ τῶν ἱερῶν ἐπιστατῆ τούτους και ἀπερνεῖ τὰ περὶ αὐτῶν«. Κατὸ τὸ ἀπὸ 1908 σχέδιον τοῦ κανονισμοῦ τῆς ὁρθοδόξου κοινότητος Σμύρνης ὑπουργεῖ τῷ μητροπολίτῃ ἐν τῇ ἐποπτείᾳ ταύτῃ ἡ μνημονευθεῖσα ἡδὴ ἀνωτ. σημ. 40 ἐκκλησιαστικῆ ἐπιτροπεία. Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος τὰ πρακτικά τῆς κατὰ τὴν 27 Ἀπριλίου 1833 ἡ' συνεδρίας τῆς πρὸς διοργανισμόν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατασταθείσης τῇ 15/27 Μαρτίου 1833 ἐπιμελοῦς ἐπιτροπείας ὥρισαν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν περιοδεῖαν αὐτοῦ ὀφείλει νὰ ἐπιτηρῇ τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον, κατὰ δὲ τὸ ἀρθρον 39 τοῦ κατὰ τὰ πρακτικά ταῦτα συνταχθέντος σχεδίου κανονισμοῦ ἡ συντάγματος ἐκκλησιαστικοῦ ὅτι κατὰ τὴν περιοδεῖαν ταύτην ὀφείλει νὰ μανθάνῃ ἀν' οἱ πρεσβύτεροι και διάκονοι τῶν ἐνοριῶν ἐκτελῶσιν ἀκριβῶς τὰ ἱερατικά αὐτῶν καθήκοντα. Κατὰ τὸ Ρωσικὸν Καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. (XVII. 4 και 8) ὁ περιοδεῶν ἐπίσκοπος ὀφείλει τὸν βίον δὴ διάγουσιν οἱ ἱερεῖς και οἱ διάκονοι νὰ μάθῃ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν και μετὰ δεξιότητος εἴτε παρὰ τοῦ ὑποδεεστέρου κλήρου, εἴτε παρὰ ἐτέρων πρὸς τοῦτο ἱκανῶν. Τῶν μαρτυριῶν, εἰ και ὀφείλει νὰ μὴ παρέχῃ παραντίκα πίστιν ταύταις, ὅμως θὰ ποιῆσθαι χρῆσιν, ἵνα κεραιττονος γιγνομένης τῆς ἑαυτοῦ ἐπιθεωρήσεως, ἐπιλάβηται τῆς διορθώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων. Τῷ ἐν ἡμέραις ἐορτῶν μὴ ἀναγιγνώσκοντι ἐξ ὁμηρίας τὰ ὠρισμένα βιβλία ἱερεῖ, ὀφείλει παρόντων και τῶν λοιπῶν ἱερέων νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν κατ' αὐτὸν προσήκουσαν ποινὴν. Καὶ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ἐπισκέπτης ὀφείλει νὰ ἐποπτεύῃ τὸν βίον δὴ διάγουσιν οἱ κληρικοὶ και τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐπέλευσιν τῶν ἱερατικῶν καθήκοντων. Ὅρα σὺν. Ρήμων ἔτ. 1408 (Hefele VI. 846). Ὁ καν. 9 τῆς συν. Ραβέννης ἔτ. 1314 (Mansi XXV. 542-543) εἶχεν ἀπειλήσῃ τοῖς μὲν τῇ ἐπισκέψει ἀνθισταμένοις μοναχοῖς και κληρικοῖς ὡς ἀπηλλαγμένους δῆθεν τοιαύτης κατ' ἀκολουθίαν usucapio libertatis, excommunicationem latae sententiae, ταῖς δ' ἐκκλησιαίαις αὐτῶν τὴν ποινὴν τῆς ἀπαγορεύσεως (interdictum). Κατ' Ἰούλιον τοῦ 1907, συστάσει τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς πατριαρχικῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπείας ἡ κατάστασις ὁμοδίων κληρικῶν ἐποπτῶν τῶν ναῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως

τὴν καθόλου διοίκησιν τῶν μονῶν. ⁴⁴ Ἐν τῇ ἐποπτείᾳ

ἦτοι α') τῶν τοῦ Σταυροδρομίου, β') τῶν τοῦ Διπλοκιονίου και τοῦ Μεσαχωρίου τῆς Ξηροκρήνης και τοῦ Μ. Ραύματος, γ') τῶν τοῦ Βεβεκίου, Βαφοχωρίου, Σωσθενίου και Νεοχωρίου, δ') τῶν τοῦ Τζιβαλίου, Κασίμιοι και τῶν πῆριξ και ὑπερθεν τοῦ Φαναρίου, ε') τῶν ἐν Ψαμαθίᾳ, Ἐξω Κιονίου και Βελιγραδίου και τῶν τοῦ Φερίμιοι, Ταταούλων και Ἐθαγγελιστρίας, ς') τῶν τοῦ Γαλατᾶ και ζ') τῶν ἐν Βλάγγα και Κοντοκαλίῳ, οἱς ἀνετέθησαν τὰ καθήκοντα ταῦτα (Ε. Α. ἔτ. 1907 σ. 373) ἡ ἐποπτεία α') τῆς μετὰ τῆς προσήκουσης προσοχῆς και τάξεως τελέσεως τῶν ἀκολουθιῶν, μυστηρίων και λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν, β') τῆς ἱερᾶς εἰκονογραφίας, ἦτοι ἡ φροντίς περὶ τῆς διαφυλάξεως τῆς τῶν εἰκόνων σεμινοπρετείας, ἀνευ βλάβης, ὡς εἰκόσ, τῆς φιλοκαλίας και τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, γ') ἡ ἐποπτεία τῶν ἐν τοῖς ναοῖς κληρικῶν και ἱηρητῶν, ἡ τῆς καθαρότητος τῶν ἱερῶν ναῶν και λοιπῶν δημοσίων εὐκτηρίων οἰκῶν, ὡς και τῆς καλῆς καταστάσεως τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἀμφίων και βιβλίων, και τέλος δ') ἡ φροντίς, ἵνα τὰ ἐν τοῖς ναοῖς ἀνεμύνια ὄσι καθιερωμένα κατὰ τὴν τοῦ Ἐθολογίου τυπικῆν διάταξιν και ἐγκαινιασμένα, φέρωσι δὲ τὴν προσήκουσαν ἐκτιμῶσιν διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πατριάρχου και τῆς ἐπιθέσεως τῆς σφραγίδος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπείας. Οἱ ἐπόπται ἐνετάλησαν ἵνα κατὰ μῆνα ὑποβάλλωσι τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐπιτροπείᾳ τὴν ἑαυτῶν ἐκθεσιν σημειοῦντες και τὰ δαπανήματα αὐτῶν.

⁴⁴ Προῆξις πρὸς μητροπολίτην παρὰ πατριάρχου διδομένη (Σύντ. Ε' σ. 554): »... και μοναστήρια ἐπισκέπτεσθαι και ἐξετάζειν τοὺς ἐν αὐτοῖς ἡγουμένους τε και ἐνακουμένους πλὴν τῶν ἡμετέρων σταυροπηγίων«. Ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ὥρισεν τὸ ἀρθρον 39 τοῦ ἀπὸ 1833 σχεδίου κανονισμοῦ ἡ συντάγματος ἐκκλησιαστικοῦ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν περιοδεῖαν αὐτοῦ ὀφείλει νὰ μανθάνῃ ἀν' οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων ἐξετέλουν μετ' ἀκριβείας τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα. Κατὰ τὸ ρωσικὸν καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. (XVII. 10) ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ μὴ ἐπιλανθάνηται ὅτι τὰ τῆς διοικήσεως τῶν μονῶν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας ἀσφαλέστερον ἢ ἂν μάθῃ παρὰ τοῦ κλήρου και τῶν λαϊκῶν τῆς πόλεως και τῶν περιχώρων, ἢ παρὰ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις. Ἴνα δὲ μὴ ἐπιλανθάνηται τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις και τοῖς μοναστηρίοις, ἅτινα ἐπισκέπτεται, ἐξεταστέων, ὀφείλει (XVII. 11) νὰ φέρῃ μετ' ἑαυτοῦ ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου τῶν καθηκόντων τῶν μοναχῶν και ἱερέων. Καὶ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ἐπισκέπτης ὀφείλει νὰ ἐποπτεύῃ τὰ τῶν μονῶν πράγματα ἐπισκεπτόμενος αὐτάς. Ὅρα καν. 10 τῆς συν. Ροτομάγου ἔτ. 650 (Περὶ τοῦ κανόνος τούτου ὄρα Κ. Μ. Πάλλη, ἄβιατ. μοναστ. § 4 ἀριθ. 11. 4 σ. 41 σημ. 104), καν. 21 συν. Szabolcs ἔτ. 1092 (Hefele CG. V. 184), σὺν. Ἀπληίας ἔτ. 1339 (αὐτ. VI. 653), καν. 20 συν. Παδούης ἔτ. 1350 (Mansi XXVI. 236), σὺν. Ρήμων ἔτ. 1408 (Hefele CG. VI. 846). Ἡδὴ Γρηγόριος ὁ Διάλογος (Ερ. VIII. 17, 32) παρέσχε τοῖς ἐπισκόποις τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπισκέπτεσθαι τὰ μοναστήρια τῆς ἑαυτῶν

ταύτη ύπουργεί τῷ ἐπισκόπῳ ὁ σακελλάριος.⁴⁵ Ἀλλὰ τὰ σταυροπηγιακὰ μοναστήρια ὑπόκεινται τῇ ἐποποιεῖα καὶ ἐπι-

ἐπαρχίας, ὀφείλουσιν ἀσκεῖν τοῦτο ὡς officium caritatis, ὥστε οἱ μοναχοὶ χαίροντες νὰ ἀναμένωσι τὴν ἀφίξιν αὐτῶν. Ὅρα Κ. Μ. Ράλλη ἄβιατ. μοναστηρ. § 4 ἀριθ. II. 4. σ. 41 σημ. 105 καὶ σ. 42 σημ. 106. Τὰ τῷ παπικῷ θρόνῳ ἀμέσως ὑπαγόμενα γυναικεῖα μοναστήρια, ὧν τὴν διοίκησιν ἔχουσιν οἱ ἐπίσκοποι κατ' ἀκολουθίαν παπικῆς delegatio (ὄρα Mache de delegata episcoporum jurisdictione, Vratislaviae 1859 σ. 43) ὀφείλουσι κατ' ἔτος νὰ ἐπισκέπτονται προσλαμβάνοντες δύο ποταροὺς, δύο κανονικοὺς καὶ ἑτέροὺς τέσσαρας ἑναρέτους καὶ ὠρίμους τὴν ἡλικίαν μοναχοὺς. Ὅρα c. 2 de statu monach. in Clem. 3. 10 καὶ τριδεντ. συν. Sess. XXV. de regul. c. 5. 9 καὶ Κ. Μ. Ράλλη, ἄβιατ. μοναστηρ. § 4 ἀριθ. II. 4. σ. 42 σημ. 106. Ἐκ τῶν εὐαγῶν ἰβουμάτων (pise causae), ὡς νοσοκομείων κλπ. δὲν δύναται ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἐπισκέπτηται ἄνευ ὁδοῦ τοῦ protector τὰ ὑπὸ τὴν ἄμεινον ἡγεμονικὴν protectione ὄντα (Τριδεντ. συν. Sess. XXII. de ref. c. 8).

⁴⁵ Ἐγγλ. ἔκδ. Γούρου: »Ὁ μέγας σακελλάριος . . . βλοῦς καὶ πολιτείας τῶν μοναχῶν ἐρευνῶν«. Ἐγγλ. σ. 683: »ἔχει οὖν τὰ μοναστήρια τὰ ἀνδρικὰ τῆς ἐπισκοπῆς εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπίσκεψιν, ὥστε νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς μοναζούσας εἰς ἐξομολόγησιν«, Συμμεν. Θεσσαλονίκης Περὶ χειροτονιῶν κερ. γ': »Ὁ δὲ τῶν ἱερῶν μονῶν ἐπιμέλειται καὶ ἐν αὐταῖς εὐταπειεῖ, καὶ τὰ τούτων, ὡς δυνατόν, ἐξετάζει . . .«, Cod. Augustan. ap. Pachym. annot. ad Cantacuz. III. cap. 73 ἔκδ. Βόννης III. 593: »σακελλάριος ὁ παιδεύων τοὺς ἀεικτοῦντας τῶν μοναχῶν καὶ ἱερῶν καὶ ἐπιγυριῶν μοναστηρίοις τοῖς διδασκασίαις καὶ γυναικεῖαις«. Βιενν. ἑλλην. ἱστορ. κώδ. ἀριθ. 55 φύλ. 49 β': »Ὅφειλε εἰσηγεῖσθαι καὶ διδάσκων καὶ παρανεῖν τοὺς ἐνασκουμένους αὐταῖς (μοναῖς) μονάζοντάς τε καὶ μοναζούσας τὰ πνευματικὰ καὶ σωτήρια, θυμίζειν τε αὐτοὺς πρὸς τὴν τῆς μοναχικῆς πολιτείας ὁδόν, ὡς μήτε ἰδιώματα αὐτοὺς ἔχειν, μήτε τῶν συνθηκῶν ἀμελεῖν, ὡς ἰδοῦσαν ἐπ' ἐκκλησίας Χριστοῦ, ἀλλὰ ταύταις ἐμμένειν, πᾶσαν ἐπισημνοῦσας κἀκῶσιν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν . . . ὀφείλει διορθῶν τε τὰ παρ' αὐτῶν γινόμενα πλημμελήματα καὶ εἰρηνεύειν μετ' ἀλλήλων, εἴ ποτε καὶ σκανδαλισθῶσι, τοὺς γὰρ μὴν ἔξω τῶν μονῶν καταπέμποντας, καὶ ἀφυλάκτους ὄντας ἐπανάγειν εἰς μοναστήριον προτροπῇ πατριαρχικῇ«.

Καὶ διὰ μὲν τὰ ἐλαφρότερα παραπτώματα τῶν μοναχῶν ἐπιβάλλει αὐτοὺς κανονικὰς ποινὰς καὶ ἐπιτίμια, παρόντος τοῦ ἀρχόντος τῶν μοναστηρίων. Ὅρα τὰς τῶν ὀφειλῶν καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς Μ. ἐκκλησίας ἐν Συγγ. Ε' 535: »Ὅφειλε καὶ τιμωρίας κανονικὰς καὶ ἐπιτίμους καθυποβάλλειν τὰς πταισῶσας, παρούσας τοῦ ἡπ' αὐτῶν ἐκπροσωπεύοντος ἀρχόντος τῶν μοναστηρίων«, Κωδικοῦ Κουροπαλάτου «περὶ τῶν ὀφειλῶν τῆς Μ. ἐκκλησίας (αὐτ. σ. 531): »ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀρχοντα τῶν μοναστηρίων«, τοὺς δὲ βαρύτερον πλημμελήσαντας ὀφείλει νὰ καταγγέλλῃ τῷ ἐπισκόπῳ, ἵνα αὐτοὺς μεριμνήσῃ περὶ

σκέψῃ οὐχὶ τοῦ ἐπισκόπου ἐν οὗ τῇ ἐπαρχίᾳ κεῖνται, ἀλλὰ τῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Διὰ τῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν πράξεων, δι' ὧν μοναστήρια κηρύσσονται νῦν τὸ πρῶτον ἢ ἀναγνωρίζονται ὡς ἑκπαλαὶ σταυροπηγιακὰ, ἀποκλείεται ὁ ἐπίσκοπος τοῦ τόπου ἐν ᾧ ταῦτα κεῖνται ἀπὸ τῆς τούτων ἐφορείας καὶ ἐπισκέψεως, ὅτε μὲν ἐμμέσως καὶ σιωπηρῶς διὰ τῆς διατάξεως τῆς ὀριζούσης ἵνα ταῦτα ὄσι σταυροπηγιακὰ, ἐλεύθερα, ἀδούλωτα, ἀκαταπάτητα, αὐτόνομα, αὐτοδέσποτα, ἀκαταζήτητα, ἀνενόγητα καὶ ἀνεπηρέαστα παρὰ παντὸς προσώπου ἀρχιερατικοῦ κλπ.,⁴⁶ ὅτε δὲ ὁριζῶς.⁴⁷

τῆς κανονικῆς αὐτῶν διορθώσεως. Βιενν. ἑλλην. ἱστορ. κώδ. ἀριθ. 55 φύλ. 49 β': »Τοὺς δὲ γὰρ ἐμπροστίας εἰς κανονικὰ τινα πλημμελήματα (ὀφείλει) προσαγγέλλειν τούτους τῷ πατριάρχῳ, ὡς καὶ φρονίσι κανονικῶς τὴν ἐκείτων διορθῶσιν ταῦτα δὲ πράττειν, χωρὶς τῆς οἰασῶν ἀπαιτήσεως«.

⁴⁶ Ὅρα λ. γ. τὰς πατριαρχικὰς καὶ συνοδικὰς πράξεις τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν κατὰ τὸ Φανάριον (ταὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Ἰθώμης τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσας) μονὴν τῆς Ἐλεούσης τὴν ἐπικεκλημένην τῆς Λευκουσιᾶδος ἀπὸ 1383 ἐπὶ πατριάρχου Νεῖλου (ἐν Νέφ Ἑλληνομονήμονι ΣΤ' ἔτ. 1909 σ. 177), εἰς τὴν ἐν Χίῳ μονὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ τὴν ἐπιλεγμένην τῶν Μουδῶν ἀπὸ Ἰουλίου 1582 ἐπὶ Ἰερειμοῦ τοῦ Β' (Κατελλάνη Χισκὰ Ἀνάλεκτα σ. 446-449), εἰς τὴν ἐν Πάτρῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἀπὸ Ἰουνίου 1624 ἐπὶ Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως (Λ. Α. τόμ. Γ' σ. 293-295), ἀπὸ Μαΐου 1673 ἐπὶ Διονυσίου Α' τοῦ Μουσελίμη (αὐτ. σ. 300-303), ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1680 ἐπὶ Παρθενίου Α' τοῦ Μογιάλου (αὐτ. σ. 304-305), ἀπὸ Μαΐου 1688 ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Β' (αὐτ. σ. 305-309), ἀπὸ Ἰουλίου 1780 ἐπὶ Σωφρονίου τοῦ Β' (αὐτ. σ. 359-365), ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1843 ἐπὶ Γερμανοῦ τοῦ Α' (αὐτ. σ. 383-386). Εἰς τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ μονὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀπὸ 1677 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (ΠΕ. τόμ. Γ' σ. 344-345). Εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χριστιανουπόλεως κατὰ τὴν τοποθεσίαν Ζαχαριάνων παρὰ τὰ Φιλιατρά μονὴν τῆς Θεοτόκου ἀπὸ Μαΐου 1747 ἐπὶ Παΐσιου ἐν Νέφ Ἑλληνομον. τόμ. Ε' ἔτ. 1908 σ. 80-83, ἀπὸ 1777 ἐπὶ Σωφρονίου τοῦ Β' (αὐτ. σ. 84-85), ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1784 ἐπὶ Γαβριὴλ τοῦ Α' (αὐτ. σ. 86-89), εἰς τὴν ἐν τῇ μητροπόλει Ὠλένης μοναστήριον τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐπιλεγμένου Φραγκοπήδημα ἀπὸ Μαρτίου 1798 ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Β' (αὐτ. σ. 91-96), εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Πόρφ τῆς ἐπαρχίας Ἀργίνης μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἀπὸ Μαρτίου 1797 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (Λ. Α. τόμ. Β' σ. 288-292).

⁴⁷ Οὕτως ὠρίσθη διὰ τῆς ἀπὸ Αὐγούστου 964 τοῦ πατριάρχου Πολυεύκτου τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς μητροπόλεως

Ἄλλ' ἔστιν ὅτε υποβάλλονται τὰ σταυροπηγιακὰ μοναστή-

Παλαιῶν Πατρῶν κατὰ τὴν ἐνορίαν τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας μονὴν τῆς Θεοτόκου τὴν ἐπικαλουμένην τῶν φιλοσόφων (Α. Δ. τόμ. Β', σ. 250—252) »... εὐρίσκειται ἅμα τοῖς μεταχρῆσταις αὐτῆς ὡς ἐπὶ σταυροπηγιακῶν πατριαρχικῶν ἀνοικοδομηθεῖσα, ὑπὸ τὸν κατὰ καιροὺς οὐκονομικῶν πατριάρχων, καὶ μηχανοκίνητον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ὥστε μήτε ἄδεια ἔχειν τὸν κατὰ καιροὺς μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν ἢ τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ Λακεδαιμονίας, μήτε ἕτερον τινα τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μητροπολιτῶν μετ' ἐξουσίας ἰδίας καὶ αὐθεντίας εἰσέρχεσθαι ἐν αὐτῇ, ἱερατικῶν τι διαπραξάσθαι ἢ ἀπατεῖν τὸ σύνολον ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην εὐρίσκειται τοὺς τοιοῦτους ἐκκαλυπόμενους, ὀφείλοντες μόνον τοῦ κατὰ καιροὺς πατριαρχικοῦ ἐξάρχου κρῖναι καὶ θεωρεῖν πᾶσαν ἐμπλοκὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν καὶ διορθῶν ταῦτα κανονικῶς καὶ νομίμως καὶ ὡς φίλον Θεῷ. Οἱ δὲ ἐκείσε συνήθως εὐρισκόμενοι ψάλλοντες ἱερεῖς ὑπάρχουσι καὶ οὗτοι ὡς πατριαρχικοὶ ἐλεύθεροι καὶ ἀκαταδούλωτοι. ἔτι δὲ καὶ ἀναπαύητοι καὶ ἀνεξέταστοι ἔπὶ πάντων τῶν ἐν [τῇ] Πελοποννήσῳ μητροπολιτῶν, ὑπόκεινται δὲ μόνον καὶ αὐτοὶ τῇ ἡμῶν μειριότητι καὶ τῷ κατὰ καιροὺς πατριάρχῳ καὶ πατριαρχικῷ ἐξάρχῳ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀνακρίνωται καὶ ἐξετάζονται νομίμως καὶ κανονικῶς». Διὰ τῆς ἀπὸ Αὐγουστοῦ 1132 Ἰωάννου Θ' τοῦ Ἀγαπητοῦ τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν ἐν Πάτρῳ μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (αὐτ. τόμ. Γ', σ. 101—103) »... ἐν τῇ μονῇ τὸ τοῦ κατὰ καιροὺς πατριαρχικοῦ ἀναφύεσθαι ὄνομα, μηδὲν δὲ τι προσεῖναι αὐτῷ ἐπὶ τῇ μονῇ οἰονδηποτοῦν ἄλλο δίκαιον, πολλὰ δὲ δῆλον ἑτέροις ἀρχιερεῦσιν ὅφ' ἑαυτοὺς ἄγειν ταύτην ἐπιχειροῦσι διὰ τὸ ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς ἐνορία τυγχάνειν αὐτὴν οὐδεμίαν πρὸς τὴν μονὴν εἰσῆται ἢ πάροδος, οὐ χειροτονίας χάριν διακόπων ἢ παρεμβυτέρων, οὐ προβολῆς ἡγουμένων, οὐ ψυχικῶν σφαλμάτων ἐπιτηρήσεως· εἰ γὰρ οὐδὲ τοῖς πατριαρχαῖς αὐτοῖς ὄν καὶ ἡ ἀναφορά τοῦ ὀνόματος διὰ τῆς χρυσοβούλλου ταύτης γραφῆς ἐπιπέτραται, πάντεσσι ἐλευθερίας τὴν μονὴν ἀξιούσης καὶ ἀνεξοῦσιαν ταύτην παρακελευσμένης εἶναι καὶ ἀποδοτέον, πολλὰ μᾶλλον αὐτοῖς, οἷς καὶ τῆς χρυσοβούλλου δίχα γραφῆς οὐδὲν ἐπὶ ταύτῃ πρόσθεσι δίκαιον, ἅτε δὴ καὶ μόνων τῶν πατριαρχικῶν προνομίων ἀρκοῦντων τοῦτοις πρὸς ἀποσώρησιν». Διὰ τῆς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1158 τοῦ Λουκά, τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν (αὐτ. σ. 113—117) : »... Τοῖς δὲ ἑτέροις ἀρχιερεῦσι καὶ αὐτῷ τῷ Ἰσακίῳ ὅφ' ἑαυτοὺς ἄγειν περὶ αὐτὴν, διὰ τὸ ἐν τῇ καὶ αὐτοὺς ἐνορία, ὡς φασί, τυγχάνειν αὐτὴν, ἐπιζητοῦμεν τὴν εἰς τὴν μονὴν πάροδον καὶ ἄβαστον ταύτην εἶναι παντάπασιν αὐτοῖς καθ' οἰονδηποτοῦν τρόπον τῶν μοναχῶν μὴ βουλομένων παρακελευσθέντα καὶ ἀφορισμῶν αὐτοὺς ἐν ἀγίῳ υποβάλλοντες πνεύματι. εἶπε καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἡμετέραν γραφὴν ὀπισθόθετον καθ' οἰονδηποτοῦν τρόπον παρασάλευσαι τὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς μονῆς ἐπιχειρήσουσιν».

Κατὰ τὸ σιγίλλιδος ὑπόμνημα τὸ ἐκδοθὲν πιθανῶς κατὰ τὴν β' πατριαρχίαν τοῦ Ἀρσενίου (1261—1267) τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν (αὐτ. σ. 203—204), ὁ ἐπίσκοπος Λέρον ἀπεκλείσθη οὐ μόνον τῆς

ἐπιπέφωτος ταύτης ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσκήσεως παντὸς ἄλλου ἀρχιερατικοῦ δικαιοῦματος : «εἶπερ δὲ καὶ ἀρχιερεὺς δεηθῆ ὁ καθηγούμενος ἐπὶ χειροτονία ἢ ἄλλῃ τινὶ ἱεροπραξίᾳ, διορίζεται ἢ μειριότης ἡμῶν, μὴ προσκαλεῖσθαι τὸν τῆς Λέρον ἐπίσκοπον, ἵνα μὴ τῷ λόγῳ τῆς πλησιότητος ὡς οὐκ εἶναι τὸ πατριαρχικὸν δίκαιον καὶ οὗτος διπλῶς ποτε σφραγίσσεται, ἀλλ' ἑτέρως ἐπισκοπῆς, ἥτις καὶ δεῖται, ἀρχιερεῖα μετακαλέσεται : Κατὰ τὸ ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1256 ὑπόμνημα τοῦ αὐτοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρσενίου τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Δημητριάδος μονὴν τῆς Μακρινίτισης (Α. Δ. τόμ. Α' σ. 355) »... ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς δὲ κατὰ καιροὺς Δημητριάδος ἐπίσκοπος λόγον ἔξει ἢ δικαιολογίαν τι ἀεὶς τὴν ὀφειθεῖσαν μονὴν...»

Διὰ τῆς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1318 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως Ἰωάννου ΙΙ' τοῦ Γλακῆος τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν μονὴν τῶν Μακρινιανῶν (Α. Ρ. τόμ. Α' σ. 85—88) : «ἀπέχειν δὲ ταύτης τὸν τε νῦν μητροπολίτην Λαρίσης καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀναδεξομένους ἀρχιερεῖς, ἔτι δὲ καὶ τὸν πλησιοχωροῦντα τῆς Χαρμάνης ἐπίσκοπον, ἅτε μηδαμόθεν μηδ' αὐτῶν ἐπὶ τισιν ὄλωσιν τῶν τῆς μονῆς δικαιοῦμενον». Διὰ τῆς ἀπὸ Ἀπριλίου 1396 Ἀντωνίου τοῦ Α' τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Παντοκράτορος (Ε. Α. ἔτ. 1899 σ. 224) : «ὀφείλουσι καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐπίσκοποι τῆς ἐκκλησίας Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἐπιτάτοι προῖτοι ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τῷ Ἁθῶν σεβασμίῳ καὶ ἱερῶν μονῶν μηδὲ κλῆν εἰσάξει πόδα ἐν τῇ τοιαύτῃ τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν μὴ βουλομένου τοῦ καθηγούμενου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μοναχῶν μὴ τοι γε ἀνακρίναι αὐτοὺς ἢ ἐξετάσαι κλῆν ὀπισθόθετον ἔχωσι τὰ κατ' αὐτὴν, ἢ ἀπατεῖσαι ἀπ' αὐτῆς τι δι' ὅταν δὴ τινὰ τὴν αἰτίαν, ἄχρη καὶ ἐρὸς ὀβολοῦσα. Διὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ τοῦ Α' (1520—1523) τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ μονὴν τοῦ Γηρομαρίου (αὐτ. σ. 454) : «ἵνα οἱ κατὰ καιροὺς ἀρχιερεῖς τῶν Ἱουαννίνων μὴ παρεδῶνται καὶ ἀπολαύσῃ τι ἐκ τῆς μονῆς ταύτης εἰ μὴ χάριν προσσημνήσεως». Διὰ τῆς ἀπὸ Ἰουλίου 1593 Ἱερουσαλὴμ τοῦ Β' τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν ἐν Πάτρῳ μονὴν τῆς Παναγίας τῆς Ἐξοχωριανῆς (Α. Δ. τόμ. Γ' σ. 281—282) : »... καὶ ἔχη τὸ ἀνετόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα παρὰ παντὸς προσώπου ἱερωμένου τε καὶ λαϊκοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τρόπον ἀρχιεπισκόπου Πάτρον». Διὰ τῆς ἀπὸ Μαΐου 1606 Ραφαήλ τοῦ Β' τῆς ἀφορώσεως εἰς τὸ ἐν τῇ γόρῃ Ἰσακίῳ τῆς ἐπαρχίας Ἐφέσου μονήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου (αὐτ. σ. 290—291) : «ὅς δ' ἐν τῶν ἀπάντων ἐναντίος φωνῇ περὶ τούτου... τῶν ἱερωμένων μὲν ὄν ὁ τοιοῦτος ἢ καὶ ὁ κατὰ καιροὺς ἀρχιερεὺς Ἐφέσου ἀργὸς ἔστω». Διὰ τῆς ἀπὸ Μαΐου 1609 Νσοφύτου τοῦ Β' τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Διαυλλίας καὶ Ταλαντίου μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως τῆς ἐπιλεγόμενης «Δαντούς» (Καμπούρογλου Μ. Α. τόμ. Β' σ. 270—271) : »... μηδενὸς ἄδειαν ἔχοντος ἀργεῖν καὶ ἀφορίζεσθαι αὐτοὺς ἢ ἀνακρίνειν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ Διαυλλίως, πλὴν τῆς ἡμῶν μειριότητος». Διὰ τῆς ἀπὸ Μαΐου 1611 τοῦ αὐτοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς ἀφορώσεως εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν μοναστήριον τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου (αὐτ. τόμ. Α' σ. 132—133) : «ὅς δ' ἐν διπλῶς ποτε θελίγη (ἐναντιοδητή) καὶ ἀνατρέψαι τὰ ἐν τῷ παρόντι Σιγίλλιδῶδε γραφόμενα τὰ ἐνοχλήθη τοὺς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ σταυροπηγιακῷ ταύτῳ ἐνα-

σκουμένους ιερομονάχους και μοναχούς, ιερωμένους μὲν ὧν ἢ και ὁ κατά τόπον ἀρχιερεὺς ἀργὸς εἴη πάσης ἀρχιερατικῆς ἢ ιερατικῆς ἐνεργείας και τάξιν λαϊκοῦ ἐχέτω. Διὰ τῆς ἀπὸ Μαΐου 1611 τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Διαιουλίας και Ταλαντίου μονῆν τοῦ ὁσίου Λουκά τοῦ ἐπικεκλημένου Στηριώτου (Α. Δ. τόμ. Β' σ. 146-148): » . . . μηδενὸς προσώπου οὔτε ιερωμένου οὔτε λαϊκοῦ ἢ και τοῦ κατά τόπον ἀρχιερέως τολμήσαντος διψῆ ποιεῖ ἐπηρεῶσαι ἢ ἐνοχλῆσαι ταύτην τὴν μονὴν κλπ.α.

Διὰ τῆς ἀπὸ Ἀπριλίου 1614 Τιμοθέου τοῦ Β' τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις μονῆν τοῦ Παντοκράτορος Σωτήρος τῆς Χριστοῦ τῆς ἐπιλεγομένης τῆς Ταῶ (Καμπούρογλου ΜΑ. τόμ. Β' σ. 49 - 51): » μὴ τολμῶντος τοῦ κατά τόπον Μητροπολίτου Ἀθηναίων τοῦ τε νῦν και τῶν μετ' αὐτὸν ἐπομένων ἐναντιωθῆναι τῇ ἐλευθερίᾳ και ἀδουλωσίᾳ αὐτῆς και ζητησαί τι νοσηρῶσαι ἄχρη και ὀβολοῦ οὔτε ἀπὸ τῶν τῆς Μονῆς οὔτε ἀπὸ τῶν αὐτῆς μετοχιῶν, ἀλλ' οὔτε ἄδειαν ἔχειν ἀγορεῖν ἢ ἀφορίζεῖν τοὺς ἐνασκουμένους αὐτῆς, και διακρίνειν ἢ ἀνακρίνειν ἢ οὐδὲν ἄλλο, ἐν βίᾳ ἀργίας ἀσυγγνώστου και ἀφορισμοῦ ἀλύτου και αἰωνίου τοῦ ἀπὸ Θεοῦ. Διὰ τῆς ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1614 τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου, τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἁγίου Λεοντίου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγίνης μονῆς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (αὐτ. σ. 271 - 272): » μηδενὸς ἀργεῖν ἢ ἀφορίζεῖν αὐτοὺς ἄδειαν ἔχοντας, ἢ ἀνακρίνειν, ἢ καταδουλοῦσθαι ἢ ζητεῖν τι παρ' αὐτῶν ἄχρη και ὀβολοῦ, ἢ εἰς τὸ ἴδιον ἔλκειν κρητήριον, πληρὴ τῆς ἡμῶν μετρονότητος και τῶν κατά καιροὺς πεμπομένων ἡμετέρων παιρυσχυῶν ἐξάρχων, και τοῦ κατά καιρὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου. Διὰ τῆς ἀπὸ Νοεμβρίου 1626 Κυρίλλου Α' τοῦ Δουκάρεως τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Τζίας μονῆριον τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος (Α. Δ. τόμ. Γ' σ. 296 - 299): » μὴ τολμῶντος ἕως οὔτε τοῦ νῦν θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ντζίας και Θεομίλων, κυροῦ Νεκταρίου, οὔτε τοῦ μετ' αὐτῶν και ἄλλου ἄδειαν ἔχειν και ἐξουσίαν ἢ μετοχὴν τινα ἐν αὐτῷ τῷ θείῳ ναφῷ και ἀργεῖν τοὺς ἐνασκουμένους αὐτῷ και ἀφορίζεῖν και ζητεῖν τι παρ' αὐτῶν και κατεπεμβαίνειν και ἀνακρίνειν και ἐξετάζειν αὐτούς, εἴτε και παρὶ τὰ πνευματικά, εἴτε και παρὶ τὰ σωματικά, ἐν βίᾳ ἀργίας ἀσυγγνώστου. Διὰ τοῦ ἀπὸ Ἰουλίου 1628 σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Α' τοῦ Δουκάρεως τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ μονῆν τῆς Κοιμήσεως τῆς κατά τὴν τοποθεσίαν τῆς Τραχοβίτζας (Π. Ε. τόμ. Γ' σ. 287): » μὴ τολμῶντος οὔτε τοῦ κατά τόπον ἀρχιερέως οὔτε τοῦ νῦν οὔτε τοῦ μετ' αὐτὸν κατεπεμβαίνειν . . . και κατεξουσιάζειν ἢ κρῖνειν και θεωρεῖν. Διὰ τῆς ἀπὸ Δεκεμβρίου 1639 Παρθενίου τοῦ Α' τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βερνίκης μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τὸ ἐπικαλούμενον Μέγα Σπήλαιον (αὐτ. τόμ. Β' σ. 193-195): » παρτελευθέρων ἔν, ἀδουλωτον, ἀδέσποτον και ἀκαταξήτητον παρὰ παντὸς προσώπου τῶν κατά καιροὺς ἀρχιερετενόντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κερνίκης και τῶν πλησίον πάντων. Διὰ τοῦ ἀπὸ Νοεμβρίου 1670 σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ πατριάρχου Μεθιδίου Γ' τοῦ Μορώγη τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐν Μολδοβλαχίᾳ μονῆν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (Π. Ε. τόμ. Γ' σ.

339): » ὁ δὲ κατά καιροὺς μητροπολίτης Μολδοβλαχίας . . . μηδὲν καθ' ἅπτηται μίτη ἄδειαν ἔχη κατεπεμβαίνειν αὐτῆς και καταπατεῖν . . . α. Διὰ τοῦ ἀπὸ Ἰουνίου 1673 σιγιλίου τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Δ' τοῦ Μουσελίμη Κομνηνοῦ τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὸ ἐν Ἀτταλλείᾳ ἐκκλησιδίων τῶν ἁγίων Θεοδώρων (ΑΙΣ. τόμ. Γ' σ. 66): » και σταυροπηγιακὴ και πάντη ἐλευθέρη και ἀδουλωτος και ἀνεπηρέαστος και ἀνενόχλητος ἀσώδοτος τε και ἀκαταξήτητος ὡς ὁδδενὸς τῶν ἀπάντων ἢ τοῦ μητροπολίτου Παιδείας ἢ ἄλλον . . . α. Διὰ τῆς ἀπὸ Φεβρουαρίου 1681 τοῦ Ἰακώβου τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν κατά τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς νήσου Θήρας ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σώζοντος ὑποταχθείσης τῇ ἐν Ἀμοργῷ μονῇ τῆς Χοζοβιωτίσης (Ε. Α. ἔτ. 1899 σ. 422): » και μηδενὸς ποτε ἔχοντος ἄδειαν, μίτη τοῦ κατά τόπον ἀρχιεπισκόπου Σαντορίνης, κατεπεμβαίνειν αὐτῆς, και καταπατεῖν, και ζητεῖν ἐξουσιάζειν αὐτὴν ἢ λαμβάνειν δόσαν τινα τὸ σύνολον, ὑπόσχη δὲ ἢ αὐτὴ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Σώζοντος, μετὰ τῶν κτημάτων, και ἀριερωμάτων αὐτῆς, ὑποκαμένη, και σπηρωμένη, λόγω μετοχείου, τῇ εἰς τὴν Ἀμοργὸν βασιλικῇ μονῇ τῆς Παμμακαριστοῦ, ἣτις ἐπιλέγεται Χοζοβίτσησιν κάκειθεν οἱ πατέρες τῆς Παμμακαριστοῦ ἐξουσιάζουσι τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Σώζοντος, και ἐπισκέπτανται, και διακυβεροῦσι, και φροντίζουσι τῆς συστάσεως αὐτῆς, και ἀδείσεως, καρπούμενοι και ταμῶμενοι τὰ τε κτήματα ταύτης, και τῶν κτημάτων τὰς καρποφορίας, μίτη ὁ κατά τόπον ἀρχιερατεῖον ἔχειν τινα ἐξουσίαν ἐν οὐτῇ, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ οἰκονόμος τοῦ μοναστηρίου, ἔχη ἄδειαν ἐπισκέπτεσθαι, εἰσάγειν τε ἐν αὐτῇ ἐφημέριον και ἐξάγειν.

Διὰ τῆς ἀπὸ Ἰουλίου 1691 Καλλινίκου τοῦ Β' τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ κατά τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ντζίας και Θεομίλων μοναστήριον τοῦ προδρόμου και βαπτιστοῦ Ἰωάννου (Βάλληδα Κυθνιακὰ σ. 39 — 42): » . . . ἀκαταπάτητον, ἀνενόχλητον και ἀνεπηρέαστον παρὰ παντὸς προσώπου και παρ' αὐτοῦ τοῦ κατά καιρὸν ἀρχιεπισκόπου Ντζίας και Θεομίλων. Διὰ τῆς ἀπὸ Φεβρουαρίου 1692 τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν μονῆν Πεντέλης (Νέος Ἑλληνομν. ἔτ. 1907 σ. 96): » μηδενὸς ἔχοντος ἄδειαν, οὔτε τοῦ κατά τόπον ἀρχιερέως κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ, και ἐνοχλεῖν και ἐπηρεάζειν τοὺς συνασκουμένους ἐν αὐτῇ, οὔτε λαβεῖν τι ζητεῖν παρ' αὐτοῦ, μίτη πολὺ, μίτη ὀλίγον τὸ σύνολον, μόνον τῷ πατριαρχικῷ οἰκουμηνικῷ θρόνῳ ὑπο[κει]μένου, και ὡς αὐτοῦ ἐπισκεπτομένου. Διὰ τοῦ ἀπὸ Φεβρουαρίου 1702 πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκωρνάνος τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ μονῆν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου και Ἐλένης τὴν ἐπικεκλημένην Χουρέζι κατά τὸ κλίμα τῆς Βούλτσας (Π. Ε. τόμ. Γ' σ. 379): » . . . μίτη τοῦ κατά τόπον ἀρχιερέως και ὁδδενὸς τρόπον και και ὁδδενίαν πρόφρασιν ἔχοντος ἄδειαν κατεπεμβαίνειν τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου . . . α. Διὰ τῆς ἀπὸ Ἰανουαρίου 1704 Γαβριήλ τοῦ Γ' τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν Χίῳ μονῆν τῶν μαρτύρων Μηνᾶ, Βίκτωρος και Βικεντίου (Ε. Α. ἔτ. 1899 σελ. 188): » . . . μηδενὸς ποτε μίτη τοῦ κατά τόπον Μητροπολίτου Χίου τολμῶντος ἐξουσιάζειν τὸ Μοναστήριον αὐτὸ ἢ τὸ εἰρημένον αὐτοῦ μετόχιον και καταδουλοῦν ἐπιχειροῦσαι ἢ ζητῆσαι λαβεῖν τὸ σύνολον ἐξ αὐτοῦ τι και

ἐπηρεάσαι τοὺς συνασκουμένους ἐν αὐτῷ ἢ ἀργία καὶ ἀφορισμῷ καθυποβαλεῖν αὐτοὺς ἢ εἰς τὸ ἴδιον ἐφελκεῖν κρατήριον ἢ Ἐγούμενον ἐν αὐτοῖς καθιστᾶν ἢ ἐκβάλλειν καὶ ποιεῖν τὰ δόξαντα αὐτῷ, καθυποκειμένοι οὐδὲ μόνον τῷ πατριαρχικῷ κριτηρίῳ.

Διὰ τοῦ εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐν Οὐγγροβλαχία μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν τὴν καλουμένην Μαριζινάνι ἀφορῶντος ἐπιβεβαιωτηρίου συνοδικοῦ σιγίλλωδους γράμματος, πάντως προγενεστέρου τοῦ ἔτ. 1729 (Π. Ε. τόμ. Γ' σ. 420): «... ἀκαταζήτητον καὶ πάντη ἐλευθερον, ἀνενόηλητον τε καὶ ἀνεπηρεύστον καὶ ἀκαταπάτητον... καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως...». Διὰ τῆς ἀπὸ Μαρτίου 1741 Παύσιου τοῦ Β' τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κερνίτζης μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπικεκλημένης Μέγα Σπηλαίου (Α. Δ. τόμ. Β' σ. 203-207 καὶ προσκνητήριον Μεγάλου Σπηλαίου σ. 94-97): «μηδενὸς πάποτε τολμῶντος μηδὲ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως Κερνίτζης ἢ ἄλλου τινὸς τὸ παράπαν ἢ πατριαρχικοῦ τινος ἐξάρχου κατεπεμβαίνειν τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης καὶ ἐνοχλεῖν τοῖς ἐνασκουμένοις αὐτῇ πατράσαι ἢ δόσαι ἀπατεῖν παρ' αὐτῶν πολλὴν ἢ ὀλίγην, ἢ ἐπὶ προφάσει ἐξαρχικοῦ δικαιώματος ἢ δι' ἄλλη τινὰ αἰτίαν ἀλλ' ὑπάρχει ἀσύδοτος ἐς τὸ παντελές, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλουσα παρέχειν μέχρι καὶ ὀβολοῦ, μηνημονομένου ἐν αὐτῇ ἀετιῶς τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ὀλοκειμένη ἀμέσως τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ δι' αὐτοῦ μόνου δεσποζομένη τε καὶ κυβερνωμένη ἐν πίστει αὐτῆς ταῖς χειρῶν καὶ ὑποθέσει». Διὰ τῆς ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1755 Κυρίλλου τοῦ Ε' τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν τῷ χωρίῳ Βελισσῶ τῆς ἐπαρχίας Χίου μοναστήριον τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου τὸ ἐπικεκλημένον τῶν Μουνδῶν (Ε. Α. ἔτ. 1899 σ. 370): «παρ' οὐδενὸς προσώπου, οὔτε μὴν τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως κατεπεμβαίνοντος ἢ ἐπηρεαζόμενου». Διὰ τῆς ἀπὸ Μαρτίου 1756 τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Λαγκάδι τῆς ἐπαρχίας Χίου μοναστήριον τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ: «παρ' οὐδενὸς προσώπου, οὔτε μὴν τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως κατεπεμβαίνοντος καὶ ἐπηρεαζόμενου». Διὰ τῆς ἀπὸ Δεκεμβρίου 1761 Ἰωαννίου τοῦ Γ' τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν Χίῳ Νέαν μονὴν μετὰ τῶν μετοχίων αὐτῆς καὶ τοῦ ἀφιερωθέντος αὐτῇ ἐν Καλλυμασίᾳ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τοῦ ἐπιλεγόμενου τῆς Βλακαδιωτίσεως, ἔτι δὲ τοῦ μοναστηριακοῦ μετοχίου κατὰ τὴν ἐν Σάμῳ τοποθεσίαν τῆς μεγάλης Λάκκας τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ (αὐτ. σ. 423-424): «καὶ μηδεὶς ποτε ἄδειαν ἔχη, μήτε ὁ κατὰ καιρὸν μητροπολίτης Χίου, μήτε ἄλλος τις μικρὸς ἢ μέγας, ἢ τῶν τῆς Χίου κληρικῶν ἢ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχικῶν ἐξάρχων ζητεῖν πολὺ ἢ ὀλίγον ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης ἢ κατεπεμβαίνειν αὐτοῖς καὶ ἐνοχλεῖν καὶ ἐπηρεάζειν ἢ τῇ μονῇ ταύτῃ ἢ τοῖς μετοχίοις καὶ πράγμασιν αὐτοῖς, ἀλλ' ὑπάρχῃ ἐλευθερία, ἀνενόηλητα τε καὶ ἀσύδοτος εἰς τὸ παντελές». Διὰ τῆς ἀπὸ Ἰουλίου 1766 τοῦ Σαμουὴλ τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐν Μυσοπόλει κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἀττικῆς μονὴν τοῦ ἁγίου Μελετίου (Νέος Ἑλληνομν. ἔτ. 1907 σ. 99): «μηδενὸς τῶν ἀπάντων οὔτε τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, οὔτε πατριαρχικοῦ τινος ἀφικόμενου ἐξάρχου, οὔτε ἄλλου τινος προσώπου δυναμένου κατεπεμβαίνειν τῇ σταυροπηγιακῇ ἀξίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς σεβα-

ρια τῇ ἐφορείᾳ καὶ ἐπισκέψει εἴτε τοῦ ἐπισκόπου ἐν

σμίας ταύτης μονῆς, καὶ ἐνοχλεῖν καὶ ἐπηρεάζειν οἰωδῆται τρόπον ἥτοι αὐτῇ, ἢ τοὺς ἐνασκουμένους πατέρας, ἐπὶ ἀπαίτησι τινὶ ἢ ἄλλῃ προφάσει, ἢ τῶν πραγμάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς ὀλοτελῶς ἐφάπτεσθαι.

Διὰ τῆς ἀπὸ Ἰανουαρίου 1792 Νεοφύτου τοῦ Ζ' τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Χαλκηδόνας ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνου μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου (Α. Δ. τόμ. Β' σ. 215-219): «... μηδ' ἔχει ποτὲ ἄδειαν ὁ κατὰ καιροὺς ἱερωτάτος μητροπολίτης Χαλκηδόνας, μηδ' ἄλλος τις ὅποιον τῆς τάξεως καὶ βαθμοῦ, ἱερομένος ἢ λαϊκὸς ἐπηρεάσαι, ἐνοχλεῖν τε καὶ καταπατεῖν τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ σταυροπηγιακὴν ἡμῶν χάριν καὶ ἐλευθερίαν ἢ ὅπως ἀπαίτησιν τινὰ πολλὴν ἢ ὀλίγην μέχρι καὶ τοῦ ἐλαχίστου προσβαλεῖν ἢ βίαν ἐπενεγκεῖν τοῖς ἐν αὐτῷ συνασκουμένοις πατέρας καὶ ἰδιώταις, ἐφ' οἰωδῆται ὑβρίαι καὶ προφάσει». Διὰ τῆς ἀπὸ Μαΐου 1793 τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ ἐν Σαλαμίνι μοναστήριον τῆς Θεοτόκου τὸ ἐπικαλούμενον τῆς Νεοφανεύσεως (Νέος Ἑλληνομν. ἔτ. 1907 σ. 103): «... μηδεὶς δ' ἔχη ποτ' ἄδειαν μήτε ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ἱερωτάτος μητροπολίτης Ἀθηνῶν, οὔτε ἄλλος τις τῶν ἀρχιερέων ἀπάγειν τοὺς ἐν αὐτῷ συνασκουμένους πατέρας ἢ τινὸς ἐν τοῖς μετοχίοις αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν κριτήριον, μήτε κρῖνειν καὶ ἀνακρῖνειν αὐτοὺς... ἐν τῇ κατ' ἔτος θεωρίᾳ τῶν μοναστηριακῶν λογαριασμῶν, καὶ δοσοληψιῶν μὴ ἔχειν ποτ' ἄδειαν ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ἱερωτάτος μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐξετάζειν, καὶ ἀνερευνᾶν αὐτοὺς, μήτε πολυπραγματεῖν ὅπως τὰ ἔσοδα, καὶ ἔξοδα αὐτῶν, μήτε ἐπιμύνησθαι ἐμμέπως τε ἢ ἀμέσως ταῖς μοναστηριακαῖς ὑποθέσει καὶ δοσοληψίαις». Διὰ τῆς ἀπὸ Φεβρουαρίου 1796 Γεωργίου τοῦ Γ' τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν μοναστήριον τῶν Ἀσωμάτων Πετρούκη (Καμπούρογλου Μ. Α. τόμ. Α' σελ. 355-360): «καὶ παρὰ τοῦ κατὰ καιροὺς ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν... (ὅστις) μηδέ ὡς ἔχει ἔξουσίαν τινὰ ἐν αὐτοῖς τοῖς μοναστηρίοις...». Διὰ τῆς ἀπὸ Νοεμβρίου 1797 Γεωργίου τοῦ Ε' (Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως Διάφορα Ἑλληνικά γράμματα ἐκ τοῦ ἐν Πετρούπολει μουσείου τοῦ Likhatcheff σ. 21-27): «ἔνα τὸ ἔρηθον ἐν Ἰωαννίνοις μοναστήριον τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, καὶ τὸ ἐν Βλαχίᾳ μετόχιον αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἀμφότερα μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἀνεκρίθειν καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτω καὶ εἰς τὸν ἔξῃ: ἅπαντα χρόνον, ὑπάρχουσαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καὶ παρὰ πάντων γινώσκονται, πατριαρχικά, σταυροπηγιακά, τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐλευθερά, ἀσύδλωτα, ἀκαταπάτητα, καὶ ὅπως ἀνενόηλητα παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, καὶ μηδεὶς τῶν κατὰ καιροὺς μητροπολιτῶν Ἰωαννίνων ἔχη ἄλλη τινὰ ἐξουσίαν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, ἀλλ' ὅσον ἱεραρχίαν μίαν καθ' ἕναστον ἔτος ἐν αὐτῷ ἐπιτελεῖν ἐπ' ἐβλογίᾳ τῶν ἐκείνῳ μοναζόντων καὶ λαμβάνειν ἐπὶ ταῖς πράγμασι τριτάκοντα ἐτησίως, χειροτονεῖν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἱεραῖσθαι βουλομένους, λαμβάνων τὸ νεομιασμένον κατ' ἔθιμον».

οὗ τῆ ἐπαρχία κείνται, ⁴⁸ εἴτε ἐτέρου τοιούτου. ⁴⁹

Τὰ τέως σταυροπηγιακὰ μοναστήρια ὑποβάλλονται τῇ ἐφορείᾳ καὶ ἐπισκέφει τοῦ ἐπισκόπου ἐν οὗ τῆ ἐπαρχία κείνται. ⁵⁰

⁴⁸ Οὕτω διὰ τῆς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1818 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Π' τοῦ Γλυκέως καθυπεβλήθη τῷ μητροπολίτῃ Προούσης ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πατριαρχικὴ μονὴ τοῦ ὁσίου Εὐστρατίου ἡ ἐπικεικλιμένη τῶν Ἀγαύων (Α. Ρ. τόμ. Α' σ. 80-81). Διὰ τῆς ὡσαύτως ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1818 τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ἀνετέθη ἡ ἐφορεία καὶ ἐξαρχικὴ ἐπίσκεψις τῆς τε ἐν τῇ μητροπόλει Μελιτηνῆς πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ Συριχᾶ καὶ τῶν λοιπῶν ἐν ἐκείνῃ πατριαρχικῶν δικαίων τῷ μητροπολίτῃ τῆς Μελιτηνῆς Θεοδοσίῳ (αὐτ. σ. 83-85). Διὰ τῆς ἀπὸ Μαρτίου 1854 Καλλίστου τοῦ Α' ἀνετέθη ἡ ἐφορεία, πνευματικὴ ἐπίσκεψις καὶ ἀνάκρισις καὶ παντοῖα ἐπιμέλεια τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλαδελφείας γυναικείας πατριαρχικῆς μονῆς τῆς ἐπικεικλιμένης τοῦ κυρ Δαυιδ τῷ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας καὶ ἐξάρχῳ πάσης Λυδίας (αὐτ. σ. 333-334). Διὰ τοῦ ἀχρονίστου γράμματος τοῦ πατριάρχου Νελλου (1880-1888) καθυπεβλήθησαν τῇ ἐξουσία τοῦ μητροπολίτου Μεσημβρίας ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ τὰ ἐν τῇ Μεσημβρίᾳ πατριαρχικὰ μοναστήρια καὶ διὴ τὸ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ Ἀκροπολίτου, τὸ τῆς Ἐλεούσης, τὸ τῆς Ἀγιοσορευτίσσης καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Βλασίου (Α. Ρ. τόμ. Β' σ. 37). Διὰ τοῦ ἀχρονίστου γράμματος τοῦ πατριάρχου Μακαρίου κατὰ τὴν β' πατριαρχίαν αὐτοῦ (1890-1891) καθυπεβλήθησαν ὡσαύτως τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ μητροπολίτου Μεσημβρίας ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ τὰ ἐν τῇ Μεσημβρίᾳ πατριαρχικὰ μοναστήρια (αὐτ. σ. 152-153). Διὰ τοῦ ἀπὸ Μαΐου 1887 γράμματος τοῦ πατριάρχου Νελλου ἐδόθη τῷ Σμύρνης ἐξαρχικῶς ἡ πατριαρχικὴ μονὴ τοῦ Κρίστου (αὐτ. σ. 96).

⁴⁹ Οὕτω διὰ τῆς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1818 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Π' τοῦ Γλυκέως ἀνετέθη ἡ: «ἐξάρχου τρόπον καὶ δικαίῳ τῆς ἡμῶν μετριότητος» ἐπίσκεψις καὶ διεξαγωγή τῶν πατριαρχικῶν δικαίων ἐν ταῖς μητροπόλεσι Νεοκαισαρείας, Καμιάχου, Κελτζήνης (ἡς προεδρεύειν τέτακται) καὶ Κολωνίας, τῷ μητροπολίτῃ Μελιτηνῆς Θεοδοσίῳ: «πολλῶν τε ἄλλων ἐρεκεν καὶ διὴ καὶ τοῦ πλησιοχωρεῖν τὰς τοιαύτας ἐνορίας τῶν ὁμηθιασῶν ἀγιοτάτων ἐκκλησιῶν τῇ κατ' αὐτὸν ἀγιοτάτῃ μητροπόλει Μελιτηνῆς καὶ εἶδησιν ἔχειν αὐτὸν ἀκριβῆ τῶν ἐκείσε». (Α. Ρ. τόμ. Α' σ. 83-85). Διὰ τῆς ἀπὸ Μαρτίου 1899 Κωνσταντινου τοῦ Β' ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλασσώνος μονὴ Δεμεράδων ἀνετέθη τῇ ἐποποιείᾳ τοῦ μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης ὡς μᾶλλον τῇ ἐπαρχίᾳ τούτου γεινιάξουσα (Ε. Α. ἔτ. 1899 σ. 82).

⁵⁰ Οὕτως ὁρίσθη διὰ μὲν τῆς ἀπὸ Ἰανουαρίου 1701 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαιογάνου (Ε. Α. ἔτ. 1899 σ. 143-144): «ἵνα ἐκτὸς τῆς ἱερᾶς σεβασμίας Νέας Μονῆς μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ μετοχίων καὶ λοιπῶν κτημάτων καὶ τῶν τριῶν χωρίων τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Πυργίου, Βελισσοῦ καὶ

Τέλος δὲ μοναστήρια τέως αὐτεξούσια, ἀδέσποτα καὶ αὐτό-

Ψυρρῶν, τὰ λοιπὰ πάντα μοναστήρια καὶ ἐκκλησίαι μῆτε σταυροπηγιακὰ ὑπάρχωσι τοῦ λοιποῦ, μῆτε ἄνομα μῆτε ἐνέργειαν ἔχωσι σταυροπηγιακῆν, ἀλλ' ὑποπταγμένα διατελῶσι τῷ κατὰ τόπον ἀρχιερεῖ, φημὶ τῷ ἤδη ἀρχιερατεύοντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Χίου καὶ ὑπερτίμῳ κυρ Γενναδίῳ, καὶ πῶσι τοῖς μετ' αὐτὸν ἀρχιερατεύουσι, καὶ ὑποκείμενα τῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ ὡς ἐνοριακὰ, δεσποζόμενά τε ἕπ' αὐτοῦ καὶ προστατευόμενα ἀρχιερατικῶς, καὶ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ἔχη τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν καὶ διοικητικὴν καὶ φρονητὴν τῆς διαμοιῆς αὐτῶν καὶ βελτιώσεως, ὡς κηδεμῶν τῶν ὑποτελούντων αὐτῷ ἱερῶν καταγωγίονε.

Διὰ δὲ τῆς ἀπὸ Μαΐου 1716 Ἱερεμίου τοῦ Γ' (Καμπούρογλου Μ. Α. τόμ. Β' 157-160): «Τὰ διαληφθέντα μοναστήρια τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηναίων τὸ τε τῆς ἱερᾶς μονῆς Καισαριανῆς λεγόμενον καὶ τὰ λοιπὰ ἐκτὸς ἐνὸς καὶ μόνου, τῆς ὑπεραρχίας Θεοτόκου Πεντέλι ἐπικεικλιμένου, γέροντος ὡς καὶ πρότερον πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ, τὰ λοιπὰ φραμῆς, πάντα ἕσα ἐπωνομίαν ἔχουσι σταυροπηγιακῆς φιλοτιμίας πανομήματα τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι σταυροπήγια ὑπάρχουσι ὑποκείμενα τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηναίων, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ πάσης Ἑλλάδος ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶ ἡμῶν ἀδελφῶ καὶ συλλειτουργῶν κυρ Ἰακώβῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν κατὰ καιρὸς ἐσομένοις αὐτοῦ διαδόχοις, καὶ πείθονται καὶ ὑποτάσσονται αὐτῷ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀσκούμενοι, ὡς ἀρχιερατικῆς αὐτῶν ποιμένη καὶ προστατῆ, μηημονεύοντες τοῦ παρονομοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς, τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ἔχοντες ἴδιαν διαρεντῶν καὶ ἐξεδάξαι αὐτοῦς, καὶ οἰκονομεῖν δεόντως τὰ συντινοντα πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν, καὶ τὴν σεσηρωμένην κατάστασιν, ἀποσοβεῖν δὲ καὶ ἀποκροῦναι πᾶν ἄτοπον, ἐκφυλόν τε καὶ ἀπαταίον, ἐπιφυλὲν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς πολυχρονίου καχεξίας, ἐγκλημὰ τε καὶ παράπτωμα, ὡς πάσης ἀτιμῆς παρατεθειμένης συνοδικῆς τῆς τῶν μοναστηρίων τούτων προστασίας τε καὶ δεσποτίας τε καὶ κηδεμονίας, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐν αὐτοῖς ἐντυχεῖν μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνιδρύου ἐγκαθιδρύσεως».

Διὰ δὲ τῆς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1792 Νεοφύτου τοῦ Ζ' (αὐτ. τόμ. Γ' σ. 119-122): «ἵνα τὸ ἡθὲν ἱερὸν καὶ σεβασμῖον μοναστήριον τῆς ὑπεραρχίας Ἀσπολίνης ἡμῶν Θεοτόκου, Καισαριανῆς ἐπιλεγόμενον, καὶ κείμενον κατὰ τὸ Ὑμητικὸν ἕρος . . . εἴη καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκειται κτήμα καὶ ἀφιέρωμα τῆς ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Ἀθηναίων ἀναφαιρετὸν τε καὶ ἀναπόσπαστον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα προσηλωμένον καὶ ὑποκείμενον αὐτῇ. Ὁ δὲ ἤδη κυριάρχης αὐτῆς ἱερότατος Μητροπολίτης Ἀθηναίων καὶ Λεβαδείας ὑπέστιμος καὶ ἐξάρχος πάσης Ἑλλάδος . . . Βενέδικτος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν διάδοχοι αὐτοῦ ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν καὶ ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ἐπίσκεψιν, ὥστε διοικεῖν αὐτὸ τε καὶ πάντα τὰ ὑποστατικὰ αὐτοῦ καὶ μετόχια καὶ λοιπὰ ἀφιερῶματα κλητὰ τε καὶ ἀκίνητα καὶ διεξάγειν αὐτὰ ἐπὶ ἴδια ἐξουσία καὶ διευθετεῖν ὡς βουλητὸν ἑαυτοῖς, ἀποβλέποντες κατὰ θεῖον ἔζηλον εἰς αὐξάνειν, βελτιῶσαι αὐτοῦ καὶ ἀνάσωσαι . . . μηδεὶς τολμήσοντας ἐναντιωθῆναι αὐτοῖς ὡς κυριάρχους τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, καὶ ἐξε-

νομα υποβάλλονται ἔστιν ὅτε τῇ ἐξουσίᾳ, διοικήσει καὶ ἐπισκέψει τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου.⁵¹

Τέλος δ' ἰ) τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ λαοῦ διάπλυσιν⁵² ἵνα μὴ τυχὸν δεσπόζῃ παρ' αὐτῷ ἀμέλεια τῆς προσευχῆς, τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως, τῆς θείας εὐχαριστίας, τῆς τακτικῆς εἰς τοὺς ναοὺς φοιτήσεως⁵³ ἢ δει-

τάσαι αὐτοὺς ἔσκεν τῆς διοικήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου . . . καὶ ὑπὸ τὸν κυρίαρχον αὐτῆς δεσποζόμενον καὶ διακυβερνόμενον, κηρῶμένον ἔς καὶ ἀνακηρῶμένον καὶ ἐπὶ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ δίδυνόμενον».

⁵¹ Οὕτω διὰ τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ πατριαρχοῦ Ἱερεμίου τοῦ Γ' (Π. Ε. τόμ. Γ' σ. 429) ὠρίσθη ἵνα τὸ τέως αὐτεξούσιον καὶ ἀδέσποτον καὶ αὐτόνομον ἐν Βουκουρεστίᾳ μοναστήριον τῶν ἁγίων Πάντων τὸ οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἀνθίμου, τελῆ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ τὴν διοίκησιν, ἐξουσίαν καὶ ἐπίσκεψιν τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Μητροφάνους καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

⁵² Ὅρα πρῶξιν πρὸς μητροπολίτην παρὰ πατριαρχοῦ διδομένην ἐν (Συντ. Ε' σ. 554). Ὡσπερ δὲ τοῖς ἐπισκόποις ὠρίσθησαν αἱ ἐπισκοπικαὶ περιοδαίαι πρὸς ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν κατὰ τὸ ἑαυτῶν ποιμνιον, οὕτω καὶ τοῖς πρεσβυτέροις αἱ ἱερατικαὶ κατ' οἶκον ἐπισκέψεις, ὧν σκοπὸς ἔστιν ἡ στήριξις, οἰκοδομὴ καὶ διόρθωσις τῶν αὐτοῖς ἔμπεπιστευμένων, ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἱερότητας, ἡ ἐπαύξεισις τῆς κοσμιότητος καὶ ἡ ἐξάγνισις καὶ καθάγιασις τῆς οἰκογενειακῆς κοινωνίας, ἡ ἐξήγησις τῆς σημασίας τῶν πρὸς ἀγιασμόν καὶ σωτηρίαν τῶν ὑπὲρ ὧν αὐτὰ γίνονται ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν καὶ εὐχῶν, ἡ ὑπόδειξις τῆς πνευματικῆς ὀφειλῆς τῆς ὑπὸ τῆς θείας χάριτος παρεχομένης μόνοις τοῖς ἔχουσιν ἀληθῆ εὐλάβειαν καὶ σταθερὰν πίστιν. Ὅφειλουσιν ὡσαύτως οὗτοι νὰ μανθάνωσι τίνες οἱ ἀγαθοὶ καὶ χρηστοὶ, τίνες οἱ ταραξίαι, οἱ διασιζόντες τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα εἰς φαρτίαν, οἱ διεγείροντες τὰ ἀμοιβᾶσι πάθη καὶ μίση, οἱ πάροτρυνοντες εἰς ἀντιδικήσεις, οἱ παρορμώντες εἰς ἀπειθειὰν καὶ καταφρόνησιν τῶν νόμων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας, οἱ ὀλιγωροῦντες τῆς παιδεύσεως τῶν ἑαυτῶν τέκνων γονεῖς, τίνες οἱ πένητες, οἱ ὀρφανοί, αἱ χῆραι, οἱ ἀσθενεῖς, οἱ ἀναξιοπαθοῦντες καὶ καθόλου βοηθείας δεόμενοι καὶ τίνες οἱ χρεῖαν ἔχοντες συμβουλής, παραίνεσεως, παραμυθίας, στηριγμοῦ, συνδρομῆς. Ὅρα Καλοῦ γερᾶ Ποιμαντικῆν σ. 154 ἐπ.

⁵³ Ἐν τῷ Βασιλεῖῳ τῆς Ἑλλάδος τὰ πρακτικὰ τῆς κατὰ τὴν 27 Ἀπριλίου 1833 ἡ' συνεδρίας τῆς πρὸς διοργανισμόν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατασταθίσεως τῇ 15/27 Μαρτίου 1833 ἐπιταμελοῦς ἐπιτροπείας ὠρίσαν ἵνα ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν περιοδεῖαν αὐτοῦ διδάσῃ τὸ ἑαυτοῦ ποιμνιον. Κατὰ τὸ ρωσικὸν καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. (XVII. 2) μετὰ τὴν λήξιν τῆς θείας λειτουργίας, ἦν ὁ ἐπί-

σιναιμονίαι⁵⁴ καὶ τὰ παραπλήσια.

Καὶ ὁ πρωτοπρεσβύτερος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Σλαβικῶν χωρῶν ὀφείλει νὰ περιοδεύῃ ἅπαξ ἢ καὶ δις τοῦ ἔτους ἀνὰ πάσας τὰς ἐνορίας τοῦ ἑαυτοῦ διαμερίσματος πρὸς τὸ διδάσκειν τὸν τε κλῆρον καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τε τῷ ναῷ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις συναθροίσεων καὶ ἐξετάζειν καθόλου τὰ τοῦ δια-

σκοπος ὀφείλει νὰ τελῆσθαι τὴν ἐπιούσαν ἢ τὴν μετεπιούσαν τῆς ἑαυτοῦ ἀριζεύσεως καλῶν πάντας τοὺς ἱερεῖς τῆς πόλεως καὶ τῶν χωριῶν καὶ μετὰ τὴν μετ' αὐτὴν ὑπὸ πάντων τῶν ἱερέων συμπραλλομένην εὐχὴν, ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ τοῦ θριάμβου τοῦ τσάρου, ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως καὶ εὐτυχίας τῶν ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστροφῆς τῶν ρασκολνικῶν (περὶ τῶν κατὰ τὸν ἀπὸ 1903 ρωσικῶν ποινικῶν νόμων ποινῶν, τῶν ἀπειλουμένων τοῖς ἀποσπλανῶσιν ὀρθόδοξον εἰς τὸ προσελθεῖν ὀρισταμένη ἢ νῦν τὸ πρῶτον ἰδρυομένη ρασκολνικῆ ἀιρέσει, βρα Κ. Μ. Ράλλη Ἐκκλησ. ποιν. δίκ. σ. 370-371 ἀριθ. III. 3), ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῶν κατοίκων, ὑπὲρ τῆς ἀφθονίας τῶν τῆς γῆς καρπῶν κλπ., ὀφείλει (XVII. 3) νὰ ἐκφωνήσῃ πρὸς τε τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν λόγον, οὗ ὑποκείμενον ἔσται ἡ ἀληθὴς μετάνοια καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πάσης τάξεως μάλιστα δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καθήκοντα, παρακελεύσεται δὲ τοὺς πιστοὺς ἵνα ἐκθέσωσιν αὐτῷ τὰς πνευματικὰς χρεῖας καὶ τὰ τυχὸν ἀπακτῆματα τοῦ κλήρου τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν. Οἱ τοιοῦτοι λόγοι συντασσόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συνεδρίου, ἅτε οὐχὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων ὄντων πρὸς τοῦτο ἱκανῶν, ἀναγιγνώσκονται ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἃς ἐπισκέπτονται. Ἐπὶ ζητήματος δ' οὗ ἡ ἐξέτασις θὰ ἀπατήσῃ μακρὸν χρόνον, εἴτε διὰ τὴν τῶν μαρτύρων ἀπουσίαν, εἴτε δι' ἄλλων αἰτίαν, ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει (XVII. 6), ἵνα ὑπολειφθῇ αὐτῷ χρόνος πρὸς περιοδεῖαν πάσης αὐτοῦ τῆς ἐπαρχίας, νὰ ἀρκεσθῇ εἰς λήψιν τῶν ἀναγκαίων σημειώσεων, ἀναβάλλων τὴν ἐξακολούθησιν τῆς τούτου ἐρεύνης μέχρι τῆς εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἕδραν ἐπανόδου. — Καὶ ἐν τῇ δύσει κατὰ τὸν καν. 57 τῆς συν. Ἀλβίας ἔτ. 1254 (Hefele VI. 44) ὁ πραιλάτος ὀφείλει νὰ κηρύξῃ τὸν θεῖον λόγον πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν πρὸ τῆς ἐνάργεως τῆς ἑαυτοῦ ἐπισκέψεως, καθ' ἣν ὀφείλει ὡσαύτως νὰ ἐξετάσῃ τὸν βίον ἐν διάγουσιν οἱ κληρικοί, ὡς καὶ τὴν θρησκευτικὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ. Ὅρα ἔτι συν. Ρήμων ἔτ. 1408 (αὐτ. 846).

⁵⁴ Κατὰ τὸ ρωσικὸν Καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. (XVII. 9) ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει μανθάνων εἴτε παρὰ τοῦ κλήρου εἴτε παρ' ἄλλων τὰς τυχὸν κηρῶσας ἐν τῷ τόπῳ δεισιδαιμονίας, ὡς καὶ τὰ δι' εὐτελεῖς κέρδος διαθρολούμενα ψευδῆ θαύματα ὡς γενόμενα δῆθεν ὑπὸ τῶν εἰκόνων, ἢ παρὰ τινι φρέατι ἢ πηγῇ κλπ., νὰ ἀπαγορεύσῃ τὰ τοιαῦτα πανουργήματα, ἀπειλῶν ἀφορισμὸν τοῖς παραβάταις τῆς ἀπαγορεύσεως αὐτοῦ.

μερίσματος ἐκκλησιαστικά πράγματα, μάλιστα δὲ τὴν μετ' ἀκριβείας τήρησιν τῶν ἐκάστης ἐνορίας βιβλίων, ληξιαρχικῶν καὶ ἄλλων, τὴν καλὴν συντήρησιν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τὸν διὰ τῶν ἀναγκαίων βιβλίων πλουτισμὸν αὐτῆς.⁵⁵

Οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσιν, ὡς πάντοτε, οὕτω καὶ κατὰ τὰς ἑαυτῶν περιουσίας νὰ ᾧσι κοινοὶ πᾶσιν, ἀδέκαστοι⁵⁶ καὶ ἀδιάφθοροι⁵⁷ μηδὲ νὰ ἐπιβαρύνωσιν ὑπεράγαν τοὺς ξενίζοντας

⁵⁵ Όρα Milasch Das Kirchenrecht der Morgenländischen Kirche, übersetzt von Pessié (Mostar 1905) 2te Auflage σ. 403.

⁵⁶ Οὕτω κατὰ τὴν ἀπὸ Δεκεμβρίου 1357 γραφὴν τοῦ πατριάρχου Καλλίστου τοῦ Α' (Α. Ρ. τόμ. Α' σ. 369): «... εἴ τις τῶν κατὰ τὴν θεοδόξαστον ταύτην Κωνσταντινούπολιν ἀποστειγμένων ἐξάρχων κατὰ τὸν ἀναγεγραμμένον τρόπον, γνώσκων τινας τῶν ἐρῶν ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ περιφρονητὰς καὶ καταγνωσμένους βιοῦντας, θελήσει ἢ διὰ φιλίαν, ἢ διὰ συγγένειαν, ἢ καθ' ὁλονόητινα τρόπον ἕτερον παρνοκροῦνται καὶ συγκαλύπτει αὐτοὺς καὶ μὴ διαρρήδην ἀναφέρειν τῇ ἡμῶν μειριότητι, ὁ τοιοῦτος καὶ μείζονα τὴν κληρικὴν ἐδιδόντην καὶ κατάκριται ὑποστήσεται, οὐ μόνον περὶ τὴν ἐρωσύννην αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἀνατεθειμένην τούτῳ ἐξαρχικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐνοχίαν». Τὸ ρωσικὸν καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. (XVII. 5) ἀπηγόρευσε τῷ περιοδεύοντι ἐπισκόπῳ πρὸ τῆς ὀφθίσεως πάντων τῶν ἀναρνησομένων ζητημάτων, τὸ καλεῖν τινα εἰς δεῖνον, αὐτῷ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ καλουμένῳ εἰς τοιοῦτο ἀπηγόρευσε τὴν ἀποδοχὴν τῆς προσκλήσεως, ἵνα μὴ θεραπευόμενος ὑπὸ τῶν καλεσάντων, καμψίῃ καὶ οὕτω παράσχῃ τὴν ὑπόνοιαν εἰς τὴν δικάσῃ καταχαριζόμενος.

⁵⁷ Ἀπαγορεύεται τοῖς τὰς ἐπισκέψεις ποιουμένοις τὸ λαμβάνειν δῶρα. Οὕτω διὰ τῆς ἀπὸ 1252 διατάξεως Ἰννοκεντίου τοῦ Α' ἀπηγορεύθη τοῖς ποιουμένοις τὴν ἐπίσκεψιν ἢ λήψις δῶρων, ἵνα μὴ οὕτοι περιπέσωσι τῇ θείᾳ ἀρᾷ (maledictio divina) ἧς, τὸ διπλάσιον τοῦ παρανόμως ληφθέντος δίδοντες, δύνανται νὰ ἀπαλλαγῶσιν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ θεία ἀρὰ (ἢ καὶ ἀλλαγῶ ἀπαντῶσα, ὅρα λ. γ. c. 1 de sepult. VI. 3. 12, c. unic. § 4 de statu regular. VI. 3. 16, τριῶν. συν. Sess. XXV. c. 5 de regular.) ἦν οὐχὶ ποινὴ in specie sic dicta, ἀλλὰ δήλωσις εἰς βαρὺ διαπράττουσιν ἁμάρτημα (peccatum mortale) οἱ τῆς διατάξεως ταύτης παραβάται ("Όρα Thesaurus P. I. c. 42). Ὁ καν. 24 τῆς γενικῆς συνόδου Λουγδούνου ἔτ. 1274 (Hard. VII. 716 καὶ Mansi XXIV. 97, ὅρα καὶ c. 2 de censib. VI. 3. 20) ἐπανέλαβεν ἐπὶ τὸ ἀσθηρότερον τὴν μνημονευθεῖσαν διατάξιν Ἰννοκεντίου τοῦ Α', ἀπειλήσας τοῖς παραβάταις ἀληθεῖς ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς, καὶ δὴ τοῖς μὲν ἐπισκόποις μέχρις ἀποδόσεως τοῦ διπλάσιον τοῦ ληφθέντος id interdictionem ingressus ecclesiae, τοῖς δ' ὑποδεστέροις praelatis τὴν ipso iure suspensionem ab officio et beneficio. Ἀπολύτως

στοιχοῦντες τοῖς ἀποστολικοῖς ῥήμασιν.⁵⁸ «ἰδοὺ... ἐτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐ καταναλῆσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς».

Κατὰ τὸ ἄρθρον ΙΕ' τοῦ ἀπὸ 1846 νομοσχεδίου περὶ τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων «ἐκάστη κοινότης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χωρίου, ὀφείλει νὰ προμηθεύῃ τὰ ἀναγκαῖα φορητὰ ζῶα διὰ τε τὸν ἐπίσκοπον περιοδεύοντα καὶ διὰ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ καὶ τὸ ἀναγκαῖον κατάλυμα». Κατὰ τὸ ἄρθρον ΙΗ' τοῦ ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου 1852 ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου συνταχθέντος νομοσχεδίου περὶ ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων «πᾶσα κοινότης εἰς ἣν προσέρχεται (ὁ ἀνὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐπισκοπὴν περιοδεύων ἐπίσκοπος) ὀφείλει νὰ παρέχῃ αὐτῷ τὰ ἀναγκαῖα εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας κτήνη καὶ τὸ κατάλυμα». Κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς Ἰονίου Πολιτείας ὁ περιοδεύων ἀνὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐπισκοπὴν ἐπίσκοπος δι' οὐδεμιᾶς ὄφειλε νὰ ἐπιβαρύνῃ δαπάνης τὰς ἐκκλησίας καὶ κοινότητας.⁵⁹

Ἐν Σερβίᾳ οἱ περιοδεύοντες ἀνὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπαρχίας ἐπίσκοποι λαμβάνουσιν ὡς ὀδοιπορικὰ τὸ διπλάσιον τοῦ ἑαυτῶν μισθοῦ.⁶⁰

ἀπηγόρευσε τὴν λήψιν δῶρων καὶ ὁ καν. 57 τῆς συν. Ἀλβίας ἔτ. 1254 (Hefele VI. 44). Ὁ καν. 11 τῆς συν. Nogaret ἔτ. 1303 (Mansi XXV. 114) ἠπέλιξε τοῖς κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν δεχομένοις δῶρα ἀρχidiaκόνους τὴν ipso iure suspensionem ab officio μέχρις ἀποδόσεως τοῦ διπλάσιον τοῦ ληφθέντος, τοῖς δ' ἀκολούθους τούτων πρὸς τὴν τοιαύτη ἀποδόσει καὶ τὴν latae sententiae excommunicationem. Τὴν διατάξιν τῆς μνημονευθείσης γενικῆς συνόδου Λουγδούνου ἔτ. 1274 ἐπανέλαβε καὶ ἡ τριδεντίνη σύνοδος (Sess. XXIV. de ref. c. 3) προσθεῖσα εἰς τοὺς παραβάταις δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου καὶ ἑτεραὶ ποινὰι καὶ διὰ arbitrarie.

⁵⁸ Β' Κορινθ. ιβ' 14.

⁵⁹ Raccolta degli atti del Parlamento degli stati uniti delle isole Ionie, Corfù 1847 Art. 47: «... senza che una tal visita rechi la minima spesa al Pubblico, alle chiese o dai Comuni».

⁶⁰ Ὁ μισθὸς τούτων ὄρισται κατὰ τὸν ἀπὸ 1890 νόμον διὰ μὲν τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτην Σερβίας εἰς

Τὸ Ρωσικὸν καταστατικὸν Πέτρου τοῦ Μ. ⁶¹ ἀπερῆνατο ἀρμοδιώτερον πρὸς τὰς τοιαύτας περιοδείας χρόνον τὸ θέρους, καθ' ὃ ἐλάττω ἔσονται τὰ πρὸς διατροφήν καὶ τὰς ἄλλας χρείας τοῦ περιοδεύοντος ἐπισκόπου δαπανήματα, ἅτε κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, οὐ μόνον ξύλων ἀναλισκομένων ὀλιγωτέρων καὶ τῶν χόρτων μόνον ἐπαρκούντων εἰς τροφήν, καὶ εὐωνοτέρου ὄντος τοῦ τε σίτου καὶ τῶν ἰχθύων καὶ τοῦ χόρτου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ σκιρῆν καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως δυναμένου τοῦ ἐπισκόπου διαιτᾶσθαι καὶ οὕτω μὴ βαρύνοντος τοὺς ἱερεῖς ἢ τοὺς ἀστούς, ἐὰν μάλιστα οὗτοι ᾧσι πένητες. Καλῶν δέ τινα ὁ ἐπίσκοπος εἰς δεῖπνον ⁶² ὀφείλει, μὴ δυνάμενος νὰ ἰσχυρισθῇ πενίαν, ἅτε οὐδενὸς ἀναγκάζοντος αὐτὸν παρατιθέναι δεῖπνον, ⁶³ νὰ μὴ ἐπιβαρύνῃ δι' οἰασδήποτε δαπάνης τὸν

πεντεκαίδεκα χιλιάδας φράγκων, διὰ δὲ τοὺς τέσσαρας λοιποὺς ἐπισκόπους εἰς δεκαμισχίλια φράγκα. Λαμβάνουσι δὲ πρὸς τὴ μισθοδοσίαν αὐτῆ καὶ ἐτήσιον ἐπίδομα ἐκείνος μὲν ἐκ φράγκων ἑπτὰ χιλιάδων πεντακασίων, οὗτοι δὲ χιλίων φράγκων ἕκαστος. *Οἶον *Γερ. Σύνδ. ἔτ. 1909 ἀριθ. 111 σ. 13.

⁶¹ XVII, 1.

⁶² XVII, 7.

⁶³ *Ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ οἱ praelati κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις δικαιούνται μὲν νὰ αἰτῶνται procurationes παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κληρικῶν οὓς ἐπισκέπτονται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοιαύτας πέρα τοῦ δέοντος. Οὕτω κατὰ τὸν καν. 4 τῆς γ' λατερανῆς συνόδου ἔτ. 1179 (Hefele CG. V. 633) ἀπηγορεύθη αὐτοῖς νὰ ἀξιῶσι τὴν παράθεσιν πολυδαπάνων συμποσίων. Κατὰ τὴν διάταξιν τῆς συν. Παρισίων ἔτ. 1212 ἢ 1213 (αὐτ. 776) ὀφείλουσι νὰ μὴ βαρύνωσι διὰ τῶν procurationes ὑπεράγαν τοὺς κληρικούς. Κατὰ τὸν καν. 20 τῆς συν. Λονδίνου ἔτ. 1237 (αὐτ. 938) οἱ ἀρχιεπίσκοποι κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις ὀφείλουσι νὰ μὴ ἀξιῶσι procurationes πέρα τοῦ δέοντος παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἢ ἐπισκέπτονται. Καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ 1252 διάταξιν *Ἰννοκεντίου τοῦ Δ' (c. 1 § 5, 6 de censib. VI. 3. 20) ἀπηγορεύθη τοῖς ἐπισκέπταις τὸ αἰτεῖσθαι procurationes μεζονας ἐκείνων ἢ δικαιούνται. Κατὰ τὸν καν. 59 τῆς συν. *Αλβίας ἔτ. 1254 (Hefele VI. 45) ἀπηγορεύθη τοῖς ποιουμένοις τὰς ἐπισκέψεις τὸ αἰτεῖσθαι πολυτελεῖ συμποσία. Κατὰ τὸν κανὸνα 5 τῆς συν. Ναμητηῶν ἔτ. 1264 (Mansi XXIII. 1117) ἀνάγκη νὰ παρῶνται τοῦτοις ἐν μόνον δεῖπνον ἐκ δύο ἑδεσμάτων, τοῦ ὑπερβάλλοντος διδομένου τοῖς πένησιν. Τὸ αἰτεῖσθαι τοὺς ἐπισκέπτας procurationes πέρα τοῦ προσήκοντος, ἀπηγόρευσε καὶ ὁ καν.

2 τῆς συν. Οὐιέννης ἔτ. 1267 (Hefele VI. 89). *Ο καν. 34 τῆς δ' λατερανῆς συνόδου ἔτ. 1215 (Mansi XXII. 1022, c. 8 X. de immun. eccles. III. 8) ἀπηγόρευσε τὸν ὑπὸ τῶν praelati ἐκβιασμὸν πρὸς παροχὴν μεγάλων procurationum ἀπειλήσας τοῖς παραβάταις τὴν ποινὴν τῆς πρὸς τοὺς πένητας δόσεως τῶν τοιούτων. *Ο καν. 24 τῆς συν. Λουγδούνου ἔτ. 1274 (Hard. VII. 716, Mansi XXIV. 97) ἠπέλιψε τοῖς λαμβάνουσι procurationes μεζονας ἐκείνων ἢ νομίμως δικαιούνται ἐπισκέπταις, ἐπισκόποις μὲν οὐσί, τὸ interdictum ingressus ecclesiae μέχρις ἀποδόσεως τοῦ διπλασίου τοῦ ληφθέντος, ὑποδεεστέροις δὲ praelatis οὐσί, τὴν ipso iure suspensionem ab officio et beneficio. *Ο καν. 14 τῆς Οὐγγρικῆς ἐθνικῆς συνόδου Βούδας ἔτ. 1279 (Mansi XXIV. 277) ἠπέλιψε τοῖς ἐπισκέπταις τοῖς βαρύνουσι τοὺς κληρικούς καὶ λαϊκούς διὰ πολυδαπάνων procurationum, censuram ecclesiasticam. *Ο καν. 2 τῆς συν. Λονδίνου ἔτ. 1321 (αὐτ. XXV. 672) ἠπέλιψε τοῖς ἄγαν μεγάλως λαμβάνουσι procurationes ἐπισκέπταις, ἐπισκόποις μὲν οὐσί τὸ interdictum ingressus ecclesiae, ὑποδεεστέροις δὲ praelatis, τὴν ipso facto suspensionem ab officio et beneficio, ἣν διάταξιν ἐπανάλαβε καὶ ὁ καν. 7 τῆς συν. Λονδίνου ἔτ. 1342 (αὐτ. 1185).

Κατὰ τοὺς κανόν. 38 καὶ 39 τῆς συν. Marciac ἔτ. 1326 (Hefele VI. 547) οἱ ἀρχιεπίσκοποι κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις ὀφείλουσι νὰ μὴ ἀξιῶσι procurationem μεζονα τῶν τριάντων solidi, κατὰ δὲ τὸν καν. 10 τῆς συν. Ἀρλ ἔτ. 1335 (αὐτ. 620) οἱ ἐπίσκοποι μεζονα τῶν τριάντων φιορινίων. Τὴν μνημονευθεῖσαν διάταξιν τῆς συν. Λουγδούνου ἔτ. 1274 ἐπανάλαβε καὶ ἡ τριδεντίνη σύνοδος (Sess. XXIV. de ref. c. 3), προσθεῖσα ὅτι τοῖς παραβάταις δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου καὶ ἕτεροι poenae καὶ δι' arbitrarie. Δὲν δύνανται δ' οἱ ἐπισκέπται νὰ αἰτήσωνται ἀπόδοσιν οὐτε τῶν δαπανημάτων ἅτινα ἐποιήσαντο μέχρι τῆς ἀφίξεώς αὐτῶν εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐπισκέπτονται (ἴδρα Fagnani Comment. in c. cit. N. 15), οὐτε τῶν δαπανημάτων τῆς νοσηλείας αὐτῶν ἢ τῶν ἑαυτῶν ἀκολούθων νοσησάντων (ἴδρα van Espen αὐτ. c. 2 N. 6). *Ἄλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον παρεῖχε τῷ ἐπισκόπῳ τὴν procurationem καὶ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ποιουμένῳ τὴν ἐπίσκεψιν (c. 21 X. de censib. III. 39), ἢ τῆς συνόδου congregatio ἀπερῆνατο τὸ ἐναντίον (ἴδρα Fagnani αὐτ. N. 3 καὶ Ferraris s. v. Procuratio N. 28 καὶ 37). *Ο ἐν χρεῖα τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου ποιούμενος τὴν ἐπίσκεψιν βικάριος τοῦ καπιτοῦλου ὡς procurationem δύναται νὰ αἰτήσῃται μόνον τὸ ἥμισυ ἐκείνης ἢ νὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ἀξιῶσῃ ὁ ἐπίσκοπος (Βενεδίktου τοῦ ΙΑ' Lib. X. cap. 10 N. 6 καὶ Ferraris αὐτ. N. 18). Τοῖς μὴ καταβάλλουσι τὰς νενομισμένας procurationes ἀπειλοῦνται ἐκκλησιαστικαὶ ποιναὶ (censurae.) *Οἶον συν. Αἰταρικών (Bourges) ἔτ. 1584 XXXIII. 6 (Hard. X. 1492). Κατὰ δὲ τὸν καν. 2 τῆς συν. Δουβλίνου ἔτ. 1518 (Hard. IX. 1889) οἱ ἐφημέριοι ὀφείλουσι ἐπὶ ἀπειλῇ τῆς suspensio latae sententiae νὰ κηρύξωσιν ἀφωρισμένους (excommunicati) τοὺς μὴ καταβάλλοντας τὰς ὀφειλομένας τῷ ἑαυτῶν ἀρχιεπισκόπῳ procurationes κληρικούς.

Κατὰ τὸ Schema c. 3 De visitatione Dioecesis (παρὰ Martin σ. 124): «non festinanter et cursim, sed debita diligentia... Caveant ne ulli graves onerosive sint, et ab immodicis superfluisque sumptibus absterneant». Ἴνα μὴ βαρύνωσιν οἱ ἐπισκέπται τὸν κληρὸν διὰ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀκολουθίας καὶ τῶν ἱππῶν οὓς μεθ' ἑαυτῶν ἤγουν, ὥρισαν αἱ σύνοδοι τὸν ἀριθμὸν τούτων. Οὕτως ὁ καν. δ' τῆς ζ' συν. Τολήτου ἔτ. 646. Ἐπειδὴ δ' οἱ praelati διετέλουν κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπισκέψεις βαρύνοντες τὸν ὑπ' αὐτοὺς κληρὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἔστιν ὅτε ἠναγκάζετο οὗτος καὶ ἐκκλησιαστικὰ σκευὴ νὰ ἐκποιῆ ἵνα ἐπαρκέσῃ πρὸς ξενισμὸν τῶν ἐπισκόπων, ὥρισεν ὁ καν. 4 τῆς γ' Λατερανῆς συνόδου ἔτ. 1179 (Hefele CG. V. 633) τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱππῶν οὓς δύνανται νὰ ἄγωσι μεθ' ἑαυτῶν, καλεύσας ἵνα οἱ μὲν ἀρχιεπίσκοποι μὴ ἄγωσι πλείονας τῶν πενήκοντα, οἱ δὲ καρδινάλιοι οὐχὶ πλείονας τῶν πέντε καὶ εἰκοσίν, οἱ δ' ἐπίσκοποι πλείονας τῶν τριάκοντα, οἱ δ' ἀρχιδιάκονοι πλείονας τῶν ἑπτὰ, οἱ δὲ decani πλείονας τῶν δύο. Ταῦτα ἐπανέλαβε καὶ ὁ καν. 33 τῆς δ' Λατερανῆς συνόδου ἔτ. 1215 (Hefele CG. VI. 797). Ὅρα καὶ καν. 21 τῆς συν. Ὁξονίου ἔτ. 1222 (αὐτ. V. 824). Τοὺς ἱπποὺς οὓς ἐδύναντο νὰ ἄγωσι μεθ' ἑαυτῶν οἱ ἀρχιδιάκονοι κατὰ τὰς ἐπισκέψεις ὥρισεν ὁ μὲν καν. 12 τῆς συν. Ροτομάγου ἔτ. 1190 (Hefele CG. V. 664) οὐχὶ πλείονας τῶν ἑπτὰ, ὁ δὲ καν. 38 τῆς συν. Marcias ἔτ. 1326 (αὐτ. VI. 547) οὐχὶ πλείονας τῶν πέντε. Ὁ καν. 2 τῆς συν. Ουιάννης ἔτ. 1267 (Hefele VI. 89) ἀπαγορεύει τοῖς τὰς ἐπισκέψεις ποιουμένοις νὰ ἄγωσι μεθ' ἑαυτῶν πᾶν πολλοὺς ἱπποὺς. Ἀπαγορεύθη δὲ τοῖς ἐπισκέπταις τὸ ἄγειν μεθ' ἑαυτῶν κωνηγετικὸς κώνας καὶ πτηνά. Ὅρα καν. 4 τῆς γ' Λατερανῆς συν. ἔτ. 1179 (αὐτ. V. 633) καὶ καν. 38 τῆς συν. Marcias ἔτ. 1326 (αὐτ. VI. 547). Ἀπαγορεύεται δὲ τὸ αἰτεῖσθαι τοὺς praelatos procuraciones παρ' ἐκκλησιῶν ἃς οὗτοι δὲν ἐπισκέπταντο. Ὅρα καν. 33 τῆς δ' Λατερανῆς συν. ἔτ. 1215 (Hefele CG. V. 797), καν. 9 τῆς συν. Saumur ἔτ. 1253 (αὐτ. VI. 39). Ὁ καν. 24 τῆς συν. Λουγδούνου ἔτ. 1274 (Mansi XXIV. 97) ἠπέλιψε τοῖς τοιοῦτοις μέχρις ἀποδύσεως τοῦ δικλασίου τοῦ ληφθέντος, ἐπισκόποις μὲν οὖσα τὸ ipso iure interdictum ingressus ecclesiae, ὑποδεστέροις δὲ praelatis οὖσαι, τὴν ipso iure suspensionem ab officio et beneficio, ὁ καν. 15 τῆς συν. Παρισίων ἔτ. 1212 ἢ 1213 (αὐτ. XXII. 823) στέρησιν τοῦ ληφθέντος, event. δ' excommunicationem (ὄρα καὶ σύν. Ὁξονίου ἔτ. 1222 παρὰ Hefele CG. V. 824), ἢ σύν. Lemans ἔτ. 1247 (Mansi XXIII. 761) excommunicationem, ἢ σύν. Βραβαντίας ἔτ. 1248 § 22 (de Montbach stat. Wratisl. p. 310) ἀπόδοσιν τοῦ τετραπλασίου τοῦ ληφθέντος, ὁ καν. 19 τῆς συν. Λονδίνου ἔτ. 1268 (Mansi XXIII. 1234) μέχρις ἀποδόσεως τοῦ ληφθέντος interdictum ingressus ecclesiae. Τὴν διάταξιν τῆς μνημονευθείσης συνόδου Λουγδούνου ἔτ. 1274 ἐπανέλαβε καὶ ἡ τριδεντίνη σύνοδος (Sess. XXIV. de ref. c. 3) προσθεῖσα ὅτι τοῖς παραβάταις δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου καὶ ἑτέροις πρηνῶν καὶ ἢ arbitrariae. Τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ὥριξε τὴν εἰς εἶδος καὶ οὐχὶ εἰς χρεῖμα παροχὴν τῶν

κληρὸν ἢ τὰς μονάς, ἀλλὰ νὰ καταβάλλῃ ἐξ ἰδίων πᾶσαν τὴν δαπάνην. Μὴ ἐπιλανθάνομενος δ' ὅτι οἱ ἑαυτοῦ θεράποντες εἰσι θηρία πολυφάγα, ἄτινα ὀρῶντα τὸν ἑαυτῶν δεσπότην ἰσχυρόν, ἐπιπτονται εἰς τὴν διαρπαγὴν καὶ λεηλασίαν μετ' ἀπαραδειγματίστου αὐθαδεῖας καὶ ἀναιδεῖας δίκην Τατάρων, ὀφείλει νὰ ἐπιτάξῃ τοῦτοις ὅπως διάγωσι πρεπόντως καὶ σωφρόνως ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς μοναῖς πρὸς ἃς γίνεταί ἡ ἐπίσκεψις, ἀποφεύγοντες πᾶν σκάνδαλον καὶ μὴ αἰτούμενοι παρὰ τῶν μοναχῶν καὶ ἱερέων τροφήν, ποτὰ καὶ χόρτα πέρα τῶν δεόντων, ἐπισείσωσι δ' αὐτοῖς αὐστηρὰν ποινὴν κατὰ πάσης ὑπ' αὐτῶν τυχόν διαπραχθῆσομένης κλοπῆς.⁶⁴

procuracionum. Ὅρα καν. 35 τῆς δ' συν. Τολήτου ἔτ. 633, καν. 1 καὶ 2 τῆς συν. Βραβαντίας ἔτ. 572, καν. 13 τῆς συν. Chateau Gontier ἔτ. 1231 (Hefele V. 901), τὴν ἀπὸ 1252 διάταξιν Ἰννοκεντίου τοῦ Δ' (c. 1 § 5. 6. de censib. VI. 3. 20). Ὁ καν. 1 τῆς συν. Langeais (Langesiensis) ἔτ. 1278 (Hefele VI. 163) ἐπέτρεψε τὴν εἰς χρεῖμα παροχὴν τῶν procuracionum μόνον εἰ τοῦτο εἴθιστα ἐν τῷ τόπῳ. Τὴν εἰς χρεῖμα παροχὴν τῶν procuracionum πρὸς τοὺς ἀρχιδιάκονους, εἶχεν ἐπιτρέψῃ ἤδη ἀρχαιότερον ὁ καν. 12 τῆς συν. Ροτομάγου ἔτ. 1190 (Hefele V. 664) ὁσάκις οὗτοι δὲν ἐδύναντο νὰ καταλύσωσι παρὰ τοῖς τοῦ τόπου κληρικοῖς, ὄρισας καὶ τὸ ποσὸν τῆς χρηματικῆς ἀποζημιώσεως, ὅπερ δὲν ἐδύναντο νὰ ἦ μείζον τῶν τριῶν ἀνδραγαθικῶν solidi. Βραδύτερον ἐπετρέπη ἡ παροχὴ τῶν procuracionum εἴτε εἰς εἶδος, εἴτε εἰς χρεῖμα ὑπὸ Βονιφάτου τοῦ Η' (c. 3 de censib. 3. 20), καὶ ὑπὸ τοῦ καν. 10 τῆς συν. Apt ἔτ. 1365 (Hefele VI. 620) ὡς καὶ ὑπὸ τῆς Τριδεντίνης συνόδου. Ὅρα Barbosa Collectanea doctorum tam veterum quam recentiorum, qui super rubricas textus et glossas Pontifici et Caesarei iuris universi ex professo vel incidenter scripserunt (Romae 1626) in c. 3. N. 2.

⁶⁴ Καὶ ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ οἱ τὴν ἐπισκοπικὴν ἐπίσκεψιν ποιούμενοι, ὀφείλουσι νὰ μερμνῶσιν, ἵνα αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ κληρικοὶ οὓς ἐπισκέπτονται μὴ ἐπιβαρύνωνται ὑπεράγαν ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν θεράποντων. Οὕτως ὁ καν. 57 τῆς συν. Ἀλβίας ἔτ. 1254 (Hefele VI. 44) ἀπηγόρευσε τοῖς θεράπονσι τοῦ τὴν ἐπίσκεψιν ποιουμένου τὸ αἰτεῖσθαι ἕτερόν τι πλὴν τῶν ἀναγκαίων ἐπιτηδείων. Ὁ καν. 8 τῆς συν. Λονδίνου ἔτ. 1321 (Mansi XXV. 679) ἐπειδὴ οἱ ἀρχιδιάκονοι εἶχον ἔρικπον apparitorem, οὗτος δ' εἶχεν ὑπ' ἑαυτὸν πλείους θεράποντας, οἵτινες πιέζοντες πέρα τοῦ προσήκουτος τοὺς κληρικούς, ἦσαν turba pestifera, ἅτε λαμβάνοντες τὴν οὐκίαν παρ' αὐτῶν καὶ ἀξιούντας χρεῖματα, ἀμνοὺς καὶ ἔρια, ὥρισεν ὅτι ὁ μὲν ἐπίσκοπος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπι-

Τὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν ὀφείλουσι νὰ γνωρίζωσιν οἱ ἐπίσκοποι τῇ ὑπερτάτῃ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ ἢ τῇ ἱερῇ συνόδῳ, πρὸς ἣν κατὰ τὸ ἀρθρον Ζ' τοῦ ἀπὸ 1852 ἡμετέρου νόμου περὶ ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων «ἀναφέρονται περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ἀναγομένων εἰς τὰ πνευματικὰ αὐτῶν καθήκοντα».

Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Σλαβικῶν χωρῶν ὁ πρωτοπρεσβύτερος ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ τῷ ἐπισκόπῳ περαιοθείσης τῆς ἐαυτοῦ περιουσίας λεπτομερῆ ἐκθέσιν περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ διαμερισματος πραγμάτων, καὶ περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν κατ' αὐτόν, τῶν χρηζόντων τοιαύτης. Κατὰ τὸ Ῥωσικὸν Κανονογραφικὸν Πέτρου τοῦ Μ.⁶⁵ ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ πέμπῃ

σκοπῇ δύναται νὰ ἔχη μόνον ἓνα ἐπιτοκίον καὶ ἕτερον παζὸν apparitorum, ὃ δ' ἀρχιδιάκονος μόνον ἓνα τοιοῦτον παζὸν.

⁶⁵ XVII. 15. Κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς ῥωμ. ἐκκλ. ἡ ἐπίσκοπος ἀνάγκη νὰ γίνῃται μᾶλλον πατρικῶς ἢ δικαστικῶς. (c. 17 X. de off. jud. ord., c. 6. 23. X. de cens. III. 39, c. 1.2.3 in VIto III. 20, c. 2 in Clem. III. 13, c. un. Extrav. comm. III. 10, τριδεντ. συν. Sess. XXIV. de ref. c. 3, Richter, Schulte, Trident. p. 332 No. 5 sqq. I. 31, τριδεντ. συν. XIII. de ref. c. 1, Sess. XXIV. de ref. c. 3). Διὸ ἀνάγκη νὰ ἐπιβάλλονται μόνον διορθωτικαὶ ποιναὶ οὐχὶ δὲ poenæ vindictivæ. Ἡ κατ' αὐτῶν ἔφεσις ἔχει κατὰ κανόνα ἐπακολούθημα μόνον μεταβιβαστικόν, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνασταλτικόν. (Τριδεντ. συν. Sess. XIII. de ref. c. 1, Richter, Schulte, Tridentin. σ. 71. ἐπ. καὶ § 5 καὶ ἐπ. τῆς ἀπὸ 30 Μαρτίου 1742 διατάξεως «Ad militantis» Βενεδίκτης ΙΔ'). Τανῦν ἐν ταῖς ἐν Γερμανίᾳ ἐπισκοπαῖς ἡ ἐπίσκεψις γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν ὡδε: κελύσαντος τοῦ ἐπισκόπου ἐπισκέπτονται οἱ decani τὰς ἐκκλησίας τῆς ἐαυτῶν περιουσίας, ἐπεριδόμενοι ἐπὶ τῆς ἐκείνου ὁδηγίας καὶ τῶν προσηγηθεισῶν ταύτης ἐκθέσεων (relationes) τῶν ἐφημερίων, περὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἐαυτῶν ἐνοριῶν. Αὐτὸς δ' ὁ decanus ὑπόκειται τῇ ἐπίσκεψι εἰδικοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπισκέπτου. Ὅρα τὰς Ροττεμβουργίους ἐπισκοπικὰς διατάξεις ἀπὸ 5 Μαΐου 1863 καὶ β' Ὀκτωβρίου 1868 ἐν Vogt Sammlung Kirchlicher und staatlicher Verordnungen für das Bisthum Rottemburg 1876 σ. 114 ἐπ., 446 ἐπ., τὴν Φραϊβούργιον ἐπισκοπικὴν διάταξιν ἀπὸ 2 Αὐγούστου 1887; Heiner Die Kirchlichen Erlasse, Verordnungen und Bekanntmachungen der Erzdiözese Freiburg, 2te Auflage, (1898) σ. 356 ἐπ. Τῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γενομένων λόγων ἐν τῇ Βατικανῇ συνόδῳ, ὅρα Lämmer zur Kodifikation des Kanonischen Rechts 64, 125. Κατὰ τὸ Schema c. 3 De visitatione Dioecesis παρὰ Martin σ. 124) ὁ τὴν ἐπίσκεψιν ποιούμενος: infra annum »peracta

τῷ ἐκκλησιαστικῷ συνεδρίῳ δις τοῦ ἔτους (καὶ συχνότερον, εἰ τοῦτο κелеύει τὸ συνέδριον) ἐκθέσιν περὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς καθόλου καταστάσεως τῆς ἐαυτοῦ ἐπαρχίας. Ἀλλὰ καὶ πάντων ἐν ταύτῃ ἐχόντων καλῶς, ὀφείλει νὰ δηλώσῃ τοῦτο τῷ συνεδρίῳ. Μὴ οὔσης δ' ἀληθοῦς τῆς τοιαύτης αὐτοῦ διαβεβαιώσεως, μαθόντος δὲ τοῦ συνεδρίου ἄλλοθεν τὰς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ δεισιδαιμονίας καὶ τὴν ἀσέβειαν, καλεῖται ὁ ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ συνεδρίου, ἵνα προσέλθῃ πρὸ αὐτοῦ, πεισθὲν δὲ τοῦτο περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ θὰ ἐπιβάλλῃ αὐτῷ ποινὴν.

Ἄδηγμα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΠΑΛΛΗΣ

visitatione», ὀφείλει νὰ βεβαιωθῇ: «an ea quæ decreta provisaeque sunt executioni plene demandata fuerint».

ΚΑΣΤΑΝΙΑ

101) Ἐν τῷ τῷ ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως ἐπὶ εἰκόνας ἐπιτοιχίου
τῆς Μεταμορφώσεως ἀριστερὰ τῆς ἀψίδος

† μνήσθειτη κε-τῶν Δούλων σου
Ἰωάννη. Χουσιανακη. σὺν τη συμ-
βεία καὶ των ταί κνων αὐτοῦ εἰς βο-
εὶ θηαν αὐτῶν καὶ ψυχῆ κῆν σω-
τηριαν, καὶ εἰς μνημο-
συνον τον Γῶναι ὡν
ἂν τοῦ

νακωντικῶς ἀπο μὲν
τῆς ἐπισκοπῆς Δημηλίου
το ἀμπέλιον του Γεραν
ου¹ ἀλλο δε του Κρανουπολεις²
τω ἀγριαμπέλον τῆς Δαη-
νου³ καὶ ἐξ ἀγορας τον Βρυσιοτ[τον]⁴
εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν
χωραφια καὶ ἀγριαμπέλα ἔλευ-
θερικα, ἵνα ἐπιτελη(ται) εἰ θεία
λειτουργίαι ἐντος τρι-
σι της εὐδομαδος ἡμερας
δευτεραν τριτη καὶ πεμ-
πτι ἐν τῆ τῷ ναῷ καὶ ἐν
τῷ ταφῷ του ἀγίου. εἰ δε
τις κ[αὶ] τολμήσει ἀποσπᾶσαι τι ἐκ τῶν
εἰρημένων κτημάτων τοῦ ναοῦ ἔχέτω τὰς ἀράς
τῶν ΤΙΗ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ
καὶ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἔτους. . . . Νεμήσεως. . . >

¹ Γερανίου. — ² Κρανουπολεις. — ³ Δάφνου (?). — ⁴ Τῶν Βρυσιοτῶν.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Συμμέχεια ἐκ τοῦ Α' τεύχους τοῦ παρόντος τόμου σ. 145)

Α' ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ

ΣΠΑΡΤΗ*

100) Ἐν τῷ Μουσεῖῳ ἐπὶ πλακῶς

Τουτο σοι ναος
καλεῖται τουτο
σοι μυστηριον
τουτο δει του χριστιανου(;))
ζωντα ποιειν τε
λος ὁρωντα του
βίου

* Ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Σπάρτης κεῖται καὶ ἡ ἐπιγραφὴ (Προβλ. Σύμμικτα σ. 13)

† †
Ὁρκίζω ὑμᾶς ἐγὼ Ἀρχελαεῖς
ἡ δούλη του Θεου σ τους του ευλοΓ<ημε>ν<ου> κληρου
παντας του τε νυν ὄντος καὶ του μελλ
όντος εἶναι κατὰ τῆς αἰωνίου †
κρίσεως καὶ τῆς δόξης του Θεου μηδε
νεὶ συγχωρησαι ἀνασκευασαι το
μνημα τοδε ἐνθα νυν ἀναπαυομαι.

Ἐνταῦθα ἀνέκειτο ἄλλοτε καὶ στυλίδιον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς (Προβλ. Σύμ-
μικτα σελ. 14—15).

. . . . . εἶναι ἴδια
[ἀναποσπαστα καὶ αἰ]ονια αὐτο σ

102) Ἐπὶ εἰκόνας ἐντοιχίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς ἀφίδος δεξιά

† Δέσεις του Δουλου του Θεου Δια
 πρεσβειῶν του προφήτου Προ-
 δρομου και βαπτιστου Ιωωάννου Ιω"
 φρονιμάκι σὺν τη συμβεῖα και τ
 τέκνων αὐτοῦ εἰς βοήθειαν αὐτῶν και εἰς
 ψυχικήν σωτηρίαν:

(κάτωθεν δὲ)

† Ἦδη δὲ και ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν
 των δένδρων κηται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ
 ποιῶν κάρπων καλῶν και κόπεται και
 και εἰς πύρ βαλεται:—

103) Ἐπὶ εἰκόνας ἐντοιχίου τῆς Κοιμήσεως

† Δέσεις της δουλης του Θεου δια πρεσβυῶν τῆς κυρίας
 [δεσπηνῆς ἡμῶν
 θεοτοκου και ἀειπαρθένου Μαρίας, κωνσταντήνας
 [καπετανπα[να]γιότενας εἰς βο-
 ηθειαν αὐτῆς και ψυχικὴν αὐτῆς σωτηρίαν και εἰς
 [μνημοσηνῶν του ανδρος αὐτῆς

104) Ἐπὶ ἐντοιχίου τοῦ ἁγίου Ἰσίδωρου

† Δέσεις
 τοῦ δούλου
 τοῦ Θεου Γε-
 ωργακι
 Τζανετα
 κου βενετζη
 ανακι εἰς βο-
 ηθειαν και εἰς
 ἡγήσαν αὐτοῦ

105) Ἐπὶ ἐντοιχίου εἰκόνας τοῦ προφήτου Ἡλιῶ

† Δ[έσεις] του δουλου του Θεου δια [πρεσβειῶν τοῦ]
 προφήτου Ἡλιου Ηλια [. . . . εἰς βοή-
 θειαν αὐτοῦ και ψυχικήν [σωτηρίαν]

106) Ἐπὶ ἐντοιχίου εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

† Δέσεις τοῦ
 δουλου τοῦ Θεου δια
 πρ[εσβ]ειων τοῦ ἁΓίου Γεωρ-
 Γιου Γηωρ Γακοι σωτηράκου
 συν τη συμβεῖα και των ται-
 κνων και τῶν Γόνάτων και το α-
 δερφοι αὐτοῦ εἰς βοήθειαν
 αὐτῶν και ψυχικήν
 σωτηρίαν:—

106) Ἐπὶ ἐντοιχίου εἰκόνας τῶν Ἁγίων Πάντων

† Δέσεις της δουλης του Θεου Στρου-
 ριανῆς ἀναγνωστους μενουταμενας
 και τῶν ταικνων αὐτῆς εἰς βοήθειαν
 αὐτῶν και ψυχικὴν σωτηρίαν
 και εἰς μνημοσηνον του ανδρος
 αυτῆς παναγιουτου· ΑΩΔ

107) Ἐπὶ ἐντοιχίου εἰκόνας τῆς Σταυρώσεως

† Δέσεις τοῦ δουλου τοῦ Θεου Πανάγου
 Διαγκακη συν τι συμβεῖα αὐτοῦ
 και των ταικνων αυτων εἰς βοήθειαν
 αυτων και ψυχικὴν σωτηρίαν και
 εἰς μνημοσηνον των γονατων αυτων.

108) Ἐγθεν και ἔνθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ τῆς ὑπὲρ τὴν
 Ὠραίαν Πύλην

Ὁ Ὠραῖος Πύλιος.

109) Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ τῶν διαστυλίων

† μνήστητι κε τῶν > δουλ<ων> σου
τῶν > κατικουντ<ων> ἐν τη
χορα ταυτ<η> ΑΨΠΓ

110) Ἐπὶ εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ ἐντεθρονισμένου τῶν διαστυλίων

† μνήσθητι κυριε > βασιλέ<ων> τῶν Δούλων σου
Τζανετου Βενατζουανάκη συντη σιμ
βεια καὶ τῶν > ταίνων<αυ> τοῦ εἰς βοηθι
αν αὐτ<ῶν>
καὶ ψυχῆκῶν
σωτηριαν : —

111) Ἐπὶ εἰκόνης τῆς Θεοτόκου τῶν διαστυλίων

ά. ψ. η. θ.

† Δέησις τῶν > Δούλων τοῦ Θυ Διὰ πρεσβειῶν
τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου. Ιωκάννου Χουσιανάκη, συν
τισυμβεία. καὶ τῶν > ταλ κων αὐτοῦ, εἰς βοεῖθηαν αὐτῶν >
καὶ ψυχῆ κῶν σωτηρια > καὶ εἰς μνη μῶσυνον τῶν >

Γωνάτων αὐτοῦ

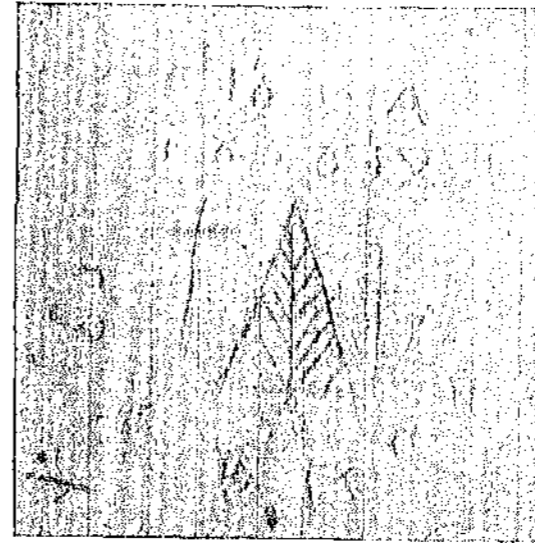
112) Ἐπὶ μαρμάρου στρογγύλου ἄλλοτε ἐντετευχισμένου ὑπὲρ τὴν
αὔλειον θύραν ἔξωθεν τοῦ πύργου τῶν Καπετανιάνων Βενετσανάκιδων.¹

1785 Α

ΓΒϞϞ

ΓΖ ΧΣ ΠΣ

¹ Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παναγιώταρου Βενετσανάκη (ἄρα Κ. Σάθα, Τουρ-
κοκρατούμενη Ἑλλάδα — Ζησίου, Ἑλληνικαὶ Ἐπαναστάσεις ἐν τοῖς
«Πατρίσις» 1904, ἀριθμὸς 41). Ὁ Χιζάν-πασῆς Τζεζαεζλής, ἵνα φέρῃ τὴν
οἰκογένειαν τῶν Βενετσανάκιδων εἰς διχόνοιαν, ἔδωκεν εἰς συγγενὴ ἐκείνου τῆς
Καστανίας τὴν καπετανίαν. Ἐκ τῆς καπετανίας ταύτης ἀνομήσθη ὁ κλά-
δος οὗτος τῶν Βενετσανάκιδων καπετανιᾶνοι.

δηλαδή

1785 Αὐγούστου 8 Γαζή Χασάν Πασῆς

ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ — ΜΟΝΗ ΓΟΛΑΣ

113) Ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ νάρθηκος

Ὁ ιερομνημόν. ὑστερα δε ιστόρηθη παρα του τιμιωτατου
εν αρχουσιν κυριου κυρ Νικολαου Αναγνωστου, το επικλη<ν>
Σαραντη εἰς <ἀ->
φρσιν αμαρτιων αὐτου καὶ των γονεων αὐτου εἰς μνημοσυνον
αιωνιον εν τη βασιλεια των ουρανων αμην.

Ἐτους

ΖΡΠΑ :· απο δε Χριστου ΑΧΟΓ :· Ν<εμήσεως> Β'
οκτωβριω ια'

114) Ὑπὲρ τὴν εἰσοδον εἰς τὸν σηκὸν

† Ἀνηγέρθη εκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη
ὁ θεῖος καὶ πανσεπτος ναὸς οὗτος της ὑπεραγίας
δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Χρυσοτῆ<ς>
τῆς ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Γόλλας διὰ κόπου πόνου καὶ

ἐξόδου καὶ συνδρομῆς τινῶν φιλοχρίστων, ὧν τὰ ὀνόματα ἐνταῦθα οὐ γράφω· ἀλλὰ γράψει αὐτὰ ὁ ἐρευνῶν καρδίας Θεός ἐν βίβλῳ ζωῆς καὶ καταξιώσει αὐτοὺς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ τῆν αἰώνιον. ἐπι ἔτους ΑΧΛΒ.
 μηνὶ ὀκτωβρίῳ ε. Ν<εμήσεως> Θ. χειρὸς δημητρίου κακαβᾶ

116) Ἐπὶ τοῦ γέλου τοῦ περιζωννύοντος τὸν σηκόν.

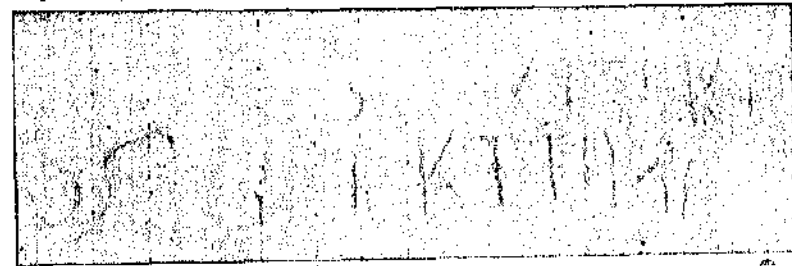
..... τοῦ ποιμένος ζητηθῆ; ἐπειδὴ ἐνεπιστεύθης τὰ πρόβατα τοῦ ΘΥ. ποιμενε αὐτὰ ὡς εἶπεν ὁ Χριστός του Πέτρου. ἐὰν Πέτρος ἀγαπᾷ ποιμενε τὰ πρόβατά μου. οὐκ ἔστιν ἄξιος οὐδὲ ὁ κόσμος καὶ τα τοῦ κόσμου. ... οκεῖ¹ αὐτοῦ διορθωνεῖν τὴν ἁγίαν μονὴν ταύτην καὶ βοηθεῖν αὐτὴν του ἔχουν² κοινοβ³ καθαρὸν καὶ ἄδολον. .... εὐχεσθαι εἰς τοῦ ἑτέρου. δευτέρα, τρίτη, τετράδη καὶ παρασκευη νηστεια καὶ μονοφαγία ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ. η νιστία. ἀγρυπνία προσευχή. .... ἔχετε τὴν ὑπακοήν εἰς τοῦ ἑτέρου ἢ δ' εἰς τὸν προσετώτα μεγάλην εὐβλάβιαν ἔχεται ... ὅτι εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εἶναι. ἄκουσον τοῦ Ἀποστόλου πιθεσθαι τοῖς οἰγουμένης οὐχὶ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς κολιουσιν. ομο⁴ ἀντιτάσεται τῷ προσετώτι τῷ θεῷ ἀντιτάσεται. οὐκ ἔστιν CPI⁵ τοῦ μοναστοῦ καλιωτέρα εἰς ὅλα οὐ τὰ πάντα ὡς ἔχεται ὑπακοήν τοῦ προσετοῦ ἀνεξετάστος⁶ καὶ οὐκ ἔστιν ἀπολ. .... ὑπερήφανος καὶ διορθούμενος. .... Ταύτην διαθήκην, παραγγελίαν ἀπόφασιν ἀφρησα ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος Χρυσανθος ἱερομόναχος ὁ πρῶτος ἀρχήσας τὸ μοναστήριον τοῦτο καὶ ποιήσεται κατὰ τὴν παραγγελίαν. ἵνα εὐρεθῆται ἀξιοὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ εὐχεσθαι ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ ἀδιαλήπτως ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα διαγάγεται(;) ευχωόμενοι <ἴν> ἀξιοθώμεν καὶ ἴδωμεν εἰς τοῦ ἑτέρου εἰς τὰς αἰωνίους μονάς: ΑΓ

¹ δοκεῖ(;) — ² ἔχειν. — ³ κοινοβιον. — ⁴ ὅστις. — ⁵ σωτηρία. — ⁶ ἀνεξετάστος.

116) Ἐπὶ εἰκόνας τῶν διαστολίων.

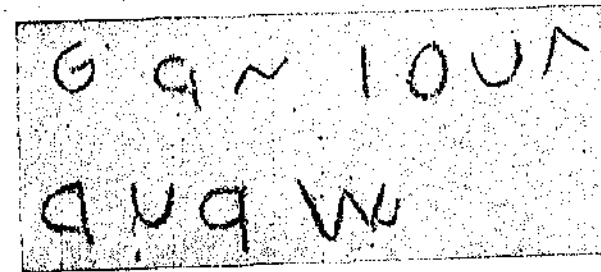
1800 Ἡ Δέσις ^{Κυρίου} J. κὺρ του Δουλου τοῦ Θυ οσιοτατου καὶ λογιωτατου Ιωάννου του Χρ^{στ}η κη της κυριας ΘΚ 8 εἰς βοήθειαν καὶ εἰς ψυχρηγ σωτηρίαν

117) Ἐπὶ μαρμάρου κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναὸν δεξιὰ ἔξωθεν.

1)653 ἔκτισι ο ἀρχτηκως

118) Ὑπὲρ τὴν θύραν κελίου πρὸς βορρᾶν ἐπὶ λίθου ἐρυθροῦ θρυπτομένου ἰσχυρῶς

1692 του(νίου)

ανακ(αινοθη)

ΜΥΣΤΡΑΣ *

ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (Μητροπόλις)

119) Ἐπί κρήνης ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν περιβόλου τοῦ ναοῦ, εἶναι δι' ἀναγλύρων γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή ἥδε (Σύμμικτα, σελ. 19 — Millet, σελ. 131).

Ἐγένετο τούτο το κοινωφελές
ἐκ δαπανης ιδίας Χρυσάνθου
τοῦ Λακεδαιμονίας καὶ Τριπολίτη
ζας εὐχεσθαι δ' ἱερῶν αὐτοῦ οἱ εὐ
σεβων παῖδες. Τοῦ ζαθέου τε καὶ
ἡγήτορος μεγάλου ἡ πατρὶς τό. κα
τὰ λακωνὰ χωρίον Μπασινικου
1802 ἐν μηνί Αὐγούστῳ
δ' γράψας Γεώργιος Σοῦπις

120) Ἐπί κρήνης τῆς ἀλῆς εἶναι ἐντετυχιωμένη πλάξ, ἐπ' ἧς ἡ ἐπιγραφή (Σύμμικτα σελ. 20 — Millet, σελ. 131).

Καὶ αὕτη δι' ἰδίων Χρυσάνθου γεγον' ἀναλωμάτων,
ἵστις πηδαλιούχος Λακεδαιμόνος καὶ ἔφορος πραγμάτων
πατρίς τε αὐτῷ ἔστιν ὁ τῆς ἰδέας τόπος
ἱεράρχης τε ὁμοῦ καὶ τῶν καλῶν ὁ τρόπος.
Εὐχεσθε λοιπὸν ἅπαντες ὑπὲρ αὐτοῦ,
τοῦ οἰκοδόμου τοιοῦτου καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ
καὶ οἱ πίνοντες ὕδωρ ἀπ' ἐδῶ,
ἐγκώμια δότε τῷ ἐκτελεστῇ αὐτῷ.

Ἐν ἔτη σωτηρίου: · αὐβ:·^α ἐν μηνί Αὐγούστῳ: ·
Ἰνδικτιῶν: · ε'·:

* Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Μυστρά ἀναδημοσιωμένοις ἴδτε πολλὰς τῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις Συμμίκτοις τὸ πρῶτον δημοσιευθεισῶν, καθ' ὅσον δευτέρως ἀνέγνω αὐτὰς ὁ σαρδὸς Γάλλος βυζαντιολόγος κ. Γαβρ. Millet (Inscriptions byzantines de Mistra, 1re partie: textes [Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique τόμ. XXIII, 1899]). Αἱ τοῦ κ. Millet ἀναγνώσεις σημειοῦνται ἐν τῷ κειμένῳ διὰ παχύτερων γραμμάτων, τὰ δὲ διὰ τῶν συνήθων γραμμάτων εἴνε τοῦ ἡμετέρου πόνου. Δημοσιεύομεν ἴδτε καὶ τινὰς ὑποθέσεις, ὡς νομίζομεν, ἀναγνώσεις αὐτῶν, ἰσχυρὰς δ' ἐπιγραφὰς τὸ πρῶτον ἥδη.

121) Ὑπὲρ τὴν θύραν τῶν παλαιότερων κελῶν τῆς Μητροπόλεως ἔχει ἐντετυχιωθῆ, εἰς στίχους τριμέτρους λαμβικούς γεγραμμένη, ἡ ἐπιγραφή (Σύμμικτα, σελ. 20 — Millet, σελ. 130)

Οὐκέτι δόμοι καὶ πύλαι παλαίφατοι
ἀλλ' Ἀνανίου τοῦ νῦν ἱεραρχοῦντος
καὶ ἀπὸ βάρων νεώσαντος δαπάναις,
οὔτινος ἐνεγκούσα τλεῖ ἡ Δημητσάνα
ΑΨΝΔ Ι.

122) Ἐπί τοῦ πρὸς νότον τοῖχου τοῦ ναοῦ, δεξιὰ τῶ εἰσιόντι εἰς τὸν περιβόλον διὰ τῆς πυλίδος, εἰς τριμέτρους λαμβικούς γεγραμμένη, ἡ ἐπιγραφή (Σύμμικτα, σελ. 21 — Millet, σελ. 12, πρὸβλ. καὶ Ν. Βέη Τὸ περὶ κτίσεως τῆς Μονεμβασίας χρονικόν, σ. 89. Τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐν «Βυζαντίδι» ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 89.

Τον θεῖον οἶκον τόνδε καινουργεῖ πόθῳ
Κρήτης πρόεδρος ευτελής Νικηφορος
εχων ἀδελφον Ααρων συνεργατην
σκηπτροκρατοῦντος Αυσόνων Ἀνδρονικου
Παλαιολόγου συν Μιχαηλ υεῖ.
οἱ παριοντες τοιγαρουν τούτοις λυσιν
ευξασθε πολλων πταισμάτων πολυπλόκων
συν τε προβατοῖς δεξιῶσι στήναι τότε
στε κρινει συμπασαν ο κριτῆς κτισιν.
† ἔτ(ους), Γω † ν(εμήσεως) Ι

123) Ἐπί τοῦ μαρμαρίνου ὑπερθύρου τῆς πρὸς δυσμὰς κυρίας εἰσόδου εἰς τὸν ναὸν δύο εἰς ἑξάμετρον δακτυλικὸν στίχοι (Σύμμικτα, σελ. 22 — Millet 12)

Τονδε δομον ποδεσι, φίλος, ἐμβεβαῶς ἀγανοῖσι
Μνωσο Νικηφοροῦ δομητορος αρχιερος

124) Ἐπί τοῦ ὑπὲρ τὴν κεντρικὴν ἀψίδα τόξου (Σύμμικτα, σελ. 22)

Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιδότω[ν στερέωσον, Κύριε,
τὴν ἐκκλησίαν, ἦν ἐκτίσω] τῷ τιμίῳ σου αἵματι.

125) Καταντικρὸ τοῦ ἱεροῦ ἀδύτου ἐπὶ τοῦ στηθαίου τῆς γυναικωνίτιδος δι' ἀναγλύφων γραμμάτων (Σύμμικτα, σ. 22 — Millet σ. 127)

Ὁ κτήτωρ <μητροπόλιτης> Λακεδαιμονίας Ματθαῖος

126) Ἐπὶ τῶν μαρμάρων τῆς γυναικωνίτιδος τὸ χάρagma

† ο ἱερομοναχος Ἄνθιμος (;

127) Ἐπὶ τοῦ πρώτου στύλου δεξιὰ τῶ εἰσιόντι ἡ ἐπιγραφή ἴδου (Σύμμικτα, σ. 24 — Millet, σ. 122 — Ν. Βέη, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 91 κ. ε.)

† Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης
Κρήτης καὶ πρόεδρος Λακεδαιμονίας
Νικηφόρος οικοδομησα τόνδε
τὸν ναὸν εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τοῦ
ἁγίου μεγαλομάρτυρος αὐτοῦ Δημητρίου
ἀνήγειρα δὲ καὶ ἐκ βῆθρων αὐτῶν

μύλωνας¹ εἰς τὴν Μαγούλαν καὶ ἐφύτευσα καὶ ἔλαι
ῶνας καὶ περιβόλιον ἐν αὐτῇ. καὶ εἰς τὴν Λεόκην ἀμ
πελώνας ἐμφυτευτικῶς. ἠγόρασα δὲ καὶ τὰ σὺ
νεγγυς τῆς ἐκκλησίας ὁσπίτια τοῦ χαρτοφύλακος
Εὐγενίου. ὁ οὖν εἰς ἔπειτα βουλευθεὶς ἀπὸ τούτων ἐπι
δοῦναι τινὶ λογῶ κληρικᾶτου ἢ ἀνακαμπτικῶς

ἢ ἄλλῳ τρόπῳ τινὶ ἀπο
σπᾶσαι τῆς ἐκκλησίας
ἵνα ἔχοι τὰς ἀράς τῶν ΤΙΗ
θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ
καὶ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ
Ἔτους Ϛ' αὐτῆς Ν(εμήσεως) Ι †

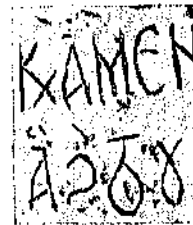
128) Ἐπὶ τοῦ πρώτου στύλου δεξιὰ τῶ εἰσιόντι κεραιωμένη ἡ ἐπι
γραφή (Σύμμ. σ. 27-29 — Millet, σ. 124 — Ν. Βέη, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 93)

† Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Λακεδαιμονίας καὶ ὑπέρ-

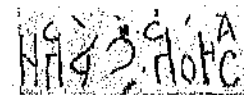
¹ Ὁ τόνος εἰς τὴν προπαρρηγοῦσαν. Ὁρθῶς ὁ κ. Millet.

τιμος Νεῖλος | ἐλθὼν¹ εὗρον τὴν κατ' ἐμὲ ταύτην ἐκκλησίαν
καὶ τὰ αὐτῆς κτήματα | κατεφθαρμένα, καὶ ἀ¹ μὲν τούτων
ἐπράθησαν καὶ ἐνεχυριάσθησαν | παρὰ τῶν κληρικῶν, ἀ δέ¹
τοιουτοτρόπως ἐγένοντο παρὰ τῶν παροίκων καὶ | τινὰ παρὰ
τῶν ἀνακαμπτικῶς ἐχόντων, ὅσπερ καὶ ἀπορήσαι ταύτην | ἐκ
τούτου παντελῶς συνέυη² διὰ τοῦτο ἀρτίστην παρὰ του κρα
ταιοῦ καὶ ἁγίου αὐθέντου | καὶ βασιλέως, ἵνα ἀπὸ γε τοῦ
νῦν μὴ τις τῶν κληρικῶν ἢ τῶν παροίκων | ἢ τῶν ἀνακαμ
πτικῶς ἐχόντων πωλήσῃ κτήμα τῆς ἐκκλησίας ἢ ἐνεχυριάσει,
ἀλλ' οὐδὲ κληρικὸς τις προικίσῃ εἰς ἰδιωτικὸν πρόσωπον, πα
ραπέμψῃ δὲ ταῦτα εἰς παῖδας | ἀξίους ἐκδουλεύειν τὴν ἐκκλη
σίαν. Ἐπεὶ δὲ ἐποίησα² καὶ ζευγηλατεῖον περὶ τὴν Βρύσιν,
ὀφείλει εἶναι | ἀπαρσάλευτον μετὰ τῶν οἰκημάτων.* καθὼς
ἐστὶν ἰδιοπεριόριστον μετὰ τοῦ περιβόλιου μέσφ τῶν δύο πο
ταμῶν καὶ τῆς ὁδοῦ ἄνευ τοῦ Δομεστίκου καὶ τὰ χωράφια τὰ
εἰς τὸ Βουνὸν καθὼς εἰσι περιοριζόμενα | μετὰ τοῦ χωραφίου
τοῦ Ἀντζηνᾶ καὶ τῶν Εὐγενείων καὶ τὸ περιβόλιον τοῦ Ἀν
τζηνᾶ εἰς τὴν Ἁγίαν Βαρβάρην καὶ τὰ ἐξωνηθέντα οἰκήματα
εἰς τὴν Μητροπόλιν. ὡς καὶ αὐτά. Ζευγηλατεῖον ταχθέν καὶ
οὐ περὶ τὴν Μαγούλαν πάροικοι καὶ προσκαθήμενοι | καὶ τὰ
ἀδούλωτα στασία, οἱ μύλωνες, οἱ ἔλαιῶνες, τὰ ἀμπέλια καὶ

¹ Τονισμοὺς τινὰς ὀρθότερον ἀναγνωσθέντας ὑπὸ τοῦ κ. Millet ὡς καὶ στί
ξεις δὲν σημειώθηθα διὰ τὸ δυσχερές.

² Τὸ κείμενον ἐπὶ ὀησα

περιβόλια και ὁ εἰς τὴν Λεύκιαν | πάνσεπτος και θεῖος ναὸς
 τῆς πανυπεράγνου μου Θεομήτορος και τὰ ἐξωνηθέντα οἰκή-
 ματα μετὰ | τῶν ψυχοδοτημάτων. και αἱ στάσεις και οἱ πά-
 ροικοι ὡς ἐν τῷ πρακτικῷ καταγράφονται, ὁ ἐλαιῶν | και τὰ
 ἀμπέλια και οἱ παρὰ τὸ Παρόριον πάροικοι και τοὺς Σαπικὸς
 και τὰ ἐν αὐτοῖς κτήματα. ὁ δὲ | βουληθεὶς, εἴ τις ἂν εἴη κἄν
 κληρικὸς κἄν πάροικος κἄν τῶν ἐχόντων ἀνακαμπτικῶς πο-
 λῆσαι | ἢ ἐνεχυριάσαι ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων ἢ ἀποσπᾶσαι
 ἐκ τῶν εἰρημένων τῆς ἐκκλησίας και δώσει πρὸς τινα και ὁ
 θελήσας ἐνεχυριακῶς | λαβεῖν ἢ ἐξωνήσασθαι ἐχέτω τὰς ἀράς
 τῶν τριακοσίων <δέκα ὀκτώ> θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νι-
 καίᾳ και ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ

Ἔτους Γωμῆ Ν(εμήσεως) ζ' μηνὶ Μαῖω

† Ἐπεὶ τὸ μονύδριον τοῦ τιμίου, προφήτου, προδρόμου
 και βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ¹ Χαλκωλ<α>μ<π>τιότου | τὸ εὐ-
 ρισκόμενον πλησίον τοῦ παραπορτίου² τῆς Λακεδαιμονίας ἦν
 ἀνεκαθεν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιοτάτης Μητροπόλεως | ἐν ὑποτε-
 λεσιμῷ ἔτησι, ὡς τὸ βρέβειον διέξεισιν, αὐθις τίττεται εἶναι |
 ὑπ' αὐτήν, και τὰ ἐν αὐτῷ χωράφια³ και τὸ περιβόλιον και τὸ
 ἀμπέλιον και ἄλλο ἂν εἴ τη δίκαιον ἔχει | ἐξ⁴ αὐτῶν<ν> πνευ-
 ματικῶτον τῆς ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Λακεδαιμονίας, ὡς

¹ Τὸ κείμενον τῆς

² · ρ · κ'θ

³ Τὸ κείμενον εἰς

ἂν δοξάζηται Θεὸς ἐν αὐτῷ. | ὁ δὲ πειραθησόμενος εἰσέπειτα
 ἀρελέσθαι τοῦτο ἐκ τῆς δεσποτείας αὐτῆς κἄν | οἶος ἄρα και
 εἴη, ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν ἐπτὰ και οἰκουμενικῶν συνόδων και
 τῶν | ΤΠΗ θεοφόρων πατέρων και τὸν ἀφορισμὸν ἐμοῦ τοῦ
 ἁμαρτωλοῦ.

Ἔτους Γωμῆ μηνὶ Δεκεμβρίῳ ν(εμήσεως) Η'

129) Ἐπὶ τοῦ στόλου τοῦ ἀντικρῦ τῆς πρὸς βορρᾶν θύρας ἡ ἐπι-
 γραφή (Σύμμικτα, σελ. 26-27 — Millet σ. 123 — Ν. Βέη, ἐνθ' ἀνω-
 τέρω σελ. 93).

† Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Σουδαίας πρόεδρος |
 Λακεδαιμονίας Λουκάς καταλαβὸν ἐξ ὀρισμοῦ | τοῦ κρατί-
 στου και ἀγίου μου αὐτοκράτορος και τῆς θείας και ἱερᾶς |
 συνόδου ἐπὶ τῷ προεδρεῖν τὴν ἀγιοτάτην μητρόπολιν Λακε-
 δαιμονίας | και εὐρὼν τὰ αὐτῆς κτήματα δοθέντα πρὸ χρόνων
 παρὰ τῶν ἀρχιερατικῶν¹ ἐν ταύτῃ διαπρεψάντων τὰ μὲν διά-
 τινα προσωποληψίαν τὰ δὲ διὰ δώρων. εὐρὼν δὲ και συνοδι-
 κὴν γραφὴν ἐν | ταύτῃ συντείνουσάν μοι μετ' ἐπιτιμίου βα-
 ρυτιάτου ὡς ἂν ἀποσπᾶσω ἅπερ ἔδοκεν ὁ πρῶην χρηματίσας
 Λακεδαιμονίας Βουτᾶς * ἐκεῖνος πρὸς τοὺς δύο αὐταδέλφους
 Τζαουσίου τοὺς ἐλαδάδας και πρὸς τὸν πρωτοαλλαγάτον τὸν
 Πλατυντήν² τὰ κάτωθεν τῆς Βρύσεως καθὼς εἰσὶν ἰδιοπεριό-
 μιστα μέσον τῶν δύο ποταμῶν ὅσα και οἷα εἰσὶν. ἔτι τε και
 ἅ ἅπερ ἐκράτει ὁ σε<βαστὸς> Μαυρόπαπας κὺρ Νικόλαος ἐν
 ἡ τοποθεσίᾳ τοῦ Τζουκανισκηρίου. Ἦδη κατὰ τὴν διάγνωσιν

¹

* Περὶ Βουτᾶ πρὸβλ. Ν. Α. Βέη, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 89 — 90. — Miklosich
 τλ. I. σ. 108.

² Πρωδοαλλαγάτ' ἡ Πλάτυντ'.

τῆς τιμίας καὶ ἁγίας συνοδικῆς διαγνώσεως | ἐκρατήθησαν
 παρ' ἡμῶν ταῦτα, ὡς ἂν κατέχωνται παρὰ τῆς εἰρημένης ἀγι-
 ωτάτης Μητροπόλεως Λακεδαιμονίας ἀναφερέτως πάντα καὶ
 ἄν' ἀποσπάστως. * ἁσούτως καὶ | τὸ χωράφιον τὸ ἐπιλεγό-
 μενον τοῦ Βουνοῦ: καὶ (;) . . . λιτᾶ¹ καὶ τὸ περὶ τὴν Μα-
 γούλαν | ἀμπέλιον τὸ εἰς τὴν Γωνίαν καὶ τὸ ἐκείσε ἕτερον ἀμ-
 πέλιον τὸ εἰς τὴν Καλαμιώτην, ἵνα κατέχωνται ταῦτα παρὰ
 τῆς διαληφθείσης Μητροπόλεως. Ὁ γοῦν εἰσέπειτα βουλευθεὶς
 | ἀποσπᾶσαι ἀπὸ τῶν τοιούτων κτημάτων, ὡς ἴπωμεν, ἵνα
 ἐπισπᾶται τὰς ἀρὰς τῶν ΤΙ καὶ Η θεοφόρων πατέρων καὶ
 ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἔτος ᾿ωλη Ν(εμήσεως) ΙΓ' :-

† Ἐπεὶ ἡ ἀγιωτάτη Μητρόπολις Λακεδαιμονίας εὐηργέτη-
 ται διὰ θεοῦ καὶ σεπτοῦ χρυσοβούλλου καὶ προσκηνητῶν|προ-
 σταγμάτων, ὡς ἵνα ᾧσιν ἀναπαίτητοι οἱ πάροικοι καὶ προσ-
 καθήμενοι αὐτῆς καὶ | κατοικοῦντες ἐν τῇ Μαγούλῃ, Λεύκη,
 Παρορίῳ, Σαπικοῦς καὶ ἀλλαχόθι καὶ τῷ πρακτικῷ αὐτῆς
 καταγεγραφομένοι τὰ γενήματα² κατὰ θέσεις Βοῦδιατῆ³ καὶ
 Μουστιατῆ³, ὁ πειραθησόμενος | εἰσέπειτα ἀνατρέψαι ταῦτα
 ἢ ἀπὸ τῶν κατὰ καιρὸς κεφαλατικευσόντων καθολικῶς | ἢ
 μερικῶς ἢ τὰ δημόσια ἀπαιτῶν, καὶ βουλευθῆ ἄπαιτήσαι
 ταῦτα καὶ ἀθετῆ τὴν τῶν σεπτῶν | χρυσοβούλλων καὶ προ-

σταγμάτων, ἐχέτω τὰς ἀρὰς τῶν ΤΙΗ θεοφόρων πατέρων |
 καὶ τὸν ἀφορισμὸν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Μηνὶ Ἀπριλλίῳ
 Ν(εμήσεως) Θ' ἔτους ᾿ωμυθ' :-

130) Ἐπὶ εἰκόνας Χριστοῦ προσκυνηταρίου κάτωθεν¹

Σωματικῶς μορφωθῆναι τὸ καθ'
 ἡμᾶς, ὁ τὸ πρὶν ἀσώματος, εὐδοκί
 α πατρικῆ, μὴ ἀπανηγόμενος μορ-
 φῆς, ἐχαρίσατο ἡμῖν θεῖον ἐκτύπωμα
 Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀντωνίου μοναχοῦ.
 Διὰ χειρὸς, Μιχαὴλ Θεσσαλονικαίου
 Σωτήριον ἔτος ΑΨΠΣ ἐν μηνὶ Μαρτίου

131) Ἐπὶ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου² τῶν διαστυλίων εἰς τρίμητρα
 ἱαμβεῖα

Ὁ τὸ χαῖρε πρὶν τῇ πανάγῳ μηνύσας
 τὰ σύμβολα γῶν τοῦ <πάθους διὰ χειρὸς δυσκνήει>
 ὙV XC δὲ θνητὴν σάρκα ἐνδέδιμμένος
 ποτμον δεδουκῶς³ δυλιᾶ ταῦκτα>
 βλέπων.

132) Χάραγμα ἐν τῷ κοινωνικῷ

1711 18 Γιακναρίου

133) Αὐτόθι χάραγμα

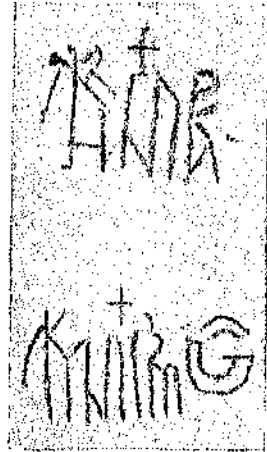
δημητρίου
 Κυριακου
 μανουηλ στειρη (;)
 στεφ(άνου) Κουρδελα(;) ἰωαννου

¹ Εἰς στίχους τρίμητρος ἱαμβικούς πλὴν τοῦ β' «ὁ τὸ πρὶν ἀσώματος εὐ-
 δοκία» κολοβὸν κατὰ ἀσπλαγήν.

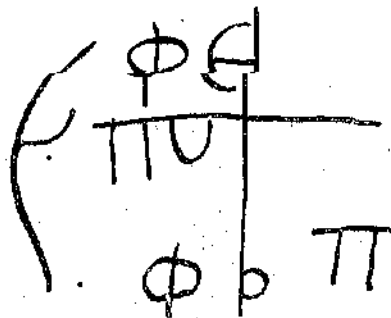
² Ἄγγελος παρ' αὐτὴν δεικνύει πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν σταυρῶν, τὸν ἀκάν-
 θινον στέφανον καὶ τὸν ἀπόγγον τοῦ ἕξους.

³ Δεδουκῶς.

134) Ἐπὶ τῆς πλακῆς τῆς ἐν τῇ ἀλλῇ κρήνης τοῦ Χρυσάνθου τὰ δυσξέμβλητα γράμματα

135) Εἰσαγωγὴ ἐκ τοῦ κήκου εἰς τὴν ὁσπεσθήζην

Φ(ῶς) [Χριστοῦ] Φ(αίνει) Π(ᾶσι)
ΕΡ[μύλαος(;) Ελυ . . .

ΠΕΡΙΒΛΕΠΤΟΣ

136) Ἐπὶ πλακῆς μαρμαρίνης ἐντετυλισμένης ὑπὲρ τὴν αὐλείον θύραν τοῦ ναοῦ (Σύμμικτα, σελ. 34 — Millet, σελ. 133)

Περίβλεπτος
ΑΨΙΑ. Μαρτίου ε. ἐκτιστή
δια ἐξόδου τοῦ παναγιωτάτου
θηβαιοῦ

137) Ἐπὶ μαρμάρου ἐντετυλισμένου ἐπὶ παραστάτου τοῦ σηκοῦ πρὸς νότον (Millet, σελ. 133)

Λεωντος του Μαβρ<ο>π<α>πα

138) Ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγίας Παρλασκαῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἐπὶ δύο στρωμάτων τοῦ τοίχου γραπτὰ (Millet, σελ. 134)

κάτω στρῶμα

Τ . . . . .
Κ . . . . .
ΚΗC: - Ε' Θ

ἄνω στρῶμα

+ 170 Η Φ Ο C Α Ι Θ
Π ρ Ι Ι Κ Η Κ Υ Κ Α
Κ Η C Ε Λ Ο Ν

† 178(;)1 [ἀνηγέρθη ὁ] ναὸς διὰ [συνδρομῆς κ]οπου τε [καὶ ἐξόδου τοῦ . . . ἐπ]ικληκῶν Κυκα κης ε[. . .]λον

139) ἔσωθεν

Τ C Y H C A T W Π A C A C A P Ξ B P W T A A K A I Γ H C M E T A
Φ Ο Β Ο Ν Κ Α Ι Τ Ρ Ω Μ Ο Υ Κ Α Ι Μ Η Δ Ε C Y Γ Η Ν Ο Ν
Ε Ν Ε Α Ν Τ Ο Ι C Λ Ο Γ Ι Ζ Ε Σ Θ Ω Ο Τ Α Ν

† Σιγησάτω πᾶσα σαρεῖ βρωτεία καὶ στητω μετα φοβου καὶ τρομου. καὶ μηδεκῶ γηνον ἐν εαυτοῖς λογιζέσθω ὅταν . . .

ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑ

140) Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ κωδωνοστασίου πρὸς τὴν αὐλὴν (Σύμμικτα, σελ. 36 — Millet, σελ. 140—141) τὰ ἀνάγλυφα συμπληρήματα

Νοεμβρι<ου> ξ¹
 Καβρι<ου>τζ<α>κ<ος>
 Γρα<μ>μα<τ<ι>κ<ος>¹
 Κ<α>βο<ι>τζ<α>κος
 Κ<ω>νο<σ<α>ν<τ<ι>ν<ος>¹
 Ν<ο>ε<μ<β>ρ<ι>ου> ιζ τῷ ΖΓ

141) Ἐπὶ στενοῦ μαρμάρου γείσου ζωννύοντός που τὸ κωδωνοστασίον (Σύμμικτα, σελ. 36 — Millet, σελ. 141).

Μνήσθητι, κύριε τοῦ δούλου σου Ηγγατηογ
 <α>μα κε τῆς σηκ<ο>δίας αὐτοῦ

142) Ἐπὶ μαρμάρου ἄλλου διατηρούμενου ἀπὸ τῆς κλίμακας καὶ δ' ἀποκειμένου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Μυστραῖ (Σύμμικτα, σελ. 37 — Millet, σελ. 141—142).

Πα<λ<α>ιο<λ<ο>γ<ος> Κ<α>ν<ι>α<ν<ο>ξ<η>ν<ος>
 Πα<λ<α>ιο<λ<ο>γ<ος>

143) Μεταξὺ τῶν θυρίδων τῶν ὑπὲρ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναὸν β; συμπληρήματα γραμμάτων (Millet, σελ. 134—135)

α') ο ἰ<τ<η>τωρ¹
 β') Ἰωαννης¹
 γ') Φρα<γ<ο>π<ο>υ<λ<ο>ς¹
 δ') προτοστρατωρ¹
 ε') ;
 ς') μεσαζων

¹ Millet, ἀπόθλι.

144) Ἐπὶ τεσσάρων πλευρῶν τοῦ κιονοκράνου τοῦ α' στίλου δεξιὰ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν ναὸν τὰ συμπληρήματα (Millet, σελ. 135—136)

ο κτητωρ Ἰωαν<ν>ης φρα<γ<ο>π<ο>υ<λ<ο>ς προτοστρατωρ

145) Περὶ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τὴν ὑπὸ τὸν πρῶτον τροῦλλον ἐν τῷ νάρθηκι (Millet, σελ. 136—137) ἐν τριμέτροις ἰαμβείοις

† πολλῶν σοι (;) τυχῶν τῶν χαρίτων παρθενε
 μικρὸν κομίζω σ<ο>ι δῶρον νε<ὸν> τόνδε
 Ἰωάννης Φραγγόπουλος πρωτοστρατωρ
 θεοπρόβλητος ἐν δεξιῷ τυχεῖν θέλων.

146) Ἐν τῷ νάρθηκι παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Μανουὴλ Λάσκαριος (Σύμμικτα, σελ. 37—38 — Millet, σελ. 138—139).

Εκμηθήθη ο δούλος
 τοῦ π<α>ν<ε>υ<σ<ε>β<ε>στατου δ<ε>σπ<ο>του ημων
 Κωνσταντινου τοῦ Παλεωλογου
 Μανουηλ Λάσκαρις ο Χατζίκης¹
 ε<κ<ε>μ<η> Γ<ε>ν<ι> ν<ε<μ<ε>σ<ε>ς Η

147) Ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὴν εἰκόνα ἀετώματος τὰ συμπληρήματα
 <Μα>ν<ο>υ<η>λ Χ<α>τζ<ι>κ<η>ς²

148) Ἐπὶ τοῦ χρίσματος παρὰ τὴν εἰκόνα χάραγμα τότε (Σύμμικτα, σελ. 38).

ισαακ 1σ28

149) Ὑπὲρ τὴν εἴσοδον ἐκ τοῦ νάρθηκος εἰς τὸν σηκὸν γρατὰ τὰ τρίμετρα ἰαμβεῖα

† Τίκτουσα καὶ θνησκουσα νικᾷς τὴν φύσιν
 καὶ γὰρ τελευτας ἀλλα καὶ ζης παρθενε
 ἵνα τα της γης παντα κοσμησης μερη
 θνησκης Μαριαμ εκ ταφης δε ζης παλιν ::

¹ Κακὴ γραφὴ ἀντὶ Χατζίκης· δεῖ τὸ ἐπόμενον ὑπ' ἀριθ. 146.

² Θεόδωφος Χατζίκιος ἐν ἔτει 1197 ἀναγράφεται παρὰ Miklosich κτλ., VI, σελ. 189.

150) 'Επί εικόνας τῆς Ἁγίας Τριάδος

Τριάς ὑπερουσιε υπεραγαθε υπερθεε
παντοδυναμει παντεπισκοπε αορατε ακαταπληπτε

151) 'Επί εικόνας τῆς Θεοτόκου

Την γαρ σην μητραν θρονον εποιησεν
και την γαστερα πλαυτετραν ουκρανων απηγοασατο

152) 'Επί εικόνας τοῦ Ἀβραάμ

† Εὐλογημενος [εἰ] Αβρααμ τω θεω τω υψιστω
ος εποιησε τον ουκρανον και την γην .

153) 'Επί εικόνας τοῦ Ἰσαάκ

Λυθεις Ισαακ εις σφαγήν τυπος γενη
επι σφαγήν ηξοντος υψιστου λογον

154) 'Επί εικόνας τοῦ Ἰακώβ

Διά κλίμακος Ιακωβ της Παρθένου
προς γην θεον χωρουντα πριν τοκου βλεπει παλιν

155) 'Επί εικόνας τοῦ Ἰωσήφ

Ηύξημενον σε σος πατήρ υκίον λεγων
δοξαν φυλης σης Ιωσηφ διαγράφει

156) 'Επί εικόνας Ἰωάνου τοῦ Προδρόμου

Τι σε καλεσωμεν προφητάς; αγγελον, αποστολον,
μαρτυρας; αγγελον . . . .

157) 'Επί εικόνας τοῦ Ἰωβ (τριμετρα λαμβεῖα)

Υψηστον ευρεν αξιως επαινετην
Ιωβ επαινων ουδενος (;) των γηινων

158) 'Επί εικόνας Δαυίδ τὰ τρίμετρα λαμβεῖα

Τυπου το (;)
ειδον του ξε
νου μυστηρι
ου, θυτης βα
σιλεως χρη
ματίας
και λάτρης.

159) 'Επί εικόνας τῆς Φυγῆς εις Αἴγυπτον

Αγεβη δὲ και
Ἰωσηφ εις την Βυ
θλε
εμ απογραφεσθαι
συν Μαριαμ
τῇ μεμνηστευμένη
αυτῶ, γυναικά ούση
εγκυω>

160) 'Επί τοῦ πρώτου στόλου τοῦ ναοῦ ἀριστερὰ εἰσὶ κεχαραγμένα

Νικόλαος
Κ<ωνσ>τα<ν>τ<ίνου> (;)
Ετους<ς> ΖΚζ (= μ. Χ. 1519)

161) Ἀυτόθι κεχαραγμένα κεφαλαίως

Παρθενιο(ς)
ισροδιακον

162) 'Επί τοῦ δευτέρου στόλου τῆ α' ἀψίδος τῆς στοᾶς διὰ μελάνης

Ετους ζρις ευτησι υ πα<ν>τανασα

163) Ἀυτόθι διὰ μελάνης

1609 μηνι μαρτηρου εφερανε χου . . .

164) Αὐτόθι διὰ μελόνης

Δημοικτ>ρκης>
 κυρ σταθις (:)
 ... εγραφο ταίς
 .....
 ηπωρη
 θη <α>π<α> τοῦς πωνους.

165) Αὐτόθι χάραγμα

1651
 φαιροναρίου 21
 Διμοιτροίς
 ζακλιβανης
 γραφο

166) Αὐτόθι χάραγμα

Ηουνηου 24
 1684 εγρα
 ψα εγο δ Δοληχίς

167) Αὐτόθι χάραγμα

† εν μι<νι> μαιου 13

168) Αὐτόθι χάραγμα

δ παναγη
 οτης του Α<ν>
 τρηα ε
 γραψα
 το<ν> κ<υρ> αθαν<αση>

169) Αὐτόθι χάραγμα

διμιτροίς γεορκγχιου εγραψα

170) Αὐτόθι χάραγμα

1609 μαρτηου 22

171) Αὐτόθι χάραγμα

† γνητομ ζρεση βα δη γεο ΧΥ
 ΗΠΟΥΗΤΑ ΜΑΘΩ Ε5Η

† ..... βασιλέος Χ(ριστο)ῦ
 η παντανασα ε5η

172) Αὐτόθι χάραγμα

ετος
 1685
 ηουνίου 2
 εγραψα ε
 γο γηανης πα
 πα Κ<υρ>ναστασης

173) Αὐτόθι χάραγμα

ΕΚΤΙΣΙ Η
 ΠΑΝ ΤΑΝΑΘΑ
 ΑΝΑ ΝΙΑΣ Ε ΦΙ
 ΜΕ ΡΙΩ

εκτισι η
 παντανασα
 ανανιας εφι
 μεριος

174) Αιτόθι χάραγμα

† αναγιας
κυριας παντανασας
απο την μηρινα
διμητρης x eu πε
το λκ 1754 18χι 5

† αναγιας
κυριας παντανασας
απο την μηρινα
διμητρης . . x . . εκ πε
τουλου 1759 ιουλιου 15

175) Αιτόθι χάραγμα

16 + 23
++
| + ω
2
|
|

1623
ισοκαννης
.....
Μκε Λκας (;)

176) Αιτόθι χάραγμα

1769 = σεπεβρηου = 8
ηθα διμητρης

177) Αιτόθι χάραγμα δι' αναρροσάτων γραμμάτων

† ανα η αι ιερομοναχος εφημεριοι
χι ρι αι παντα νασαι απο τιστι νυχουρια
.....
.....
1777 18χι 10 .....

† αναγιας ιερομοναχος εφημεριος
κυριας Παντανασας απο τικν στιναχορια
.....
.....
..... 1775 ιουλιου 10 .....

178) Ἐπὶ τοῦ τελευταίου στίλου τῆς στοᾶς χάραγμα συμπλήματος

16 | 7
|
|
|
|

1607 Νικολαου

179) Αιτόθι χάραγμα

τη επτα τοῦ α<υ>γ(ούστου ;)
IC XC
(NI KA)

180) Αιτόθι χάραγμα συμπλήματος

Χα<τ>ξ<ι>(κης ;)

181) Αιτόθι χάραγμα συμπλήματος

Χ<αν>τ<α>κ<ι>του (;)

182) Αιτόθι χάραγμα

ιαμζ η κς φαρδαρίω ι γ

Ἔτους ΖΝϚ' φευρουαρίω ΙΓ

183) Αιτόθι χάραγμα συμπλήματος

τ<ου> Ν<ικ>ολακου (;)
ε<τ>ους) Ζκ' ν<εμ>ήσεως ιβ'

184) Αθέθη χάραγμα συμπλήματος

Ι<ησοῦ>Ϟ	Χ<ριστό>Ϟ
ΝΙ	ΚΛ
Φ<ῶς>	Χ<ριστοῦ>
Φ<αίνει>	Π<ᾶσι>

ΥΠΑΠΑΝΤΗ (ὑπὲρ τὸν ναὸν τῆς Παντανάσσης)

185) Ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου καλύμματος τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς εἰσι κεραραγμένα ἐν τῷ μέσῳ μὲν σταυρὸς ἐκατέρωθεν δ' αὐτοῦ τὸ συμπλήμμα (Millet, σελ. 141)

Παλκαιολό<γος> Κ<α>ν<τ>α<κ>ου<ζ>η<ν>δ<ς> Παλκαιολό<γος>

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

186) Ἐπὶ τοῦ νοτίου τοῖχου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου παρὰ τὰς εἰκόνας γυναικός, νεαρᾶς κόρης καὶ ἐφήβου γονυπετοῦς πρὸ τῆς Θεοτόκου αἱ ἐπιγραφαὶ (Millet, σελ. 131—132)

ΘΟΥΡΚΥΙΑΚΛΗ

ΚΑΒΑ

ΚΥΝ

ΔΟ

ΤΕΙΝ

ΑΥΗΘ

ΗΑΗ | ΗΘΘΘΚ' ἘΓΕΛΙΚῸ
ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΟΜ

ΑΗΓΙ

ΚΑΛΗ

ΗΚΗ

Χ' Α

(Η πα)ρομία κυρ<ι>α Καλή
η Καβα (κ)αι(ν)α
συν τοις τεκν(οις)
αυτῆς

η δῆ(α)του θείου καὶ ἀγγελικοῦ
σχήματος μετο(νο)μ(ασ)
θησα Καλη
(ν)ηρη (μον)αχι ΗΡ

ΑΝΔ ΛΕΓΚΕΡ

Δ <ν>α (ῆ) Λασκαρη<κα>

ΘΕΩΔΩ ΟΘ ΟΛΗΤΙ

ΑΝΘ

(Θ)εόδωρος. Ὁδηγ(τρι)
ανος.

ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ ΤΟΥ ΒΡΟΝΤΟΧΙΟΥ

187) *Επί τοῦ δεξιοῦ τοῖχου τοῦ ἀριστεροῦ παρεκκλησίου παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου γονυπετοῦς πρὸ τῆς Θεοτόκου διὰ λευκοῦ χρώματος εἰσὶν γεγραμμένα τάδε (Σύμμικτα, σελ. 39 — Millet, σελ. 121).

* ΟΛ ΜΙ Μ Ι Ν Υ	ΛΑΙΟΛΟ
ΗΚΤΙΚΟΣ ΑΕΩ	ΥΠΣΕΘΚΟΝ
ΚΑΙΜΕΧΗΤΕ	ΤΟΝ ΚΗ

† ὁ παρομοι(ος) Μανου(ηλ δ Πα)λαιδλόγος ἡκαιτικός· δεώμενος τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ μεσητευη (. . . . πρὸς τὸν Κ<υριο>ν α(ακ)ς

188) Αὐτόθι διὰ μικροτέρων γράμματων λευκῶν (Millet, σελ. 121)

Πα	ο ο ρ δ	Μουνη	υλ
	γ γ λ ο	υμι οκτοι	μ ι ι τ
	α σ	β	

(† ἐκοιμήθη) ὁ (δοῦλος τ)οῦ (θεοῦ) μανο(υ)ὺλ (δ) Πα(λαιο)λόγο(ς ἐν μ)υνη οκτομ(β)ριω ιΓ (·) ν(εμήσεως) . . ετ(ους) <αλβ>

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

189) *Επί ἐπιστυλίων παραστατῶν μετὰ ἀνθεμίου (Millet, σελ. 143)

Καν<α>κου<ς>η<ν>ός
Γ<α>λ<α>ιολό<γ>ος

190) *Επί ἐπιστυλίων παραστατῶν μετὰ δικεράλου ἀετοῦ

<Καν>τα<α>κου<ς>η<ν>ός

191) *Επί κιονοκράνου στύλου ἀριστερά

<δ>ε<σ>π<ό>τ<η>ς (·)

192) Αὐτόθι χάραγμα

<αδ<σ>νο<κρ<α>τωρ (·)
(†) <αὐτο>κρ<ά>τωρ

ΘΕΟΤΟΚΟΣ Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ ΤΟΥ ΒΡΟΝΤΟΧΙΟΥ

193) *Επί τοῦ τοῖχου τοῦ καταντικρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ δωμάτιον τὸ δεξιὰ τοῦ νάρθηκος εἶναι εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ σταυροῦ, ἐκα-

τέρωθεν δ' αὐτοῦ εἶναι ἐξωγραφημένος Θεόδωρος ὁ Παλαιολόγος ἀριστερὰ μὲν ἐν στολῇ δεσπότης τῆς Πελοποννήσου (ἔχων ἤδη τὸ πρόσωπον κατακεκομμένον διὰ ξιφῶν καὶ λογχῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων), δεξιὰ δὲ ἐν στήματι μοναχοῦ. Δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ σταυροῦ εἶναι γεγραμμένη ἡ ἐπιγραφή (Σύμμικτα, σ. 42 — Millet, σ. 119)

(†) ο αὐταδελφος	(δ) διὰ τοῦ θεοῦ	Θεοδω
του κρατ(αι)ου καὶ	(καὶ) ἀγγελικοῦ	ρητος μο-
αγιου ημ(ων)	(σχή)μα(τ)ος	ναχο(ς)
(Δ)εσ(π)οτου καὶ βα	(με)τονομασ	
σιλ(ε)ως	(θ)εὶς	

194) Ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ σιχοῦ παρεκκλησίου (Millet, σ. 120)

ΚΑΝΙΩΤΙΣ, ος καὶ . . .

195) Ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ συνεχομένου παρεκκλησίου συμπύλημα γραμμάτων (Millet, σελ. 120)

κυπριανοῦ
 πρ<ω>το<συ>γκ<έ>λ<ου> θ<ύ>τ<ου>
 ηγ<ου>μ<ε>ν<ου>

196) Ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τοῦ δεξιὰ τοῦ νάρθηκος δωματίου τέσσαρα εἰς στίχους τριμέτρους λαμβανόμενα ἐπιγράμματα (Σύμμικτα, σελ. 44 — Millet, σελ. 99—100)

197) (Σύμμικτα, σελ. 44 — Millet, σελ. 99)

χερσὶ θεϊκαῖς καρδίᾳ βασιλέως
 τὰ χρυσόβουλλα > τη μονῇ δοῦναι τάδε
 χερσὶν ἐπαιρόμενος ἀγρό(ν)ων νόω(ν)

198) (Σύμμικτα, σελ. 44 — Millet, σελ. 100)

θεὸς ἄρ' ὑπένυξε παλαιολόγοις
 αὐτὸς δ' ὄραται χριστός ἄνωθεν νέμων
 τῆς σὲ τεκούσης τὸν πανευκλεῆ δόμον

199) Σύμμικτα σ. 44. Millet σ. 100)

τοῖς ἀύσονοκράτορσι τοῖς εὐσεβέσιν
 τὴν εὐλογίαν εἰς διηνεκὲς κύρος
 κυρῶν ἀναφαίρετον αὐτῶν τὸ κλέος †

200) (Millet, σελ. 99)

ε . . . φων . . . εικότως πάλαι λαν
 . . . . . ὑπέ]στη παχώμιος καμάτους
 . . . . . μακ . . . μίους.

201) Ἐπὶ τῶν τοίχων δὲ τοῦ δωματίου τούτου εἰσὶ γεγραμμένοι τέσσαρες χρυσόβουλοι λόγοι τῶν αυτοκρατόρων Ἀνδρονίκου τοῦ Γέροντος καὶ τοῦ υἱοῦ Μιχαήλ, ὧν ὁ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἔχει οὕτω: (Σύμμικτα σελ. 54 — Millet σελ. 100).

† Εἶπερ τι τῶν ἀπάντων χρῆμα κάλλιστον καὶ πρὸς ἀδελφότητα τῷ ἐκ θεοῦ βασιλεῖ πρὸς <ε> εὐφημίας καὶ δόξης ὄγκου καὶ | *δλης ἀρχῆς ἀσφάλειαν, τὸ* παρεδρεύουσιν αὐτῷ δικαιοσύνην εἶναι κρίσει καὶ ἀληθείᾳ τοὺς λόγους ἀεὶ τῶν διοικουμένων | σώζουσιν <ν>· δίκαιον γὰρ τὸ θεῖον καὶ τοῦτο θεοφιλὲς ὁ *στάθμη* τῶν δικαίων τι ἐκμίστρει καὶ οὐδαμοῦ τὸν τῆς ἐσότητος νόμον διαδιδράσκον δείκνυται. Σύν λόγῳ δὴ τὰ πάντα διαιτήσῃ καὶ κρινεῖ βασιλεὺς καὶ . . . *εἰκὸς δέξ* . . . | καὶ διὰ πάντων, ὧν τι ἂν εἰσφέρῃ δεξιῶν καὶ ὠφελίμων εἰς τὸ κοινόν, φιλοφρόνως δέξεται καὶ πάντοθεν ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενος ὡσπερ ἀδέκαστος ἀγωνοθέτης | τῶν ἀρίστων τοὺς ὅπωςδῆποτε τὰ βέλτιστα δρῶντας ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀμείβεται προτιθεὶς τὸ καλὸν εἰς τὸ μέσον ἔμμισθον. Καὶ *δαιρων* ἐκάστῳ πρὸς τὸ . . . οὐ δοκεῖ κατορθοῦν καὶ γέρας ἀξίως. Ἐπεὶ καὶ μόνος εἰ θέμις εἶπεν δύναμιν θεοθεν εἰς τύπον δημιουργίας εἴληφε μεταποιεῖν καὶ ἀλλοιοῦν . . . *ὑπὸ χεῖρα* | καὶ παρὰ γαίην ἐκ ταπεινοτέρου σχήματος εἰς καινοτέρων ὀνομάτων

μεταμείψεις και ἀξιῶν και ἀρχῶν εὐπρέπειαν εἰς τὸν αἰῶνα πάντα και συμπαραμενεῖ τὸ κῦδος ἀναφαίρετον σῶζον τοῖς ἐξ αὐτῶν τὸ τῆς τύχης σέμνωμα και τὸ τῆς μνήμης αὐτοῖς ἐντεῦθεν οὐδόλως σβέννυται. Διὸ και παρὰ πάντων ἀμιλλα πρὸς τὸ καλὸν περὶ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἀξιολόγων ἔργων και ζῆλος | ἐπαινετός ἐγγίγνεται πρὸς αὐθαιρέτους ἀποδυομένων πόνους, εἰς ἓν τι τέλος χρηστὸν ὁρώντων τὴν τῶν εἰ και καλῶς διηγωνισμένων εὐκλειαν. Οὐκοῦν ἀργῶς και ἀνειμένως ἐντεῦθεν εἰς ἀρετὴν διάκεινται νυττόμενοι δὲ κέντρο φιλοκαλλίας ἀσμένως ὁμοῦ και μάλα θερμῶς τῶν καλλίστων ἀπτονται και χρήσιμοι και κοινωφελεῖς καθίστανται. και ἀὔξει δὴ και πρόσσειν εἰς ἅπαν τῇ θεοφιλεῖ και θεοκυβερνήτῳ βασιλεῖ τῶν κατὰ γνώμην ἐκβασίς. | Αὕτη γὰρ ἔννομος ἐπιστασία και τῆς τοῦ θρόνου περιωπῆς κατόρθωσις ἢ δεῖ κρηπίδα και θεμέλιον ὑποβεβλήσθαι τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν· οὐ μνημονεύειν μᾶλλον ἢ τὸν ἀέρα πνεῖν *χρεῶν* | τοῦ *Χριστοῦ* κυρίου τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ, πρὸς ὃν ἡ διακόσμησις ὁρατῶν ὧδε πραγμάτων και τῶν τελειοποιῶν δωρημάτων ἔφρασις. Μαρτύρια δ' ἂν εἴεν ἀντι πάσης στήλης ἐμψύχου τοῦ σφόδρα θεοσεβεῖν ἢ τῶν ἐκκλησιῶν ἀπασῶν φροντίς, ἢ περὶ τοὺς θεοῦς και ἱεροὺς σηκοὺς και νεῶς καθ' ὅσον ἐγγωρεῖ φιλοκαλία και πρὸς σύμπαν τῶν εὐπρεπῶν ἐπίδειξις, και πρὸς γε τὸ χεῖρὶ και γνώμῃ φιλοτίμω τοὺς γνησίους λατρευτὰς θεραπεύειν θεοῦ και τῶν εἰς τὸν πνευματικὸν τεινόντων ἔρωτα | ταῖς (:) ἀγγελοπρεπαῖς αὐταῖς πολιτείας ἐξ ὅλης ψυχῆς συναίρεσθαι. Τοῦτο και πάλαι μὲν τοῖς ἀνω χρόνου πρὸ ἡμῶν βασιλεύουσιν ἱκανῶς διώκεται τῇ δ' ἡμετέρα βασιλεία τί τοῖς ὅλοις | προουργιαιότερον και ἀξιότερον εἰς προνοίας λόγον; εἰ γὰρ ἐν Κυρίῳ μεγαλαυχεῖσθαι χρή, τοῦτ' ἔγνωμεν και μεγαλοπρεπὲς εἰς βασιλέως εὐκλειαν ἀθάνατον ἀληθῶς και τῶν πιστευομένων διαρκῆ *διαμονὴν* δι' αἰῶνος και τῆς διαδοχῆς ὁμοῦ και τοῦ κράτους ἀὔξησιν, εἰ τὸν ἐνόντα τρόπον σπεύδον

τες τὰ θεοφιλή ποιοῖμεν και βασιλικῶ φρασι τῷ πήχει πάντα διαφέροιμεν εἰς τὴν τῶν θείων τιμὴν τε και θεραπείαν μηδενί | τὰ πρωτεῖα παραχωροῦντες φέρεσθαι. Ταῦτ' ἄρα και μετὰ τὴν εἰς τὸ πρῶτον μετὰ παρησίαν ἐλευθερίαν τῶν τῆς μητρὸς ἐκκλησίαν ἐδῶν θεῖος ἔρως παντοδαπῆς τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀνέφραξε και ζῆλος τῆς τῶν θεῶν οὐκων | και σεμνείων ἀγλαίας και καλλονῆς. Και συμβαλλόμεθα τῇ χρεῖα ταύτῃ πανταχῇ πλεῖστον ὅσον και μείζον ἢ κατὰ ἀνθρώπου τὸ βούλημα και κόρος οὐδεὶς ἀειδήποτε δεξιῶν προτεινόντων τοῖς γινομένης ἔξω κόσμου και τῆς ἐν τούτῳ | σχέσεως περὶ πνευματικῆς ἐργασίας ὑπεριπταμένοις τῶν τῆδε ὁρόντων και ἄνω τρέχουσι. τὸ γὰρ διδόναι τούτοις δανείζειν εἰς Θεὸν και μᾶλλον ἐν τῷ παραυτίκα λαμβάνειν οἷς ἂν δωροίμεθα. *Τολμᾶ* δ' ἔρεῖν ὁ λόγος ὅτι και συνεργοὶ πως κατὰ τὸν τοῦ χριστοκῆρυκος Παύλου λόγον τελοῦμεν εἰς οἰκοδομὴν τῆς ὑγιαινούσης πίστεως. Διὰ δὴ ταῦτα, πᾶσι μὲν τὸ μεγαλόδωρον εἰσενεκτέον ὡς ἐρρέθη τῷ λόγῳ (. . .) *κα*θηνητινασὺν εὐδοκίμοῦσιν λειτουργεῖαν τῶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἀρχὴν τοῖς δὲ *Χριστῶ* συνταξαμένοις και ἀσκητικὴν ἀνηρημένης βιοτῆν και μονότροπον και τὴν κατὰ τῶν ἀοράτων δυσμενῶν ἐνδεδυμένοις πανοπλίαν δαυμλεστέραν ποιητέον *ἐστὶ* τὴν πρόνοιαν ὅσῳ μάλιστα και εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν τὰ τῆς τιμῆς ὁμοῦ και χάριτος διαβένειν. Και πολλαπλοῦς παρὰ τῆς ἀνωθεν δεξιᾶς ἀντιμετρεῖται | μισθὸς και παντοδαπῆς εἰς ὄνησιν· ἀγρυπνοὶ γὰρ εἰσιν ἰκέται Θεοῦ και πρέσβεις περὶ τῆς τοῦ κράτους και τοῦ κόσμου παντὸς συστάσεως. Εἰ δὲ δι' ἓν τι και σμικρὸν εὐδοκίμημα παρ' οἰφδήποτε φαινόμενον ἀμοιβὴν λαμβάνει, τίποτ' ἂν εἰς ἀξιόχρεων λογισθεῖη χάριν ἐνθα πλεῖστον καλῶν ἐπιτηδευμάτων σύρροια < > Και οὐ σειρά τις ὥσπερ χρυσέα τῶν ἀξιεγράστων ἡθῶν και τρόπων οὐχ ἀπλοῦν εἰσφέρειν τοῖς ὅλοις ἀλλὰ πολυειδὲς τὸ χρήσιμον· εὐνοια γὰρ εἰλικρινῆς ἐνταῦθα πρὸς τὴν ἡμετέραν βασιλείαν εὐρηται πυρ | σευομένη και τῇ ἐκ-

κλησίᾳ Θεοῦ, καὶ ζῆλος καὶ γνώμης εὐθύτης κἂν τοῖς πράγμασι μετὰ συνέσεως ἐμπειρία καὶ πόνων καὶ ἰδρωτὸς ἀσκητικῶν γνωρίσματα, ὧν εἰς ἀνὴρ εἰς μίαν ἀρμονίαν συνάψας εὐφρέστατα πάντα φαίνεται ὁ τιμιώτατος καθηγούμενος οὗτος | τῆς εἰς τὸν Μυζιθηρῶν διακειμένης σεβασμίας μονῆς ἀρχιμανδρίτης καὶ πρωτοσύγκελλος κυρὸς Παχώμιος | διὰ ταῦτα δυσωπεῖ τὴν εὐσεβῆ βασιλείαν ἡμῶν καὶ κινεῖ σὺν τῷ δικαίῳ τὸ παρ' αὐτῆς φιλάθρων. Ἐφθασε μὲν γὰρ προβῆναι πρόσταγμα τῆς βασιλείας μου καὶ δι' αὐτήν, διάφορα δικαιωμάτων | **γράμματα** τῆ κατὰ τὸν Μυζιθηρῶν διακειμένη σεβασμία μονῆ τῆς βασιλείας μου τῆ παρ' (αὐτοῦ;) [ἰδρυθῆσθε τοῦ τιμιωτάτου] ἀρχιμανδρίτου καὶ πρωτοσυγκέλου κυροῦ Παχωμίου ἐπ' ὀνόματι δὲ τιμημένη τῆς πανυπεράγνου ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας καὶ ἐπικεκλημένη τοῦ Βρ<ον>τοχίου. Ἐπει καὶ ἄρτυ αὐτὸς ἐξητήσατο γενέσθαι ἐπ' αὐτοῖς καὶ χρυσόβουλλον τῆς βασιλείας μου κατ' ὄλων τῶν πα... ἀνενοχλησίαν καὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν ταύτη δὴ τῆ σεβασμία μονῆ καὶ τοῖς αὐτῆ προσοῦσιν ἐπειδ<η>λουν καὶ διοριζόμενον. Τὰ τῆς τοιαύτης παρακλήσεως αὐτοῦ ἐτοιμῶς προσδεξαμένη ἡ βασιλεία μου ἐπιχορηγεῖ | καὶ ἐπιβραβεύει αὐτῷ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον ΛΟΓΟΝ αὐτῆς δι' οὗ (διορίζεται... εἶναι καὶ ἀνενοχλητον τὴν εἰρημένην σεβασμίαν μονὴν τὴν κατὰ τὸν Μυζιθηρῶν τὴν ἐπ' ὀνόματι τιμημένην τῆς πανυπεράγνου ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἐπικεκλημένην τοῦ Βρ<ον>τοχίου μετὰ πάντων τῶν προσ<κε>κυρωμένων αὐτῆ μετοχίων καὶ κτημάτων, ἀ καὶ ἔχουσιν οὕτως (ζευγηλατεῖον ὅπερ ἐστὶ πλησίον τοῦ ἐκεῖσε ποταμοῦ τοῦ λεγόμενου Βρυσιώτου, ὅσον καὶ οἶον ἐστὶ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ διοφθάλμου μυλωνος. Εἰς τὴν τοποθεσίαν τὴν λεγομένην τῶν Καλυβιτῶν γῆν μοδίων ἑκατὸν πενήκοντα, ἑτέρα γῆ | ἐν διαφόροις τόποις μοδίων καὶ αὐτῆ ἑκατὸν πενήκοντα. Ἀμπελώνες, δέν<δρα> ἐλαϊκὰ καὶ ἕτερα καρποφόρα διάφορα. Πάροιχοι ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ) Μυζιθηρῶ ἐν διαφό-

ροις τόποις. Μυλῶν διόφθαλμος. Ἀγρίδιον τὸ εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον τοῦ Φιλητοῦ. Τὸ λεγόμενον Δραγοβιάστων ὅσον καὶ διον ἐστὶ μετὰ | τῶν ἐν αὐτῷ προσκαθημένων. Πάροιχοι τέσ<σα>ρες, εἰς τὴν Δέλβιναν (μονύδριον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἐπικεκλημένον τοῦ Πελάτου μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ προσ<κα>θημένων. Μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ ἐπιλεγόμενον τοῦ Κουσαλοῦ, μετὰ τῶν | ἐν αὐτῷ παροίκων, ἀμπελίων, χωραφίων, δένδρων ἐλαϊκῶν (ἑτέρων καρποφόρων καὶ Μυλώνων. Ἐτερον μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἐπιλεγόμενον Καλογωνία μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων τῶν ἐκεῖσε) χωραφίων καὶ λοιπῶν δικαιῶν, ἐτι δὲ καὶ τοῦ ἀλακίου ἕδωτος, οὐπερ λαμβάνει τὸ μέρος τοῦ τοιοῦτου μετοχίου | παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ποταμοῦ τοῦ Γεφυράτου δι' ἀρδεῖαν τῶν τοιοῦτων (χωραφίων. Ἀγρίδιον τὸ καλούμενον Μ... ἀτοβα μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ προσκαθημένων. Ἐτερον μετόχιον περὶ τὸ Ἔλος εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ Ἁγίου Βασιλείου μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων, χωραφίων καὶ μυλώνων. Εἰς τὸ Μουχλίον ἕτερον μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον | τῶν Ἁγίων Θεοδώρων καὶ ἐπιλεγόμενον τοῦ Βροντοχίου μετὰ (τῶν προσόντων αὐτῷ χωραφίων, παροίκων ἐτι δὲ καὶ μυλώνος. Ἐτερον μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἐπιλεγόμενον τοῦ Μυλοθροῦ (;) μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ προσκαθημένων καὶ) ὧν κέκτηται χωραφίων. Καὶ ἕτερον μονύδριον εἰς τὴν Ἀ<ν>δρῶσαν εἰς ὄνομα τιμώμενον | τῶν τιμίων ἀρχιστρατῆγων τῶν ἄνω δυνάμεων (καὶ ἐπιλεγόμενον τὸ Λιγύδη μετὰ τῶν δικαιῶν αὐτοῦ. Ταῦτα πάντα πάσης ἀνώτερα ἐπηρείας καὶ πάσης ὀχλήσεως καὶ παντὸς διασεισμοῦ διατηρηθήσονται τῆ ἰσχύϊ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου ΛΟΓΟΥ τῆς βασιλείας μου | καὶ οὔτε παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς εὐρισκόμενων εἰς καθολικὴν καὶ περιέχουσαν κεφαλὴν τῆς κατὰ τὴν Πελοπόν-

νησον ἀπάσης χώρας καὶ τῶν κάστρων τῆς βασιλείας μου οὔτε παρὰ τινος ἄλλου τῶν ἐν αὐτῇ μερικῶς) κατὰ τόπους κεφαλατικευόντων οὔτε παρὰ τοῦ τὴν χρηματικὴν | καθολικὴν ἐνοχὴν τῶν ἐκείσε δημοσιακὴν δουλείαν ἔχον(τος οὔτε παρὰ τινος τῶν ὑπ' αὐτὸν <ἐνό>χων οὔτε μὴν παρ' αὐτῶν τῶν εἰς τὸ ἐξῆς μελλόντων ἀπογραφικὴν δουλείαν ἐν τῇ τοιαύτῃ χώρα ποιήσασθαι ὑποστήσεται ἢ αὐτὴ μονὴ ἢ τὰ προσόντα αὐτῇ μετόχια κτήματα τε καὶ πράγματα οἰανδήτινα ἀφαίρουν, ἐπήρειαν, κατατριβὴν, ὄλωσ ὄχλησιν, ἐπίθεσιν. παντελῶς γὰρ ταύτην καὶ τὰ προσόντα αὐτῇ βούλεται καὶ ἡ βασιλεία μου ἀνενόχλητα εἶναι κατὰ πάντα ἀδιάσειστα. καὶ οὐδεὶς τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων ἢ τῶν ἄλλων πάντων ἔξει ἐπ' ἀδείας ἀπαιτεῖν ἀπ' αὐτῆς δ(ὴ καὶ τῶν προσόντων αὐτῇ τοιοῦτό τι . . . . . , ἢ ἄλλο τι) τῶν τοιούτων ἀπάντων εἶδος προξενούσιν ὄλωσ ζημίαν ἢ κατατριβὴν αὐτῇ | καὶ καταναγκάζειν καὶ καθέλκην εἰς ἀγγραφείας τὸ (μέρος αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτόν τι ἐπαγαγεῖν ἐπηρεαστικὸν βουλευθεὶς ποτε τὸν ἐξῆς χρόνον **ταύτη δὴ** τῇ εἰρημένῃ σεβασμ)ία μονῇ καὶ τοῖς προσοῦσιν αὐτῇ ὡς ἀθετητῆς τῆς ἡμετέρας προσταγῆς καὶ (θελή)σεως καταδικασθῆσεται, **ὅτι δὴ** τελείως αὐτὴν ἐλευθέρα(ν βούλεται καὶ ἀνεπηρέαστον ἢ βασιλεία μου διατηρεῖσθαι καταλογιζομένης) ὡς τῆς βασιλείας ἡμῶν μονὴν καὶ **τιμῆς** ἐντεῦθεν καὶ κυβερνήσεως τῆς προσηκούσης ἀξιουμένην. Ἐπιγε μὴν σὺν τούτοις οὐδὲ **παρὰ** | τῶν ἀποστελλομένων ἐκείσε πατριαρχικῶν ἐξάρχων (γενήσεται τις κατατριβὴ τῇ τοιαύτῃ σεβασμ)ία μονῇ οὔτ' ἐνόχλησις (;) οὔτ' ἐξαίτησις οὐδεμ(α) οὔτ' ἐπιβαλοῦσιν αὐτῇ ἢ τοῖς προσοῦσιν αὐτῇ ὥστε κατατριβὴν ὄλωσ καὶ ζημίαν τινὰ | προξενεῖν ἐν αὐτοῖς. πατριαρχικὴ **μὲν γὰρ ἢ μονὴ** καὶ ἔσ(τι καὶ ἔσται καὶ **κατὰ τὴν** ἐκκλησιαστικὴν ἐνθεσμον τάξιν. Ὑπὸ ἀρχιερατικὴν) πνευματικὴν ἐπιστάσιαν ταττομένη ἔξει μὲν > ἐπιστάσιαν, ὡς εἴρηται, πατριαρχικὴν καὶ μνημῆ συνήθης τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος | ἐν ταῖς κατ' αὐ-

τὴν ἱεροτελεστίας ἐσειται καὶ πνευ(α)τικὴ ἀνάκρισις ἐν πράγμασι κινουμένους ἐπικρίσεως καὶ ἐπισκέψεως ἀ)ξιόις. Οὐ μὴν τὰ τοιαῦτα ἐξετάζειν καὶ (ἐπικρί)νειν καὶ διευλυτοὺν ἄδειαν ἔξουσιν ἐν αὐτῇ οἱ εἰρημένοι πατριαρχικοὶ ἔξαρχοι | ἀλλ' ἤνικα τι τοιοῦτον ἐπισυμβαίνει τῇ τοιαύτῃ μον(ῇ διακρίσεως πνευματικῆς καὶ ἐξετάσεως) χρῆζον εἰς αὐτὸν δὴ τὸν εὐρισκόμενον τηνικαῦτα) ἀγιώτατον πατριάρχην οἰκουμενικὸν εἰς τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν καταστήσει τὰ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως καὶ παρ' αὐτοῦ ἐξετασθήσεται καὶ τὴν ὀφειλομ(ένην ἔξει καλὴν κατάστασιν κατὰ τὴν τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν νόμων τάξιν καὶ παρακέλευσιν. Ἄλλὰ μὴν) καὶ ὁ ἡγουμενεύων ἐν αὐτῇ ἀδιάσειστος ὀφείλει καὶ ἀνενόχλητος διεξάγειν τὰ κατ' αὐτήν. Καὶ τοῦτο πάντως | ἔσται τὸ ἀνενόχλητον. **αὐτῷ** καὶ ἀπρόσκοπτον δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς (καὶ τὴν καλὴν ταύτην ἐργασίαν καὶ διεξαγωγὴν τῆς τοιαύτης σεβασμ)ίας μονῆς οὐδεὶς τῶν ἀπάντων παρασαλεύσει καὶ ἀνατρέψει. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ὀφείλει) μεθίστασθαι τῆς ἡγουμενίας καὶ τῆς τοιαύτης πνευματικῆς προστασίας, εἰ μὴ **πως** ἀναφανείη | προδήλως κατεγνωσμένος καὶ ταύτης ἀνάξιος. Αὐτὴν γε μὴν τὴν π(νευματικὴν προστασίαν τῆς τοιαύτης σεβασμ)ίας μονῆς καὶ τὴν ἡγουμενίαν οὕτως ἀναδέχεται ὁ μέλλων ἐπὶ ταύτης γενήσασθαι. Ἐκλεχθήσεται παρὰ τῶν ἐν αὐτ(ῇ) πάντων ἀκουμένων μοναχῶν ὁ δοκιμαζόμενος ἀξιός, εἴτα μετὰ τινων μοναχῶν ἀναδραμεῖται ἐνταῦθα εἰς τὴν θεομεγάλην <τον, θεοφύλακτον καὶ θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν καὶ κατὰ τὸ εἰκότως παραδεχθήσ(εται) παρὰ τοῦ τηνικαῦτα ἀγιωτάτου) πατριαρχου. Οὕτω δὴ παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν σφραγίδα δέχεται τῆς ἡγουμενίας **κατὰ** τὴν | πνευματικὴν, θεῖαν καὶ ἐννομον τάξιν καὶ συνήθει(αν καὶ λοιπὸν ἐξῆς ἐγχειρισθῆσεται αὐτῷ παρὰ τῆς βασιλείας μου καὶ τοῦτο κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, δικανίκιον, σύμ)βολον τοῦτο παριστῶν εἰς ἐπίδηλον πάντως, ὡς ἡ μονήβασιλικὴ καὶ ταῖς | ἄλλαις συναριθμεῖται βα-

σιλικαῖς μοναῖς καὶ καθόλου γε δεῖ καὶ τιμῆς καὶ ἐλευθερίας καὶ ἀνενοχλησίας πάσης ἐπαπολαύειν αὐτὴν *θεσπίζειν καὶ ἡ βασιλεία μου, καθ' ὃ περὶ τούτων ἀπάντων καὶ ὁ διαληφθεὶς χρυσόβουλλος*) ΔΟΓΟΣ διατάσσεται. εἰς γὰρ τὴν περὶ αὐτῶν ὄλων ὡς | διαλαμβάνει βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ (διαμονὴν ἀσάλευτον ἐπεχορηγήθη καὶ ἐπεβραβεύθη αὐτῇ καὶ ὁ παρῶν χρυσόβουλλος ΔΟΓΟΣ τῆς βασιλείας μου ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα . . . τῆς νῦν τρεχούσης—ἐνδικ)τιόνος τοῦ ἑξάκις χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἕ(τους) ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπ(εσημή)νατο κράτος. † Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος †

* (Ἀκολουθεῖ)

Κ. Γ. ΖΗΣΙΟΣ

Ἡ ἘΦΡΑΓΙΣ

ΑΛΕΞΙΟΥ Γ' ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

Τὸ εἰκονιζόμενον ἐνταῦθα μολυβδόβουλλον ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ G. Schlumberger¹, ὅστις ἀπονέμει τοῦτο εἰς Ἀλέξιον Α' τὸν Κομνηνὸν καὶ εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ σεβαστὸν Κωνσταντῖνον. Ἡ περιγραφή τοῦ Schlumberger ἔχει ὡς ἑξῆς :

« ΑΛΕΞΙΟΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ

L'empereur portant toute sa barbe, debout de face, en grand costume impérial, tenant le sceptre et le rouleau. Il porte un grand manteau. Dans le haut, à droite, une dextre divine bénissante qui le couronne.

Rev. [CΕΒΑΣ]ΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ[ΝΟΣ]

Le sébaste Constantin imberbe, dans la même attitude et dans le même costume que son oncle porteur des mêmes attributs».

¹ Scheaux byzantins inédits (troisième série.) En τη Revue des Etudes Grecques τόμ. VII σελ. 328 ἀριθ. 119. = Mélanges I. σελ. 263--264.

Ἡ ἀπονομή τοῦ μολυβδόβουλλον εἰς Ἀλέξιον Α' τὸν Κομνηνὸν καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον νομιζομεν ὅτι εἶνε ἐσφαλμένη. Οὔτε δ' ὄπισθεν εἰκονιζόμενος εἶνε ὁ σεβαστὸς Κωνσταντῖνος, οὔτε ἡ πέριξ ἐπιγραφὴ δύναται γ' ἀναγνωσθῆ [C]O[NS]T[ANTIN]O[Σ] [C]O[NS]T[ANTIN]O[Σ]. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἐρειδόμεθα εἰς τὰ ἑξῆς.

Α') Τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ εἶνε γνωστὰ οὐκ ὀλίγα μολυβδόβουλλα¹, ἔχοντα ἐφ' ἑνὸς τὸν Χριστὸν καθήμενον κατενώπιον ἐπὶ θρόνου καὶ ἐφ' ἑτέρου τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον ἱστάμενον κατενώπιον ἐν τῇ συνήθει περιβολῇ, φέροντα δὲ τῇ δεξιᾷ λάβαρον καὶ τῇ ἀριστερᾷ σταυροφόρον σφαῖραν.² Ἀφ' οὗ λοιπὸν γνωρίζομεν τὸν τύπον

τῶν σφραγίδων Ἀλεξίου τοῦ Α', πῶς θὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἀνωτέρω μὴ ἔχουσα, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Schlumberger, θερησκευτικὴν τινα εἰκόνα ἀνήκει εἰς τὸν αὐτοκράτορα τούτον;

Β') Ἐπὶ τῶν μολυβδόβουλλον καὶ χρυσοβουλλον τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἐν οἷς εἰκονίζονται οὗτοι, κατὰ κανόνα³ ἐπὶ τῆς

¹ E. Miller, Rev. Num. 1867 σ. 417 πιν. XIII, I.—Sorlin Dorigny, Revue archéol. 1877 t. I σ. 81-91—1881 t. I σ. 88-91.—Schlumberger, Sigillographie σελ. 418, 423.—Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα Δ. Ἐφ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Θ' σελ. 92 ἀριθ. 282 γ'.—Παντοῦγκο, Κατάλογος Βυζαντινῶν μολυβδόβουλλον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (ῥωσιστί) ἀριθ. 10 πιν. I ἀρ. 10.

² Ὑπάρχει καὶ ἕτερον μολυβδόβουλλον Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, φέρον. ἐφ' ἑνὸς προτομὴν Θεωτόκου δεομένης καὶ ἐφ' ἑτέρου ἐπιγραφὴν κεντάστιχον: Κ (ὄ ρ ι) ε β ο ἡ θ ε ι τ ῶ σ ῶ δ ο ὑ λ φ Ἀ λ ε ξ ῖ ο υ δ ε σ π ὅ τ η τ ῶ Κο μ ν η ν ῶ—(Schlumberger, Sigillographie σελ. 421).

³ Τὸ λεγόμενον μολυβδόβουλλον τοῦ Ἀρτανάσου, (Schlumberger, Sigillographie σελ. 420), ὅπερ εἶναι πανομοιότυπον τῶν γνωστῶν νομισμάτων αὐτοῦ, προφανῶς εἶναι κρηδίασμα, γενόμενον ἐκ μήτρας χρυσοῦ νομισματος.

ἑτέρας ὁμοῦς ὑπάρχει ἢ σταυρὸς ἢ εἰκὼν θερησκευτικὴ, συνηθέστερον ὁ Χριστὸς, σπανιότερον ἢ Θεωτόκος. Κατὰ τύπους ταῦτα δύνανται νὰ διαιερωθῶσιν ὡς ἑξῆς:

α') Σταυρὸς,

1. Μολυβδόβουλλον Κωνσταντίνου Παυγονάτου.¹ (;)
2. » Κωνσταντίνου Β' καὶ Λέοντος Δ'.²

β') Προτομὴ τοῦ Χριστοῦ.

1. Μολυβδόβουλλον Λέοντος Σ' καὶ Ἀλεξάνδρου.³
2. » Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου.⁴
3. » Βασιλείου Α'.⁵
4. » Βασιλείου Β' καὶ Κωνσταντίνου.
5. » Βασιλείου Β' μόνου.⁶
6. » Κωνσταντίνου Μονομήτου.⁷
7. » Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα.⁸
8. » Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου.⁹

γ') Χριστὸς ἐπὶ θρόνου.

1. Μολυβδόβουλλον Μιχαὴλ τοῦ Δούκα.¹⁰
2. » Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ.¹¹

δ') Χριστὸς ἐπὶ θρόνου.

1. Μολυβδόβουλλον Ῥωμανοῦ Λεκαπηνοῦ (;)¹²

¹ Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα Δ. Ἐφ. Νομισμ. Ἀρχαιολογίας τόμ. Θ' σελ. 89, ἀριθ. 275 γ'.

² Κωνσταντοπούλου αὐτόθι, σελ. 90 ἀριθ. 275 δ'.

³ Κωνσταντοπούλου αὐτόθι, τόμ. Θ' σελ. 90 ἀριθ. 278 β'.

⁴ Κωνσταντοπούλου αὐτόθι, τόμ. Θ' σελ. 90 ἀριθ. 278 γ'.

⁵ Schlumberger, Sigillographie σελ. 419.

⁶ Κωνσταντοπούλου αὐτόθι, τόμ. Θ' σελ. 90 ἀριθ. 279α.

⁷ Κωνσταντοπούλου αὐτόθι, ἀριθ. 280 α'.

⁸ Schlumberger αὐτόθι σ. 423.—Κωνσταντοπούλου αὐτόθι ἀριθ. 281 α'.

⁹ Schlumberger αὐτόθι σ. 423.—Κωνσταντοπούλου αὐτόθι ἀριθ. 282 β'.

¹⁰ Schlumberger, Mélanges d'Archéologie Byzant., σ. 262, ἀριθ. 118.

¹¹ Schlumberger, αὐτόθι, σελ. 419 καὶ 423.—Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα, Δ. Ε. Νομ. Ἀρχ. τόμ. Θ' σελ. 92 ἀριθ. 282 γ'.

¹² Schlumberger, Mélanges d'Archéol. Byzant. I σελ. 262, ἀριθ. 117.

ε') Χριστός Ισταίμενος.

1. Χρυσόβουλλον Μιχαήλ Η' Παλαιολόγου.
2. » » Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου
3. » » Ιωάννου Ε' Παλαιολόγου
4. » » Η' Παλαιολόγου
5. » » Κωνσταντίνου Παλαιολόγου¹
6. Μολυβδόβουλλον Ρομανού Δ' Διογένους και Εὐδοξίας μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς Κωνσταντίνου, Ανδρονίκου και Μιχαήλ.²
7. » Μιχαήλ τοῦ Δούκα³
8. » Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου.⁴
9. » Ανδρονίκου Γ' Παλαιολόγου.⁵

ς') Θεοτόκος Ισταίμενη.

1. Μολυβδόβουλλον Ἡρακλείου και τῶν υἱῶν.⁶
2. » » και Ἡρακλείου Κωνσταντίνου.⁷

ζ') Θεοτόκος ἐπὶ θρόνου.

1. Μολυβδόβουλλον Θεοδώρας Δουκαίνης Παλαιολογίτης.⁸
2. » » Ἐλένης Παλαιολογίτης.⁹
3. » » Ἄννης Παλαιολογίτης.¹⁰

η') Ἀρχάγγελος Μιχαήλ Ισταίμενος.

1. Μολυβδόβουλλον ἀδήλου αὐτοκράτορος (ὄνομα ἐπισημασμένον)¹¹

Κατὰ ταῦτα παράδοξον θὰ ἦτο νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνὸς θὰ παρέβαινε τὸν επικρατοῦντα κανόνα, εἰκονίζων ἐπὶ τῆς ἐπισήμου αὐτοῦ σφραγίδος τὸν ἀνεμὸν Κωνσταντίνον, ἀφροῦ

¹ Schlumberger, Mélanges σελ. 64, 183—184. Πίν. X.

² Schlumberger, Rev. Et. Grec. 1900 σελ. 478, ἀριθ. 169.

³ Schlumberger, R. Et. Gr. 1900, σελ. 479 ἀριθ. 170.

⁴ Κωνσταντοπούλου αὐτόθι, τόμ. 5', σ. 75, ἀριθ. 287.

⁵ Schlumberger, Sigillographie σελ. 419.

⁶ Schlumberger, Mélanges σελ. 261.

⁷ Schlumberger, Sigillographie σελ. 420.

⁸ Αὐτόθι, σελ. 421—422.

⁹ Παντσέγγο, ἐν. ἀν. ἀριθ. 880.

¹⁰ Schlumberger, Rev. Et. Grec. 1900 σελ. 480, ἀριθ. 172.

¹¹ Κωνσταντοπούλου, «Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα» Δ. Ἐφ. Ν. Ἀρχαιολ. Τόμ. Θ' σελ. 92, ἀριθ. 285 α'.

ἐξ αὐτῶν τῶν ἀναμφισβητήτου ἀπονομῆς μολυβδοβούλλων αὐτοῦ πιστοῦται τὸ ἐναντίον.

Γ') Ὁ ἐν τῷ προκειμένῳ μολυβδοβούλλῳ λεγόμενος σεβαστὸς Κωνσταντίνος περὶ τὴν κεφαλὴν φέρει στέφανον δόξης (nimbus), ὡς φαίνεται σαφέστατα ἐν τῇ εἰκόνι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄψεως εἰκονιζόμενον αὐτοκράτορα, ὅστις δὲν φέρει τοιοῦτον. Εἰς οὐδὲν ὅμως μολυβδόβουλλον ἢ χρυσόβουλλον τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων αὐτοκρατόρων φέρουσιν οὗτοι τοιοῦτον στέφανον δόξης περὶ τὴν κεφαλὴν. Πῶς λοιπὸν θὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ γινώρισμα τοῦτο ἀγνόητος φέρει ὁ ἀπλοῦς σεβαστὸς Κωνσταντίνος;

Δ') Ἡ περὶ τὴν εἰκόνα τῆς ὀπισθεν ὄψεως τοῦ μολυβδοβούλλου ἐπιγραφή, ἐπισημασμένη ἐν ἀρχῇ και τέλει οὕτω: ΤΟC ΚCΘΝCΤΑΝΤΙ· Ἡσμηπλήρωσις τῆς πρώτης λέξεως εἰς [CΘΒΑC]ΤΤΟC ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Schlumberger ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου τεκμηρίου, ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος εἶναι πράγματι ὁ σεβαστὸς Κωνσταντίνος.

Ε') Ἄν δεχθῶμεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α' Κομνηνός, παραβαίνων τὸν καθιερωμένον τύπον, ἤθελεν ἀπεικονίσει ἐπὶ τῆς μολυβδίνης αὐτοῦ βούλλας ἕτεράν τινα τῆς ἰδίας οἰκογενείας, φυσικῶν ἦτο νὰ ἴδωμεν ἐπ' αὐτῆς ἢ τὴν αὐτοκράτειραν Εἰρήνην ἢ τὸν υἱὸν και διάδοχον Ἰωάννην, πάντοτε ὅμως και τινα θρησκευτικὴν εἰκόνα ἐπὶ τῆς ἐτέρας τῶν ὄψεων.¹

Πρὸς ἀναγνώρισιν εἰς τίνα ἀνήκει τὸ μολυβδόβουλλον δυνατὸν νὰ συντελέσῃ σειρά τις νομισμάτων, αὐτὴν ἀποδιδόμενα ὑπὸ τοῦ Sabatier εἰς Ἀλέξιον Α' τὸν Κομνηνὸν και εἰς Ἰωάννην Β' Κομνηνὸν και τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξιον.² ἀνεγνωρίσθησαν βραδύτερον ὅτι ἀνήκουσιν εἰς Ἀλέξιον Γ' Ἀγγέλου Κομνηνὸν (1195—1203)³

Ταῦτα κατετάχθησαν ἐπιστημονικῶς ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου

¹ Ὑπάρχουσι μικρὰ μολύβδινα σύμβολα καλούμενα σφραγίδια, ἐν αἷς ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως εἰκονίζεται Ἀλέξιος ὁ Α' και ἡ Εἰρήνη, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας Ἰωάννης ὁ Β' και ὁ Χριστὸς, (Schlumberger Sigillographie, σελ. 79. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ καὶ μολυβδόβουλλα Διέθν. Ἐφ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. 11' σελ. 214—215).

² Monnaies Byzantines τόμ. II σελ. 187, 190 και 202. Πίναξ LII

³ Ἰδε Numismatic Chronicle 1868. σ. 56.

νομισματικού W. Wroth,¹ ὅστις διήρθεσε ταῦτα εἰς τρεῖς τύπους:

α') Χρυσᾶ ὑπέρυρα (νομίσματα).

IC-XC ἐκατέρωθεν. Χριστὸς (ὁ Χαλκίτης) ἱσταίμενος κατενώπιον. ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΠΕΡΙΞ.

Ἦσ. ΑΛΕΞΙΩ ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΩ ΚΟΜΝΗΝΩ — Θ (= ὁ ἅγιος) Κ(ΩΝ)ΣΤΑΝΤΙΝ(Ω)Σ ΠΕΡΙΞ. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Γ' ἱσταίμενος ἀριστερᾷ κατενώπιον καὶ ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος (ὁ Μέγας) δεξιᾷ ὁμοίως, φέροντες μέγαν ἐν μέσῳ κείμενον διπλοῦν σταυρὸν. Ὁ αὐτοκράτωρ τῇ ἀριστερᾷ φέρει εἴλημα. Ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος φέρει διάδημα μετὰ ἐκατέρωθεν κρεμαμένον ἔλλοβιον ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ στέφανον δόξης περὶ τὴν κεφαλὴν· τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ εἶναι διήρονον τοῦ ἐνδύματος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀνάλογον δὲ πρὸς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἐν τῷ μολυβδοβούλλῳ λεγομένου σεβασταῦ Κωνσταντίνου.

β') Ὑπέρυρα (νομίσματα) ἐκ κρῆματος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

IC XC ἐκατέρωθεν. Χριστὸς κατενώπιον ἐπὶ θρόνου ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΠΕΡΙΞ.

Ἦσ. ΑΛΕΞΙΩ ΔΕΣΠΟΤΗ—Θ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩΣ. Ἀλέξιος ὁ Γ' καὶ ἅγιος Κωνσταντῖνος ὁμοίως ἱσταίμενοι: Ἀντὶ σταυροῦ ἐν μέσῳ λάβαρον ὁ αὐτοκράτωρ τῇ δεξιᾷ καὶ ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος τῇ ἀριστερᾷ φέρουσι σταυροῦς.

γ') Χαλκᾶ νομίσματα.

IC XC Προτομή Χριστοῦ παιδὸς κατενώπιον ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΠΕΡΙΞ.

¹ Catalogue of the imperial byzantine coins in the British Museum, τόμ. II, σελ. 599—603, Πλν. LXXII, 15—16 καὶ LXXIII σ. 1—3 καὶ 7—12 (φωτοτυπία).

² Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ τινων κομμωτίων εὐρημα ἐν συντηρίσει οὕτω: Θ Κ/, ἐπὶ ἄλλων δὲ: Θ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ(Ω)Σ, ἢ Θ ΚΩΝΣΤ

Ἦσ. ΑΛΕΞΙΩ — Θ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ(Ω)Σ Ἀλέξιος Γ' καὶ ἅγιος Κωνσταντῖνος ὁμοίως ἱσταίμενοι, φέροντες ἀντὶ σταυρῶν μικρὰ λάβαρα. Ἐν μέσῳ ἀντὶ λαβάρου σταυροφόρος σφαῖρα.

Ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τύπος τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ μολυβδοβούλλου. Φέρει τὸ αὐτὸ διάδημα μετὰ ἐκατέρωθεν κρεμαμένον ἔλλοβιον, ὅμοιον ἔνδυμα καὶ στέφανον ἀγιότητος. Ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἀνωτέρω παρῶν ἐνδείξεις περὶ ὁμοίως, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιγραφῆς ἐν τῷ μολυβδοβούλλῳ [C(Ω)ΒΑC[Γ]ΩC ΚΩΝCΤΑΝΤΙΝ(Ω)C], ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Schlumberger εἶναι ἐσφαλμένη. Ὡς συμβαίνει συχνότατα ἐν τοῖς μολυβδοβούλλοις, τὰ γράμματα παραμορφοῦνται, πιεζόμενα, ἕνεκα τῆς μαλακότητος τοῦ μολύβδου, ἐντεῦθεν δὲ λίαν συνήθη ἡ παρανόησις τῶν ἐπιγραφῶν. Τὸ πρῶτον γράμμα ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ εἶναι ἀπλοῦν Ι, οὕτως τὸ ἄνω ἄκρον πεισθὲν ἐπλατύνθη, οὕτω δ' ἐνομίσθη ὑπὸ τοῦ Schlumberger ὡς Τ Ι, συμπληρώσαντος τὴν πρώτην λέξιν εἰς C(Ω)ΒΑC[Γ]ΩC. Ἡ συμπλήρωσις αὕτη ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐνδείξεως ἐπεισε τὸν κ. Schlumberger, ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος εἶναι ὁ ἀνεμὸς τοῦ Ἀλεξίου Α' σεβαστοῦ Κωνσταντίνου. Ἡ ὁρθὴ συμπλήρωσις τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι [C(Ω) ΑΓ]ΩC ΚΩΝCΤΑΝΤΙΝ(Ω)C, ἡ δὲ εἰκὼν εἶναι Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὅστις ἐνταῦθα παρίσταται φέρον διήδημα μετ' ἔλλοβιον, αὐτοκρατορικὴν βυζαντικὴν στολὴν καὶ στέφανον ἀγιότητος, ὡς εἰς τὰ ἀνωτέρω νομίσματα καὶ εἰς ποικίλα ἄλλα βυζαντικὰ μνημεῖα, μικρολογραφίαι καὶ μικροτεχνήματα ἐξ ἐλεφαντόδοντος, μεταλλοῦ κτλ. Τὸ μολυβδοβούλλον ἀνήκει εἰς Ἀλέξιον Γ' Ἀγγέλου Κομνηνόν, ὅστις, ὡς ἐν τοῖς νομίσμασιν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπεικόνισε τὸν προστάτην αὐτοῦ ἅγιον Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν.

Ἐν Ἀθήναις.

ΚΩΝΣΤΑΝ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

¹ Τὰ σχεδιογραφήματα τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Schlumberger δημοσιευθέντων ἐν τῇ Sigillographie καὶ τῇ Rev. des Ét. Grecques μολυβδοβούλλων, σπανιότατ' ἀποδέδουσι πιστῶς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν μορφήν. Μόνον ἢ διὰ φωτοτυπίας ἀναποφάσταις τῶν μολυβδοβούλλων δύναται νὰ παρῶσχη εἰκόνα ἀκριβῆ τῶν μνημείων τούτων καὶ νὰ καταστήσῃ εὐχερέστερον τὸν ἔλεγχον τῆς ὁρθότης ἢ μὴ ἀναγνώσεως τῶν ἐπιγραφῶν.

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ἀβυδιτικός—ἀβυδικός—ἐξαβυδίαι—ἐξαβυδοῦ

Ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς τοῦ Ἑλλησπόντου ἀκτῆς καὶ κατὰ τὸ στενότερον περὶ τοῦ πορθμοῦ κειμένης πόλεως Ἀβύδου ἐπλάσθησαν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους αἱ ἀνωτέρω λέξεις μὴ ἀιτο-
τηθησαυρισμένα εἰσέτι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς.

Ὁ Δ^ο A. Mordtmann ὁ νεώτερος ἐξέδωκε δύο μολυβδόβουλλα, ὧν ἡ μὲν προσθία ὕψις φέρει σταυροειδῆ μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς τὴν ἐπιγραφὴν: *Κύριε βοήθει τῷ σῶ δούλω*, ἡ δ' ἑτέρα τοῦ μὲν α' τὴν ἐπιγραφὴν:

+ ΘΕΟ
ΦΑΝΗ Β' ΚΒ Θεοφάνη β(ασιλικῶ) κομμερ-
ΜΕΡΚ' S ABY κ(ιαρίω) S' [=καί] ἀβυδικ(ῶ)
ΔΙΚ' ΘΕ CC Θεσσ[α]λονικ(ης)
ΛΟΝΙΚ

τοῦ δὲ β' τὴν ἐπιγραφὴν:

+ ΛΕΩΝ
ΤΟC Β' ΚΒΜ Λέωντος β(ασιλικοῦ) κομ-
ΕΡΚΗΑΡΗC S A μερκαρήου S' [=καί] ἀ-
ΒΥΔΗΤΗΚ, βυδητηκ(οῦ) Θεσσαλ(ονικῆς)
ΘΕCCAA

Καὶ τρίτον δὲ μολυβδόβουλλον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδοθὲν φέρει τὴν ἐπιγραφὴν:

ΚΥΡΙΕ ΒΟΗΘΕΙ ΤΩ . . ΔΟΥΛ . . . ΑΝΝΗ
+ ΠΑΡΑΦΥΛ' ΑΒΥΔ, S' ΚΟΜΕΡΚ, ΘΕCCAΛ'

= Κύριε βοήθει τῷ [σω] δούλω [ω] Ιω|αννη
+ παραφύλ(ακι) αβυδ(ικῶ) S' [=καί] κομμερ(ιαρίω)
Θεσσαλ(ονικῆς) ¹

Καὶ τὰ τρία ταῦτα μολυβδόβουλλα ἀσφαλῶς ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους Η'—Θ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ τοῦ σταυροει-
δοῦς ἐπ' αὐτῶν μονογραφήματος.

Ἐπίσης ὁ κ. Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν βυζαν-
τιακῶν μολυβδόβουλλων τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑθνικοῦ Νομισματικοῦ Μου-
σείου ἐκδίδει δύο μολυβδόβουλλα, ἀμφότερα τῶν χρόνων Η'—Θ'
ἑκατονταετηρίδος, ὧν ἡ μὲν προσθία ὕψις φέρει τὸ αὐτὸ σταυροειδῆ
μονογράφημα, ἡ δὲ ἑτέρα ὕψις φέρει κεχαραγμένης τὰς ἐπιγραφάς:

ANH . . .
. K . . . SAB [Ιω]ιάν(ν)η(ι) [κομμερ]κ(ιαρίω) καί
ΔΙΚΘΕ . . ἀβ<υ>δικ(ω) Θε[σσα]λονικ(ης).
. . ΛΟΝΙΚ . .

καί:

+ ΛΕΩΝ
ΤΟCΒ'ΚΟV Λέωντος (sic) β(ασιλικῶ) κομμερκαρίω
ΜΕΡΚΙΑΡΙΩ καὶ ἀβυδ(ικῶ) β' Θε[σ]σαλ[ον]ικ(ης) ²
SABVΔΒ'ΘΕ
CΑΛΟΝ[ΟΝ]

¹ Dr Mordtmann J^r, μολυβδόβουλλα βυζαντινά τῶν ἐπαρχιῶν Εὐ-
ρώπης. Ἐν παραρτήματι Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κ/πόλεως, τόμου ΙΖ'.
(1886) σελ. 140 κ. ἐ.—Περὶ τοῦ αὐτοῦ Inscriptions Byzantines de Thessa-
lonique. Ἐν Revue Archéologique. Nouv. Ser. Τόμ. ΑΖ' (1879) σ. 199, ἐνθα
ἐκδίδεται μετ' ἀσφαλμένης ὁμοῦς ἀναγνώσεως τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρω μολυβδο-
βούλλων

² Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα, σελ. 2—Περὶ
I. Ν. Σβορώνου, Journal International d'archéologie numismatique,
τόμ. Ε' σελ. 160. — Σχετικῶς πρὸς τὸ β' ἐκ τῶν ἀνωτέρω μολυβδοβούλλων τοῦ
Ἑθν. Νομισμ. Μουσείου παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μεταγραφὴ . . . ἀβυδ(ικῶ) β'
Θε[σ]σαλ[ον]ικ(ης), ἣν προτείνει ὁ κ. Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος, ὀρθο-
τέρα ἴσως εἶη ἡ . . . ἀβυδ(ικῶ) Θε[σ]σαλ[ον]ικ(ης) ἢ ἀβυ-
δ(ικῶ) τ(ικῶ); Θε[σ]σαλ[ον]ικ(ης), καθ' ὅσον καὶ τὸ ἐν τῶν ὑπὸ τοῦ
Δ^ο Mordtmann ἐκδοθέντων μολυβδοβούλλων εἰς τὸν αὐτὸν ἴσως Λέωντα
ἀνήκει.

Τὸ ἄξιωμα ταῦτο, *ἀβυδιτικός* ἢ *ἀβυδικός* *Θεσσαλονίκης*, ἐν συνδυασμῷ μάλιστα πρὸς τὸ τοῦ κουμαρκιάρχου καὶ παραφύλακος εὐρισκόμενον ἐν τοῖς μολυβδοβούλλοις τούτοις, δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθεῖ ἄλλως ἢ διὰ τοῦ σημερινοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ λιμενάρχου. Καθ' ἃ ἐκ τῶν εἰς τὸν Καισαρέα Προκόπιον προσγεγραμμένων Ἀνεκδότων γνωρίζομεν, ἐν Ἀβύδῳ συνέστη τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ *δημόσιον τελωνεῖον*¹ ὑπάλληλος δὲ τοῦ Κράτους εἰσέπραττε τέλη ἐπιβληθέντα ἐπὶ τῶν πλοίων, ἅτινα ἀνέλαβον τὸν Ἑλλησποντον, πορευόμενα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐν ταύτῃ δὲ ἐνήργει καὶ τὰ τοῦ λιμενάρχου καθήκοντα, ἐρευνῶν τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ἐπιβάτας αὐτῶν εἴτε καταγομένους εἰς τὸ Βυζάντιον, εἴτε ἀναχωροῦντας ἐκείθεν.²

Τὴν ἐξηγησίαν ταύτην τοῦ ἀξιωματοῦ *ἀβυδιτικός* ἢ *ἀβυδικός* καθίστα ἄλλως τε πιθανότεραν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Δ^{ος} Nordthmann ἤδη παρατηρηθέν,³ ὅτι ἄξιωμα παραφύλαξ Ἀβύδου ἀπαντᾷ καὶ ἐν βυζαντιακαῖς σφραγίσιν· ὅθεν ἀγόμεθα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ καθ' ἀρχὰς ἐν Ἀβύδῳ ἐγκαθιδρυμένος ἀξιωματικός τοῦ Κράτους ὁ ἐπωνομούμενος παραφύλαξ Ἀβύδου, πιθανῶς λιμενάρχης, σὺν τῷ χρόνῳ δ' ἐγκαταστάς καὶ εἰς ἑτέρους τοῦ Κράτους λιμένας, ὡς τὴν Θεσσαλονίκην, προσέλαβε τὴν ἐπωνυμίαν παραφύλαξ ἀβυδικός Θεσσαλονίκης ἢ καὶ ἀπλῶς ἀβυδιτικός ἢ ἀβυδικός Θεσσαλονίκης.

Τὸ ἄξιωμα τοῦτο τοῦ ἀβυδικοῦ ἢ ἀβυδικοῦ ἐν ἑτέρῃ πηγῇ—τῶν ἐμοὶ τοῦλάχιστον γνωστώ—δὲν ἀπαντᾷ· ἀντὶ τούτου εὐρηται ἐν ταῖς βυζαντιναῖς πηγαῖς τὸ ἄξιωμα τοῦ παραθαλασσίτου, περὶ οὗ πλείονα διελάβομεν ἐν μικρῇ συμβολῇ περὶ καταμετρήσεως τῶν ἐμπορικῶν πλοίων κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.⁴

Αἱ δὲ ἐν βυζαντιακαῖς κειμένους ἀπαντῶσαι λέξεις *ἐξαβυδίω* καὶ *ἐξαβυδῶ* ἀποδίδουσι τὴν ἔννοιαν «πλέω ἐξω τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς τὸ Αἰγαῖον».

Ὁ Θεοφάνης καὶ ὁ Κεδρηγὸς μεταχειρίζονται ἐν τῇ αὐτῇ ἔννοια τὸ ῥῆμα *ἐκπορίζω*, ἕπερ ἄλλην ἔχει πικρὰ τοῖς κλαστικοῖς συγγραφεῦσιν ἔννοιαν.⁵ Γεώργιος δ' ὅμως ὁ Μοναχὸς, ὁ καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοφάνους ἀρυ-

¹ Προκόπιου ἀνεκδοτα, σελ. 130 ἐκδ. Βόν.

² Dr. A. Nordthmann Jr, Μολυβδοβούλλα βυζαντινὰ τῶν ἐπαρχιῶν Θυρῆως. Ἔκδ' ἀνατέρας, σ. 147.

³ «Βυζαντις» ἐν τῇ μετὰ χεῖρας Α' τόμῳ (1909) σελ. 84 κ. ἑ.

⁴ Θεοφάνους χρονολογία, σελ. 354, 8, 399, 7. ἔκδ. De Boor. ~ Κεδρηγῶ, Σύντομος ἱστοριῶν τόμ. Α' σελ. 765, 7, ἐκδ. Βόν.

σθεῖς εἰδήσεις καὶ φράσεις εἰς σύνταξιν τῆς χρονολογίας αὐτοῦ, μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα *ἐξαβυδίω* ἀντὶ τοῦ πικρὰ Θεοφάνει ἀπαντῶντος *ἐκπορίζω*. Οὕτω Γεώργιος ὁ Μοναχὸς ἀφηγηόμενος τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου τῶν Ἀράβων, τὴν γενομένην ἐν ἔτει 718, μετὰ τὴν ἐκ τῆς πολιορκουμένης ὑπ' αὐτῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀνάξυσιν, λέγει: «οἱ μὲν ἐν Προικονήσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀκταῖς ἀπώλοντο, οἱ δὲ *ἐξαβυδίσαυτε*,... ὑποβρύχιοι πάντες ἐγένοντο»¹, ἐν ᾧ ὁ Θεοφάνης τὸ αὐτὸ συμβὰν ἱστορῶν λέγει: «ἐν γὰρ τῷ *ἐκπορίζω* τὸν στόλον αὐτῶν λαΐλαρ...»²

Πλὴν ὅμως τοῦ Γεωργίου Μοναχοῦ καὶ ἀλλαγῶ ἀπαντᾷ τὸ ῥῆμα *ἐξαβυδίω* ἐν βυζαντινοῖς κειμένοις. Ἐν τῇ «Διηγήσει τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου καὶ μεγαλομάρτυρος καὶ θαυματουργοῦ Ἀρτεμίου», τοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου μαρτυρήσαντος, ἀπαντᾷ ἅπαξ ἐπὶ τὸ ῥῆμα *ἐξαβυδίω*, τὸ ὁποῖον κατὰ τινὰς τῶν περισωθέντων κωδίκων εὐρηται ὑπὸ τὸν τύπον *ἐξαβυδῶ*. Τὴν ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον μάλιστα γραφὴν ἐκ τῶν κωδίκων προτίμησεν ὁ κ. Α. Παπαδόπουλος—Κεραμεὺς ἐκδούς τὴν Διηγήσιν τῶν θαυμάτων τοῦ μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου.³ Καίτοι καθ' ἡμᾶς ὁ τύπος *ἐξαβυδίω* εἶνε προτιμότερος.

Ἐν Ἀθήναις

ΜΙΧΑΗΛ ΓΟΥΔΑΣ

¹ Γεώργιος ὁ Μοναχὸς σελ. 688, 5, ἐκδ. Migne.

² Θεοφάνους χρονολογία. Ἔκδ. De Boor. Τόμ. Α' σελ. 399 7. (Περὶ καὶ τόμ. Β' σελ. 748 ἐν λέξει *ἐκπορίζω*.)

³ Α. Π.—Κεραμεὺς, Varia Graeca Sacra. Ἐν Πετροπόλει 1909, σ. 14, 4.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΤΥΠΩΣΙΣ
 ἸΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΒΑΛΛΟΥ

Πρὸ πολλοῦ ἰδιώτης τις, προσερχόμενος ἐκ Σμύρνης, ἐπέδειξεν ἡμῖν, ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ, σφραγίδα βυζαντικῶν χρόνων, θέλων νὰ μάθῃ πῶς ἀναγινώσκεται ἢ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ. Ἐπειδὴ αὕτη εἶναι ἄξιον λόγου ἐπιγραφικὸν μνημεῖον, ἐλάβομεν ἔκτυπον πρὸς δημοσίευσιν ἐκ τοῦ ἔκτυπου ἐκείνου ἐγένετο ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη εἰκὼν, παριστώσα τὴν ἐπιγραφὴν ὅσιν εἴς σφραγίδος, εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῆς μέγεθος:

Ἡ σφραγὶς ἢ τύπωσις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ δίσκου χαλκοῦ, δύο χμ. περιέπου πάχους, ἐφ' οὗ εἴθρηται προσκεκολλημένα τὰ γράμματα, ἀποτελούμενα ἐξ ἐλασμάτων ὁμοίως χαλκῶν, ὕψους δέκα χμ. περίπου. Τὴν

ἐπιγραφὴν περιβάλλει κύκλος τοῦ αὐτοῦ ὕψους, ἐξ ἐλασματος ὡσαύτως κατασκευασμένος. Ἐπὶ τῆς ὀπίσθην ἐπιφανείας τοῦ δίσκου, ἐν τῷ μέσῳ, ὑπάρχει προσκεκολλημένος δακτύλιος, γρησιμεῖων ὡς λαβὴ, δι' οὗ δύναται νὰ διέρχεται ὁ λιγανὸς ἐλευθέρως.

Ἐκ τοῦ ὕψους τῶν γραμμάτων, ἅτινα ἐκτυπώμενα εἰσχωροῦσι λίαν βαθέως, καὶ ἐκ τῆς ἀναλογίας τῆς σφραγίδος πρὸς ἄλλας γνωστάς, αἰτινες ἐχρησίμευον πρὸς σφραγίσιν πλίνθων ἢ κεράμων, κρίνοντες, νομίζομεν ὅτι ἡ προκειμένη ἐχρησίμευε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκονται ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ, οὕτως ὥστε ἐξετυπῶντο ἀντιστρόφως· τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι ἀσύνηθες εἰς τοιαύτας σφραγίδας.¹

Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς προκειμένης τυπώσεως ἀρχεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ μονογράφηματος· τὰ δὲ περίε γραμματα, ἀναγινώσκονται, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ. Τὸ μὲν μονογράφημα σύγκεται ἐκ τριῶν γραμμάτων Ι, Ω, Α, ἅτινα ἀναγινώσκομεν Ἰ ω α (ν ν ο υ), τὰ δὲ περίε γραμματα ἀναγινώσκομεν τ ο ὕ Κα β ἄ λ λ ο υ. ² Εἶναι τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ κτήτορος τοῦ πλινθουργείου ἢ τοῦ κατασκευαστοῦ τῶν πλίνθων ἢ κεράμων. Οὕτω κατὰ γενικὴν πρῶσιν ἀπαντῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν τοιούτων σφραγίδων.³

Ἡ τύπωσις ἀνάγεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν Ϛ' ἢ Ζ' ἑκατονταετηρίδα, εἶναι δὲ ἄξια λόγου καὶ διὰ τὴν διάθεσιν τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τὸ ἐν μέσῳ μονογράφημα, ὅπερ δὲν εἶνε σύνηθες, καὶ τὸ ἐπώνυμον Καβάλλος, σπανιώτατον, καὶ ὅσον γνωρίζομεν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς χρόνους, εἰς οὓς ἀνάγεται ἡ σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

¹ Παρὰ Monfalcon, (Antiquité expliquée, tom. III pl. (XXXVI) εὑρηται ἀνάλογα παραδείγματα. Πλὴν πολλῶν λατινικῶν δημοσιεύονται καὶ δύο ἑλληνικῶς ἔχουσαι ἐπιγραφάς, αἰτινες ἀναγινώσκονται ὡσαύτως ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ: Τ. Ἰουλίῳ Ρουδίῳ καὶ Κ. Σεβαστίῳ Βιταλίῳ· ὡσαύτως ἀνάλογα παραδείγματα παρὰ Κομμανοῦδη (Σφραγίδες καὶ ἄλλα σκευὴ ἐγγράμματα, Ἀρχαιολ. Ἔφημ. 1872 τευχ. ΙΒ'. Πιν. 58, ἀριθ. 5, 6.)

² Ἡδυνάτο τις ν' ἀναγνώσῃ Καβάλλου· τὸν τοιαυτὸν ὅμιος τοῦτον νομίζομεν ἀπίθανον.

³ Monfalcon, Ant. expliquée, tom. III, pag. 2 καὶ Supplementa eis tὸν τόμον τοῦτον. — Κομμανοῦδη. ἐν. ἀν. Πιν. 58 ἀριθ. 1—4.

ἮΘΘΕΝ Ἡ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘῶ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΓΕΡΑΚΑΡΙΟ

Ἐν τῷ Νέφ Ἑλληνομνήμονι (τόμ. Β. σελ. 369—370) ὁ κ. Σπ. Λάμπρος ἐλέγχων τὴν γνώμην τοῦ κ. δὲ Βιάζι περὶ τῆς ἔτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τῆς ἐν Ζακύνθῳ κόμης *Γερακαρίο* (Παρνασσῶ τόμ. ΙΓ', 1893—4, σελ. 73 κ. ε'), δεχομένου ὅτι τὸ ὄνομα σχετίζεται πρὸς τὰ *Γερακάριον*, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Ἡ προέλευσις καὶ ἔννοια τῆς τοπωνυμίας εἶναι ἀσφραστάτη καὶ ἀπορῶ πῶς ὁ κ. δὲ Βιάζης, παραδραμῶν τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν, παρεπλανήθη ματαίως εἰς ἄλλας ζητήσεις. Τὸ ὄνομα εἶναι μεσαιωνικὸν καὶ τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως συνδέεται πρὸς αὐτὸ δὴ τὸ πτηνὸν τὸν ἰέρακα, οὗ μνημονεύει μὲν ὁ κ. δὲ Βιάζης, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ἀπορροήν διασρήδην τὴν ἐξ αὐτοῦ παραγωγὴν τῆς τοπωνυμίας». ¹ Ἐπαγεται δὲ ὁ κ. Λάμπρος τὰ ἑξῆς: «Γερακαρίο κατὰ τὴν Ζακυνθιακὴν προφορὰν ἢ Γερακαριῶ κατὰ τὴν παρὰ τοῖς λοιποῖς Ἑλλησιν, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ Ἰερακαριῶν. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τόπον, ἐν ᾧ ἐτρέφοντο ἰέρακες χάριν κυνηγεσίας κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἰερακάρι(ο)ς δὲ ἦτο ὁ ἰερακοτρόφος, καὶ ἐκ τῆς λέξεως ταύτης προήλθε τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα *Γερακάρις*.» Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ κ. Λάμπρου δὲν φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὀρθή. Οὐδεμίαν οὕτως προσήγαγε μαρτυρίαν ἐκ βυζαντιακῆς πηγῆς, ἐν ᾗ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐτρέφοντο ἰέρακες, καλεῖται *Ιερακαριῶν* ἀπίθανον δ' εἶναι ὅτι ἐν Ζακύνθῳ ὑπῆρχον τόποι ἰδιαίτεροι πρὸς διατροφὴν ἰεράκων.

(¹) Ἐκ τῶν γραμμάτων περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Διονύσιος Λάττας (ἐν Σιῶν ἀριθ. 14) ἐνόμιζεν ὅτι προέκυψεν ἐκ τῶν *Γερακάριον*, αἵτινες περιέβαλον πάλαι ποτὲ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκεῖ ἰδρυμένον. Ὁ δὲ Barbisani (Dizionario Storico-Mitologico τόμ. Ε', σελ. 1821) ὅτι τὸ ὄνομα *Γερακάριον* προέρχεται ἐκ τῶν ἰεράκων Καρνείων ἐσρατῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος. Ὁ κ. Α. Ζώης, ἐν Λεξικῇ φιλολογικῇ καὶ ἱστορικῇ τῆς Ζακύνθου, νομίζει ὅτι τὸ ὄνομα προέκυψεν ἐκ τινος Γερακάρι. Ὁ δὲ Βιάζης ἀποδέχεται τὴν γνώμην τοῦ Λάττα ὅτι τὸ ὄνομα συνδέεται πρὸς τὰς *Γερακάριον* τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν κάρια.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τὸ ὄνομα τῆς κόμης προέκυψεν ἐξ οἰκογενειακοῦ ἐπωνύμου καὶ ὅτι πρέπει νὰ γράφηται *Γερακαρίων*. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐρμούνης τῶν ἄλλων τῆς Ζακύνθου τοπωνυμιῶν, ὧν αἱ πλεῖσται ἐγένοντο ἐξ ἐπωνύμων μεσαιωνικῶν καὶ ἰδίως βυζαντιακῶν. Τῶν τοπωνυμιῶν τούτων πολλὰ ἐκφέρονται κατὰ γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὡς *Δερματᾶ*, *Λυκούδη*, *Καταστάρη*, *Φαγιᾶ*, *Μουζάκη*, *Φισλίτη*, *Μπόχαλη*, *Μπελούση*, *Ρωμύρη*, *Καλέντζη*, *Σαρακίνα*, τινὲς δὲ καὶ κατ' ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὡς *Ἀγαλᾶς*, *Ἀλικανᾶς*, *Λαγανᾶς*, *Κοιλιομένος*. Ὑπάρχουσιν ὁμοίως καὶ ἄλλαι, αἵτινες κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν εἶναι γενικαὶ πληθυντικαὶ ὁσαύτως οἰκογενειακῶν ἐπωνύμων. Τισαῦται εἶναι: *Μαχαιράδων* (*Μαχαιράς*), *Σαρακινάδων* (*Σαρακίνας* ἢ *Σαρακινᾶς*), *Σκουλημάδων* (*Σκουλημάς* ἢ *Σκουλημᾶς*). Κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν ὁμοίως νομίζομεν ὅτι δεόν νὰ γράφονται καὶ τὰ ἑξῆς: *Μελινάδων*, *Καλλιπιδῶν*, *Μπανάτων*, ἴσως δὲ καὶ *Γαλάριον*.

Ἄλλ' ἵπάρχει καὶ ἕτερον τοπωνυμιῶν ἐν Ζακύνθῳ, τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς τύπου πρὸς τὸ *Γερακαρίων*, προκίψαν ἐξ οἰκογενειακοῦ, ὅπερ λυεῖ ἀσφαλῶς τὸ ζήτημα: τοῦτο εἶναι τὸ *Πλεμοναρίων* γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ *Πλεμονάρις*, ἢ *Πλεμονάρης*, ὅπερ, ὡς καὶ τὸ ἀνάλογον *Σπληνιάρις* εἶναι ἐπώνυμα βυζαντιακά.

Πάντα ταῦτα τὰ εἰς γενικὴν πληθυντικὴν ἐπώνυμα δηλοῦσιν ὅτι τὸ κτήμα, ἢ περιοχὴ, τὸ τιμᾶριον, ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἧς τὸ ὄνομα ἔφερε. Οἷτω λοιπὸν καὶ τὸ *Γερακαρίων* σημαίνει ὅτι ἡ περιοχὴ ἢ τὸ τιμᾶριον ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *Γερακαρίων* ἢ *Γερακαρίων*. Τὸ ἐπώνυμον *Γερακάριος* ἢ *Γερακάριος* προέκυψεν ἢ ἐκ τοῦ ἔχοντος ἐπάγγελμα τὸ τρέφειν καὶ ἐκγυμνάζειν ἰέρακας πρὸς κυνηγεσίαν, ἢ πιθανώτερον ἐκ τοῦ ἀξιώματος, ὅπερ παρὰ Βυζαντινοῖς ἔφερον τοιοῦτοι ἐκγυμνασταὶ ἰεράκων, διατελοῦντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀποκρατόρων, τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων. Ἐκ τῶν πηγῶν δ' εἶναι γνωστὸν καὶ τὸ ἀξίωμα *πρωτοῖερακάριος*, ὅπερ ἔφεραν ὁ προϊστάμενος τῶν ἀπλῶν βασιλικῶν ἰερακαρίων.¹

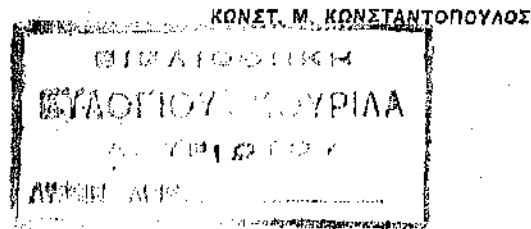
¹ Μολυβδόβουλλον ἔχον ἐπιγραφὴν ἐκ τριῶν στίχων τριμέτρων λαμβλικῶν: Πρώτου κυνηγοῦ Βουζήνου τὰ πρακτέα καὶ πρωτοῖερακαρίου Λέοντος φύλαττε πανύμνητε τοῦ Λόγου πόλη

Frœchmer, Balles métriques. 1re Série. Ann. de la Numism. et Archéol. VI (1882) σελ. 65, ἀριθ. 107.

Ἡ τοιαύτη ἐν Ζακύνθῳ κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν ὑπαρξίς οἰκογενειακῶν ὀνομάτων ὡς τοπωνυμιῶν ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαγῶν. Οὕτως ἐν Ἀττικῇ ἢ κάμῃ Κ α μ α τ ε ρ ὸ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ Κ α μ α τ ε ρ ὶ ν, ὄνομα δηλοῦν ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο ὑπεῖχε ποτε κτήμα τῶν ἐν Ἀττικῇ Καματερῶν, κλάδου τῆς μεγάλης βυζαντιακῆς οἰκογενείας.¹

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐν Κερκύρῃ ἀναφέρονται ἤδη ἐν πράξει τοῦ ἔτους 1847 ὀνόματα κωμῶν ἐξ οἰκογενειακῶν ἐπωνύμων κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν: Σ γ ο υ ρ ᾶ δ ω ν, Κ υ π ρ ι α ν ᾶ δ ω ν, Ξ α χ ε ι ρ ᾶ δ ω ν.² Πολυάριθμα δὲ εἶναι τὰ μέχρι τοῦδε σφραζόμενα τοπωνυμικά ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ, εἰς ὀνομαστικὴν πληθυντικὴν, οἰκογενειακά καὶ ταῦτα, ὡς Ἀργυράδες, Συναράδες, Βορκατάδες, Δουκάδες, Μαγουλάδες, Μακράδες, Γαρδελάδες κτλ. Ἐν Κεραλληνίᾳ ὁσαύτως εἰς παλαιότερους χρόνους ἐπεκράτουν τοιαῦτα τοπωνύμια ὡς Ἀνοιτάδες ἢ Ἀγνινάδες, Ἀστεράδες καὶ ἄλλα.

Ἐν Ἀθήναις.

¹ Τοῦτο ἤδη παρατήρησεν ὁ κ. Λάμπρος ἐν τῇ Ὀνοματολογίᾳ τῆς Ἀττικῆς. Ἐπετηρίς (Παρισσοῦ. Ἔτος Α' σελ. 163.)

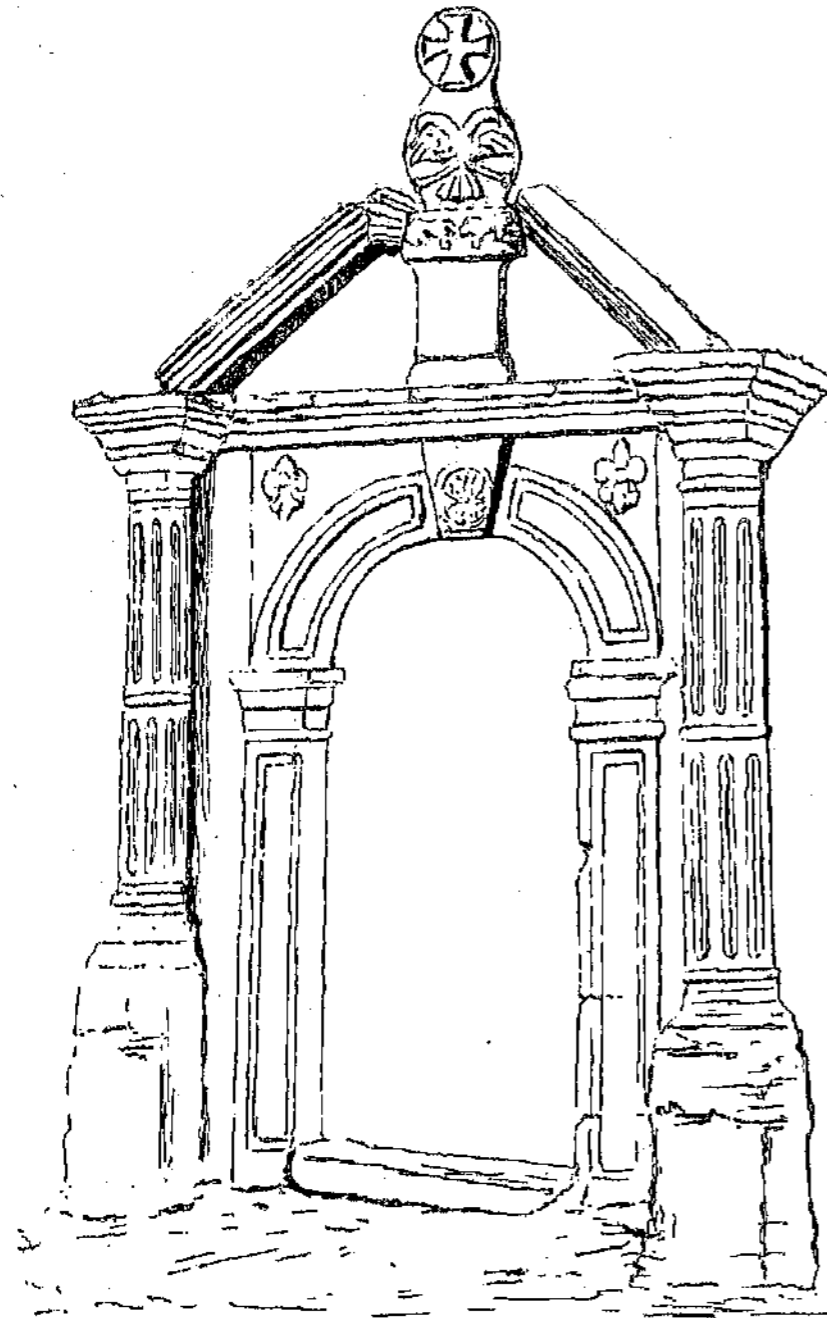
² I. Πάρις, Ἡ νήσος Κέρκυρα (μετάφρασις Π. Βέγια) σελ. 281.

ΤΟ ΘΥΡΩΜΑ ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΛΑΜΑΙΣ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τὰ ἐν Ἑλλάδι περισωθέντα μνημεῖα τῶν βυζαντιακῶν καὶ φραγκικῶν χρόνων κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐμελετήθησαν συστηματικῶς ὑπὸ τῶν δοκιμοτέρων συγχρόνων χριστιανολόγων. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Stryzowski, τοῦ Millet, τοῦ Diehl, τοῦ Laurent, τοῦ Grégoire, τοῦ Struck, τοῦ Traquair, τοῦ Miller συνετέλεσαν ἐξόχως εἰς τὴν ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι μεσαιωνικῆς τέχνης. Ἰδίᾳ τοῦ ἄλλου βυζαντιολόγου Gabriel Millet αἱ μακρᾶ ἐρευνᾶ ἐν τῇ μονῇ Δαφνίου καὶ ἐν Μυστρᾷ εἶνε ἄξια τῆς μᾶλλον ἐπαινετικῆς μνείας.

Παρὰ τὰ βυζαντιὰ ἡμῶς καὶ φραγκικὰ μνημεῖα ἀπὸ τινος ἤρξατο ἐφελκύνοντα τὴν προσοχὴν καὶ τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐνετικὴν ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίαν. Τούτων τὰ κάλλιστα ὑποδείγματα περιεσώθησαν ἐν Κρήτῃ καὶ ταῖς Ἰονίοις νήσοις, μάλιστα ἐν Ζακύνθῳ. Εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνάγεται καὶ ὁ ἐν Καλάμαις ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, οὗ τὸ θύρωμα παριστᾷ ἢ κατωτέρω δημοσιευομένη εἰκὼν γενομένη ἐκ φωτογραφίας. Τὸ θύρωμα τοῦτο εἶνε ἄξιον λόγου ἰδίᾳ διὰ τὰ ἐπ' αὐτοῦ σύμβολα, τὸν δικέφαλον ἀστὸν, τοὺς λέοντας καὶ τὰ κρῖνα.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἰδρῦθη ὁ ναὸς, ὁ ἔφορος τῶν ἐν Ἑλλάδι χριστιανικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Ἀδαμαντίου κρῖνων ἐκ τοῦ θυρώματος ἔγραψε τὰ ἑξῆς: « Ἀληθὲς δὲ κόσμημα τῆς πόλεως καὶ πολῦτιμον αὐτῆς ἱστορικῶν καὶ γενικώτερον ἔθνικῶν μνημείων εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, κτίσμα προφανῶς καὶ οὕτως τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου, τῶν μέσων τῆς 11^{ης} ἑκατονταετηρίδος. Ἀψευδὲς μαρτύριον τῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ εἶναι ἡ θύρα τῆς ἐκ τῆς νοτίου πλευρᾶς εἰσόδου

Τὸ θύρωμα τοῦ ἐν Καλάμῃς μού τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

μετὰ τῶν ποικίλων αὐτῆς παραστάδων καὶ κοσμημάτων. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς θύρας δεικνύει χωρὶς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὅπως καὶ ἄλλων θυρῶν ἐκκλησιῶν τῆς Καλαμίας» (Ἐφημερὶς «Ἀθῆναι», 11 Δεκεμβρίου 1906).

Ὡς ὅμως ἐκ τῆς ἐν σ. 478 δημοσιευομένης εἰκόνης διαβλέπει πᾶς ἔχων στοιχειώδη γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ἡ θύρα αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν λεγόμενον ῥυθμὸν barocco, τὸν ἀνακρανέντα μετὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ πρῶτον μνημεῖον τοῦ ῥυθμοῦ τούτου εἶναι ὁ ἐν Ῥώμῃ ναὸς τῶν Ἰησοῦτων (Gesu) ὁ ἱδρυθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Vignola καὶ G. de la Porta, ὅστις ἐπερατώθη τῷ 1578. Τὸ θύρωμα λοιπὸν δὲν δύναται νὰ εἶναι προγενέστερον τοῦ ἔτους τούτου, ἐνῶ δὲ Γουλιέλμος Βιλλαρδουίνος ἀπεβίωσε τῷ 1278. Πρὸς ἀκριβεστέραν δὲ χρονολόγησιν τοῦ θυρώματος καὶ τοῦ ναοῦ χρησιμεύει ἡ ἐν αὐτῷ περισθεῖσα ἐπιγραφή, ἡ μνημονεύουσα τοῦ ἔτους τῆς διὰ τοιχογραφιῶν διακοσμήσεως αὐτοῦ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἰστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος οἶκος ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου δι' ἐξόδου τῶν προυχόντων τῆς πόλεως Καλαμίας, διὰ χειρὸς Χατζῆ Ἡλία Ζωγράφου σωτηρίου ἔτι ΔΧΚΖ' (1626) κατὰ μῆνα Μάιον . . . . .

Γνωρίζομεν λοιπὸν τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων δέον νὰ τάξωμεν τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν κατεῖχον οἱ Βενετοὶ τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν, ἀλλὰ προφανῶς τὸν ναὸν ἀνήγειρον ἀρχιτέκτων μετακληθεὶς ἢ ἐκ Κρήτης ἢ πιθανώτερον ἐκ Ζακύνθου.

Τὸ θύρωμα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου διακρίνεται διὰ τὴν λιτότητα αὐτοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διακόσμησιν ἄλλων θυρῶμάτων τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ, ἰδίᾳ πρὸς τὸ θαυμάσιον θύρωμα τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ναοῦ τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων, εἶναι ὅμως ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως, διὰ τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν, πολύτιμον μνημεῖον.

Ἐν Ἀθήναις

ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ

Documente privitoare la Istoria Românilor. — Ἑλληνικά κείμενα χρήσιμα τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ῥωμανίας, συλλεγόμενα καὶ ἐκδιδόμενα μετὰ προλόγου καὶ πίνακος ὀνομαστικοῦ, μερίμνη τοῦ ἐπι τῆς παιδείας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργείου καὶ τῆς Ῥωμανικῆς Ἀκαδημίας, ὑπὸ **Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως**. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1909, σελ. με' + 619 εἰς 4^{ον}. (XIII τόμος τῶν ὑπὸ Eudoxiu de Hurmuzaki ἐκδιδομένων Documente privitoare la Istoria Românilor).

Τῆς ἡμετέρας ἱστορίας τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν χρόνων μέγα κατέχει μέρος ἡ ἱστορία τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, ὧν ἡ διοίκησις, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἰδίᾳ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος μέχρι τῆς ἐσθραξίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, ἀντιβίβητο ὑπὸ τῆς κυριάρχου κυβερνήσεως εἰς ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς φαρασιτικῆς ἀριστοκρατίας. Ἡ μακρὰ ἱστορικὴ περίοδος τῶν χρόνων καθ' οὗς Φαναριῶται ἡγεμόνες ὑπὸ τῆς Πύλης διοριζόμενοι, διέφυκον τὸν ἑθνομικτὸν λαόν, ὡς καὶ οἱ προγενέστεροι τῆς περιόδου ταύτης χρόνοι, καθ' οὗς καὶ ὑπὸ ἐγχωρίων ἐπι ἀρχόντων διεκοῦντο οἱ Ῥωμοῦνοι, διαφωτίζεται μὲν ἰσχυρῶς ἐν τῶν κειμένων, αὐτὰ περιέχονται εἰς τὸν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον δημοσιευθέντα ἐσχάτως πολὺφυλλον τόμον.

Βεβαίως τὰ στερὰ ὄρια τῶν ὀλίγων σελίδων τοῦ παρόντος τῆς «Βυζαντιδος» τμήματος δὲν ἐπιτρέπουν ν' ἀναλυθῶσιν ἐν ἐκτάσει, ὡς ἠθέλωμεν, πάντα τὰ περιεχόμενα ἐν τῇ πολυτίμῳ ἱστορικῇ συμβολῇ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως· ὅθεν θ' ἀρκεσθῶμεν κατ' ἀνάγκην εἰς σύντομον ὅσον ἔστι ἀνάγνωσιν τῶν κυριωτέρων καὶ μᾶλλον διαφερόντων αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον τῶν δημοσιευμένων κειμένων «Ἱστορία Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου δραγομάνου τῆς ὀθωμανικῆς πόρτας 1682—1687» εἶνε ἀφήγησις ὑπὸ τύπον ἡμερολογίου, ἐφημερίδων, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, τῶν διπλωματικῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν συμβάντων, ὅσα ὁ πολὺς ἐκείνος τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἡπάλληλος, ὁ ἐπικληθεὶς ἐξ ἀπὸ ὁ ἰή τ ω ρ, ὡς ἀδιόπτῃς ἐγνώρισεν· εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ἐν ἔτει 1688 ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐφημερίδων τούτων παρηκολούθησεν εἰς τὴν πολυθρόνητον κατὰ τῆς Βιέννης στραταίαν τὸν Καρὰ Μουσταφᾶν, ἐκ τούτου δὲ καὶ αἱ ἀφηγήσεις αὐτοῦ, ἀφορῶσαι καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν στραταίαν ταύτην συμβάντα, σχετίζονται μὲν ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν.

Αἱ ἱστορίαι τοῦ Μαυροκορδάτου, συντεταγμέναι εἰς δημιῶδη γλώσσῃ, ἐξεγράφησαν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 129 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παταγίου Τάφου, εἰς ὃν ἀνήχθησαν ὑπ' ἄλλου τινος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως αἱ σημειώσεις, ὡς οὗτος μνήμης χάριν ἐθήσει. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ κώδικος 129 τοῦ Μετοχίου τοῦ Παταγίου Τάφου ἐξεγράφη καὶ τὸ ἐπίσης ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π.-Κ. δημοσιευόμενον κείμενον «Ἱστορία μερικῆ τῶν συμβάντων τῷ ἡγετῇ Σβενκίας Καρόλου μετὰ τὴν ἐν τῷ Προούρι ἀποκλειστικῆς τῆς ἀγάπης τῶν ὀθωμανῶν μετὰ τῶν Μόσχων . . .», ἡ συνεγράφη μὲν ὑπὸ Ἀφειτούλη τινος Κωνσταντινουπολίτου, διατελέσαντος ὑπάλληλου τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Βασαράβα Πραγοβοβάνου, ἀναφέρεται δὲ εἰς συμβάντα, τῆς ἐν ταῖς ἡγεμονίαις διαμονῆς τοῦ βασιλέως Καρόλου ΙΒ' μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ πολεμικὰς πράξεις.

Ἐτερον ὑπὸ τύπον ἡμερολογίου κείμενον πολλαχῶς συμβάλλον εἰς τὴν διαφύσιν τῆς ἱστορίας τῆς Ῥωμανίας εἶνε αἱ «Ἰδιόχειροὶ ἐφημερίδες Κωνσταντίνου Καρατζᾶ». Ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐφημερίδων τούτων ἐχομμάτισε, καθ' ἡ δὲ κ. Α. Π.-Κ. ἀναγράφει, γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ὀδηγησβλαχίας Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γεῖκα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1769, μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 1777 παρατόμησιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐν Ἰατίῳ, διωρισθῆ παρὰ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μουρούζη συνεπίτροπος τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1780 διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ.

Τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π.-Κ. δημοσιευμένων ἐφημερίδων τοῦ Καρατζᾶ ἐξεγράφη ἐκ τριῶν κωδικῶν, τῶν ὑπ' ἀριθ. 201^α καὶ 201^β τῆς ἐν Παιρουνόλει Δημοσίας Αὐτοκρατορικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 768 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παταγίου Τάφου. Οἱ τρεῖς οὗτοι κώδικες περιέχουσιν ἐν συνόλῳ ἐφημερίδας ἀναγομένας εἰς τὰ ἔτη 1777—1780, 1788—1790 καὶ 1808—1812, δεδομένον ὅμως ὅτι τὸ πολιτικὸν στάδιον τοῦ συγγραφέως τῶν ἐφημερίδων ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1769, ὅτε τὸ πρῶτον διωρισθῆ ὁδτος γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου Γεῖκα, εἶνε λίαν πιθανὸν ὅτι ἀπωλέσθησαν ἢ κρύπτονται πον αἱ ἐφημερίδες τῶν ἐτῶν 1769—1776· εἶνε δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ Καρατζᾶς καὶ διὰ τὰ ἔτη 1781—1787 καὶ 1791—1807, καθ' ἡ ἀντιστοιχοῦσι χρονικαὶ περίοδοι μὴ συμπληροῦνται διὰ τῶν τριῶν γνωστῶν κωδικῶν, ἐξ ὧν ὁ κ. Α. Π.-Κ. ἐξέγραψε τὰ δημοσιευόμενα κείμενα, ἀφήκεν ἐφημερίδας ἀπωλεσθείσας ἴσως ἢ ἀγνοουμένας ἄχρι τοῦδε.

Ἐπίσης ἀξιολογώτατα εἶνε καὶ τὰ δημοσιευόμενα κείμενα ὑπὸ τοῦς τίτλους «Ἀθανάσιου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, τὸ δωδέκατον καὶ τελευταῖον» καὶ «Τὰ λείποντα τῇ ἐκδόσει τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν Ἀθανάσιου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου». Ὁ συγγραφεὺς τῶν κειμένων τούτων ἀκρίτως κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, συνέγραψε, ὡς γνωστὸν, χρονογραφίαν εἰς βιβλίον δώδεκα, ἧς τὸ περιωθὸν μοναδικὸν χειρόγραφον, ἀντόγραφον τοῦ συγγραφέως, ἐναπόκειται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Σινῆ μονῆς τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ἀποτελὲν ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινου Α' τοῦ ἀπὸ Συναίου. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, ὅ

τὰ ὑπὸ στοιχεῖα Η, Θ καὶ Ι βιβλία, ἀποτελοῦντα τὴν ἱστορίαν τῶν μετὰ τὴν Ἑλκωσιν χρόνων, ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1870 ὁ ἀρχιμανδρῆτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης ὁ Σιναιτικὸς,¹ ἑλλειπὲς κατὰ 18 φύλλα, ἃ ὁ ἐκδότης ἤγγράει πότε καὶ παρὰ τίνας ἀπεσπασθήσαν, καὶ κατὰ τὸ δωδέκατον αὐτοῦ βιβλίον, οὗ μόνον δύο σφύονται ἐν Σινᾷ βιβλία, συμπληροῦνται ἤδη διὰ τῶν δημοσιευομένων κειμένων ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π.-Κ. Καὶ τὸ μὲν κεφάλαιον α' τοῦ δωδεκάτου βιβλίου, περιλαμβάνον μορφολογικὰ σημεῖα ἀκμασάντων μέχρι τῶν χρόνων τοῦ συγγραφέως ἀνδρῶν, ἐξεγράφη ἐκ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 80 χειρογράφου τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Θεοτόκου, νῦν Ἐλληνομπορικῆς σχολῆς, δημοσιεύει δ' ἐκ τούτου ὁ κ. Α. Π.-Κ. ἐν μὲν τῷ κειμένῳ ἐκλογὰς χρησίμους τοῖς ἐν Ἑνωμένῳ ἱστορικοῖς καὶ λογίοις, ἐν δὲ τῷ προλόγῳ τὰ παραλειπόμενα ἀθροῖα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐκλογῶν, ἵνα οὕτως ὁ ἀναγνώστης ἔχη πλήρως τὸ ἔργον τοῦ ἱστοριογράφου τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Τὰ δὲ λείπονται ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀρχιμανδρῆτου Γερμανοῦ εἶνε τὸ πρῶτον δέκα καὶ ἑπτὰ φύλλον τοῦ μοναδικοῦ χειρογράφου τοῦ Ὑψηλάντου, ἀποσπασθέντων πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν μετὰ τὴν Ἑλκωσιν (ἕτε ἕτε τὰ χειρογράφα εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἐν Καίσαρ Σιναιτικὸν Μοναστήριον) ὑπὸ τοῦ τότε Ῥώσου ἀρχιμανδρῆτου καὶ κατόπιν ἐπισκόπου γενόμενου Προφρυίου Οὐσπένσκι. Τὰ ἀποσπασθέντα ταῦτα φύλλα, ὅν, ὡς εἴπομεν, ἡ δημοσίευσίς ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀρχιμανδρῆτου Γερμανοῦ, ἀπόκειται ἤδη μετὰ τῶν πολυαριθμῶν χειρογράφων τοῦ Προφρυίου Οὐσπένσκι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Πέτροπολιν Ἀυτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἐρταῦθα ἐπιτραπήτω μοι νὰ σημειώσω, ὅτι ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν Σινᾷ χειρογράφα τοῦ Ὑψηλάντου λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π.-Κ. (ἐν σ. 8) ἔδει νὰ γίνῃ παραπομπὴ καὶ εἰς τὸ λεκτικὸν τῆς ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. ε', σελ. 437, ἐν ὑποσημ. 2.

Ἐπίσης ἄξιον λόγου ἀπὸ τυποτυμικῆς ἰδίᾳ ἀπόψεως εἶνε τὸ δημοσιευόμενον κείμενον «Καίσαρος Δαπόντε» ἀπορίθμησις τῶν ὀνομαστικῶν ραῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας καὶ περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἁγίου Ὁρους». Συγγραφεὺς τῆς εἰς στίχους πραγματικῆς ταύτης εἶνε ὁ γνωστὸς πολυγραφώτατος λόγιος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος Καίσαρος Δαπόντες, ὅστις καὶ δι' ἄλλων αὐτοῦ ἔργων συνέβαλεν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν καὶ διὰ τῶν πολυτίμων «Δακτικῶν ἐφημερίδων». Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π.-Κ. δημοσιευομένων στίχων τούτων τοῦ Καίσαρος Δαπόντε, οἱ μὲν 1325 ἀπὸτελοῦσιν ἀναγραφήν τῶν διαφορῶν μονῶν καὶ ραῶν τῆς Θεοτόκου ἐν Τουρκίᾳ, Μολδοβλαχίᾳ, Ῥωσίᾳ καὶ ἄλλαχού, οἱ δὲ 322 ἀπὸτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀθωιαίδος σχολῆς, ἧς ἐπὶ ἐξαεῖν ἐσχολάγησεν Ἐδγέτιος ὁ Βούλγαρος ὡς πρὸς τοὺς ἐν σελ. 208 ὑπὸ στοιχεῖα νζ', νη', νθ' στίχους 561—572 τοῦ Δαπόντε ἔδει νὰ σημειωθῆ ἵτι οὗτοι ἔχουσιν ἤδη ἐκδοθῆ κατ' ἐπαράληφιν καὶ διὰ κατ' ἀνακοίνωσιν

¹ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα βιβλίων Η, Θ καὶ Ι ἢτοι τὰ μετὰ τὴν Ἑλκωσιν (1153—1759), ἐκδοθέντος Ἀρχιμανδρῆτου Γερμανοῦ Ἀφθονίδου τοῦ Σιναιτικοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τούτοις Ι. Α. Βρετοῦ 1870.

αὐτοῦ τοῦ κ. Α. Π.-Κ. ἐν τοῖς Δημ. Γρ. Καμπούρογλου «Μνημείοις τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» (Τόμ. β', ἐν Ἀθήναις 1890, σελ. 230 κ. ἑ.), ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δημ. Γρ. Καμπούρογλου ἐν τῷ ἡμερολογίῳ «Ποικίλη Στοῦ» τοῦ 1891 (σ. 183 κ. ἑ.) καὶ ὑπὸ G. Millet, Monastère de Daphni. Ἐν Παρισίοις 1899.

Συμπληροῦται δὲ ὁ περιέχων τὰ χορηγία τῆς ἱστορίας τῆς Ῥωμανίας ἑλληνικὰ κείμενα τόμος τοῦ κ. Α. Π.-Κ. διὰ πλείστον μικροτέρων πορνηματικῶν διαφορῶν ἑλλήνων λογίων, οἷον περιγραφῆς τῆς στέψεως ἡγεμόνος ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐγκωμιαστικῶν λόγων καὶ προσφωνήσεων πρὸς διαφοροὺς ἡγεμόνας τῶν παριστρίων χωρῶν, καὶ ἐπιταφίων πρὸς διαφοροὺς ἡγεμόνας, καταλόγων τῶν σουλτάνων καὶ βεζιρῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας ὡς καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας, γενεαλογικῶν πινάκων τῶν φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες κατὰ περιόδους ἡγεμόνευσαν ἐν Ῥωμανίᾳ. Σημειωτέον δ' ὅμως ὅτι τὸ ἐν σελ. 340 γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας Μαυροκορδάτου, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν σελ. κθ' τοῦ προλόγου, ἔδει νὰ σχετιωθῆ πρὸς τὰ αὐτόγραφα Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρητῶν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νικολάου γενεαλογικὰ σημεῖα, ὧν ἔκδοσιν παρέσχεν ὁ κ. Σπ. Π. Δάμπερος («Ἐπετηρὶς τοῦ Παρνασσοῦ», ἔτος Γ', 1899, σ. 139 κ. ἑ.). Ἐπίσης προκειμένου περὶ τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τοῦ αὐτοῦ οἴκου, ἔδει νὰ γίνῃ παραπομπὴ καὶ εἰς Ν. Κ. Χ. Κωστῆ «Συμμετρικὰ Ἀνάλεκτα. Mélanges Smyrnéens. Ἐκδ. β' Τεύχ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1906 σ. 55. Τέλος συμπληροῦται ἡ ἔκδοσις τοῦ κ. Α. Π.-Κ. δι' ἐπιστολῶν ἀνεκδότων διαφορῶν ἑλλήνων λογίων καὶ διὰ πλείστον Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, Γερμανοῦ τοῦ Λοκροῦ μητροπολίτου Νύσσης καὶ Χρυσάνθου τοῦ Νοταρᾶ, πλείστον πατριαρχικῶν γραμμάτων καὶ συνοδικῶν πράξεων καὶ διαφορῶν ἐγγράφων, ἐν οἷς καὶ προστάγματα τῶν Τούρκων σουλτάνων Σαχλῆ πασᾶ καὶ Σεγταλῆ πασᾶ, δι' ὧν, ὁ μὲν καλεῖ τῇ 31 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1806 τοὺς κατοίκους τῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν νὰ ἐξαπλώσωσι τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐπὶ καταδρομῇ τῶν ἐμπορικῶν ἑθνοικῶν, ὁ δὲ τῇ πρώτῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους 1807 τοὺς κατοίκους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ πάσης συναλλαγῆς πρὸς τὸ ἐμπόριον τῶν συμμαχικωτέρων πρὸς τοὺς Ῥώσους Ἀγγλῶν.

Τὴν ὄλην ἔκδοσιν τῶν ἑλληνικῶν τούτων κειμένων, τῶν σχέσιον ἔχοντων πρὸς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν καὶ πρὸς τὴν ἐν αὐταῖς ἐκπολιτιστικῇν δρασίαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, διακρίνει ἡ γνωστοτάτη ἐπιμέλεια τοῦ σοφοῦ Ἑλλήνου καθηγητοῦ τοῦ ἐν Πέτροπολιν Ἀυτοκρατορικοῦ Πανεπιστημίου καὶ διαπρεπούς τῆς «Βυζαντινῆς» συναγωγῆς. Ἐν τῷ μακρῷ αὐτοῦ προλόγῳ ὁ κ. Α. Π.-Κ. ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τῶν δημοσιευομένων κειμένων, παρέχει δὲ πᾶσιν σχετικῇν πρὸς τοὺς συγγραφεῖς αὐτῶν καὶ τὸ καθ' ὅλου πολιτικῶν ἢ φιλολογικῶν αὐτῶν ἔργων πληροφάνειαν. Δεπιτομερῆστατος ἐν τέλει πέραξ τῶν κυρίων δραμάτων καθιστᾷ εὐχερῆ τὴν χορηγίαν τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐκδόσεως.

Ἐν Ἀθήναις.

Μιχαὴλ Γούδας

Cornelius Gurlitt, Die Baukunst Konstantinopels. Berlin 1907, Wasmuth. Erscheint in 8 Lieferungen von c. je 25 Tafeln im Format 30:53 cm. und von c. je 2—3 Bogen illustrierten Textes im gleichen Format. Jede Lieferung 30 M.

Derselbe, Antike Denksäulen in Konstantinopel. Mit 5 Abbildungen und 1 Tafel. München, ohne Jahr, Kommissionsverlag von Georg D. W. Callwey 81. 2°.

Von dem grossen Werke über Baukunst Konstantinopels sind bis jetzt 5 Lieferungen erschienen, welche 123 Lichtdrucktafeln und 13 Bogen Text enthalten. Auf Grund des bereits veröffentlichten Materiales lässt sich der Gesamtplan folgendermassen überschauen. Das Werk zerfällt in 39 Abschnitte, auf welche die Baudenkmäler der türkischen Hauptstadt und ihrer Vororte verteilt sind. Es behandeln: N° 1) das goldene Tor, 2) die Stadtmauer, 3) die byzantinischen Kaiserschlösser und die Rennbahn, 4) die Wasserleitungen, 5) die Ehrensäulen, 6) die Irenekirche, 7) die Kirche des Sergios und Bakchos, 8) die Aja Sofia und die Apostelkirche, 9—10) die kleineren byzantinischen Kirchen, 12) den türkischen Schlossbau, 13) das städtische Bauwesen d. h. Hane, Bazare, Bäder und hervorragende Privathäuser, zumal der griechischen Familien des Fanar, 14) die Moschee Sultan Mohameds II, 15) die kleineren älteren Moscheen, 16) die Moschee Sultan Bajasids II, 17) die Moschee Sultan Selims I, 18) die Prinzen-Moschee (Schachsade), 19) die Moschee Sultan Suleimans I, 20) die Moschee der Mihrimah, 21) das Grabmal (Türbe) des Halil-Pascha, 22) die Türbe Sultan Selims II, 23) die Grosse Moschee (Böyük-Dschami) in Skutari, 24) die Moschee des Piali-Pascha in Pera, 25) die Moschee des Rustem-Pascha, 26) die Moschee Mehemed-Sakoli-Pascha, 27) die Moschee des Kilidsch-Ali-Pascha und den Brunnen des Achmed-Pascha in Tophane, 28) die Eski-Walide-Dschami in Skutari, 29) die Eski-Ali-Pascha-Dschami in Seni-Bagtsche, 30) die Moschee Sultan Ahmeds I, 31) Tschinili-Dschami und das Grabmal der Sultain Terchan (Walide-Türbe), 33—34) die mohamedanischen Schulen (Medressen), 35) die Brunnen, 36) den Kirschofen in Skutari, 37) die Nurri-Osmanic-Dschami (vgl. auch N° 15), 38) die Labli-Dschami, 39) den Brunnen Kaiser Wilhelms auf dem Atmeidan.

Man sieht, das Werk ist chronologisch orientiert, und dem entspricht es, wenn die Behandlung der türkischen Baukunst, deren Ueberreste ja bei weitem zahlreicher sind als die der byzantinischen Epoche, den grösseren Teil der Publikation beansprucht (N° 14—39 der oben aufgezählten Abschnitte). Darin liegt das Grosse und Neue des Gurlittschen Unternehmens. Denn man kann mit gutem Rechte sagen, die Bedeutung und Eigenart der osmanischen Bau-

kunst hat der Verf. erst entdeckt, und man kann hoffen, dass diese Entdeckung in jeder Hinsicht fruchtbringend und anregend wirken wird. Um so erfreulicher ist es, dass Gurlitt die älteren Bauperioden der Stadt in keiner Weise vernachlässigt hat, ja ihnen sogar mit einer gewissen persönlichen Anteilnahme und liebevollem Verständnis nachgegangen ist. Das drückt sich ausserlich schon darin aus, dass der begleitende Text, der ursprünglich nur auf c. 16 Bogen berechnet war, schon jetzt 13 Bogen umfasst und noch immer in der Hauptsache Fragen der byzantinischen Baugeschichte behandelt. Dabei befreit sich der Verf. stets einer dankenswerten Kürze. Er gibt im allgemeinen in jedem Abschnitt zunächst die Literatur, sodann die Geschichte des Bauwerkes, wendet sich von da zu den bautechnischen Fragen und endet am liebsten mit einer Rekonstruktion, die natürlich um so beachtenswerter ist, als hier der erfahrenste Fachmann mit einem Stabe von Mitarbeitern zu Worte kommt. Wo bereits andere, neue Publikationen vorlagen oder noch zu erwarten standen, hat der Verf. seine Ausführungen noch weiter eingeschränkt. Das gilt für die Wasserleitungen, über die Th. Forchheimer und J. Strzygowski (Die byzantinischen Wasserbehälter von Konstantinopel, II. Bd. die byzantinischen Denkmäler von J. Strzygowski, Wien 1893) gehandelt haben, für die Apostelkirche, über die soeben A. Heisenberg sein tiefgründiges Werk (Grabeskirche und Apostelkirche, II. Teil, Leipzig 1908) veröffentlicht hat, für die ehemalige Chorakirche und jetzigen Kahrie-Moschee, deren Baugeschichte Th. Schmitt in XI. Bande des Bulletin de l'Institut archéologique Russe à Constantinople (Sofia 1906) klargelegt hat und der bald darauf Alexander Rüdell (Die Kahrie-Dschami in Constantinopel, ein Kleinod byzantinischer Kunst, Berlin, Wasmuth, 1908) ein besonderes Werk mit eigenen Aufnahmen widmete.

An einer anderen Stelle hat sich der Verf., um den Raum, der ihm in dem grossen Werke zur Verfügung stand, nicht übermässig in Anspruch zu nehmen, sogar zu einer eigenen Sonderpublication entschlossen. Es handelt sich dabei um den Abschnitt über die antiken Ehrensäulen. Ihnen ist das zweite in der Ueberschrift genannte Werk gewidmet. Das Verhältniss zu dem grossen Werke ist dabei das, dass dort die Resultate der Specialuntersuchung in gedrängter Kürze vorgelegt, hier aber nur die wichtigsten der illustrativen Unterlagen gegeben sind, so dass also eigentlich das kleinere Werk das grosse nicht völlig entbehrlieh macht. (Zu dem behandelt das grosse Werk ausser den gleich zu nennenden Säulen noch den ägyptischen Obelisk und den «Koloss» auf dem Atmeidan, sowie die Schlangensäule und erwähnt kurz die Göttersäule).

Diese kleine Sonderpublication bespricht in 5 Abschnitten: I die Säule des Kaisers Arcadius, II die Säule des Kaisers Konstantins d. Gr., III die Säule des Kaisers Justinian, IV die Säule des Kaisers Marianus, V die Säule Kaisers Theodosius d. Gr. Von diesen 5

Denksäulen sind II und IV einigermaßen erhalten, von I existiert nur noch der Unterbau in Gestalt eines unförmlichen Marmorklötzes, III und IV sind völlig verschwunden. Doch besitzen wir von sämtlichen Ehrensäulen Beschreibungen aus dem Gebiete der byzantinischen Literatur sowie Abbildungen aus den neueren Jahrhunderten. Dabei ist von grossem Interesse, dass Gurlitt die Zahl dieser bisher wohlbekannten Quellen um zwei zu vermehren verstanden hat, nämlich erstens durch die Zeichnungen vom J. 1580, die der Dresdener Maler Daniel Bretschneider kopiert hat (jetzt im Kgl. Kupferstichkabinet zu Dresden) und zweitens durch die Illustrationen zu dem Werke von W. Dilich (Eigentliche, kurze Beschreibung und Abriss der weit berühmten Keyserlichen Stadt Constantinopel, Cassel 1604), denen nach des Verf. Ansicht ausser anderen Quellen Zeichnungen des Melchior Lorichs — bekannt durch seinen grossen Stadtplan von Constantinopel von J. 1559, den E. Oberhammer im J. 1902 veröffentlichte — zu Grunde liegen. Gestützt auf diese verschiedenen Quellen gibt Gurlitt auf einer der Sonderschrift beigefügten Tafel — die Entwürfe sind natürlich auch in dem grösseren Werke vorhanden — Rekonstruktionen der Denksäulen des Arkadius, Konstantin, Justinian und Marcian, während er sich bei der Theodosiussäule mit Wiedergabe der Abbildung nach Bäuduri begnügt. Dabei hat der Verf. nie versäumt, nachdrücklich darauf hinzuweisen, welche Teile seiner Rekonstruktionen als sicher beglaubigt und auf den Massen der aufgenommenen Ueberreste fussend, welche nur als freies Spiel der Phantasie — zur Vervolständigung der Illusion — zu gelten haben. Auf Einzelheiten dieser Untersuchungen einzugehen, ist hier nicht der Ort. Dem Ref. sei nur vergönnt, einige Ergänzungen von philologischer Seite anzufügen. So möchte ich zu S. 6 (links unten) bemerken, dass es ein Heliopolis in Phrygien in gewisser Hinsicht doch gegeben hat. Nach Ausweis der Notitia, episcopatum nannte man die Stadt Juliupolis (Galatia I) in den kirchlichen Listen auf Grund eines alten Schreiberversehens späterhin vielfach Heliupolis (J. Parthey im Index aus G. Cousin, De urbibus quarum nominibus vocabulum πολις finem faciebat, Paris 1904, S. 98 und 116). Daran scheint Michel Glykus zu denken, wenn er von Heliopolis in Phrygien spricht. Allein Gurlitt hat ganz Recht, wenn er diese Ausgabe verwirft und die Heliosstatue, die man durch Aufsetzung eines anderen Kopfes in die des Kaisers Konstantin verwandelte, aus Ilion in der Troas kommen lässt. Bei Besprechung der Justinianssäule hätte S. 7 (rechts oben) vielleicht erwähnt werden können, dass die Abbildung des Reiterstandbildes auf dieser Säule, die sich in einer HS der Seraibibliothek findet, auch von Ch. Diehl, Justinien S. 27, Fig. 11, wiedergegeben ist. Auf S. 8 (links in der Mitte) ist der Wortlaut der Inschrift auf dem Säulenfuss der Marcianssäule und ebenso die Uebersetzung falsch angegeben. Schon Spon und Wheler (deutsche Ausgabe, Nürnberg 1690, Bd. I, S. 47) haben betont, dass die Inschrift schwer

zu lesen sei. Es handelt sich um ein Distichon, und die Schwierigkeit liegt namentlich darin, dass die ersten Buchstaben des Pentameters nur noch in Spuren vorhanden sind. Spon u. Wheler (s. die Abbildung auf der beigegebenen Tafel) lassen *ter eius*, was keinen Sinn gibt, Dethier schlug *(patr)icius* vor, Gurlitt liest *Decius ter*, das *Corpus inscriptionum latinarum* vol. III pars prior N° 738 schreibt auf den Vorschlag von Joannidis hin:

(pr)incipis hanc statuam Marciani cerne torumque,
(prae)fectus vovit quod Tatianus opus.

Die Lesung scheint die richtige, da der Praefekt Tatianus, wie der *Corpus* angibt, zum J. 451 nachweisbar ist.

Schwierigkeiten bereitet jetzt nur noch der Ausdruck *torus*. Allein es ist eine ganz richtige Vermutung Gurlitts, dass darunter der eigentümliche Kämpferaufsatz, der sich ueber dem Kapital erhebt, zu verstehen sei. Denn das Wort kommt mit einer architektonischen Bedeutung auch bei Vitruv vor. Es ist demnach anzunehmen, dass auf der Säule der Sarkophag des Kaisers gestanden habe (Fr. W. Unger, Quellen der byzantinischen Kunstgeschichte, Wien 1878, S. 187) oder dass der Aufsatz wie in einer „Urne“ das Herz des Kaisers beherberge (s. Spon u. Wheler vgl. S. Strzygowski, Byzant. Zeitschrift VI, 1897, S. 639 und Fr. W. Unger, Griechische Kunst bei Tisch und Grüber Bd. 54, S. 349). Umfang und Form des von vier Adlern flankierten Kämpferaufsatzes waren so ins Auge fallend, dass man wohl versteht, wenn in dem Distichon nur von dem Standbild des Kaisers und dem Aufsatz die Rede ist.

Diese kurzen Bemerkungen müssen hier genügen. Es sei aber zum Schluss noch einmal darauf hingewiesen, welche reiche Belehrung nicht nur der Byzantinist sondern auch der klassische Archaeolog und der Historiker ueberhaupt aus den verschiedenen Abschnitten des monumentalen Werkes von Cornelius Gurlitt ziehen können.

Homburg v. d. Höhe.

E. Gerland

G. Ferrari, «Di alcune leggi bizantine riguardanti il litorale marino e la pesca nelle acque private». *Ἀπόσπασμα ἐκ* «Rendiconti del R. Istituto Lomb. di scienze e lettere», Serie II, Vol. XLII (1909), pag. 588-596.

Οἱ Βυζαντινοὶ οὐδ' ἐν τῇ δικαίᾳ ἐπέφεραν ἄλλοι θεματοφύλακες τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ διὰ καινοτομιῶν δὲν παρέλειπον νὰ προσαρμόζον τὴν πολυταῖον κληρονομίαν νομοθεσίαν τῶν πρὸς τὰς μεταβαλλομένης κοινωνίας συνθήκας. Ἐκ τῶν περιορισθέντων νομικῶν μνημείων ἡ Ἐκλογή ἰδίᾳ τῶν Ἰσαύρων καὶ αἱ Νεαυαὶ τοῦ Λέοντος περιέχουν πλείστας διατάξεις τροποποιούσας τὸ παραδοσμένον δικαίον καὶ περιβαλλούσας συνήθως διὰ τοῦ νομοθετικοῦ κήρους ἐπιμαρτυνῶντα ἤδη

τότε ἔθιμα. Εἰς τὰ Βασιλικὰ τοδραντίον, δι' ὧν ἐκωδικοποιήθησαν αἱ ἑλληνικαὶ τοῦ 8ου αἰῶνος παραφράσεις τῆς Ιουστινιανέου νομοθεσίας, ἐλήφθη ἑλάχιστα ἐπ' ἑνὸς τὸ ἀναπτυχθὲν ἐν πολλοῖς κατὰ τὴν μακρῶν περιόδον ἀπὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῶν Βασιλικῶν νέον δίκαιον. Ἐν τῇ προκειμένῃ μελέτῃ, ἣ ὁποία δὲν παρουσιάζει τι τὸ νέον (ὡς δὲν ἀρνεῖται τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, παραθέτων τοὺς ἐξετάσαντας τὸ αὐτὸ θέμα), ἀναπτύσσεται εὐρύταρον καὶ μετ' ἀρκείας ἐπιμελείας μιὰ οὐσιώδης καινοτομία Λέοντος τοῦ Σοφοῦ—δι' ἧς ἐκυρώθη προὔλαρχον ἔθιμον—ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον ἰδιότητα res communes omnium τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν κάρβυα, ὅτι οὐδεὶς ἐξαναγκάζεται ἕκαστος εἰς κοινωνίαν. Ὁ Λέων δηλ. διὰ τῶν Νεαρῶν αὐτοῦ 56, 57, 102, 103 καὶ 104—τῇ σχέσιν τῆς πρώτης τῶν ὁλοῶν πρὸς τὰς λοιπὰς δὲν φαίνεται καινοθῆσας ἀρκοῦντως ὁ Zachariae, Geschichte des griechisch röm. Rechts σελ. 216, 217, ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς—ἀνυγνωρίζει εἰς τὸν παραθαλάσσιον ἰδιοκτητήν τινι δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τῆς παραλλας καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς μικρῶν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ἀπόστασιν («Ὀὐ αὐτὸν χωρὶς»), πρὸς ἀποκλειστικὴν αὐτοῦ χρῆσιν καὶ κάρπωσιν (Νεαρ. 56). Πρὸς τοῦτοις καινοῖς τὰ τῆς ἀλιείας δι' «ἐπὶ οὐχίης», ἧτοι ἀλιευτικῆς ἀσκευῆς μονίμως εἰς τὴν παραλλαν τοποθειουμένης, ὁρξίω (N. 67) τὴν ἀπόστασιν, ἣ ὁποία πρέπει νὰ μεσολαβῇ μεταξὺ δύο «ἐποχῶν» (ἡ 65 ὁργυρία, ἧτοι 152 ἡρ ἀπ' ἐκατέρας), καὶ περαιτέρω θεσπίζει (N. 102), ὅτι ὁ παραθαλάσσιος ἰδιοκτήτης, ὅστις δὲν ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην διὰ μιαν «ἐποχὴν» ἔκτασιν, δικαιούται νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν γείτονα εἰς παραχώρησιν τῆς ἄλλειουσίας, ὅπως ὥστε ἀμφοτέρω ἐν νὰ γίνωσιν κοινωνοὶ τῆς ὅλης ἐκτάσεως καὶ τὰ προϊόντα τῆς ἀλιείας νὰ εἶναι κοινά, καὶ δὴ ἐξ ἡμισείας δι' ἑκάτερον, ἀδιαφόρως ἂν ἡ ἔκτασις τοῦ ἐνὸς εἶται μεγαλύτερα τῆς τοῦ ἑτέρου (N. 103)—καὶ τοῦτο παρὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν τῆς ἀναλογίας τῶν κερδῶν πρὸς τὰς μερίδας. Τέλος ἐν τῇ N. 104 καινοῖς τῶν τὰ τῆς χρησιμότητος διὰ τὴν περιπέτωσιν τῆς ὑπάρξεως «ἐποχῆς» ἐπὶ μικρῶν χρόνων ἐν μὴ νομίμῳ ἀποστάσει.

Ὡς πρὸς τὴν λέξιν «ἐποχὴν» (βεβαίως ἐκ τοῦ ἐπέχειν, δηλ. κρατεῖν, συλλαμβάνειν τοὺς ἰχθῆς), ἧτις δὲν περιγράφεται εἰς τὰς ἀνωτέρω Νεαρὰς, καὶ τῆς ὁποίας, ὡς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς, δὲν ἔχομεν σαφῆ ἰδέαν, παραπέμπομεν συμπληρωματικῶς ἀπὸ ἄλλου εἰς τὸ τοῦ Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis καὶ εἰς τὸ Λεξικὸν τοῦ Sophocles, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Glossarium ad script. med. et inf. latinitatis τοῦ Du Cange εἰς τὴν ἀντίστοιχον λέξιν «traia». Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ σημερινὴ λέξις «ἐπὶ οὐχίης» (ἡ), σημαίνουσα ἀλιευτικὸν δίκτυον θυλακοειδὲς μὲ σισφάνην πρὸς τὰ ἄνω καὶ χειρὶδας, προήλθε προφανῶς ἐκ τῆς «ἐποχῆς» καίτοι ἡ σημασία αὐτῆς δὲν ταυτίζεται ἴσως πρὸς τὴν τῆς βυζαντινικῆς λέξεως.

Τὰ Βασιλικὰ (53, 6, 1) περιέχουσι τὴν ῥωμαϊκὴν περὶ ἀκτῆς καὶ θαλάσσης διάταξιν (=D. 47, 10, 13, 7). Ὁ Ἀρμενόπουλος ἕως (II, 1, 54) περιέλαβε τὴν καινοτομίαν τοῦ Λέοντος. Παρ' ἡμῖν (ἄρθρον 15 τοῦ Νόμου περὶ διακρίσεως κτημάτων τοῦ 1837) ὁ αἰγιαλὸς εἶναι δημόσιον κτήμα ἀνεπίδεκτον ἰδιωτικῆς κυριότητος.

* Ἀλέξανδρος Κ. Μυλωνᾶς

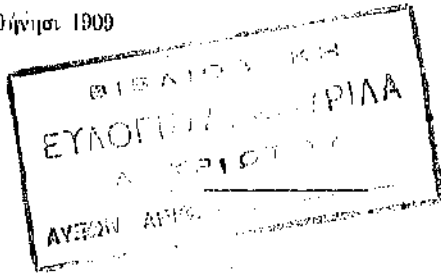
Σπυρ. Π. Λάμπρου, Τρεῖς ἀνέκδοτοι μονωδία εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐν «Νέω Ἑλληνομνήμονι». Τόμ. Ε' (1908) σ. 369—391.

Ἐκ τῶν μονωδιῶν τούτων αἱ δύο εἶναι ἔμμετροι θρηνοί, ἣ δὲ τρίτη καταλογάδην γεγραμμένη. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν ἔμμετρων ἐκδίδεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 95 κώδικος τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Καΐρου, ἐνθα κεῖται ἐν φ. 180^a—186^a ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν «Μονωδία εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ μέτρων ἡρωϊκῶν». Ἡ δὲ δευτέρα τῶν ἔμμετρων ἐπιγραφουμένη ἀπλῶς «Μονωδία εἰς τὴν Θεσσαλονίκην» ἐκδίδεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. II-E-18 κώδικος τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως (φ. 3^a—8^a). Ἀμφοτέρω δὲ αἱ ἔμμετροι ἔχουσι πολλὰ κοινὰ πρὸς ἀλλήλας. Ἐξ αὐτῶν τὴν πρώτην μονωδίαν ἀποδίδει μετ' ἐπιφυσάσεως ὁ κ. Λάμπρος εἰς Ἰωσήφ τινα, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι τοῦτου ἔργον εἶναι ὁ ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι περιεχόμενος προσφωνηματικὸς εἰς Δημήτριον Παλαιολόγον, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα περιεχόμενα τοῦ κώδικος. Ἡ δὲ καταλογάδην μονωδία, ἀκέραιος ὄσος καὶ κολοβή, ἐκδίδεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2005 (φ. 327^a—327^b) Πατριαρχικοῦ κώδικος, γεγραμμένου τῷ 1447 ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου Νικολάου Βουλωτοῦ. Ὅρθῶς δὲ ὁ κ. Λάμπρος διέγνω, ὅτι ἡ καταλογάδην αὕτη μονωδία ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης, παρὰ τὰ γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ κ. Omont, καθ' ἃ αὕτη θεωρεῖται Anonymi lamentatio de CP. Turcis expugnata (Idè O m o n t, Inventaire sommaire des manuscrits Grecs de la Bibliothèque Nationale. Τόμ. Β', σ. 177). Ἐπισης ὁρθῶς ὁ κ. Λάμπρος χαρακτηρίζει τὴν ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Καΐρου μονωδίαν ὡς ἀποτελοῦσαν εὐπρόσδεκτον προσθήκην εἰς τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς πηγὰς περὶ τῆς ἄλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1430. «Γνωστὸν δὲ εἶναι—λέγει ὁ κ. Λάμπρος—ὅτι κυριώταται πηγὰι περὶ τῆς ἄλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων εἶναι τὰ ἱστοροῦμενα ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ, τοῦ Χαλκοκονδύλη, τοῦ Λούκα καὶ μάλιστα ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ ἀναγνώστου ἐν τῇ ἀδηγήσει περὶ τῆς τελευταίας ἄλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης» καὶ ἐν τῇ «Μονωδία ἐπὶ τῇ ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης».

Διέλαθε δ' ὁμοίως τὸν κ. Λάμπρον πηγὴ κυριώτατη περὶ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1430 ἄλώσεως ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι δὲ αὕτη μικρὸν μὲν, ἀλλὰ σημαντικώτατον σημεῖωμα, κείμενον ἐν κώδικι τῆς μοῆς Βλαταίων, γεγραμμένον προφανῶς συγχρότως πρὸς τὰ γεγονότα καὶ ἐκδοθὲν ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. Π. Ν. Παπαγεωργίου ἐν Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. VIII (1899) σ. 403 κ. ἑ. — Καὶ ἕτερα κυριώτατη πηγὴ περὶ τῆς ἄλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης τῷ 1430 διέλαθε τὸν κ. Λάμπρον ἐν τῷ τῷ ἔμμετρον «Χρονικὸν περὶ τῆς τῶν Τούρκων βασιλείας» τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰερακος, τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ν. Σάββα ἐν Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ. Τόμ. Α' σ. 245—268. Οἱ στίχοι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἄλωσιν κεῖνται ὑπ' ἀριθ. 360—388 (ἐν σ. 256 κ. ἑ.), μέρος δὲ αὐτῶν ἀνεδημοσίευσεν καὶ ὁ Μιχαήλ Χ. Ἰωάννου (Θεσσαλίας ἧτοι περὶ Θεσσαλονίκης. Ἐν Ἀθήναις 1879, σ. 18) καὶ Π. Ν. Παπαγεωργίου (ἐν Byzantinische Zeitschrift Τόμ. VIII, 1899, σ. 421).

— Προκειμένου δὲ περὶ τῶν πηγῶν τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ 1430 εἰρήσθω δι' ἡδύνατο νὰ προσθήκη τις καὶ τὰ νεοελληνικὰ ἄσματα εἰς τινὰ ἐκ τούτων (Passow, Pop. Carm. Graeciae ὑπ' ἀριθ. CXCIV, CXCIV, CXCVI) ἰδὲ τὰ ὑπομνήματα τοῦ Florence Mc Pherson (Historical notes on certain modern greek folk-songs. Ἐν τῷ Journal of Hellenic Studies. Τόμ. X, 1889, σ. 86 κ. ἑ.)

Ἀθήνησι 1909

Νίκος Α. Βέης

Σπυρ. Π. Λάμπρος, Τὸ πρωτότυπον τοῦ τυπικοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Παντοκράτορος. Ἐν «Νέω Ἑλληνομνημονίᾳ» Τόμ. Ε' (1908) σ. 392—399.

Κατὰ τὸ ἔτος 1900 ἐκ φιλικῶν ἀνακοινώσεων τοῦ διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας κ. Π. Κωστούρου διέγνων, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐναπόκειται ὁ ἀρχέγραφος κώδιξ τοῦ κτητορικοῦ τυπικοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ, ὅπερ καθέλωσε τῷ 1136 ὁ αυτοκράτωρ Ἰωάννης Κομνηνὸς μετὰ τῆς Εἰρήνης τῆς Ἰδίας αὐτοῦ συζύγου. Ἐδωκέ μοι μάλιστα ἐκ τοῦ ἀρχεγράφου κώδικος ὁ κ. Κωστούρος καὶ τινὰ βραχέα καὶ ἀνεπαρκῆ ἀντίγραφα χωρῶν τινῶν τοῦ τυπικοῦ τούτου, ὅπερ μάλιστα ὁ προμηθημονεύεις φίλος συνάδελφος ἐξελάμβανεν ὡς ἄλλως ἀνέκδοτον. Βραδύτερον καὶ τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1904 διατρίψας ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου πρὸς ταξινόμησιν τῶν ἐκεῖ ἐναποκειμένων χειρογράφων κωδικῶν καὶ σύνταξιν λαμπροῦς ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τούτων, ἠτύχησα νὰ μελετήσω καὶ τὸν ἀρχέγραφον κώδικα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τυπικοῦ, εἰς δὲ ἔδωκα ἐν τῷ ἐμῷ καταλόγῳ τὸν ἀριθμὸν 26. Λαβὼν δὲ πλήρως καὶ πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ ἀρχεγράφου—ἀνεφάλο—δυστυχῶς—κώδικος τοῦ τυπικοῦ προσνήγησα ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift, τόμ. XV (1906) σ. 448, ἔσαν ἐκδοσιν τοῦ κειμένου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ ἀρχεγράφου (Ποβλ. Νίκου Α. Βέη, Προσθήκη καὶ διορθώσεις εἰς τὸ : «Plan eines Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit... Leipzig 1906, σ. 448). Πλὴν προέλαβέ με ἤδη ὁ κ. Λάμπρος ἐκδίδων τεμάχια τινὰ ἐκ τοῦ ἀρχεγράφου κώδικος τοῦ τυπικοῦ, προτάσων καὶ βραχέων εἰσαγωγῆν, ἐν ἧ ἐξετάζει τὰ κατὰ τὰς ἐκδόσεις τοῦ κειμένου καὶ τοὺς κώδικας αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ταύτῃ παραδόξῳ οὐδαὶς ἀπολύτως γίνεται λόγος περὶ τῆς ὑπεσχημένης ὑπ' ἐμοῦ ἐκδόσεως τοῦ κειμένου κατὰ τὸν ἀρχέγραφον κώδικα τούτου

καὶ παραδόξῳ οὐδαμὰ γίνεται μνεία τῶν περὶ αὐτοῦ ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐπανάληψιν γεγραμμένων τούτωντιον δὲ ὁ ἀρχέγραφος κώδιξ οὕτως παρίσταται ὡς τελείως ἄγνωστος μέχρι τοῦδε, ὅν εἰδὼς ὁ κ. Λάμπρος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1902. Πρὸς ταῦτα κατὰ πρόωτον ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἤδη δεκάδων ἐτῶν ὁ κώδιξ οὕτως λόγῳ τῆς ἐν τέλει διὰ κινραβάρους εὐμεγέθους αυτοκρατορικῆς ὑπογραφῆς ἐπιδεικνύεται εἰς τοὺς προσκνητὰς τῆς μονῆς ὡς τὸ μᾶλλον θεῶς ἄξιον κειμήλιον αὐτῆς. Ἐπίσης ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἐν τοῖς ἠωσοιστὶ ἐκδιδόμενοις Ἔργοις τῆς ἐν Κιέβῳ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, τοῦ 1895, σ. 537—585, εἰς ἃ παραπέμπει ὁ κ. Λάμπρος (ἐν ὑποσημ. 3 τῆς σ. 392) ὡς δῆθεν περιέχοντα τὴν ὑπό τοῦ κ. Α. Dmitrijevskij ἐκδοσιν τοῦ κειμένου τοῦ τυπικοῦ, περιλαμβάνεται μόνον μικρὰ ἀνάμειξις ἠωσοιστὶ καὶ ἔτι αὐτὸ τοῦτο τὸ κείμενον τοῦ τυπικοῦ, ὅπερ κείμενον ἐξεδόθη ἐν ἑτέρῳ ἔργῳ τοῦ κ. Α. Dmitrijevskij («... Τυπικὰ» ἐν Κιέβῳ 1895, σ. 656—702), ὅπερ φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ κ. Λάμπρος. Ἡ δὲ προῤῥηθεῖσα παραπομπὴ τοῦ κ. Λάμπρου εἰς τὰ Ἔργα τῆς ἐν Κιέβῳ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας (=Trudy Kievskoj Duchovnoj Akademii), ἐν ᾗ ἡ ὑπό τοῦ Dmitrijevskij ἀνάμειξις τοῦ τυπικοῦ (ἡ αὐτὴ μετὰ τινῶν διαφορῶν καὶ ἐν «Τυπικοῖς» σ. LIII—XVIC), θὰ εἴχεν ὀρθότερον ὡς ἐξῆς : Ἔτος XXXVI, 1895, Τόμ. II, σ. 537—585. Κακῶς δὲ σημειοῦται παρὰ τοῦ κ. Λάμπρου (ἐν σημειώσει 3 τῆς σ. 392) ὅτι ὁ τόμος οὗτος τῶν Ἔργων τῆς ἐν Κιέβῳ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας δὲν ἐβρίσκειται ἐν Ἀθήναις ἡμεῖς πολλὰς ἐχρησιμοποίησαμεν καὶ τὸν τόμον τοῦτον καὶ ἄλλους πολλοὺς τοῦ αὐτοῦ περιοδικῶν ἐν τῇ ἡμετέρῳ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, ἔνθα τέταται τὸ περιοδικὸν ὑπ' ἀριθμὸν II. 2425 (παλ.). Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τῶν διαφορῶν κωδικῶν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τυπικοῦ (τοῦ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης ὑπ' ἀριθ. 85, τοῦ ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ὑπ' ἀριθ. 389, τοῦ ἐν τῇ Φωσκολιανῇ Βιβλιοθήκῃ Ζακύνθου, ὅρ' ἡμέτερον ἀριθμὸν κατατάξεως 3 [67], καὶ τοῦ ἀρχεγράφου), πολλὰ ἡδύνατο ν' ἀνέλθῃ ὁ κ. Λάμπρος ἐκ τοῦ ἐμοῦ μελετήματος : «Φιλολογικὰ παραιομνημονεύματα εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ», ὅπερ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Ἑκκλησιαστικῷ Φάρακ» Ἀλεξανδρείας. Ἔτος Β'. (1909), τόμ. I', σ. 229—239 (ἔθεν καὶ εἰς ἴδιον τεύχος). Ἐπίσης δὲν μνημονεύει, ὡς προσήκει, τὴν ὑπ' ἐμοῦ χρησιμοποίησιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τυπικοῦ καὶ τὰ ἐν σχέσει πρὸς αὐτὸ παρατηρηθέντα ἐν ἑτέρῳ φροντισματί μου, οὗ ὁ τίτλος : «Ἀναγνώσεις καὶ κατατάξεις βυζαντινῶν μολυβδοσφύλλων (Ἀνακότως πρώτη)» ἐν τῷ Journal International d'Archéologie Numismatique. Τόμ. X (1907) σ. 335—368 (ἔθεν καὶ ἐν ἴδιῳ τεύχει). Τὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τυπικὸν ἐν σ. 338 κ. ἑ., 341, 347. Αὐτὸ ἄλλα δὲ ἡμέτερα δημοσιεύματα — «Ἐκθεαὶς παλαιογραφικῆς καὶ ιστοριοδομικῆς ἐκδρομῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρυτῶν» ἐν τοῖς «Παλαιολογικαῖς» τόμ. Θ' 1904—1905, σ. 139 καὶ «Ἐκθεαὶς ιστοριοδομικῆς καὶ παλαιογραφικῆς ἐρευνῶν ἐν Ζακύνθῳ» ἀεὶ ἀεὶ τόμ. ΙΔ' 1907, σ. 161—ἐνθα ποιῶμαι λόγον τὸ μὲν περὶ τοῦ ἀρχεγράφου, τὸ δὲ περὶ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κώδικος τοῦ τυπικοῦ ἀναφέρει μόνον ἐν προ-

σθήκη (σ. 491 τοῦ αὐτοῦ Ε', τόμου τοῦ «Νέου Ἑλληνομνημονίου») δ κ. Λάμπρος, κατὰ δὲ τὴν σύνταξιν τοῦ κυρίως μέρους τῆς ἐπιτιμίου κριτομένης διατριβῆς δὲν εἶχε ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεὺς. Περαιτέρως δὲ τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κ. Λάμπρου εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκιδιδόμενα τμήματα ἐκ τοῦ ἀρχεγράφου κώδικος τοῦ τυπικοῦ σημειοῦμεν, ὅτι ἔδει γὰρ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. P. Marc συνταχθέν Plan eines Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit σ. 21, ἐνθα γίνεται σχετικὸς λόγος.

Τὴς δὲ οὐκ ὀλίγας διαφορὰς τοῦ ἡμετέρου ἀτυγράφου τοῦ πρωτοτύπου κώδικος τοῦ τυπικοῦ πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ κ. Λάμπρου θέλομεν σημειώσαι ἐν ὑποσελιδαῖς ὑπομνήμασιν ἐν τῇ γενησομένῃ ὑφ' ἡμῶν ἐκδόσει τοῦ ὅλου τυπικοῦ κατὰ τὸν ἀρχεγράφον κώδικα τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

Ἀθήναις 1909

Νέος ἔκτος

